

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา Journal of BSRU-Research and Development Institute

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มิถุนายน 2566)

Vol. 8 No. 1 (January - June 2023)

ISSN 2774-1176 (Online)

สถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ลงทะเบียนตีพิมพ์วารสาร

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rdibrsu>

+66-2473-7000 # 1600

RDIBSRUJO@BSRU.AC.TH

1061 อีสทาว 15 ศรีอยุธยา ร่มপুরี ถนน. 10600

[HTTP://RESEARCH.BSRU.AC.TH](http://RESEARCH.BSRU.AC.TH)

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Journal of BSRU-Research and Development Institute

ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2566)

Vol.8 No.1 (January-June 2023)

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

E-ISSN : 2774-1176

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริม สนับสนุน ให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการ และบทความจากผลงานวิจัยในศาสตร์ทางด้าน สหวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

2. เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษา อาจารย์ นักวิจัย และนักวิชาการทั่วไป ตระหนักถึงความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศเพื่อการศึกษา (E-education) ค้นคว้า และวิจัย

3. เพื่อเป็นสื่อกลางในการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลและแหล่งวิทยาการความรู้ต่าง ๆ อันเป็นการเปิดโลกกว้างทางการเรียนรู้ แก่สาธารณชนทั่วไป

ปีที่พิมพ์	ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566)
กำหนดออกวารสาร	ปีละ 2 ฉบับ มกราคม - มิถุนายน , กรกฎาคม - ธันวาคม
จำนวนหน้า	328 หน้า
จัดพิมพ์โดย	สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ชั้น 7 อาคาร 100 ปี ศรีสุริยวงศ์ 1061 ซอยอิสรภาพ 15 ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ 10600 โทรศัพท์. 0-2473-7000 ต่อ 1600 , 1606 โทรสาร. 0-2473-7000 ต่อ 1601 เว็บไซต์สถาบันวิจัยและพัฒนา : http://research.bsru.ac.th เว็บไซต์วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา : https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rdibsr จดหมายอิเล็กทรอนิกส์: rdibsrjuo@bsru.ac.th

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ทุกบทความได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Reviewers) อย่างน้อย 3 ท่าน ก่อนลงตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ประเภทของการประเมินคุณภาพบทความในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา มีรูปแบบการประเมิน โดยที่ผู้ประพันธ์จะไม่ทราบถึงข้อมูลคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Reviewers) และคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Reviewers) จะไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลผู้ประพันธ์ได้เช่นกัน (Double Blinded)

บทความหรือข้อคิดเห็นใด ๆ ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เป็นวรรณกรรมของผู้ประพันธ์โดยเฉพาะ สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา และกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเห็นด้วย

กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษาแต่ให้อ้างอิงแหล่งที่มาให้ครบถ้วนสมบูรณ์

สารบัญ

สารจากอธิการบดี	ก
บทบรรณาธิการ	ข
Publication Ethics	ณ
บทความวิจัยและบทความวิชาการ	
1. สถานภาพการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีน (The Status of Research on Thai Syntactic Structure in China) เยว่ หู่ (Yue Hu)	1
2. การศึกษาความเป็นไปได้การสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ณ ตำบลสร้อยไสม (Feasibility Study of Biomass Power Plant Construction in Srayaisom Sub-District) พีระพงษ์ ยืนยงชัยวัฒน์ (Peerapong Yeyongchaiwat) พิชฎา ผลพูล (Pitchada Pholpoon) ปิยะ รนต์ละออง (Piya Rontlaong)	16
3. โลกาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (Glocalisation in Local Product Design) เหมือนฝัน คงสมแสวง (Muanfun Kongsomsawaeng) นันทกา สุธรรมประเสริฐ (Nuntaka Suthamprasert)	25
4. พฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร (The Consumption Behavior of Consumers Interested In Buying Mushroom Balls Mixed With Chicken Breast (A Healthy Product) In Bangkok) วศยา หวังพลายเจริญสุข (Wassaya Wangplaicharoensuk) อาภา วรณฉวี (Apa Wanchavee) รัชพงศ์ เศรษฐบุตฺร (Tatchapong Sattabut) เดชา พนาวรรกุล (Daycha Phanaworakul) เกษรา โพธิ์เย็น (Ketsara Bhoyen) ณัฐมน ตั้งพานทอง (Nattamon Thungphanthong) กมลวรรณ ทองฤทธิ (Kamonwan Thongrit)	35
5. แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (Cultural Attractions with Somdej Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse) สหภัต อินทรีย์ (Sahapat Innee) นันทวัน จันเจ๊ก (Nantawan Janjek) ภัทรเวช ฟุ้งเฟื่อง (Pattaravej Fungfueng)	50
6. การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z (Diffusion and Adoption of Y Series Innovations Among Generation Z) วินัย หน่ยหนีชั่ว (Winai Naineechua) ตระการตา ลิทธิกุล (Tarkanta Sittikul) จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์ (Jiraporn Noosawas)	65

สารบัญ (ต่อ)

7. การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาารูปลักษณ์เปิงมางคอก 79
(The Development of a Performance Pattern and Form of a Poeng Mang Khok)
รังสรรค์ บัวทอง (Rangsan Buathong)
8. การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ 90
(Developing of Higher Education Institutions Toward a New Normal Learning Organization)
รัฐจักรพล สามทองคำ (Ratthacahkphon Samthongkum)
ทนง ทองภูเบศร์ (Thanong Thongphubate)
วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย (Weerawat Pattanakulchai)
9. การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและ
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ 100
(An Examination of The Mediating Effect of Psychological Empowerment
Between Transformational Leadership and Organizational Citizenship Behavior)
อัฐพงษ์ เศรษฐบุตร (Tatchapong Sattabut)
เดชา พนาวรรกุล (Daycha Phanaworakul)
อัครเดช เกตุฉำ (Akadet Kedcham)
10. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์ จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน
ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 116
(Development of a Learning Center through the Process of Community Contribution
in the Usefulness of Local Herbs in Mae Sot District, Tak Province)
มัลลิกา ทองแถม (Manliga Thongem)
ธนัชพร หาได้ (Tanatporn Hadai)
ธีรศิลป์ กันธา (Teerasin Kanta)
อังคณา ตาเสนา (Angkana Tasena)
11. กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร 129
(Bangkok Metropolis Tourism Promotion Strategies)
คมลิตธี เกียนวัฒนา (Komsit Kieanwatana)
ศรัญญา ศรีทอง (Saranya Srithong)
พิมลวรรณ พันธุ์วัน (Pimonwun Phunwoon)
12. การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี 144
(Creating an Online Learning Management Model with an Active Learning Process to
Promote Knowledge Management Abilities of Undergraduate Students)
อภิญา หนูมี (Apinya Noomee)
ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว (Sirigam Phokheaw)
นุกูล สารวงศ์ (Nukul Sarawong)
สมบัติ ทีฆทรัพย์ (Sombat Teekasap)

สารบัญ (ต่อ)

13. การลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าด้วยหลักการ ECRS
กรณีศึกษา: แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอบีซี จำกัด 160
(Reducing the Waste of Unloading Process from Warehouse by ECRS Principle.
Case Study: Customs Agent, ABC Limited Company.)
วรรณรดา แซ่เล่า (Wanrada Saelour)
นาณา ราวี (Nana Rawee)
ศศิกานต์ ดีสุข (Sasikarn Deesuk)
นวรรณ สืบสายลา (Navan Suebsaila)
14. การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก
กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย: มุมมองผู้รับสาร 171
(Online Media Literacy of Thai Traditional, Folk, and Alternative Medicine
with the COVID-19 Outbreak Issue in Thailand: Audience Viewpoint)
กนกรัตน์ ยศไกร (Kanokrat Yossakrai)
ณัชชา พัฒนະนุกิจ (Nutchā Patananukit)
รัชณี จันทร์เกษ (Rutchanee Chantraket)
วัชรภรณ์ นิลเพ็ชร (Watcharaporn Ninpetch)
15. การพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงใหม่ 183
(The Development of the Cultural Map for Promoting Tourism in the Creative Area,
Chiang Rai Old Town)
กษิรา ภิวงศ์กูร (Kasira Phiwongkun)
16. การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง 199
(Performance at Sala Chalermkrung Royal Theatre)
จิรพัทธ์ พานพุด (Jirapat Panpud)
17. ถอดบทเรียนการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. 210
(Lesson Learned from Co-Creation The Happyness Online Classroom in STOU Style)
หัสพร ทองแดง (Hassaporn Thongdaeng)
18. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม
ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี 227
สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล
(A Design of Learning Activities in the 21st Century using the Project-based of Bloom's Taxonomy of
Learning in Special Study in Mass Communication Technology of Bachelor Degree Student Program in
Mass Communication Technology at Rajamangala University of Technology Rattanakosin Wang Klai
Kangwon Campus)
รักชนกชรินทร์ พูลสุวรรณนที (Rakchanokcharin Poonswannatee)
19. เสียงบรรยายภาพ : บริการเพื่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น 241
(Audio Description : Accessibility Services for the Visually Impaired)
สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย (Supranee Siriswattchai)

สารบัญ (ต่อ)

20. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี 253
(Factors Affecting Academic Amotivation of the Ninth Grade Students Thungsuklapittaya “Krungthai Anukroh” School, Sri Racha District, Chonburi Province)
ธำปณันท์ ศรีสุวรรณ (Thapanan Srisuwan)
วรรณเทพ วัฒนเศรษฐ์บำรุง (Wannatep Tanasatebumroong)
วิฑูรย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา (Varit Isarankura Na Ayudhaya)
กนก พานทอง (Kanok Panthong)
21. การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 264
(A Discriminant Analysis of Factors Affecting the Choice of Learning plans for Special
classrooms of the Ninth Grade Students)
วารุณี กุลรัตน์ (Warunee Kulrat)
นภาพุต์ อินกลม (Napayu Inglom)
ภาคภูมิ เพชรภักตรงกูร (Pakpoom Petchpattharangkun)
อัศวพงศ์ ช่างนอก (Ukkarapong Chaknok)
กนก พานทอง (Kanok Panthong)
22. ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน “แม่จิ้น” ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ 278
(The Relationship between Linguistic Devices and Representations of "mea-jin" in Online News Discourse)
เหวินตัน ฉิน (Wendan Qin)

คำแนะนำการตีพิมพ์บทความ

สารจากอธิการบดี

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา เป็นวารสารที่มีคุณภาพด้านวิชาการเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ความรู้ความคิดและพัฒนาการต่างๆที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยตลอดจนความเคลื่อนไหวในแง่มุมต่างๆของวิทยาการอันหลากหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในยุคของการเปิดเสรีทางการศึกษา และสามารถเข้าถึงข้อมูลขององค์ความรู้อย่างไม่จำกัดนั้นการเผยแพร่บทความทางวิชาการ จึงมีความสำคัญมาก โดยจะเป็นแหล่งความรู้ที่ผลักดันให้เกิดการบริการข่าวสารข้อมูลและองค์ความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ

สถาบันวิจัยและพัฒนาในฐานะเป็นหน่วยงานที่สนับสนุนทางวิชาการได้เล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเผยแพร่งานวิชาการ จึงได้จัดทำวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนาขึ้นซึ่งถือว่าเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษและเป็นการส่งเสริมศักยภาพของนักวิชาการให้พัฒนายิ่งขึ้นไปด้วย

สิ่งที่พึงตระหนักและพัฒนาควบคู่ไปกับวิชาการ คือความมีศีลธรรมจรรยาบรรณ ของความเป็นนักวิชาการกล่าวคือต้องมีการศึกษาค้นคว้าข้อมูลอย่างละเอียด ถึงแหล่งปฐมภูมิเคารพกติกาและสิทธิของบุคคลที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งรายงานผลการวิจัยหรือผลการศึกษาตามความเป็นจริงในเชิงสร้างสรรค์ วิพากษ์วิจารณ์อยู่บนฐานข้อมูลและหลักแห่งเหตุผล ที่สำคัญนักวิชาการ ต้องสามารถนำความรู้นั้นไปพัฒนาประเทศชาติอย่างสร้างสรรค์และเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลินดา เกณฑ์มา)

อธิการบดี

บทบรรณาธิการ

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2566) กองบรรณาธิการได้จัดพิมพ์บทความวิจัยและบทความวิชาการ ของนักวิจัยและนักวิชาการรวมทั้งหมด 22 เรื่อง โดยแต่ละท่านนำเสนอแนวคิด ตามหลักวิชาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บทความวิจัยและบทความวิชาการ ทางกองบรรณาธิการ จึงหวังว่าผลงานวิชาการที่ได้รวบรวมมาเผยแพร่นี้จะเป็นแหล่งทางการเรียนที่เป็นประโยชน์ ซึ่งวารสารประกอบด้วยนักวิจัยและนักวิชาการดังต่อไปนี้

เยว่ หู (Yue Hu) ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **สถานภาพการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีน** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน และเพื่อสังเคราะห์ประเด็นศึกษาของงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยในประเทศจีน ผลการศึกษา พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนจนถึงปี ค.ศ. 2021 มีจำนวนทั้งหมด 84 เรื่อง ประกอบด้วยบทความ 27 เรื่อง วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท 54 เรื่อง และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก 3 เรื่อง สถาบันที่ผลิตงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคของภาษาไทยมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี (Guangxi University for Nationalities) ผลิตผลงาน 21 เรื่อง รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยครูแห่งมณฑลยูนนาน (Yunnan Normal University) ผลิตผลงาน 10 เรื่อง และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน (Yunnan Minzu University) ผลิตผลงาน 8 เรื่อง การสังเคราะห์ประเด็นศึกษาพบว่า งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย มีจำนวน 82 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.62 ประกอบด้วยแนวทางการวิจัย 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งพบได้มากที่สุด มีจำนวน 74 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 88.09 โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างประโยคในภาษาไทยและภาษาจีนตั้งแต่ระดับคำ ระดับวลี จนถึงระดับประโยค และอีกแนวทางหนึ่ง คือ การศึกษาโครงสร้างประโยคในภาษาไทย มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.52 กลุ่มที่สอง คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนความรู้โครงสร้างประโยคภาษาไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน มีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.38

พีระพงษ์ ยืนยงชัยวัฒน์ พิชญา ผลพูล และปิยะ รนต์ละออง ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การศึกษาความเป็นไปได้การสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ณ ตำบลสระยายโสม** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจ รวบรวม และสังเคราะห์องค์ความรู้ดนตรีอาเซียนในประเทศไทย จากหนังสือ วิจัยวิทยานิพนธ์ และบทความวารสารของนักวิชาการชาวไทย ผลการศึกษาพบว่า องค์ความรู้ดนตรีอาเซียนมีจำนวนทั้งหมด 109 รายการ จำแนกตามประเภทเอกสาร ได้เป็น หนังสือ 18 รายการ วิจัย 11 รายการ วิทยานิพนธ์ 36 รายการ และบทความวารสาร 44 รายการ จำแนกตามประเทศ พบว่า กลุ่มประเทศที่ตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ โดยเฉพาะประเทศที่มีอาณาเขตติดกับประเทศไทย 3 อันดับแรกที่พบงานศึกษามากที่สุด ได้แก่ ลาว กัมพูชา และเมียนมาร์ และกลุ่มประเทศที่มีการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีจำนวนไม่มากคือกลุ่มประเทศที่อยู่ทางตอนใต้หรือกลุ่มประเทศที่มีลักษณะเป็นหมู่เกาะ ดังนี้ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว 39 รายการ ราชอาณาจักรกัมพูชา 16 รายการ สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ 15 รายการ สหพันธรัฐมาเลเซีย 8 รายการ

สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม 7 รายการ ประเทศสิงคโปร์ 5 รายการ สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ 3 รายการ สาธารณรัฐอินโดนีเซีย 1 รายการ เนอการาบรูไนดารุซซาลาม 1 รายการ และดนตรีอาเซียนในภาพรวม 14 รายการ และผลการสังเคราะห์เนื้อหา พบว่า มีการศึกษาองค์ประกอบทางดนตรี ดนตรีศึกษา การบริหารจัดการ สถาบันดนตรี ดนตรีชาติพันธุ์ นักดนตรี วงดนตรี ดนตรีกับการเมือง ดนตรีพิธีกรรม ดนตรีประกอบการแสดง และประวัติศาสตร์ พัฒนาการ และการเปลี่ยนแปลงของดนตรี นอกจากนี้พบว่ามีประเด็นที่ยังไม่ได้นำมาใช้ในการศึกษา เช่น ดนตรีกระแสนิยม อุตสาหกรรมการผลิตดนตรี ดนตรีของกลุ่มประชาสังคมในมิติด้านการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และการศึกษาดนตรีจากแนวคิดเชิงวิพากษ์ โดยข้อค้นพบจากการสังเคราะห์สามารถนำไปสู่การส่งเสริมการวิจัยในประเด็นที่ขาดแคลน และสนับสนุนให้เกิดการศึกษาและเผยแพร่ในวงกว้างต่อไป

เหมือนฝัน คงสมแสวง และ นันทกา สุธรรมประเสริฐ ได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง **โลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้กำหนดประเด็นการพัฒนาการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าโดยส่งเสริมการนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาและเชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้า การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจึงต้องมีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ เพื่อส่งผลให้เกิดการกระจายสินค้าสู่สาธารณะได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นอำเภอ ท่าใหม่ จังหวัด จันทบุรี เป็นกรณีศึกษา ร่วมกับการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีคุณลักษณะของความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การประนีประนอมระหว่างความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่น 2) การปรับความเป็นโลกให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น และ 3) การเชื่อมโยงความเป็นนานาชาติและท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกันผ่านการใช้ภาษาอังกฤษ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังถูกใช้เป็นของฝากจากการท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะแบบโลกาเทศาภิวัตน์ จึงมีส่วนในการสร้างมูลค่าในการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์เนื่องจากของฝากเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงความมีรสนิยมระหว่างผู้ให้และผู้รับ

วิศยา หวังพลายเจริญสุข ธัชพงศ์ เศรษฐบุตร์ เดชา พนารกุล เกษรา โพธิ์เย็น ณัฐมน ตั้งพานทอง และ กมลวรรณ ทองฤทธิ์ ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **พฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อและ (2) เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำนวน 282 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์ในการซื้อลูกชิ้นเพื่อบริโภคเอง ร้อยละ 69.4 ส่วนมากซื้อไปรับประทานที่บ้าน ร้อยละ 76.2 โดยนิยมรับประทานคนเดียว ร้อยละ 41.8 มักรับประทานเป็นมือเย็น ร้อยละ 52.5 ในวันหยุด ร้อยละ 34.0 ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อลูกชิ้นอยู่ที่ สัปดาห์ละครั้ง ร้อยละ 42.2 สำหรับจำนวนเงินที่นิยมซื้อลูกชิ้นต่อครั้ง คือ 31 - 50 บาท ร้อยละ 37.9 โดยตนเองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ร้อยละ 83.7 นอกจากนี้ยังพบว่า สถานที่ที่นิยมซื้อ ได้แก่ ตลาดสด/ ตลาดนัด/ แผงลอย/ Street food ร้อยละ 31.9 ซึ่งนิยมซื้อเป็นไม้ ร้อยละ 51.3 และหากมีช่องทางการส่งซื้อลูกชิ้นทางออนไลน์จะเลือกใช้ช่องทาง Food Delivery เช่น Grab food, Lineman มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 (2) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านอายุ และอาชีพ/ตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน

ส่วนรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ ผู้ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหารหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่น ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปต่อยอด และวางแผนในการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและพัฒนาการตลาดต่อไป

สหภัต อินทรีย์ นันทวัน จันเจ๊ก และ ภัทรเวช พึ่งเฟื่อง ได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง **แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับสมเด็จพระยาบรมมมหาศรีสุริยวงศ์** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ สมเด็จพระยาบรมมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้ที่มีคุณูปการกับบ้านเมืองอย่างมากในการปกครอง เนื่องจากท่านได้รับราชการและสนองคุณให้กับแผ่นดินในการทำราชการอย่างซื่อสัตย์สุจริตในตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านมีผลงานทางศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้ง วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น ซึ่งผลงานที่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่ท่านได้สร้างหรือมีส่วนร่วมยังปรากฏถึงปัจจุบันนี้ ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นและนำศึกษาด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม วัฒนธรรม

วินัย หน่ยหนี่ซั่ว ตระการตา สิทธิกุล และ จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์ ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย 2. การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ วัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.957 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นมาจากญี่ปุ่นและมีการแพร่กระจายอย่างไร้พรมแดนไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยพบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์และแพลตฟอร์มออนไลน์ รู้จักละครวายและรับทราบข้อมูลละครวายจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media ในภาพรวมอยู่ระดับมาก

2. การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z พบว่า วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครวายในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยปัจจัยด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในยุคปัจจุบันมีผลต่อประเด็นการยอมรับความหลากหลายด้านเพศ นอกจากนั้นวัยรุ่น Gen Z เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีและมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนเว็บและสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้เปิดกว้างทางความคิดที่แตกต่างและสามารถปรับทัศนคติในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในเรื่องความหลากหลายด้านเพศที่มีมากขึ้น จึงมีผลให้วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครวาย

รังสรรค์ บัวทอง ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอก** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ งานวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกและเป็นแนวทางการบรรเลงกลองเปิงมางคอกให้ผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษากลองชนิดนี้ ผลจากการวิจัย พบว่า รูปแบบการบรรเลงกลองเปิงมางคอกที่สร้างขึ้นใหม่ มีลักษณะการบรรเลงที่ผสมผสานรูปแบบการบรรเลงเป็นทำนองหลักและการแปลทำนองเพื่อบรรเลงสอดแทรกกับทำนองหลัก ซึ่งต้องพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกจากเดิมเปิงมางคอกมี 7 ลูก

เพิ่มขึ้นเป็น 15 ลูก โดยปรับขนาดลูกเปิงมางคอกและขยายขนาดของแผงเปิงมางคอกให้รองรับการแขวนลูกเปิงมางคอก อีกทั้งจะต้องเทียบเสียงเปิงมางคอกแต่ละเสียงให้ตรงตามเสียงฆ้องมอญวงใหญ่ จากการที่ผู้วิจัยได้แสดงผลงานการสร้างรูปแบบการบรรเลง และพัฒนารูปลักษณ์กลองเปิงมางคอกให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตามแบบเครื่องมือการวิจัยตามแบบประเมินที่สร้างขึ้น ผลการประเมินการสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์กลองเปิงมางคอก ในเรื่องเสียงของกลองเปิงมางคอก เมื่อนำไปบรรเลงร่วมกับวงปี่พาทย์มอญ มีความกลมกลืนในระดับดีมาก ในเรื่องของทักษะการบรรเลง ผู้บรรเลงสามารถแสดงทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกระดับสูง และรูปลักษณ์เปิงมางคอกที่พัฒนา มีความเหมาะสม แต่อาจมีอุปสรรคสำหรับผู้บรรเลงกลองเปิงมางคอกในเรื่องของความเคยชินกับการบรรเลงกลองเปิงมางคอกแบบเดิม สรุปผลงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถตอบสนองทักษะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกของผู้บรรเลงที่แสดงถึงศักยภาพของทักษะขั้นสูงให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ และเป็นแนวทางรูปแบบการกลองบรรเลงเปิงมางคอกในรูปแบบใหม่ให้กับผู้บรรเลงนำไปใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม อีกทั้งเป็นแนวทางรูปแบบการบรรเลงให้กับผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษากลองชนิดนี้

รัฐจักรพล สามทองคำ ทนง ทองภูเบศร์ และ วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย ได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง **การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่หลากหลายเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาคมสถาบันอุดมศึกษาในความปรกติใหม่ โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีมในแพลตฟอร์มสมัยใหม่อย่างคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องมีเทคนิคการจัดเก็บความรู้เฉพาะของประชาคมไว้อย่างเป็นระบบและเข้าถึงได้โดยง่าย จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ขณะเดียวกันยังต้องกระตุ้นให้ประชาคมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันในสถาบันอุดมศึกษา แนวคิดการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความปรกติใหม่ การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในความปรกติใหม่ การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่จากเอกสารวิชาการและงานวิจัย จะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสมยิ่งในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการสร้างสิ่งใหม่ ๆ การถ่ายโอนความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา และภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากประชาคมที่สร้างสรรค์ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ด้านองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารจัดการและวัฒนธรรมองค์กร การจัดการความรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วม และเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านบุคคล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย คือ การเป็นบุคคลที่รอบ (ใฝ่) รู้ การมีแบบแผนความคิด การเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ การเป็นนวัตกรรม และการเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 3) ด้านผู้นำ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ การมุ่งนำการเปลี่ยนแปลง การเป็นเพื่อนร่วมงานด้วย เอาท์เวิร์ดมายด์เซ็ท และการเป็นผู้จัดการความเสี่ยง

ธัชพงศ์ เศรษฐบุตร เตชา พนาวรรกุล และ อัครเดช เกตุฉ่ำ ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร** มีเนื้อหาโดยสรุปคือ การศึกษานี้วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตใจต่อความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างคือพนักงานที่

ปฏิบัติงานภาครัฐหรือภาคอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์จำนวน 4 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลบุคคล แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบวัดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจแบบแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การเครื่องมือทั้งหมดมีความเที่ยงสูงโดยมีค่าระหว่าง 0.82 ถึง 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมลาวาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Chi-Square=252, df=202, CFI=0.99, TLI=0.98, RMSEA=0.03, SRMR=0.04) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ และการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการศึกษายังชี้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมแบบสมบูรณ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การผ่านการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ ผลการศึกษาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและอาจใช้เป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

มัลลิกา ทองแถม ธนัชพร หาใต้ อธิวิมล กัณธา และ อังคณา ตาเสนา ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า ความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยกลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและเป็นสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนจำนวน 12 ชนิด ได้แก่ 1) เติมมูลเพลิงแดง 2) เติมมูลเพลิงขาว 3) ม่านพระอินทร์ 4) ช้างย่ำเปอะ 5) ชูลู่ 6) คนทีสอ 7) ไพล 8) ใบสาบเสือ 9) หญ้าตดหมา 10) พลุ 11) เถาเอ็นอ่อน และ 12) หญ้าเอ็นยืด พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์เป็นใบ ราก ต้น และผล ส่วนใหญ่จะนำไปต้มดื่มและคั้นเอาน้ำดื่ม ลักษณะการขยายพันธุ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สมุนไพรที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สมุนไพรที่ขยายพันธุ์โดยการปักชำ และสมุนไพรที่ขยายพันธุ์โดยใช้เหง้าหรือหัว

การพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน พบว่า ควรดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของสวนสมุนไพร โดยใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบสวนสมุนไพร และสื่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.55)

คมลธิ์ เกียนวัฒนา ศรัญญา ศรีทอง และ พิมลวรรณ พันธุ์วัน ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 240 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 60 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 180 คน ซึ่งได้มาจากการ

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ผลการวิจัย พบว่า

1. กรุงเทพมหานครมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีชื่อเสียง มีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา อาหาร ย่านชุมชนเก่าแก่ และอุปนิสัยการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของคนไทย

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครด้วยโมเดล E-V-R ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น 2) การเพิ่มรูปแบบการเดินทางและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความประทับใจ 3) การส่งเสริมและยกระดับอาหารและวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จัก 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งหมด 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการในการเสนอโปรโมชันในการดึงดูด 6) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ร่วมกับการนำเทคโนโลยีโลกเสมือนจริงเข้ามานำเสนอภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และ 7) ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น

อภิญา หนูมี ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว นกุล สารวงค์ และ สมบัติ ทิมทรัพย์ ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี มีเนื้อหาโดยสรุปคือ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี และประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประชากร มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 ประชากรในการกำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักวิชาการ อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา จำนวน 29 คน กลุ่มที่ 2 ประชากรในการประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบ เป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้คือค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นใช้หลักการ 7 ข้อ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การประเมินตามสภาพจริง เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการจัดการความรู้ และแนวคิดวิธีการเชิงระบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การถ่ายทอดความรู้ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่วนการวัดและการประเมินใช้การประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

วรรณรดา แซ่เล่า นานา ราวี ศศิกานต์ ตีสุข และ นววรรณ สิบสายลา ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การลดความสูญเสียเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าด้วยหลักการ ECRS กรณีศึกษา: แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอปซี จำกัด มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลด

ความสูญเสียล่าช้าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า เนื่องจากการปฏิบัติงานมีความล่าช้าและซ้ำซ้อน ส่งผลกระทบไปยังแผนกที่จะดำเนินขั้นตอนถัดไป จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ สืบค้น และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการศึกษาทฤษฎีผังงาน (Flow Diagram) และแผนภูมิการไหล (Flow Process Chart) ของการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า ซึ่งพบว่าทั้งหมด 19 ขั้นตอน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) มาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จากนั้นทำการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 3-7 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และหาแนวทางแก้ไขปัญหา และได้ทำการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยหลักการ ECRS พบว่าก่อนปรับปรุงมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 19 ขั้นตอน หลังปรับปรุง 17 ขั้นตอน ลดลง 2 ขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ระยะเวลาก่อนการปรับปรุง 4,725.88 วินาที ระยะเวลาหลังปรับปรุง 3492.73 วินาที ลดลง 1,233.15 วินาที หรือคิดเป็นร้อยละ 26.09 ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานให้กับแผนก และเพิ่มความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

กนกรัตน์ ยศไกร ณิชชา พัฒนะนุกิจ รัชณี จันท์เกษ และ วัชรภรณ์ นิลเพ็ชร ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย: มุมมองผู้รับสาร มีเนื้อหาโดยสรุปคือ บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของประชากรไทยเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เคยเปิดรับสื่อของกรมการแพทย์แผนไทยฯ จำนวน 2,400 คน จาก 6 ภาค ทั่วประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด (\bar{x} 3.95) การเปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ อยู่ในระดับมากผ่านเฟซบุ๊ก (\bar{x} 3.78) การเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพจากสื่อออนไลน์ทั่วไปอยู่ในระดับมากโดยผ่านยูทูป (\bar{x} 3.90) การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} 3.91) เป็นระดับที่ 3 ด้านการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อมากที่สุด (\bar{x} 4.00) ผลการทดสอบสมมติฐาน 1) เพศที่แตกต่างมีการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ไม่แตกต่างกัน (t-test = 1.039, Sig. = .150) 2) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารฯ กับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .756$)

กชริรา ภิวงศ์กูร ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ ที่เหมาะสม 2. เพื่อพัฒนาต้นแบบสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง ของทุนทางวัฒนธรรม จากแผนที่วัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ (Platform) ที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้จัดทำระบบฐานข้อมูลประเภททุนทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ปรากฏผลการศึกษิตตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา พบทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษา ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา 11 ชุมชนในเขตย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ปรากฏทั้งสิ้น 12 หมวดหมู่ จำนวนรวม 96 รายการ 2. การออกแบบเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้สื่อที่เป็นอัลบั้มรูปภาพ สื่อวิดีโอ ใช้ตำแหน่งสถานที่ตั้ง (GPS) ซึ่งสามารถภาพจำลองสถานที่ในมุมมอง 360 องศา โดยนำเสนอเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 (พ.ศ.

2386) พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย ยุคที่ 2 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ยุคที่ 3 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เชียงรายในยุคสยาม สถาปัตยกรรมโคโลเนียล สยามโมเดิร์น

จิรพัทธ์ พานพุด ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง มีการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อาภิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญวงการนาฏศิลป์ไทย ผลการวิจัยพบว่า ศาลาเฉลิมกรุงเป็นถาวรวัตถุที่มีอายุ 89 ปี เดิมเคยเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีความทันสมัยมาก เมื่อเข้ายุคสงครามโลกครั้งที่ 2 ต้องหยุดฉายหนัง และมีการนำละครเวทีขึ้นมาแสดงแทนชั่วคราว เมื่อสงครามจบลงหนังจึงกลับมาฉายดังเดิม ต่อมาในปี 2535 มีการปิดปรับปรุงครั้งใหญ่ เป็นการบูรณะส่วนโครงสร้างสถาปัตยกรรม เวที ที่นั่งของผู้ชม และเทคนิคต่าง ๆ พร้อมการเปิดตัวอีกครั้งในฐานะเฉลิมกรุงรอยัลเธียเตอร์ในปี 2536 มีการแสดงคอนเสิร์ต เป็นเวทีประกาศรางวัล จัดการประกวดต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดการแสดง โขนจินตนาถมิตร ต่อมาได้จัดการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุงขึ้น โดยในแต่ละปีจะจัดเนื่องในวโรกาสที่สำคัญ อาทิ เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เป็นต้น และในปัจจุบันได้จัดเป็นการแสดงโขนรอบนักท่องเที่ยว ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง แบ่งออกเป็น 5 ยุค ดังนี้ 1) ภาพยนตร์ก่อนสงคราม 2) ละครเวทีช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 3) ภาพยนตร์หลังสงคราม 4) โรงมหรสพระดับสากล 5) โขนศาลาเฉลิมกรุง จากการศึกษาของผู้วิจัยเห็นได้ชัดว่า แต่ละยุคมีทั้งการแสดงที่เหมือน และแตกต่างกัน อย่างเช่นยุคที่ 1 และ 3 จะมีการฉายภาพยนตร์เหมือนกัน และต่างกันอย่างยุคที่ 2 แสดงละครเวที ส่วนยุคที่ 5 แสดงโขน ปัจจัยแห่งการเปลี่ยนอันมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การเกิดสงคราม และความนิยมสิ่งบันเทิงใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อวงการแสดงโดยตรง แม้ว่าศาลาเฉลิมกรุงจะมีการปรับเปลี่ยนการแสดงอยู่ตลอดนั้นเพราะว่าต้องการที่จะให้การแสดงที่จัดอยู่ในการดูแลของศาลาเฉลิมกรุงมีความเท่าทันต่อความนิยมในแต่ละยุคสมัย และอีกประเด็นหนึ่งนั้นก็เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์และสภาวะการเปลี่ยนแปลงความนิยมสิ่งบันเทิงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อดำรงไว้ซึ่งโรงมหรสพหลวงอันรวมประวัติศาสตร์การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุงสืบไป

หัตสร ทองแดง ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **ถอดบทเรียนการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ.** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การแพร่กระจายของไวรัสโคโรนา 19 ที่มีความรุนแรงในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินชีวิตของคนทั้งโลก ด้านการศึกษาเป็นอีกด้านที่ได้รับผลกระทบทำให้เกิดรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ไขสถานการณ์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นรูปแบบหนึ่งที่เป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์วิชาด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มสธ. สู่ออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. อย่างมีประสิทธิภาพ ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพการถอดบทเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบการสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผลการวิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์โดยนำข้อมูลที่นำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แล้วทำการสังเคราะห์นำเสนอออกมาเป็นการสร้างข้อสรุปตามประเด็นแนวคำถาม ผลการวิจัยพบว่า การร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขเพื่อให้มีประสิทธิภาพจะมีหลักสำคัญคือ 1) การ

สร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 2) การออกแบบรูปแบบควรมีบรรยายเนื้อหาสาระและการฝึกปฏิบัติ 3) ระบบที่ใช้ในการเรียนออนไลน์เป็นระบบที่ผู้เรียนและผู้สอนคุ้นเคย 4) การเปิดหน้ากล่องตลอดการเรียน 5) การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่น 6) อาจารย์ผู้สอนต้องเป็นกันเอง มีเทคนิคการสอนที่ดี และ 7) การแบ่งกลุ่มย่อยในการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนสนุก

รักษนกขรินทร์ พูลสุวรรณนธิ ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี ราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน 2) เพื่อประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน 2) แบบประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นนำเสนอ ขั้นวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติ และขั้นประเมิน 2) การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีคุณภาพในระดับดีมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย ได้นำเสนอบทความวิชาการเรื่อง **เสียงบรรยายภาพ : บริการเพื่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความวิชาการเรื่อง เสียงบรรยายภาพ : บริการเพื่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น โดยผู้ศึกษามุ่งค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตเสียงบรรยายภาพ (Audio Description: AD) เพื่อศึกษาที่มา สถานการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเสียงบรรยายภาพ รวมทั้งเพื่อหาแนวทางการดำเนินการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพ เพื่อรองรับประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับประโยชน์มากที่สุด

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่สถานีโทรทัศน์หลายแห่งไม่สามารถดำเนินการตามประกาศของ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3) ได้นั้น เนื่องจากความไม่พร้อมด้านการกระบวนการผลิต งบประมาณ ความรู้ความเชี่ยวชาญของบุคลากรของสถานีโทรทัศน์ ซึ่งทาง กสทช. ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการ

ได้รับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป และสามารถนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้

ฐานันท์ ศรีสุวรรณ วรรณเทพ ธนเศรษฐบำรุง วรวิทย์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และ กนก พานทอง ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และสร้างสมการถดถอยพหุคูณทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มี 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 300 คน โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความแปลกแยกในตนเอง (X2) มีความสัมพันธ์ทางบวก และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X1) และการสนับสนุนทางสังคม (X3) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่สามารถทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความแปลกแยกในตนเอง โดยสามารถร่วมกันทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ร้อยละ 43 ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.90 - .30(X1) + .55(X2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'y = -.27(ZX1) + .58(ZX2)$$

วารุณี กุศลรัตน์ นภานุต์ อินกลม ภาคภูมิ เพชรภัทรางกูร อัครพงศ์ ช่างนอก และ กนก พานทอง ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี และสร้างสมการจำแนกกลุ่มของนักเรียนในห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9,754 คน กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 370 คน และได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่าการเลือกตามอาชีพที่อยากเป็นและการเลือกตามความชอบความสนใจ สามารถจำแนกกลุ่มของนักเรียนในห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษ

ทางภาษา ได้ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยและสามารถสร้างสมการมาตรฐานของการจำแนกกลุ่มและสมการของการจำแนกกลุ่ม ดังนี้

สมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ $Y = -5.66 + .90X_1 + 1.39X_3$ สมการจำแนกในรูปคะแนนมาตรฐาน $ZY = .50Zx_1 + .91Zx_3$ โดยมีสมการพยากรณ์ห้องเรียนปกติ = $-32.66 + 7.54X_1 + 1.30X_3$ สมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม = $-36.07 + 8.07X_1 + 2.09X_3$ และสมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางภาษา = $-33.57 + 7.69X_1 + 1.11X_3$

เวินตัน ฉิน (Wendan Qin) ได้นำเสนอบทความวิจัยเรื่อง **ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษา กับภาพตัวแทน “แม่จีน” ในวาทกรรมข่าวออนไลน์** มีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้ บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของ “แม่จีน” กลุ่มแฟนคลับชาวจีนที่ชื่นชอบศิลปินไทยในวาทกรรมข่าวออนไลน์จากมุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยเก็บข้อมูลจาก สื่อออนไลน์ พ.ศ 2563-2565 รวมจำนวน 40 ข่าว

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ได้แก่ การใช้คำอ้างถึงการใช้อุปลักษณ์ การใช้ส่วนขยาย การใช้คำกริยา/กริยาวลี การใช้สัทพ การใช้อนุสัทพ การใช้ประโยคแสดง ความขัดแย้งและการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล ภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ “แม่จีน” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น “แม่จีน” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเท “แม่จีน” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน “แม่จีน” เสมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน และ “แม่จีน” เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่น โดยมีศิลปินเป็นศูนย์กลางจิตใจ ภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ซึ่งลักษณะที่พึงประสงค์มีความโดดเด่นมากกว่าลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ แสดงให้เห็นว่า สื่อออนไลน์ให้ความสำคัญกับภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จีน” มากกว่าภาพตัวแทนด้านลบ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ สื่อออนไลน์เลือกนำเสนอและเน้นย้ำภาพด้านบวกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จีน” เพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างโอกาสในการแสวงหารายได้เพิ่ม การนำเสนอภาพด้านลบได้รับอิทธิพลจากอคติที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแฟนคลับในสังคมไทย

Publication Ethics

บทบาทและหน้าที่ของผู้นิพนธ์ (Duties of Authors)

ผู้นิพนธ์ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รับรองว่าผลงานที่ส่งมานั้นเป็นผลงานใหม่และไม่เคยตีพิมพ์ที่ใดมาก่อน
2. รายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการทำวิจัย ไม่บิดเบือนข้อมูล หรือให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ
3. อ้างอิงผลงานของผู้อื่น หากมีการนำผลงานเหล่านั้นมาใช้ในผลงานตัวเอง รวมทั้งจัดทำรายการอ้างอิงท้ายบทความ
4. เขียนบทความวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบที่กำหนดไว้ใน "คำแนะนำผู้เขียน"
5. ชื่อที่ปรากฏในบทความทุกคน ต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในการดำเนินการวิจัยจริง
6. ระบุแหล่งทุนที่สนับสนุนในการทำวิจัยนี้
7. ระบุผลประโยชน์ทับซ้อน (หากมี)

บทบาทและหน้าที่ของบรรณาธิการวารสาร (Duties of Editors)

บรรณาธิการต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. มีหน้าที่พิจารณาคุณภาพของบทความ เพื่อตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารที่ตนรับผิดชอบ
2. ไม่เปิดเผยข้อมูลของผู้นิพนธ์ และ ผู้ประเมินบทความ แก่บุคคลอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ
3. ตัดสินใจคัดเลือกบทความมาตีพิมพ์หลังจากผ่านกระบวนการประเมินบทความแล้ว โดยพิจารณาจากความสำคัญ ความใหม่ ความชัดเจน และความสอดคล้องของเนื้อหา กับนโยบายของวารสารเป็นสำคัญ
4. ไม่ตีพิมพ์บทความที่เคยตีพิมพ์ที่อื่นมาแล้ว
5. ไม่ปฏิเสธ การตีพิมพ์บทความเพราะความสงสัยหรือไม่แน่ใจ ผู้นิพนธ์ต้องหาหลักฐานมาพิสูจน์ข้อสงสัยนั้น ๆ ก่อน
6. ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้นิพนธ์ ผู้ประเมิน และคณะผู้บริหาร
7. มีการตรวจสอบบทความในด้าน การคัดลอกผลงานผู้อื่น (Plagiarism) อย่างจริงจัง โดยใช้โปรแกรมที่เชื่อถือได้ เพื่อให้แน่ใจว่าบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร ไม่มีการคัดลอกผลงานของผู้อื่น
8. หากตรวจพบ การคัดลอกผลงานของผู้อื่น ในกระบวนการประเมินบทความ บรรณาธิการต้องหยุดกระบวนการประเมิน และติดต่อผู้นิพนธ์หลักทันทีเพื่อขอคำชี้แจง เพื่อประกอบการ "ตอบรับ" หรือ "ปฏิเสธ" การตีพิมพ์บทความนั้น ๆ

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (Duties of Reviewers)

ผู้ประเมินบทความต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. รักษาความลับและไม่เปิดเผยข้อมูลบางส่วนหรือทุกส่วนของบทความที่ส่งมา เพื่อพิจารณาแก่บุคคลอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในช่วงระยะเวลาของการประเมินบทความ (Confidentiality)
2. หลังจากได้รับบทความจากบรรณาธิการวารสาร และผู้ประเมินบทความ ตระหนักว่า ตัวเองอาจมีผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้พิมพ์ เช่น เป็นผู้ร่วมโครงการ หรือรู้จักผู้พิมพ์เป็นการส่วนตัว หรือเหตุผลอื่น ๆ ที่ทำให้ไม่สามารถให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอย่างอิสระได้ ผู้ประเมินบทความควรแจ้งให้บรรณาธิการวารสารทราบและปฏิเสธการประเมินบทความนั้น ๆ
3. ประเมินบทความในสาขาวิชาที่ตนมีความเชี่ยวชาญ โดยพิจารณาความสำคัญของเนื้อหาในบทความที่จะมีต่อสาขานั้น ๆ คุณภาพของการวิเคราะห์ และ ความเข้มข้นของผลงาน ไม่ควรใช้ความคิดเห็นส่วนตัวที่ไม่มีข้อมูลรองรับมาเป็นเกณฑ์ในการตัดสินบทความวิจัย
4. ระบุผลงานวิจัยที่สำคัญ ๆ และสอดคล้องกับบทความที่กำลังประเมิน แต่ผู้พิมพ์ไม่ได้อ้างถึง เข้าไปในการประเมินบทความด้วย นอกจากนี้ หากมีส่วนใดของบทความ ที่มีความเหมือน หรือ ซ้ำซ้อนกับผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบด้วย

สถานภาพการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีน The status of Research on Thai syntactic structure in China

เย่ว หู (Yue Hu)¹ *

¹นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Ph.D. Candidate, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University)

*Corresponding Author. E-mail: yue7041@163.com

(Received: September 19, 2022; Revised: October 30, 2022; Accepted: November 30, 2022)

บทคัดย่อ

บทความเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานภาพงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน และเพื่อสังเคราะห์ประเด็นศึกษาของงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยในประเทศจีน ผลการศึกษา พบว่า งานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนจนถึงปี ค.ศ. 2021 มีจำนวนทั้งหมด 84 เรื่อง ประกอบด้วยบทความ 27 เรื่อง วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท 54 เรื่อง และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก 3 เรื่อง สถาบันที่ผลิตงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคของภาษาไทยมากที่สุดคือ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี (Guangxi University for Nationalities) ผลิตผลงาน 21 เรื่อง รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยครูแห่งมณฑลยูนนาน (Yunnan Normal University) ผลิตผลงาน 10 เรื่อง และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน (Yunnan Minzu University) ผลิตผลงาน 8 เรื่อง การสังเคราะห์ประเด็นศึกษาพบว่า งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ งานวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย มีจำนวน 82 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 97.62 ประกอบด้วยแนวทางการวิจัย 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ ซึ่งพบได้มากที่สุด มีจำนวน 74 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 88.09 โดยมีการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างประโยคในภาษาไทยและภาษาจีนตั้งแต่ระดับคำ ระดับวลี จนถึงระดับประโยค และอีกแนวทางหนึ่ง คือ การศึกษาโครงสร้างประโยคในภาษาไทย มีจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 9.52 กลุ่มที่สอง คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนความรู้โครงสร้างประโยคภาษาไทยสำหรับผู้เรียนภาษาไทยชาวจีน มีจำนวน 2 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 2.38

คำสำคัญ: สถานภาพงานวิจัย; โครงสร้างประโยค; ภาษาไทย; ประเทศจีน

Abstract

This article aimed 1) to study the status of research on Thai syntactic structure in China and 2) to synthesize the point of the study on Thai syntactic structure in China. The results revealed that 84 research studies on Thai syntactic structure were published in China until 2021.

The research studies comprise 27 articles, 54 master's theses, and 3 doctoral dissertations. The institute that has produced the highest number of research studies on Thai syntactic structure in China was Guangxi University for Nationalities, with produced 21 works; Yunnan

Normal University, which produced 10; and Yunnan Minzu University, with produced 8. According to the synthesis issues of the research study presented that the research on Thai syntactic structure in China was divided into two groups. The first group was the research on Thai sentence structure, with 82 research papers accounting for 97.62%. The first group consisted of two approaches: a comparative language study that the most commonly found in 74 research studies accounting for 88.09%. The study compared the sentence structure in Thai and Chinese, ranging from words and phrases to sentences. The other approach was the sentence structure study in the Thai language, with 8 research studies accounting for 9.52%. The second group was a study on teaching and learning management of knowledge about the sentence structure of the Thai language for Chinese students who studied the Thai language, with 2 research studies accounting for 2.38%.

Keywords: Research Status; Sentence Structure; Thai Language; China

บทนำ

การศึกษาด้านไทยศึกษาเกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศจีนในปี ค.ศ. 1930 และมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี 1990 ถึงปัจจุบัน ผลการศึกษาด้านไทยศึกษาที่ตีพิมพ์ในวารสารภาษาจีน และวิทยานิพนธ์ได้เติบโตอย่างรวดเร็ว มีสถิติโดยประมาณหนึ่งพันรายการ เนื้อหาของงานวิจัยครอบคลุมถึงด้านต่าง ๆ เช่น ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ภาษาศาสตร์ วรรณคดี วรรณกรรม รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น (裴晓睿 [Pei]. 2015, p. 3)

ในช่วงทศวรรษ 1980 นักวิชาการกลุ่มภาษาต้ง-ไท (Dong-Tai languages) ในประเทศจีนเริ่มให้ความสนใจการศึกษาภาษาไทยมากขึ้น งานวิจัยเรื่อง 汉语和泰语的连绵词 (คำพยางค์คู่พ้องเสียงในภาษาจีนและภาษาไทย) ของ Yan (1983 เป็นบทความวิจัยชิ้นแรกที่ใช้ข้อมูลภาษาไทยเป็นหลักในประเทศจีน แสดงให้เห็นความสำคัญที่เพิ่มขึ้นของภาษาไทยในวงการศึกษากลุ่มภาษาต้ง-ไท (Dong-Tai languages) ในประเทศจีน (薄文泽 [Bo]. 2015, p. 179)

ในการศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ งานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างภาษาไทย โดยเฉพาะโครงสร้างประโยคเป็นกลุ่มงานวิจัยที่ไม่อาจมองข้ามได้ เนื่องจากความรู้ด้านโครงสร้างประโยคเป็นความรู้ที่จำเป็นในการเรียนรู้ภาษา และการศึกษาวิชาวากยสัมพันธ์ (Syntax) เป็นหัวข้อสำคัญในการศึกษาภาษา การศึกษาโครงสร้างภาษาสามารถช่วยสร้างองค์ความรู้และเสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษา ช่วยจัดระเบียบ ชี้แนะแนวทาง และส่งเสริมให้การเรียนการสอนภาษาและการประยุกต์ใช้ภาษานั้น ๆ พัฒนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนการศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบสามารถช่วยในการพิจารณาว่าภาษาสองภาษามีความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือไม่ มีความใกล้เคียงกันน้อยเพียงใด ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นหลักฐานในการศึกษาเปรียบเทียบเชิงประวัติ นอกจากนี้ การสำรวจความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษามนุษย์ผ่านการศึกษเปรียบเทียบโครงสร้างภาษา จะช่วยให้เข้าใจธรรมชาติและลักษณะของภาษาได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น (Dai. 2020, p. 6)

จากการสำรวจงานวิจัยเบื้องต้นจากฐานข้อมูล CNKI (China National Knowledge Infrastructure) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลทางวิชาการสำคัญของจีน พบงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งวิทยานิพนธ์ปริญาโท ปริญาเอก และบทความ รวมกันมีจำนวนกว่า 80 เรื่อง งานวิจัยด้านโครงสร้าง

ประโยคของภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนครั้งแรก ได้แก่ งานวิจัย เรื่อง A Comparative Study of Verbal Construction in Series in Thai and Chinese ของ Yi ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ. 2003 ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีนส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเชิงเปรียบเทียบ

ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรที่จะสำรวจและนำเสนอสถานภาพงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน ซึ่งอาจช่วยให้เห็นภาพรวมของการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย และแนวทางบางประการในการศึกษาภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในประเทศจีน ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยภาษาไทยสำหรับชาวต่างชาติในอนาคต นอกจากนี้ จากการสำรวจประเด็นวิจัยที่สะท้อนจาก งานวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน อาจเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานภาพงานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน
2. เพื่อสังเคราะห์ประเด็นการศึกษาของงานวิจัยเกี่ยวกับโครงสร้างประโยคภาษาไทยในประเทศจีน

ข้อตกลงเบื้องต้น

เนื่องจากงานวิจัยที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่เป็นข้อมูลภาษาจีน เพื่อความสะดวกในการศึกษาค้นคว้า การนำเสนองานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงชื่อเรื่องงานวิจัยโดยใช้ชื่อเรื่องภาษาอังกฤษตามต้นฉบับเป็นหลัก ส่วนงานวิจัยที่ไม่พบชื่อเรื่องภาษาอังกฤษในต้นฉบับ ผู้วิจัยจะอ้างอิงชื่อเรื่องภาษาจีนประกอบกับคำแปลภาษาไทย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษสถานภาพการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีนครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสังเคราะห์งานวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างประโยคในภาษาไทย สถานภาพงานวิจัยด้านภาษาไทย เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา

2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน ในการรวบรวมงานวิจัยเบื้องต้น ผู้วิจัยได้สืบค้นจากฐานข้อมูล CNKI (China National Knowledge Infrastructure) ซึ่งเป็นฐานข้อมูลผลงานวิชาการที่ใหญ่ที่สุดในประเทศจีน มีการรวบรวมวารสารวิชาการและวิทยานิพนธ์ของสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากประเทศจีน โดยสืบค้นด้วยคำสำคัญ ได้แก่ 泰 (ไทย) และ 泰语 (ภาษาไทย) จากนั้นทำการคัดเลือกงานวิจัย โดยกำหนดเงื่อนไขว่า ต้องเป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับโครงสร้างประโยคภาษาไทยเป็นเนื้อหาหลักเท่านั้น ไม่รวมถึงงานวิจัยที่มุ่งศึกษาข้อผิดพลาดการเรียนโครงสร้างประโยคภาษาจีนสำหรับผู้เรียนชาวไทยโดยมีการอ้างอิงถึงความรู้โครงสร้างประโยคภาษาไทยเป็นเนื้อหาเสริม จากการสำรวจ พบงานวิจัยทั้งสิ้น 84 เรื่อง และเป็นงานวิจัยที่จัดทำตั้งแต่ปี ค.ศ. 2003-2021

3. สร้างเครื่องมือในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบบันทึกงานวิจัยเป็นเครื่องมือ โดยกำหนดประเด็น ได้แก่ รูปแบบของการวิจัย ชื่อผู้วิจัย ชื่อเรื่องงานวิจัย สถาบันการศึกษา ปีตีพิมพ์ เนื้อหาที่ปรากฏในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

หลังจากได้ข้อมูลที่รวบรวมมาแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ตามลักษณะงานวิจัย สถาบันที่ผลิตงานวิจัย และประเด็นการศึกษา

5. สรุปผล และอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลพบว่า งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนมีจำนวน 84 เรื่อง มีทั้งบทความและวิทยานิพนธ์ และมีประเด็นเนื้อหาที่หลากหลาย โดยศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยตั้งแต่ระดับคำ ระดับวลี จนถึงระดับประโยค ซึ่งการศึกษาโครงสร้างภาษาในระดับคำในการวิจัยครั้งนี้หมายถึง การศึกษาการใช้คำบางคำหรือการใช้หมวดคำบางหมวดจากมุมมองวากยสัมพันธ์ (Syntax)

1. สถานภาพงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน

ผลการศึกษางานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนจำแนกตามรูปแบบงานวิจัยและสถาบันที่ผลิตงานวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามลักษณะงานวิจัยและสถาบันที่ผลิตงานวิจัย

	สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	บทความ	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	รวม
1	Beijing Language and Culture University	1	2		3
2	Central China Normal University			1	1
3	Chizhou University	1			1
4	Dalian University of Science and Technology		1		1
5	Fudan University		2		2
6	Fujian Normal University		1		1
7	Guangxi University		2		2
8	Guangxi University for Nationalities	2	19		21
9	Hebei Normal University		1		1
10	Heilongjiang University		1		1
11	Honghe University	1			1
12	Hunan Normal University		1		1
13	Huaqiao University		1		1
14	Jinan University		3		3
15	Mahidol University	1			1
16	Minzu University of China	2	1		3
17	Nankai University	1			1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนงานวิจัยจำแนกตามลักษณะงานวิจัยและสถาบันที่ผลิตงานวิจัย (ต่อ)

	สถาบันที่ผลิตงานวิจัย	บทความ	วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท	วิทยานิพนธ์ ปริญญาเอก	รวม
18	Peking University	4		1	5
19	PLA University of Foreigner Languages	1			1
20	Renmin University of China	1			1
21	Shandong Normal University		1		1
22	Shanghai International Studies University		1		1
23	Shanghai Normal University	1		1	2
24	Tianjin Normal University	1	2		3
25	Xi'an International Studies University		1		1
26	Xiamen University		1		1
27	Yanbian University	1			1
28	Yuxi Normal University	1			1
29	Yunnan Minzu University	3	5		8
30	Yunnan Normal University	5	5		10
31	Yunnan University	1	2		3
32	Zhejiang University		1		1
	รวม	27	54	3	84

จากตารางข้างต้น เห็นได้ว่า งานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน จำนวน 84 เรื่องมาจากสถาบันการศึกษา 32 แห่ง โดยมีสถาบันการศึกษาของประเทศจีน 31 แห่ง และสถาบันการศึกษาจากประเทศไทย 1 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผลการสำรวจพิจารณาตามรูปแบบงานวิจัย พบว่า มีงานวิจัยในรูปบทความ 27 เรื่อง วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท 54 เรื่อง และวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอก 3 เรื่อง

ผลการสำรวจพิจารณาตามสถาบันผลิตงานวิจัย พบว่า สถาบันที่ผลิตงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี (Guangxi University for Nationalities) ผลิตผลงาน 21 เรื่อง รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยครูแห่งมณฑลยูนนาน (Yunnan Normal University) ผลิตผลงาน 10 เรื่อง และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน (Yunnan Minzu University) ผลิตผลงาน 8 เรื่อง จากการสำรวจยังพบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มาจากสองสาขาวิชา ได้แก่ สาขาวิชาภาษาศาสตร์และภาษาศาสตร์ประยุกต์ (Linguistics and Applied Linguistics) และสาขาวิชาภาษาและวรรณคดีเอเชียและแอฟริกา (Asian and African Languages and Literature) เนื่องจากในสถาบันระดับอุดมศึกษาในประเทศจีน ยังไม่พบหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่เป็นสาขาวิชาภาษาไทยโดยตรง ผู้ที่ประสงค์จะศึกษาด้านภาษาไทยในระดับบัณฑิตศึกษามักจะเลือกสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับภาษาไทยมากที่สุด คือ สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีเอเชียและแอฟริกา (Asian and African Languages and Literature)

2. ประเด็นการศึกษาของงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน

ผลการศึกษาประเด็นปัญหาทางงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนความรู้โครงสร้างประโยคภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย

จากข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้ พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทยจำนวนทั้งหมด 82 เรื่อง จำแนกได้เป็น 2 แนวทาง ได้แก่ แนวการศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ และแนวการศึกษาโครงสร้างในภาษาไทย

2.1.1 การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทยที่พบมากที่สุดคือ งานวิจัยที่ศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ มีจำนวน 74 เรื่อง โดยมุ่งศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาระหว่างภาษาจีนและภาษาไทยในระดับคำ ระดับวลี และระดับประโยค

2.1.1.1 การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับคำ

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับคำ พบจำนวน 45 เรื่อง ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคำหรือกลุ่มคำระหว่างภาษาไทยและภาษาจีนในด้านอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังมีการศึกษาในประเด็นการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (Grammaticalization)

2.1.1.1.1 การศึกษาเปรียบเทียบคำที่คล้ายคลึงกันระหว่างสองภาษา

งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบคำที่คล้ายคลึงกันระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน มีจำนวนทั้งสิ้น 28 เรื่อง ลักษณะที่พบมากที่สุดคือ การศึกษาเปรียบเทียบคำในภาษาจีนคำหนึ่งและคำที่คล้ายกันภาษาไทยคำหนึ่ง พบ 14 เรื่อง คำที่นำมาศึกษา ได้แก่

“he” และ “และ” (Zhu. 2007)

“de” และ “ได้” (Chen. 2009)

“hen” และ “มาก” (Wang. 2009)

“de” และ “ที่” (Qi and Lu.2010)

“gei” และ “ให้” (Lu. 2011)

“zai” และ “อีก” (Srivantaneeyakul. 2012)

“si” และ “ตาย” (Ke. 2014)

“shenme” และ “อะไร” (Huang. 2012; Ruan. 2015)

“le” และ “แล้ว” (Sirinun. 2015)

“dou” และ “ล้วน” (Qin.2015)

“zhi” และ “เพียง” (潘大雄 [Pan]. 2016)

“zhe” และ “อยู่” (Zhang. 2017)

“qu” และ “ไป” (Wang. 2021)

ลักษณะต่อมา คือการนำกลุ่มคำกลุ่มหนึ่งในภาษาจีนมาเปรียบเทียบกับกลุ่มคำที่คล้ายกันภาษาไทย พบ 11 เรื่อง กลุ่มคำที่นำมาเปรียบเทียบ ได้แก่

“jiu” “cai” และ “ก็” “เพิ่ง” “จึง” (Zhang. 2010)

“zai” “you” “he” และ “อีก” “ค่อย” “ทั้ง”(Hirunpitupong. 2011)

“zai” “cong” และ “ใน” “เมื่อ” “ตั้งแต่”(Sae-Wong. 2011)
“lai” “qu” และ “ไป” “มา” (刘权和吴修奎 [Liu & Wu]. 2013)
“zhengzai” “zheng” “zai” “zhe” และ “กำลัง” “อยู่” (Ye. 2013)
“cong” “zi” “you” “da” และ “จาก” “ตั้งแต่” “โดย” (Chen. 2016)
“dui” “duiyu” “guanyu” และ “ต่อ” “กับ” “เกี่ยวกับ” (Tang. 2016)
“guanyu” “duiyu” “zhiyu” และ “เกี่ยวกับ” “สำหรับ” (Lin. 2016)
“yao” “xiangyao” และ “ต้อง” “คิด” “ต้องการ” (Liu. 2016)
“zhenghao” “ganghao” และ “พอดี” “ประจบเหมาะ” (Bao. 2016)
“qianhou” “zuoyou” “shangxia” และ “หน้าหลัง” “ซ้ายขวา” “บน
ล่าง” (Chen. 2020)

ลักษณะสุดท้าย คือการนำคำคำหนึ่งในภาษาไทยหรือภาษาจีนมา
เปรียบเทียบกับกลุ่มคำกลุ่มหนึ่งในอีกภาษาหนึ่ง พบ 6 เรื่อง ได้แก่

“neng” “hui” “keyi” และ “ได้” (Xu. 2010; Wang. 2013)
“shi” และ “เป็น” “คือ” “ใช่” (Yao. 2013)
“guo” และ “ข้าม” “ผ่าน” “เลย” (Chen. 2015)
“zai” และ “ที่” “ณ” “ตรง” “เมื่อ” “ใน” (Tang. 2016)
“li” “nei” “zhong” และ “ใน” (Liu. 2020)

จากการศึกษา พบว่า คำที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบส่วนใหญ่เป็นคำ
ไวยากรณ์ หรือเป็นทั้งคำเนื้อหาและคำไวยากรณ์ มักเป็นคำที่ทำหน้าที่ทางไวยากรณ์ได้หลายอย่างและมี
ลักษณะทางวากยสัมพันธ์ที่หลากหลาย ซึ่งมักเป็นปัญหาสำหรับผู้เรียน วัตถุประสงค์ของงานวิจัยดังกล่าวมุ่ง
ศึกษาความคล้ายและความต่างระหว่างคำที่นำมาเปรียบเทียบจากสองภาษาในด้านอรรถศาสตร์และ
วากยสัมพันธ์ ผลการวิจัยทำให้เข้าใจรายละเอียดและความแตกต่างระหว่างการใช้คำหรือกลุ่มคำนั้น ๆ ซึ่ง
สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้

2.1.1.1.2 การศึกษาเปรียบเทียบชนิดคำบางชนิด

ในการศึกษาชนิดคำในภาษาไทยและภาษาจีน 刘丽雅 [Liu]. (2016) ได้
ศึกษาเปรียบเทียบการจำแนกหมวดคำในภาษาไทยและภาษาจีนปัจจุบัน นอกจากเปรียบเทียบการจำแนก
หมวดคำในภาพรวมแล้ว ยังพบการศึกษาเปรียบเทียบชนิดคำบางชนิดระหว่างภาษาไทยและภาษาจีน จำนวน
13 เรื่อง พบการศึกษาคำลักษณะนาม 4 เรื่อง โดย 龙伟华 [Long] (2004) ศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณะนาม
ภาษาจีนและภาษาไทยในด้านการจำแนกประเภท และการเรียงลำดับคำเข้าประโยค Sittivised (2009) ศึกษา
คำลักษณะนามที่ใช้ประกอบคำนามสามัญในด้านที่มา การจำแนกประเภท หน้าที่ทางไวยากรณ์ และด้านการ
กลายเป็นคำไวยากรณ์ โดยศึกษาคำลักษณะนาม “ge” และ “ตัว” เป็นตัวอย่าง龙伟华 [Long] (2011) ศึกษา
เปรียบเทียบคำที่ทำหน้าที่ทั้งคำนามและคำลักษณะนามบอกเวลา ส่วน Kasemsawat (2017) ศึกษาคำลักษณ
นามที่ใช้กับคำกริยา (Verbal Classifiers) ในด้านความหมายและหน้าที่ทางไวยากรณ์ ผลการวิจัยสะท้อนให้
เห็นบทบาทสำคัญของคำลักษณะนามในทั้งสองภาษา และชี้ให้เห็นความเหมือนและความต่างระหว่างคำลักษณ
นามนามประเภทต่าง ๆ การศึกษาคำวิเศษณ์พบ 2 เรื่องได้แก่ เรื่อง 现代汉语副词与泰语副词比较研
究 (การศึกษาเปรียบเทียบคำกริยาวิเศษณ์ในภาษาไทยและภาษาจีนปัจจุบัน) (林梓欣[Lin]. 2011) ศึกษา
เปรียบเทียบคำกริยาวิเศษณ์ (Adverb) ในภาษาไทยและภาษาจีนในด้านการจำแนกประเภท ความหมาย และ

หน้าที่ทางไวยากรณ์ และเรื่อง “A study on The Comparative of Chinese-Thai Degree's Adverbs” (Sujjapitak. 2015) ศึกษาเปรียบเทียบคำวิเศษณ์บอกระดับ (Degree's Adverbs) ในภาษาจีนและภาษาไทย นอกจากนี้คำสองชนิดดังกล่าว ยังพบการเปรียบเทียบคำบอกเวลา (Zhang & Bai. 2012) สรรพนามสะท้อนกลับ (Reflexives) (Li. 2012) คำลงท้าย (He. 2011) คำบอกจำนวน (Huang & Wei. 2018) คำอุทาน (Huang. 2015) คำขยายคำนาม (陈源 [Chen]. 2015) และคำสันธานที่เชื่อมความคล้อยตามกัน (Coordinating Connections) (Yang. 2012) การวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของคำชนิดต่าง ๆ สังเกตได้ว่า ชนิดคำที่ได้รับความนิยมในการศึกษามากที่สุด คือคำลักษณนาม ในฐานะที่เป็นลักษณะเด่นร่วมกันของภาษาจีนและภาษาไทย รองลงมาคือคำกริยวิเศษณ์

2.1.1.2 การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับวลี

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับวลี พบ 2 เรื่อง ซึ่ง Kongseng ((2012 ทำวิจัยเรื่อง Comparison and analysis of Chinese verbs Phrases and Thai verbs Phrase ศึกษาโครงสร้าง และรูปแบบต่าง ๆ ของกริยาวลี และหน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของกริยาวลีในภาษาจีนและภาษาไทย และ Han (2014) ทำวิจัยเรื่อง A Comparison Study on word order of Nominal Phrase in Chinese and Thai Language ศึกษาเปรียบเทียบการเรียงลำดับคำของนามวลีในภาษาจีนและภาษาไทย ผลการวิจัยทำให้เห็นภาพรวมของความเหมือนและความต่างของกริยาวลีและนามวลีระหว่างภาษาจีนและภาษาไทย

2.1.1.3 การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับประโยค

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับประโยค พบ 27 เรื่อง แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การศึกษาเปรียบเทียบส่วนประกอบของประโยค การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างต่าง ๆ ภายในประโยค และการศึกษาศึกษาเปรียบเทียบประโยคชนิดต่าง ๆ ดังนี้

การศึกษาเปรียบเทียบส่วนประกอบของประโยคพบ 8 เรื่อง ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาประเด็นหน่วยขยายนาม (Attributive) และหน่วยขยายกริยา (Adverbial) ในภาษาจีนและภาษาไทย ประเด็นการวิจัยที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ ได้แก่ หน่วยขยายนาม (Attributive) และหน่วยขยายกริยา (Adverbial) (邓世文 [Deng]. 2011; Wang.) หน่วยขยายนาม (2008Attributive) (Chen. 2011) หน่วยขยายนามที่บอกจำนวน (Attributive Quality words) (Zhong. 2013) และหน่วยขยายกริยา (Adverbial) (Shu. 2010) นอกจากหน่วยขยายนาม และหน่วยขยายกริยา ยังพบการศึกษาเปรียบเทียบหน่วยเติมเต็ม (Complement) ตัวอย่างประเด็นการวิจัย เช่น หน่วยเติมเต็มในภาษาจีนและภาษาไทย (Dejtrakulwongse. 2017) และหน่วยเติมเต็มกริยาบอกรูป (Resultative Complement) ในภาษาจีนและภาษาไทย (Ke.2013) ยังพบงานวิจัยศึกษาส่วนขยาย เช่น เรื่อง “A Study of Chinese and Thai Modifier in the Perspective of word-order Typology” (Ke. 2012) ศึกษาส่วนขยายในภาษาจีนและภาษาไทย จากมุมมองแบบลักษณะการเรียงลำดับคำ

การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างต่าง ๆ ภายในประโยค พบ 7 เรื่อง ประเด็นการวิจัยที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ ได้แก่ โครงสร้าง “zai/เมื่อ ใน + คำบอกเวลา” (zai/ mua nai + temporal words) (Zhang. 2016) โครงสร้างปฏิเสธ (Negative Structure) (Yun. 2017) หน้าที่ทางวากยสัมพันธ์ของโครงสร้างย้าคำนาม (Noun Reduplication) (Chen & Niu. 2013) โครงสร้างกรรมคู่ (Double Object Structure) (Man. 2016) โครงสร้าง “คำกริยา + หน่วยเสริมกริยาบอกทิศทาง qilai/ ขึ้น” (V-up) (Ming.

2019) โครงสร้างกริยาเรียง (Yi.2003) และโครงสร้างหน่วยขยาย-หน่วยหลัก (Modification-center Structure) (Lin. 2008)

การศึกษาศึกษาเปรียบเทียบประโยคชนิดต่าง ๆ พบ 12 เรื่อง ประเด็นการวิจัยที่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ ได้แก่ ประโยคที่มีคำว่า “you (有)/มี” (“you/mi Sentences”) (Qi & Wang. 2009; 卢丽敏[Lu]. 2012; He. Yang & Wang. 2015; Feng. 2019) ประโยคที่มีคำว่า “shi (是) /เป็น” (“shi/pen Sentences”) (Wan. 2014) ประโยคการรื้อ (Li. 2011; 李华维 [Li]. 2015) ประโยคคำถาม (Long. 2012) ประโยคบอกความคงอยู่ (Existential Sentences) (Wanna. 2018; Sun & Makpradit. 2020) ประโยคคำสั่ง (Imperative Sentences) (Yang. 2021) และประโยคที่แสดงถึงการเปรียบเทียบ (Comparative Sentence) (Bao. 2021)

2.1.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาโครงสร้างประโยคในภาษาไทย

การศึกษาโครงสร้างในภาษาไทย พบ 8 เรื่อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

He (2011) ทำวิจัยเรื่อง The Representation of the Noun Function of the Thai Affixes kaan and khwaam at Morphological and Syntactical Levels ศึกษาการทำหน้าที่บ่งชี้ค่านามของ “การ” และ “ความ” ในภาษาไทยที่สะท้อนจากระดับระบบหน่วยคำและระดับโครงสร้างประโยค Yang (2017) ทำวิจัยเรื่อง A Study of the Grammaticalization of Verb dai in Thai Language ทำให้เห็นผลการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำว่า ได้ ในด้านหน้าที่ของคำและด้านโครงสร้างประโยค Li (2015) ทำวิจัยเรื่อง A Study of Grammaticalization of Verbs in Thai Language ได้ศึกษาการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาพรวมในด้านต่าง ๆ เช่น ประเภทของการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา ลักษณะการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยาในภาษาไทย และช่องทางการกลายเป็นคำไวยากรณ์ของคำกริยา Wang (2019) ทำวิจัยเรื่อง Evidentiality of Thai Spoken Verb wa: ศึกษาคำกริยา ว่า ในด้านการกลายเป็นคำไวยากรณ์ หน้าที่บ่งชี้แหล่งที่มาของคำว่า ว่า และโครงสร้างพิเศษ “ที่ว่า” 吴霄霄和施雁 [Wu & Shi] (2016) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำว่า “อยู่” และ “ไว้” ในภาษาไทยในด้านอรรถศาสตร์และวากยสัมพันธ์ Nong (2016) ทำวิจัยเรื่อง Connective Function of Classifiers in the Thai Language ศึกษาหน้าที่ในการเชื่อมส่วนหลักและส่วนขยายของคำลักษณนามภาษาไทย Li (2018) ทำวิจัยเรื่อง Distributional Difference and Functional Consistency of the Particle “na” in Thai แสดงให้เห็นความแตกต่างในการกระจายคำ (Distribution) และความสอดคล้องในหน้าที่ทางไวยากรณ์ (Grammatical Function) ของคำว่า นะ ในภาษาไทย และ Wang (2020) ทำวิจัยเรื่อง A Research on the Resultative Structure in Thai Language

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนความรู้โครงสร้างประโยคภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีนพบ 2 เรื่อง (宋帆 [Song]. 2008) ศึกษาเปรียบเทียบคำลักษณนามในภาษาไทยและภาษาจีน และการสอนคำลักษณนามภาษาไทย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า คำลักษณนามภาษาไทยและคำลักษณนามภาษาจีนมีความแตกต่างทั้งในด้านไวยากรณ์และด้านความหมาย พร้อมทั้งชี้ให้เห็นปัญหาและแนวทางในการสอนคำลักษณนามภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีน และ 陆镜如 [Lu]. (2016) ได้วิเคราะห์ข้อผิดพลาดการเรียนหน่วยขยายค่านามในภาษาไทยของผู้เรียนชาวจีน และแนวทางการสอน ทำให้เห็นลักษณะข้อผิดพลาด สาเหตุที่ทำให้เกิดข้อผิดพลาด และนำเสนอแนวทางแก้ปัญหาจากแง่ผู้เรียน ผู้สอน และแบบเรียน

จากการศึกษางานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนทั้งหมด 84 เรื่องสรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปงานวิจัยที่ด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีนจำแนกตามเนื้อหาการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาโครงสร้างประโยคของภาษาไทย	82 (62.97%)
การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ	74 ((%09.88
- การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับคำ	45
- การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับวลี	2
- การศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างภาษาไทยและภาษาจีนในระดับประโยค	27
การศึกษาโครงสร้างประโยคในภาษาไทย	8 (52.9%)
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน	2 (38.2%)
รวม	84 (100%)

อภิปรายผล

การสำรวจสถานภาพงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีน พบทั้งหมด 84 เรื่อง ศึกษาในช่วง ค.ศ. 2021-2003ตีพิมพ์ในรูปแบบต่าง ๆ สถาบันที่ผลิตงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยมากที่สุด ได้แก่ มหาวิทยาลัยชนชาติกวางสี (Guangxi University for Nationalities) รองลงมาคือ มหาวิทยาลัยครูแห่งมณฑลยูนนาน (Yunnan Normal University) และมหาวิทยาลัยชนชาติยูนนาน (Yunnan Minzu University) จากผลการสำรวจ สังเกตได้ว่า ในสถาบันการศึกษา 30 แห่งที่ผลิตงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทย มีจำนวนมากถึง 7 แห่งมาจากมณฑลยูนนานและกวางสี ส่วนหนึ่งอาจเนื่องมาจาก สถาบันการศึกษาที่เปิดหลักสูตรด้านภาษาไทยในประเทศจีนส่วนมากตั้งอยู่ในมณฑลยูนนานและกวางสี ซึ่งมีจำนวน 57 แห่งจากทั้งหมด 67 แห่ง (จรัสศรี จิรภาส. 2562, หน้า 101-106)

งานวิจัยด้านการศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่เผยแพร่ในประเทศจีนร้อยละ 88.09 เน้นไปที่การศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ โดยเฉพาะการศึกษาเปรียบเทียบโครงสร้างวากยสัมพันธ์เกี่ยวกับคำที่มีความหมายคล้ายกันในสองภาษา ซึ่งมีจำนวน 45 เรื่อง (53.57%) ผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่า แม้งานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยในประเทศจีนจะมีจำนวนมาก แต่ประเด็นการวิจัยยังคงมีความจำกัด ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีนมีจำนวนน้อย และยังสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้อีกหลายประเด็น นอกจากนี้ สังเกตได้ว่า แนวทางการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยในประเทศจีนตั้งแต่ปี ค.ศ.2003 จนถึงปี ค.ศ. 2008 มีเพียงแนวทางเดียว คือ แนวการศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบ และตั้งแต่ ปี ค.ศ.2008 เป็นต้นไป จึงเริ่มมีงานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างประโยคในแนวอื่น ๆ รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาโครงสร้างประโยคภาษาไทยเป็นประเด็นหลัก และงานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนความรู้ด้านโครงสร้างประโยคของภาษาไทยสำหรับผู้เรียนชาวจีน อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเชื่อว่าด้วยความนิยมและความต้องการของการเรียนภาษาไทยในประเทศจีนที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบัน งานวิจัยแนวนี้ น่าจะมีแนวโน้มที่จะเพิ่มความหลากหลายในประเด็นการศึกษาและแนวทางการศึกษามากขึ้นในอนาคต และจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่อภาษาไทยและการเรียนการสอนภาษาไทยให้ชาวต่างชาติต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. สามารถนำผลการสำรวจประเด็นการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนภาษาไทยให้แก่ผู้เรียนชาวจีน เช่น ผู้สอนอาจสามารถทำความเข้าใจความแตกต่างระหว่างสองภาษาจากผลการประมวลประเด็นการศึกษาภาษาเชิงเปรียบเทียบต่าง ๆ แล้วนำองค์ความรู้ที่ได้มาจากการวิจัยไปต่อยอดและประยุกต์ใช้ในการออกแบบเนื้อหาการสอน หรืออาจนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนได้

2. สามารถใช้เป็นแหล่งข้อมูลในการค้นคว้าองค์ความรู้ในงานวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสถานภาพงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศในประเด็นอื่น ๆ เช่น การวิจัยในชั้นเรียนกับภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

2. ควรมีการศึกษาสถานภาพงานวิจัยเกี่ยวกับภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศของผู้เรียนกลุ่มอื่น ๆ

3. ควรมีการวิจัยด้านโครงสร้างประโยคภาษาไทยที่ศึกษาร่วมกับแนวทางในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ เช่น การรับภาษาที่สอง (Second-language acquisition: SLA) และวิจัยปฏิบัติศาสตร์ภาษาระหว่างกลาง (Interlanguage Pragmatics: ILP) เพื่อเพิ่มองค์ความรู้ใหม่ในการสอนโครงสร้างประโยคภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- จรัสศรี จิรภาส. (2562). “ศึกษาไทย” และ “ไทยศึกษา” ในประเทศจีน. *วารสารภาษาและวัฒนธรรม*. 38(2): 94-118
- Bao, M. (2021). *A Contrastive Study of Comparative Sentences in Chinese and Thai*. M.A. Thesis. Yunnan Normal University.
- Bao, W. (2016). *Comparative Analysis Between Chinese “ganghao” “zhenghao” and Thai “พอดี” “ประจวบเหมาะ”*. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Chen, E., & Niu, L.Y. (2013). *A Comparative Study of Grammatical Function of Noun Reduplication Between Chinese and Thai Language*. *Journey of Honghe University*, 11(5), 45-51.
- Chen, J.L. (2016). *A Comparative Analysis Between Chinese “cong” “zi” “you” “da” and Thai “จาก” “ตั้งแต่” “โดย”*. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Chen, J.M. (2011). *The Attributives Comparison Between Chinese and Thai*. M.A. Thesis. Beijing Language and Culture University.
- Chen, M.Z. (2020). *Contrastive Analysis of Chinese “qianhou, zuoyou, shangxia” and Thai “nalang, saykhwa, bonlang”*. M.A. Thesis. Fujian Normal University.
- Chen, X.Z. (2015). *A Comparative Analysis between Chinese “guo” and Thai “ข้าม ผ่าน เลย เคย”*. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Chen, Y.Y. (2009). *The Comparison between Modern Chinese Character “de” and Thai Character “だい”*. M.A. Thesis. Guangxi University of Nationalities.

- Dai, Q.X. (2002). **On Problems about Theory & Ways of the Comparative Study on Sino-Tibetan Language Family.** *Journal of the Central University for Nationalities (Philosophy and Social Sciences Edition)*, 29(2), 5-10.
- Dejtrakulwongse, P. (2017). **Comparative Study of Chinese-Thai Complement.** *Overseas Chinese Education*, 87(4), 533-543.
- Feng, Y.Y. (2019). **The Comparative Studies of you (有) Sentences in Chinese and Thai from the perspective of Linguistic Typology.** Ph.D. Dissertation. Shanghai Normal University.
- Han, J.L. (2014). **A Comparison Study on Word Order of Nominal Phrase in Chinese and Thai Language.** M.A. Thesis. Guangxi University.
- He, D.L. (2010). **The Contrastive Study of Chinese and Thai the End of Sentence Modal Particle.** M.A. Thesis, Guangxi University for Nationalities.
- He, D.M. (2011). **The Representation of the Noun Function of the Thai Affixes kaan and khwaam at Morphological and Syntactical Levels.** *Journal of Yunnan University of Nationalities (Social Sciences)*, 28(1), 152-155.
- He, S., Yang, C.F., & Wang, Z. (2015). **A Comparison between Chinese you Sentences and Thai มี sentences.** *Journey of Baise University*, 28(3), 41-49.
- Huang, X.L. (2015). **Comparative Study of The Chinese and Thai Interjection Words.** M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Huang, Y.H. (2012). **Comparative Study on Non-Interrogate Usage of Chinese and Thai Interrogative Pronoun “Shenme” and “A-rai”.** M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Huang, Y.L., & Wei, N. (2018). **Comparative Research on Syntactic Function and Position of Chinese and Thai Numerals.** *Modern Chinese*, 8, 109-113.
- Kasemsawat, C. (2017). **A Contrastive Study of Verbal Classifiers in Contemporary Chinese and Thai.** M.A. Thesis. Minzu University of China.
- Ke, W.Z. (2013). **A Comparative Study of Chinese Resultative Complement and Its Thai Equivalentents.** Ph.D. Dissertation. Peking University.
- Ke, X.Y. (2014). **A Comparative Study on “si” in Chinese and “ตาย” in Thai.** M.A. Thesis. Yunnan University.
- Ke, Z.W. (2012). **A Study of Chinese and Thai Modifier in the Perspective of word-order Typology.** *Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research on Chinese as a Foreign Language)*, 10(2), 70-76.
- Kongseng, K. (2012). **Comparison and Analysis of Chinese Verbs Phrases and Thai Verbs Phrase.** Ph.D. Dissertation. Hebei Normal University.
- Li, F. (2011). **A Comparative Study of Passive Sentences in Thai and Chinese Language.** M.A. Thesis. Yunnan Minzu University.
- Li, F. (2018). **Distributional Difference and Functional Consistency of the Particle “na” in Thai.** *Minority Languages of China*, (3), 26-36.

- Li, S. (2012). **A Contrastive Study of Chinese and Thai Reflexives**. M.A Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Li, Y. (2015). **A Study of Grammaticalization of Verbs in Thai Language**. M.A. Thesis. Yunnan Minzu University.
- Liao, J.J. (2014). **A Comparative Study of Chinese Preposition “在” and the Relevant Preposition in Thai**. M.A. Thesis. Fudan University.
- Lin, F.Y. (2016). **Comparative Study of “guanyu” “duiyu” “zhiyu” “เกี่ยวกับ” “สำหรับ” in Chinese and Thai Language**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Lin, H.Y. (2008). **A Comparative Research of Modern Chinese and Thai’s Modification-center Structure**. M.A. Thesis. Guangxi University.
- Liu, H.W. (2016). **A Comparative analysis between Chinese “yao” “xiang” “xiangyao” and Thai “ต้อง, คิด ต้องการ”**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Liu, Y. (2020). **A Contrastive Study of “Li,Nei,Zhong” in Chinese and “Nai” in Thai**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Long, C.F. (2012). **Comparative Study of Chinese and Thai Interrogative Sentence**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Lu, G.Z. (2011). **A Comparative study on “gei” in Chinese and “ให้” in Thai**. M.A. Thesis. Jinan University.
- Man, S.Y. (2016). **The Comparative Study of Chinese and Thai Double Object Structure**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Ming, X. (2019). **A Contrastive Analysis Between Chinese Verb-direction Form “V-up” and its Thai Expression**. M.A. Thesis. Yunnan Minzu University.
- Nong, C.S. (2016). **Connective Function of Classifiers in the Thai Language**. *Minority Languages of China*, (4), 58-66.
- Qi, C.H., & Lu, W.J. (2010). **The Contrast Analysis Between Modern Chinese Auxiliary “de/的” and Thai “ti:”**. *Journal of Yunnan Nationalities University (Social Sciences)*, 27(4), 140-143.
- Qi, C.H., & Wang, D.M. (2009). **A Comparison Study Between Chinese “有” Sentences and Thai “มี” Sentences**. *Journal of Yunnan Normal University (Teaching and Research on Chinese as a Foreign Language Edition)*, 7(5), 80-84.
- Qin, D.D. (2015). **Chinese Adverb “DOU (ALL)” and Thai Adverb “LUAN”: Comparison**. *Journal of Guangxi Youth Leaders College*, 25(2), 81-84.
- Ruan, X.Y. (2015). **A Comparative Analysis on “shenme” in Chinese and “อะไร” in Thai**. M.A. Thesis. Yunnan Normal University.
- Sae-Wong, U. (2011). **A Comparative Study Between Chinese Time Preposition “在” “从” and the Corresponding Thai**. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Shu, H.H. (2010). **Contrastive Analysis on Chinese Modifier and Thai Modifier and Advices for Teaching Chinese Modifier**. M.A. Thesis. Jinan University.

- Sirinun, W. (2015). **A Contrastive Study on “le” in Chinese and “แล้ว” in Thai.** *Journal of International Chinese Studies*, 6(1), 172-194.
- Sittivised, S. (2009). **A Comparative Study on Classifiers of Chinese and Thai.** Ph.D. Dissertation. Beijing Language and Culture University.
- Srivantaneeyakul, S. (2012). **A Contrastive Study on “zai” in Chinese and “อีก” in Thai.** *Overseas Chinese Education*, 62(1), 46-62.
- Sujjapitak. K. (2015). **A study on The Comparative of Chinese-Thai Degree's Adverbs.** M.A. Thesis. Dalian University of Technology.
- Sun, T.Q., & Makpradit, W. (2020). **A Comparative Study of Manner Existential Constructions in Chinese and Thai.** *Foreign Language Teaching and Research (Bimonthly)*, 52(2), 188-199.
- Tang, B.B. (2016). **A Comparative Analysis between Chinese “dui” “duiyu” “guanyu” and Thai “ต่อ” “กับ” “เกี่ยวกับ”.** M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Wan, L. (2014). **A Contrastive Study Between Chinese “shi” Sentences and Thai “pen” Sentences.** M.A. Thesis. Yunnan University.
- Wang, A.F. (2020). **A Research on the Resultative Structure in Thai Language.** M.A. Thesis. Yunnan University.
- Wang, F. (2009). **A Comparative study on “hen” in Chinese and “มาก” in Thai.** M.A. Thesis. Jinan University.
- Wang, S.H. (2008). **A Comparative Study of the Word Order of Attributes and Adverbials in Chinese and Thai Language.** M.A. Thesis. Xiamen University.
- Wang, Y. (2013). **A Comparative Study of “Hui” “Neng” “Keyi” in Chinese and “DAJ” in Thai.** M.A. Thesis. Hunan Normal University.
- Wang, Y.J. (2019). **Evidentiality of Thai Spoken verb “wa:”.** M.A. Thesis. Yunnan Minzu University.
- Wang, Z. (2021). **A Comparative Study of “去” in Chinese and “ไป” in Thai.** M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Wanna, L. (2018). **A Study on the Comparison and Teaching Existential Sentences in Chinese and Thai.** Ph.D. Dissertation. Central China Normal University.
- Xu, M.L. (2010). **A Comparison Study on Modal Verbs “neng hui keyi” in Chinese and Dai in Thai.** M.A. Thesis. Zhejiang University.
- Yang, D.Y. (2021). **A Comparative Study of the Imperative Sentences in Chinese and Thai.** M.A. Thesis. Yunnan Normal University.
- Yang, W.X. (2017). **A Study of the Grammaticalization of Verb Dai in Thai Language.** *Journal of Yuxi Normal University*, 33(1), 57-60.
- Yang L.Z. (2012). **A Contrastive Study of Grammatical Function of Commonly-used Coordinating Connections in Thai and in Chinese.** *Journal of Yunnan Normal University: Teaching and Research of Chinese as A Foreign Language*, 10(4), 70-75.
- Yao, X.J. (2013). **A Comparative Study on “shi” in Chinese and “เป็น” “คือ” “ใช่” in Thai.** M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.

- Ye, H.X. (2013). A Comparative Analysis Between Chinese “zhengzai” “zheng” “zai” “zhe” and Thai “กำลัง” “อยู่”. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Yi, Z.H. (2003). A Comparative Study of Verbal Construction in Series in Thai and Chinese. *Journal of PLA University of Foreign Languages*, 26(3), 38-41.
- Yun, P. (2017). A Comparative Study of Chinese and Thai Negative Structure. M.A. Thesis. Tianjin Normal University.
- Zhang, S.M. (2010). A Comparative Study of Chinese and Thai Adverb “Jiu” and “Kor” “cai” and “Peung/Jeung”. M.A. Thesis. Fudan University.
- Zhang, W.J. (2016). “zai/ mua nai + temporal words” in Chinese and in Thai. *The Youth Writers*, 21, 134-135.
- Zhang, W.J. (2017). A Comparative Study of “zhe” in Mandarin and “อยู่” in Thai. M.A. Thesis. Yunnan Minzu University.
- Zhang, P., & Bai, X.J. (2012). The Comparative Analysis of Words Concerning Time in Chinese and Thai Language. *Journal of Kunming University*, 34(5). 87-92.
- Zhong, T.D. (2013). A Comparative Study of The Attributive Quality words in Chinese and Thai. M.A. Thesis. Guangxi University for Nationalities.
- Zhu, J.X. (2007). A Comparison Between “he” in Chinese and “and” in Thai. *Journal of Yunnan Normal University Teaching and Research on Chinese as a Foreign Language Edition*, 5(5), 87-92.
- Hirunpitukpong, T. (2011). 汉语副词“再”和“又”与泰语词语的对比. *语言应用研究*, 11, 155-158.
- 薄文泽. (2015). 语言篇导读. *泰学研究在中国：论文辑录* 世界图书出版广东有限公司. 179-180.
- 陈源. (2015). 论泰语形容词中的特殊类—泰语区别词. 硕士学位论文. 西安外国语大学.
- 邓世文. (2011). 汉、泰两种语言的定语与状语比较研究. 硕士学位论文. 华侨大学.
- 李华维. (2015). 汉泰语显性使动句的对比. *池州学院学报*, 29(2), 102-104.
- 林梓欣. (2011). 现代汉语副词与泰语副词比较研究. 硕士学位论文. 云南师范大学.
- 刘丽雅. (2016). 现代汉语和泰语的词类对比分析. *赤子(上中旬)：高教论坛*, (17). 180.
- 刘权, 吴修奎. (2013). 汉泰语动词“来”和“去”使用比较分析. *前沿*, 342(16), 130- 131.
- 龙伟华. (2004). 汉泰语量词比较研究. 硕士学位论文. 云南师范大学.
- . (2011). 泰汉时间名量兼类词初探. *海外华文教育*, 59(2), 71-75.
- 陆镜如. (2016). 中国学生学习泰语定语的偏误分析及教学对策. *山西青年*, (5), 52-53.
- 卢丽敏. (2012). 汉语的“有”字句在泰语中的对应表达方式分析. 硕士学位论文. 黑龙江大学.
- 潘大雄. (2016). 汉语副词“只”与泰语副词“[pʰian]”的对比. *语文学刊*, 5, 25-26, 38.
- 裴晓睿. (2015). 前言. *泰学研究在中国：论文辑录* 世界图书出版广东有限公司. 1-5.
- 宋帆. (2008). 汉泰语量词比较研究和泰语量词教学. 硕士学位论文. 上海外国语大学.
- 吴霄霄, 施雁. (2016). 泰语中อยู่ (ju:²)和ไว้ (waj⁴)的用法比较. *北方文学*, (12), 132.

การศึกษาความเป็นไปได้การสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ณ ตำบลสระยายโสม Feasibility study of biomass power plant construction in Srayaisom sub-district

พีระพงษ์ ยืนยงชัยวัฒน์ (Peerapong Yeyongchaiwat)^{1*},

พิชฎา ผลพูล (Pitchada Pholphoon)²,

ปิยะ รนต์ละออง (Piya Ronla-ong)³

^{1,2,3} สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหกรรมและการจัดการโซ่อุปทาน คณะวิศวกรรมศาสตร์และเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(Industrial Engineering and Supply Chain Management Department, Faculty of Engineering and Industrial Technology,
Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : pee8945@gmail.com

(Received: : October 3, 2022; Revised: January 11, 2023; Accepted: January 30, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ในตำบลสระยายโสม โดยศึกษาปัจจัยด้านชนิด ปริมาณ และคุณสมบัติของชีวมวล เริ่มจากลงพื้นที่สำรวจข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของตำบล ข้อมูลการเพาะปลูกพืชและจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิตต่อไร่ และข้อมูลชีวมวล ในตำบลสระยายโสม เพื่อเลือกชนิดและคำนวณปริมาณของชีวมวล จากนั้นนำชีวมวลมาวิเคราะห์คุณสมบัติ ด้านพลังงานด้วยการวิเคราะห์แบบประมาณ การวิเคราะห์แบบแยกธาตุ และการวิเคราะห์ค่าความร้อน สุดท้ายนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการประเมินขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวลที่เหมาะสม ผลจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล พบว่า ชีวมวลที่เหมาะสมเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตโรงไฟฟ้าได้แก่ แกลบ ฟางข้าว ใบอ้อย และชานอ้อย เนื่องจาก มีต้นทุนต่ำและง่ายต่อการเก็บรวบรวมเมื่อเทียบกับชีวมวลชนิดอื่น จากการวิเคราะห์คุณสมบัติด้านพลังงาน พบว่า ชีวมวลทั้งสี่ชนิดมีความเหมาะสมในการนำมาใช้ผลิตไฟฟ้า โดยชานอ้อยมีคุณสมบัติโดยรวมดีที่สุด เนื่องจาก มีปริมาณสารระเหย คาร์บอนคงที่ และค่าความร้อนสูงสุด (ร้อยละ 83.83, ร้อยละ 11.00 และ 18.61 เมกะจูล/กิโลกรัม ตามลำดับ) และมีปริมาณเถ้าต่ำที่สุด (ร้อยละ 5.17) ในขณะที่แกลบมีคุณสมบัติ โดยรวมต่ำที่สุดและมีปริมาณเถ้ามากที่สุด (ร้อยละ 31.18) เมื่อนำมาคำนวณขนาดหาโรงไฟฟ้าที่เหมาะสม พบว่าโรงไฟฟ้าขนาดเล็กมาก (Very small power plant, VSPP) ที่มีกำลังการผลิตไม่เกิน 10 เมกะวัตต์ เป็นขนาดที่เหมาะสม เนื่องจากโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็กมาก ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ในด้านการรับซื้อไฟฟ้า แนวทางการวิจัยและพัฒนา และการออกกฎหมายเพื่ออำนวยความสะดวกในการสร้างโรงไฟฟ้า อย่างไรก็ตาม ควรพิจารณาปัจจัยอื่นๆ เช่น มูลค่าทางเศรษฐกิจ การยอมรับในท้องถิ่น และความสามารถในการรวบรวม จัดเก็บ และขนส่งชีวมวล

คำสำคัญ : ชีวมวล; โรงไฟฟ้าชีวมวล; ตำบลสระยายโสม

Abstract

This research aimed to study the feasibility of constructing a biomass power plant in the Srayaisom sub-district by investigating the factors related to biomass type, quantity, and properties. The experiment started with field visits to explore various data, including basic

information about sub-districts, cultivation information and the number of cultivated areas, yield per rai, and biomass information in the Srayaisom sub-district to select the type and calculate the quantity of the biomass. The biomass was analyzed for its energy properties by proximate, ultimate, and heating value analysis. Finally, these data were used to estimate the appropriate size of the biomass power plant. The results of field surveys showed that biomass suitable for power plant production was rice husk, rice straw, sugarcane leaves, and bagasse because of their low cost and ease of collection compared to other types of biomass. The energy properties analysis found that all four types of biomass were suitable for use in electricity generation. Bagasse has the best overall properties due to having the high volatile matter, the highest fixed carbon content, the highest heating value (83.83%, 11.00%, and 18.61 MJ/kg, respectively), and the lowest ash content (5.17%). The rice husk had the lowest overall properties and the highest ash content (31.18%). When calculating the appropriate power plant size, it was found that a very small power plant (VSPP) with a capacity of less than 10 MW was the suitable size. This was due to the very small biomass power plants that have been promoted by the government in terms of power purchases, research and development guidance, and legislation to facilitate the construction of power plants. However, other factors should be investigated, such as the economic value, local acceptance, and the ability to collect, store, and transport biomass.

Keywords : Biomass; Biomass Power Plant; Srayaisom Sub-District

บทนำ

ตำบลสระยายโสมมีพื้นที่ประมาณ 22,500 ไร่ ประกอบด้วย เทศบาล 2 เทศบาลตำบล ได้แก่ เทศบาลตำบลสระยายโสม และเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง ตำบลสระยายโสมมีประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานเพื่อส่งโรงงานน้ำตาลมากที่สุดประมาณ 12,000 ไร่ รองลงมาคือทำนาข้าว ประมาณ 4,300 ไร่ ที่เหลือเป็นพืชผักสวนครัว และผลไม้ซึ่งมีจำนวนไม่มาก (เทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง, 2564), (เทศบาลตำบลสระยายโสม, 2564) ทำให้ในแต่ละปีมีฟางข้าว แกลบ ใบอ้อยและชานอ้อยจำนวนมาก แต่ชีวมวลเหล่านี้ยังขาดการจัดการที่เหมาะสมเช่น การเผาฟางข้าว และตอซังข้าวหลังการเก็บเกี่ยวเพื่อเตรียมดิน รวมถึงการเผาไร่อ้อยเพื่อการเก็บเกี่ยว (กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2559) ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลผลิต จากการสำรวจพื้นที่ พบว่าเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็งมีนโยบายผลักดันให้เกิดโรงไฟฟ้าชีวมวล เพื่อเพิ่มรายได้แก่ชุมชนและแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม

โดยทั่วไปวิธีการผลิตไฟฟ้าจากชีวมวล นิยมใช้กัน 2 วิธีคือ 1. การเผาไหม้โดยตรง 2. การผลิตแก๊สเชื้อเพลิง (Gasification) (สำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี, 2564) โดยการเผาไหม้โดยตรงเป็นการนำชีวมวลเผาในเตาโดยตรง และนำความร้อนไปผลิตไอน้ำ เพื่อหมั่นกังหันไอน้ำในการผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งวิธีนี้ให้ประสิทธิภาพสูงกว่าการผลิตแก๊สเชื้อเพลิง (กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2563) ส่วนวิธีการผลิตแก๊สเชื้อเพลิง เป็นวิธีแปลงชีวมวลเป็นแก๊สเชื้อเพลิง จากนั้นนำไปเป็นแหล่งพลังงานเครื่องยนต์สันดาปภายใน เพื่อใช้ในการผลิตกระแสไฟฟ้า แม้ประสิทธิภาพต่ำกว่าวิธีแรก แต่เป็นวิธีที่มีต้นทุนต่ำกว่าวิธีแรกเป็นอย่างมาก รวมถึงการควบคุมระบบและการบำรุงรักษาง่าย จึงเหมาะกับโรงงานผลิตไฟฟ้าในระดับ

ชุมชน (เขาวชิร อชวังกุล, 2553) ซึ่งเป็นโรงผลิตไฟฟ้าขนาดเล็กมาก (Very small power plant, VSPP) กำลังการผลิตน้อยกว่า 1 เมกะวัตต์ (สำนักนโยบายและแผนพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2559) การสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลต้องสำรวจความเป็นได้ในหลายๆ ด้าน เช่น ชนิด ปริมาณ และคุณสมบัติของชีวมวลในพื้นที่ ความคุ้มค่าด้านเศรษฐศาสตร์ การหาแหล่งเงินทุน การจัดการผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีที่ใช้ในการผลิตพลังงาน และการยอมรับของประชาชนในพื้นที่เป็นต้น (ศูนย์บริการข้อมูลโครงการศึกษา วิจัย ต้นแบบวิสาหกิจชุมชนพลังงานสีเขียวจากพืชพลังงาน, 2556) การสำรวจความเป็นไปได้ในมิติของ ชนิด ปริมาณ และคุณสมบัติชีวมวลในพื้นที่ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการวางแผนสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล เนื่องจากเป็นตัวกำหนดขนาด และเทคโนโลยีในการสร้างโรงงานไฟฟ้าชีวมวล รวมถึงการวางแผนการใช้ชีวมวลเป็นเชื้อเพลิงในการผลิตกระแสไฟฟ้า (ธัญญพัทธ์ ทิพย์ศุภวงศ์, 2563)

ซึ่งการวิเคราะห์คุณสมบัติชีวมวลจะทำการวิเคราะห์ดังนี้ (นคร วรสุวรรณรักษ์, 2558)

- วิเคราะห์ปริมาณกลุ่มสาร (การวิเคราะห์แบบประมาณ, Proximate Analysis) เพื่อหาค่าความชื้น ปริมาณขี้เถ้า สัดส่วนของเชื้อเพลิง (Fuel Ratio)
- วิเคราะห์ปริมาณธาตุ (การวิเคราะห์แบบแยกธาตุ, Ultimate Analysis) เป็นการวิเคราะห์หาธาตุที่ประกอบในชีวมวล ซึ่งเป็นธาตุที่ให้พลังงาน ประกอบไปด้วย C, H, N, S และ O
- วิเคราะห์ค่าความร้อน (Heating Value Analysis) เป็นการวิเคราะห์ปริมาณความร้อนที่ปล่อยออกมาจากการเผาไหม้ชีวมวลอย่างสมบูรณ์

ดังนั้นงานวิจัยนี้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ในด้านชนิด ความต่อเนื่องของปริมาณ และคุณสมบัติของชีวมวล ณ ตำบลสระยายโสม จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นในการสำรวจความเป็นไปได้ด้านอื่นๆ และการสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องโรงไฟฟ้าชีวมวลแก่ชุมชนในท้องถิ่นต่อไป โดยการนำชีวมวล 4 ชนิดได้แก่ ฟางข้าว แกลบ ใบอ้อยและชานอ้อย มาวิเคราะห์ปริมาณ และเก็บข้อมูลช่วงเวลาที่เกิดขึ้นต่อปี รวมถึงวิเคราะห์คุณสมบัติของชีวมวลด้านพลังงาน ดังนี้ 1. การวิเคราะห์แบบประมาณ 2. การวิเคราะห์แบบแยกธาตุ และ 3. วิเคราะห์ค่าความร้อน

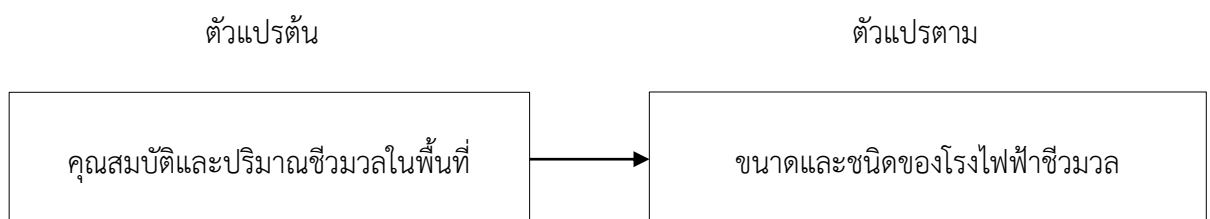
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างโรงงานผลิตไฟฟ้าชีวมวล ในปัจจัยด้านชนิด ปริมาณ และคุณสมบัติของชีวมวล

สมมติฐานในการวิจัย

คุณสมบัติและปริมาณของชีวมวลในพื้นที่ มีผลต่อการตัดสินใจสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิธีดำเนินการ ของงานวิจัยนี้เป็นการประเมินชีวมวลที่เกิดในตำบลสระยายโสม จากนั้นแปลงชีวมวลที่ได้เป็นค่าความร้อนโดยนำชีวมวลที่เลือกมาวิเคราะห์ และเทียบค่าความร้อนเป็นไฟฟ้าที่ผลิตได้ ทำยที่สุดประเมินขนาดของโรงไฟฟ้าชีวมวลที่เหมาะสมกับตำบลสระยายโสม โดยมีวิธีการดังนี้

สำรวจข้อมูลพื้นที่

ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของตำบล ข้อมูลการเพาะปลูกพืชและจำนวนพื้นที่เพาะปลูก ปริมาณผลผลิตต่อไร่ และข้อมูลชีวมวลในตำบลสระยายโสม โดยถามข้อมูลจากเทศบาล ผู้นำชุมชน และเกษตรกรในท้องที่ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้อมาวิเคราะห์เพื่อเลือกชนิดชีวมวลที่เหมาะสมเป็นวัตถุดิบในการผลิตกระแสไฟฟ้า โดยเลือกจากชีวมวลที่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ชีวมวลที่มีปริมาณมาก และชีวมวลเหลือใช้เป็นปริมาณมาก

วิเคราะห์และประเมินคุณสมบัติของชีวมวลด้านพลังงาน

โดยเริ่มเก็บตัวอย่างที่ตำบลสระยายโสม จากนั้นนำตัวอย่างมาบดให้ละเอียดและร่อนผ่านตะแกรงร่อนให้มีขนาด ระหว่าง 250-425 ไมโครเมตร และไปอบแห้งที่เตาอบสูญญากาศ อุณหภูมิ 70 องศาเซลเซียสเป็นเวลา 24 ชั่วโมง จากนั้นนำตัวอย่าง มาวิเคราะห์ค่าต่างๆ ดังนี้

- การวิเคราะห์ปริมาณกลุ่มสาร เพื่อหาค่าความชื้น ปริมาณขี้เถ้า สัดส่วนของเชื้อเพลิง (Fuel ratio) ด้วยเครื่อง Thermogravimetric analyzer (TGA) โดยใช้ชีวมวลที่เตรียมไว้แล้วประมาณ 10 กรัมต่อการวิเคราะห์ 1 ครั้ง

- การวิเคราะห์ปริมาณธาตุ ด้วยเครื่อง Organic elemental analyzer (OEA) หา ธาตุ C, H, N, S และ O โดยไม่ทำการวิเคราะห์หาปริมาณ O แต่หาปริมาณจากส่วนที่เหลือจากการหาธาตุอื่นๆ โดยใช้ชีวมวลที่เตรียมไว้แล้วประมาณ 10 กรัม ต่อการวิเคราะห์ 1 ครั้ง

- วิเคราะห์ค่าความร้อน ด้วยเครื่อง Bomb calorimeter เพื่อหาค่าความร้อน ต่อหน่วยน้ำหนักของชีวมวล (เมกะจูล/กิโลกรัม)

ประเมินคุณสมบัติของชีวมวลด้านพลังงานโดยนำค่าต่างๆ ที่ผ่านการวิเคราะห์ เช่น ความชื้น ปริมาณขี้เถ้า ค่าความร้อน ธาตุ C, H, N, S และ O เพื่อดูความเหมาะสมในการเป็นเชื้อเพลิงของโรงไฟฟ้า และเป็นข้อมูลสำคัญที่ใช้ในการออกแบบเตาเผาไหม้ชีวมวล

ประเมินความร้อนที่ได้จากชีวมวลในพื้นที่

โดยการประเมินชีวมวลที่เกิด และกำลังไฟฟ้าที่คาดว่าจะผลิตได้จากชีวมวลซึ่งสามารถประเมินได้ดังนี้

- รวบรวมข้อมูลชีวมวลในพื้นที่ โดยรวบรวมข้อมูลพื้นที่เพาะปลูก (ไร่/ปี) และผลผลิตต่อไร่ (กิโลกรัม/ไร่) จากการสอบถามสมาชิกเทศบาลตำบลขุนพิด็จ และสระยายโสม

- รวบรวมข้อมูลสัดส่วนชีวมวลต่อผลผลิต (กิโลกรัมชีวมวล/กิโลกรัม) ที่เกิดในตำบลสระยายโสม โดยใช้ฐานข้อมูลจากกรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2556)

- รวบรวมข้อมูลสัดส่วนค่าความร้อนต่อน้ำหนัก (เมกะจูล/กิโลกรัม) ของชีวมวลแต่ละชนิด จากการเก็บตัวอย่างชีวมวลในพื้นที่มาวิเคราะห์ค่าความร้อน

- ประเมินค่าความร้อนชีวมวลแต่ละชนิดในตำบลสระยายโสม ดังสมการ (1), (2) และ (3)

$$\text{ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัม/ปี)} = \text{พื้นที่ทำการปลูก(ไร่/ปี)} \times \text{อัตราผลผลิต(กิโลกรัม/ไร่)} \quad (1)$$

$$\text{ปริมาณชีวมวลที่เกิด (กิโลกรัม/ปี)} = \text{ปริมาณผลผลิต (กิโลกรัม/ปี)} \times \text{สัดส่วนชีวมวลต่อผลผลิต (กิโลกรัมชีวมวล/กิโลกรัม)} \quad (2)$$

$$\text{ค่าความร้อนชีวมวล (เมกะจูล/ปี)} = \text{ชีวมวลที่เกิด (กิโลกรัม/ปี)} \times \text{อัตราค่าความร้อนต่อน้ำหนัก (เมกะจูล/กิโลกรัม)} \quad (3)$$

ประเมินขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวล

โดยการแปลงความค่าความร้อนที่ผลิตได้เป็นพลังงานไฟฟ้า จากนั้นประเมินเป็นขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวลที่เหมาะสม โดยคิดที่ประสิทธิภาพโรงไฟฟ้าร้อยละ 20 โรงไฟฟ้าเดินเครื่อง 24 ชม. ทำการผลิตไฟฟ้า 330 วันต่อปี (กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน, 2556) ดังสมการที่ (4)

$$\text{ขนาดโรงไฟฟ้าที่เหมาะสม(เมกะวัตต์)} = \frac{\text{ค่าความร้อนชีวมวล(เมกะจูล/ปี)} \times \frac{11.7}{42120} \times \frac{0.2}{(24 \times 330)}}{\quad} \quad (4)$$

ประเมินความต่อเนื่องของปริมาณชีวมวลที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้า

โดยประเมินจากจากระยะเวลาและปริมาณการเกิดชีวมวลต่อรอบใน 1 ปี และอายุการใช้งานของชีวมวลแต่ละประเภท

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลในตำบลสระยายโสม มีดังนี้

ผลการสำรวจข้อมูลพื้นที่

จากการลงสำรวจพื้นที่พบว่า ตำบลสระยายโสมมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จนพัฒนาเป็นเทศบาลตำบลสระยายโสม และเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง มีข้อมูลดังนี้ เทศบาลตำบลสระยายโสมมีพื้นที่ 1.96 ตร.กม. มีประชากร 2,819 คน (เทศบาลตำบลสระยายโสม, 2564) ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนเมือง ในขณะที่เทศบาลตำบลขุนพิดเพ็งมีพื้นที่ 32.50 ตร.กม. และมีประชากร 5,398 คน (เทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง, 2564) ลักษณะชุมชนเป็นชุมชนการเกษตร จะเห็นได้ชัดว่าพื้นที่เทศบาลตำบลสระยายโสมมีพื้นที่น้อยกว่าเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็งเป็นอย่างมาก แต่มีความหนาแน่นของประชากรสูงกว่าเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็งเป็นอย่างมากเช่นกัน และวิถีชีวิตของประชากรใน 2 เทศบาลค่อนข้างต่างกันชัดเจน คือเทศบาลตำบลสระยายโสมประชากรส่วนใหญ่เป็นชุมชนเมือง ในขณะที่เทศบาลตำบลขุนพิดเพ็งประชากรส่วนใหญ่เป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำให้พื้นที่การเพาะปลูกพืชในเทศบาลตำบลสระยายโสมมีน้อยมากเมื่อเทียบกับเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง

ลักษณะพื้นที่ในตำบลสระยายโสมส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม โดยปลูก อ้อยโรงงานมากเป็นอันดับที่ 1 (12,000 ไร่) และข้าว (ส่วนใหญ่ใช้พันธุ์ข้าวที่ทางราชการส่งเสริม ได้แก่ ข้าวพันธุ์ กข 41 กข 61 พิษณุโลก 2) เป็นอันดับที่ 2 (4,300 ไร่) ทำให้แต่ละปี มีชีวมวลจากการปลูกอ้อยโรงงาน (ใบอ้อย ชานอ้อย และต่ออ้อย) และข้าว(ฟางข้าว แกลบ และตอซังข้าว) เป็นจำนวนมาก แต่มีการจัดการชีวมวลได้ไม่ดีพอ เช่น เผาทำลายหลังเก็บเกี่ยว โดยมีจุดประสงค์เพื่อกำจัดฟางข้าว ตอซังข้าว และศัตรูพืช เพื่อง่ายสำหรับการเตรียมดิน เผาไร่อ้อยเพื่อกำจัดใบอ้อยและต่ออ้อยทำให้ง่ายต่อการเก็บเกี่ยวและเตรียมดิน เป็นต้น เป็นผลให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม

ตามมา ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้ ใบอ้อย ชานอ้อย ฟางข้าว และแกลบมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากต้นทุนต่ำ และง่าย ในการเก็บรวบรวมเมื่อเทียบกับ ตออ้อย และ ตอซังข้าว

ผลการวิเคราะห์และประเมินคุณสมบัติชีวมวล

จากการนำตัวอย่างทั้ง 4 ชนิด (แกลบ, ฟางข้าว, ใบอ้อย, ชานอ้อย) ไปทำการวิเคราะห์ปริมาณกลุ่มสาร การวิเคราะห์ปริมาณธาตุ การวิเคราะห์ค่าความร้อน ได้ผลตามตารางที่ 1 จากข้อมูลพบว่า ชีวมวลทั้ง 4 ชนิดมี คุณสมบัติใกล้เคียงกันสามารถ นำมาเป็นเชื้อเพลิงในกระบวนการผลิตไฟฟ้าได้ โดยชานอ้อยมีคุณสมบัติที่ดีที่สุด เนื่องจาก มีปริมาณสารระเหย (Volatile Matter) คาร์บอนคงที่ (Fixed Carbon) และค่าความร้อน (Heat Value) มากที่สุด และมีเถ้าเหลือจากการเผาไหม้น้อยที่สุด ในขณะที่แกลบ มีสารระเหย คาร์บอนคงที่ และค่า ความร้อนน้อยที่สุด และมีเถ้าเหลือจากการเผาไหม้มากที่สุด และไม่พบปริมาณกำมะถัน (Sulfur) ซึ่งเป็น สารสำคัญที่ทำให้เหล็กแตกหักง่าย (แมกซ์สตีล, 2565). ในชีวมวลทั้ง 4 ชนิด จึงเป็นผลดีในการนำชีวมวล ดังกล่าว มาใช้ในการออกแบบห้องเผาไหม้

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์คุณสมบัติ แกลบ ฟางข้าว ใบอ้อย และชานอ้อย โดยวิธีการ วิเคราะห์แบบประมาณ การวิเคราะห์แบบแยกธาตุ และการวิเคราะห์ค่าความร้อน

Biomass	แกลบ	ฟางข้าว	ใบอ้อย	ชานอ้อย
Proximate analysis (% wt), dry basis				
Volatile matter	61.11	75.80	84.75	83.83
Fixed carbon	7.72	9.34	9.28	11.00
Ash	31.18	14.86	5.97	5.17
Ultimate analysis (% wt), dry ash free				
Carbon	33.10	38.62	48.91	55.14
Hydrogen	4.73	5.34	6.52	6.05
Nitrogen	0.73	0.73	0.22	0.19
Sulfur	0.00	0.00	0.00	0.00
Oxygen*	30.26	40.45	44.35	38.62
Heating value (MJ/kg)				
HHV	15.53	15.49	18.48	18.61

*คิดจากผลต่าง

ผลการประเมินความร้อนที่ได้จากชีวมวลในพื้นที่และการประเมินขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวล

จากการสอบถามสมาชิกเทศบาลตำบลขุนพิด็จ และสระยายโสม รวมถึงเกษตรกรในพื้นที่พบว่า พื้นที่การปลูกอ้อย และข้าวในตำบลสระยายโสม มีจำนวน 12,000 และ 4,300 ไร่ ตามลำดับ รวมถึงอัตรา ผลผลิตต่อไร่ของอ้อยและข้าว คือ 15 ตันต่อไร่ และ 0.85 ตันต่อไร่ และในพื้นที่สามารถปลูกข้าวได้ 2 ครั้งต่อ ปี ทำให้ทราบว่า ใน 1 ปี สามารถผลิตอ้อย และข้าว ได้ 180,000 และ 7,310 ตัน ตามลำดับ และตารางที่ 2 แสดงผลการคำนวณค่าความร้อน และขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่ จะเห็นว่า ได้ค่าความร้อน 1,582,755,734 เมกะจูล โดยค่าความร้อนดังกล่าว มีความเหมาะสมกับโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาด 11 เมกะวัตต์

ตารางที่ 2 ผลการคำนวณค่าความร้อน และขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวลในพื้นที่

ผลผลิต	อ้อย		ข้าว	
ผลผลิตต่อปี (กิโลกรัม)	180,000,000		7,310,000	
ชนิดชีวมวล	ใบอ้อย	ชานอ้อย	แกลบ	ฟางข้าว
สัดส่วนชีวมวลต่อผลผลิต	0.17	0.28	0.21	0.49
ปริมาณชีวมวลที่เกิด (กิโลกรัม)	30,600,000	50,400,000	1,535,100	3,581,900
ค่าความร้อน (เมกะจูล/กิโลกรัม)	18.48	18.61	15.53	15.49
ปริมาณความร้อนที่ผลิตได้ (เมกะจูล)	565,488,000	937,944,000	23,840,103	55,483,631
รวมปริมาณความร้อนที่ผลิตได้ (เมกะจูล)	1,582,755,734			
*ขนาดโรงไฟฟ้า (เมกะวัตต์)	11.1			

*ขนาดโรงไฟฟ้า (เมกะวัตต์) คำนวณจากการเดินเครื่อง 24 ชม./วัน และ 330 วัน/ปี ที่ประสิทธิภาพโรงไฟฟ้าร้อยละ 20

ผลจากการประเมินความต่อเนื่องของชีวมวลที่ใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตไฟฟ้า

ในด้านความต่อเนื่องของชีวมวล พบว่าใบอ้อยและชานอ้อยจะพบมากในช่วงธันวาคม ถึงเดือนเมษายน เนื่องจากเป็นช่วงเวลาที่โรงงานน้ำตาล จะรับอ้อยโรงงาน ในส่วนของข้าว จากตารางที่ 3 พบว่าได้ว่า ชาวนาในตำบลสระยายโสม ส่วนใหญ่ปลูกข้าวนาปีและนาปรัง โดยข้าวนาปีปลูกในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม และข้าวนาปรังปลูกในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน ทำให้ปริมาณแกลบและฟางข้าวจะมีมากในช่วงเดือน กุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน และช่วงเดือนสิงหาคมถึงตุลาคม

ตารางที่ 3 ปฏิทินกิจกรรมในการปลูกพืช

ที่	ชื่อพืช	เดือน											
		ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1	ข้าวนาปี					←	←	←	←	←	←	←	←
2	ข้าวนาปรัง	←	←	←	←								←
3	อ้อยโรงงาน	←	←	←	←								
4	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	←	←	←				
5	ไม้ผล	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←
6	พืชผัก	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←

อภิปรายผล

จากการลงพื้นที่ตำบลสระยายโสม เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล ในด้านชนิด ปริมาณ และคุณภาพ พบว่าการพัฒนาจากตำบลสระยายโสม เป็นเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง และเทศบาลตำบลสระยายโสม ทำให้เกิดการพัฒนารวมถึงความเจริญต่อเนื่องทุกปี เป็นผลทำให้มีแนวโน้มการขาดแคลนพลังงานไฟฟ้าสอดคล้องกับปริมาณการใช้พลังงานไฟฟ้าต่อคนในประเทศไทยที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี จาก 2,321

กิโลวัตต์ชั่วโมง/คน ในปี พ.ศ. 2554 เป็น 2,972 กิโลวัตต์ชั่วโมง/คนในปี พ.ศ. 2563 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) ทำให้ทางเทศบาลขุนพิดเพ็ง สนใจสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล นอกจากนี้ยังพบว่าชีวมวลในพื้นที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการผลิตพลังงาน เนื่องจากไม่มีกำมะถัน ซึ่งเป็นผลเสียต่อชิ้นส่วนเครื่องเตาเผา แต่อาจต้องระวังเรื่องปริมาณเถ้า ในห้องเผาไหม้ เนื่องจากปริมาณเถ้าในชีวมวลแต่ละประเภทไม่เท่ากัน

ในด้านขนาดโรงไฟฟ้าชีวมวลที่เหมาะสมกับชุมชน ถึงแม้จำนวนชีวมวลในพื้นที่สามารถสร้างโรงไฟฟ้าขนาด 11.1 เมกะวัตต์ ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าขนาดเล็ก (Small power plant, SPP) แต่ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์ความสามารถในการเก็บรวบรวม ทำให้ขนาดโรงไฟฟ้าที่เหมาะสมเป็นโรงไฟฟ้าขนาดเล็กมาก (VSPP) ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าที่มีกำลังการผลิตต่ำกว่า 10 เมกะวัตต์ อีกทั้งโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็กมาก ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ ในด้านการรับซื้อไฟฟ้า รวมถึงได้รับคำแนะนำด้านการวิจัยและพัฒนา และกฎหมายที่อำนวยความสะดวกในการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลอีกด้วย (อริศรา เหล็กคำ, 2561) และเมื่อดูความต่อเนื่องของชีวมวลในพื้นที่ พบว่ามีความต่อเนื่องตลอดทั้งปี แต่ต้องระวังเรื่องการจัดเก็บชีวมวลชนิดต่างๆ

จากข้อมูลทั้งหมดสรุปได้ว่าตำบลสระยายโสมมีศักยภาพการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลขนาดเล็กมาก (VSPP) และสามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานการวางแผนการการวิจัย รวมถึงการทำความเข้าใจชุมชน ในการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวล

ข้อเสนอแนะ

- ควรมีการวิจัยด้านการใช้ประโยชน์ชีวมวลในด้านอื่นๆ เพื่อเป็นทางเลือกในการจัดการปัญหาชีวมวลในพื้นที่
- ควรมีงานวิจัยเพิ่มเติมในด้านอื่นๆ เช่น ความสามารถในการรวบรวม จัดเก็บและการขนส่งชีวมวล ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ และความยอมรับของคนในพื้นที่ เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้เป็นการศึกษาประเมินความเหมาะสมการสร้างโรงไฟฟ้าชีวมวลในด้านชนิด และปริมาณชีวมวลเท่านั้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2556). ศักยภาพชีวมวลในประเทศไทย. สืบค้น 15/8/2564. http://biomass.dede.go.th/biomass_web/index.html
- กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน. (2563). โรงไฟฟ้าชุมชน เพื่อเศรษฐกิจฐานราก ร่วมใจสร้างชาติพลังงานยั่งยืน. สืบค้น 15/8/2564. <https://online.fliphtml5.com/vsrsk/pcfuf/#p=1>
- กรมพลังงานทดแทนและอนุรักษ์พลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2559). คู่มือการพัฒนาและการลงทุนผลิตพลังงานทดแทน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). บริษัทเอเบิล คอนซัลแตนท์จำกัด.
- เทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง. (2564). ข้อมูลเทศบาลตำบลขุนพิดเพ็ง อำเภออุทุมพร สุพรรณบุรี. สืบค้น 13/7/64. <http://www.khunpadpeng.go.th/main.php?page=pageinfo&pagename=general>
- เทศบาลตำบลสระยายโสม. (2564). ข้อมูลเทศบาลตำบลสระยายโสม อำเภออุทุมพร สุพรรณบุรี. สืบค้น 13/7/64. http://srayaisom.go.th/data_161
- ฉัญญพัทธ์ ทิพย์ศุภวงศ์ และคนอื่นๆ. (2563). การศึกษาศักยภาพชีวมวลสำหรับผลิตกระแสไฟฟ้า อำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง. *ลัทธิของ : วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 7(2)

- นคร วรสุวรรณรักษ์. (2558, 25 สิงหาคม). **ประเภทและคุณสมบัติของชีวมวล**. ใน *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการ“เทคโนโลยีการผลิตแก๊สเชื้อเพลิงจากชีวมวลสำหรับภาคอุตสาหกรรม”*. บัณฑิตวิทยาลัยร่วมด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม
- แมกซ์สตีล. (2565). **คุณสมบัติธาตุในเหล็ก**. สืบค้น 13/7/64. <https://www.maxsteelthai.com/คุณสมบัติธาตุในเหล็ก-elements-composit/>
- เยาวีร์ อังวงกุล. (2553, 17 มิถุนายน). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับเทคโนโลยี การผลิตแก๊สเชื้อเพลิงชีวมวล**. ใน*เอกสารประกอบการอบรมความรู้เรื่องการผลิตแก๊สชีวภาพและเทคโนโลยี Gasifier*. สำนักวิจัยค้นคว้าพลังงาน กรมพัฒนาพลังงานทดแทน และอนุรักษ์พลังงาน.
- ศูนย์บริการข้อมูลโครงการศึกษา วิจัย ต้นแบบวิสาหกิจชุมชนพลังงานสีเขียวจากพืชพลังงาน. (2556). **คู่มือการลงทุนโรงไฟฟ้าแก๊สชีวภาพจากพืชพลังงาน**. (พิมพ์ครั้งที่1). หจก.มิตรภาพการพิมพ์
- สำนักงานบริหารนโยบายของนายกรัฐมนตรี. (2564). **โรงไฟฟ้าชุมชนนำร่อง 43 แห่ง โอกาสสร้างรายได้ของชุมชน**. สืบค้น 15/8/2564. <https://www.pmdu.go.th/โรงไฟฟ้าชุมชนนำร่อง-43-แห่/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2563). **การใช้/กำลังติดตั้งของระบบ และการผลิตของระบบ พ.ศ. 2554 – 2563**. สืบค้น 15/7/64. <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/13.aspx>
- สำนักนโยบายและแผนพลังงาน. (2559). **สถานะ VSPP**. สืบค้น 13/7/59. <http://www.eppo.go.th/index.php/th/electricity/private/vspp>
- อริศรา เหล็กคำ. (2561, 8 มิถุนายน). **พลังงานชีวมวลในประเทศไทย นโยบาย กฎหมาย และการเปลี่ยนผ่าน**. ใน *การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติ หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน/ ปฏิสังขรณ์”*, ครั้งที่1. คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

โลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น Glocalisation in Local Product Design

เหมื่อนฝัน คงสมแสวง (Muanfun Kongsomsawaeng)^{1*},

นันทกา สุธรรมประเสริฐ² (Nuntaka Suthamprasert)²

¹อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
(Lecturer, Faculty of Communication Arts, Rajabhat Ramphai Barni University)

²นักวิจัยอิสระ
(Independent Researcher)

*Corresponding Author. E-mail : muanfun.k@rbu.ac.th

(Received: October 11, 2022; Revised: October 28, 2022; Accepted: October 31, 2022)

บทคัดย่อ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันได้กำหนดประเด็นการพัฒนาการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าโดยส่งเสริมการนำอัตลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการพัฒนาและเชิดชูภูมิปัญญาของท้องถิ่น เพื่อช่วยยกระดับมาตรฐานและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจึงต้องมีคุณลักษณะที่สะท้อนความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ เพื่อส่งผลให้เกิดการกระจายสินค้าสู่สาธารณะได้ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นกรณีศึกษา ร่วมกับการวิจัยเอกสารและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ

จากการศึกษาพบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นมีคุณลักษณะของความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ใน 3 องค์ประกอบ คือ 1) การประนีประนอมระหว่างความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่น 2) การปรับความเป็นโลกให้เข้ากับบริบทท้องถิ่น และ 3) การเชื่อมโยงความเป็นนานาชาติและท้องถิ่นเข้าไว้ด้วยกันผ่านการใช้ภาษาอังกฤษ อีกทั้งผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังถูกใช้เป็นของฝากจากการท่องเที่ยว ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะแบบโลกาเทศาภิวัตน์ จึงมีส่วนในการสร้างมูลค่าในการแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์เนื่องจากของฝากเป็นสัญลักษณ์สื่อความหมายถึงความมีรสนิยมระหว่างผู้ให้และผู้รับ

คำสำคัญ : โลกาเทศาภิวัตน์; การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น; รสนิยม

Abstract

The National 20- Year Strategy on constructing competitiveness has identified agricultural development issues to create value by promoting the use of identity and local wisdom to develop into products to develop and uplift local wisdom. To raise standards and create value for the products, the design of local products must have the attributes that reflect glocalisation to result in the distribution of products to the public. This article aimed to study glocalization in local product design using local products of Tha Mai District,

Chanthaburi Province as a case study with documentary research and systematic literature reviews.

The study found that local product design consisted of three elements of glocalisation: 1) the compromise between global and local, 2) Global customising to the local context, and 3) connecting international and local together using English. In addition, local products are used as souvenirs from tourism. Therefore, developing products with a globalising character would help create value in symbolic exchanges, as a souvenir is a sign of taste between the giver and the receiver.

Keywords : Glocalisation ; Local Product Design ; Taste

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวของประเทศได้ขยายตัวจากเมืองหลักไปยังเมืองรองต่างๆ ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นกลายเป็นสินค้าที่ต้องการของนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นสิ่งทำให้ระลึกสถานที่ท่องเที่ยวที่จับต้องได้ (Tangible) ในรูปแบบของของที่ระลึก (Swanson, 2004; Paraskevaidis & Andriotis, 2014) นอกจากนั้นแล้วผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นยังเป็นสัญลักษณ์ที่บรรจุความหมายถึงประสบการณ์ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไปสู่ญาติมิตรผ่านของฝากอีกด้วย งานวิจัยของ ศศิณีภา ดุสิตานนท์ (2554) ชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวศรัทธาภาพสูงชาวจีนนิยมซื้อขนมไทยเพื่อรับประทานและนำไปเป็นของฝาก เนื่องจากขนมไทยมีรูปลักษณะที่สวยงาม มีความประณีต และพิถีพิถันรวมถึงบรรจุภัณฑ์ที่มีเอกลักษณ์

อย่างไรก็ตามงานวิจัยที่ศึกษาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ท้องถิ่นหลายชิ้นวิจารณ์ถึง “อัตลักษณ์ชุมชน” (Local Identity) ว่า ถูกครอบงำและกลืนกลายไปกับกระแสโลกาภิวัตน์ จนทำให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของไทยมีภาพลักษณ์ของการเป็นสินค้าราคาถูก ไม่สามารถสะท้อนหรือก่อร่างตัวตนของเจ้าของภูมิปัญญาและผู้ผลิต (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552) ขณะที่ผลการศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้เรื่องเล่าพื้นบ้านเพื่อสร้างรายได้แก่ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวท้องถิ่นในภาคกลางของไทยของ อภิลักษณ์ เกษมผลกุล (2558) กลับพบว่า เรื่องเล่าพื้นบ้านถูกนำไปใช้ในการสร้างมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น และทำให้นักท่องเที่ยวที่มีกำลังซื้อ “อยากซื้อ” และ “รู้สึก” ว่าผลิตภัณฑ์นั้นๆ มีคุณค่าและความหมายทางสังคมวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นดังกล่าวมีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์มากกว่าที่จะถูกกลืนกลายไปกับโลกาภิวัตน์ ดังนั้นในบทความนี้ผู้เขียนจึงมุ่งศึกษาปรากฏการณ์โลกาภิวัตน์ที่ปรากฏในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ทองม้วนคุณใบ และ “ฉั่น” พรักไทยดำ เป็นกรณีศึกษา

อนึ่ง บทความนี้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) แนวคิดโลกาภิวัตน์ 2) การวิเคราะห์ความเป็นโลกาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ และส่วนสุดท้ายเป็นบทสรุปพร้อมข้อเสนอแนะ

แนวคิดโลกาภิวัตน์

โลกาภิวัตน์เป็นแนวคิดที่ประสานระหว่างความเป็นโลกหรือความเป็นสากล (Global) กับท้องถิ่น (Local) อันส่งผลให้เกิดการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เชื่อมโยงในสองทิศทาง คือ จากท้องถิ่นไปสู่โลกและจากโลกไปสู่ท้องถิ่น หากจำแนกที่ศนะที่มีต่อ “ความเป็นโลก” และ “ความเป็นท้องถิ่น” จะพบว่า มีอยู่ 3 ที่ศนะหลัก ได้แก่ 1) **ที่ศนะเชิงบวกต่อโลกาภิวัตน์** (Globalisation) เป็นที่ศนะที่มีความเชื่อพื้นฐานว่า

โลกาภิวัตน์ที่มีการสื่อสารเป็นตัวนำจะช่วยเชื่อมร้อยความเป็นปึกแผ่นของอารยธรรมโลกเข้าด้วยกัน และส่งผลให้พลเมืองโลกมีความทันสมัยและเท่าเทียมกัน 2) **ทัศนะเชิงลบ** ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดสายเศรษฐกิจศาสตร์การเมืองที่ตั้งคำถามเรื่องอำนาจและการครอบงำสื่อและวัฒนธรรม ซึ่งมองว่าเป็นการเปลี่ยนผ่านจากลัทธิอาณานิคมไปสู่จักรวรรดินิยมทางวัฒนธรรมผ่านมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรมอันจะนำไปสู่การครอบงำของจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ ส่งผลให้ท้องถิ่นต้องปรับตัวหรือรักษาอัตลักษณ์ของตนเอง และท้องถิ่นเอาไว้ ไม่ให้ถูกระเบิดโลกาภิวัตน์ครอบงำทำให้แต่ละท้องถิ่นต้องพยายามสร้างความเป็นท้องถิ่นของตนเองขึ้น (Localisation) ทัศนะสุดท้ายคือ **ทัศนะเชิงต่อรอง** ซึ่งเป็นการผสมกันระหว่างความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่น โดยมองว่าวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง หากแต่วิวัฒน์ไปท่ามกลางการปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมสายอื่นๆ อีกทั้งวัฒนธรรมมีความหลากหลายและไม่ได้มีเพียงด้านที่ครอบงำแต่เพียงอย่างเดียว (สมสุข หินวิมาน, 2554)

โรแลนด์ โรเบิร์ตสัน (Roland Robertson, 1995) นักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน อธิบายถึงการปฏิสัมพันธ์ของความเป็นโลกและท้องถิ่นว่า เป็นกระบวนการสร้าง/ ผสมผสานความหลากหลายในการปะทะสังสรรค์ของวัฒนธรรมสองชุด ซึ่งกระบวนการสื่อสารจะทำหน้าที่ในการสร้างวัฒนธรรมแบบลูกผสม (Hybrid Culture) หรือที่ เอียน เนเดอร์วิน เพียเทอร์ส (Ian Nederveen Pieterse, 2004, as cited in Khondker, 2005) ใช้คำว่า *mélange* และ *syncretism* กล่าวถึงกระบวนการทางวัฒนธรรมที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับข้อเสนอของ โรเบิร์ตสัน จากการผสมกันของโลกาภิวัตน์และการทำให้กลายเป็นท้องถิ่นจึงนำไปสู่แนวคิดโลกาเทศาภิวัตน์ ซึ่งหมายถึงการที่โลกหรือความเป็นสากลมาปฏิสัมพันธ์กับความเป็นท้องถิ่น โดยอาจอยู่ในรูปแบบของการประสานความเป็นสากลและความเป็นท้องถิ่นเข้าด้วยกันหรือในรูปแบบของการปะทะต่อต้านกระแสโลกาภิวัตน์ ทั้งนี้โลกาเทศาภิวัตน์จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน (ปิยณัฐ สร้อยคำ, 2564) คือ 1) ด้านเศรษฐกิจที่บริษัทได้นำเอาความเป็นท้องถิ่นมาผสมกับสินค้าของตนเอง เช่น ไก่ทอดวิงแช่บของเคเอฟซีที่ผสมไก่ทอดแบบอเมริกันเข้ากับผงรสลาบของไทย 2) ด้านการเมือง เช่น แนวคิดประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบการปกครองที่เป็นสากลและแผ่ขยายไปผสมกับท้องถิ่น และ 3) ด้านสังคมวัฒนธรรม โลกาเทศาภิวัตน์ทำให้เราสามารถเข้าถึงและเข้าใจอัตลักษณ์ท้องถิ่นของสังคมอื่นได้มากขึ้น ในขณะเดียวกันอาจเกิดการรื้อถอนและสร้างความหมายของวัฒนธรรมขึ้นใหม่ เช่น ตัวละครในเรื่องเล่าของท้องถิ่นถูกนำไปผลิตเป็นของที่ระลึก

คำว่า “โลกาเทศาภิวัตน์” หรือ Glocalisation เริ่มนำมาใช้ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980 ในภาษาอังกฤษถอดแบบมาจากภาษาญี่ปุ่น คำว่า “dochakuka” ที่หมายถึงการปรับเทคนิคทางการเกษตรให้เข้ากับท้องถิ่น และถูกนำไปใช้ในโลกของธุรกิจที่หมายถึงการทำโลกให้กลายเป็นท้องถิ่น (Khondker, อ้างแล้ว) ซึ่งเป็นที่มาของโครงการ One Village One Product (OVOP) ของประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทยได้พัฒนาเป็นโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อภิลักษณ์ เกษมผลกุล (อ้างแล้ว) ได้ประมวลปรัชญา OVOP ของโมริฮิโกะ อิระมัทซึ ไว้ 3 ประการ ได้แก่ 1) คิดระดับโลกแต่ทำระดับท้องถิ่น (Local Yet Global) 2) พึ่งพาตนเองและมีความคิดสร้างสรรค์ (Self-Reliance and Creativity) และ 3) ทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนา (Human Resource and Development) ปรัชญาข้อนี้เน้นย้ำว่า ผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึงสินค้า (Goods) เท่านั้น แต่หมายถึงผลผลิตจากความสามารถของมนุษย์ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์จะต้องมีความกล้าทำหายนและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล จากที่มาของคำและการนำไปใช้จึงสามารถสรุปได้ว่า โลกาเทศาภิวัตน์ในบริบทของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หมายถึง การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์และการบริการที่มีเป้าหมายในระดับสากลแต่มีการปรับแต่งให้เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

ทั้งนี้ ปิยณัฐ สร้อยคำ (อ้างแล้ว) ได้สรุปองค์ประกอบของโลกาเทศาภิวัตน์จากงานของสเวนสัน และฟรอนซ์ (Svensson, 2001; Francois, 2015) ไว้ว่ามี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การประนีประนอม (Compromising) เป็นการประนีประนอมระหว่างความเป็นสากลกับความเป็นท้องถิ่นเพื่อหาจุดร่วมระหว่างกัน 2) การปรับ (Customising) เป็นการปรับสูตรสากลให้เข้ากับบริบทของท้องถิ่น และ 3) การเชื่อมโยง (Connecting) เป็นการเชื่อมต่อความเป็นสากลกับท้องถิ่นเข้าด้วยกัน

การวิเคราะห์ความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในส่วนนี้จะได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นสองส่วน คือ 1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ และ 2) การวิเคราะห์ความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น

ในบทความนี้ ใช้ผลิตภัณฑ์สองชนิดของอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี คือ ขนมทองม้วนคุณไ้ และ “ฉัน” พริกไทยดำ เป็นกรณีศึกษา โดยทั้งสองผลิตภัณฑ์เป็นสินค้าขึ้นชื่อของอำเภอท่าใหม่ ขนมทองม้วนคุณไ้ผลิตและจำหน่ายมานานเกือบ 100 ปี เป็นผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียงด้านความสดใหม่ หอม กรอบ อร่อย และรสชาติไม่หวานเกินไป มีวางจำหน่ายที่หน้าร้านมีลูกค้าประจำเป็นคนในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่ซื้อไปรับประทานเองและเป็นของฝาก นอกจากนี้ยังมีร้านอาหารชื่อดังมารับขนมไปขายที่กรุงเทพฯ อีกด้วย ส่วนพริกไทย “ฉัน” เป็นผลิตภัณฑ์พริกไทยดำซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดจันทบุรีที่ดำเนินการปลูกและผลิตโดยชาวบ้าน โดยจะขายเป็นพริกไทยสดส่งตลาดในอำเภอเป็นหลัก หากได้ผลผลิตมากจึงจะนำไปตากแห้งเป็นพริกไทยดำออกจำหน่ายตามความสะดวกของเจ้าของผลิตภัณฑ์

โครงการยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น “การสื่อสารเพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจันทน์” ได้เข้าไปช่วยพัฒนาผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนการทำงาน คือ ขั้นที่ 1 หาอัตลักษณ์เพื่อสร้างตราสินค้าชุมชน ขั้นที่ 2 พัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ ขั้นที่ 3 คือ พัฒนาช่องทางการตลาด สำหรับทองม้วนคุณไ้ผู้จัดทำได้ร่วมกับเจ้าของผลิตภัณฑ์วิเคราะห์ว่า ตราสินค้าที่มีอยู่นั้นเป็นที่จดจำของกลุ่มเป้าหมายอยู่แล้ว ชื่อและใบหน้าของป้าไ้ผู้ทำขนมเป็น “ทุน” อย่างดี เพราะผู้คนรู้จัก อีกทั้งที่ฝากกันเปื้อนที่ป้าไ้สวมยังมีสัญลักษณ์ “เปิบพิสดาร” ของแม่ช้อยนางรำ โดยทางร้านได้รับสัญลักษณ์นี้มานานกว่าสิบปี อันเป็นทุนสัญลักษณ์ที่บ่งบอกถึงรสชาติคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ดังนั้นจึงไม่ควรเปลี่ยนแปลงโลโก้ แต่เนื่องจากกระแส “รักสุขภาพ” จึงต้องตัดสโลแกนด้านล่างที่สื่อความหมายถึง “ความหวาน” ออกไป โดยเหลือแต่เพียง “หอม กรอบ มัน” และจัดวางสโลแกนในส่วนอื่นของผลิตภัณฑ์แทน ซึ่งยังช่วยให้ตราสินค้าซึ่งประกอบด้วยรูปและชื่อตราสินค้าโดดเด่นยิ่งขึ้น ดังรูปที่ 1-2 ส่วนแนวทางการสื่อสารอันเป็นอัตลักษณ์ที่ต้องเน้นย้ำ คือ ทองม้วนคุณไ้เป็นขนมอร่อยของท่าใหม่ ซึ่งมีจำหน่ายมานานเกือบ 100 ปี มีความหอม กรอบ นุ่ม ความสดใหม่ของวัตถุดิบที่ใช้ และคำนึงถึงสุขภาพผู้บริโภค จึงปรับให้รสชาติไม่หวานจนเกินไปแต่ยังคงความอร่อยอยู่

รูปที่ 1 โลโก้ทองม้วนคุณไ้ (เดิม)

รูปที่ 2 โลโก้ทองม้วนคุณไ้ (ใหม่)

สำหรับทองม้วนกล่องรสดั้งเดิม และทองม้วนกล่องรสทรงเครื่อง ผู้จัดทำได้เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์จากการบรรจุภัณฑ์ทรงกระบอก (รูปที่ 3) เป็นกล่องและมีฉลากใส่บรรจุแยกชิ้นด้านในกล่อง (รูปที่ 4-5)

เพื่อให้เหมาะกับการเก็บรักษาสินค้าและเหมาะกับการขนส่งมากขึ้น โดยมีตราสินค้าอยู่หน้ากล่อง เพิ่มชื่อภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสาร มีรูปตัวอย่างสินค้า และสโลแกนที่ชัดเจน ส่วนด้านหลังมีส่วนผสมและข้อมูลสำหรับผู้แพ้อาหาร สถานที่ผลิต จัดจำหน่าย เบอร์โทรเพื่อการติดต่อ ช่องทางการติดต่อออนไลน์ที่เป็น QR Code และวันหมดอายุ เพื่อแสดงถึงรายละเอียดให้สินค้ามีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สื่อถึงความจริงใจที่ผลิตภัณฑ์มีต่อผู้บริโภคมากขึ้น และเป็นการเพิ่มมูลค่าของสินค้า สำหรับทองม้วนถุงรสดั้งเดิมและทองม้วนถุงรสทรงเครื่องผู้จัดทำได้เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์จากการบรรจุใส่ถุงใส (รูปที่ 6) เป็นถุงพอยด์ที่ปิดมิดชิด (รูปที่ 7) เพื่อให้เหมาะกับการเก็บรักษาสินค้าและเหมาะกับการขนส่งมากขึ้น โดยการออกแบบสติ๊กเกอร์แปะด้านหน้านั้น เป็นรูปแบบเดียวกันกับหน้ากล่องทองม้วน เพื่อการสื่อสารไปในทิศทางเดียวกัน

รูปที่ 3
บรรจุภัณฑ์เดิม

รูปที่ 4

รูปที่ 5

รูปที่ 4-5 บรรจุภัณฑ์ใหม่

รูปที่ 6 บรรจุภัณฑ์เดิม

รูปที่ 7 บรรจุภัณฑ์ใหม่

ส่วน “ฉัน” พริกไทยดำ เดิมยังไม่ได้มีการสร้างเป็นตราสินค้าสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมาย ดังนั้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีจุดดึงดูดและน่าซื้อมากขึ้น เจ้าของผลิตภัณฑ์และผู้จัดทำโครงการได้หารือร่วมกันและได้ข้อสรุปว่า หากประสงค์จะขยายตลาดให้กว้างขึ้นและต้องการยกระดับให้กับผลิตภัณฑ์ ควรจัดทำตราสินค้าซึ่งต้องมีการตั้งชื่อตราสินค้าและมีโลโก้เป็นของตัวเอง โดยการออกแบบพิจารณาจากการเป็นพริกไทยดำตากแห้งจากจังหวัดจันทบุรี อย่างไรก็ตามการผลิตไม่ได้อยู่ในรูปแบบของการทำเป็นอุตสาหกรรม จะผลิตก็ต่อเมื่อเจ้าของผลิตภัณฑ์สะดวก ดังนั้นจึงเป็นที่มาของตราสินค้า “ฉัน พริกไทยดำ” ซึ่งหมายถึง “ทำตามใจฉัน” เลือกใช้โลโก้เป็นภาษาอังกฤษเพื่อยกระดับสินค้า และเปิดกว้างในแง่ของกลุ่มเป้าหมาย มีการระบุว่าเป็น “Black Pepper” พริกไทยดำ ในวงกลมสีดำ มีชื่อพริกไทย และคำว่า Chan ที่มีรูปแบบตัวอักษรเป็นเหมือน

ลายมือ คือ การผลิตพริกไทยตามใจฉันทของเจ้าของตราสินค้า ส่วน CHAN ที่มีรูปแบบตัวอักษรอันมั่นคงแทนจังหวัดจันทบุรี อีกทั้งเมื่อเขียนจันทบุรีทับศัพท์ภาษาอังกฤษจะเขียนได้ว่า Chanthaburi ซึ่งเป็นชื่อผลิตภัณฑ์ได้อีกด้วย อนึ่งการใช้สีดำสื่อโดยตรงถึงพริกไทยดำแบบสีเดียว (Mono Tone) เพื่อประหยัดต้นทุนในการจัดทำ ดังรูปที่ 8-9

รูปที่ 8 บรรจุภัณฑ์เดิมของ “ฉันท” พริกไทยดำ

รูปที่ 9 โลโก้ ฉันท พริกไทยดำ

สำหรับ “ฉันท” พริกไทยดำ ผู้จัดทำได้เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์จากเดิมที่เป็นถุงพลาสติกธรรมดาให้มีบรรจุภัณฑ์ภายนอกเพิ่มเติม เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น โดยใช้ลายเส้นที่เรียบง่ายด้านหน้าปรากฏเพียงตราสินค้า ส่วนด้านหลังเป็นสูตรอาหารและยาที่มีพริกไทยดำเป็นหนึ่งในวัตถุดิบ โดยมีทั้งสิ้น 4 แบบ คือ สูตรปลาทอดขมิ้น ยาบำรุงไข่วอก หมูสามชั้นย่างพริกไทยดำ และ QUICK AYURVEDIC Weight Loss Remedy และจัดพิมพ์เป็นชาดเอสี่ จัดพิมพ์สีเดียว และปรับเปลี่ยนจากสีดำเป็นสีฟ้า เพื่อความสบายตา แต่ยังคงยึดถือการสื่อสารด้วยสีเดียว แล้วพับให้เป็นถุง เพื่อให้สอดคล้องกับกำลังการผลิต และต้นทุนของเจ้าของตราสินค้าที่จะสามารถใช้บรรจุภัณฑ์ดังกล่าวต่อเนื่องไปได้ ดังรูปที่ 10

รูปที่ 10 บรรจุภัณฑ์ใหม่ ฉันท พริกไทยดำ

ที่มา รูปที่ 1-10 : เหมือนฝัน คงสมแสวง และคณะ, 2565

2) การวิเคราะห์ความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์โดยใช้องค์ประกอบของความเป็นโลกาเทศาภิวัตน์ ได้แก่ การประนีประนอม (Compromising) การปรับแต่ง (Customising) และการเชื่อมโยง (Connecting) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 การประนีประนอม ในองค์ประกอบนี้เป็นการที่ท้องถิ่นจะต้องประนีประนอมกับความเป็นโลกหรือความเป็นสากล แม้ว่าจะเป็นผลิตภัณฑ์ที่ต้องสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชุมชน แต่เนื่องด้วยผลิตภัณฑ์มีสถานะเป็นสินค้าที่เป็นของฝาก/ ของที่ระลึก (Souvenir) จึงต้องออกแบบให้สอดคล้องกับรสนิยมแบบสากลตามไปด้วย กล่าวคือ มีเครื่องหมายการค้า บอกข้อมูลโภชนาการ เครื่องหมายรับรอง วันหมดอายุ อันเป็นสัญญาณที่ประกอบสร้างความมีรสนิยมแบบมีมาตรฐาน (Standard) โดยเฉพาะการออกแบบบรรจุภัณฑ์สำหรับอาหารต้องเป็นไปตามมาตรฐานสากล เนื่องจากมีมาตรฐานอาหารและกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำกับ ดังจะเห็นได้จากผลิตภัณฑ์ทองม้วนคุณใบไม้ต้องมีข้อความแสดงคุณค่าทางโภชนาการตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 367 พ.ศ.2557 เรื่องการแสดงฉลากของอาหารในภาชนะบรรจุ และประกาศกระทรวงสาธารณสุข ฉบับที่ 394 พ.ศ.2561 เรื่องอาหารที่ต้องแสดงฉลากโภชนาการและค่าพลังงาน น้ำตาล ไขมัน และโซเดียม แบบจีดีเอ (Guideline Daily Amount; GDAs) ซึ่งมีประเทศอังกฤษเป็นต้นแบบ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเปรียบเทียบกับกรออกแบบผลิตภัณฑ์ “ฉัน” พริกไทยดำ จะเห็นได้ว่าผลิตภัณฑ์นี้มีลักษณะการประนีประนอมกับความเป็นสากลน้อยกว่าทองม้วนคุณใบไม้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะการดำเนินธุรกิจของสินค้าทั้งสองชนิด กล่าวคือ ทองม้วนคุณใบไม้มีลักษณะเป็นอุตสาหกรรมระบบตลาดที่เน้นผลิตเพื่อขายเป็นหลัก ขณะที่ “ฉัน” พริกไทยดำ เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือนและจะจำหน่ายตามความสะดวก อีกทั้งพริกไทยเป็นเครื่องเทศและสมุนไพรที่ไม่ถูกควบคุมโดยรัฐ ทำให้สามารถประนีประนอมกับความเป็นสากลได้มากกว่า

นอกจากนั้นแล้วการเปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ใหม่ของทองม้วนคุณใบไม้ ยังแสดงให้เห็นถึงการโอนอ่อนผ่อนตามกระแสสากล กล่าวคือ นอกจากจะเป็นการเปลี่ยนเพื่อรักษารูปร่างและคุณภาพของขนมไว้แล้ว ยังเป็นการเปลี่ยนเพื่อให้ภาพลักษณ์ของสินค้าดูทันสมัยมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากเปลี่ยนจากกระปุกพลาสติกใสมาเป็นกล่องกระดาษสีอ่อนสวยงามซึ่งช่วยสร้างมูลค่าเชิงสัญลักษณ์ให้กับสินค้า ทั้งนี้สินค้าประเภทอาหารมิได้มีคุณค่าเชิงประโยชน์ใช้สอย (Use Value) เท่านั้น หากแต่ยังมีคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (Sign Value) ดังที่ ฌอง โบดริยาร์ด (Jean Baudrillard, as cited in Kellner, 2006) อธิบายว่า คนเราจะไม่บริโภคแค่ตัววัตถุธรรมดาเท่านั้น แต่ยังบริโภคสัญลักษณ์ของสินค้าที่ถูกสร้างมาด้วย เนื่องจากการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดหรือแต่ละยี่ห้อสามารถบ่งบอกถึงรสนิยมและฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภค อีกทั้งการใช้โลโก้สินค้าที่ใช้รูป “ป่าใบ” ซึ่งเป็นผู้ผลิตดั้งเดิมเป็นสัญญาณในแง่กาลเวลาและความคลาสสิก เพื่อที่จะสื่อความหมายถึงความเป็นดั้งเดิมจากระยะเวลาที่ผลิตและจำหน่ายอย่างยาวนานถึงเกือบ 100 ปี ขณะที่บรรจุภัณฑ์ดูทันสมัยที่สื่อความหมายถึงความมีรสนิยมได้อีกด้วย

เมื่อพิจารณาถึงความมีรสนิยม จะพบว่ากรออกแบบบรรจุภัณฑ์ของทองม้วนคุณใบไม้สอดคล้องกับรสนิยมของผู้บริโภคที่อยู่ในชนชั้นกลาง ที่มีรสนิยมแบบรสนิยมความเป็นดั้งเดิมแต่มีคุณค่า (Tradition) ความมีสุขภาพดี (Health) และความมีสุขอนามัย (Hygiene) ดังจะเห็นได้จากที่บรรจุภัณฑ์ที่ตีวันเดือนปีที่ผลิตและวันหมดอายุ ในแง่ความมีรสนิยมข้างต้นถูกยึดโยงกับความเป็นสากลโดยเฉพาะรสนิยมความมีสุขภาพดีและรสนิยมความเป็นดั้งเดิมแต่ยังคงคุณค่า อีกทั้งรสนิยมดังกล่าวสอดคล้องกับปัจจัยที่นักท่องเที่ยวใช้ในการตัดสินใจซื้อของฝาก/ ของที่ระลึกประเภทอาหาร ได้แก่ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ดึงดูด ภาพลักษณ์ของผู้ผลิตคุณภาพอาหาร และมาตรฐานอาหารเพื่อสุขภาพที่ประกอบด้วย รสชาติอร่อยและใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ (Sosiannika, Suheaeni, Nono Wibison, & Suhartanto, 2018)

ผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิดจัดเป็นของฝากประเภทอาหาร (Food Souvenir) ซึ่งมีบทบาทหน้าที่เป็นสัญญาณที่แสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่หารับประทานที่อื่นไม่ได้ มีลักษณะเป็นอาหารพื้นเมืองและอาหารพิเศษที่มีลักษณะเฉพาะถิ่นของสถานที่ท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจึงเลือกซื้ออาหารเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อ

เชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ของจุดหมายปลายทางที่ไปเยือน (L. Lin & P.C. Mao, 2015) ซึ่งเปรียบได้กับรสนิยมแบบความเป็นต้นฉบับ (Authenticity) ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์จึงต้องเชื่อมโยงความเป็นท้องถิ่นให้ได้ดังจะเห็นได้จากการออกแบบผลิตภัณฑ์ “ฉั่น” พริกไทยดำ ที่ชื่อผลิตภัณฑ์ “ฉั่น” ล้อกับเสียงจีน(ทบุรี)ในภาษาอังกฤษ อันเป็นการสื่อความถึงจังหวัดจันทบุรีที่เป็นแหล่งปลูกพริกไทยที่สำคัญของประเทศไทย

2.2 การปรับแต่ง (Customising)

การปรับแต่งเป็นการที่ท้องถิ่นเลือกตัดเย็บความเป็นสากลให้เข้ากับท้องถิ่น ดังคำขวัญที่ว่า “Think Global, Act Local” ดังจะเห็นได้จากการที่ทองม้วนคุณไ้ไม่ได้ระบุสัดส่วนที่เป็นเปอร์เซ็นต์ของส่วนผสมส่วนผสม เนื่องจากในเชิงการตลาดอัตราส่วนผสมวัตถุดิบถือเป็นสูตรเฉพาะของแบรนด์ การไม่ระบุข้อมูลส่วนนี้จึงทำเพื่อรักษาเอกลักษณ์และความเป็นต้นฉบับของสูตรขนมไว้ (Originality) ขณะที่การออกแบบผลิตภัณฑ์ “ฉั่น” พริกไทยดำ เป็นการออกแบบให้เหมาะกับวิถีชีวิตและลักษณะธุรกิจของเจ้าของผลิตภัณฑ์ ทำให้บริหารจัดการง่ายและลงทุนไม่มาก แต่ยังมีเอกลักษณ์และสามารถสร้างการจดจำสินค้าโดยใช้ชื่อพริกไทยและมีสูตรอาหารที่ใช้พริกไทยเป็นเครื่องเทศเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นจันทบุรี

2.3 การเชื่อมโยง (Connecting)

จากรูปผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิด จะเห็นได้ว่าเป็นการออกแบบที่อิงกับความเป็นโลกหรือความเป็นสากล กล่าวคือ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ การใช้เรขศิลป์หรือกราฟิกดีไซน์ เป็นวิธีการสากลที่นักออกแบบใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สะท้อนอัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นสู่สากล

นอกจากหลักการออกแบบแล้วสิ่งที่เชื่อมโยงท้องถิ่นกับสากลเข้าด้วยกันคือ “ภาษาอังกฤษ” ที่ใช้บนบรรจุภัณฑ์ ในแง่คุณค่าเชิงสัญลักษณ์เป็นการสื่อความหมายว่าผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิดอยู่ในระดับชาติหรือนานาชาติ เนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่มักจะรับรู้ว่าเป็นตะวันตกเป็นสัญลักษณ์แห่งความก้าวหน้าทันสมัย ดังนั้นการใช้ภาษาอังกฤษบนผลิตภัณฑ์เป็นการยกระดับสินค้าในเชิงสัญลักษณ์ อย่างไรก็ตามการใช้ภาษาอังกฤษบนบรรจุภัณฑ์ยังมีคุณค่าในการใช้สอย กล่าวคือ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสามารถเข้าใจได้ว่าผลิตภัณฑ์นั้น ๆ คืออะไรและใช้อย่างไรซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อ (ศศิกานต์ โฆษิตตระกูล, 2563) ข้อมูลภาษาอังกฤษที่นักท่องเที่ยวต้องการ ได้แก่ วิธีใช้ ราคาสินค้า การดูแลรักษา วัสดุที่ใช้ผลิต ที่มาของผลิตภัณฑ์ แหล่งผลิต วันหมดอายุ และขนาด

บทสรุป

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นโลกาภิวัตน์ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสองชนิดของอำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี คือ ทองม้วนคุณไ้ และ “ฉั่น” พริกไทยดำเป็นกรณีศึกษา จากการวิเคราะห์พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์มีองค์ประกอบของโลกาภิวัตน์ 3 ด้านด้วยกัน คือ

- 1) การประนีประนอมความเป็นโลกและความเป็นท้องถิ่น (Compromising) โดยที่ผลิตภัณฑ์ทองม้วนคุณไ้มีลักษณะการประนีประนอมกับความเป็นโลกมากกว่าผลิตภัณฑ์ “ฉั่น” พริกไทยดำ เนื่องจากลักษณะการดำเนินธุรกิจที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ทองม้วนคุณไ้ดำเนินธุรกิจแบบการตลาดอุตสาหกรรมและมีตลาดกว้างกว่า จึงถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขมาตรฐานสินค้าประเภทอาหารและกฎหมายที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อาหาร ขณะที่ “ฉั่น” พริกไทยดำ เป็นธุรกิจที่ขนาดเล็กกว่าข้อจำกัดจึงมีน้อยกว่า อย่างไรก็ตามการประนีประนอมดังกล่าวนี้ส่งผลต่อการสร้างมูลค่าแลกเปลี่ยนเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายถึงความมีรสนิยมแบบต่างๆ ของผลิตภัณฑ์และผู้บริโภคด้วย

2) การปรับใช้ (Customising) เป็นการที่เจ้าของผลิตภัณฑ์เลือกใช้/ ไม่ใช้ ความเป็นสากลในการออกแบบ ผลิตภัณฑ์ทั้งสองชนิดปรับเอาหลักการออกแบบแบบสากลมาใช้เพื่อสื่อความหมายว่าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นแต่ระดับโลก นอกจากนั้นแล้วการเลือกที่จะไม่ใส่ข้อมูลอัตราส่วนของส่วนผสมในขนมทองม้วนเป็นการต่อรองกับความเป็นโลกเพื่อรักษาเอกลักษณ์ของสินค้าเอาไว้ ขณะที่ “ฉันทน์” พริกไทยดำ เลือกใช้บรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนลักษณะการดำเนินธุรกิจของตนเองแต่ยังสามารถสื่อสารได้ในระดับสากล

3) การเชื่อมโยง (Connecting) การออกแบบของทั้งสองผลิตภัณฑ์เชื่อมโยงกับโลกด้วยภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นภาษาสากลสามารถใช้สื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ อีกทั้งยังเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงสถานะของสินค้าที่อยู่ในระดับสากลได้อีกด้วย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นนอกจากจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นนั้นๆ แล้ว ยังจำเป็นต้องแสดงออกถึงความมีรสนิยมในแบบสากลด้วย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่ต้องคำนึงถึงมาตรฐานอาหาร หลักโภชนาการ ตลอดจนข้อกำหนดทางกฎหมายซึ่งเป็นหลักปฏิบัติสากลแสดงถึงความเป็นโลกาภิวัตน์ (Globalisation) ดังนั้นการออกแบบผลิตภัณฑ์จึงต้องใช้แนวทางแบบโลกาภิวัตน์มาช่วย เนื่องจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นสินค้าที่มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ซึ่งหากใช้แนวทางแบบท้องถิ่นนิยม (Localisation) เพื่อสะท้อนความเป็นท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว จะไม่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยวในฐานะผู้บริโภคซึ่งจะส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์นั้นๆ ตามไปด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. จากแนวคิดโลกาภิวัตน์มีศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องอยู่จำนวนหนึ่ง เช่น Synchronise, Hybrid, Fusion ซึ่งถูกใช้ในปริบทของวัฒนธรรมเป็นหลัก และถูกใช้ในความหมายที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการค้นคว้าพบว่างานวิจัยของไทยที่ศึกษาเรื่องนี้ยังมีไม่มากเท่าที่ควร จึงควรมีงานวิจัยที่อธิบายคุณลักษณะของโลกาภิวัตน์ให้ชัดเจนมากขึ้น

2. จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในฐานะที่เป็นของฝาก/ ของที่ระลึกพบว่า ยังมีแนวทางในการศึกษาได้อีกหลายแนวทาง เช่น การศึกษาของฝาก/ ของที่ระลึกโดยใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาของ ฌอง โบตริยาร์ด (Jean Baudrillard) หรือ ปีแอร์ บูร์ดิเยอ (Pierre Bourdieu) เนื่องจากของฝากของที่ระลึกไม่ได้มีประโยชน์ในแง่การใช้สอยเพียงอย่างเดียว ซึ่งการศึกษาด้วยแนวทางข้างต้น นอกจากจะช่วยสร้างความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวแล้วยังสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- ปิยณัฐ สร้อยคำ. (2564, กรกฎาคม-ธันวาคม). การท่องเที่ยวเชิงโลกาภิวัตน์ภายใต้กรอบความร่วมมือ
แม่โขงคงคา. *วารสารเอเชียปริทัศน์*, 42 (2), 38-62.
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (.(2552 **ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้ แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ** (พิมพ์ครั้งที่
2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศศิگانต์ โฆษิตตระกูล. (2563, พฤษภาคม-สิงหาคม). **ข้อมูลที่เป็นภาษาอังกฤษบนฉลากผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น:
มุมมองจากนักท่องเที่ยวต่างชาติ**. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*. 37 (2), 204-227.
- ศศิณิภา ดุสิตานนท์. (2554). **พฤติกรรมการซื้อของฝากประเภทขนมไทยของนักท่องเที่ยวจีน** (วิทยานิพนธ์
นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สมสุข หินวิมาน. (2554). **ทฤษฎีการสื่อสารกับโลกาภิวัตน์**. ใน ประมวลสารระชุดวิชาปรัชญานิตศาสตร์และ
ทฤษฎีการสื่อสาร (หน่วยที่ 11 น. 225-292). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อภิลักษณ์ เกษมผลกุล. (2558). **เรื่องเล่าพื้นบ้านกับการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น (OTOP) ใน
บริบทเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ใน ศิราพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ)**. เรื่องเล่าพื้นบ้านไทยในโลกที่
เปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- Kellner, D. (2006). **Jean Baudrillard after modernity: provocations on a provocateur and
challenger**. Retrieved 30.12.13, from *The International Journal of Baudrillard Studies*.
http://www.ubishops.ca/baudrillardstudies/vol3_1/kellnerpf.htm.
- L. Lin and P. C. Mao. (2015). **Food for memories and culture - A content analysis study of
food specialties and souvenirs**. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 22,
p.19-29
- Khondker, H.H. (2005). **Globalisation to Glocalisation: A Conceptual Exploration**.
Intellectual Discourse, 13 (2), p.181-199.
- Paraskevaidis, P., Andriotis, K. (2015). **Values of souvenirs as commodities**. *Tourism
Management*. 48, p.1-10.
- Robertson, R. (1995). **Glocalization as Hybridization**. In Mike Featherstone et. al., (eds.).
Global Modernities. London: Sage.
- Sosianika, A., Suhaeni, T., Wibisono, N., Suhartanto, D. (2018). **The Dimension of Food
Souvenir: An Exploratory-Confirmatory Factor Analysis**. MATEC Web of Conferences.
218 (04002). Retrieved from <https://doi.org/10.1051/matecconf/201821804002>
- Swanson, K. K. and Timothy, D. J. (2012). **Souvenirs: Icons of meaning, commercialization,
and commoditization**. *Tourism Management*. 33, p.489-499.

พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ)
ในกรุงเทพมหานคร

The Consumption Behavior of Consumers Interested In Buying Mushroom
Balls Mixed With Chicken Breast (A Healthy Product) In Bangkok

วศยา หวังพลายเจริญสุข (Wassaya Wangplaicharoensuk)¹,
อาภา วรรณฉวี (Apa Wanchavee)²,
รัชพงศ์ เศรษฐบุตร (Tatchapong Sattabut)³,
เดชา พนาวรรกุล (Daycha Phanaworakul)⁴,
เกษรา โพธิ์เย็น (Ketsara Bhoyen)⁵,
ณัฐมน ตั้งพานทอง (Nattamon Thungphanthong)⁶,
กมลวรรณ ทองฤทธิ์ (Kamonwan Thongrit)^{7*}

^{1,2,4,6,7} อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(Lecturer, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

³ รองศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(Associate Professor, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

(Assistant Professor, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail: kamonwan.thr@gmail.com

(Received: March 7, 2023; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) พฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ และ (2) เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริโภคที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ จำนวน 282 ตัวอย่าง ผลการศึกษาพบว่า (1) ผู้ตอบแบบสอบถามมีวัตถุประสงค์ในการซื้อลูกชิ้นเพื่อบริโภคเอง ร้อยละ 69.4 ส่วนมากซื้อไปรับประทานที่บ้าน ร้อยละ 76.2 โดยนิยมรับประทานคนเดียว ร้อยละ 41.8 มักรับประทานเป็นมื้อเย็น ร้อยละ 52.5 ในวันหยุด ร้อยละ 34.0 ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อลูกชิ้นอยู่ที่ สัปดาห์ละครั้ง ร้อยละ 42.2 สำหรับจำนวนเงินที่นิยมซื้อลูกชิ้นต่อครั้ง คือ 31 - 50 บาท ร้อยละ 37.9 โดยตนเองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด ร้อยละ 83.7 นอกจากนี้ยังพบว่า สถานที่ที่นิยมซื้อ ได้แก่ ตลาดสด/ ตลาดนัด/ แผงลอย/ Street food ร้อยละ 31.9 ซึ่งนิยมซื้อเป็นไม้ ร้อยละ 51.3 และหากมีช่องทางการสั่งซื้อลูกชิ้นทางออนไลน์จะเลือกใช้ช่องทาง Food Delivery เช่น Grab food, Lineman มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 55.3 (2) ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ด้านอายุ และอาชีพ/ตำแหน่ง ที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อไม่แตกต่างกัน ส่วนรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ ผู้ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหารหรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่น ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปต่อยอด และวางแผนในการดำเนินธุรกิจเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและพัฒนาการตลาดต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้บริโภค; ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ; การตัดสินใจซื้อ

Abstract

The objectives of this research were (1) to study the consumption behavior of consumers interested in purchasing mushroom balls mixed with chicken breast (a healthy product) in Bangkok and (2) to compare the decision-making of purchasing mushroom balls mixed with chicken breast (a healthy product) in Bangkok, classified by demographic factors. The data were collected via an online questionnaire, with 282 samples from customers interested in purchasing mushroom balls mixed with chicken breast. The study results indicated that: (1) the respondents had the purpose of buying for their consumption (69.4 %), and most of them bought to eat at home (76.2 %), usually ate alone (41.8 %), ate in the evening meal (52.5 %), often ate only on holidays (34.0 %). Most respondents had an average frequency of buying once a week (42.2 %). The amount purchased per time was 31 – 50 baht (37.9 %). However, the person who had the most influence on purchasing decisions was yourself (83.7 %). The respondents favored buying at fresh markets/flea markets/stalls/street food (31.9 %). They often bought in skewers form (51.3 %). In addition, if there were an online purchase channel, most respondents would buy via Food Delivery, such as Grabfood and Line Man (55.3 %). (2) Demographic factors, including the different ages and occupations/positions, indifferently influenced the purchase decision. The difference in the income per month influences the purchase decision in Mushroom Balls Mixed with Chicken Breast was different at the statistically significant level of .05

Keywords : Consumption Behavior ; Healthy Product ; Purchase Decision

บทนำ

ปัจจุบันกระแสการรักษาสุขภาพเป็นกระแสที่กำลังมาแรงมากขึ้นทั่วโลก ผู้บริโภคต่างตื่นตระหนก และหันมาใส่ใจกับสุขภาพมากขึ้นส่งผลให้แนวโน้มการผลิตและการบริโภคผลิตภัณฑ์ที่ดีต่อสุขภาพมีเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการบริโภคที่แตกต่างไปจากเดิม (สวนนท์ ศุภมานพ, 2560) และจากรายงานตลาดอาหารโลกใน ปี พ.ศ. 2558 ระบุว่า กระแสรักษาสุขภาพของคนไทยมีมากขึ้น โดยผู้บริโภคส่วนใหญ่เริ่มนิยมรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อการตอบสนองที่ดีของร่างกายและให้มีร่างกายที่แข็งแรง โดยเลือกบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพ (กันต์วีรุฬห์ พลูปราชญ์, 2563) สอดคล้องกับปีพ.ศ. 2560 ที่พบว่า ตลาดอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของประเทศไทย มีมูลค่ากว่า 1.7 แสนล้านบาท เมื่อพิจารณาย้อนหลัง 5 ปี มีอัตราการเติบโตเฉลี่ยปีละร้อยละ 9.1 นับว่าเป็นอัตราขยายตัวที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับตลาดอาหารโดยรวมของประเทศ ซึ่งเติบโตแค่ร้อยละ 3.5 ต่อปี ทั้งนี้คาดว่าแนวโน้มของผลิตภัณฑ์สุขภาพในประเทศไทยจะยังคงเติบโตไปอีกในอนาคต (สถาบันอาหารกระทรวงอุตสาหกรรม, 2560)

และจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเรื่องอาหารการกินของคนไทย ปี 2563 พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับอาหารการกินที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ความใส่ใจในการเลือกอาหารการกิน ร้อยละ 79.28 รองลงมา คือ เน้นความสะดวก ร้อยละ 74.91 และประเด็นเรื่องเกี่ยวกับอาหารที่คนไทยอยากเรียนรู้มากที่สุด ได้แก่ เรื่อง อาหารเพื่อสุขภาพ ร้อยละ 53.32 (สวนดุสิตโพล, 2563) ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวโน้มของ

อุตสาหกรรมเกษตรและอาหารในปี 2564 พบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญต่อสุขภาพและชีวิตความเป็นอยู่ (Health and Wellbeing) โดยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการบริโภคและการดำรงชีวิตไปในทิศทางที่ดีต่อสุขภาพร่างกาย และจิตใจ โดยมีแรงผลักดันจาก 2 ปัจจัย ได้แก่ ความปลอดภัยอาหารและโภชนาการเฉพาะบุคคล (Personalized Nutrition) คือ การที่ผู้บริโภคเลือกซื้ออาหารที่เหมาะสมกับสุขภาพ วิธีการดำเนินชีวิต ความเชื่อหรือความต้องการของแต่ละบุคคล (สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศ ประจำสหภาพยุโรป, 2564)

ดังนั้นเรื่องอาหารจึงเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งที่นอกเหนือจากการออกกำลังกาย ผู้ที่ดูแลสุขภาพจะเลือกรับประทานแต่อาหารที่มีประโยชน์โดยส่วนใหญ่ ซึ่ง “เห็ด” ถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกของวัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร จัดเป็นอาหารประเภทผักที่ปราศจากไขมัน มีปริมาณน้ำตาลและเกลือค่อนข้างต่ำและยังเป็นแหล่งโปรตีนที่ดี เมื่อเทียบกับผักอีกหลายชนิด อีกทั้งยังมีรสชาติและกลิ่นที่ชวนรับประทาน เห็ดถือเป็นแหล่งโปรตีนจากธรรมชาติที่มีวิวัฒนาการมาจากการประสานเส้นใยจำนวนมากของเชื้อราชั้นสูงที่สำคัญ อีกทั้งยังให้คุณค่าทางโภชนาการและมีสรรพคุณทางยา ซึ่งมีคุณสมบัติที่ช่วยเสริมภูมิคุ้มกันในร่างกาย และช่วยลดอัตราความเสี่ยงจากโรคร้ายต่าง ๆ เช่น โรคมะเร็ง เบาหวาน อัลไซเมอร์ หลอดเลือดหัวใจอุดตันและความดันโลหิตสูง เป็นต้น (ปภาดา สุกาญจนารมณกุล, 2559) จากการศึกษาพบว่า เห็ดนางฟ้าภูฐาน จัดเป็นพืชเศรษฐกิจอีกชนิดหนึ่งที่บุคคลทั่วไปนิยมบริโภคและมีประโยชน์ต่อร่างกายในด้านสารอาหารและสรรพคุณทางยาอีกด้วย ทั้งนี้ เห็ดนางฟ้าภูฐาน หรือเห็ดนางรมภูฐาน เป็นเห็ดเศรษฐกิจอันดับ 2 ของประเทศ มีปริมาณผลผลิตเห็ดที่เก็บเกี่ยวได้ 5,596,554 กิโลกรัม รองจากเห็ดนางฟ้า สำหรับคุณค่าทางโภชนาการของเห็ดนางฟ้าในส่วนที่บริโภคได้พบว่า เห็ดนางฟ้า 100 กรัม จะให้พลังงาน 260.70 กิโลแคลอรี ความชื้นร้อยละ 88.90 โปรตีนร้อยละ 25.80 คาร์โบไฮเดรตร้อยละ 45.60 ไขมันร้อยละ 4.10 โยอาหารร้อยละ 8.60 และเถ้าร้อยละ 11.8 เป็นแหล่งที่ดีของแร่ธาตุและกรดอะมิโนอีกมากมาย (วิชมณี ยืนยงพุทธกาล และ กุลยา ลิมรุ่งเรืองรัตน์, 2559) และอาหารประเภทเนื้อสัตว์มีผลต่อการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก อาหารประเภทเนื้อสัตว์ที่มนุษย์ใช้บริโภคมาจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ โค กระบือ กุ้ง ปลา และสัตว์ปีก ซึ่งเนื้อสัตว์ปีกโดยเฉพาะไก่ เป็นที่นิยม หากศึกษาถึงส่วนประกอบของเนื้อไก่ พบว่า มีแร่ธาตุต่าง ๆ มากมาย แต่ให้ปริมาณความร้อนจากการเผาผลาญต่ำ โปรตีนก็เป็นโปรตีนที่ดี ซึ่งส่วนประกอบของเนื้อไก่ พบว่า มีน้ำเป็นส่วนประกอบสำคัญ ประมาณร้อยละ 70 ทำให้มีความชื้นในเนื้อไก่ ซึ่งส่งผลต่อความนุ่ม ทั้งนี้ขึ้นกับอายุของไก่ด้วยเช่นกัน และแคลอรี หรือปริมาณความร้อนที่ได้จากการเผาผลาญเนื้อไคน้อยกว่าเนื้อสัตว์ประเภทอื่น ๆ ด้วยเหตุนี้เนื้อไก่จึงเป็นอาหารที่ดีสำหรับผู้ที่ต้องการรักษารูปร่าง ผู้พักผ่อน ผู้ชรา นอกจากนี้เนื้อไก่จะให้ปริมาณความร้อนต่ำแล้วก็ยังเป็นแหล่งที่ดีของโปรตีน และสามารถรักษาสมดุลของธาตุอาหารอื่น ๆ โดยเนื้อไก่ให้ปริมาณความร้อนประมาณ 151-302 แคลอรี/ 100 กรัม ขึ้นกับอายุของสัตว์ ส่วนโปรตีนจากเนื้อไก่ ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งโปรตีนที่ดีเท่านั้น แต่ปริมาณยังสูงกว่าเนื้อจากสัตว์อื่น ๆ เช่น โค สุกร โดยพบว่า มีโปรตีนอยู่ประมาณร้อยละ 25-35 ส่วนเนื้อโค ร้อยละ 21-27 เนื้อสุกรร้อยละ 23-24 ส่วนปริมาณไขมัน พบว่า หนึ่งของไก่มีไขมันร้อยละ 33.8 เนื้อไก่มีไขมันร้อยละ 13-30 ส่วนเนื้ออกไก่มีไขมันร้อยละ 1.3 ทั้งนี้ไม่ใช่เพียงปริมาณของไขมันในอาหารเท่านั้นที่เป็นที่น่าสนใจ แต่ยักรวมชนิดของไขมันด้วย โดยไขมันในเนื้อไก่ มีกรดไขมันไม่อิ่มตัวมากกว่าไขมันจากพวกเนื้อโคหรือสุกร ซึ่งเป็นประเภทไขมันที่ดี เพราะไขมันที่มีปริมาณกรดไขมันอิ่มตัวอยู่สูง จะทำให้ปริมาณคอเลสเตอรอลในเส้นเลือดเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่โรคไขมันอุดตันในเส้นเลือด เมื่อพิจารณา วิตามินในเนื้อไก่ พบว่า เป็นแหล่งที่ดีของวิตามินพวก ไนอาซิน ไทอามิน และแอสคอร์บิก (วิตามินซี) ส่วนแร่ธาตุมีอยู่หลายชนิด เช่น โซเดียม โพแทสเซียม แมกนีเซียม แคลเซียม เหล็ก ฟอสฟอรัส และไอโอดีน (Scott, M.L., 1956) และนอกจากนี้ เนื้อไก่ ก็ยังเป็นอาหารที่รับประทานได้ทุกชาติ ทุกชนชั้น เพราะไม่ขัดต่อหลักศาสนา และยังมีคุณสมบัติพิเศษ คือ ย่อยง่าย สามารถดูดซับ เครื่องปรุงรสได้ดี ทำให้เนื้อไก่อมีรสชาติที่

เข้มข้นกว่าเนื้อจากสัตว์อื่น และราคาถูก (ศิริลดา ไกรลมสม, 2560) จึงได้รับความนิยมนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารหรือทำเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเนื้อสัตว์ต่าง ๆ อาทิเช่น กุนเชียง ไส้กรอก และลูกชิ้น ซึ่งลูกชิ้นถือเป็นอาหารยอดนิยมของคนไทย เป็นอาหารที่มีคุณค่าโปรตีนสูง มีความสะดวกและประหยัดเวลาในการบริโภค ดังนั้นจึงนิยมบริโภคเป็นอาหารหลักและบริโภคเป็นอาหารรองท้อง ซึ่งลูกชิ้นเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเนื้อสัตว์ เช่น เนื้อวัว เนื้อหมู เนื้อไก่ เครื่องเทศ เครื่องปรุง และวัตถุดิบอาหารอื่น ๆ บดผสมกันอย่างละเอียดจนรวมเป็นเนื้อเดียวกัน แล้วทำเป็นรูปร่างที่ต้องการ ทั้งนี้พบว่าตลาดหลักของลูกชิ้นจะเป็นภายในประเทศ โดยความต้องการบริโภคมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นลำดับตามการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรและรายได้ (เทพนารี กัตถัญญ, 2551) ทั้งนี้ยังพบอีกว่าการนำเนื้ออกไก่มาพัฒนาเป็นลูกชิ้นและผสมเพิ่มเห็ดนางฟ้าที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงดังที่กล่าวข้างต้นจึงเหมาะแก่คนที่ต้องการควบคุมน้ำหนัก ซึ่งเห็ดนางฟ้าจะช่วยเสริมคุณค่าทางโภชนาการของเนื้ออกไก่ที่เป็นองค์ประกอบของลูกชิ้นให้มีโปรตีนที่มีเส้นใยอาหารสูง และไขมันต่ำ รวมทั้งช่วยให้ลูกชิ้นมีเนื้อสัมผัสที่ชุ่มฉ่ำตลอดจนมีรสสัมผัสที่แปลกใหม่น่าลิ้มลองซึ่งคาดว่าจะเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ตลอดจนมีเครื่องปรุงเครื่องเทศที่มีปริมาณเหมาะสม เพื่อเพิ่มรสชาติที่กลมกล่อมมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้บริโภคบริโภคที่สนใจสุขภาพมากขึ้น ประกอบกับงานวิจัยก่อนหน้ามีจำนวนไม่มากนักที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพโดยเฉพาะ ลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ที่ถือเป็นอาหารทางเลือกสำหรับผู้รักและสนใจเรื่องสุขภาพ ทำให้คณะผู้วิจัยสนใจศึกษาพฤติกรรมการบริโภคและศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ ซึ่งถือเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อให้ทราบถึงการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพของผู้บริโภคยุคใหม่ว่ามีทิศทางเป็นอย่างไร โดยผลการวิจัยในครั้งนี้ ผู้ดำเนินธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นธุรกิจอาหาร หรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่น ๆ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยไปต่อยอด และวางแผนในการดำเนินธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคและพัฒนาการตลาดได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริโภคที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่ โดยไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงได้ใช้วิธีการคำนวณโดยใช้สูตร W.G. Cochran (1953) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ที่ความคลาดเคลื่อนร้อยละ ± 5 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ต้องเก็บข้อมูลคือ 385 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) โดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ Covid 19 ซึ่งเก็บแบบสอบถามเฉพาะผู้ที่เต็มใจให้ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามออนไลน์มีผู้ตอบแบบสอบถามกลับมาจำนวน 282 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือในการวิจัย โดยการสร้างข้อคำถามจากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เพื่อให้ข้อคำถามสามารถวัดได้ครอบคลุมกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา โดยใช้อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เป็นผู้พิจารณา จากนั้นนำเครื่องมือที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้วมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Congruency) โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป (Phusi-on, 2008) และได้นำไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยจำนวน 30 ตัวอย่าง เพื่อนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาร์ค(Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟาของครอนบาร์คภาพรวมของแบบสอบถามมีค่าเท่ากับ .85 ซึ่งมีความมากกว่า .70 (Nunnally, 1978) แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการศึกษารังนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ด้านปัจจัยทางประชากรศาสตร์ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งมีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่แบบให้เลือกคำตอบเดียว ได้แก่ อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ตอนที่ 2 ด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภค เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับด้านพฤติกรรมกรรมการบริโภค เป็นแบบสอบถามที่แบบให้เลือกคำตอบ ซึ่งมีข้อคำถามจำนวน 11 ข้อ

ตอนที่ 3 ด้านการตัดสินใจซื้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ โดยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า ซึ่งมีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้การหาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ การวิเคราะห์ด้วยข้อมูลสถิติความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) หากพบความแตกต่างจะนำไปสู่การเปรียบเทียบเป็นรายคู่ โดยการใช้วิธีของ LSD

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ)

ในกรุงเทพมหานคร พบว่า

รายงานผลการศึกษาพฤติกรรมกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามพฤติกรรมกรรมการบริโภค

พฤติกรรมกรรมการบริโภค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. ท่านมีวัตถุประสงค์ในการซื้อลูกชิ้น		
เพื่อบริโภคเอง	263	69.4
เพื่อนำไปขายในสภาพเดิม (ขายต่อ)	14	3.7
เพื่อนำไปปรุงเป็นอาหารสำหรับขาย เช่น ลูกชิ้นปิ้ง ก๋วยเตี๋ยว	52	13.7
อาหารตามสั่ง		
เพื่อนำไปเป็นของฝาก	50	13.2

ตารางที่ 1 ตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามพฤติกรรมการบริโภค (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. ส่วนมาก ท่านซื้อไปรับประทานที่ไหน		
หน้าร้าน เช่นรับประทานทันที	27	9.6
ระหว่างการเดินทาง เช่น รับประทานในรถ	29	10.3
บ้าน	215	76.2
สถานที่ทำงาน	11	3.9
3. ส่วนมาก ท่านรับประทานพร้อมกับใคร		
รับประทานคนเดียว	118	41.8
รับประทานกับคนรัก/แฟน	24	8.5
รับประทานกับครอบครัว	117	41.5
รับประทานกับเพื่อน/เพื่อนร่วมงาน	23	8.2
4. ส่วนมาก ท่านรับประทานเป็นมื้อใด		
มื้อเช้า	13	4.6
มื้อกลางวัน	82	29.1
มื้อเย็น	148	52.5
มื้อค่ำ/มือดึก	27	9.6
ระหว่างวัน	12	4.3
5. ส่วนมาก ท่านรับประทานในโอกาสใด		
รับประทานทุกวัน	53	18.8
รับประทานเฉพาะวันทำงาน	42	14.9
รับประทานเฉพาะวันหยุด	96	34.0
รับประทานเมื่อมีโอกาสพิเศษ เช่น จัดเลี้ยงวันเกิด	41	14.5
ไม่แน่นอน	50	17.7
6. ความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อลูกชิ้นของท่าน		
ทุกวัน	5	1.8
2 – 3 วันต่อครั้ง	75	26.6
4 – 5 วันต่อครั้ง	34	12.1
สัปดาห์ละครั้ง	119	42.2
เมื่ออยากรับประทาน	49	17.4
7. จำนวนเงินที่ท่านซื้อลูกชิ้นต่อครั้ง		
ไม่เกิน 20 บาท	16	5.7
20 – 30 บาท	59	20.9
31 – 50 บาท	107	37.9
51 – 70 บาท	39	13.8
71 – 100 บาท	36	12.8

ตารางที่ 1 ตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามพฤติกรรมการบริโภค (ต่อ)

พฤติกรรมการบริโภค	จำนวน (คน)	ร้อยละ
7. จำนวนเงินที่ท่านซื้อลูกชิ้นต่อครั้ง (ต่อ)		
101 – 150 บาท	14	5.0
151 – 200 บาท	5	1.8
201 – 250 บาท	2	0.7
251 บาท ขึ้นไป	4	1.4
8. บุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของท่านมากที่สุด		
ตัวท่านเอง	236	83.7
คู่สมรส/แฟน	12	4.3
เพื่อน	14	5.0
ญาติ/พี่น้อง	9	3.2
พ่อค้า/แม่ค้า	8	2.8
อื่น ๆ	3	1.1
9. หากมีช่องทางการสั่งซื้อลูกชิ้นทางออนไลน์ ท่านจะเลือกใช้ช่องทางใดมากที่สุด		
Facebook	59	20.9
Shopee/Lazada	45	16.0
Line official	15	5.3
Instagram	4	1.4
Food Delivery เช่น Grabfood, Lineman	156	55.3
อื่น ๆ	3	1.1
รวม	282	100.0
10. ท่านซื้อจากสถานที่ใด		
ตลาดสด/ตลาดนัด/แผงลอย/Street food	203	31.9
ร้านขายก๋วยเตี๋ยว	52	8.2
ร้านสะดวกซื้อ เช่น 7-11	131	20.6
บูธขายอาหารในห้างสรรพสินค้า	81	12.7
สื่อออนไลน์ เช่น Facebook Fanpage	27	4.2
ซูเปอร์มาร์เก็ต	140	22.0
Lineman/ร้านข้างถนน	3	0.5
รวม	637	100.0
11. รูปแบบการซื้อลูกชิ้นของท่าน		
ซื้อเป็นไม้	210	51.3
ซื้อเป็นชุด (จำนวนลูก/ราคา)	69	16.9
ซื้อเป็นแพค	112	27.4
ซื้อเป็นกิโกลรัม	18	4.4
รวม	409	100.0

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปผลการศึกษาได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถาม มีวัตถุประสงค์ในการซื้อลูกชิ้นเพื่อบริโภคเอง คิดเป็นร้อยละ นิยมรับประทานคน 2.76 ส่วนมากซื้อไปรับประทานที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 4.69 เดี่ยว คิดเป็นร้อยละ ซึ่งมักจะรับประทานเฉพาะ 5.52 และรับประทานเป็นมื้อเย็น คิดเป็นร้อยละ 8.41 ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อลูกชิ้นอยู่ที่ 0.34 วันหยุด คิดเป็นร้อยละ 31 ซึ่งจำนวนเงินที่นิยมซื้อลูกชิ้นต่อครั้งเท่ากับ 2.42 สัปดาห์ละครั้ง คิดเป็นร้อยละ – บาท คิดเป็นร้อยละ 50 และพบว่า สถานที่ 7.83 โดยบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด คือ ตัวเอง คิดเป็นร้อยละ 9.37 ละ/ที่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมซื้อ ได้แก่ ตลาดสด/ตลาดนัด/แผงลอย Street food คิดเป็นร้อยละ และ 9.31 พบว่า จะนิยมซื้อในรูปแบบการซื้อเป็นไม้ อยู่ที่ร้อยละ นอกจากนี้หากมีช่องทางการส่งลูกชิ้นทาง 3.51 ออนไลน์ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ จะเลือกใช้ช่องทาง Food Delivery เช่น Grab food, Lineman มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.55

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไข่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

รายงานผลการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไข่ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) โดยจำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ สามารถจำแนกผลการศึกษาได้ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์

รายงานผลการศึกษาปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	51	18.1
21-30 ปี	150	53.2
31-40 ปี	35	12.4
41-50 ปี	26	9.2
51-60 ปี	15	5.3
61 ปีขึ้นไป	5	1.8
2. รายได้ต่อเดือน		
น้อยกว่า 5,000 บาท	85	30.1
5,000 – 10,000 บาท	61	21.6
10,001 – 20,000 บาท	49	17.4
20,001 – 30,000 บาท	32	11.3
30,001 – 40,000 บาท	14	5.0
มากกว่า 40,000 บาท	41	14.5

ตารางที่ 2 ตารางแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. อาชีพ / ตำแหน่ง		
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	46	16.3
ผู้บริหารระดับสูง	1	
ผู้บริหารระดับกลาง	2	
ผู้บริหารระดับต้น	3	
พนักงานระดับปฏิบัติการ	28	
พนักงานระดับปฏิบัติงาน	1	
ไม่ระบุ	11	
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	69	24.5
ผู้บริหารระดับสูง	3	
ผู้บริหารระดับกลาง	18	
ผู้บริหารระดับต้น	7	
พนักงานระดับปฏิบัติการ	39	
ไม่ระบุ	2	
พ่อค้า/แม่ค้า	8	2.8
เจ้าของกิจการ	12	4.3
นักศึกษา	139	49.3
ว่างงาน/เกษียณ	8	2.8
รวม	282	100.0

จากตารางที่ 2 แสดงการแจกแจงความถี่ และร้อยละ จำแนกตามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 282 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.2 มีรายได้ต่อเดือน น้อยกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 30.1 และประกอบอาชีพเป็นนักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 49.3

2.2 ผลการศึกษาด้านการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ

รายงานผลการศึกษาระดับการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ซึ่งผลการศึกษา แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ตารางแสดงระดับการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ

การตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับ
1. ท่านจะซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อในอนาคต	3.69	0.86	มาก
2. ท่านจะซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อเพื่อบริโภคต่อเนื่องไปใน ระยะเวลา	3.44	0.89	ปานกลาง
3. ท่านคิดว่าลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อจะเป็นทางเลือกอันดับหนึ่งของท่านในอนาคต	3.50	0.91	มาก
รวม	3.54	0.81	มาก

จากตารางที่ 3 ตารางแสดงระดับการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.54 (S.D. = 0.81) เมื่อพิจารณาผลการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ รายชื่อ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม จะซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อในอนาคต ค่าเฉลี่ยรวมมากที่สุดเท่ากับ 3.69 (S.D. = 0.86) รองลงมา คือ ผู้ตอบแบบสอบถาม คิดว่าลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อจะเป็นทางเลือกอันดับหนึ่งในอนาคต ค่าเฉลี่ยรวม เท่ากับ 3.50 (S.D. = 0.91) และผู้ตอบแบบสอบถาม จะซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อเพื่อบริโภคต่อเนื่องไปในระยะยาว ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.44 (S.D. = 0.89) ตามลำดับ

และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ (อายุ อาชีพ และรายได้ต่อเดือน) ผลการศึกษาแสดงดังตารางที่ 4 – 7

ตารางที่ 4 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	4.377	.875	1.352	.243
ภายในกลุ่ม	276	178.665	.647		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามอายุ ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามอาชีพ/ ตำแหน่ง

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	1.334	.267	.405	.845
ภายในกลุ่ม	276	181.708	.658		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามอาชีพ/ ตำแหน่ง ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพ/ตำแหน่งแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 6 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	8.183	1.637	2.583*	.026
ภายในกลุ่ม	276	174.860	.634		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 ตารางผลการเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามรายได้ต่อเดือน ผลการวิเคราะห์พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน มีการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงทดสอบความแตกต่างรายคู่โดยใช้ LSD ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม

รายได้ต่อเดือน	\bar{x}	น้อยกว่า	5,000 –	10,001 –	20,001 –	30,001 –	มากกว่า
		บาท	บาท	บาท	บาท	บาท	บาท
น้อยกว่า 5,000 บาท	3.62	-					
5,000 – 10,000 บาท	3.45	.17544	-				
10,001 – 20,000 บาท	3.82	-.19960	-.37504*	-			
20,001 – 30,000 บาท	3.39	.23811	.06267	.43771*	-		
30,001 – 40,000 บาท	3.30	.02829	-.14715	.22789	-.20982	-	
มากกว่า 40,000 บาท	3.54	.32272*	.14727	.52232*	.08460	.29443	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 7 การเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ จำแนกตามรายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถาม เมื่อวิเคราะห์เป็นรายคู่ โดยใช้ LSD พบว่า รายได้ต่อเดือนของผู้ตอบแบบสอบถามที่ต่างกัน มีผลต่อผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 คู่ ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 5,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.62) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ มากกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.54) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน 5,000 – 10,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.45) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ น้อยกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.82) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.82) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ น้อยกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 – 30,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.39) ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.82) มีผลต่อการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ น้อยกว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 40,000 บาท (ค่าเฉลี่ยรวม 3.54)

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. พฤติกรรมการบริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการบริโภคของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) เพื่อบริโภคเอง และซื้อไปรับประทานที่บ้าน ซึ่งนิยมรับประทานคนเดียว โดยรับประทานเป็นมื้อเย็น รวมทั้งมักจะรับประทานเฉพาะวันหยุด ทั้งนี้ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีความถี่โดยเฉลี่ยในการซื้อลูกชิ้นอยู่ที่สัปดาห์ละครั้ง และจำนวนเงินที่นิยมซื้อลูกชิ้นต่อครั้งเท่ากับ 31 – 50 บาท ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการบริโภคของผู้บริโภคใส่ใจและให้ความสำคัญกับการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ และเนื่องจากลูกชิ้นยังมีส่วนผสมของแป้ง จึงอาจทำให้ผู้บริโภคที่สนใจสุขภาพหรือดูแลร่างกาย (ควบคุมน้ำหนัก) อย่างเคร่งครัดตระหนักถึงส่วนผสมของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวทำให้การตัดสินใจซื้อต่อครั้งมีจำนวนไม่มากนักสอดคล้องกับแนวคิดของสซิฟแมน และกานุก (Schiffman and Kanuk, 1994) ที่กล่าวว่า พฤติกรรมผู้บริโภค เป็นพฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหา

การซื้อ การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล ซึ่งตอบสนองความต้องการของตนเองภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ได้แก่ เงิน เวลา และกำลังเพื่อบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ อันประกอบด้วย ซื้ออะไร ทำไม่จึงซื้อ ซื้อเมื่อไร อย่างไร ที่ไหน และบ่อยแค่ไหน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของดลนัสมี โพธิ์ฉาย (2562) ที่ศึกษาปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียมกรณีศึกษาผู้บริโภค ในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี พบว่า ผู้บริโภคมีความคิดเห็นต่อปัจจัยทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์สูงสุด รองลงมาคือ ด้านราคา ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านบุคคล ด้านลักษณะทางกายภาพ และด้านกระบวนการ และยังสอดคล้องกับชุดินันท์ โรจน์เพ็ญเพียร และวรัญญา ตีโลกะวิชัย (2560) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิจัยพบว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านบรรจุภัณฑ์ ด้านการใช้พนักงานขาย ด้านข่าวสาร ด้านการใช้พลังในธุรกิจให้ความสำคัญในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในครั้งนี้ที่พบว่าบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อมากที่สุด คือ ตัวเอง และนอกจากนี้ยังพบอีกว่า สถานที่ที่ผู้ตอบแบบสอบถามนิยมซื้อ ได้แก่ ตลาดสด ตลาดนัด แผงลอย และร้านอาหารริมทาง (Street Food) โดยนิยมซื้อในรูปแบบการซื้อเป็นไม้ และหากมีช่องทางการสั่งซื้อลูกชิ้นทางออนไลน์ ผู้บริโภคส่วนใหญ่จะเลือกใช้ช่องทาง Food Delivery เช่น Grab food, Lineman มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแอสแซล (Assael, 1998) ที่กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เป็นกระบวนการที่ผู้บริโภคตัดสินใจว่าจะซื้อผลิตภัณฑ์หรือบริการใด และจะซื้อที่ไหน ซึ่งแนวทางที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจนั้นเป็นผลโดยตรงมาจากกลยุทธ์การตลาดของนักการตลาด เป็นต้นว่า หากผู้บริโภคต้องการคุณประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ ทรายี่ห้อใด ๆ นักการตลาดก็ควรที่จะวางกลยุทธ์ใดเน้นที่คุณประโยชน์ของผลิตภัณฑ์นั้นลงไปโฆษณา ดังนั้นเกณฑ์ที่ผู้บริโภคใช้ในการตัดสินใจเลือกทรายี่ห้อ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่นักการตลาดควรศึกษาเพื่อนำไปบริหารจัดการกลยุทธ์การตลาดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. การเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ผลการศึกษพบว่า

1) ปัจจัยด้านอายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ ไม่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ (ลูกชิ้น) ถือเป็นผลิตภัณฑ์ที่หาซื้อได้ง่ายตามตลาดสด ตลาดนัด แผงลอย และร้านอาหารริมทาง (Street Food) ทั่วไป ทำให้ผู้บริโภคทุกเพศ ทุกวัย สามารถเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ได้ตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐนรี ชูกรม (2559) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (คลีนฟู้ดส์) ของผู้บริโภคในเขตนิคมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี พบว่าผู้บริโภคที่อายุแตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (คลีนฟู้ดส์) ไม่แตกต่างกัน

2) ปัจจัยด้านอาชีพหรือตำแหน่งงาน พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอาชีพหรือตำแหน่งแตกต่างกันมีการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อ ไม่แตกต่างกัน อาจเพราะลูกชิ้นเห็ดดอกไก่อเปรียบเสมือนอาหารทานเล่น อาหารยามว่าง ที่ทุกเพศ ทุกวัย ทุกอาชีพ สามารถเลือกสรรรับประทานได้ตลอดเวลา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณสิทธิ์ สกลคณาพงษ์ และณภมล จันทร์สม (2559) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีน ของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ที่พบว่า เพศ ระดับการศึกษาและสถานภาพทางครอบครัว มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล แต่ส่วนอายุ อาชีพ และรายได้ ไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหาร คลีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3) ปัจจัยด้านรายได้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน อาจเป็นเพราะระดับรายได้ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค ซึ่งหากเป็นสินค้าที่

มีความจำเป็น หรือมีความสำคัญผู้บริโภคที่รายได้แตกต่างกัน ก็อาจเกิดการตัดสินใจในระดับที่แตกต่างกันได้ เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ปณิตา บัณฑิต (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารคลีนของพนักงานที่ทำงานที่อาคารสินสาทรทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร ซึ่งพบว่า อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่ต่างกันส่งผลให้การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารคลีน แตกต่างกัน รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวรรณ อาริยวงศ์สถิต และ กฤษฎา มุฮัมหมัด (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดนครนายก ซึ่งพบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุอาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาจากร้านขายยาในจังหวัดนครนายกแตกต่างกัน และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของนาเดียร์ อัสมะแอ และนราธิก บุญญานาม (2563) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัด กรุงเทพมหานคร ที่พบว่า ลักษณะของประชากรศาสตร์ ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกโก๋ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร ว่ามีวัตถุประสงค์ในการซื้อเพื่ออะไร รวมไปถึงการทราบรูปแบบและลักษณะพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ที่สนใจรับประทาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การบรรจุและหีบห่อ ด้านขนาดบรรจุภัณฑ์และด้านรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ถือเป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างมาก
2. ด้านการพัฒนาสถานที่ในการจัดจำหน่าย ผลจากการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้ที่สนใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกโก๋ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) ในกรุงเทพมหานคร ว่าสถานที่ที่นิยมซื้อหรือเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้นั้น คือ ตลาดสด ตลาดนัด แผงลอย และร้านอาหารริมทาง (Street Food) ซึ่งผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลเหล่านี้ไปพัฒนาหรือขยายช่องทางการจัดจำหน่าย หรือเพิ่มการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าเป้าหมายในการทำการตลาดขององค์กรได้ นอกจากนี้ยังสามารถนำไปพัฒนาช่องทางการขายออนไลน์ เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและตอบโต้กลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้เพิ่มขึ้นได้อีกด้วย
3. ผลจากการศึกษาเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้อลูกชิ้นเห็ดดอกโก๋ (ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ) จำแนกตามปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ทำให้ทราบถึงการตัดสินใจซื้อว่าผู้ที่มีรายได้แตกต่างกัน จะมีการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกัน ซึ่งผู้ประกอบการและผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปพัฒนากลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และผลจากการวิจัยนี้ทำให้สถานประกอบการทราบถึงกลุ่มลูกค้าที่แท้จริงของกิจการว่าอยู่ในระดับหรือรูปแบบใด และนำข้อมูลดังกล่าวไปต่อยอดเพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 21 – 30 ปี ดังนั้นการวิจัยครั้งต่อไป ควรมีเก็บแบบสอบถามในลักษณะของการกระจายด้านอายุให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น หรือเก็บให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้ผลที่มีความชัดเจนและเกิดการเป็นตัวแทนที่ดีในการวิจัย
2. ควรมีการศึกษาปัญหาและความต้องการในการบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อทราบถึงสาเหตุและใช้วางกลยุทธ์ทางการตลาดและขยายกลุ่มลูกค้าเป้าหมายออกไป

3. ควรศึกษาประเด็นรายได้ของผู้บริโภคที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อที่แตกต่างกันตามระดับรายได้ โดยศึกษาเชิงลึกด้วยวิธีการสัมภาษณ์ เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมตามกลุ่มรายได้
4. ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและปรับกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้บริโภค

เอกสารอ้างอิง

- กันต์วิรุฬห์ พลุประาษฎ์. (2563). พฤติกรรมและความต้องการทางด้านผลิตภัณฑ์อาหารเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 14(2), 307 - 322.
- ชุตินันท์โรจน์ เพ็ญเพียร และวรัญญา ติโลกะวิชัย. (2560). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติและนานาชาติ (น.1530 – 1539). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ณัฐริ ชูถม. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารเพื่อสุขภาพ (คลีนฟู้ดส์) ของผู้บริโภคในเขตนิคมอมตะนคร จังหวัดชลบุรี. (งานนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดลนัสม์ โพธิ์ฉาย. (2562). ปัจจัยทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจบริโภคผลไม้พรีเมียมกรณีศึกษาผู้บริโภคในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทิพวรรณ อารีย์วงศ์สถิต และกฤษฎา มุฮัมหมัด. (2563). พฤติกรรมการซื้อและปัจจัยส่วนประสมการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อยาและผลิตภัณฑ์สุขภาพจากร้านขายยาของผู้บริโภคในจังหวัดนครนายก. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 15 (น. 928 – 942). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรังสิต.
- เทพนารี กัตถัญญ. (2551). กลยุทธ์ช่องทางการจัดจำหน่ายของธุรกิจลูกชิ้นในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่. (ปัญหาพิเศษปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). สำนักงานบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- นาเดียร์ อัสมะแอ และนราธิก บุญญานาม. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนผ่านสื่อออนไลน์ของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร. ใน การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิชาการระดับชาติ UTCC Academic Day ครั้งที่ 4 (น.2395 – 2414). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ปณิตา บัณฑิต. (2562). การตัดสินใจเลือกซื้ออาหารคลีนของพนักงานที่ทำงานที่อาคารสินสาทรทาวเวอร์ กรุงเทพมหานคร. (การศึกษาอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ปภาดา สุกาญจนภรณ์กุล. (2559). แผนธุรกิจ हे็ดอบกรอบพรีเมียม. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิษณีย์ ยืนยงพุทธกาล และกุลยา ลีมรุ่งเรืองรัตน์. (2559). การศึกษาปริมาณสารพิษจากเคมีที่สำคัญต่อสุขภาพจากเส้นใยของเห็ดที่เพาะเชิงการค้าและการนำเส้นใยเห็ดผงไปใช้ในผลิตภัณฑ์อาหาร. (รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศิริลดา ไกรลมสม. (2560). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เจอร์รี่ไก่รสกะเพรา. *วารสารเกษตร คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 33(2), 267 – 275.

- สถาบันอาหารกระทรวงอุตสาหกรรม. (2560). “อาหารเพื่อสุขภาพ” โอกาสและการเติบโตที่น่าจับตามอง. ค้นเมื่อ 7 กันยายน 2565, จาก <http://fic.nfi.or.th/foodsectordatabankNewsdetail.php?smid=1559>.
- สถิตย์พงษ์ มั่นหลาและคณะ. (2559). การผลิตไส้อ้วเห็ดนางฟ้าภูฐานเสริมใยเปลือกส้มโอ. *วารสารวิทยาลัยดุสิตธานี*, 10(2), 103 - 114.
- สวนดุสิตโพล. (2563). สวนดุสิตโพล: อาหารการกินของคนไทย ปี 2020. ค้นเมื่อ 3 กุมภาพันธ์ 2565, จาก <https://www.ryt9.com/s/sdp/3181964>.
- สวนนท์ ศุภมานพ. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความสนใจในเรื่องสุขภาพกับพฤติกรรมการบริโภคสินค้าออร์แกนิกในเขตกรุงเทพและปริมณฑล. (สารนิพนธ์ปริญญาการศึกษาระดับปริญญาโท). วิทยาลัยการจัดการมหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตรต่างประเทศประจำสหภาพยุโรป. (2564). COVID-19 ทำให้พฤติกรรมผู้บริโภคและแนวโน้มอุตสาหกรรมเกษตรและอาหารในยุโรปเปลี่ยนไป. ค้นเมื่อ 10 มีนาคม 2565, จาก <https://www.fisheries.go.th/quality/EU/9-2564%20COVID-19%20และแนวโน้มอุตสาหกรรมอาหารและเกษตร.pdf>.
- อรรถสิทธิ์ สกลคณาพงษ์ และณกมล จันทร์สม. (2559). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารคลีนของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี 2559 (RSU National Research Conference 2016) (น. 1169 – 1176). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Assael, H. (1998). *Consumer behavior and marketing action*. Ohio: South Western.
- Cochran, W.G. (1953). *Sampling Techniques*. New York: John Wiley & Sons.
- Schiffman, Leon G; & Kanuk, Leslie Lazar. (1994). *Consumer Behavior*. 5th ed. New Jersey: Prentice-Hall.
- Scott, M.L. (1956). *Composition of turkey meat*. *Journal of the American Dietetic Association*, 32(10), 941 - 944.

แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ Cultural attractions with Somdej Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse

สหภัต อินทรีย์ (Sahapat Innee) ^{1*}

นันทวัน จันเจ๊ก (Nantawan Janjek) ²

ภัทรเวช ฟุ้งเฟื่อง (Pattaravej Fungfueng) ³

^{1,2,3} สาขาวิชาอาเซียนศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
Department of ASEAN Studies Faculty of Humanities and Social Sciences Bansomdejchaopraya Rajabhat University

*Corresponding Author. E-mail : sahapat.in@bsru.ac.th

(Received: March 7, 2023; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้มีคุณูปการกับบ้านเมืองอย่างมากในการปกครอง เนื่องจากท่านได้รับราชการและสนองคุณให้กับแผ่นดินในการทำราชการอย่างซื่อสัตย์สุจริตในตำแหน่งต่าง ๆ ตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยถึงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ท่านมีผลงานทางศิลปวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้ง วรรณกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม เป็นต้น ซึ่งผลงานที่เป็นศิลปวัฒนธรรมที่ท่านได้สร้างหรือมีส่วนร่วมยังปรากฏถึงปัจจุบันนี้ ถือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่โดดเด่นและน่าศึกษา ด้านประวัติศาสตร์ ศิลปกรรม และวัฒนธรรม

คำสำคัญ : สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม; ศิลปวัฒนธรรม

Abstract

Somdej Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag) is a person who has contributed significantly to the homeland's governance. Throughout his various positions in the government, he served the nation with integrity and honesty from the reign of King Rama V to King Chulalongkorn; He made significant contributions to the cultural heritage in literature, architecture, art, etc. The art and cultural accomplishment he was involved in still exist today, regarded as outstanding cultural tourism and worthy of study in history, art, and culture.

Keywords: Somdej Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse; Cultural Tourism; Arts and Culture

ในโลกปัจจุบันการท่องเที่ยวถือเป็นหัวใจหลักของการหารายได้เข้าประเทศ ซึ่งหลายประเทศก็มีการพึ่งพิงการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลัก เนื่องจากการท่องเที่ยวนั้นเป็นการนำทรัพยากรที่มีอยู่ในประเทศมาพัฒนาหรือมาใช้เพื่อสนองต่อความต้องการของผู้มาเยือน นักท่องเที่ยว นักทัศนอาจร หรือแม้แต่การทัศนศึกษา โดยหากกล่าวถึงความหมายของการท่องเที่ยวและประเภทของการท่องเที่ยวตามหลักสากลดังนี้ องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: WTO, ระบุว่า การท่องเที่ยวหมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตาม (1997 จากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว และต้องเดินทางด้วยความสมัครใจ อีกทั้งต้องไม่ใช้การประกอบอาชีพ ณ จุดหมายปลายทางที่เดินทางไป ซึ่งเป็นเงื่อนไขสากล และการท่องเที่ยวที่ถือว่ามีความโดดเด่นของการท่องเที่ยวเที่ยวไทยนอกจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศก็คือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่ นรินทร์ สังข์รักษา (ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ว่า การเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี (231 :2559 ประวัติศาสตร์ งานประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวบ้านในชนบท และสถานที่ต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน เกี่ยวเนื่องกับความเป็นอยู่ของสังคม ได้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมและประสบการณ์ในแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในมุมมองของ สมยศ วัฒนากมลชัย ((40-39 :2558 ได้อธิบายว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีส่วนกระตุ้นมนุษย์ให้เดินทาง และสามารถสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งประวัติศาสตร์

แหล่งประวัติศาสตร์ คือ สถานที่ที่แสดงถึงอารยธรรม ความเป็นมา และความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ของคนในอดีต มนุษย์มีความต้องการเดินทางไปยังแหล่งประวัติศาสตร์แต่ละแห่งด้วยเหตุผลเกี่ยวกับความเก่าแก่ของสถานที่และความสามารถของมนุษย์ในสมัยอดีต นักท่องเที่ยวเดินทางไปยังแหล่งประวัติศาสตร์ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ เพราะสนใจความเป็นอยู่ของมนุษย์ในยุคก่อน เป็นต้น ความงดงามของสถานที่ก็เป็นอีกเหตุผลที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์เพื่อต้องการชื่นชมความงามของศิลปะและสถาปัตยกรรมของสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ นอกจากนี้คุณค่าทางประวัติศาสตร์ นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ เพราะสถานที่นั้นมีความสำคัญและมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและบรรพบุรุษ

2. แหล่งวัฒนธรรม

แหล่งวัฒนธรรม คือ สถานที่ที่มีชีวิตและความเป็นอยู่ของมนุษย์ ซึ่งได้รับสืบทอดต่อกันมาจากในอดีตจนถึงปัจจุบัน สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ดังนี้ ประเภทแรกแหล่งวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม คือ สถานที่ที่มีสิ่งปลูกสร้างที่แสดงถึงวิถีชีวิตของมนุษย์และศิลปวัฒนธรรมของชาติที่จับต้องได้ เช่น บ้านทรงไทย โบสถ์ และลายรดน้ำบนประตูประอุโบสถ นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงสถานที่ที่นักท่องเที่ยวสามารถชมวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น เช่น ร้านอาหารที่จัดบริการในแบบชนโตก และตลาดน้ำดำเนินสะดวกที่แสดงให้เห็นนักท่องเที่ยวเห็นถึงวิถีชีวิตของคนไทยที่ผูกพันกับสายน้ำ ประเภทที่ 2 แหล่งวัฒนธรรมที่เป็น

นามธรรม คือ สถานที่ที่มีความคิด ความเชื่อ ประเพณี ขนบธรรมเนียมและแบบแผนข้อปฏิบัติ ของสมาชิกในสังคมที่มีลักษณะโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์

เมื่อสรุปทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถกล่าวได้ว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยทั้งสองถือเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างมากในการท่องเที่ยวและมีความสำคัญทางการศึกษา อนึ่งการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางการศึกษามีส่วนให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ในด้านใดด้านหนึ่งของสถานที่ท่องเที่ยวหรือได้รับความรู้ในหลากหลายด้านด้วยกัน การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในปัจจุบันนี้มีอยู่จำนวนมากในประเทศไทย ซึ่งหากจะกล่าวถึงสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรมต่อชาติบ้านเมือง เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ท่านเป็นบุคคลสำคัญผู้หนึ่งที่มีผลงานต่อบ้านเมืองในหลากหลายด้าน ส่วนหนึ่งที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์มีความโดดเด่นทางศิลปวัฒนธรรมที่น่าสนใจในการศึกษา

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นบุตรคนโตของสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) กับท่านผู้หญิงจันทร (บุตรของเจ้าพระยาพลเทพ ทองอิน) “เกิดเมื่อวันศุกร์ เดือนยี่ ขึ้น 7 ค่ำ เกิดปีมะโรง จุลศักราช 1170 ซึ่งตรงกับวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2351 ในปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก” (วิณา ศรีธัญรัตน์ พรพิมล พุทธมาตย์ และสุวรรณา สัจจวีรวรรณ , 2526) ในปีมะโรงเดียวกันมีผู้ที่มีบทบาทสำคัญกับบ้านเมืองเกิดร่วมถึง 3 คนได้แก่ เจ้าฟ้าจุฑามณี หรือ เจ้าฟ้าน้อย (พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว) พระองค์เจ้านวม (พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงศาธิราชสนิท) และเจ้าพระยาภูธราภัย (นุช บุญยรัตพันธุ์) สมุหนายกในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ท่านมีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม 9 คน ท่านเจ้าคุณช่วงได้รับราชการมาตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จนกระทั่งเป็นผู้สำเร็จราชการในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และยังเป็นสมเด็จพระยาคนสุดท้ายของไทย

ภาพที่ 1 สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

ที่มา : <http://www.bunnag.in.th/prarajpannuang001-2.html>

จากข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่นักวิชาการได้กล่าวมาเบื้องต้น จะเห็นได้ว่าแหล่งวัฒนธรรม ที่มีรูปธรรมเกี่ยวข้องกับสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้สร้างขึ้น ถือ

เป็นส่วนให้นำมาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมของไทย ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่มีการผสมผสานระหว่างศิลปวัฒนธรรมไทยและต่างประเทศ ที่เกิดขึ้นในอดีตดังนี้

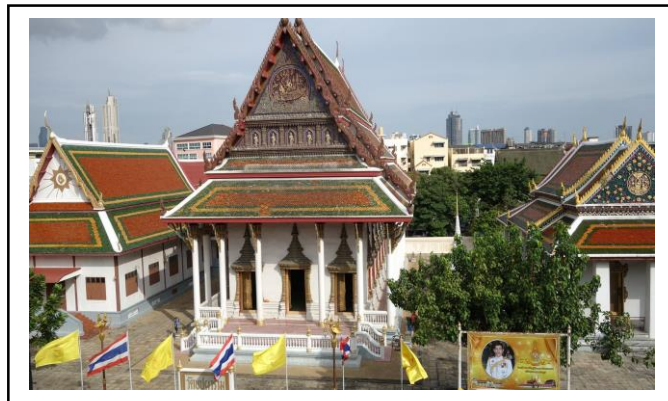
วัดบุปผาราม

วัดบุปผาราม เดิมเป็นวัดโบราณซึ่งสร้างมาแต่ครั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา ชื่อว่า “วัดดอกไม้” ไม่ปรากฏหลักฐานว่าใครเป็นผู้สร้าง ต่อมาเป็นวัดร้าง ในยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ช่วงนั้นท่านผู้หญิงจันทร์ ภรรยาเอกของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ซึ่งเป็นมารดาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้ทำการปฏิสังขรณ์เนื่องจากเป็นวัดที่อยู่ใกล้บ้านของท่าน ต่อมาปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พ.ศ. 2391 สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อครั้งยังเป็นจมื่นไวยวรนาถ และ จมื่นราชามาตย์หรือเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) น้องชายของท่าน ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์(เจ้าพระยาทิพากรวงศ์(ข้า บุนนาค) ,2555, หน้า1400) โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงช่วยในการบูรณะปฏิสังขรณ์ เมื่อบูรณะวัดแล้วเสร็จทรงได้พระราชทานนามใหม่ว่า “วัดบุปผาราม” ดังมีปรากฏในทำเนียบพระอารามหลวงว่า “วัดบุปผาราม พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร อยู่ริมคลองวัดบุปผาราม กิ่งอำเภอบุปผาราม จังหวัดธนบุรี เดิมชื่อว่าวัดดอกไม้ เป็นวัดโบราณ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ช่วยกันสร้างเป็นสามส่วน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานนามใหม่ว่าวัดบุปผาราม ต่อมาเจ้าพระยาภาณุวงศ์ได้ปฏิสังขรณ์”

เมื่อปฏิสังขรณ์เรียบร้อยแล้ว สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้กราบทูลขอคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ครั้งยังทรงผนวชอยู่) ไปครองวัด แล้วถวายเป็นพระอารามหลวง คณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกาย สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ และเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ปฏิสังขรณ์วัดนั้นปรากฏหลักฐานว่า ท่านได้สร้างถาวรวัตถุสำคัญ ๆ ของวัดขึ้น คือพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ กุฏิติกโบริมาณ 2 ชั้นและชั้นเดียว รวมทั้งกำแพงวัด ซึ่งคล้ายการสร้างวัดนี้สร้างขึ้นใหม่ทั้งหมด เนื่องจากของเก่าอาจจะทรุดโทรมจนปฏิสังขรณ์ไม่ได้ จากพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ กล่าวว่า เป็นร้าง ซึ่งความเป็นจริงขณะนั้นอาจจะเป็นวัดที่ร้างมานาน จึงเหมือนสร้างขึ้นใหม่ อีกทั้งวัดบุปผารามมีข้าราชการบริพารชั้นผู้ใหญ่ในตระกูลบุนนาคที่มีทั้งอำนาจทางราชการ ทรัพย์สินศฤงคาร เป็น “ราชินิกุล” ใกล้ชิดกับพระราชวงศ์ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก จึงมีกำลังในการทะนุบำรุงวัดเป็นอย่างดี อย่างไรก็ดีในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 วัดบุปผารามถูกระเบิดทำลาย พระธรรมวรालังการ (กล่อม อนุภาสเถระ) เจ้าอาวาสวัดบุปผารามในขณะนั้น ดำเนินการก่อสร้างพระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิ และกำแพงวัดขึ้นมาใหม่ โดยการบูรณะครั้งนี้มีการประดับหน้าบันพระอุโบสถ เป็นรูปทรงมหาพิชัยมงกุฏ และเพื่อระลึกถึงสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ชุ่มและบานประตูหน้าต่าง เป็นรูปทรงมหาพิชัยมงกุฏ และตราบัวแก้ว เมื่อก่อสร้างพระอุโบสถใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว ทางวัดได้ประกอบพิธีผูกพัทธสีมา เนื่องจากย้ายสถานที่ก่อสร้างจากที่เดิม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช(พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร) และสมเด็จพระนางเจ้า สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ(สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์

พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง) ได้เสด็จทรงเป็นประธานในพิธีผูกพัทธสีมา เมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม พ.ศ. 2507 ธรรมะไทย, 2566) วัดบุปผารามเป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ และมีเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม ซึ่งผู้ที่ผ่านมายังบริเวณธนบุรีสามารถเดินทางมาเยี่ยมชมความงดงามของวัดบุปผาราม

วัดบุปผารามถือเป็นวัดแรกที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้เริ่มในการบูรณปฏิสังขรณ์ และถือเป็นวัดที่มีความงามมีศิลปะแบบไทยประเพณีตามสมัยนิยมในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีตรามหาสุริยมณฑลแบบไทยและตรามหาสุริยมณฑลแบบตะวันตก ให้นักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสความงามของวัดด้วย

ภาพที่ 2 วัดบุปผาราม

ที่มา : <http://www.dhammathai.org/watthai/dbview.php?No=81>

วัดประยุรวงศาวาส

วัดประยุรวงศาวาส เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ใกล้กับเชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าฝั่งธนบุรี ก่อสร้างในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยสมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์(ดิศ) ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าพระยาพระคลัง ได้อุทิศสวนกาแฟ ซึ่งเป็นที่ดินที่ได้รับพระราชทานสถาปนาขึ้นเป็นพระอารามสำหรับพระภิกษุสงฆ์และฆราวาสศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยและปฏิบัติธรรม กล่าวคือในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว บ้านเมืองมีความสงบสุข ไม่มีศึกสงครามเจริญก้าวหน้าในการค้าขายสินค้าภายในและภายนอกประเทศ บ้านเมืองเจริญรุ่งเรืองขึ้นตามลำดับ กอปรพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงมีศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้สร้างพระอารามหลวงใหม่ 3 พระอาราม ได้แก่ วัดเทพธิดาราม วัดราชนันทาราม และวัดเฉลิมพระเกียรติราชวรวิหาร จังหวัดนนทบุรี ตลอดจนทรงสถาปนาและปฏิสังขรณ์พระอาราม พระพุทธปฏิมา ถาวรวัตถุ และเสนาสนะเพื่อเป็นพุทธบูชาและสังฆบูชาอีกจำนวนมาก เช่น วัดนางนอง วัดปากน้ำภาษีเจริญ วัดยานนาวา และวัดราชโอรสาราม เป็นต้น เมื่อเจ้าพระยาพระคลัง(ยศขณะนั้น)สร้างวัดเสร็จจึงได้รับพระราชทานชื่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวว่า “วัดประยุรวงศาวาส” ซึ่งคล้องกันกับพระราชทินนามที่ได้รับในเวลาต่อมา โดยชื่อของวัดนั้นมีความหมายว่า “อารามแห่งวงศ์พระประยูรญาติ” ซึ่งถือเป็นเกียรติอย่างสูงแก่สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์และเหล่า “ราชินิกุลบุณยานาค”

วัดประยุรวงศาวาสชาวธนบุรีเรียกวัดแห่งนี้ว่า “วัดรั้วเหล็ก” ด้วยเหตุที่มีรั้วเหล็กแหวดล้อมเป็นกำแพง อยู่ตอนหน้าพระอุโบสถ พระวิหาร ศาลาการเปรียญ และเขามอ รั้วเหล็กนั้นสูงประมาณ 3 ศอกเศษ ทำเป็นรูป อวูธโบราณ คือ หอก ดาบ และขวาน รั้วเหล็กที่เป็นที่มาของวัดรั้วเหล็ก กล่าวคือสมเด็จพระยาบรมมหา ประยุรวงศ์ (ดิศ) ได้สั่งรั้วมาจากสหราชอาณาจักรพร้อมกับพรมผืนใหญ่และชุดโคมไฟกิ่งแก้ว เพื่อน้อมเกล้าฯ ถวาย พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว อย่างไรก็ตามพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงไม่โปรด ดังนั้นสมเด็จพระยาบรมมหาประยุรวงศ์จึงได้ขอพระราชทานรั้วที่ได้นำมาถวายในข้างต้นมาใช้ล้อมเป็น กำแพงวัดที่สร้างขึ้นใหม่ โคมกิ่งแก้ว 3 โคม ประกอบด้วยโคมใหญ่ 1 โคมและโคมเล็ก 2 โคม จึงนำมาแขวนไว้ ในพระอุโบสถ ในการซื้อขายสินค้าครั้งนั้นกล่าวได้ว่าใช้น้ำตาลทรายแลกเปลี่ยนกันตามน้ำหนักกับรั้วเหล็กแบบ “น้ำหนัก ต่อน้ำหนัก” คือ รั้วเหล็กมีน้ำหนักมากเท่าใด ก็ใช้น้ำตาลทรายน้ำหนักมาก เท่านั้นแลก เอาเรื่องรั้ว เหล็กและสิ่งของต่าง ๆ โดยผู้ที่นำรั้วมาขายก็คือ นายโรเบิร์ต ฮันเตอร์ หรือนายห้างหันแตร์ รั้วเหล็กดังกล่าว ยังอยู่ให้เห็นถึงปัจจุบันนี้และเป็นสิ่งที่ทำให้เห็นว่าในอดีตบ้านเมืองของเรามีการติดต่อค้าขายกับนานาประเทศ จนมีรั้วที่ทำมาจากเหล็กที่มีความสวยงามเหมือนกับรั้วในสถานที่สำคัญ ๆ ในกรุงลอนดอนดังที่เจ้าพระยาภาณุ วงศ์มหาโกษาธิบดี(ท้วม บุนนาค) ได้เดินทางไปกรุงลอนดอน ในฐานะอัครราชทูตพิเศษ ซึ่งมีการบันทึกการ เดินทางว่า “ได้พบรั้วเหล็กในกรุงลอนดอน มีรูปสัณฐาน เช่น รั้วเหล็กที่วัดประยุรวงศ์นี้เหมือนกันล้อมเป็น กำแพงอยู่ในเมืองหลายแห่ง” ปัจจุบันวัดประยุรวงศาวาสมีรั้วเหล็กเดิมกับรั้วที่สร้างขึ้นใหม่ ซึ่งมีรูปทรง คล้ายกับรั้วเหล็กเดิม ทาสีแดง แต่มีขนาดเล็ก กว่าเพื่อให้ง่ายต่อการสังเกตถึงความแตกต่างระหว่าง รั้วดั้งเดิม และรั้วที่จัดทำขึ้นใหม่ เรียกได้ว่าถูกต้องตามหลักการบูรณะโบราณวัตถุ(วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, 2564)

ภาพที่ 3 วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร

ที่มา : https://www.watprayoon.com/main.php?url=about&code=paryoon_h

จากที่กล่าวมาข้างต้นอาจจะไม่เห็นว่าสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์มีส่วนร่วมกับการสร้างวัด ประยุรวงศาวาสในข้างต้น อย่างไรก็ตามเจดีย์วัดประยุรวงศาวาสเป็นสิ่งที่สมเด็จพระยาบรมมหาประยุรวงศ์ โดยเริ่มสร้างเมื่อวัดประยุรวงศาวาสสร้างแล้วเสร็จ ต่อมาพระเจดีย์ยังไม่ทันแล้วเสร็จ สมเด็จพระยาบรม มหาประยุรวงศ์ถึงแก่พิราลัย สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จึงได้รับช่วงในการก่อสร้าง พระเจดีย์ต่อจนเสร็จสมบูรณ์ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4

พระนารายณ์ราชนิเวศน์ เมืองลพบุรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ยังคงผนวชเป็นพระภิกษุได้มีการธุดงค์ไปยังที่ต่าง ๆ และได้เดินทางมายังเมืองลพบุรีจนมาพบกับพระราชวังร้างที่สร้างขึ้นตั้งแต่รัชสมัยพระนารายณ์มหาราช พระมหากษัตริย์ในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระราชฐานดังกล่าวถูกทิ้งให้กลายเป็นที่รกร้างหลังจากมีการผลัดแผ่นดินเปลี่ยนราชวงศ์มาเป็นราชวงศ์บ้านพลูหลวง เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ พระองค์เห็นควรที่จะต้องมีการบูรณะเขตพระราชฐานนี้ ในอนาคต เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ต่อจากพระบรมเชษฐาธิราช พระองค์จึงได้มีการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ที่สมุหพระกลาโหม เป็นผู้อำนวยการสร้างวังที่เมืองลพบุรี ใน พ.ศ. 2399 พระนรินทรเสนีเป็นกงสี และพระยาพิไชยสงครามกับพระวิจิตรณรงค์ เป็นแม่กองสร้างที่ประทับในพระราชวังลพบุรี

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระองค์ได้ดำริว่า ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นว่าพระราชวังของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชสามารถที่จะปฏิสังขรณ์ของเดิมที่ยังพอซ่อมแซมได้ ก็คือ พระที่นั่งจันทรพิศาล กับกำแพงและประตูพระราชวังโดยรอบ พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้มีการสร้างพระที่นั่งเป็นที่ประทับขึ้นหมู่หนึ่งเป็นพระที่นั่ง 3 ชั้น เป็นพระที่นั่งเพื่อพระบรรทม พระราชทานนามว่า พระที่นั่งพิมานมงกุฏ อยู่ระหว่างพระที่นั่งจันทรพิศาลกับพระที่นั่งดุสิตสวรรค์ธัญมหาราสาท สร้างห้องพระโรง 2 ชั้น ต่อมาทางทิศตะวันออก พระราชทานนามว่า พระที่นั่งวิสุทธิวิจิตรนิจฉัย มีพระที่นั่งน้อยอยู่หน้าห้องพระโรง อีก 2 องค์คู่กัน ได้แก่พระที่นั่งไชยศาสตรากร และพระที่นั่งอักษรศาสตราคม นอกจากนี้ยังมีตำหนักใน และอาคารอีกหลายหลัง(อหิตยา ธิระโชติ, 2559. หน้า17) พระราชทานนามรวมกันทั้งหมดว่า พระนารายณ์ราชนิเวศน์

ภาพที่ 4 พระนารายณ์ราชนิเวศน์

ที่มา : <https://www.museumthailand.com/th/>

พระนารายณ์ราชนิเวศน์ตามทัศนคติของผู้เขียนเห็นว่าเป็นพระราชประสงค์ที่จะให้พระราชวังเมืองลพบุรีกลับมามีความสำคัญขึ้นอีกครั้ง จึงมีพระราชดำริให้มีการบูรณะขึ้นเพื่อแปรพระราชฐานไปยังเมืองลพบุรี ถือเป็นพระราชวังภายนอกพระนครในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นแห่งแรก

พระนครคีรี เมืองเพชรบุรี

จังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดที่มีความพิเศษกว่าจังหวัดอื่น ๆ ในประเทศไทย เนื่องจากมีพระมหากษัตริย์ถึง 3 พระองค์ได้มีการมาสร้างพระราชวังที่ประทับนอกพระนครอันประกอบด้วย พระนครคีรี

สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระรามราชนิเวศน์ หรือ พระราชวังบ้านปืน สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวอย่างไรก็ดีพระรามราชนิเวศน์มาสร้างแล้วเสร็จในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระราชนิเวศน์มฤคทายวัน สร้างในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังนั้นในยุคที่ประเทศไทยที่ยังเป็นประเทศสยามและมีการปกครองในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เมืองเพชรบุรีถือเป็นอีกหนึ่งเมืองที่มีความสำคัญอย่างมากในยุคนั้น ถึงแม้จะไม่ใช่อำเภอที่มีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางในการปกครองแต่ก็มีความสำคัญในเรื่องของการเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนนริยาบของพระมหากษัตริย์และเจ้านายตลอดจนข้าราชการที่ติดตามถวายงาน

พระนครคีรี เป็นพระราชวังที่อยู่นอกพระนครเป็นแห่งที่ 2 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระนครคีรี หรือที่เรียกกันเป็นสามัญว่า เขาวัง (ภูมิประเทศของพระนครคีรีเป็นภูเขา 3 ยอด ที่มีหมู่พระราชมนต์เฝ้าอยู่บนยอดเขา) พระนครคีรี สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2402 ปรากฏหลักฐาน ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ 4 ฉบับเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) และประชุมพงศาวดารภาคที่ 25 ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้เจ้า พระยาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ที่สมุหพระกลาโหม พระเพชรพิไสยศรีสวัสดิ์ (ท้วม บุนนาค) ปลัดเมืองเพชรบุรีเป็นนายงาน สร้างวังที่เขามหาสมณะ ซึ่งต่อมา พระราชทานนามใหม่ว่า เขามหาสวรรค์ (ปัจจุบันเรียกว่า เขามไหศวรรย์ ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษมในเขตเทศบาลเมืองเพชรบุรี) การสร้างพระราชวังบนยอดเขาทั้ง 3 ดังนี้

ยอดเหนือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างเจดีย์ศิลาเป็นส่วน ๆ สร้างที่เกาะสี่ซึ่งแล้วนำมาประกอบและประดิษฐานที่ยอดเหนือของยอดเขาทั้ง 3 ในพระนครคีรี เจดีย์ศิลานี้มีฐาน 6 คอก สูง 4 วา 2 คอก ทรงพระราชทานนามว่า “สุทธิเสลเจดีย์” นอกจากนี้ยังโปรดฯ ให้สร้างพระวิหาร โรงธรรม พระอุโบสถ กุฏิ และเสนาสนะสงฆ์เป็นพระอารามขึ้น

ยอดกลาง ยอดเขากลางนี้มีพระเจดีย์อยู่แล้วตั้งแต่ในอดีต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้บูรณะเจดีย์ดังกล่าว โดยก่อหุ้มพระเจดีย์ขึ้นใหม่มีฐาน ”เส้น พระราชทานนามว่า “พระธาตุจอมเพชร 1 วา สูง 10

ยอดใต้ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระราชวัง พระที่นั่ง 4 องค์ ดังนี้ พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ เป็นท้องพระโรง พระที่นั่งปราโมทย์มไหศวรรย์ เป็นที่ประทับ พระที่นั่งเวษยันต์วิเชียรปราสาท มีลักษณะเป็นปราสาทหลังน้อย ยอดปราสาทสร้างขึ้น โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชดำริว่า พระราชวังโบราณเช่นพระนารายณ์ราชนิเวศน์ ที่เมืองลพบุรี ย่อมมีปราสาท จึงทรงโปรดฯ ให้สร้างปราสาท ณ พระนครคีรี พระที่นั่งราชธรรมสภา เป็นที่ทรงธรรมและพระราชพิธีสงฆ์ ที่ริมพระที่นั่ง มีซุ้มตะเกียงใหญ่ซุ้ม 1 จุดตะเกียงก็จะเห็นได้จากทะเล พระราชทานนามว่า “หอซุवालเวียงชัย” แล้วสร้างอาคารขึ้น 3 หลัง ได้แก่ พระที่นั่งสันถาคารสถาน เป็นที่ประทับของเจ้านายฝ่ายใน หอพิมานเพชรมเหศวร์ มีลักษณะคล้ายกับศาลพระภูมิเจ้าที่ในพระนครคีรี หอจตุเวทปริตพจน์ เป็นหอพระปริต ประตुरอบบริเวณพระราชวัง มีชื่อนามดังนี้ ประตูนารีประเวศ ประตูวิเศษราชกิจ ประตูราชฤทธิแรงปราบ และประตูอานุกาภาพเจริญ ประตูทั้ง 4 เป็นประตูพระราชวัง ส่วนประตูบริเวณพระราชมนต์เฝ้ามี 3 ประตูได้แก่ ประตูดำเนินทางสวรรค์ ประตูจันทร์แจ่มจรัญ และประตูสุรย์แจ่มจรัส

บริเวณภายนอกพระราชวังยังมีการสร้างป้อมตามขนบธรรมเนียมของพระราชวัง โดยป้อมของพระนครคีรีมีอยู่ 5 ป้อมตามไหล่เขา โดยปรากฏชื่อดังนี้ ป้อมธรรฐปองปก ป้อมวิรุฬหกบวรวิรัช ป้อมเวสสุวรรณรักษา และป้อมวัชรินทราภิบาล นอกจากสิ่งปลูกสร้างที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้นยังมีศาลาลูกขุนทิมดาบ โรงฆ่าตลอดจนสิ่งปลูกสร้างอื่น ๆ อีกจำนวนมาก ในการสร้างพระนครคีรีนี้ ได้สร้างพระราชวังบนยอดเขาทั้ง 3 ยอด โดยนำสถาปัตยกรรมตะวันตกแบบนีโอคลาสสิก มาเป็นแบบอย่างในการก่อสร้าง แต่ฝีมือช่างปั้นมีอิทธิพลของสถาปัตยกรรมจีนปรากฏออกมา เช่น การปั้นสันหลังคา และกระเบื้องกาบกล้วย เป็นต้น การก่อสร้างเริ่มจาก

บนยอดกลาง ซึ่งเดิมเป็นที่ตั้งของวัดอินทศิรี มีเจดีย์เก่าทรุดโทรมมาก โปรดเกล้าฯ ให้สร้างเจดีย์ใหม่ทับองค์เดิมและบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ พระราชทานนามว่า พระธาตุจอมเพชร

ยอดเขาด้านทิศตะวันออก เดิมมีศาลาไม้ของวัดสมณะซึ่งชำรุดทรุดโทรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดประจำพระราชวังบนพระนครคีรี คือวัดพระแก้ว มีพระอุโบสถประดับด้วยหินอ่อน หลังคามุงกระเบื้องสี ไบระกาช่อฟ้า บราลีประดับกระจกฝีมือช่างหลวง หน้าบันปูนปั้นเป็นตราพระมหาพิชัยมงกุฎ ซึ่งเป็นตราประจำรัชกาลที่ 4 บริเวณวัดพระแก้วยังมีพระสุทศเสลเจดีย์ หอระฆัง ศาลาและพระปรารักษ์ ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “เจดีย์แดง”

ยอดเขาด้านตะวันตก เป็นส่วนที่ใช้ก่อสร้างพระราชวังซึ่งเป็นที่ประทับ มีหมู่พระที่นั่งหลายองค์ และอาคารต่าง ๆ ได้แก่พระที่นั่งเพชรภูมิไพโรจน์ พระที่นั่งปราโมทย์มไหสวรรย์ พระที่นั่งเวษยันต์วิเชียรปราสาท เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีโรงมหรสพ หรือโรงโขน ศาลาลูกขุน และอาคารอื่น ๆ (กรมศิลปากร ,2566)

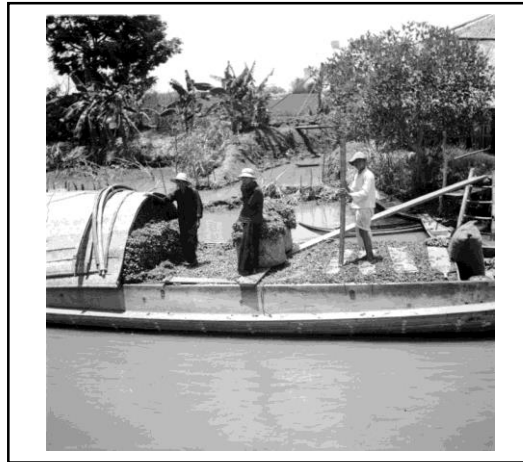

ภาพที่ 5 พระนครคีรี

ที่มา : <http://virtualhistoricalpark.finearts.go.th/phranakhonkhiri/index.php/th/>

คลองดำเนินสะดวก

ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ให้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ที่สมุหพระกลาโหม(บรรดาศักดิ์ของท่านเจ้าคุณช่วงในขณะนั้น) เป็นแม่กองขุดคลองในพ.ศ. จาก 2409 แม่น้ำเมืองนครชัยศรี ที่ตำบลบางยาง ไปบรรจบคลองบางนกแขวก อันเป็นคลองของแม่น้ำแม่กลองระยะทาง 2411 .เส้น เสร็จใน พ.ศ 840ในอดีตก่อนที่จะมีการขุดคลองดำเนินสะดวก ชาวเรือจะเดินทางจากแม่น้ำท่าจีน (แม่น้ำนครชัยศรี) ไปยังแม่น้ำแม่กลอง อาศัยคลองสุนัขหอน ที่มีความคดเคี้ยวมาก อีกทั้งมีช่วงที่ตื้นเขินในบางตอน เมื่อขุดคลองดำเนินสะดวกเป็นแนวตรง ดังนั้นจึงทำให้ชาวเรือเดินทางสัญจรคลองดำเนินสะดวกแทน นอกจากนี้เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ยังได้ออกเงินส่วนตัวขุดคลองบางลี่ จากแม่น้ำแม่กลองไปบรรจบคลองยี่สาร ซึ่งเป็นคลองสายหนึ่งของแม่น้ำเพชรบุรีอีกด้วย(พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ราชบุรี ,2566)

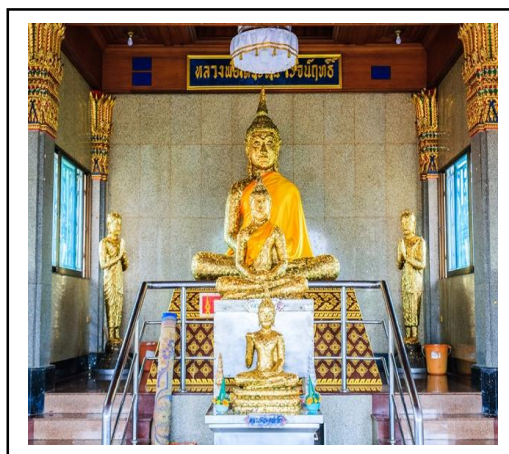
ภาพที่ 6 คลองดำเนินสะดวกในอดีต

ที่มา : <https://www.finearts.go.th/ratchaburimuseum/view/>

คลองดำเนินสะดวกถือเป็นคลองที่เป็นต้นทางของคนไทยเชื้อสายจีนที่เดินทางเข้ามาใช้แรงงานในสยามยุคนั้น เนื่องจากการเดินทางมาใช้แรงงานขุดคลองส่งผลให้ชาวจีนจำนวนมากไม่ย่อได้มีการแต่งงานกับหญิงสาวชาวบ้านบริเวณสองฝั่งคลอง ส่งผลให้เกิดชุมชนชาวจีน และประกอบอาชีพทำไร่ทำสวน ค้าขายจนเกิดเป็นตลาดตามแนวคลองดำเนินสะดวก

วัดปราสาทสิทธิธาราม

วัดปราสาทสิทธิธาราม สร้างโดยสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ในปีฉลู พ.ศ. 2409 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในบริเวณหลัก 5 ริมคลองดำเนินสะดวก ชาวบ้านจึงมักเรียกว่าวัดดอนไผ่หรือวัดหลักห้า เมื่อสร้างวัดแล้วเสร็จให้นามวัดตามนามฉายาของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ว่าวัดสมเด็จพระปราสาทสิทธิธาราม อยู่ห่างจากริมคลองดำเนินสะดวกประมาณ 500 เมตร ซึ่งปัจจุบันคือที่ตั้งพระอุโบสถ มีพระพุทธรูปที่สำคัญ คือ องค์หลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ ซึ่งประดิษฐานอยู่บนวิหาร ริมคลองดำเนินสะดวก เพื่อให้ประชาชนได้กราบไหว้บูชา และขอพร เกิดความเป็นสิริมงคลกับชีวิตตลอดไป(นุตติพงศ์ บัวทอง , 2553)

ภาพที่ 7 องค์หลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์

ที่มา : <http://sridonpai.go.th/public/list/data/detail/id/31/menu/247/page/>

วัดปราสาทสิทธิธิดาราม ตามความคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับชื่อของวัด เพราะจากตำนานจากข้อมูลของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) กล่าวกันว่า “วัดปราสาทสิทธิ์ตั้งอยู่บริเวณหลักที่ 5 จึงถือว่าอยู่ตรงจุดกึ่งกลางคลองดำเนินสะดวก ผู้ที่อำนวยการสร้างคลองดำเนินสะดวกและเป็นผู้ที่ก่อตั้งวัดแห่งนี้คือ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เมื่อครั้งยังมีบรรดาศักดิ์เป็นพระปราสาทสิทธิ์” (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566) ซึ่งจากความในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ระบุว่าสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2394 มีบรรดาศักดิ์ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ว่าที่พระสมุหพระกลาโหม ดังนั้นท่านเจ้าคุณช่วงในช่วงที่มีการขุดคลองดำเนินสะดวกท่านไม่น่าจะมีบรรดาศักดิ์เพียงชั้น “พระ” ผู้เขียนเข้าใจว่าชาวบ้านน่าจะไม่มี ความเข้าใจในเรื่องของบรรดาศักดิ์ น่าจะนำไปพบกับสิทธิ์ในการให้คุณให้โทษคนในบังคับ จึงเรียกว่าพระประสาทสิทธิ์ก็เป็นได้

วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร

วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร หรือที่ชาวบ้านเรียก วัดศรีสุริยวงศ์ เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร สังกัด คณะสงฆ์ธรรมยุต ที่ตั้งเดิมเป็นที่ดินรกร้างใกล้ชุมชนตลาด ซึ่งเป็นที่ดินของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งท่านเจ้าคุณช่วงมีดำริว่าจะสร้างวัดให้เป็นวัดประจำตระกูลบุนนาค โดยเริ่มก่อสร้างเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2417 ท่านเจ้าคุณช่วงได้ใช้ทุนทรัพย์ส่วนตัวและควบคุมการก่อสร้างเองทั้งหมด โดยมีรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกผสมผสานเข้าด้วยกัน ซึ่งมีผลจากการเปิดประเทศของสยามในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้วยการรับเอาอารยธรรมตะวันตกเป็นแม่แบบในการพัฒนา ทำให้เกิดการส่งเสริมศิลปะรูปแบบใหม่ทั้งแปลกตา โดยมีการประยุกต์ศิลปะของยุโรปผสมผสานกับศิลปะแบบไทย ในช่วงที่มีการสร้างวัดศรีสุริยวงศ์ โดยมีการสร้างมีเสนาสนะ พระอุโบสถ พระเจดีย์ เสร็จเรียบร้อยแล้วในปี พ.ศ. 2422 สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วงบุนนาค) หรือชาวบ้านเรียกว่าท่านเจ้าคุณฯ ได้กราบบังคมทูลน้อมเกล้าฯ ถวายวัดให้เป็นพระอารามหลวงและขอพระราชทานนามวัดและวิสุงคามสีมา ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดพระราชทานนามวัด ว่า “วัดศรีสุริยวงศาवास”(วิณา ศรีธัญรัตน์ และคณะ ,2526)

วัดศรีสุริยวงศาราม ถือว่าเป็นวัดที่มีความสำคัญของเมืองราชบุรีและของประเทศ เนื่องจากสามารถนำมาศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงในประเทศ และประวัติของบุคคลที่มีความสำคัญต่อประเทศชาตินั้นก็คือสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ โดยศิลปกรรมที่ปรากฏในวัดศรีสุริยวงศ์เป็นหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลสถาปัตยกรรมตะวันตก ซึ่งเป็นที่นิยมอย่างมากในขณะนั้น กล่าวคือศิลปกรรมแบบไทยที่ผสมผสานกับศิลปกรรมตะวันตก หรือเรียกว่าศิลปกรรมไทยประยุกต์ ที่แพร่หลายในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว วัดศรีสุริยวงศ์เป็นวัดที่มีการคมนาคมสะดวกสามารถเดินทางมาที่วัดได้ทั้งทางบกและทางเรือ อีกดั่งยังเป็นวัดประจำตระกูลบุนนาค

วัดศรีสุริยวงศ์ที่สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้สร้างเสร็จเมื่อพ.ศ. 2422 จนปัจจุบันนี้วัดศรีสุริยวงศ์กลายเป็นโบราณสถานที่ยังคงคุณค่าเป็นมรดกวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นดังนี้

พระอุโบสถ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) สร้างขึ้นด้วยลักษณะสถาปัตยกรรมเป็นแบบทรงไทยประยุกต์กับศิลปะตะวันตก มีลักษณะไม่สูง โดยมีความกว้าง 11.00 เมตร ยาว 18.00 เมตร ฐานสูง 30 เมตร ผังก่ออิฐฉาบปูนเขียนลายเลียนแบบหินอ่อน มีเสาพาโลกกลมแบบเสาโรมัน ปลายเสารับพาไลทำเป็นผนังโค้งติดกัน เดิมพื้นเป็นกระเบื้องโมเสก ปัจจุบันใช้เป็นหินอ่อน หลังคาเป็นกระเบื้องดินเผา ไม่มีช่อฟ้าใบระกา ซึ่งภายในพระอุโบสถมีพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรูปวาดของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

ภาพที่ 8 วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร

ที่มา : <http://www.dhammathai.org/watthai/dbview.php?No=128>

พระประธานในพระอุโบสถ เป็นพระพุทธรูปสำริด ลงรักปิดทอง พุทธลักษณะ ศิลปะรัตนโกสินทร์ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 1.15 เมตร สูงจากฐานถึงเศียร 1.75 เมตร

พระเจดีย์ ตั้งอยู่หลังพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงกลมระฆังคว่ำ ตั้งบนฐานสูง 8 เหลี่ยมมีเสาพาไลกลมแบบเสาโรมัน ปลายเสารับพาไลทำเป็นผนังโค้งติดกัน มีระเบียงรอบ มีบันไดก่ออิฐขึ้นสู่ระเบียง พื้นระเบียงในอดีตเป็นไม้ แต่ปัจจุบันเป็นพื้นปูน องค์พระเจดีย์ก่อด้วยอิฐฉาบปูน ฐานกว้าง 16.00 เมตร สูง 9.40 เมตร เชื่อกันว่าสร้างไว้เป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

กุฏิเจ้าอาวาส อยู่ทางทิศใต้ของพระอุโบสถกว้าง 9.10 เมตร ยาว 16.00 เมตร มีมุขหน้าออก 3.10 เมตร เป็นกุฏิก่ออิฐฉาบปูน 2 ชั้น พื้นปูด้วยไม้สัก หลังคามุงกระเบื้องดินเผา

กุฏิญี่ปุ่น มี 2 หลัง กว้าง 7 เมตร ยาว 9 เมตร สร้างลักษณะสถาปัตยกรรมคล้ายพระอุโบสถ มี 2 ชั้น ชั้นล่างก่ออิฐฉาบปูน ชั้นบนเป็นเสาไม้ ผนังก่ออิฐฉาบปูน หลังคามุงกระเบื้องดินเผา

ซุ้มประตู สร้างขึ้นโดย พระศรีธรรมานุศาสน์ (สุมิตตเถร) ออกแบบโดย พระมหาอัมพร อมพรโร วัดราชบพิธสถิตมหาสีมารามราชวรวิหาร หรือปัจจุบันคือ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายกพระองค์ที่ 20 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ แทนซุ้มประตูที่รื้อถอนไปเพื่อขยายอาณาเขตวัดให้กว้างขึ้น ซุ้มประตูมีสถาปัตยกรรมแบบเดียวกับพระอุโบสถ ประดับด้วยตุ๊กตาโรมัน ก่ออิฐฉาบปูน เสากลม สร้างปี พ.ศ. 2498

วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหารถือเป็นวัดที่มีความโดดเด่นทางศิลปกรรม ในปัจจุบันนี้อาจจะมองว่าเป็นสถาปัตยกรรมที่แปลกตา หากย้อนกลับไปเมื่ออดีตถือเป็นวัดที่มีความทันสมัยเนื่องจากการสร้างขึ้นด้วยสถาปัตยกรรมของตะวันตก และสามารถมองได้ว่าท่านเจ้าคุณช่วงไม่ได้เป็นอนุรักษ์นิยมอย่างที่มักถูกเข้าใจการรื้อใหม่ ๆ กล่าวขาน แต่ทางกลับกันท่านเจ้าคุณช่วงเป็นผู้ที่พยายามรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีหรือคตินิยมแบบไทยให้สามารถอยู่ร่วมกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสิ่งใหม่ที่มาจกตะวันตกก็เท่านั้น

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สมเด็จพระเจ้าบรมมหาศรีสุริยวงศ์ไม่ได้เป็นคณะดำเนินการก่อสร้างแต่อย่างใด พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปกครองบ้านเมืองด้วยพระองค์ ซึ่งพระองค์ต้องการสร้างพระที่นั่งหลังใหม่ขึ้น โดยใช้สถาปัตยกรรมแบบตะวันตกมีหลังคาทรงโดมบนฐานสี่เหลี่ยม แต่สมเด็จพระ

เจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ได้ถวายเป็นความคิดเห็นต่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อการสร้างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

กล่าวคือเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับจากประพาสสิงคโปร์และชวา เมื่อ พ.ศ. 2419 พระองค์โปรดให้สร้างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทขึ้น พระที่นั่งจักรีมหาปราสาทเป็นพระที่นั่งที่มีสถาปัตยกรรมแบบผสมผสาน มีความสวยงามเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นมากที่สุดในบรรดาพระที่นั่งในพระบรมมหาราชวัง จากสถาปัตยกรรมของพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่นิยมในรัชสมัยสมเด็จพระราชินีนาถวิกตอเรียแห่งสหราชอาณาจักร รูปแบบหลังคานั้นเป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี กล่าวคือเป็นพระที่นั่งที่มีหลังคาเป็นยอดปราสาท 3 ยอดเรียงกันจากด้านตะวันออกไปยังตะวันตก ซึ่งเป็นผลมาจากที่สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ทำการทักท้วงพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในเรื่องของหลังคา กล่าวคือสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เห็นว่าในอดีตกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้นในพระบรมมหาราชวังนั้นมีปราสาทเรียงกัน 3 องค์ คือ พระที่นั่งวิหารสมเด็จ พระที่นั่งสรรเพชญปราสาท และพระที่นั่งสุริยาสอมรินทร์ อนึ่งในกรุงรัตนโกสินทร์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสร้างขึ้น โดยมีหมู่พระมหามณเฑียรหมู่พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน มีลักษณะคล้ายกับพระที่นั่งวิหารสมเด็จ และพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท มีลักษณะคล้ายกับพระที่นั่งสุริยาสอมรินทร์ ดังนั้นเมื่อมีพระราชดำริสร้างพระที่นั่งจักรีมหาปราสาทก็อนุมานได้ว่าจะมีลักษณะคล้ายกับพระที่นั่งสรรเพชญปราสาท ดังนั้นการทำหลังคาเป็นยอดปราสาทจึงจะเหมาะสมกับการเป็นพระบรมมหาราชวังที่เจริญรอยตามพระราชวังหลวงกรุงศรีอยุธยาในอดีต อีกทั้งการสร้างพระมหาปราสาทเป็นเครื่องเชิดชูพระเกียรติยศของพระมหากษัตริย์

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อพระองค์ทรงได้รับทราบถึงข้อทักท้วงของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์เรื่องหลังคาพระที่นั่งจักรีมหาปราสาท พระองค์จึงทรงโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ระงับการก่อสร้างหลังคากลมฐานสี่เหลี่ยมตามแบบสถาปัตยกรรมยุโรป แล้วให้สร้างหลังคาเป็นยอดปราสาทตามแบบสถาปัตยกรรมแบบไทยประเพณีแทน เมื่อพระที่นั่งสร้างเสร็จพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงพระราชทานนามว่า “พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท” ซึ่งคำว่าปราสาทต่อท้ายพระที่นั่งนั้นก็เพราะว่าหลังคานั้นเป็นยอดปราสาทจึงมีคำว่าปราสาทต่อท้ายตามโบราณราชประเพณีที่สืบต่อมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา และมักเรียก “พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท” ว่า “ฝรั่งสวมชฎา”

ภาพที่ 9 พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท

ที่มา : <https://www.royalgrandpalace.th/th/discover/architecture>

สรุป

สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ถือเป็นข้าราชการผู้ใหญ่ในอดีตที่ได้สร้างผลงานหลายด้านด้วยกัน ทั้งด้านการปกครองท่านเจ้าคุณช่วงดำรงตำแหน่งที่สูงมากเป็นถึงผู้สำเร็จราชการในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ด้านนวัตกรรมการกล่าวกันว่าท่านเจ้าคุณช่วงสามารถสร้างเรือกลไฟได้ใช้ในราชการมาตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ด้านศิลปวัฒนธรรมก็มีอยู่อย่าง มากเช่น วรรณกรรม นาฏยศิลป์ และที่โดดเด่นเห็นเป็นประจักษ์ก็คือ สิ่งปลูกสร้างที่เป็นสถาปัตยกรรมที่ สอดแทรกศิลปะ ทั้งศิลปะไทยผสมผสานกับศิลปะที่มาจากภายนอก อยู่ในสถาปัตยกรรมที่อยู่ใน พระบรมมหาราชวัง ในศาสนาพุทธตามวัดต่าง ๆ และสถาปัตยกรรมที่มีการผสมผสานศิลปวัฒนธรรมทั้งไทย และจากภายนอกสามารถเป็นสถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนสามารถนำมาศึกษาประวัติศาสตร์ รูปแบบ สถาปัตยกรรม ศิลปะให้กับผู้ที่สนใจและนักท่องเที่ยว

รายการอ้างอิง

ทิพยากรวงศ์, เจ้าพระยา. (2555). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ ฉบับ เจ้าพระยาทิพยากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) เล่มที่ 2. นนทบุรี : ศรีปัญญา.

นรินทร์ สังข์รักษา. (2559). การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 5. เพชรบุรี : มหาวิทยาลัยศิลปากร

นฤพิงค์ บัวทอง. (2553). แนวทางการพัฒนาตลอดน้ำวัดประสาธลสิทธิ์ ตำบลประสาธลสิทธิ์ อำเภอดำเนิน สะดวก จังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศิลปากร.

สมยศ วัฒนากมลชัย. (2558). ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 17. ปทุมธานี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.

วิณา ศรีธัญรัตน์, พรพิมล พุทธมาตย์, สุวรรณ สัจจวีรวรรณ. (2526). ผลงานด้านวัฒนธรรมของสมเด็จพระ ยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค). กรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ.

อติตยา ถิระโชติ. (2559). วิเคราะห์แนวทางการสร้างศิลปกรรมที่ได้รับการอุปถัมภ์โดยสมเด็จพระยา บรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค). การค้นคว้าอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชา ประวัติศาสตร์ศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.

World Tourism Organization: WTO. (1997). **Tourism 2012 vision**. Madrid: WTO.

ออนไลน์

กรมศิลปากร. พระนครคีรี สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<http://virtualhistoricalpark.finearts.go.th/phranakhonkhiri/index.php/th/>

ชมรมสายสกุลบุนนาค. สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<http://www.bunnag.in.th/prarajpannuang001-2.html>

เทศบาลตำบลศรีดอนไผ่. องค์หลวงพ่อไตรรัตน์โรจน์ฤทธิ์ สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<http://sridonpai.go.th/>

ธรรมะไทย. วัดบุปผาราม วรวิหาร สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<http://www.dhammathai.org/watthai/dbview.php?No=81>

_____ . วัดศรีสุริยวงศารามวรวิหาร สืบค้นเมื่อ 2566 พฤษภาคม 20, จาก

<http://www.dhammathai.org/watthai/dbview.php?No=128>

พระบรมมหาราชวัง. พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<https://www.royalgrandpalace.th/th/discover/architecture>

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ราชบุรี. คลองดำเนินสะดวกในอดีต สืบค้นเมื่อ 2566 พฤษภาคม 20, จาก

<https://www.finearts.go.th/ratchaburimuseum>

มิวเซียมไทยแลนด์. พระนารายณ์ราชนิเวศน์ สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<https://www.museumthailand.com/th/>

วัดไทย. วัดศรีสุริยวงศ์ ฤทธิ สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566,

จาก <http://www.xn--l3c1b4a.xn--o3cw4h/temple/>

วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร.เจดีย์วัดประยูรวงศาวาส สืบค้นเมื่อ 2566 พฤษภาคม 20,

จาก https://www.watprayoon.com/main.php?url=about&code=paryoon_h

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. วัดปราสาทสิทธิ สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566, จาก

<https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/451>

การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z Diffusion and Adoption of Y Series Innovations among Generation Z

วินัย หน่ยหนีซัว (Winai Naineechua)¹,
ตระการตา สิทธิกุล (Tarkanta Sittikul)²,
จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์ (Jiraporn Noosawas)^{3*}

^{1,2}นักศึกษาศาสาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Student of B.A. (Library and Information Science), Faculty of Humanities and Social Sciences,
Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา

(Assistant professor of Library and Information Science, Faculty of Humanities and Social Sciences, Bansomdejchaopraya
Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : nusawadj@hotmail.com

(Received: March 3, 2023; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1. การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย 2. การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ วัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถามออนไลน์ มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เท่ากับ 0.957 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย มีจุดเริ่มต้นมาจากญี่ปุ่นและมีการแพร่กระจายอย่างไร้พรมแดนไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย อันเป็นผลมาจากความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร โดยพบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์และแพลตฟอร์มออนไลน์ รู้จักละครวาย และรับทราบข้อมูลละครวายจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media ในภาพรวมอยู่ระดับมาก

2. การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z พบว่า วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครวายในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยปัจจัยด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในยุคปัจจุบันมีผลต่อประเด็นการยอมรับความหลากหลายด้านเพศ นอกจากนั้นวัยรุ่น Gen Z เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยีและมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังใช้ชีวิตส่วนใหญ่อยู่บนเว็บและสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต ทำให้เปิดกว้างทางความคิดที่แตกต่างและสามารถปรับทัศนคติในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในเรื่องความหลากหลายด้านเพศที่มีมากขึ้น จึงมีผลให้วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครวาย

คำสำคัญ : การเผยแพร่วัฒนธรรม; การยอมรับวัฒนธรรม; ละครวาย; วัยรุ่น Gen Z

Abstract

This research aimed to 1) explore the diffusion of Y series innovations in Thailand and 2) acceptance of Y series innovations among Generation Z. The samples were 400 Generation Z teenagers. The research instrument used for data collection was an online questionnaire, of which reliability was 0.957. The statistics used for data analysis were percentage, mean (\bar{X}), and standard deviation (S.D.). The results were the followings:

1. Diffusion of Y series innovations in Thailand originated from Japan, and the Y series has been spread unlimitedly to different countries, including Thailand. The innovations have resulted from the progress in communication technology. It has been found that Generation Z in Thailand watches the Y series through both television and online platforms. Overall, Generation Z knew the Y series and received information about them from social media at a high level.

2. Regarding acceptance of the Y series innovations among Generation Z, it has been found that overall, Generation Z accepted the Y series innovations at a high level. The current sociocultural factors in Thailand affected the acceptance of gender diversity. Moreover, Generation Z has grown up alongside technology and is tech-savvy. Most of their life was spent on websites, and they mainly communicated via an internet connection which exposed them to different points of view and enabled them to shift their attitude to accept any social changes, including the issue of gender diversity resulting in Generation Z accepting Y series innovations.

Keywords : Diffusion of Innovation; Acceptance of Innovation; The Y Series; Generation Z

บทนำ

ความเป็นนวัตกรรมของ “ละครวาย” เมื่อนวัตกรรมคือ ความคิด วิธีการปฏิบัติหรือวัตถุสิ่งของที่ได้รับเข้ามาอย่างที่เป็นของใหม่ในสังคมนั้นแล้ว ดังนั้น “ละครวาย” จึงถือว่าเป็นนวัตกรรม เนื่องจากละครวายเป็นละครแนวใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นในสังคมไทยและสร้างกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมในเรื่องการยอมรับความหลากหลายทางเพศ จนกลายเป็นซอฟต์แวร์ที่สามารถสร้างทั้งเงินและชื่อเสียงกลับมาสู่ประเทศไทยได้

วาย (Y) ย่อมาจากคำว่า “ยาโอย” (Yaoui) เป็นวัฒนธรรมจากญี่ปุ่น ที่หมายถึงเรื่องราวความสัมพันธ์ของชายกับชายในนิยายและการ์ตูน หรือที่เรียกอีกอย่างว่า Boy's love โดยละครวายมีตัวละครหลักเป็นรักร่วมเพศ เรื่องราวที่ถ่ายทอดออกมาจะเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ของแต่ละตัวละคร เหมือนละครหรือซีรีส์ทั่วไป (ซิลซิลเจแปน, ม.ป.ป.) สำหรับละครวายในประเทศไทยน่าจะมีต้นกำเนิดมาจากนิยายวายในเว็บไซต์ที่มีคนกลุ่มหนึ่งนิยมอ่านและจากความนิยมนั้นก็พัฒนามาเป็นละครวายในฟรีทีวี โดยเรื่องแรกที่เป็นจุดเริ่มต้นของละครวายไทยคือเรื่อง รักวุ่น วัยรุ่นแสบ (Love Sick The Series) (ปี พ.ศ. 2557) ซึ่งสร้างมาจากนิยายวายเรื่อง “ซุลมุนหนุ่มกางเกงน้ำเงิน” จากเว็บไซต์เด็กดี โดยออกอากาศทางช่อง 9 เอ็มคอต เอชดี พร้อมกับเรื่อง ฮอโมนวัยว้าวุ่น (Hormones The Series) (ปี พ.ศ. 2556-2558) โดยออกอากาศทางช่องโทรทัศน์ผ่านระบบดาวเทียมและสถานีโทรทัศน์ในระบบดิจิทัลในเครือจีเอ็มเอ็ม แกรมมี่ ที่แม้จะไม่ใช่ละครวายโดยตรง แต่ก็มีตัวละครอย่าง “ภู-ธีร์” ให้ได้ลุ้นได้จิ้นกัน จากนั้นในปี พ.ศ. 2558 ก็มีแพลตฟอร์ม LineTV ที่กลายเป็นแพลตฟอร์มหลักของละครวายไทยและเป็นกำลังหลักที่ทำให้ละครวายในไทยเติบโตอย่างมาก โดยในปี พ.ศ.

2559 LineTV ได้ผลิตละครวายเรื่องแรกออกมาชื่อ พี่ว้ากตัวร้ายกับนายปีหนึ่ง (SOTUS The Series) ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างมหาศาล จนทำให้มีละครวายเรื่องต่อ ๆ มาอีกมากมาย และกลายเป็นแหล่งแจ้งเกิดละครวายคู่จิ้นของไทย (สันติชัย อาภรณ์ศรี, 2565)

ปัจจุบันละครวายถูกผลิตขึ้นในหลากหลายแพลตฟอร์ม โดยเฉพาะแพลตฟอร์มทางออนไลน์ที่มีการฉายละครวายอย่างกว้างขวาง ได้แก่ WeTV, LineTV, IQIYI เป็นต้น อีกทั้งยังมีกระแสการยอมรับละครวายในต่างประเทศ ได้แก่ “ประเทศจีน” ซึ่งถือได้ว่ามีกำลังผู้ชมสนับสนุนอย่างมากมาย (โอ้ว...ซาร่า, 2564) แม้ประเทศจีนจะแบนละครวาย แต่คนจีนก็สามารถดูละครวายจากต่างประเทศบนแพลตฟอร์มออนไลน์ต่าง ๆ ได้ นอกจากนั้นประเทศต่าง ๆ ก็ได้มีการผลิตละครวายที่เป็นสัญชาติของตนเองมากขึ้น เช่น เกาหลีใต้ ฮ่องกง เวียดนาม เป็นต้น

งานวิจัยนี้สนใจศึกษากลุ่มวัยรุ่น Gen Z คือคนที่เกิดในช่วงปี พ.ศ. 2538 - 2552 และมีช่วงอายุ 12-26 ปี ซึ่งเป็น Gen ที่เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยี และเป็น Gen ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังใช้ชีวิตอยู่บนเว็บและสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการยอมรับในด้านการเปิดกว้างทางความคิดที่แตกต่าง รวมทั้งยังสามารถปรับทัศนคติในการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านต่าง ๆ ได้ โดยเฉพาะเรื่องความหลากหลายด้านเพศที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน ว่ามีผลต่อวัยรุ่น Gen Z ในด้านการแพร่กระจายและการยอมรับละครวายอย่างไร

ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาเรื่อง การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z เพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการนำเสนอให้หน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้บริการสารสนเทศ ได้นำไปใช้ในการพัฒนาทรัพยากรประเภทนี้ให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของวัยรุ่น Gen Z ได้ นอกจากนั้นยังใช้เป็นข้อมูลให้แก่ผู้ผลิตละครหรือซีรีส์ในการสร้างสรรค์ผลงานให้ตอบโจทย์ความต้องการของวัยรุ่น Gen Z อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

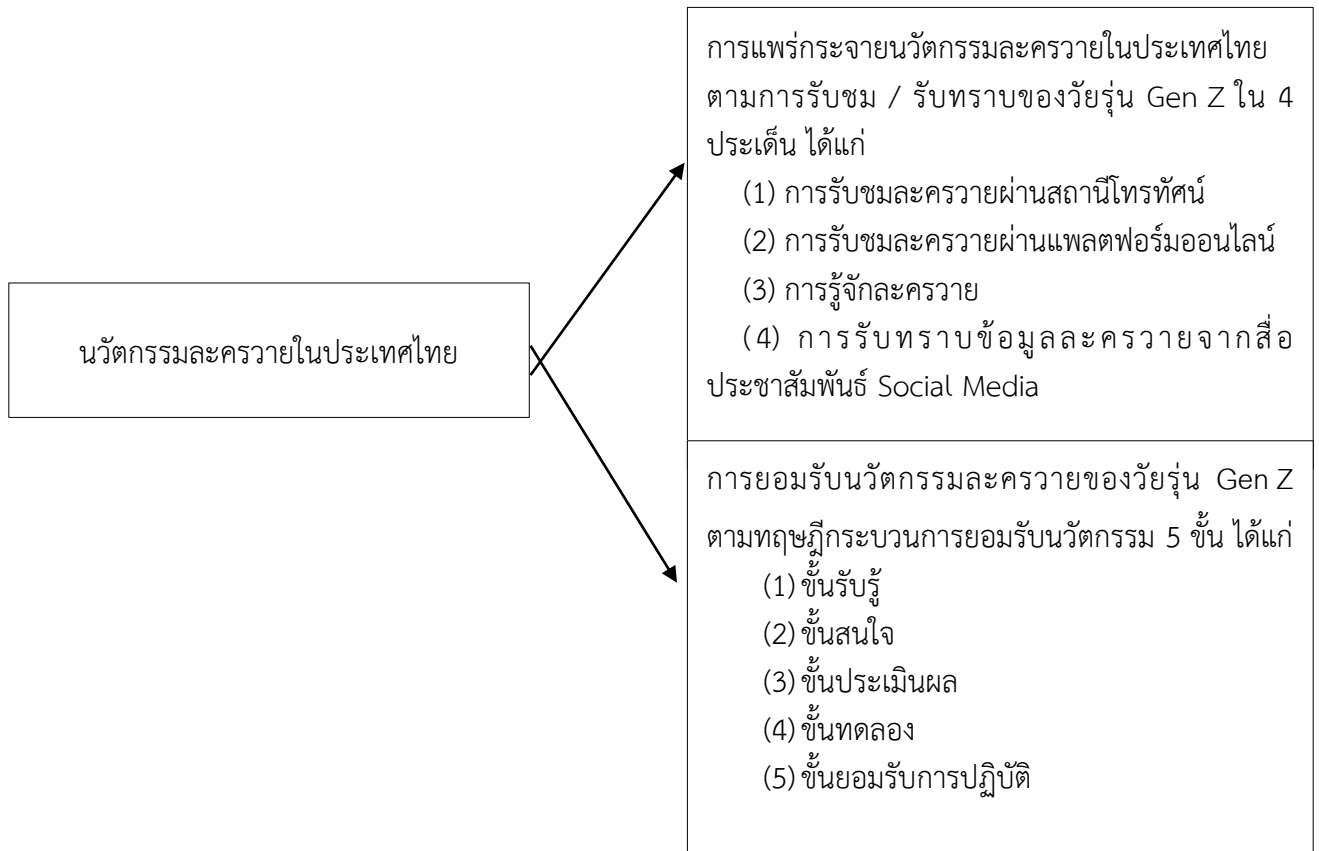
1. เพื่อศึกษาการแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z มีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ระเบียบวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ วัยรุ่น Gen Z ที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538 - 2552 ณ วันสำรวจในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 มีอายุระหว่าง 12-26 ปี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ วัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน ใช้การคำนวณตามสูตรของ Yamane ในกรณีของการสุ่มตัวอย่างที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน โดยค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ (Margin of Error) ไม่เกินร้อยละ 5 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยบุคคลดังกล่าวต้องเคยรับชมละครวายมาก่อน ด้วยการใช้แบบสอบถามออนไลน์ผ่านช่องทางสารสนเทศต่าง ๆ ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงช่วงกันยายน พ.ศ. 2565 (มีคำชี้แจงก่อนเริ่มทำแบบสอบถาม กำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบแบบสอบถามว่าต้องเคยรับชมละครวาย)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถามออนไลน์เกี่ยวกับการแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z โดยค้นคว้าจากข่าว บทความ เอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ พร้อมทั้งตรวจสอบรายการทางสถานีโทรทัศน์และแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เผยแพร่ละครวายในขณะนั้น เพื่อใช้เป็นตัวเลือกในแบบสอบถาม จากนั้นกำหนดเป็นข้อคำถามเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามค่าความคิดเห็นดังนี้

ให้คะแนน	5	สำหรับ	รับชม / รับทราบระดับมากที่สุด
ให้คะแนน	4	สำหรับ	รับชม / รับทราบระดับมาก
ให้คะแนน	3	สำหรับ	รับชม / รับทราบระดับปานกลาง
ให้คะแนน	2	สำหรับ	รับชม / รับทราบระดับน้อย
ให้คะแนน	1	สำหรับ	รับชม / รับทราบระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามค่าความคิดเห็นดังนี้

ให้คะแนน	5	สำหรับ	ยอมรับระดับมากที่สุด
ให้คะแนน	4	สำหรับ	ยอมรับระดับมาก
ให้คะแนน	3	สำหรับ	ยอมรับระดับปานกลาง
ให้คะแนน	2	สำหรับ	ยอมรับระดับน้อย
ให้คะแนน	1	สำหรับ	ยอมรับระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด

2. สร้างข้อคำถามให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3. นำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมในการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาและความชัดเจนในข้อคำถาม โดยใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Consistency: IOC) เกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแต่ละข้อจะมีค่าอยู่ที่ -1 ถึง +1 ถ้าค่า IOC ที่ได้น้อยกว่า 0.5 เป็นข้อคำถามที่ต้องปรับปรุงหรือตัดออก

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยทดลองใช้กับวัยรุ่น Gen Z ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

5. นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับมา หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยวิธีสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรม SPSS/PC ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งชุดเท่ากับ 0.957

6. นำแบบสอบถามที่มีคุณภาพดีแล้วไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน 400 ชุด ณ ช่องทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงช่วงกันยายน พ.ศ. 2565

2. ผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่รับกลับคืนมา และทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยได้รับกลับคืนมาและมีความสมบูรณ์ จำนวน ของแบบสอบถาม 100 ชุด คิดเป็นร้อยละ 400

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยใช้วิธีแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย

2. ตอนที่ 2 การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายความว่า	รับชม / รับทราบระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายความว่า	รับชม / รับทราบระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายความว่า	รับชม / รับทราบระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายความว่า	รับชม / รับทราบระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายความว่า	รับชม / รับทราบระดับน้อยที่สุด

3. ตอนที่ 3 การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำอธิบาย โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นมีดังนี้

ค่าคะแนนเฉลี่ย	4.51-5.00	หมายความว่า	ยอมรับระดับมากที่สุด
ค่าคะแนนเฉลี่ย	3.51-4.50	หมายความว่า	ยอมรับระดับมาก
ค่าคะแนนเฉลี่ย	2.51-3.50	หมายความว่า	ยอมรับระดับปานกลาง
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.51-2.50	หมายความว่า	ยอมรับระดับน้อย
ค่าคะแนนเฉลี่ย	1.00-1.50	หมายความว่า	ยอมรับระดับน้อยที่สุด

4. สถิติการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ (\bar{X})-Coefficient ของครอนบาค (Cronbach)

ผลการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง การแพร่กระจายและการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน รายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1.1 ชาย	207	51.75
1.2 หญิง	193	48.25
รวม	400	100.00
2. ระดับการศึกษา		
2.1 ประถมศึกษา	-	-

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศและระดับการศึกษา (ต่อ)

2.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	2	0.50
2.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.ว.ช.	5	1.25
2.4 ป.ว.ส.	75	18.75
2.5 อุดมศึกษา	318	79.50
รวม	400	100.00

จากตารางที่ 1 แสดงข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม เรื่องเพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 207 คน (ร้อยละ 51.75) และเพศหญิง จำนวน 193 คน (ร้อยละ 48.25) ตามลำดับ เรื่องระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่กำลังศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 318 คน (ร้อยละ 79.50) รองลงมาคือ กำลังศึกษาระดับ ป.ว.ส. จำนวน 75 คน (ร้อยละ 18.75) และมัธยมศึกษาตอนปลาย/ป.ว.ช. จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.25) ตามลำดับ และจากการหาค่าอายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า มีอายุ 22 ปี

2. การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย

การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย ตามการรับชม / รับทราบของวัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย

การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. ท่านรับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์อย่างน้อยเพียงใด				
1.1 ช่อง ONE 31	3.73	1.22	มาก	2
1.2 ช่อง GMM 25	3.82	0.97	มาก	1
1.3 ช่อง 3	3.47	1.08	ปานกลาง	3
รวม	3.67	1.09	มาก	
2. ท่านรับชมละครวายผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์อย่างน้อยเพียงใด				
2.1 WeTV	3.92	0.98	มาก	1
2.2 LineTV	3.65	1.04	มาก	4
2.3 IQIYI	3.76	0.98	มาก	3
2.4 AISPlay	3.60	1.03	มาก	5
2.5 GMMTV	3.79	0.94	มาก	2
รวม	3.74	0.99	มาก	
3. ท่านรู้จักละครวายดังต่อไปนี้มากน้อยเพียงใด				
3.1 แพลร์รักฉันด้วยใจเธอ (I Told Sunset About You) (เผยแพร่ทาง LineTV)	4.04	1.01	มาก	1

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย (ต่อ)

การแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
3.2 ด้ายแดง (Until We Meet Again The Series) (เผยแพร่ทาง IQIYI)	3.77	1.00	มาก	2
3.3 7 Project (เผยแพร่ทาง IQIYI)	3.56	1.10	มาก	4
3.4 เมื่อหัวใจใกล้กัน (Don't Say No The Series) (เผยแพร่ทาง WeTV)	3.56	1.13	มาก	3
รวม	3.73	0.88	มาก	
4. ทานรับทราบข้อมูลละครวายจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media มากน้อยเพียงใด				
4.1 YouTube	4.21	0.90	มาก	1
4.2 Facebook	3.88	0.91	มาก	3
4.3 Twitter	3.96	0.87	มาก	2
4.4 Instagram	3.71	0.94	มาก	4
รวม	3.94	0.69	มาก	

จากตารางที่ 2 แสดงการแพร่กระจายนวัตกรรมละครวายในประเทศไทย ตามการรับชม / รับทราบของวัยรุ่น Gen Z ใน 4 ประเด็น ดังนี้

(1) การรับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$, S.D.= 1.09) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รับชมผ่านช่อง GMM 25 มากที่สุด ($\bar{X} = 3.82$, S.D.= 0.97) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ช่อง ONE 31 ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 1.22) อยู่ในระดับมาก และช่อง 3 ($\bar{X} = 3.47$, S.D.= 1.08) อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ

(2) การรับชมละครวายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.74$, S.D.= 0.99) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า รับชมผ่าน WeTV มากที่สุด ($\bar{X} = 3.92$, S.D.= 0.98) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ GMMTV ($\bar{X} = 3.79$, S.D.= .94) และ IQIYI ($\bar{X} = 3.76$, S.D.= 0.98) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(3) การรู้จักละครวาย พบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้จักละครวายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.73$, S.D.= 0.88) เมื่อแยกพิจารณารายข้อพบว่า รู้จักเรื่อง แพลรักฉันด้วยใจเธอ (I Told Sunset about You) (เผยแพร่ทาง LineTV) มากที่สุด ($\bar{X} = 4.04$, S.D.= 1.01) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ เรื่องด้ายแดง (Until We Meet Again The Series) (เผยแพร่ทาง IQIYI) ($\bar{X} = 3.77$, S.D.= 1.00) และเรื่องเมื่อหัวใจใกล้กัน (Don't Say No The Series) (เผยแพร่ทาง WeTV) ($\bar{X} = 3.56$, S.D.= 1.13) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(4) การรับทราบข้อมูลละครวายจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับทราบละครวายจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D.= 0.69) เมื่อแยกพิจารณารายข้อ พบว่า รับทราบจาก YouTube มากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$, S.D.= 0.90) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ Twitter ($\bar{X} = 3.96$, S.D.= 0.87) และ Facebook ($\bar{X} = 3.88$, S.D.= 0.91) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

3. การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z

การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z จำนวน 400 คน รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z

การยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ความหมาย	ลำดับ
1. ชั้นรับรู้				
1.1 ท่านทราบว่าในปัจจุบันมีสื่อละครวาย	4.32	0.74	มาก	1
1.2 ท่านทราบว่าละครวายเป็นที่นิยมเฉพาะ “สายวาย”	4.03	0.70	มาก	2
1.3 ท่านทราบช่องทางการรับชมละครวาย	4.03	0.69	มาก	3
รวม	4.13	0.55	มาก	
2. ชั้นสนใจ				
2.1 ท่านพยายามหาละครวายเพื่อรับชม	3.93	0.94	มาก	1
2.2 ท่านอยากรู้อะไรเกี่ยวกับความรักของละครวายเพิ่มเติม	3.79	0.87	มาก	3
2.3 ท่านศึกษาหาความรู้เรื่องละครวายเพิ่มเติม	3.80	0.90	มาก	2
รวม	3.84	0.80	มาก	
3. ชั้นประเมินผล				
3.1 ละครวายมีเนื้อหาที่ทันสมัย	4.01	0.84	มาก	1
3.2 ละครวายมีมากขึ้นและรับชมได้ง่าย	3.92	0.80	มาก	2
3.3 ข้อมูลจากสื่อที่เผยแพร่เรื่องละครวายทำให้อยากเรียนรู้เรื่องวายมากขึ้น	3.87	0.82	มาก	3
รวม	3.93	0.64	มาก	
4. ชั้นทดลอง				
4.1 ท่านรับชมละครวายผ่านทางสถานีโทรทัศน์	3.68	1.15	มาก	3
4.2 ท่านรับชมละครวายผ่านสื่อออนไลน์	3.95	0.85	มาก	1
4.3 ท่านตัดสินใจชมละครวายเพราะมีเนื้อหาที่ทันสมัย	3.79	0.87	มาก	2
รวม	3.80	0.74	มาก	
5. ชั้นยอมรับการปฏิบัติ				
5.1 ท่านมีการติดตามละครวายมากขึ้น	3.91	0.94	มาก	1
5.2 ท่านเรียนรู้เกี่ยวกับละครวายมากขึ้น	3.79	0.89	มาก	3
5.3 ท่านสามารถแนะนำละครวายให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้	3.87	0.88	มาก	2
รวม	3.86	0.81	มาก	
รวมทั้งหมด	3.91	0.60	มาก	

จากตารางที่ 3 แสดงการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z พบว่า วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครวายโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91, S.D. = 0.60$) เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีกระบวนการยอมรับนวัตกรรม 5 ชั้น ได้ดังนี้

(1) **ขั้นรับรู้** พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับรู้ว่ามีละครวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.13$, S.D.= 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้ว่าในปัจจุบันมีสื่อละครวายมากที่สุด ($\bar{X}= 4.32$, S.D.= 0.74) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ วัยรุ่น Gen Z รู้ว่าละครวายเป็นที่นิยมเฉพาะสายวาย ($\bar{X}= 4.03$, S.D.= 0.70) และวัยรุ่น Gen Z รับทราบช่องทางการรับชมละครวาย ($\bar{X}= 4.03$, S.D.= 0.69) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(2) **ขั้นสนใจ** พบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้สึกสนใจละครวายและเริ่มหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.84$, S.D.= 0.80) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัยรุ่น Gen Z พยายามหาละครวายเพื่อรับชมมากที่สุด ($\bar{X}= 3.93$, S.D.= 0.94) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ วัยรุ่น Gen Z ศึกษาหาความรู้เรื่องละครวายเพิ่มเติม ($\bar{X}= 3.80$, S.D.= 0.90) และวัยรุ่น Gen Z อยากรู้มุมมองความรักของละครวายเพิ่มเติม ($\bar{X}= 3.79$, S.D.= 0.87) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(3) **ขั้นประเมินผล** พบว่า วัยรุ่น Gen Z พิจารณาไตร่ตรองว่าละครวายมีความเหมาะสมกับตนเองหรือไม่หลังจากที่ศึกษาเรื่องนี้มาระยะหนึ่ง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.33$, S.D.= 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัยรุ่น Gen Z เห็นว่า ละครวายมีเนื้อหาที่ทันสมัยมากที่สุด ($\bar{X}= 4.01$, S.D.= 0.84) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ วัยรุ่น Gen Z เห็นว่า ละครวายมีมากขึ้นและรับชมได้ง่าย ($\bar{X}= 3.92$, S.D.= 0.80) อยู่ในระดับมาก และวัยรุ่น Gen Z เห็นว่า ข้อมูลจากสื่อที่เผยแพร่เรื่องละครวายทำให้อยากเรียนรู้เรื่องวายมากขึ้น ($\bar{X}= 3.87$, S.D.= 0.82) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(4) **ขั้นทดลอง** พบว่า วัยรุ่น Gen Z ตัดสินใจที่จะทดลองรับชมละครวายหลังจากพิจารณาไตร่ตรองมาแล้ว โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.80$, S.D.= 0.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด ($\bar{X}= 3.95$, S.D.= 0.85) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ วัยรุ่น Gen Z ตัดสินใจชมละครวายเพราะมีเนื้อหาที่ทันสมัย ($\bar{X}= 3.79$, S.D.= 0.87) และวัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านทางสถานีโทรทัศน์ ($\bar{X}= 3.68$, S.D.= 1.15) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

(5) **ขั้นยอมรับการปฏิบัติ** พบว่า หลังทดลองรับชมละครวายแล้ว วัยรุ่น Gen Z ยอมรับละครวาย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.86$, S.D.= 0.81) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า วัยรุ่น Gen Z มีการติดตามละครวายมากขึ้นมากที่สุด ($\bar{X}= 3.91$, S.D.= 0.94) อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ วัยรุ่น Gen Z สามารถแนะนำละครวายให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้ ($\bar{X}= 3.87$, S.D.= 0.88) และวัยรุ่น Gen Z เรียนรู้เกี่ยวกับละครวายมากขึ้น ($\bar{X}= 3.79$, S.D.= 0.89) อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การแพร่กระจายวัฒนธรรมละครวายในประเทศไทย

การแพร่กระจายวัฒนธรรมละครวายในประเทศไทย ตามการรับชม / รับทราบของวัยรุ่น Gen Z มีดังนี้

(1) การรับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครวายผ่านสถานีโทรทัศน์ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรับชมผ่านช่อง GMM 25, ช่อง ONE 31 และช่อง 3 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข่าวออนไลน์ของ My best บริการแนะนำข้อมูลสินค้า (2565) ซึ่งนำเสนอว่า GMM 25 รวมละครยอดนิยมหากหลายเรื่องและมีเรตติ้งสูง โดยเฉพาะซีรีส์วายที่มีการผลิตออกมามากและมีคุณภาพ นอกจากนั้นในปี 2565 ที่ผ่านมา ช่อง ONE 31 และช่อง GMM 25 ก็ก้าวสู่การเติบโตอย่างไม่หยุดยั้งในฐานะผู้นำสถานีโทรทัศน์แห่งเมืองไทยที่เข้าถึงผู้ชมทุกกลุ่มเป้าหมายกว่า 55 ล้านคนใน 8 เดือนแรกของปี 2022 ด้วยคอนเทนต์หลากหลายรสชาติที่เต็มเปี่ยมด้วยคุณภาพ ส่งผลให้คว่าเรตติ้งอันดับ 2 ในช่วง Primetime ซึ่ง

เติบโตขึ้นร้อยละ 9 จากปีที่แล้ว นับเป็นสถานีโทรทัศน์กลุ่ม Top 10 ที่เติบโตสูงสุด (บริษัทเดอะวันเอ็นเตอร์ไพรส์จำกัด (มหาชน), 2565)

(2) การรับชมละครผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับชมละครผ่านทางแพลตฟอร์มออนไลน์ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรับชมผ่าน WeTV, GMMTV และ IQIYI ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข่าวออนไลน์ของ พิกะไบต์ (2564) ที่นำเสนอสถิติผู้ชม WeTV ทั่วโลกที่น่าสนใจในปี 2564 พบว่า ผู้รับชม WeTV ทั่วโลก มียอดผู้ใช้งานรายเดือน (Monthly Active Users หรือ MAU) มากกว่า 45 ล้านราย (มกราคม-สิงหาคม 2564) โดยมียอดชมวิดีโอมากกว่า 25 ล้านวิวต่อวัน ผู้ใช้งาน WeTV ทั่วโลกใช้เวลาในการรับชมประมาณ 90 นาทีต่อวัน จำนวนผู้ใช้งานแบบสมัครสมาชิกของ WeTV ยังเติบโตขึ้นมากกว่าร้อยละ 150 เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันในปี 2563 ที่ผ่านมา ตลาดสำคัญจะอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ นำโดย ไทย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และเวียดนาม

3) การรู้จักละคร พบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้จักละครในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรู้จักเรื่องแปลรักฉันด้วยใจเธอ (I Told Sunset about You) เรื่องด้ายแดง (Until We Meet Again The Series) และเรื่องเมื่อหัวใจใกล้กัน (Don't Say No The Series) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข่าวออนไลน์ของ กรุงเทพธุรกิจ (2564) ที่นำเสนอว่า ซีรีส์เรื่องแปลรักฉันด้วยใจเธอ คว่ารางวัลที่ประเทศเกาหลีใต้ ที่จัดขึ้น ณ กรุงโซล งานนี้ทีมงานและนักแสดงจากค่ายนาดาว บางกอก นำทีมโดย พีพี (กฤษฎิ์ อำนวยเดชกร) บิวกิ้น (พุดพิงค์ อัสสรต้นกุล) และขุนพล (ปองพล ปัญญามิตร) ได้รับเชิญให้มาร่วมงานในฐานะผู้ชนะรางวัล “International Drama of the Year” และ “พีพี” ยังได้รับรางวัล “Asain Star Prize” ที่ได้รับการโหวตจากแฟน ๆ ทั่วเอเชียอีกด้วย

(4) การรับทราบข้อมูลละครจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับทราบข้อมูลละครจากสื่อประชาสัมพันธ์ Social Media ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรับทราบจาก YouTube, Twitter และ Facebook ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับข่าวออนไลน์ของ อินโฟเควสท์นิวส์ (2565) ที่นำเสนอว่า ยูทูป (YouTube) เป็นสื่อที่นอกจากผู้บริโภคจะนิยมใช้งานเพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจแล้ว ภายหลังจากที่ต้องเผชิญกับผลกระทบทั้งด้านเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่อันเนื่องมาจากการระบาดของโควิด-19 ยูทูปได้กลายเป็นหนึ่งในสื่อยอดนิยมที่ผู้บริโภคใช้งาน เพื่อพัฒนาและเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ ตลอดจนหารายได้ นอกจากนี้ในรายงาน Global Digital Report 2021 โดย Hootsuite และ We are Social พบว่า ยูทูปเป็นแพลตฟอร์มที่คนไทยใช้งานมากที่สุดมากเป็นอันดับ 1 ที่ระดับร้อยละ 94.2 ขณะที่เฟซบุ๊ก (Facebook) ไปอย่างเฉียดฉิวซึ่งมียอดการใช้งานอยู่ที่ร้อยละ 93.3

ถ้าพิจารณาการแพร่กระจายนวัตกรรมละครในประเทศไทยจาก “ช่องทางการสื่อสาร (Communication Channels)” พบว่า การสื่อสารเพื่อเผยแพร่ละครเป็นกระบวนการการเผยแพร่ที่สารเกี่ยวกับ “ละคร” ถูกส่งผ่านจากแหล่งข่าวไปยังผู้รับสารผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สถานีโทรทัศน์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ทำให้ผู้สนใจสามารถติดตามชมหรือค้นหาอ่านภายหลังได้ จะเห็นได้ว่าช่องทางการสื่อสารนี้มีความสำคัญในขั้นให้ความรู้แก่สมาชิกในสังคมได้ครั้งละจำนวน มาก ๆ และอย่างรวดเร็ว จึงเหมาะกับการแพร่กระจายข้อมูลความรู้ขั้นต้นในวงกว้าง เพื่อให้เกิดการยอมรับในลำดับต่อไป

1. การยอมรับนวัตกรรมละครของวัยรุ่น Gen Z

การยอมรับนวัตกรรมละครของวัยรุ่น Gen Z พบว่า วัยรุ่น Gen Z ยอมรับนวัตกรรมละครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามทฤษฎีกระบวนการยอมรับนวัตกรรม 5 ขั้น ได้ดังนี้

- (1) ขั้นรับรู้ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับรู้ว่ามีละครวายในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรู้ว่าในปัจจุบันมีสื่อละครวาย รู้ว่าละครวายเป็นที่นิยมเฉพาะสายวาย และรับทราบช่องทางการรับชมละครวาย ตามลำดับ
- (2) ขั้นสนใจ พบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้สึกสนใจละครวายและเริ่มหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยพยายามหาละครวายเพื่อรับชม ศึกษาหาความรู้เรื่องละครวายเพิ่มเติมและอยากรู้มุมมองความรักของละครวายเพิ่มเติม ตามลำดับ
- (3) ขั้นประเมินผล พบว่า วัยรุ่น Gen Z พิจารณาไตร่ตรองว่าละครวายมีความเหมาะสมกับตนเองหรือไม่หลังจากที่ศึกษาเรื่องนี้มาระยะหนึ่ง ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยเห็นว่า ละครวายมีเนื้อหาที่ทันสมัย ละครวายมีมากขึ้นและรับชมได้ง่าย และข้อมูลจากสื่อที่เผยแพร่เรื่องละครวายทำให้อยากเรียนรู้เรื่องวายมากขึ้น ตามลำดับ
- (4) ขั้นทดลอง พบว่า วัยรุ่น Gen Z ตัดสินใจที่จะทดลองรับชมละครวายหลังจากพิจารณาไตร่ตรองมาแล้ว ในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยรับชมละครวายผ่านสื่อออนไลน์ ตัดสินใจชมละครวายเพราะมีเนื้อหาที่ทันสมัย และรับชมละครวายผ่านทางสถานีโทรทัศน์ ตามลำดับ
- (5) ขั้นยอมรับการปฏิบัติ พบว่า หลังทดลองรับชมละครวายแล้ว วัยรุ่น Gen Z ยอมรับละครวายในภาพรวมอยู่ระดับมาก โดยมีการติดตามละครวายมากขึ้น สามารถแนะนำละครวายให้แก่บุคคลอื่น ๆ ได้ และเรียนรู้เกี่ยวกับละครวายมากขึ้น ตามลำดับ

ถ้าพิจารณาการยอมรับนวัตกรรมละครวายของวัยรุ่น Gen Z ตาม “ทฤษฎีกระบวนการตัดสินใจรับนวัตกรรม (The Innovation Decision Process Theory)” ซึ่งเป็นกิจกรรมที่บุคคลถูกกระทำหรือจูงใจให้หาข้อมูลและจัดประมวลข้อมูล เพื่อลดความไม่แน่ใจเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของนวัตกรรมนั้น ๆ กระบวนการนี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง มีขั้นตอนของการเกิด 5 ขั้นตอน เริ่มจาก (1) ขั้นรับรู้ (2) ขั้นสนใจ (3) ขั้นประเมินผล (4) ขั้นทดลอง และ (5) ขั้นยอมรับการปฏิบัติ โดยใน “ขั้นรับรู้” พบว่า วัยรุ่น Gen Z รับรู้ว่ามีละครวายในภาพรวมอยู่ระดับมาก ซึ่งรับรู้ผ่านทางช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ได้แก่ สื่อมวลชน สถานีโทรทัศน์ แพลตฟอร์มออนไลน์ และเครือข่ายสังคมออนไลน์ ที่เป็นช่องทางการสื่อสารที่ให้ความรู้แก่สมาชิกในสังคมได้ครั้งละจำนวนมาก ๆ และอย่างรวดเร็ว จึงทำให้วัยรุ่น Gen Z ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับละครวาย ส่งผลให้วัยรุ่น Gen Z ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับละครวายอยู่ในระดับมาก ดังนั้นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับนวัตกรรมละครวายจึงมีประสิทธิภาพตั้งแต่เริ่มแรก ประกอบกับแรงเสริมจากสภาพของสังคมไทยที่ยอมรับผู้มีความหลากหลายทางเพศ ตามผลสำรวจของศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและพยากรณ์ทางการเกษตร (แม่โจ้โพลล์) (ผู้จัดการออนไลน์ (MGR online), 2565) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนทั่วประเทศ จำนวน 1,253 ราย ในหัวข้อสังคมไทย...คิดอย่างไรกับเพศทางเลือก (LGBTQ+) พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ร้อยละ 89.93 ยอมรับได้ หากมีคนใกล้ชิดหรือเพื่อนร่วมงานที่เป็นเพศทางเลือก นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงเพศของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า เป็นเพศชาย (ร้อยละ 51.75) และเพศหญิง (ร้อยละ 48.25) ซึ่งมีปริมาณใกล้เคียงกัน แสดงให้เห็นถึงการยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ดังนั้นการสร้างละครวายจึงเป็นการกระตุ้นให้สังคมยอมรับกลุ่มคนเหล่านี้ว่าเป็นคนปกติ เพราะเนื้อหาในละครยายนั้นกลุ่มคนชายรักชายก็ยังมี การดำเนินวิถีชีวิตที่เหมือนผู้ชายธรรมดาทั่วไป และยังเป็นการสะท้อนว่าสังคมไทยปัจจุบันมีกลุ่มคนประเภทนี้มากขึ้น และพวกเขาไม่ใช่ตัวประหลาดหรือเป็นคนป่วยทางจิต ซึ่งความจริงแล้วพวกเขาก็คือมนุษย์ธรรมดาทั่วไปในสังคมนั่นเอง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีผลทำให้วัยรุ่น Gen Z ส่วนใหญ่สนใจจะรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับละครวาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยใน “ขั้นสนใจ” ที่พบว่า วัยรุ่น Gen Z รู้สึกสนใจละครวายและเริ่มหาข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องนี้ในภาพรวมอยู่ระดับมาก สำหรับ “ขั้นประเมินผล” นั้น เป็นขั้นที่วัยรุ่น Gen Z พิจารณาไตร่ตรองว่าละครวายมีความเหมาะสมกับตนเอง โดยเห็นว่าละครวายมีเนื้อหาที่ทันสมัย ละครวายมี

มากขึ้นและรับชมได้ง่าย และข้อมูลจากสื่อที่เผยแพร่เรื่องละครวายทำให้อยากเรียนรู้เรื่องวายมากขึ้น นอกจากนั้นวัยรุ่น Gen Z ยังเป็น “กลุ่มผู้ไวต่อการรับนวัตกรรม (Innovators)” เพราะเป็นคนที่เกิดในช่วงปี พ.ศ.2538 – 2552 (มีช่วงอายุ 12-26 ปี) เป็นเด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมาพร้อมกับสิ่งอำนวยความสะดวกรอบด้าน เรียนรู้รูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมแบบดิจิทัล ดำเนินชีวิตแบบมีการติดต่อสื่อสารไร้สาย และเข้าถึงสื่อ บันเทิงต่าง ๆ ได้ง่าย ดังนั้นการเข้าสู่ “ชั้นทดลอง” เพื่อรับชมละครวาย ซึ่งเป็นขั้นถัดไป จึงเป็นเรื่องง่าย เพราะคนกลุ่มนี้จะมีทัศนคติที่ดีต่อนวัตกรรมและชอบทดลองสิ่งใหม่ ๆ อยู่แล้ว อีกทั้งสามารถทดลองรับชม ละครวายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์และผ่านทางสถานีโทรทัศน์ได้อย่างสะดวก การทดลองรับชมละครวายจะ ทำให้ได้รับการยอมรับรวดเร็วขึ้น เพราะผู้ที่ได้ทดลองแล้วมักจะเกิดการยอมรับ ถ้านวัตกรรมนั้นมีข้อดีกว่า ของเดิม ซึ่งจะนำไปสู่ “ชั้นยอมรับการปฏิบัติ” ต่อไป สอดคล้องกับการนำเสนอข่าวออนไลน์ของสำนัก เครือข่ายสื่อสารสาธารณะ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS) (2565) ที่ นำเสนอว่า ซีรีส์วายยังเป็นขาขึ้น สะท้อนจากสถิติเรื่อง “Y Economy” พบว่า ระยะเวลา 2 ปี มีฐานคนดูซีรีส์ วยบน Line TV เพิ่มขึ้นร้อยละ 328 หรือกว่า 3 เท่าตัว และมียอดผู้ชมซีรีส์วายในแอปพลิเคชัน Line TV ที่ สูงเกิน 600 ล้านวิว ซึ่งสวนทางกับละครกระแสหลักที่เรตติ้งน้อยลงกว่า 40% อีกทั้งสามารถต่อยอดธุรกิจอื่น ๆ ของไลน์ให้มูลค่าสูงขึ้น เช่น ซีรีส์วายบางเรื่องเมื่อเปิดตัวเพียงช่วงแรกก็สามารถทำให้ยอดขายสติ๊กเกอร์ไลน์ คาแรกเตอร์ตัวละครโตทะลूर้อยละ 1,000 สูงสุดในรอบ 1 ปี และยอดขายเมโลดี้ในหมวดเพลงจากซีรีส์สูงขึ้น ร้อยละ 400 เป็นต้น (ปัจจุบัน LineTV ได้ยุติการให้บริการในปี 2565 เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงทางด้าน ธุรกิจ)

โดยสรุปถ้าพิจารณาจากการใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายนวัตกรรมอาจกล่าวได้ว่า จุดเริ่มต้นของละครวาย มาจากญี่ปุ่นและการแพร่กระจายอย่างไร้พรมแดนไปยังประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย อันมีผลมาจาก ความก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ส่วนการยอมรับนวัตกรรมนั้นพบว่าปัจจัยด้านสภาพสังคมและ วัฒนธรรมในยุคปัจจุบันมีผลต่อประเด็นการยอมรับความหลากหลายด้านเพศ และเป็นการเปลี่ยนมุมมองของ สังคมไทยที่มีต่อเรื่องนี้มากขึ้น นอกจากนั้น วัยรุ่น Gen Z ซึ่งเป็น Gen ที่เติบโตมาพร้อมเทคโนโลยี และเป็น Gen ที่มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี อีกทั้งยังใช้ชีวิตอยู่บนเว็บและสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ตเป็นอย่างมาก ก็ทำให้เกิดการยอมรับในด้านการเปิดกว้างทางความคิดที่แตกต่าง รวมทั้งยังสามารถปรับทัศนคติในการ ยอมรับความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านต่าง ๆ รวมทั้งความหลากหลายด้านเพศที่มีมากขึ้น จึงมีผลให้วัยรุ่น Gen Z ยอมรับละครวาย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้วยกระแสความนิยมละครวายทั้งในประเทศและต่างประเทศมีมากขึ้น ผู้ผลิตละครหรือซีรีส์ควร สร้างสรรค์ผลงานละครวายให้ตอบโจทย์ความต้องการของวัยรุ่น Gen Z ซึ่งในปัจจุบันละครวายสามารถเป็น Soft Power ของประเทศไทยได้อย่างดี
2. ปัจจุบันสังคมไทยยอมรับผู้มีความหลากหลายทางเพศ ดังนั้นสถาบันบริการสารสนเทศที่ ให้บริการผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายที่เป็นคน Gen Z ควรมีการจัดหาทรัพยากรประเภทละครวายมาให้บริการเพื่อให้ ตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากขึ้น
3. ผู้ผลิตละครวายควรพัฒนาการดำเนินเรื่องให้ฉีกแนวเดิม ๆ ออกนอกร่วมมหาวิทยาลัยสู่สังคมใน โลกความเป็นจริงมากขึ้น เพื่อให้ละครวายมีพัฒนาการและสามารถอยู่ในกระแสความสนใจของวัยรุ่น Gen Z ได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเรื่องการเผยแพร่และการยอมรับนวัตกรรมละครวายของกลุ่มคน Gen ต่าง ๆ
2. ควรมีการศึกษาเรื่องแนวการดำเนินเรื่องในละครวายตามความต้องการของผู้ชม
3. ควรมีการศึกษาความสอดคล้องของการดำเนินเรื่องในละครวายปัจจุบันกับเพศวิถีในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2564, 22 ตุลาคม). ซีรีส์“แปลรักฉันด้วยใจเธอ” คว่ำรางวัลที่เกาหลี. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/967515>.
- ซิลซิลเจแปน. (ม.ป.ป.). รู้จัก ยาโอโย (Yaoi) หรือ BL : ความสัมพันธ์ชายรักชาย คืออะไร. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://chillchilljapan.com/dictionary/yaoi-boys-love/>.
- บริษัทเดอะวันเอ็นเตอร์ไพรส์ จำกัด (มหาชน). (2565). “ปรากฏการณ์ ONE สนั่นจอ” เปิดคอนเทนต์เด็ด หลากรส ครึ่งปีหลัง 2022 นักแสดงแม่เหล็กแน่นจอ “ช่องวัน31 – GMM25. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2566 จาก <https://www.theoneenterprise.com/news2408/>
- ผู้จัดการออนไลน์ (MGR online). (2565, 8 ตุลาคม). แม่โจ้โพลล์เปิดผลสำรวจสังคมไทยยอมรับเพศทางเลือกท่วมท้นร้อยละ 89.93. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.mgronline.com>.
- พิคะโบต์. (2564, 21 พฤศจิกายน). กางไรต์แมป 3 ปี WeTV รุกตลาดวิดีโอสตรีมมิ่งด้วยกลยุทธ์ “3X” ตั้งเป้าขึ้นแท่นสตรีมมิงเบอร์ 2 ในอาเซียน. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2564 จาก <https://www.marketingoops.com/news/biz-news/wetv-business-plan/>.
- มายเบส (My best) บริการแนะนำสินค้า. (2565). 20 อันดับ ละครช่อง GMM 25 ปี 2022 เรตติ้งสูง ใหม่ล่าสุด ดูย้อนได้. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2565 จาก <https://my-best.in.th/50307>.
- สันติชัย อาภรณ์ศรี. (2565, 23 มีนาคม). หรือ 'ซีรีส์วาย' นี้แหละคือซอฟต์แวร์ของประเทศไทย. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.gqthailand.com/culture/article/deng-lun-chinese-star>.
- สำนักเครือข่ายสื่อสาธารณะ องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (ThaiPBS). (2565, 26 กรกฎาคม). ซีรีส์วายไทยยังต้องไปต่อ...ไม่รอ “หากินกับเพศสภาพ”. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2565 จาก <https://decode.plus/20220708/>.
- อินโฟเควสท์นิวส์. (2565, 5 มกราคม). YouTube แพลตฟอร์มที่คนไทยใช้งานมากที่สุดในปี 64. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.infoquest.co.th/thailand-media-landscape-2022/youtube>.
- ไอว...ซาร่า. (2564, 17 กุมภาพันธ์). บอยเลิฟมาแรง สายวายครองเมือง เปิดผังซีรีส์จ่อออนแอร์ปี 2564. ไทยรัฐออนไลน์. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2565 จาก <https://www.thairath.co.th/entertain/news/ 2032473>

การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอก The Development of a Performance Pattern and Form of a Poeng Mang Khok

รังสรรค์ บัวทอง (Rangsan Buathong) ^{1*}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ,วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Asst. Prof. Dr., College of music, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : rangsan1972@gmail.com

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนอุดหนุนการวิจัย ของมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”

(Received: January 9, 2023; Revised: May 11, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงเปิงมางคอก และเป็นแนวทางการบรรเลงกลองเปิงมางคอกให้ผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษาทดลองชนิดนี้ ผลจากการวิจัย พบว่า รูปแบบการบรรเลงกลองเปิงมางคอกที่สร้างขึ้นใหม่ มีลักษณะการบรรเลงที่ผสมผสานรูปแบบการบรรเลงเป็นทำนองหลักและการแปลทำนองเพื่อบรรเลงสอดแทรกกับทำนองหลัก ซึ่งต้องพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกจากเดิมเปิงมางคอกมี ลูก 15 ลูก เพิ่มขึ้นเป็น 7 โดยปรับขนาดลูกเปิงมางคอกและขยายขนาดของแผงเปิงมางคอกให้รองรับการแขวนลูกเปิงมางคอก อีกทั้งจะต้องเทียบเสียงเปิงมางคอกแต่ละเสียงให้ตรงตามเสียงฆ้องมอญวงใหญ่ จากการที่ผู้วิจัยได้แสดงผลงานการสร้างรูปแบบการบรรเลง และพัฒนารูปลักษณ์กลองเปิงมางคอกให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตามแบบเครื่องมือการวิจัยตามแบบประเมินที่สร้างขึ้น ผลการประเมินการสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์กลองเปิงมางคอก ในเรื่องเสียงของกลองเปิงมางคอก เมื่อนำไปบรรเลงร่วมกับวงปี่พาทย์มอญ มีความกลมกลืนในระดับดีมาก ในเรื่องของทักษะการบรรเลง ผู้บรรเลงสามารถแสดงทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกระดับสูง และรูปลักษณ์เปิงมางคอกที่พัฒนา มีความเหมาะสม แต่อาจมีอุปสรรคสำหรับผู้บรรเลงกลองเปิงมางคอกในเรื่องของความเคยชินกับการบรรเลงกลองเปิงมางคอกแบบเดิม สรุปผลงานวิจัยชิ้นนี้ สามารถตอบสนองต่อทักษะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกของผู้บรรเลงที่แสดงถึงศักยภาพของทักษะขั้นสูงให้เป็นที่ยอมรับในระดับชาติและนานาชาติ และเป็นแนวทางรูปแบบการกลองบรรเลงเปิงมางคอกในรูปแบบใหม่ให้กับผู้บรรเลงนำไปใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม อีกทั้งเป็นแนวทางรูปแบบการบรรเลงให้กับผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษาทดลองชนิดนี้

คำสำคัญ : การแปลทำนอง; รูปแบบการบรรเลง; หน้าทับ

Abstract

The development of a performance pattern and image of a poeng mang khok (a traditional Thai percussion instrument) is a qualitative research which aim to enhance the poeng mang khoks performing skills, and serve as a guideline for those who are interested in studying this kind of drums. The results revealed that the performance pattern developed from this research is a mixture of the themes and the heterophony. The pattern was derived

from the original poeng mang khok, which is a set of 7 poeng mang drums, changed into 15 drums. The size of the drums was adjusted to be smaller, and the holder of those drums was made larger in order to hold all the drums. In addition, each drum's sound was checked and tuned up with the khong Mon wong yai (a circle instrument with gongs). The researcher was presenting the performance pattern and image of a poeng mang khok to the experts and had them evaluate the pattern following the evaluation form developed by the researcher. The results, in terms of sound of a poeng mang khok, show that when it is performed together with the piphat Mon ensemble, its harmony is at a very high level. Regarding performance skills, the performer's skills are at a high level. In terms of the image of a transformed poeng mang khok, it is suitable; however, there may be drawbacks for performers who are not familiar with the newly developed poeng mang khok. To conclude, this research conforms with the performance skills of the performer which reflects the high-level potential that is recognized domestically and internationally, and the pattern serves as a guideline for playing a poeng mang khok harmoniously and suitably in a new way in the piphat Mon ensemble. Moreover, it serves as a performance pattern for those who are interested in playing this kind of drums.

Keywords : Heterophony; Instrumental Form; Na Thap

บทนำ

“กลอง” เป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ และยังใช้ในการประกอบพิธีกรรมในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งกลองยังเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นวัฒนธรรมร่วมของประเทศต่าง ๆ ซึ่งปรากฏให้เห็นในทุกประเทศที่มีศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรี ดังที่ มนตรี ตราโมท ได้กล่าวไว้ว่า กลองเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีถือได้ว่าเกิดขึ้นในยุคแรก ๆ (มนตรี ตราโมท, 2545, น.10)

บทบาทและความสำคัญของกลองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในศาสน์สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทูลสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ในเรื่อง ปี่ฉม กลองชนะ กลองสัญญาณ ความว่า

กลองที่ไทยเราใช้กัน พิเคราะห์ดูก็สำหรับตี ให้เสียงเป็นสัญญาณต่าง ๆ เช่น กลอง วินิจฉัยเข็รก็สำหรับตีถวายฎีกา กลอง 3 ใบบนหอกกลองก็ตีบอกสัญญาณต่าง ๆ กลองตามวัด ก็ตีบอกเวลาเพล และให้บุญชาวบ้านเมื่อสวดมนต์แล้วในเวลาเย็น กลองตีทุ่งยามก็สำหรับบอกเวลา กลองชนะก็บอกจิ้งหะเดิน

(กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ, 2505)

กลองอีกชนิดหนึ่งที่มีบทบาทที่สำคัญมาก ไทยเราเรียกชื่อว่า กลองชนะ ใช้ตีสั่งบอกกระบวนให้เดินช้าหรือเร็วในพระราชพิธี ตามที่สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชทานชื่อเอาไว้ ดังปรากฏการเคลื่อนกระบวนพยุหยาตราไปสู่พระเมรุมาศ ในหนังสือเฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510 – 2520) เรื่อง “เหตุใด ข้าพเจ้าจึงชอบดนตรีไทย”

อีกอย่างหนึ่งพอจะกล่าวในที่นี้ได้ คือ “เปิงพรวด” หมายถึง พวกที่แต่งกายสีแดง ในงานพระราชทานเพลิงศพ ตีกลอง ซึ่งมีอยู่ จังหวะ 2 จังหวะหนึ่งใช้ตีในงานพระศพเจ้านาย หรือบุคคลชั้นสูง อีกจังหวะหนึ่งเรียกกันว่า “สามไม้หนี สีไม้ไล” นั้น ใช้ตีในงานศพคนที่สำคัญรองลงมา (ในงานเสด็จพระราชดำเนิน)

(เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, 2521, น.19)

จากบันทึกหลักฐานในหนังสือเฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510 – 2520) เรื่อง “เหตุใด ข้าพเจ้าจึงชอบดนตรีไทย” ข้างต้น จะพบว่า มีชื่อกลองชนิดหนึ่งที่ใช้กับกลองชนะ ได้แก่ “เปิง” ซึ่งพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายคำว่า เปิงมาง ไว้ว่า น.ชื่อกลองชนิดหนึ่ง มีหนังซึง 2 หน้า ตรงกลางป่องเล็กน้อย ยาวประมาณ 54 เซนติเมตร ใช้บรรเลงร่วมกับตะโพนในวงปี่พาทย์ก็ได้ ใช้ตีนำกลองชนะในกระบวนเสด็จพยุหยาตรา หรือตีประกอบประจำพระบรมศพ เป็นต้น คนตีเปิงมางนำกลองชนะ เรียกว่า จำลอง คู่กับคนเป่าปี่ ซึ่งเรียกว่า จำปี่ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554, น.420)

กลองเปิงมาง นอกจากจะใช้อยู่ในวงกลองชนะในกระบวนเสด็จพยุหยาตรา หรือตีประกอบประจำพระบรมศพแล้ว ยังเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่ซึงหน้ากลองด้วยหนัง ทำหน้าที่กำกับจังหวะหน้าทับควบคู่กับตะโพนมอญได้รับอิทธิพลของชาวมอญ โดยเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทยอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะกลองเปิงมางคอก ถือว่าเป็นเครื่องดนตรีที่สร้างสีสันให้กับวงปี่พาทย์มอญเป็นอย่างมาก วงปี่พาทย์มอญแต่เดิมนั้นใช้กลองเปิงมางเพียงลูกเดียว โดยทำหน้าที่บรรเลงสอดประสานไปกับตะโพนมอญ ต่อมาภายหลังโบราณจารย์ทางดนตรีไทยได้พัฒนา และปรับปรุงเพิ่มเติมขึ้นเป็น 7 ลูก 7 เสียง ให้ครบตามระดับเสียงของดนตรีไทย โดยสร้างเป็นคอกสำหรับแขวนกลองเปิงมางและแขวนเรียงลำดับไว้เป็นราวล้อมตัวคนตีเรียกว่า “กลองเปิงมางคอก” (มนตรี ตราโมท, 2525, น.15)

จากการได้เป็นผู้ร่วมบรรเลงและเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญจากสถานที่ต่าง ๆ พบว่า ด้วยกลองเปิงมางคอกเป็นเครื่องดนตรีที่มีการพัฒนาให้มี 7 ลูก 7 เสียง ทำให้เกิดระดับเสียงต่าง ๆ ซึ่งการตั้งเสียงหรือการถ่วงเสียงกลองเปิงมางคอกจากเสียงสูงไปหาเสียงต่ำ โดยเรียงจากลูกเปิงมางคอกที่เล็กสุดขวามือผู้บรรเลงไปด้านซ้ายสุดของผู้บรรเลง โดยไม่ได้กำหนดระดับเสียงตามตัวโน้ต ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและคุณภาพของกลองเปิงมางคอก ถ้าผู้บรรเลงกลองเปิงมางคอกขาดความเข้าใจในการบรรเลงก็จะทำให้เสียงกลองเปิงมางคอกเกิดความกลมกลืนกับวงปี่พาทย์มอญได้ยาก (อนุชา บริพันธ์, สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2565) ด้วยข้อจำกัดของกลองเปิงมางคอก ไม่สามารถทำเสียงได้ครบตามเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงปี่พาทย์มอญได้ อีกทั้งบทบาทหน้าที่ของกลองเปิงมางคอกเป็นเพียงแค่เครื่องดนตรีที่ใช้กำกับจังหวะตีสอดแทรกกับตะโพนมอญและทำนองเพลง นอกจากจะให้ความรู้สึกทางอารมณ์ความสนุกสนาน ตื่นเต้นเร้าใจหรืออารมณ์ความรู้สึกใดก็ตาม ในความรู้สึกเรื่ององระดับเสียงของกลอง สามารถบอกได้เพียงระดับเสียงสูง กลาง และต่ำ

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการที่จะสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาสัญลักษณ์กลองเปิงมางคอก ให้เป็นเครื่องดนตรีที่มีบทบาทและหน้าที่ในการบรรเลงได้ทั้งกำกับจังหวะ และสร้างทำนองที่เป็น

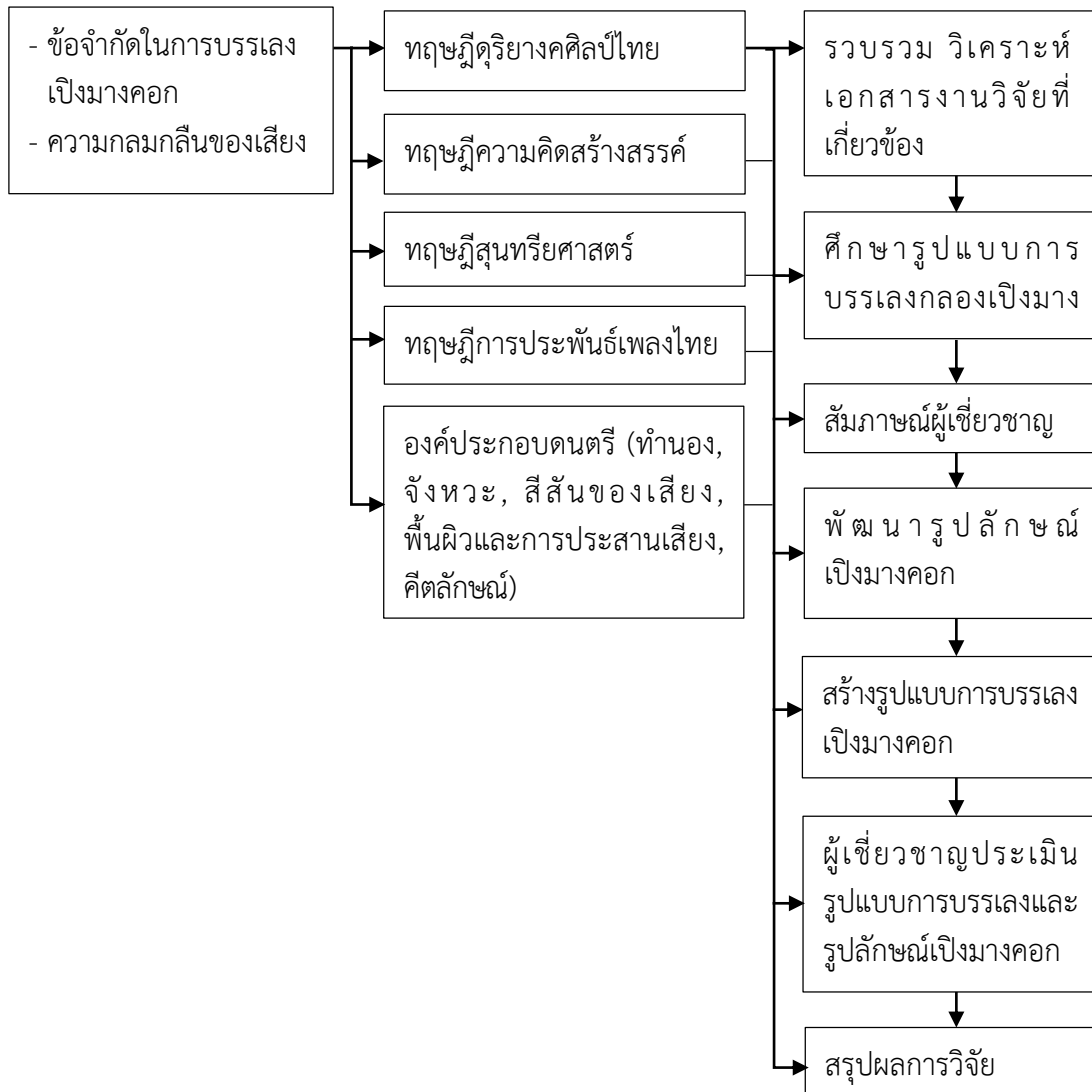
ลักษณะเฉพาะของกลองเปิงมางคอก เพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะของผู้บรรเลงกลองเปิงมางคอก และยกระดับความสำคัญของเครื่องดนตรีชนิดนี้ให้เป็นที่ยอมรับในสังคมไทยและนานาชาติประเทศ อีกทั้งเป็นแนวทางในการบรรเลงให้กับนักดนตรีและผู้สนใจที่จะมาศึกษากลองเปิงมางคอก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาทักษะการบรรเลงเปิงมางคอก
2. เพื่อเป็นแนวทางการบรรเลงกลองเปิงมางคอกให้ผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษากลองชนิดนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย เรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาสัญลักษณ์เปิงมางคอกตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ดังแผนภูมิกรอบแนวความคิดในการวิจัยที่นำเสนอต่อไปนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา : รังสรรค์ บัวทอง, 2563

จากแผนภูมิ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อจำกัดในการบรรเลงกลองเปิงมางคอก และความกลมกลืนของเสียงในการนำกลองเปิงมางคอกมาประสมกับวงปี่พาทย์มอญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงศึกษาองค์ประกอบของดนตรี ลักษณะการบรรเลงเพลงไทย การประพันธ์เพลง การวิเคราะห์เพลง และทฤษฎีต่าง ๆ เกี่ยวข้องกับการวิจัย อีกทั้งสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญการบรรเลงกลองเปิงมางคอก และนำองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาารูปลักษณะกลองเปิงมางคอก เพื่อให้เกิดการยกระดับทักษะของผู้บรรเลงและความสำคัญของกลองเปิงมางคอกให้เป็นที่ยอมรับระดับชาติและนานาชาติ นอกจากนี้ยังเกิดแนวทางการบรรเลงกลองเปิงมางคอกในรูปแบบใหม่ให้กับผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษา

ระเบียบวิธีการวิจัย

วิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาารูปลักษณะเปิงมางคอก เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในรูปแบบงานสร้างสรรค์ โดยดำเนินการมีขั้นตอนรายละเอียดดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษารวบรวมเอกสารแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- ศึกษารวบรวมทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารตำราและงานวิจัย โดยค้นหาข้อมูลจากแหล่งวิทยากรต่าง ๆ รวมถึงการเดินทางไปหาข้อมูลจริงในพื้นที่ต่าง ๆ
- วิเคราะห์และสังเคราะห์เนื้อหา ความสำคัญ และปัญหาเกี่ยวกับการบรรเลงกลองเปิงมางคอก และลักษณะเครื่องดนตรีที่ใช้ให้จังหวะ
- บันทึกความเหมือนและความแตกต่างข้อค้นพบ เพื่อนำมาสร้างเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของการสร้างรูปแบบการบรรเลง แบบประเมินความเหมาะสมของการพัฒนารูปลักษณะของกลองเปิงมางคอก และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาารูปลักษณะเปิงมางคอก

ขั้นที่ 2 ประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล กำหนดวันสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามเกี่ยวกับกลองที่ใช้ในปัจจุบัน และกลองที่จะใช้เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาารูปลักษณะ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่

- อาจารย์อนุชา บริพันธ์ุ ดุริยางคศิลป์อาวุโส สำนักการสังคีต กรมศิลปากรผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยประเภทกลองชนิดต่าง ๆ
- อาจารย์ ดร.พิชญ์ บุญศรีอนันต์ อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต (ดนตรีศึกษา) วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เชี่ยวชาญการบรรเลงกลองชนิดต่าง ๆ
- นายพรเทพ ฤงทอง นักดนตรีอิสระ เชี่ยวชาญการบรรเลงกลองเปิงมางคอกและกลองชนิดต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 สรุปประเด็นจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำไปสู่การสร้างรูปแบบการบรรเลงเปิงมางคอกและพัฒนาารูปลักษณะ

ขั้นที่ 4 ทดลองใช้

- ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของการสร้างรูปแบบการบรรเลงของกลองเปิงมางคอก และความเหมาะสมกับการพัฒนารูปลักษณะของกลองเปิงมางคอก
- สรุปประเด็นข้อบกพร่องและนำมาพัฒนารูปแบบการบรรเลง และพัฒนารูปลักษณะ

ขั้นที่ 5 สรุปผลวิจัย นำเสนอ และเผยแพร่

ผลการวิจัย

ผลจากการวิจัย พบว่า ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. รูปแบบการบรรเลงกลองเปิงมางคอกที่สร้างขึ้นใหม่ มีลักษณะการบรรเลงที่ผสมผสานรูปแบบการบรรเลงกลองเปิงมางคอกแบบดั้งเดิม คือ บรรเลงสอดแทรกทำนองหลักและตะโพนมอญ ส่วนรูปแบบการบรรเลงเปิงมางคอกที่สร้างขึ้นใหม่ คือ บรรเลงเป็นทำนองหลักและการแปลจากทำนองหลักเป็นทำนองในลักษณะเฉพาะของการบรรเลงกลองเปิงมางคอก ซึ่งผู้บรรเลงต้องใช้ทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกขั้นสูง 2. ในการสร้างรูปแบบการบรรเลงเปิงมางคอกต้องพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกจากเดิมเปิงมางคอกมี 7 ลูก เพิ่มขึ้นเป็น 15 ลูก โดยปรับขนาดลูกเปิงมางคอกและขยายขนาดความกว้างของแผงเปิงมางคอกให้รองรับการแขวนลูกเปิงมางคอก อีกทั้งจะต้องเทียบเสียงเปิงมางคอกแต่ละเสียงให้ตรงตามเสียงฆ้องมอญวงใหญ่ จากการที่ผู้วิจัยได้แสดงผลงานการสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินตามแบบเครื่องมือการวิจัยตามแบบประเมินที่สร้างขึ้น ผลการประเมินการสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์กลองเปิงมางคอก ในเรื่องเสียงของกลองเปิงมางคอก เมื่อนำไปบรรเลงรวมกับวงปี่พาทย์มอญ มีความกลมกลืนในระดับดีมาก ในเรื่องของทักษะการบรรเลงผู้บรรเลงสามารถแสดงทักษะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกระดับสูง ในส่วนของรูปลักษณ์เปิงมางคอกที่พัฒนามีความเหมาะสม แต่อาจมีอุปสรรคสำหรับผู้บรรเลงเปิงมางคอกในเรื่องของความเคยชินกับการบรรเลงเปิงมางคอกแบบเดิม

สรุปผลงานวิจัยชิ้นนี้สามารถตอบสนองและต่อยอดทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกของผู้บรรเลงที่แสดงถึงศักยภาพของทักษะขั้นพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับของนักดนตรีที่บรรเลงกลองเปิงมางคอก และเป็นแนวทางรูปแบบการบรรเลงเปิงมางคอกในรูปแบบใหม่ให้กับผู้บรรเลงนำไปใช้บรรเลงในวงปี่พาทย์มอญได้อย่างกลมกลืนและเหมาะสม อีกทั้งเป็นแนวทางรูปแบบการบรรเลงให้กับผู้สนใจที่จะเข้ามาศึกษากลองชนิดนี้

ตัวอย่างการสร้างรูปแบบการบรรเลงกลองเปิงมางคอก

บรรทัดที่ 1

ทางฆ้อง	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด
ตะโพนมอญ	---ทิง	---เท่ง	-ทิง-เท่ง	--เท่งทิง	---ทิง	---เท่ง	-ทิง-เท่ง	--เท่งทิง
เปิงมางคอก	ร้วตามทำนอง							

ทำนองหลัก

ทางฆ้อง	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด
---------	------	------	------	------	------	------	------	------

การแปลทำนองกลองเปิงมางคอก

มือขวา	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด	ท-ล-ล-	-ล-ช	-ลชม	ร-ด-
มือซ้าย	----	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด	-ล-ช-ช	-ล-ช	-ลชม	-ร-ด

รูปแบบการแปลทำนองกลองเปิงมางคอกบรรทัดนี้ จะมีลักษณะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกเป็นทำนองหลักผสมผสานกับการบรรเลงสอดแทรกทำนองเพิ่มเข้ามาในท้องที่ 5

บรรทัดที่ 2

ทางซ็อง	-มชล	ชดชล	ชมชล	-ด-ร	-ช-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด
ตะโพน มอญ	---ทิ่ง	---เท่ง	-ทิ่ง-เท่ง	--เท่งทิ่ง	---ทิ่ง	---เท่ง	-ทิ่ง-เท่ง	--เท่งทิ่ง
เปิงมาง คอก	ร้วตามทำนอง							

ทำนองหลัก

ทางซ็อง	-มชล	ชดชล	ชมชล	-ด-ร	-ช-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด
---------	------	------	------	------	------	------	------	------

การแปลทำนองกลองเปิงมางคอก

มือขวา	ซ็-ซ็-	ม็-ร็-	ด็-ด็-	ร็-ม็-	ม็-ร็-ม็-	ด็-ล -	ช-ม-	ร-ด-
มือซ้าย	-ม็-ร็	-ด็-ล	-ช-ล	-ด็-ร็	-ร็-ด็-ร็	-ด็-ล	-ช-ม	-ร-ด

รูปแบบการแปลทำนองกลองเปิงมางคอกบรรทัดนี้ จะมีลักษณะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกแบบสลับมือขวาและมือซ้ายจากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ โดยบรรเลงคู่ไปกับทำนองหลักและมีการบรรเลงเทคนิคสะบัดสอดแทรกทำนองเพิ่มเข้ามาในท้องที่ 5

บรรทัดที่ 3

ทางซ็อง	-มชล	ชดชล	ชมชล	-ด-ร	-ช-ด	-ร-ม	-ช-ม	-ร-ด
ตะโพน มอญ	---ทิ่ง	---เท่ง	-ทิ่ง-เท่ง	--เท่งทิ่ง	---ทิ่ง	---เท่ง	-ทิ่ง-เท่ง	--เท่งทิ่ง
เปิงมาง คอก	ร้วตามทำนอง							

ทำนองหลัก

ทางซ็อง	- ม ช ล	ช ด ช ล	ช ม ช ล	- ด - ร	- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

การแปลทำนองกลองเปิงมางคอก

มือขวา	ม-ร-ม-	ล - ด	ท-ล-ด็-	ร็-ม็-	ร้วตามทำนอง
มือซ้าย	-ร-ด-ร	-ช-ล	-ล-ช-ล	-ด็-ร็	

รูปแบบการแปลทำนองหลักกลองเปิงมางคอกบรรทัดนี้ จะมีลักษณะการบรรเลงกลองเปิงมางคอกแบบสลับมือขวาและมือซ้ายจากเสียงต่ำขึ้นไปเสียงสูง มีการบรรเลงเทคนิคสะบัดสอดแทรกทำนองเพิ่มเข้ามาในท้องที่ 1 และท้องที่ 3 และท้องที่ 5 - 8 ใช้การบรรเลงแบบร้วเป็นทำนอง โดยเริ่มจากโน้ตเสียงมีกลองเปิงมางคอกลูกที่ 5 บรรเลงมือขวาสลับกับมือซ้ายเรียงลงมาตามตัวโน้ต และจบด้วยโน้ตเสียงโด กลองเปิงมางคอกลูกที่ 13 จากขวามือผู้บรรเลง การบรรเลงร้วตามทำนองในลักษณะนี้จะต้องใช้การบรรเลงโดยเร็ว เพื่อให้ทำนองที่แปลจบพร้อมกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท้องที่ 8

รูปแบบการแปรทำนองจากทำนองหลักเป็นทำนองกลองเปิงมางคอก เป็นเพียงการยกตัวอย่างการแปรในรูปแบบหนึ่ง โดยมีหลักการแปรโดยแปรทำนองตามกลุ่มเสียงของทำนองหลัก อาจมีโน้ตเสียงจรบ้าง เป็นการเพิ่มอรรถรสในการฟัง อีกทั้งเพื่อแสดงทักษะผู้บรรเลงกลองเปิงมางคอกความสามารถขั้นสูง

การพัฒนาสัญลักษณ์กลองเปิงมางคอก

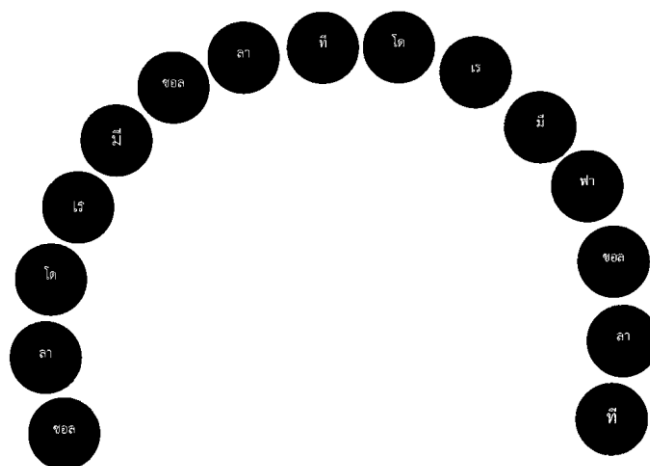
การพัฒนาสัญลักษณ์กลองเปิงมางคอก ผู้วิจัยได้พัฒนา 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนของลูกกลองเปิงมางคอกที่เดิมมีจำนวน 7 ลูก เพิ่มเป็น 15 ลูก โดยเทียบเคียงตามจำนวนลูกของฆ้องมอญวงใหญ่ และปรับขนาดของลูกกลองเปิงมางคอก เพื่อให้รองรับการเทียบเสียงกลองเปิงมางคอกให้ตรงตามเสียงของฆ้องมอญวงใหญ่ อีกทั้งได้พัฒนาแผงของกลองเปิงมางคอกให้มีขนาดรองรับลูกกลองเปิงมางคอก

ลูกกลองเปิงมางคอก

ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยปรับจำนวนและปรับขนาดของลูกกลองเปิงมางคอก เพื่อให้รองรับรูปแบบการบรรเลงที่สร้างขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 2 ลูกกลองเปิงมางคอก
ที่มา : รังสรรค์ บัวทอง, 2563

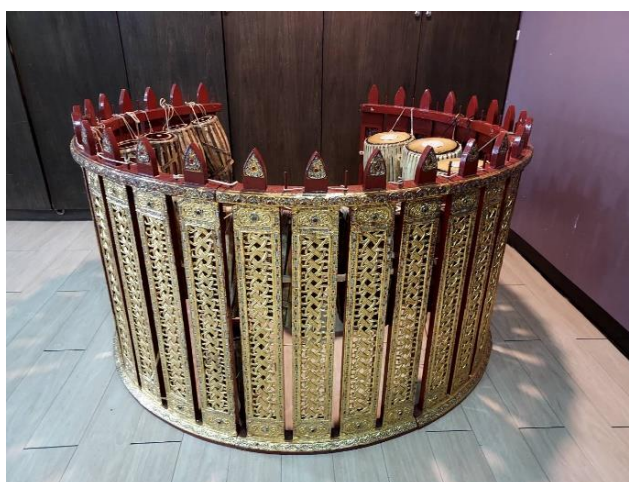
ภาพที่ 3 ระดับเสียงของลูกกลองเปิงมางคอก
ที่มา : รังสรรค์ บัวทอง, 2563

ตารางที่ 1 ขนาดลูกกลองเปิงมางคอก

กลองลูกที่ นับจาก ขวามือ ผู้บรรเลง	เส้นผ่าน ศูนย์กลาง หน้ากลอง ส่วนบน (ซม.)	เส้นผ่าน ศูนย์กลางหน้า กลองส่วนล่าง (ซม.)	ความยาว ลูกกลอง เปิงมางคอก (ซม.)	เส้นผ่าน ศูนย์กลางส่วน กระพุ่มกลาง ลูกกลอง (ซม.)	ความถี่เสียง หน่วยวัดเป็น เฮิรตซ์ (Hz)
1	11	9	45	24	8.762
2	12	10	45	25	0.721
3	13	11	45	25	0.681
4	13	11	45	25	1.648
5	14	12	45	26	0.616
6	15	12	45	26	0.561
7	16	13	45	27	8.506
8	16	13	45	27	5.455
9	17	13	45	28	7.413
10	18	14	45	29	7.371
11	19	15	45	29	6.306
12	20	15	45	30	1.277
13	20	15	45	30	0.252
14	21	16	45	31	4.203
15	22	17	45	32	1.180

แผงกลองเปิงมางคอก

ผู้วิจัยได้พัฒนาโดยปรับแผงของกลองเปิงมางคอก เพื่อให้รองรับจำนวนและขนาดของกลองเปิงมางคอกที่พัฒนาขึ้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 4 แผงกลองเปิงมางคอก

ที่มา : รังสรรค์ บัวทอง, 2563

ตารางที่ 2 ขนาดแผงกล่องเปิงมางคอก

ความยาวของแผง กล่องเปิงมางคอก (ซม.)	ความสูงของแผง กล่องเปิงมางคอก (ซม.)	ความกว้างระหว่างท้ายแผง ขวามือกับซ้ายมือผู้บรรเลง (ซม.)
410	78	80

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนาสัญลักษณ์เปิงมางคอกเป็นการพัฒนาทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกให้เป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักดนตรี และเพื่อสร้างแนวทางให้กับผู้บรรเลงกล่องเปิงมางคอกและผู้สนใจ อีกทั้ง โดยผู้วิจัยทำการวิจัยเชิงคุณภาพในลักษณะงานสร้างสรรค์ โดยการนำปัญหาและข้อค้นพบจากประสบการณ์ตรงของผู้วิจัยและผู้บรรเลงเปิงมางคอกมาตีความ โดยใช้ทฤษฎีทางด้านดนตรีมาประยุกต์ใช้ในการสร้างและพัฒนาจนเกิดรูปแบบการบรรเลง และการพัฒนาสัญลักษณ์กล่องเปิงมางคอก เพื่อรองรับทักษะการบรรเลงเปิงมางคอกในขั้นพัฒนาหรือขั้นสูงและเกิดความกลมกลืนของเสียงในการนำกล่องเปิงมางคอกมาบรรเลงร่วมในวงปี่พาทย์มอญ เพื่อสร้างจินตภาพให้กับผู้ฟัง ดังที่ เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (2542, น. 2-15) กล่าวถึงเรื่อง องค์ประกอบของดนตรีไทย เกิดจากความพยายามของมนุษย์ในการสร้างเสียงให้อยู่ในระเบียบของจังหวะ ทำนอง สีสันของเสียงและคีตลักษณ์ การสร้างรูปแบบการบรรเลงกล่องเปิงมางคอก เป็นการสร้างเพื่อข้ามข้อจำกัดบางประการในเรื่องของเสียงกล่องเปิงมางคอกดั้งเดิม โดยสร้างทำนองตามหลักองค์ประกอบทางดนตรี ดังที่ สงัด ภูเขาทอง (2532, น.77) กล่าวถึงเรื่อง การสร้างทำนองเพลงไม่แตกต่างกับนักประพันธ์ที่คิดผูกเรื่องขึ้นมาแล้วดำเนินข้อความไปตามแนวทางที่ตนคิดเอาไว้ ทุกคนอาจเป็นนักเขียนได้ทั้งนั้น เพียงแต่ข้อเขียนนั้นจะงามหรือไม่ หรือจะจงใจให้คนอื่นสนใจหรือไม่ นักเขียนที่ดีต้องมีความรู้ในเรื่องที่ตนเขียน มีความรอบคอบ มีความละเอียดอ่อนต่อการสังเกตถึงวัตถุต่าง ๆ ที่ตนนำมาเขียน และต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและเข้าใจถึงการเขียนหรือตีบทแตก

งานวิจัยนี้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาและการต่อยอดทางวัฒนธรรม ในมิติการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ทางดนตรีใหม่ ๆ ตามยุคสมัย ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของเครื่องดนตรีประกอบจังหวะประเภทกล่องจะไม่ใช่แค่เครื่องดนตรีบรรเลงประกอบจังหวะ แต่จะมีบทบาทและหน้าที่ประกอบจังหวะและสร้างทำนองในลักษณะทำนองหลักและการแปลทำนอง ทำให้เครื่องดนตรีชนิดนี้สามารถนำไปบรรเลงร่วมกับวงดนตรีประเภทอื่น ๆ ได้หลากหลาย ทำให้เกิดคุณค่าสะท้อนถึงความสำคัญของผู้บรรเลงกล่องเปิงมางคอกที่ต้องใช้ทักษะและประสบการณ์การบรรเลงขั้นสูง อีกทั้งยังส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการสร้างและพัฒนาเปิงมางคอก ด้วยบทบาทและหน้าที่ของเครื่องดนตรีชนิดนี้มีมากขึ้นกว่าเดิม การนำไปใช้ประโยชน์ทางดนตรีก็มากขึ้นตามไปด้วย

การสร้างหรือพัฒนานับเป็นปรากฏการณ์หนึ่งของกระบวนการทางความคิดสร้างสรรค์ผลงาน ดังที่ ศิวกานต์ ปทุมสูติ (2548, น.15) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคำประสมของคำว่า ความคิดและสร้างสรรค์ คำว่าความคิด หมายถึง การทำให้ปรากฏเป็นรูปหรือประกอบให้เป็นรูป หรือเป็นเรื่องขึ้นในใจ หรือเป็นการใคร่ครวญ การไตร่ตรอง หรือการคาดคะเน ส่วนคำว่า สร้างสรรค์ (Create หรือ Creative) เป็นคำกริยา หมายถึง สร้างให้มีให้เป็น นำไปสู่สิ่งไม่เคยมีมาไม่เคยเป็นให้เกิดเป็นต้นแบบหรือแบบอย่างให้ปรากฏขึ้น สอดคล้องกับ สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2552, น.9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางปัญญาที่สามารถขยายขอบเขตความคิดที่มีอยู่เดิมสู่ความคิดที่แปลกใหม่ที่แตกต่างไปจากความคิดเดิม และเป็นความคิดที่ใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอก จึงเป็นงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะของผู้บรรเลงและการสร้างการยอมรับในสังคม อีกทั้งแก้ปัญหาเรื่องความกลมกลืนของเสียงในการนำกลองเปิงมางคอกไปบรรเลงในวงปี่พาทย์มอญหรือนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อนำไปบรรเลงรวมวงดนตรีประเภทอื่น ๆ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่อง การสร้างรูปแบบการบรรเลงและพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอก เป็นการนำเสนอแนวคิดเชิงสร้างสรรค์ในงานทางด้านดนตรี สามารถนำแนวทางการบรรเลงไปสร้างบทเพลงมอญหรือบทเพลงประเภทอื่น ๆ เพื่อใช้ในการบรรเลง และการนำแนวทางการพัฒนารูปลักษณ์เปิงมางคอกไปพัฒนาเครื่องดนตรีอื่น ๆ ให้เกิดมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ อีกทั้งให้เกิดองค์ความรู้ทางด้านดนตรีทั้งในเชิงวิชาการเรื่องของการประพันธ์เพลงและอุตสาหกรรมการผลิตทางด้านดนตรี

เอกสารอ้างอิง

- กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2505). **สาส์นสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ**. เล่ม 6. พระนคร:คุรุสภา.
- งามตา นันทขว้าง. (2551). **ศรีกุย ปันแสง ช่างทำเครื่องดนตรีพื้นบ้านล้านนา**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีชาติพันธุ์วิทยา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2542). **โครงการค้นคว้าวิจัยในพระราชดำริ เรื่อง ความถี่ของเสียงดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี. (2542). **สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีไทย (ฉบับปรับปรุง)**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. (2521). **เฉลิมพระเกียรติและรวมพระราชนิพนธ์ (พ.ศ. 2510-2520) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- พิชญ บัญศรีอนันต์ (อาจารย์ประจำหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เชี่ยวชาญการบรรเลงกลองชนิดต่าง ๆ). สัมภาษณ์, 25 เมษายน 2565.
- พรเทพ ถุงทอง (นักดนตรีอิสระ เชี่ยวชาญการบรรเลงกลองเปิงมางคอกและกลองชนิดต่าง ๆ). สัมภาษณ์, 18 เมษายน 2565.
- มนตรี ตราโมท. (2525). **ดนตรีไทยภาคกลาง, ในศิลปวัฒนธรรมไทย เล่ม 7 นาฏดุริยางคศิลป์ไทย รัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.
- _____. (2545). **ดุริยสาส์น ของนายมนตรี ตราโมท**. กรุงเทพฯ: ธนาครากสิกรไทย (มหาชน).
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทยภาคคีตะ-ดุริยางค์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- วาสิษฐ์ จรรย์ยานัน. (2538). **สวนฯ เล่มน้อย**. (พิมพ์ครั้งที่ 1) . สถาบันราชภัฏจันทรเกษม.
- ศิวกานต์ ปทุมสุติ. (2548). **กวีวิจารณ์หลากลีลาฉันทลักษณ์: สร้อยสันติภาพ**. กรุงเทพฯ: เคล็ดไทย.
- สังัด ภูเขาทอง. (2532). **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2552). **21 วิธีการจัดการเรียนรู้: เพื่อพัฒนากระบวนการคิด**. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อนุชา บริพันธ์. (ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี สำนักการสังคีต กรมศิลปากร). สัมภาษณ์, 30 เมษายน 2565.

การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่

Developing of higher education institutions toward a new normal learning organization

รัฐจักรพล สามทองคำ (Ratthachakphon Samthongkum)^{1*}

ทนง ทองภูเบศร์ (Thanong Thongphubate)²

วีระวัฒน์ พัฒนกุลชัย (Weerawat Pattanakulchai)³

^{1,2,3} วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

(Rattanakosin College of Innovation Management, Rajamangala University of Technology Rattanakosin)

*Corresponding Author. E-mail: ratthachakphon.sam@rmutr.ac.th

(Received: February 28, 2023; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนารูปแบบการบริหารสถาบันอุดมศึกษาของรัฐสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ เนื่องจากสถานการณ์ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษามีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาคมสถาบันอุดมศึกษาในความปรกติใหม่ โดยเฉพาะการทำงานเป็นทีมในแพลตฟอร์มสมัยใหม่อย่างคล่องตัว รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น นอกจากนี้ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจำเป็นต้องมีเทคนิคการจับใจความเฉพาะของประชาคมไว้อย่างเป็นระบบและเข้าถึงได้โดยง่าย จึงเป็นเรื่องท้าทายสำหรับผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา ขณะเดียวกันยังต้องกระตุ้นให้ประชาคมถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต่อกันในสถาบันอุดมศึกษา แนวคิดการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ที่ผู้เขียนได้วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับความปรกติใหม่ การบริหารสถาบันอุดมศึกษา การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่จากเอกสารวิชาการและงานวิจัย จะเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาได้อย่างเหมาะสมยิ่งในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว สู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ส่งผลให้เกิดการสร้างสิ่งใหม่ ๆ การถ่ายโอนความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา และภูมิปัญญาที่เกิดขึ้นจากประชาคมที่สร้างสรรค์ พบว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) ด้านองค์กร ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบย่อย คือ การบริหารจัดการและวัฒนธรรมองค์กร การจัดการความรู้ การมีวิสัยทัศน์ร่วม และเทคโนโลยีดิจิทัล 2) ด้านบุคคล ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบย่อย คือ การเป็นบุคคลที่รอบ (ไฝ) รู้ การมีแบบแผนความคิด การเรียนรู้ การคิดอย่างเป็นระบบ การเป็นนวัตกรรม และการเป็นพลเมืองดิจิทัล และ 3) ด้านผู้นำ ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบย่อย คือ การมุ่งนำการเปลี่ยนแปลง การเป็นเพื่อนร่วมงานด้วย เอาท์เวิร์ดมายด์ เซ็ต และการเป็นผู้จัดการความเสี่ยง

คำสำคัญ: องค์กรแห่งการเรียนรู้; สถาบันอุดมศึกษา; แบบปรกติใหม่

Abstract

This academic article aims to present the concept of developing a higher education institution into a learning organization in the new normal, which can be used to develop the management model of public higher education institutions to become a learning organization

in the new normal. Due to the current situation, higher education institutions have continued to develop personnel with various forms, learning and changing the behavior of the higher education institute community in a new normal, especially working as a team in a modern platform with dexterity, speed, efficiency, and exchanging knowledge with other people. In addition, administrators of higher education institutions must have techniques for storing community-specific knowledge systematically with ease of accessibility. It is therefore a challenge for administrators of higher education institutions. At the same time, the community must be encouraged to transfer and exchange knowledge reciprocally in higher education institutions. The concept of developing a higher education into a learning organization in the new normal in terms of administration, knowledge management, and learning organization analyzed and synthesized from academic documents and previous studies is considered to be a guideline for higher education institutions improvement during disruption to sustainable development, which contributes to creativity. Transferring knowledge in higher education and wisdom arising from creative community delineate 3 key factors: 1) organization with 4 sub-components i.e. management and organizational culture, knowledge management, and shared vision and digital technology 2) individuals with 6 sub-components i.e. being well-rounded, having mental model, learning, thinking systematically, being innovator, and being digital citizen and 3) leadership with 3 sub-components i.e. transformation leadership, outward mindset, and risk manager.

Keywords: Learning Organization; Higher Education; New Normal

บทนำ

ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลแบบก้าวกระโดดและการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน (Disruption) ที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ภูมิภาค และโลก ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่สังคมสูงวัยและทักษะของประชากรในศตวรรษที่ 21 ที่ทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับความท้าทายและมุ่งพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมยุค 4.0 เป็นแรงกดดันต่อการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาอย่างปฏิเสธไม่ได้ เมื่อพิจารณาความตามพระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 มาตรา 5 (3) ที่ว่า “การจัดการอุดมศึกษาต้องเป็นไปเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ ตอบสนองยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บท แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ และแผนด้านการอุดมศึกษา ต้องเชื่อมโยงกับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่าเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับทรัพยากรบุคคลของประเทศในการเข้ารับการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งส่งเสริมให้มีการศึกษาอบรมเพื่อเสริมสร้างทักษะในการประกอบอาชีพของบุคคลและการศึกษาตลอดชีวิต”

มาตรา 27 ที่ว่า “สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการให้คณาจารย์และบุคลากรอื่นมีความรู้เท่าทันความก้าวหน้าทางวิชาการในโลก พัฒนาการเรียนการสอน การวิจัยให้ทันสมัยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางวิชาการ ความเปลี่ยนแปลงของโลก สังคม และเทคโนโลยี และส่งเสริมและสนับสนุนการผลิตผลงานทางวิชาการในระดับชาติและระดับนานาชาติ” (ราชกิจจานุเบกษา, 2562) ปัจจุบันพบว่า ระบบการศึกษาในระดับอุดมศึกษายังมีปัญหามากมายประการ นับตั้งแต่ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและ

มาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว ยังมีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาส และความเสมอภาคทางการศึกษา จึงเป็นที่มาของการกำหนดแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาภายใต้ 6 ยุทธศาสตร์หลักที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ซึ่ง 1 ใน 6 ยุทธศาสตร์ที่สำคัญ คือ ยุทธศาสตร์ที่ 4 ที่ว่า การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา มีเป้าหมาย คือ 1) ผู้เรียนทุกคนได้รับโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น ดัชนีความเสมอภาคของอัตราการเข้าการศึกษาในระดับอุดมศึกษาตามฐานะทางเศรษฐกิจและพื้นที่ที่ลดลง เป็นต้น และ 2) การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาสำหรับคนทุกช่วงวัย มีตัวชี้วัดที่สำคัญ เช่น มีระบบเครือข่ายเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการศึกษาที่ทันสมัย สนองตอบความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ และสถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงและมีคุณภาพ เป็นต้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากภาวะวิกฤติในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นรวดเร็วไม่สามารถคาดเดาได้ เช่น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี สถานการณ์โรคระบาดของไวรัสสายพันธุ์ใหม่โควิด-19 ถือเป็นภาวะวิกฤติที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของคนทั้งโลก (Mok, 2021) การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาในยุคหลังโควิด-19 เต็มไปด้วยการแข่งขัน การเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และทำงานพร้อมกันได้ทุกที่ทุกเวลา โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้สร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้และให้ผู้เรียนสามารถเรียนออนไลน์ได้ สถาบันอุดมศึกษาที่มีความพร้อมในทุกด้านจึงจะสามารถอยู่รอดและเจริญก้าวหน้าต่อไปได้ ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาต้องบริหารให้เกิดความเป็นเลิศ เป็นที่ยอมรับของทุกภาคส่วน โดยกลยุทธ์ความสำเร็จตามเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาอย่างหนึ่ง คือ การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ (New Normal Learning Organization) ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งที่สำคัญในด้านการพัฒนาองค์กร และได้รับความสนใจทั้งในแวดวงวิชาการและการบริหารจัดการองค์กร เป็นแนวคิดที่มีการนำมาใช้เพื่อปรับปรุงการทำงานในองค์กร สร้างความยั่งยืนและดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง ทั้งนี้จะต้องมีวางแผนในการบริหารจัดการท่ามกลางกระแสของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้โลกเปิดกว้างอย่างไม่สิ้นสุด โดยลักษณะขององค์กรที่มีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาจะมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการขั้นตอน ในการจัดการองค์กรเพื่อเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะการแข่งขันได้ (ภัททิยา โสมภีร์, 2562)

ผู้เขียนเห็นว่า ในการจัดการความรู้และคลังข้อมูล องค์กรต้องมีระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยพร้อมกับทุนมนุษย์ที่มีความสามารถในการเลือกใช้ข้อมูลสารสนเทศที่มีคุณค่าและเป็นข้อมูลจริง เพื่อนำมาใช้วางแผนและประกอบการตัดสินใจทางกลยุทธ์และการเผยแพร่ ถ่ายโอนความรู้ให้กับพนักงานในองค์กรต่อไป หากองค์กรเลือกใช้และนำข้อมูลที่ผิดก็จะเกิดความเสียหายกับองค์กรทั้งระบบได้ ยิ่งกว่านั้น องค์กรต้องมีหน้าที่ในการพัฒนาความรู้เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งสร้างควมมีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน (นฤมล จิตรเอื้อ, 2560) นอกจากนี้พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวดที่ 3 ข้อที่ 3 ได้กล่าวว่า “การพัฒนาส่วนราชการให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ในการบริหารราชการแนวใหม่ ส่วนราชการจะต้องพัฒนาความรู้ ความเชี่ยวชาญให้เพียงพอแก่การปฏิบัติงาน ให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและสถานการณ์ของต่างประเทศที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยโดยตรง” ซึ่งในการบริหารราชการตามพระราชกฤษฎีกานี้จะต้องมีการวางแผนการปฏิบัติราชการทุกระยะ ต้องมีการปรับแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ต้องมีการกำหนดผลสัมฤทธิ์ของงานที่เป็นความจริง ฉะนั้น ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

โดยเน้นการสร้างความคิดใหม่ ๆ ตามวิชาการสมัยใหม่และนำมาปรับใช้ในการบริหารสถาบันอุดมศึกษา ตลอดเวลา ในพระราชกฤษฎีกาก่อนหน้านี้ ได้กำหนดเป็นหลักการว่า ส่วนราชการต้องมีการพัฒนาความรู้เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ (พระราชกฤษฎีกากว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี, 2546)

จึงเป็นที่มาของบทความวิชาการฉบับนี้ที่ผู้เขียนมีความประสงค์ที่จะนำเสนอการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์การแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่เพื่อประโยชน์ต่อผู้อ่านโดยเฉพาะผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต่อไป

ความปรกติใหม่

วลี “ความปรกติใหม่” มาจากคำว่า “New normal” ที่ Oxford dictionary ได้นิยามว่า “A previously unfamiliar or atypical situation that has become standard, usual, or expected.” ซึ่งหมายถึงความถึงสถานการณ์ที่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปรกติ ประชาคมไม่คุ้นชิน และเป็นสถานการณ์ที่ไม่เป็นมาตรฐาน เป็นเหตุหรือวิกฤติบางอย่าง นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง แต่เมื่อประชาคมได้เผชิญกับสถานการณ์นั้นและมีการปรับตัวเพื่ออยู่กับสถานการณ์ให้ได้ จึงทำให้สถานการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปรกติและเป็นมาตรฐาน คำจำกัดความของคำว่า New normal จึงเป็นพลวัตสามารถใช้ได้กับบริบทต่าง ๆ โดยเฉพาะทางการศึกษา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากสามารถใช้คำนี้ได้กับหลาย ๆ บริบท จึงมีการคิดคำกลางเป็นภาษาไทยด้วยการเขียนทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “นิวนอร์มัล” จะทำให้สามารถสื่อความหมายได้ดีกว่า อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการบัญญัติศัพท์นิเทศศาสตร์ ได้บัญญัติคำนี้ไว้แล้วว่า ความปรกติใหม่ ฐานวิถีชีวิตใหม่ (ราชบัณฑิตยสภา, 2563) โดยในบทความนี้ผู้เขียนเลือกใช้คำว่า “ความปรกติใหม่”

“ความปรกติใหม่” กำเนิดขึ้นในช่วงหลังวิกฤติเศรษฐกิจถดถอยทั่วโลกในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 (ค.ศ. 2007 – 2008) ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบเศรษฐกิจครั้งใหญ่ การจัดการบางอย่างซึ่งแต่เดิมเคยถูกมองว่าผิดปกติ ได้กลับกลายเป็นสิ่งที่พบเห็นกันได้ทั่วไป และถูกนำมาใช้ในบริบทอื่น ๆ อย่างเช่น ด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อสื่อสารและทำความเข้าใจถึงสภาวะการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ ที่อุณหภูมิสูงขึ้นและเกิดความเปลี่ยนแปลงของฤดูกาล ส่วน “New Normal” ในบริบทสถานการณ์การแพร่ระบาดของ “โควิด -19” ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 นั้น อธิบายได้ว่า เป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมากจนกลายเป็นความสูญเสียอย่างใหญ่หลวงอีกครั้งหนึ่งของมนุษยชาติ มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม ๆ โดยมีการปรับหาวิธีการดำรงชีวิตแบบใหม่เพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อ ควบคู่ไปกับความพยายามรักษาและฟื้นฟูศักยภาพทางเศรษฐกิจและธุรกิจ นำไปสู่การสรรค์สร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เทคโนโลยีใหม่ ๆ มีการปรับแนวคิด วิสัยทัศน์ วิธีการจัดการ ตลอดจนพฤติกรรมที่เคยทำมาเป็นกิจวัตร เกิดการป่วยเบนออกจากความคุ้นเคยอันเป็นปกติมาแต่เดิมในหลายมิติ ทั้งในด้านอาหาร การแต่งกาย การรักษาสุขภาพ การศึกษาเล่าเรียน การสื่อสารการทำธุรกิจ ฯลฯ ซึ่งสิ่งใหม่เหล่านี้ได้กลายเป็นความปรกติใหม่ จนในที่สุดเมื่อเวลาผ่านไปก็ทำให้เกิดความคุ้นชินก็จะกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตปกติของผู้คนในสังคม นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรกติใหม่ โดย พิชราภรณ์ ดวงชื่น (2564) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรกติใหม่ ว่า เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติและเคยคาดหมายล่วงหน้าไว้ได้ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่น่าคุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ การใช้ชีวิต

แบบใหม่เกิดขึ้นหลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวงและรุนแรงอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้มนุษย์ต้องปรับตัวเพื่อรับมือกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าจะดำรงรักษาวิถีดั้งเดิมหรือหวนหาถึงอดีต ในมิติของการแพร่ระบาดของโควิด-19 Visanuyothin (2020) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรกติใหม่ ว่า เป็นชีวิตวิถีใหม่ เป็นแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลังจากเกิดการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 เช่น ใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ปรับการบริหารองค์การให้ทันสถานการณ์ วิถีชีวิตใหม่จะเป็นอย่างไรขึ้นอยู่กับกรอบแบบ ทั้งตนเอง ครอบครัว การงาน เพื่อให้มีความสุขไปด้วยกัน สอดคล้องกับ สุภาภรณ์ พรหมบุตร (2563) ที่ได้อธิบาย ความปรกติใหม่ไว้ว่า ผลจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ช่วงปลาย พ.ศ. 2562 ถึง พ.ศ. 2563 ซึ่งเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว และรุนแรงจนแพร่กระจายไปในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ผู้คนเจ็บป่วยและล้มตายจำนวนมาก จนกลายเป็นความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ของมนุษยชาติ มนุษย์จึงจำเป็นต้องป้องกันตนเองเพื่อให้มีชีวิตรอดด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตที่ผิดไปจากวิถีเดิม

ในมิติของการดำเนินชีวิต มาลี บุญศิริพันธ์ (2563) ได้ให้ความหมายของคำว่า ความปรกติใหม่ ว่าเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีต อันเนื่องมาจากมีบางสิ่งมากระทบจนแบบแผนและแนวทางปฏิบัติที่คนในสังคมคุ้นเคยอย่างเป็นปกติ ต้องเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีชีวิตใหม่นี้ ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ การจัดการ และการใช้ชีวิตแบบใหม่ สำหรับความปรกติใหม่ในมิติของการจัดการศึกษา กนกพร ภูติวัฒน์ชัย (2564) อธิบายความปรกติใหม่ ว่าเป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตในสถานศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เนื่องมาจากผลกระทบของปัญหาการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านการจัดการเรียนการสอน แผนการศึกษา การสื่อสาร และการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย

จากความหมายของความปรกติใหม่ข้างต้น ผู้เขียนสรุปได้ว่า “เป็นการดำเนินชีวิตแบบใหม่ ในสังคมเก่าบนพื้นฐานของการปรับตัวภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง” ดังนั้นในการศึกษายุคความปรกติใหม่เป็นการดำเนินชีวิตอย่างใหม่ที่แตกต่างจากอดีตภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย รูปแบบวิถีการเรียนรู้และการจัดการศึกษาใหม่ประกอบด้วยวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ ใส่หน้ากากเพื่อป้องกันโรค ปรับการบริหารสถาบันการศึกษาให้ทันสถานการณ์ เป็นรูปแบบการดำเนินชีวิตในสถานศึกษาแบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม เนื่องมาจากผลกระทบของปัญหาการระบาดของโควิด-19 ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในด้านการจัดการเรียนการสอน แผนการศึกษา การสื่อสาร และการใช้ชีวิตในสถาบันการศึกษาเปลี่ยนแปลงไปสู่วิถีใหม่ภายใต้หลักมาตรฐานใหม่ที่ไม่คุ้นเคย ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษา จึงต้องมีการปรับตัวและบริหารองค์การในความปรกติใหม่ให้อยู่รอดได้ ทั้งต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ ทักษะในศตวรรษที่ 21 ตอบเป้าหมาย และวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษาด้วย

การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในความปรกติใหม่

สิ่งที่สำคัญที่จะทำให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถปรับตัวและอยู่ได้ในความปรกติใหม่ ได้นั้น ปรานี กันธิมมา (2563) ได้อธิบายว่า ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบคือ

1) การมีวิสัยทัศน์ (Vision) ซึ่งเป็นการสื่อสารกับคณะทำงาน และประชาคมสถาบันอุดมศึกษา โดยการสื่อสารต้องมีความชัดเจน ที่สามารถทำให้ประชาคมเห็นเป้าหมายของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นภาพเดียวกัน และรู้ว่าสถาบันอุดมศึกษาจะก้าวเดินไปในทิศทางใด

2) การสนับสนุนการเติบโตทางความคิด (Growth Mindset) เป็นการสร้างความเชื่อมั่น ความไว้วางใจในตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดการทำงานรูปแบบใหม่ ๆ ที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับวิสัยทัศน์

และกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษา เห็นได้จากการทำงานที่บ้าน (Work From Home) ทั้งผู้นำและคณะทำงาน จะต้องมีความเชื่อมั่น มีความเชื่อใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างมากในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่ เพื่อให้ได้ผลการปฏิบัติงานที่ดีต่อสถาบันอุดมศึกษา โดยประกอบด้วย 2 องค์ประกอบย่อยคือ 2.1) ความมุ่งมั่นและมั่นใจว่า คณะทำงานมีความสามารถและจะก้าวไปด้วยกันตามทิศทางของสถาบันอุดมศึกษา 2.2) การทำงานเชิงรุกในการวางแผนเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในกรณีที่ที่ดีที่สุด และในกรณีที่แย่ที่สุด เหมือนเช่นในช่วงที่มีวิกฤติการระบาดของโควิด-19

3) การปรับเปลี่ยนมุมมองและยืดหยุ่น (Change and Flexible) เป็นการทำความเข้าใจจุดแข็ง จุดอ่อนของสถาบันอุดมศึกษา ชัดความสามารถและกลยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาเพื่อปรับเปลี่ยนทั้งมุมมอง แนวคิด แนวทางในพัฒนาสถาบันอุดมศึกษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคน ผลิตภัณฑ์หรือบริการของสถาบันอุดมศึกษา ตลอดจนแนวทางที่ต้องการจะก้าวไปถึง ทั้งนี้ผู้นำจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมกับ คณะทำงานและหัวหน้างานเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นที่เสริมสร้างมุมมองใหม่เพื่อสามารถรับมือกับ สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งเป็นความปรกติใหม่ โดยต้องคำนึงถึงองค์ประกอบย่อยคือ 3.1) การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องด้วยการใช้คำถามปลายเปิด หรือคำถามแบบโศกซ์ 3.2) การเปิดรับแนวคิดใหม่ ๆ จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) เพื่อได้ข้อมูลใหม่ ๆ แนวความคิดเชิงสร้างสรรค์มาพัฒนาสิ่งใหม่ใน สถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3.3) การเอาใจใส่กับคณะทำงานเพื่อให้เกิดการร่วมมือร่วมใจอย่างต่อเนื่อง

4. ชัดเจนกระจ่าง (Clarify) ในยุคที่มีความซับซ้อนของระบบ สถาบันอุดมศึกษา สภาพแวดล้อม ที่ มากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้มีปัจจัยจำนวนมากต่อการตัดสินใจ ดังนั้นการสร้างเสริมความชัดเจนในนโยบายและกล ยุทธ์ของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นแนวทางที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เพื่อให้การตัดสินใจของผู้บริหารสถาบัน อุดมศึกษาทันต่อเหตุการณ์ โดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบย่อยคือ 4.1) การจัดระบบให้เรียบง่าย 4.2) การ ลดความซับซ้อนของระบบและเน้นประเด็นหลักที่เป็นแก่นของสถาบันอุดมศึกษา จะทำให้ไม่เสียเวลากับระบบ หรือขั้นตอนที่ไม่สร้างคุณค่าให้กับสถาบันอุดมศึกษา 4.3) ความตระหนักรู้ การใช้สัญญาตัญญาณและ ประสบการณ์ในการทำงาน และการตัดสินใจ 4.4) การคิดเชิงระบบเพื่อให้ได้มุมมองแบบองค์รวม แล้วแยก ย่อยออกมาเป็นส่วนต่าง ๆ เพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจน

5. ความว่องไว (Agility) ต่อการเปลี่ยนแปลง โดยผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาที่ยืดหยุ่นและมีการ ปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจะสามารถรับมือกับสถานการณ์ฉุกเฉินได้ โดยที่ยังคงเป้าหมายและวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษาอยู่ โดยจะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบย่อยคือ 5.1) การ ตัดสินใจปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและตัดสินใจด้วยความมั่นใจ 5.2) การ พัฒนานวัตกรรม ด้วยการเรียนรู้ปัญหา และใส่ใจกับผู้รอบข้างแล้วพัฒนานวัตกรรมใหม่เพื่อแก้ปัญหา เหล่านั้น 5.3) การให้อำนาจ เป็นการทำงานในลักษณะการสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกัน และการสนับสนุน ให้ผู้อื่นสามารถทำงานได้อย่างยอดเยี่ยมแม้จะเป็นการทำงานที่บ้าน จาก 5 องค์ประกอบข้างต้นที่จะทำให้ สถาบันอุดมศึกษาสามารถปรับตัวและอยู่ได้ในความปรกติใหม่ได้นั้น การบริหารสถาบันอุดมศึกษาในความ ปรกติใหม่ยังต้องให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เพื่อจะเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ได้ อีกด้วย

การจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษา

ทฤษฎีการสร้างความรู้ เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า บุคคลสามารถสร้างศักยภาพได้ด้วยกระบวนการ สร้างความรู้ โดยความรู้ดังกล่าวสามารถแบ่งได้สองลักษณะสำคัญ คือ 1) ความรู้ในตนเองของบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีลักษณะเป็น นามธรรม บุคคลอื่นไม่สามารถสัมผัสได้ ขณะที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของ

ความรู้นั้นก็ไม่สามารถแสดงออกมาได้ ความรู้ลักษณะนี้จะอยู่ในรูปแบบของความคิด ความเชื่อ เป็นต้น 2) ความรู้ที่ปรากฏชัด (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่มีลักษณะเป็น รูปธรรม บุคคลอื่นสามารถสัมผัสได้ ขณะที่บุคคลผู้เป็นเจ้าของความรู้นั้นก็ยังสามารถแสดงออกมาได้ ความรู้ลักษณะนี้จะอยู่ในรูปแบบของงานเขียน ตำรา แผนผังสิ่งประดิษฐ์ กระบวนการทำงาน ระบบของงาน เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบความรู้ในตนเองของ บุคคลกับความรู้ที่ปรากฏชัด พบว่า ความรู้ในตนเองของบุคคล เป็นความรู้ที่ไม่สามารถแสดงออกได้อย่าง ง่ายตายและมักได้มาจากประสบการณ์ส่วนตัว ไม่มีการประมวล เป็นอัตนัย ผ่านการรับรู้ และประสบการณ์ ยากที่จะถ่ายทอดและมักต้องมีปฏิสัมพันธ์และการสอนแบบเห็นหน้ากัน ไม่สามารถบันทึกและจัดเก็บได้ ขณะที่ความรู้ที่ปรากฏชัด ความรู้ที่ชัดเจน เป็นความรู้ที่สามารถแสดงออก ประมวล และบันทึกได้ง่าย เพื่อให้ สามารถแบ่งปัน เป็นอุปนิสัย มีเหตุผล และเป็นเรื่องทางเทคนิค สามารถถ่ายทอดได้ง่าย สามารถบันทึกและ จัดเก็บในรูปแบบกายภาพ/ดิจิทัลได้ (Prabhakaran J., 2021)

ในสถาบันอุดมศึกษาจะพบว่า มีความรู้ทั้งสองลักษณะนี้อยู่ในตัวบุคคล ดังนั้นในการจัดการความรู้ ผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาต้องสร้างกระบวนการในการเปลี่ยนความรู้ในตนเองของบุคคลออกมาเป็นความรู้ที่ ปรากฏชัดด้วยกระบวนการสำคัญที่ประกอบด้วย 4 กระบวนการ คือ (1) กระบวนการทางสังคมเป็นการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (2) กระบวนการอธิบายความรู้เป็นการถ่ายทอดความรู้ในตนเองของบุคคลสู่ ประชาคมสถาบันอุดมศึกษา (3) กระบวนการรวบรวมความรู้เป็นการรวบรวมความรู้ที่ปรากฏชัดแล้วเชื่อมโยง ความรู้เข้าด้วยกันเพื่อสร้างความรู้ใหม่ และ (4) กระบวนการฝึกฝนเพื่อให้เกิดการซึมซับความรู้เป็นการนำ ความรู้ที่ปรากฏชัดของสถาบันอุดมศึกษาที่สร้างขึ้นนำไปใช้จริงโดยประชาคมสถาบันอุดมศึกษาขณะปฏิบัติ หน้าที่ ซึ่ง 4 กระบวนการข้างต้นจะนำสถาบันอุดมศึกษาไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จากนั้นจึงสร้าง รูปแบบที่ใช้ได้จริงโดยทำให้ประชาคมสถาบันอุดมศึกษาสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างอิสระและติดต่อสื่อสาร กันโดยได้รับข้อมูลเท่าเทียมกันผ่านช่องทางต่าง ๆ โดยเฉพาะช่องทางที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัล อย่างไรก็ตาม การทำงานเป็นทีมโดยการนำของผู้บริหารสถาบันอุดมศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในการนำสถาบันอุดมศึกษาไปสู่ องค์กรแห่งการเรียนรู้ เพราะเป็นการปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนสนทนากันทั้งบนแพลตฟอร์มดิจิทัลและแบบ เเผชิญหน้ากัน เนื่องจากการสนทนาอาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดความเข้าใจตรงกันหรือความเห็นขัดแย้งกันได้ ส่งผลให้ข้อมูลไหลเวียนทั้งแนวตั้งและแนวนราบ

องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่

ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีผลต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะระดับอุดมศึกษา ความสามารถในการ แข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาจึงไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณอาคารสถานที่ใหญ่โต และการมีบุคลากรจำนวนมากอีก ต่อไปแต่จะขึ้นอยู่กับความรู้ ทักษะ ความสามารถและความฉลาดของประชาคมสถาบันอุดมศึกษา การสร้าง องค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงให้เกิดการนำความรู้สู่นวัตกรรมจึงเกิดขึ้นมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้น ศตวรรษที่ 20 อย่างไรก็ตามเมื่อสถาบันอุดมศึกษาเกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งการเปลี่ยนบทบาทหน้า การลด ต้นทุนดำเนินงานที่เสี่ยงต่อตำแหน่งหน้าที่ของประชาคมสถาบันอุดมศึกษา การหมุนเวียนงานเพื่อการเรียนรู้ การปรับปรุงหลักสูตรให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลัน เป็นต้น เมื่อสถาบันอุดมศึกษาจะต้องเป็นองค์กร แห่งการเรียนรู้ นั้นหมายถึงสถาบันอุดมศึกษาจะมีประชาคมที่ได้เพิ่มขีดความสามารถอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับ สถาบันอุดมศึกษา ระดับคณะ/วิทยาลัย และระดับตัวบุคคลเพื่อจุดหมายของการเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่มี ความคิดใหม่และขยายความคิดที่จะเรียนรู้ด้วยกันทั้งสถาบันอุดมศึกษา (Senge,2006; Luhn, 2018)

จากแนวคิดวินัย 5 ประการ (The Fifth Discipline) ในการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ของ Senge (2006) ที่ประกอบด้วย 1) การคิดอย่างเป็นระบบ (system thinking) เป็นการคิดโดยมองภาพรวมทั้งระบบ

สถาบันอุดมศึกษาตั้งแต่ปัจเจกนำเข้า กระบวนการและผลลัพธ์ที่มีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเชื่อมต่อกัน อย่างมีรูปแบบส่งผลซึ่งกันและกัน 2) ความเป็นนายตัวเอง (Personal Mastery) คือการที่คนในสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ฝึกฝน ปฏิบัติและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต (Lifelong Learning) เพื่อเพิ่มศักยภาพของตนเองอยู่เสมอ สร้างจิตสำนึกในการใฝ่เรียนใฝ่พัฒนาศักยภาพไปสู่เป้าหมาย 3) รูปแบบความคิด (Mental Model) คือแบบแผนทางความคิด ความเชื่อ ทักษะคิดจากการสั่งสม ประสบการณ์กลายเป็นกรอบความคิดที่ส่งผลให้ปัจเจกบุคคลมีความสามารถในการทำความเข้าใจ วินิจฉัย ตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ 4) การมีวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) คือการสร้างทัศนคติร่วมของคนในองค์กร ให้สามารถมองเห็นภาพและมีความต้องการที่จะมุ่งไปในทิศทางเดียวกัน และ 5) การเรียนรู้เป็นทีม (Team Learning) คือการเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกในลักษณะกลุ่มหรือทีมงาน มีเป้าหมายสำคัญที่จะต้องทำให้เกิดขึ้น เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์กันอย่างสม่ำเสมอทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาที่เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จะต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ ทักษะและวิธีคิดเพื่อพัฒนาปัญญาและศักยภาพของทีมโดยรวม มีการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างกันทั้งในเรื่องของความรู้ใหม่ที่ได้มาจากการค้นคิด หรือจากภายนอกและภายในสถาบันอุดมศึกษา ในปัจจุบันเป็นยุคดิจิทัล เทคโนโลยีมีความก้าวหน้าอย่างมาก และส่งผลให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลและสารสนเทศจำนวนมาก หรือ 'Big Data' ความรู้ของสถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นการไหลเวียนของประสบการณ์ ค่านิยม บริบทของข้อมูลและความรู้ที่อยู่ในตัวของผู้เชี่ยวชาญ และมักจะอยู่ในเอกสารกับภารกิจประจำวันที่ประชาคมสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการ ดังนั้นการแข่งขันของสถาบันอุดมศึกษาจึงต้องสร้างความรู้อยู่เสมอ และสร้างการเรียนรู้ของประชาคมสถาบันอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพราะองค์กรที่เรียนรู้ได้เร็วจะสามารถปรับตัวได้รวดเร็ว ทำให้มีข้อได้เปรียบเชิงกลยุทธ์และสามารถนำเอาความฉลาดที่สั่งสมไว้ทั้งในสถาบันอุดมศึกษามาใช้อย่างได้ผล โดยผ่านการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่จะส่งผลให้องค์กรเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันอย่างมาก

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาศึกษา เรื่อง การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกตินิยามใหม่ เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ปรับปรุงหรือพัฒนาวางแผนนโยบายของภาครัฐ เอกชน และเพื่อพัฒนางานวิจัยครั้งต่อไป จึงได้รวบรวมข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

เพื่อให้องค์กรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งสร้างความรู้มีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกันภายในองค์กร ซึ่งการพัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ จะมุ่งพัฒนาประเด็นหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านบุคคล และด้านผู้นำ ซึ่งแต่ละด้านสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) ด้านองค์กร ประกอบด้วย การบริหารจัดการและวัฒนธรรมองค์กร, การจัดการความรู้, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้, การมีแบบแผนความคิด, การเรียนรู้ และการคิดอย่างเป็นระบบ 3) ด้านผู้นำ ประกอบด้วย ผู้นำที่มุ่งนำการเปลี่ยนแปลง, ผู้นำที่มีบทบาทเป็นเพื่อนร่วมงาน และผู้นำที่มีหน้าที่เป็นผู้จัดการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการ

2. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

จากการศึกษาทฤษฎีมาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย ที่นำไปใช้ในการศึกษาวิจัย ซึ่งยังไม่มีการวิจัยเรื่องนี้มาก่อน จึงทำให้ผลที่ได้จากการศึกษาเป็นข้อมูลใหม่ และทำให้ต้องค้นคว้าความรู้ใหม่ มหาวิทยาลัยของรัฐและมหาวิทยาลัยเอกชน สามารถนำข้อมูลและสารสนเทศเกี่ยวกับสถานการณ์ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับการพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ในความปรกติใหม่ ไปใช้ในการกำหนดนโยบายในการพัฒนาส่งเสริม ตลอดจนการกำกับติดตามประเมินผลสถาบันอุดมศึกษา

ความปรกติใหม่เป็นรูปแบบหรือวิถีการดำเนินชีวิตแบบใหม่ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ในทุกด้านทั้งด้านสังคม การศึกษา ธุรกิจ การดำเนินงาน และอื่นๆ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตหรือดำเนินกิจกรรมให้สามารถรับมือได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปจนเกิดความคุ้นชิน ซึ่งการพัฒนาองค์การสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้จำเป็นต้องเข้าใจในลักษณะขององค์การซึ่งประกอบไปด้วย 5 ประการ ได้แก่ 1) การคิดอย่างมีระบบ 2) บุคคลที่รอบรู้หรือมีความเชี่ยวชาญ 3) การมีรูปแบบความคิดและมุมมองที่สอดคล้องกับความเป็นจริง 4) การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน และ 5) การเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้องค์การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอพร้อมทั้งสร้างความมีส่วนร่วมให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกันภายในองค์กร การพัฒนาองค์การไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ จะมุ่งพัฒนาประเด็นหลัก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านบุคคล และด้านผู้นำ ซึ่งแต่ละด้านสามารถอธิบายได้ดังนี้ 1) ด้านองค์การ ประกอบด้วย การบริหารจัดการและวัฒนธรรมองค์กร, การจัดการความรู้, การมีวิสัยทัศน์ร่วม และเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านบุคลากร ประกอบด้วย การเป็นบุคคลที่รอบรู้, การมีแบบแผนความคิด, การเรียนรู้ และการคิดอย่างเป็นระบบ 3) ด้านผู้นำ ประกอบด้วย ผู้นำที่มุ่งนำการเปลี่ยนแปลง, ผู้นำที่มีบทบาทเป็นเพื่อนร่วมงาน และผู้นำที่มีหน้าที่เป็นผู้จัดการ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการจัดการองค์การแห่งการเรียนรู้ เชิงบูรณาการ (Integration Learning Organization Management-ILOM) โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญเป็นศูนย์กลาง คือ ระบบการพัฒนาองค์การ (Organization Development System-OD) ระบบการพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development System-HRD) และระบบการพัฒนาภาวะผู้นำ (Leadership Development System-LSD การบริหารองค์การในแบบปกติใหม่ควรคำนึงถึงการปรับเปลี่ยนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบันและต้องยึดหลักการดำเนินงานตามวิสัยทัศน์และเป้าหมายขององค์การอย่างชัดเจน นอกจากนี้แล้วควรมีการสร้าง ความเข้าใจกับบุคลากรในองค์การทุกคนให้รับทราบแนวปฏิบัติร่วมกันให้ไปในทิศทางเดียวกันและต้องมีการดำเนินงานตามแผนที่วางไว้อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยความร่วมมือของบุคลากรทุกฝ่าย และผู้บริหารหรือผู้นำควรมีความยืดหยุ่นในการบริหารงานให้สอดคล้องกับสถานการณ์และควรมีการเรียนรู้ปัญหาและสนับสนุนการพัฒนานวัตกรรมเพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร ภูติวัฒนชัย. (2564). การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษายุคความปรกติใหม่. การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14 วันที่ 18 สิงหาคม 2564.
- นฤมล จิตรเอื้อ. (2560). บทบาทภาวะผู้นำในการพัฒนาองค์การสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. *วารสารวิชาการ Veridian E-Journal* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. 10(2). 1738-1754.
- ปราณี กันธิมา. (2563). การทำงานแนวใหม่เพื่อก้าวสู่ Next Normal. เข้าถึงเมื่อ 28 ตุลาคม 2564. สืบค้นจาก <https://erp.mju.ac.th/acticleDetail.aspx?qid=1139>.
- แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (2560)

- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (2546, 9 ตุลาคม).
- พระราชบัญญัติการอุดมศึกษา พ.ศ. 2562 (2562, 1 พฤษภาคม 2562)
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2564). การบริหารจัดการศึกษารับความปรกติใหม่หลังวิกฤตโควิด – 19. *วารสารศิลป
การจัดการ*. 4(3), 783-795.
- ภัททิยา ไสมภีร์. (2562). การพัฒนาบุคลากรกับการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*
, 10(1). 511-524.
- มาลี บุญศิริพันธ์. (2563). รู้จัก "New Normal" ฉบับราชบัณฑิตยสภา. เข้าถึงเมื่อ 10 กรกฎาคม 2565.
สืบค้นจาก <https://news.thaipbs.or.th/content/292126>
- ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี. ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 120 (ตอนที่ 100 ก) หน้า 4.
- Mok, KH, Xiong, WY และ Bin Aedy Rahman, HN (2021). การหยุดชะงักของการระบาดใหญ่ของ
COVID-'19 ในการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยและการฝึกฝนความสามารถ: การประเมิน
ประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ของนักเรียนในฮ่องกง'. *วารสารนานาชาติจีนศึกษา*, 10 (1): 1-20
- Prabhakaran J. (2021). What is Tacit Knowledge: Importance, Benefits & Examples.
Retrieved from <https://document360.com/blog/tacit-knowledge/>
- Senge, P. M. (1990). *The art and practice of the learning organization*. In: New York:
Doubleday.
- Senge. (2006). *The Fifth Discipline*. Sydney: Currency Doubleday.

การทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่าง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

AN EXAMINATION OF THE MEDIATING EFFECT OF PSYCHOLOGICAL EMPOWERMENT
BETWEEN TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP AND ORGANIZATIONAL CITIZENSHIP BEHAVIOR

ธัชพงศ์ เศรษฐบุตร (Tatchapong Sattabut)¹,

เดชา พนาวรรกุล (Daycha Phanaworakul)²,

อัครเดช เกตุฉ่ำ (Akadet Kedcham)^{3*}

^{1, 2} สาขาวิชาการจัดการธุรกิจและทรัพยากรมนุษย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Business and Human Resource Management Programme, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

³ สาขาวิชาการประเมินผลและวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Educational Research and Evaluation Programme, Faculty of Education, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : kedcham@hotmail.com

(Received: March 7, 2023; Revised: April 16, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

การศึกษานี้วัตถุประสงค์เพื่อทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตใจต่อความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มคือพนักงานที่ปฏิบัติงานภาครัฐหรือภาคอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 305 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์จำนวน 4 ส่วน ได้แก่ แบบสอบถามข้อมูลบุคคล แบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบวัดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ และแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ เครื่องมือทั้งหมดมีความเที่ยงสูงโดยมีค่าระหว่าง 0.82 ถึง 0.94 การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรมลาวาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี (Chi-Square=252, df=202, CFI=0.99, TLI=0.98, RMSEA=0.03, SRMR=0.04) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ และการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ผลการศึกษาบ่งชี้ว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมแบบสมบูรณ์ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การผ่านการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ ผลการศึกษาให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับบทบาทของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการส่งเสริมพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การและอาจใช้เป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ; การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ ; พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ; การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

Abstract

This study aimed to investigate the mediating effect of psychological empowerment on the causal relationship between transformational leadership and organizational citizenship behavior. A random sample of 305 officers from public and private organizations in Bangkok and the metropolitan region participated in the study. The study utilized electronic questionnaires, including personal data, transformational leadership, psychological empowerment and organizational citizenship behavior scales, as research instruments with high reliability ranging between 0.82 to 0.94. Data was analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, and structural equation modeling using the Lavan package.

The results indicated that the causal model of the relationship between transformational leadership and organizational citizenship behavior fit the data well (Chi-Square= 252, df= 202, CFI= 0.99, TLI= 0.98, RMSEA= 0.03, SRMR= 0.04). Additionally, transformational leadership had a direct effect on psychological empowerment, which served as a mediator between transformational leadership and organizational citizenship behavior. This suggests that transformational leadership has a fully mediating effect on organizational citizenship behavior through psychological empowerment. The study's findings provide insights into the role of transformational leadership in promoting positive organizational behavior and may inform the development of effective leadership training and development programs.

Keywords : Transformational Leadership ; Psychological Empowerment ; Organizational Citizenship Behavior ; Structural Equation Modeling

บทนำ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) เป็นรูปแบบหนึ่งของภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นในการสร้างแรงบันดาลใจและสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กร การบริหารของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงส่งเสริมให้พนักงานบรรลุเป้าหมายของตนเองพร้อมกับเป้าหมายขององค์กร นอกจากนี้ยังช่วยให้พนักงานในองค์กรเข้าใจวิสัยทัศน์ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนหน่วยงานให้ประสบความสำเร็จ (Bass, 1985; Burns, 1978; Carless, Wearing and Mann, 2000) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีส่วนช่วยสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมการเติบโต (Growth) และการพัฒนาองค์กรและบุคลากรในองค์กร (Kedcham and Sattabut, 2022) นอกจากนี้ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังสนับสนุนและค้ำจุน (Fostering) ให้พนักงานมีเป้าหมายในการทำงานและรับรู้ถึงคุณค่าในการทำงานของตนเอง (Avolio and Bass, 2004)

พฤติกรรมของผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีส่วนช่วยในการสร้างความสำเร็จของการบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลประกอบด้วยพฤติกรรมการบริหาร 4 ด้านประกอบด้วย การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ (Idealized Influence) การสร้างแรงบันดาลใจ (Inspirational Motivation) การกระตุ้นทางปัญญา (Intellectual Stimulation) และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual

Consideration) (Bass and Riggio, 2006) โดยพฤติกรรมกรรมการบริหารของการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง ความสามารถและการบริหารงานของผู้บริหารที่เป็นต้นแบบในการทำงาน (Role Model) ซึ่งจัดว่าเป็นเสน่ห์หรือคุณลักษณะพิเศษ (Charisma) ของผู้บริหารที่เกิดจากความสามารถในการทำงาน พฤติกรรมการทำงาน จริยธรรมในการทำงาน รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะของผู้บริหารที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่พนักงาน พฤติกรรมการบริหารที่สร้างแรงบันดาลใจหมายถึง สามารถของผู้บริหารที่สามารถสื่อสารเกี่ยวกับเป้าหมายขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการผสมผสานเป้าหมายของพนักงานและองค์กรเข้าด้วยกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานในการสร้างแรงจูงใจให้พนักงานทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน พฤติกรรมการบริหารที่กระตุ้นทางปัญญาเป็นความสามารถของผู้บริหารที่ช่วยกระตุ้นให้พนักงานคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การตั้งคำถามกับแนวทางการทำงานหรือความคิดแบบเดิม ๆ รวมทั้งสนับสนุนให้พนักงานมีมุมมองใหม่ ๆ ในการทำงาน นอกจากนี้ พฤติกรรมการบริหารที่คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลหมายถึง ความสามารถของผู้บริหารที่คอยสนับสนุนหรือคอยเอาใจใส่ถึงความต้องการของพนักงานแต่ละบุคคล รวมทั้งให้ความสำคัญต่อความต้องการจำเป็น (Needs) ความสนใจและความต้องการพัฒนาตนเองของพนักงาน จึงสามารถวางแผนและหาแนวทางในการพัฒนาพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Avolio and Bass, 2004; Bass and Riggio, 2006; Carless, Wearing and Mann, 2000; Kedcham and Sattabut, 2022)

จากพฤติกรรมการบริหารของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้พนักงานเกิดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) ในการทำงานภายใต้การบริหารงานของผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Wandani and Sunaryo, 2022) การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาที่มีความสำคัญในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นอย่างมาก เนื่องจากตัวแปรดังกล่าวนี้เป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อพัฒนาการเชิงบวกของพนักงาน การสร้างความพึงพอใจต่อการทำงานและเป็นปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้พนักงานมีแรงจูงใจให้พนักงานบรรลุเป้าหมายการทำงานของตนเอง (Spreitzer, 1995; Saira, Mansoor and Ali, 2020) การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นคุณลักษณะทางจิตวิทยาของพนักงานที่มีความเชื่อและรับรู้ว่าตนเองนั้นมีความสามารถในการทำงาน (Competence) มองเห็นคุณค่าและความหมายในการทำงาน (Meaning) มีอิสระและควบคุมสภาพการทำงานของตนเองได้ (Self-determination) รวมทั้งรับรู้ว่าจะตนเองนั้นมีอิทธิพลต่อความสำเร็จของหน่วยงาน (Impact) (Spreitzer, 1995; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Wandani and Sunaryo, 2022) และการเสริมพลังอำนาจทางจิตวิทยาเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งเสริมให้พนักงานนั้นทำงานเป็นทีมและมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Kedcham and Sattabut, 2022) หรือทำให้พนักงานช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือปฏิบัติหน้าที่นอกเหนือจากภาระงานของตนเองโดยมุ่งเน้นความสำเร็จของหน่วยงาน (Organ, 1998; Williams and Anderson, 1991; Henderson et al., 2020)

นอกจากนั้น ยังมีผลรายงานการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ กล่าวคือพฤติกรรมการบริหารการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสร้างบรรยากาศในการส่งเสริมให้พนักงานรับรู้ความสามารถในการทำงานของตนเอง รวมทั้งการได้รับอิสระในการทำงานได้รับโอกาสในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจนสร้างความสำเร็จให้แก่ทีมงานและองค์กร (Abdulrab et al., 2020; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Wandani and Sunaryo, 2022) การที่พนักงานได้รับการเสริมพลังในการทำงานนั้นมีส่วนช่วยให้พนักงานมีความรู้สึกผูกพันต่องาน และช่วยทำให้เกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) กับหน่วยงานของตนเอง และทำให้เกิดการทำงานเป็นที่เป็นมิตรต่อกันและส่งผลทำให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้้องค์การประสบความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร (Spreitzer, 1995; Abdulrab et al., 2020) มีผลการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมี

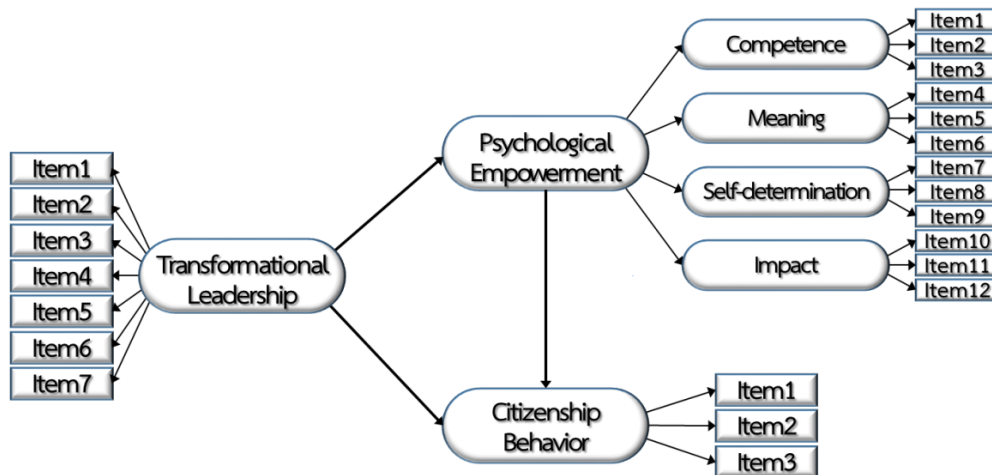
อิทธิพลทางบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ (Abdulrab et al., 2020; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Wandani and Sunaryo, 2022) อีกทั้งภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Abdulrab et al., 2020; Samo et al., 2022) และการเสริมพลังอำนาจทางจิตเจินั้นมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Abdulrab et al., 2020; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Samo et al., 2022) จากผลการศึกษาข้างต้นบ่งชี้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การนั้นมีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยตัวแปรการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediator Variable) ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ การศึกษาอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การจึงมีความสำคัญในการอธิบายกลไกทางจิตวิทยาและการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ที่มีความลึกซึ้ง และเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนการพัฒนาบุคลากรในองค์การอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าจะมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ แต่ก็มีข้อขัดแย้งของผลการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวออกเป็นสองลักษณะที่ไม่สอดคล้องกัน กลุ่มที่หนึ่งพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ และภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมแบบบางส่วน (Partial Mediation) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Abdulrab et al., 2020; Samo et al., 2022) ในขณะที่งานวิจัยอีกกลุ่มหนึ่งพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ แต่ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมแบบสมบูรณ์ (Full Mediation) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020; Naully, Purba and Gultom, 2022; Wandani and Sunaryo, 2022) การศึกษาอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) จึงเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยที่มีความเหมาะสมเพื่อตอบปัญหาวิจัยดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการวิเคราะห์สมการโครงสร้างสามารถขจัดความคลาดเคลื่อนในการวัด (Measurement Error) และสามารถตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างและสามารถยืนยันคุณภาพของแบบวัดที่ใช้ในการศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ การวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นเทคนิคการวิเคราะห์ที่สามารถสรุปรูปแบบความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนและสามารถตรวจสอบอิทธิพลส่งผ่าน (Mediation Effect) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Hair et al., 2018; Schreiber, 2017) การประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างจึงมีความจำเป็นในการศึกษาอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ โดยสารสนเทศจากผลการศึกษานั้นจะช่วยอธิบายกลไก (Mechanism) ของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ทำให้พนักงานรับรู้ถึงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ อันนำไปสู่พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ของภาวะผู้นำเชิงการเปลี่ยนแปลงซึ่งส่งผลให้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาโปรแกรมฝึกอบรมและพัฒนาภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทดสอบอิทธิพลส่งผ่านของการเสริมสร้างพลังอำนาจทางจิตใจต่อความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย
ที่มา: อัครเดช เกตุฉ่ำ และคณะ, 2566

สมมติฐานการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ (Abdulrab et al., 2020; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Wandani and Sunaryo, 2022)
2. การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Abdulrab et al., 2020; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Samo et al., 2022)
3. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020; Naully, Purba and Gultom, 2022; Wandani and Sunaryo, 2022) แต่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020; Naully, Purba and Gultom, 2022; Wandani and Sunaryo, 2022)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยประยุกต์ใช้การวิเคราะห์สมการโครงสร้างในการตรวจสอบอิทธิพลทางอ้อมที่ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การโดยผ่านการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ โดยมีรายละเอียดของระเบียบวิธีวิจัยดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาในครั้งนี้ คือ พนักงานที่ปฏิบัติงานภาครัฐหรือภาคอุตสาหกรรมในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล คำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามความเหมาะสมกับเทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์อำนาจการทดสอบ (Power Analysis) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ Soper (2021) โดยกำหนดค่าพารามิเตอร์สำหรับการคำนวณดังนี้ ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และกำหนดความเชื่อมั่นร้อยละ 99 ที่สามารถพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่มีขนาดปานกลางขึ้นไป (Effect size=0.30) ในรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่มีตัวแปรสังเกตได้จำนวน 22 ตัวแปรและตัวแปรแฝงจำนวน 7 ตัวแปร จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 323 คน สุ่มกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จาก 16 บริษัทหรือหน่วยงานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามอิเล็กทรอนิกส์จำนวน 4 ส่วน ส่วนที่หนึ่งคือแบบสอบถามข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ เพศ อายุ ประสบการณ์ในการทำงาน ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ประเภทขององค์กรและขนาดของหน่วยงาน ส่วนที่สองคือแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) ซึ่งเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยแปลและปรับปรุงจากแนวคิดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม (Global Transformational Leadership) ของ Carless, Wearing and Mann (2000) จำนวน 7 ข้อคำถามซึ่งเป็นแบบวัดที่มีความเที่ยงสูง ($\alpha=0.93$) และมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดีโดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.72 ถึง 0.88 และมีความตรงเชิงลู่เข้า (Convergent Validity) สูงกับแบบสอบถามภาวะผู้นำพหุองค์ประกอบ (Multifactor Leadership Questionnaire) (Bass and Avolio, 2004) ซึ่งเป็นแบบวัดมาตรฐานของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ส่วนที่สามคือแบบวัดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) ซึ่งเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยแปลและปรับปรุงจากแนวคิดของ Spreitzer (1995) จำนวน 12 ข้อคำถามแบ่งเป็น 4 มิติ ประกอบด้วย ความสามารถ (Competence) ความหมายของงาน (Meaning) การมีอิสระในงาน (Self-determination or Autonomy) และผลกระทบในงาน (Impact) แบบวัดดังกล่าวมีความเที่ยงสูงโดยมีความเที่ยงระหว่าง 0.81 ถึง 0.87 และมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดี โดยมีรูปแบบการวัดแบบองค์ประกอบลำดับที่สอง (Second Order Model) โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.60 ถึง 0.88 ส่วนที่สี่คือแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร (Organizational Citizenship Behavior) ซึ่งเป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยแปลและปรับปรุงจากแนวคิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรระหว่างบุคคล (Interpersonal Organizational Citizenship Behavior) ของ Henderson, Foster, Matthews and Zickar (2020) จำนวน 3 ข้อคำถาม ซึ่งเป็นแบบวัดที่มีความเที่ยงสูง ($\alpha=0.70$) และมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดีผลการตรวจสอบด้วยทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบรายข้อ (Item Response Theory) พบว่าแบบสอบถามดังกล่าวมีค่าอำนาจจำแนกสูงมากโดยมีค่าระหว่าง 1.59 ถึง 2.57 และมีค่าความยากระหว่าง -2.29 ถึง 1.64 ซึ่งบ่งชี้ว่าเป็นแบบวัดที่มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพสูง แบบสอบถามในส่วนที่สองถึงส่วนนี้มีลักษณะเป็นมาตรประมาณค่า 5 ระดับ

ผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามดังกล่าวโดยการแปลแบบไปข้างหน้า (Forward Translation) โดยคงจำนวนข้อคำถามให้เท่ากับแบบวัดต้นฉบับ และดัดแปลงการใช้ภาษาให้สอดคล้องกับโครงสร้างทางภาษาและบริบทของประเทศไทย ประเมินความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยาและการวัดและวิจัยจำนวน 5 ท่านโดยดัชนีของความสอดคล้องกันระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับจุดประสงค์ (Index of item-objective Congruence: IOC) ทุกข้อสูงกว่า 0.8 ซึ่งบ่งชี้ว่าแบบวัดดังกล่าวนี้มีความตรงเชิงเนื้อหาเป็นอย่างดี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำบันทึกชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยต่อผู้บริหารของบริษัทหรือหน่วยงาน เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
2. เมื่อได้รับอนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยแล้ว ผู้ช่วยวิจัยเข้าประสานงานกับผู้จัดการหรือฝ่ายบริหารงานทั่วไปที่ได้รับมอบหมายในการประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยเพื่อชี้แจงรายละเอียดโครงการวิจัย เก็บข้อมูลโดยใช้แบบฟอร์มกูเกิล (Google Form) เนื่องจากอยู่ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด19 โดยขอความอนุเคราะห์ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากบริษัทช่วยประชาสัมพันธ์ URL ของแบบสอบถามแก่พนักงานในหน่วยงาน
3. หน้าเพจของแบบสอบถามระบุถึงรายละเอียดของโครงการวิจัย ประกอบด้วย ชื่อโครงการวิจัย จุดประสงค์ของการวิจัย โดยกลุ่มตัวอย่างสามารถปฏิเสธการให้ข้อมูลบางส่วนหรือทั้งหมดได้ตลอดเวลาโดยไม่มี

ผลกระทบต่อกลุ่มตัวอย่างแต่อย่างใด โดยระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลประมาณ 10 – 15 นาที โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามที่สมบูรณ์จำนวน 305 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94.43 ซึ่งเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ประกอบด้วยการทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity และดัชนีความพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างของ Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) และการทดสอบการแจกแจงแบบปกติพหุ (Multivariate Normal Distribution) หากข้อมูลมีการแจกแจงไม่เป็นแบบปกติพหุตัวแปรผู้วิจัยใช้การประมาณค่าแบบความน่าจะเป็นสูงสุดแบบแกร่ง (Robust Maximum Likelihood: RML) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว (Boomsma and Hoogland, 2001)

2. ตรวจสอบรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุด้วยการวิเคราะห์สมการโครงสร้างที่มีองค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับที่สองด้วยโปรแกรมลาวาน (Lavaan) และตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลด้วยดัชนีต่าง ๆ ดังนี้ สัดส่วนของไคกำลังสองและค่าองศาอิสระต้องต่ำกว่า 3.00 ดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) และดัชนีของ Tucker-Lewis (TLI) ควรมีค่าตั้งแต่ 0.95 ขึ้นไป ดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนแบบปรับแก้ (RMSEA) ควรมีค่าไม่เกิน 0.05 และดัชนีรากที่สองของความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (SRMR) ควรมีค่าไม่เกิน 0.08 (Hair et al., 2018; Schreiber, 2017)

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่างจำนวน 305 คนพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 189 คน (ร้อยละ 62.00) และมีอายุต่ำกว่า 25 ปี (ร้อยละ 49.50) รองลงมาคือกลุ่มอายุ 25 ถึง 29 ปี (ร้อยละ 32.1) เมื่อพิจารณาถึงวุฒิการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างพบว่า ส่วนใหญ่จบในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 60.00) และรองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 37.40) เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับปัจจัยด้านการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่าส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 2 ปีหรือต่ำกว่าร้อยละ 53.8 และเป็นพนักงานระดับปฏิบัติการร้อยละ 81.60 โดยทำงานในหน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 41.60 และ 48.90 ตามลำดับ) และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ปฏิบัติงานในหน่วยงานขนาดเล็กหรือมีจำนวนพนักงานไม่เกิน 50 คนถึงร้อยละ 52.80

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความเที่ยง (ตัวหนา) และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

ตัวแปรแฝง	1.	2.	3.	Mean	S.D.
1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.92			3.76	0.78
2. การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ	0.74*	0.94		3.89	0.70
3. พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร	0.67*	0.85*	0.82	3.91	0.79

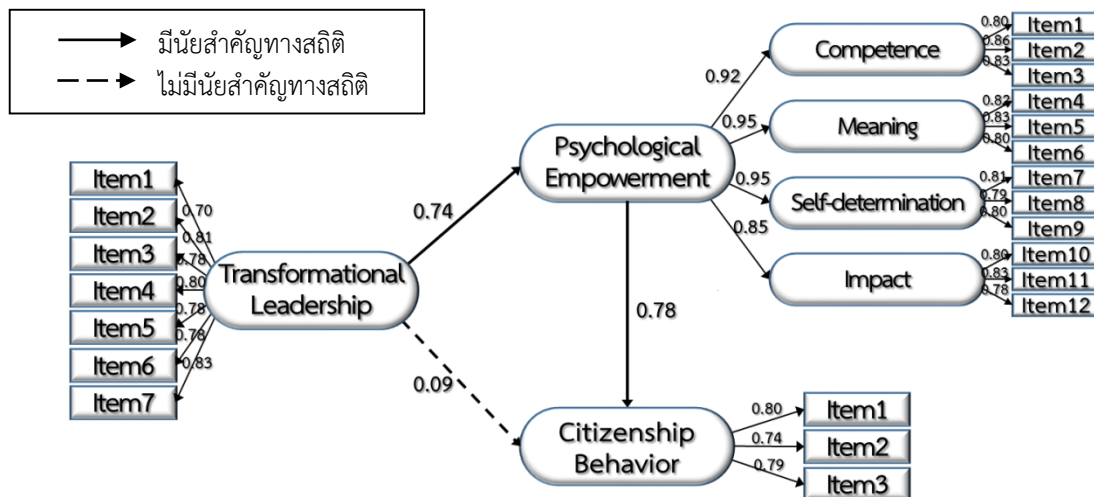
Bartlett's test Chi-Square=4,769, df=231, p < 0.01, KMO=0.95

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษาพบว่า คะแนนเฉลี่ยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีค่าเท่ากับ 3.76 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78) ซึ่ง

อยู่ในระดับสูง ในขณะที่ตัวแปรแฝงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีค่าเฉลี่ย 3.89 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.70) ซึ่งอยู่ในระดับสูงและตัวแปรแฝงพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 (ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.79) เมื่อพิจารณาถึงความเที่ยงแบบสอดคล้องภายในของเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษาด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค พบว่าผลการวัดจากเครื่องมือดังกล่าวนั้นมีความเที่ยงสูงโดยมีค่าระหว่าง 0.82 ถึง 0.94 และเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงทุกคู่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.67 ถึง 0.85

เมื่อทำการตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นในการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันพบว่า ตัวแปรสังเกตได้ทั้ง 22 ตัวแปร มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์ (Bartlett's test Chi-Square=4,769, df=231, $p < 0.01$, KMO=0.95) ผลการตรวจสอบการแจกแจงปกติพหุตัวแปรของตัวแปรสังเกตด้วยการทดสอบความเบ้และความโด่งพหุตัวแปร (Multivariate skewness and kurtosis) ด้วยสูตรของ Energy พบว่ามีการแจกแจงไม่เป็นปกติพหุตัวแปร (E-statistic=13.00, $p < 0.01$) ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการประมาณค่าแบบความน่าจะเป็นสูงสุดแบบแกร่ง (Robust maximum likelihood: RML) เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว

ภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรโดยมีการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน
ที่มา: อัครเดช เกตุจำ และคณะ, 2566

จากภาพที่ 2 ผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรโดยมีการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่านโดยมีตัวแปรแฝงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเป็นตัวแปรภายนอก และตัวแปรแฝงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและพฤติกรรมกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรเป็นตัวแปรแฝงภายใน โดยตัวแปรแฝงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีโมเดลการวัดแบบองค์ประกอบลำดับที่สอง โดยมีผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลและโมเดลการวัดดังนี้ ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลและโมเดลการวัดตามสมมติฐานการวิจัยพบว่า โมเดลนั้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์เป็นอย่างดี โดยมีดัชนีความสอดคล้องเป็นไปตามเกณฑ์ทั้งหมด (Chi-Square=252, df=202, Chi-Square=ratio=1.79, CFI=0.99, TLI=0.98, RMSEA=0.03, SRMR=0.04) และสามารถพิจารณาโมเดลการวัดของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาดังนี้

โมเดลการวัดลำดับที่สอง ตัวแปรแฝงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจวัดได้จากตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ประกอบด้วย ความสามารถ ความหมายของงาน การมีอิสระในงานและผลกระทบในงาน โดยมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่สอง (L) ระหว่าง 0.96 ถึง 1.14 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่สองมาตรฐานระหว่าง 0.85 ถึง 0.95 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีความเที่ยงของตัวแปรแฝง (Composite Reliability: ρ_c) เท่ากับ 0.96 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ย (AVE) เท่ากับ 0.84 และมีความเที่ยงของตัวแปรแฝงลำดับที่หนึ่งระหว่าง 0.73 ถึง 0.91 โดยมีผลการตรวจสอบค่าน้ำหนักองค์ประกอบลำดับที่หนึ่งโดยรายละเอียดอยู่ในส่วนถัดไป

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตามสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปร	L	SE	Z	λ	R ²
การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ					
ความสามารถ	1.00	--	--	0.92	0.84
1. ฉันมั่นใจในความสามารถของตนเองในการทำงาน	1.00	--	--	0.80	0.64
2. ฉันมีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงาน	1.07*	0.05	20.4	0.86	0.74
3. ฉันเชื่อมั่นว่าตนเองมีทักษะและความสามารถในการทำงานร่วมกัน	1.04*	0.07	14.4	0.83	0.68
ความหมายของงาน	1.14*	0.10	11.68	0.95	0.90
4. งานที่ฉันทำนั้นมีความสำคัญ	1.00	--	--	0.82	0.67
5. กิจกรรมต่าง ๆ ในการทำงานมีความหมายต่อฉัน	0.94*	0.06	16.1	0.83	0.69
6. งานที่ฉันทำนี้เป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับฉัน	0.91*	0.05	16.9	0.80	0.65
การมีอิสระในงาน	1.09*	0.07	15.52	0.95	0.91
7. ฉันมีอิสระอย่างเต็มที่เกี่ยวกับวิธีการทำงานของตนเอง	1.00	--	--	0.81	0.66
8. ฉันสามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองว่าจะทำงานอย่างไร	0.97*	0.05	17.9	0.79	0.62
9. ฉันได้รับโอกาสในการจัดการงานและวิธีการทำงานได้อย่างเสรี	0.97*	0.05	18.8	0.80	0.64
ผลกระทบในงาน	0.96*	0.09	10.77	0.85	0.73
10. ฉันเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน	1.00	--	--	0.80	0.63
11. ฉันสามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานได้	1.09*	0.08	13.2	0.83	0.70
12. ฉันมีอิทธิพลอย่างมากต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน	1.09*	0.08	12.9	0.78	0.61
ตัวแปร	L	SE	Z	λ	R²
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.96*	0.09	10.77	0.85	0.73
1. หัวหน้าสื่อสารเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ที่ดีในอนาคตได้อย่างชัดเจน	1.00	--	--	0.70	0.49
2. หัวหน้าดูแล สนับสนุนและส่งเสริมให้พนักงานแต่ละคนเกิดการพัฒนา	1.12*	0.11	11.1	0.81	0.65
3. หัวหน้าให้การสนับสนุน ยอมรับและเห็นคุณค่าของพนักงาน	1.11*	0.11	10.3	0.78	0.60
4. หัวหน้าส่งเสริมให้สมาชิกในที่ทีมเกิดความเชื่อใจการมีส่วนร่วมและการทำงาน	1.17*	0.10	10.8	0.80	0.64
5. หัวหน้าสนับสนุนให้พนักงานคิดและพิจารณาปัญหาในการทำงานด้วยวิธีใหม่	1.08*	0.10	10.6	0.78	0.61
6. สิ่งต่าง ๆ ที่หัวหน้าที่สอน, สามารถรับรู้ได้จากการปฏิบัติตัวของเขา	1.08*	0.11	9.95	0.78	0.61
7. ความสามารถของหัวหน้าสร้างแรงบันดาลใจให้กับฉัน	1.27*	0.12	11.0	0.83	0.68

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลการวัดตามสมมติฐานการวิจัย (ต่อ)

ตัวแปร	L	SE	Z	λ	R ²
พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร					
1. ฉันช่วยงานคนอื่นที่ทำงานหนัก	1.00	--	--	0.80	0.64
2. ฉันช่วยงานของหัวหน้าโดยไม่ต้องได้รับมอบหมาย	0.97*	0.08	12.1	0.74	0.55
3. ฉันใส่ใจเพื่อนร่วมงานคนอื่น ๆ	0.68*	0.06	15.5	0.79	0.62

Chi-Square=252, df=202, CFI=0.99, TLI=0.98, RMSEA=0.03, SRMR=0.04

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่าตัวแปรแฝงความสามารถวัดได้จากข้อคำถาม 3 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 1.00 ถึง 1.07 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.80 ถึง 0.86 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.95 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.69 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.64 ถึง 0.74

ตัวแปรแฝงความหมายของงานวัดได้จากข้อคำถาม 3 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.91 ถึง 1.00 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.80 ถึง 0.83 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.94 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.67 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.64 ถึง 0.74

ตัวแปรแฝงการมีอิสระในงานวัดได้จากข้อคำถาม 3 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.97 ถึง 1.00 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.79 ถึง 0.81 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.94 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.64 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.62 ถึง 0.66

ตัวแปรแฝงผลกระทบในงานวัดได้จากข้อคำถาม 3 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 1.00 ถึง 1.09 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.78 ถึง 0.83 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.94 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.65 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.61 ถึง 0.70

ตัวแปรแฝงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงวัดได้จากข้อคำถาม 7 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 1.00 ถึง 1.27 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.70 ถึง 0.83 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.95 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.61 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.49 ถึง 0.68

ตัวแปรแฝงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวัดได้จากข้อคำถาม 3 ข้อมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบระหว่าง 0.68 ถึง 1.00 และมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานระหว่าง 0.74 ถึง 0.80 โดยทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าความเที่ยงของตัวแปรแฝงเท่ากับ 0.93 ความแปรปรวนของตัวแปรที่สกัดได้จากองค์ประกอบเฉลี่ยเท่ากับ 0.60 และมีความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ระหว่าง 0.55 ถึง 0.64 จากผลการวิเคราะห์องค์ประกอบจากโมเดลการวัดของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาพบว่าค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐานของทุกตัวแปรนั้นมีค่ามากกว่า 0.5 บ่งชี้ว่าเครื่องมือวิจัยนั้นมีความเที่ยงสูงและมีความตรงเชิงโครงสร้างเป็นอย่างดี และสามารถตรวจสอบอิทธิพลเชิงสาเหตุได้ในส่วนถัดไป

ตารางที่ 3 อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลโดยรวม ของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การโดยมีการเสริมพลัง
อำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน

อิทธิพลทางตรง		B	SE	Z	β	R ²
ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม					
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	การเสริมพลังอำนาจ	0.71*	0.10	7.04	0.74	0.55
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	พฤติกรรมความเป็นสมาชิก	0.10*	0.09	1.07	0.09	0.73
การเสริมพลังอำนาจ	พฤติกรรมความเป็นสมาชิก	0.91*	0.11	8.64	0.79	
อิทธิพลทางอ้อม						
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	พฤติกรรมความเป็นสมาชิก	0.65*	0.12	5.61	0.58	
อิทธิพลโดยรวม						
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	การเสริมพลังอำนาจ	0.71*	0.10	7.04	0.74	
ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	พฤติกรรมความเป็นสมาชิก	0.74*	0.10	7.12	0.67	
การเสริมพลังอำนาจ	พฤติกรรมความเป็นสมาชิก	0.91*	0.11	8.64	0.79	

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยมีผลการตรวจสอบอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การโดยมีการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน พบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สมการโครงสร้างมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.74 โดยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถอธิบายความผันแปร (R²) ของการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจได้ร้อยละ 55.00 การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สมการโครงสร้างมาตรฐานเท่ากับ 0.79 แต่ไม่พบนัยสำคัญทางสถิติของอิทธิพลทางตรงของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ทั้งนี้ชุดของตัวแปรอิสระสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การได้ร้อยละ 0.73 อย่างไรก็ตามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลทางอ้อมมาตรฐานเท่ากับ 0.58 และมีอิทธิพลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน โดยมีค่าน้ำหนักอิทธิพลโดยรวมมาตรฐานเท่ากับ 0.67

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีอิทธิพลทางบวกต่อการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Abdulrab et al. (2020) Saira, Mansoor and Ali (2020) และ Wandani and Sunaryo (2022) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้นำที่มีภาวะการเปลี่ยนแปลงนั้นจะให้ความสำคัญต่อความต้องการของพนักงาน แรงขับหรือแรงบันดาลใจในการทำงานและการพัฒนาสายอาชีพ (Career Development) ของพนักงานแต่ละคน รวมทั้งการให้คำแนะนำ การสนับสนุนและให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่พนักงานเพื่อให้พนักงานสามารถบรรลุเป้าหมายทั้งของตนเองและหน่วยงานได้ (Avolio and Bass, 2004; Bass and Riggio, 2006) กลไกที่สำคัญที่ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงช่วยส่งเสริมให้เกิดการเสริมพลังอำนาจกับพนักงานนั้นสามารถอธิบายได้จากพฤติกรรมกรบริหาร 4 ด้าน (Burns, 1978;

Carless, Wearing and Mann, 2000; Kedcham and Sattabut, 2022) ดังนี้ 1) พฤติกรรมการบริหารที่ส่งเสริมให้เกิดการรับรู้ความสามารถในการทำงานของพนักงาน (Competence) ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นพยายามสนับสนุนทรัพยากรในการทำงานที่จำเป็น การพัฒนาบุคลากรเพื่อช่วยให้พนักงานนั้นมีความรู้ทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานและคาดหวังความเป็นเลิศในการทำงาน อีกทั้งคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังกระตุ้นให้พนักงานคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) และใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ซึ่งช่วยทำให้พนักงานมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาและทักษะในการตัดสินใจที่ส่งเสริมให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทำให้พนักงานนั้นรับรู้ความสามารถของตนเองในการทำงาน (Self-efficacy) 2) พฤติกรรมการบริหารที่ส่งเสริมให้เกิดความหมายของการทำงาน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นจะสื่อสารวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจขององค์กรกับพนักงานอย่างชัดเจนซึ่งมีความเชื่อมโยงกับการทำงานของพนักงานแต่ละคน ซึ่งจะช่วยให้พนักงานนั้นเกิดความเข้าใจและความหมายในการทำงานของตนเองที่มีต่อองค์การลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น รวมทั้ง ผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีความเข้าใจความต้องการจำเป็น (Needs) ความสนใจและเป้าหมายของพนักงานแต่ละบุคคล ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวนี้จะเป็นส่วนช่วยทำให้พนักงานค้นพบความหมายและเป้าหมายของการทำงานของตนเอง ซึ่งสามารถช่วยทำให้พนักงานเกิดความผูกพันในการทำงานและมีแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) ในการทำงาน 3) พฤติกรรมการบริหารที่ส่งเสริมอิสระในการทำงาน (Self-determination) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสร้างแรงบันดาลใจแก่พนักงาน กระตุ้นให้พนักงานนั้นใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาการทำงาน รวมทั้ง ให้โอกาสพนักงานแสดงความคิดเห็นและมุมมองในการทำงานต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ (Ownership) ในการทำงานของตนเอง นอกจากนั้นภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังให้ความสนใจ รวมทั้งการสนับสนุนในการทำงานของพนักงานเป็นรายบุคคล ทำให้พนักงานนั้นรับรู้ว่าคุณภาพของตนเองสามารถควบคุมหรือจัดการงานของตนเอง และได้รับอำนาจที่จะตัดสินใจเกี่ยวกับงานของตนเองและรับผิดชอบงานของตนเองได้อย่างเต็มที่ ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของความรู้สึกเป็นอิสระในการทำงานของพนักงาน และ 4) พฤติกรรมการบริหารที่ส่งผลกระทบต่อผลกระทบบางอย่างของพนักงาน ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะสร้างแรงจูงใจหรือสนับสนุนให้พนักงานนั้นมีเป้าหมายการทำงานสูง ใช้กระบวนการทางคิด สนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมหรือแนวทางใหม่ ๆ ในการทำงาน ซึ่งช่วยให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการทำงาน ซึ่งเป็นผลจากความร่วมมือและความพยายามในการทำงานของพนักงาน ภาพความสำเร็จของงานนั้นจึงมีความชัดเจนและทำให้พนักงานนั้นรู้สึกว่าคุณภาพของตนเองนั้นมีผลกระทบทางบวกต่อความสำเร็จขององค์การ จากพฤติกรรมบริหารของผู้นำการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ จึงมีส่วนช่วยพัฒนาสภาพแวดล้อมในการทำงานเชิงบวกที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจของพนักงาน

2. ผลการศึกษาพบว่า การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจมีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Abdulrab et al. (2020) Saira, Mansoor and Ali (2020) และ Samo et al. (2022) สาเหตุสำคัญที่การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจนั้นส่งผลให้พนักงานมีพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งคอยช่วยเหลือเพื่อนร่วมงาน ปฏิบัติหน้าที่ตามความรับผิดชอบของตนเองเพื่อความสำเร็จขององค์การนั้น สามารถสรุปและอธิบายได้ดังนี้ (Bass, 1985; Burns, 1978; Bass and Riggio, 2006; Saira, Mansoor and Ali, 2020; Samo et al., 2022) 1) เมื่อพนักงานมีความมั่นใจในความสามารถและรับรู้ว่าคุณภาพของตนเองมีความเชี่ยวชาญในการทำงานของตนเอง การได้ช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานนั้นจะเป็นการแสดงออกถึงศักยภาพของตนเอง ซึ่งช่วยทำให้พนักงานรู้สึกดีต่อการทำงานและสร้างความเป็นส่วนหนึ่งของทีมงาน รวมทั้งการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานนั้นยังช่วยเพิ่มชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ดีในองค์การ 2) เมื่อพนักงานนั้นรับรู้คุณค่าและความหมายในการทำงานของตนเองจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้พนักงาน

เกิดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นผลดีต่อองค์กร ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้สึกเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายการทำงานของตนเองกับเป้าหมายของหน่วยงาน ความรู้สึกดังกล่าวนี้จะทำให้พนักงานรับรู้ว่าการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานและความทุ่มเทของตนเองที่มีต่อองค์กรนั้นสร้างความสำเร็จหรือสร้างความแตกต่างให้เกิดขึ้นจากพฤติกรรมของตนเอง 3) พนักงานที่รู้สึกว่าตนเองนั้นได้รับการเสริมพลังในการทำงานนั้นจะรู้สึกว่าตนเองสามารถจัดการงานของตนเอง สามารถตัดสินใจในการทำงานของตนเองและควบคุมสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการทำงานได้เป็นอย่างดี ความรู้สึกที่สามารถควบคุมสิ่งต่าง ๆ ในการทำงานได้นั้นจะเป็นแรงจูงใจที่จะช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานที่กำลังต้องการความช่วยเหลือ ซึ่งพนักงานจะรับรู้เกี่ยวกับการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือการทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงาน จะต้องรับรู้ว่าจะตนเองนั้นมีความสามารถและได้ช่วยองค์การจากความคิดการตัดสินใจของตนเองด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับค่านิยมและความเชื่อของตนเอง ซึ่งส่งผลให้พนักงานนั้นรู้สึกดีต่อตนเองและเป็นส่วนหนึ่งของการรับรู้คุณค่าของตนเองที่มีต่อองค์กร 4) เมื่อพนักงานรับรู้ว่าการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานมีส่วนช่วยในความสำเร็จขององค์การ หรือความสำเร็จของเพื่อนร่วมงาน พนักงานนั้นจะมีแรงจูงใจในการช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานมากยิ่งขึ้น เนื่องจาก ความช่วยเหลือหรือพฤติกรรมการทำงานของตนเองดังกล่าวนี้สามารถมีผลกระทบต่อองค์การอย่างมีความหมาย และสร้างความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของทีมงานซึ่งทำให้เกิดความผูกพันต่อองค์การและมีความต้องการที่จะให้ทีมงานบรรลุถึงเป้าหมายขององค์การที่เพิ่มสูงขึ้น จากกลไกทางจิตวิทยาทั้งสี่ข้อนี้เป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้พนักงานนั้นมีพฤติกรรมที่เป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอย่างต่อเนื่องและเป็นแรงจูงใจในการขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์การที่สำคัญ (Henderson, Foster, Matthews and Zickar, 2020; Samo et al., 2022)

3. ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงไม่มีอิทธิพลทางบวกต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Saira, Mansoor and Ali (2020) Naully, Purba and Gultom (2022) และ Wandani and Sunaryo (2022) ซึ่งแตกต่างจากผลการศึกษาของ Abdulrab et al. (2020) Samo et al. (2022) ผลการศึกษาในครั้งนี้บ่งชี้ว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ได้ทำให้เกิดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ แต่มีส่วนช่วยสร้างสภาพแวดล้อมเชิงบวกที่ทำให้พนักงานนั้นรู้สึกว่าตนเองได้รับการเสริมพลังอำนาจในการทำงาน และเมื่อพนักงานนั้นรู้สึกถึงการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจแล้วจึงแสดงพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าภาวะผู้นำมีอิทธิพลทางอ้อมแบบสมบูรณ์ (Full mediation) (Hair et al., 2018) ต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020; Naully, Purba and Gultom, 2022; Wandani and Sunaryo, 2022) ผ่านการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การพบว่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวนี้มีนัยสำคัญทางสถิติและมีค่าเท่ากับ 0.67 แต่ไม่พบอิทธิพลทางตรงระหว่างกันโดยมีค่าอิทธิพลสมการโครงสร้างมาตรฐานเพียง 0.09 เพียงเท่านั้น ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้เรียกว่าอิทธิพลการกด (Suppression effect) ระหว่างตัวแปร ซึ่งมักเกิดขึ้นในการวิเคราะห์ถดถอยหรือการวิเคราะห์สมการโครงสร้างที่นำตัวแปรอื่น ๆ เข้ามาศึกษา โดยผลการวิเคราะห์รูปแบบความสัมพันธ์ของตัวแปรดังกล่าวนี้สามารถสะท้อนปรากฏการณ์ที่แท้จริงระหว่างความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรซึ่งเป็นจุดแข็งที่สำคัญของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Hair et al., 2018; Schreiber, 2017) ทั้งนี้ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการเกี่ยวกับแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การที่ผู้วิจัยใช้นั้นเป็นฉบับสั้นซึ่งถึงแม้ว่าเครื่องมือดังกล่าวนี้มีความเที่ยงสูงและความตรงเชิงโครงสร้าง และมีความตรงตามสภาพกับเครื่องมือวิจัยมาตรฐาน อย่างไรก็ตามยังขาดการศึกษาความตรงสภาพในบริบทของประเทศไทยและอาจจะส่งผลต่อข้อค้นพบในการศึกษาในครั้งนี้ได้เช่นกัน

ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำนั้นมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การผ่านการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ เนื่องจากภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นพฤติกรรมการบริหารงานที่มุ่งเน้นในการส่งเสริมศักยภาพ และพัฒนาการของบุคคลตามความต้องการจำเป็นและสอดคล้องกับความต้องการในงาน (Job Requirement) ความสอดคล้องระหว่างเป้าหมายของพนักงาน ทัศนคติและภารกิจขององค์การ รวมทั้งการทำงานที่สร้างคุณค่า มีความหมายต่อพนักงาน ซึ่งก่อให้เกิดสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดีและทำให้พนักงานนั้นรู้สึกว่าได้ได้รับการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจ (Psychological Empowerment) (Spreitzer, 1995; Wandani and Sunaryo, 2022) เมื่อพนักงานนั้นรู้สึกว่าได้มีคุณค่าต่อองค์การ ได้รับการยอมรับให้เกียรติและมีอิสระในการทำงานอย่างเต็มที่ตนเองต้องการ ปัจจัยดังกล่าวจึงทำให้พนักงานมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การและยินดีที่จะทุ่มเทต่อความสำเร็จขององค์การ และพร้อมที่จะร่วมมือทำงานและช่วยเหลือเพื่อนร่วมงานหรือขอเรียกร้องหรือกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การและแสดงตนว่าเป็นทีมงานที่ดี ซึ่งเกิดจากความรู้สึกว่าตนเองมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียต่อองค์การและต้องการที่จะเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020) เพราะฉะนั้น การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจจึงมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านที่สำคัญระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ (Saira, Mansoor and Ali, 2020; Naully, Purba and Gultom, 2022; Wandani and Sunaryo, 2022; Samo et al., 2022) ซึ่งเป็นกลไกทางจิตวิทยาที่สำคัญที่ทำให้พนักงานรับทราบทัศนคติและค่านิยมที่สำคัญขององค์การจากผู้นำการเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้หรือสร้างทัศนคติ (Attitudes) คุณลักษณะ (Attributes) หรือพฤติกรรม (Behaviors) ของตนเอง (Internalization) ที่สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การซึ่งเป็นผลลัพธ์ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่เอื้อต่อความสำเร็จขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการศึกษาในครั้งนี้พบว่า แบบวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมานั้นเป็นแบบวัดที่มีความเที่ยงสูง มีความตรงเชิงโครงสร้าง มีประสิทธิภาพสูงและพัฒนามาจากแนวคิดเชิงทฤษฎีที่มีความชัดเจนและได้รับการยอมรับในระดับสากล จึงควรมีการนำแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง แบบวัดการเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและแบบวัดพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การไปใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ต่อไป
2. ควรสนับสนุนและพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารขององค์การ ร่วมกับการพัฒนาแนวคิด และแนวทางการบริหาร หรือพฤติกรรมทางการบริหารที่สนับสนุนการเสริมพลังอำนาจในการทำงาน เช่นการฝึกอบรมเกี่ยวกับการส่งเสริมคุณค่าในตนเองในการทำงาน การส่งเสริมการรับรู้ความสามารถในการทำงาน หรือทักษะการจัดการอารมณ์หรือทักษะการจัดการงานที่มีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานเชิงบวกและส่งเสริมความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การและส่งผลต่อพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การต่อไป
3. ผลการศึกษาพบว่า การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีส่วนช่วยในการสร้างวัฒนธรรมส่งเสริมองค์การที่มีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกที่สำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างพฤติกรรมการบริหารและการช่วยเหลือกันระหว่างพนักงานในองค์การที่ช่วยให้ทีมงานสามารถบรรลุเป้าหมายขององค์การ เพราะฉะนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมองค์การที่สนับสนุนการเสริมพลังอำนาจทางจิตวิทยาของพนักงาน ซึ่งประกอบด้วย 1) การสนับสนุนให้พนักงานได้รับการอบรมที่สอดคล้องกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองหรือการพัฒนาทักษะที่ช่วยทำให้พนักงานสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) การสร้างคุณค่าของงาน (Job Enrichment) หรือมอบหมายงานที่สอดคล้องกับความต้องการหรือคุณค่าของพนักงานซึ่งช่วย

ทำให้การทำงานของพนักงานนั้นมีความหมายต่อตนเองมากยิ่งขึ้น 3) การให้อิสระในการทำงานรวมทั้งการมอบหมายอำนาจและหน้าที่ที่สอดคล้องกับการทำงานอย่างเหมาะสม (Assignment of Responsibility and Authority) ซึ่งจะช่วยให้พนักงานนั้นสามารถจัดการและควบคุมการทำงานด้วยตนเองและเสริมสร้างความรู้สึกเป็นอิสระในการทำงาน และ 4) เปิดโอกาสให้พนักงานได้รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญเพื่อเปิดโอกาสให้พนักงานได้แสดงศักยภาพรวมทั้งการยอมรับและเห็นคุณค่า (Recognize) ความสำเร็จของพนักงาน เพื่อให้พนักงานรับรู้ถึงความสำเร็จหรือผลกระทบของตนเองที่มีต่อองค์กร ซึ่งวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อมขององค์กรดังกล่าวนี้จะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่ช่วยทำให้หน่วยงานประสบความสำเร็จต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่าง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การเสริมพลังอำนาจทางจิตใจและพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กร ด้วยแบบแผนการวิจัยระยะยาว (Longitudinal Research) เพื่อตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าวตามช่วงระยะเวลา

2. ควรศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลปรับ (Moderating Effect) ที่มีต่อรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยใช้ปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ อายุ ประสบการณ์ทำงาน ประเภทของส่วนงานเช่นภาครัฐหรือเอกชนที่มีต่อรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรดังกล่าว เพื่อเป็นการขยายองค์ความรู้ด้านการวิจัยข้ามวัฒนธรรมในการบริหารงานทรัพยากรมนุษย์

3. ควรมีการศึกษารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับตัวแปรผลลัพธ์การทำงานอื่น ๆ ที่มีผลต่อความสำเร็จขององค์กร เช่น ความพึงพอใจในการทำงาน ความผูกพันในองค์กร หรือสมรรถนะในการทำงาน หรือทำการศึกษากับรูปแบบภาวะผู้นำในลักษณะอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการบริหารงานที่สอดคล้องกับบริบทของหน่วยงานที่แตกต่างกัน

4. ควรมีการศึกษาความตรงตามสภาพ (Concurrent Validity) ระหว่างแบบวัดภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และแบบวัดพฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรฉบับสั้น กับแบบวัดฉบับมาตรฐานในบริบทของประเทศไทยเพื่อพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องมือวัดให้มีความลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Avolio, B. J., and Bass, B. M. (2004). **Multifactor leadership questionnaire (MLQ)** (3rd ed.). CA: Mind Garden.
- Bass, B. M. (1985). **Leadership and performance beyond expectations**. New York: Free Press.
- Bass, B. M., and Riggio, R. E. (2006). **Transformational leadership** (2nd ed.). NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Boomsma, A., and Hoogland, J. J. (2001). **The robustness of LISREL modeling revisited. Structural equation models: Present and future. A Festschrift in honor of Karl Jöreskog**, 2(3), 139-168.
- Burns, J.M. (1978). **Leadership**. New York: Harper and Row.
- Carless, S. A., Wearing, A. J., and Mann, L. (2000). **A short measure of transformational leadership. Journal of business and psychology**, 14(3), 389-405.

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B.J., and Anderson, R. E. (2018). **Multivariate Data Analysis** (8th ed.). London: Cengage.
- Henderson, A. A., Foster, G. C., Matthews, R. A., and Zickar, M. J. (2020). **A psychometric assessment of OCB: Clarifying the distinction between OCB and CWB and developing a revised OCB measure.** *Journal of Business and Psychology, 35(6), 697-712.*
- Kedcham, A. and Sattabut, T. (2022). **Causal Relationship between Transformational Leadership, Teamwork and Teacher Job Satisfaction: Multilevel Structural Equation Modeling.** *Silpakorn Educational Research Journal, 14(1), 203-215.* (In Thai).
- Organ, D. W. (1988). **Organizational citizenship behavior: The good soldier syndrome.** London: Lexington books.
- Saira, S., Mansoor, S., and Ali, M. (2020). **Transformational leadership and employee outcomes: the mediating role of psychological empowerment.** *Leadership and Organization Development Journal, 42 (1), 130-143.*
- Samo, A. H., Shaikh, N., Mahar, F., Rizwan, S. I., and Jalil, S. (2022). **Beyond The Call Of Duty For Health Practitioners: A Mediation And Moderation Model Of Leadership Styles, LMX, Empowerment And Organizational Citizenship Behavior.** *Webology, 19(3), 2533-2554.*
- Schreiber, J. B. (2017). **Update to core reporting practices in structural equation modeling.** *Research in Social and Administrative Pharmacy, 13(3), 634-643.*
- Soper, D.S. (2021). **A-priori Sample Size Calculator for Structural Equation Models.** [Software][Online]. Retrieved from <https://www.danielsoper.com/statcalc>.
- Spreitzer, G. M. (1995). **Psychological empowerment in the workplace: Dimensions, measurement, and validation.** *Academy of management Journal, 38(5), 1442-1465.*
- Wandani, M., and Sunaryo, S. (2022). **The Effect of Transformational Leadership on Turnover Intention and Organizational Citizenship Behaviour (OCB): The Mediation Role of Psychological Empowerment and Affective Commitment.** *International Journal of Economics, Business and Management Research, 6(9), 293-316.*
- Williams, L. J., & Anderson, S. E. (1991). **Job satisfaction and organizational commitment as predictors of organizational citizenship and in-role behaviors.** *Journal of management, 17(3), 601-617.*

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์
จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Development of a Learning Center through the Process of Community Participation
in Utilizing Local Herbs in Mae Sot District, Tak Province.

มัลลิกา ทองเอม (Manliga Thongem)¹,
ธัญพร หาได้ (Tanatporn Hadai)²,
ธีรศิลป์ กันธา (Teerasin Kanta)³,
อังคณา ตาเสนา (Angkana Tasena)^{4*}

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
(Library and Information, Faculty of Humanities and Social Sciences, Kampheng Phet Rajabhat University)

²อาจารย์, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
(Business Administration, Faculty of Management Science, Kampheng Phet Rajabhat University)

^{3,4}ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
(Business Administration, Faculty of Management Science, Kampheng Phet Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : tasena.nunat@gmail.com

(Received: March 2, 2023; Revised: May 3, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มผู้สูงอายุ ประชาชนชาวบ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและเป็นสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ 1) เจตมูลเพลิงแดง 2) เจตมูลเพลิงขาว 3) ม่านพระอินทร์ 4) ช้างย่ำเปอะ 5) ชลู่ 6) คนทีสอ 7) ไพล 8) ใบสาบเสือ 9) หญ้าตดหมา 10) พลุ 11) เถาเอ็นอ่อน และ 12) หญ้าเอ็นยัด พืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์เป็นใบ ราก ต้น และผล ส่วนใหญ่จะนำไปต้มดื่มและคั้นเอาน้ำดื่ม ลักษณะการขยายพันธุ์แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สมุนไพรที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สมุนไพรที่ขยายพันธุ์โดยการปักชำ และสมุนไพรที่ขยายพันธุ์โดยใช้เหง้าหรือหัว

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน พบว่า ควรดำเนินการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของสวนสมุนไพร โดยใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด

ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบสวนสมุนไพร และสื่อการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.55)

คำสำคัญ : พืชสมุนไพรพื้นบ้าน ; สวนสมุนไพร ; แหล่งเรียนรู้ ; สื่อการเรียนรู้ ; การมีส่วนร่วม

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the diversity and utilization characteristics of local herbs in Mae Sot District, Tak Province 2) to develop a learning center through community participation in the utilization of local medicinal plants; and 3) to assess the service users' satisfaction of the local medicinal plants learning center. This research used a qualitative research method.

The findings of the study were as follows.

1. The elderly group, village sage, and community enterprises have utilized 12 local medicinal plants: 1) *Plumbago indica* L. 2) *Plumbago zeylanica* Linn. 3) *Vernonia cinerea* (L) Less. 4) *Elephantopus scaber* var. *scaber* L. 5) *Pluchea indica* (L.) Less. 6) *Vitex trifolia* L. 7) *Zingiber cassumunar* Roxb. 8) *Chromolaena odorata* (L.) R.M.King&H.Rob. 9) *Paederia pilifera* Hook.f. 10) *Piper betle* Linn. 11) *Cryptolepis buchanani* Roem. & Schult and 12) *Plantago major* L. Leaves, roots, stems, and fruits were mainly utilized. Most of them were boiled for drinking and squeezed to get drinking water. Propagation can be divided into 3 types: natural method, cutting, and using rhizomes or tubers.

2. The development of a learning center using community participation in the utilization of local herbs required establishing a herb garden using the area of the Sufficiency Economy Learning Center and New Theory Agriculture of Kamphaeng Phet Rajabhat University Mae Sot.

3. The service users' satisfaction of the local medicinal plants learning center and learning materials were found at the highest level (mean = 4.55).

Keywords : Local herbs ; Herb garden ; Learning resources ; Learning media ; Participation

บทนำ

ประเทศไทยถือได้ว่ามีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ แร่ธาตุ และพืชพรรณที่มีอยู่อย่างหลากหลายสายพันธุ์ และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ก็ถือได้ว่าเป็นอีกพื้นที่หนึ่งในประเทศไทยที่ยังคงมีความอุดมสมบูรณ์ในด้านสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ โดยเฉพาะมีแหล่งอาหารทั้งพืชและสัตว์ที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชน แต่ในปัจจุบันสภาพพื้นที่โดยทั่วไปในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงจากกิจกรรมทางการเกษตร มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเป็นไปในลักษณะเพื่อเป็นที่อยู่อาศัย การท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าในชุมชน ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ และนอกจากนี้ยังเกิดปัญหาไฟป่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมักเกิดในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากกิจกรรมของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งส่วนหนึ่งเป็นชาวไทยภูเขาที่มีกิจกรรมการเลี้ยงชีพด้วยการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนที่ขาดการควบคุมไฟขณะเผาไร่หรือเป็นการเผาเพื่อล่าสัตว์และเตรียมดินสำหรับการเกษตร ปัญหาเหล่านี้ส่งผลต่อการลดลงของทั้งพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ให้มีจำนวนลดลง หรือบางชนิดสูญหายไป และพืชสมุนไพรพื้นบ้านบางชนิดได้ถูกนำมาปลูกไว้ในบริเวณบ้านแทน เพื่อความสะดวกในการหาใช้ในชีวิตประจำวัน และสมุนไพรบางชนิดเป็นสมุนไพรที่หายากและเป็นที่ยอมรับใช้กันอย่างแพร่หลาย ทำให้ในบางช่วงเวลาเกิดการขาดแคลน และเกินกำลังผลิตจากธรรมชาติ ทำให้ผลผลิตของพืชสมุนไพรบางชนิดลดลงและไม่เพียงพอแก่

ความต้องการ และอีกปัญหาหนึ่ง คือการบุกรุกทำลายแหล่งพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่ตระหนักถึงคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ของคนในชุมชน ทำให้ประชาชนบางส่วนไม่รู้จักวิธีการเก็บเกี่ยวพืชสมุนไพรพื้นบ้านไว้ใช้ประโยชน์อย่างถูกต้อง ส่งผลต่อการสูญเสียความรู้ภูมิปัญญาพื้นบ้านดั้งเดิมที่ได้สืบทอดต่อกันมาเป็นเวลาช้านาน และสมุนไพรพื้นบ้านบางชนิดกำลังจะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ หากปราศจากการอนุรักษ์ด้วยการส่งเสริมการปลูก การอนุรักษ์แหล่งสมุนไพรพื้นบ้านและการใช้อย่างเหมาะสม

จากสภาพปัญหาดังกล่าวจะเห็นได้ว่าประชาชนในชุมชนอำเภอแม่สอด กำลังเผชิญกับปัญหาการสูญเสียพื้นที่สมุนไพรพื้นบ้าน ทั้งจากภัยพิบัติทางธรรมชาติและการใช้ประโยชน์ของประชาชน และมีความต้องการในการอนุรักษ์ฟื้นฟูพืชสมุนไพรในท้องถิ่น และพื้นที่การผลิตพืชสมุนไพรที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชนที่จะสามารถใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในชุมชน ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และส่งเสริมให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแผนแม่บทแห่งชาติว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560 – 2564 มาตราที่ 2 การวิจัย เสริมสร้างองค์ความรู้ มาตรฐานคุณภาพ และความเสถียร เพื่อให้มีผลงานวิจัยตำรายาแผนไทยสำหรับการสร้างทัศนคติและความเชื่อมั่นในคุณภาพและประสิทธิภาพในการรักษาโรค รวมถึงให้มีผลงานวิจัยคุณประโยชน์ของสมุนไพรในอาหารเพื่อป้องกันโรคและเสริมสร้างสุขภาพ ตามแผนงานที่ 4 วิจัยคุณประโยชน์ของสมุนไพรในอาหารหรือใช้ในการปรุงอาหาร เพื่อส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค (กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ-เอกชน, 2559 : 96) และจากรายงานผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลประเมินความพึงพอใจของผู้สูงอายุที่มีต่อรูปแบบแหล่งเรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียงที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ ใน 7 ฐานการเรียนรู้ เมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ฐานการเรียนรู้ที่ผู้สูงอายุพึงพอใจมากที่สุดคือ ฐานผักเป็นยา และอยากให้มีการจัดกิจกรรมต่อยอดด้านสมุนไพร และการแปรรูปสมุนไพร (ธนชพร หาได้ และมีลลิกา ทองแถม, 2564: 62) ดังนั้น จึงควรให้การสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อันจะนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่เหมาะสมและยั่งยืน

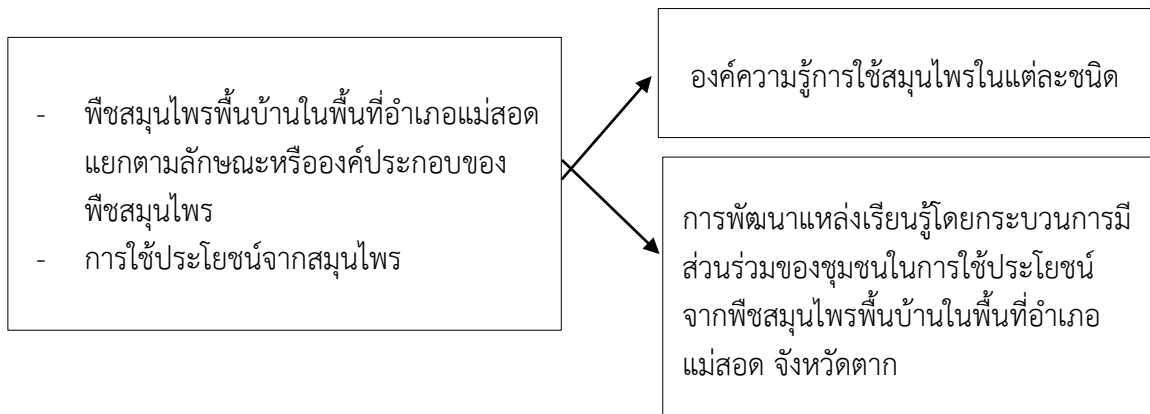
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนแยกตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เป็นครัวเรือนในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ตัวแทนหน่วยงานภาคีในพื้นที่ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ตัวแทนของชุมชน/ตำบลที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรพื้นบ้านทั้ง 10 ตำบล ได้แก่ ประชาชนท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการคัดเลือกตัวแทนตำบลละ 2 คน ด้วยการดำเนินการขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการคัดเลือกตัวแทน รวมเป็นจำนวน 20 คน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่สอด เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพืชสมุนไพรพื้นบ้าน การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยการสัมภาษณ์ การสังเกต การถ่ายภาพ และกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นบริบทชุมชน ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในชุมชนและภูมิปัญญาของพืชสมุนไพรและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

การเก็บข้อมูลการวิจัยครั้งนี้จะใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การสังเกตและการจัดบันทึกการสนทนากลุ่มเพื่อสรุปและจัดทำแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ความหลากหลายพืชสมุนไพรโดยมี

รายละเอียดเกี่ยวกับภาพถ่ายและองค์ความรู้ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด ได้แก่ ชื่อวงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่อพื้นเมือง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ การขยายพันธุ์นิเวศวิทยา/สภาพแวดล้อมการใช้ประโยชน์ทางอาหารและยาและนำมาพัฒนาเป็นสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน มีวิธีการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

การดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 จะเป็นการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขึ้นร่างรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยผู้วิจัยดำเนินการสรุปและสังเคราะห์ข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

2. ขึ้นการวิพากษ์และปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2.1 นำร่างรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่นักวิจัยได้ทำการสรุป สังเคราะห์และสร้างรูปแบบนำเสนอต่อกลุ่มตัวอย่างตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อให้ร่วมวิพากษ์และให้ข้อเสนอแนะแนวทางเป็นไปได้ เมื่อดำเนินการเสร็จสิ้นแล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ

2.2 นำร่างรูปแบบการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ให้ข้อเสนอแนะและแนวทางเป็นไปได้ พร้อมปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.2.1 ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านแหล่งเรียนรู้ 1 คน

2.2.2 ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร 1 คน

2.2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อการเรียนรู้รูปแบบออนไลน์ 1 คน

3. พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยจัดทำเป็นสวนสมุนไพรพื้นบ้าน นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสมุนไพรที่ได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 และข้อมูลจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ ความหลากหลายพืชสมุนไพรโดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับภาพถ่ายและองค์ความรู้ของพืชสมุนไพรแต่ละชนิด ได้แก่ ชื่อวงศ์ ชื่อวิทยาศาสตร์ ชื่อสามัญ ชื่อพื้นเมือง ลักษณะทางพฤกษศาสตร์การขยายพันธุ์นิเวศวิทยา/ สภาพแวดล้อมการใช้ประโยชน์ทางอาหารและยา และจัดทำสื่อในรูปแบบของสื่อออนไลน์หัวข้อเรื่อง สมุนไพรพื้นบ้าน ในเว็บไซต์ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด โดยการเชื่อมโยงข้อมูลจาก پایคิวอาร์โค้ด สำหรับการเข้าถึงข้อมูลพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ด้วยอุปกรณ์โทรศัพท์มือถือ

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่เข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน
ตัวแทนหน่วยงานภาคีในพื้นที่ และผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ คนที่เข้ามาใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน
จำนวน 30 คน ตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อรูปแบบ
แหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่
สอด จังหวัดตาก ในรูปแบบสวนสมุนไพร และสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีรายการประเมินความพึง
พอใจต่อแหล่งเรียนรู้ 2 รูปแบบ ได้แก่ สวนสมุนไพร และ สื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ ลักษณะเป็นแบบมาตรา
ส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ชนิด 5 ระดับ

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open Ends) เพื่อให้ผู้ตอบได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
จากแบบสอบถาม ในตอนที่ 2

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

ผู้วิจัยได้ดำเนินการขอความร่วมมือจากผู้นำชุมชน ในการคัดเลือกตัวแทนของประชาชนในชุมชน
จำนวน 10 ตำบล ๆ ละ 3 คน และตัวแทนจากหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกสมุนไพร
จำนวน 10 หน่วยงาน ๆ ละ 2 คน รวมเป็น 50 คน โดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างและเก็บรวบรวม
ข้อมูลจำนวน 50 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 50 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่
ต้องการ มาดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. จัดระเบียบข้อมูลและลงรหัส (Coding)

2. นำข้อมูลดังกล่าวไปคำนวณหาค่าทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

2.1 ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่า
ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.2 ข้อมูลที่เกี่ยวกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบแหล่งเรียนรู้ โดยการใช้สถิติร้อยละ
(Percentage) และหาค่าเฉลี่ย ซึ่งกำหนดมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด 5 ตัวเลือก สำหรับระดับของ
ความพึงพอใจ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจมากที่สุด	อยู่ในระดับ	5
ระดับความพึงพอใจมาก	อยู่ในระดับ	4
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	อยู่ในระดับ	3
ระดับความพึงพอใจน้อย	อยู่ในระดับ	2
ระดับความพึงพอใจน้อยที่สุด	อยู่ในระดับ	1

หลังจากนั้นนำคะแนนแต่ละข้อมาหาค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของรูปแบบแหล่งเรียนรู้อีกครั้งว่าอยู่ในระดับใด สำหรับการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยแบบอิงเกณฑ์ (Criterion Reference) และได้กำหนดความหมายดังนี้

4.51 – 5.00	หมายถึง	มากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	ปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	น้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	น้อยที่สุด

2.3 ข้อมูลคำถามปลายเปิด ได้แก่ ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลของการวิจัย ได้แก่ ตัวแทนของชุมชนที่มีความรู้เรื่องสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ปราชญ์ท้องถิ่น กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยการคัดเลือกตัวแทนตำบลละ 2 คน รวมเป็นจำนวน 20 คน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกพืชสมุนไพร ได้แก่ พัฒนาชุมชนอำเภอแม่สอด องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอแม่สอด เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพืชสมุนไพรพื้นบ้าน การถ่ายทอดภูมิปัญญา การอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยการประชุมกลุ่ม (Focus Groups) การสัมภาษณ์ การสังเกต และการถ่ายภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในประเด็นบริบทชุมชน ความหลากหลายของพืชสมุนไพรในชุมชน ภูมิปัญญาของพืชสมุนไพร และการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการต่อรูปแบบแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในรูปแบบสวนสมุนไพร และสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการประชุมแบบมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า สมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่กลุ่มผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ใช้ประโยชน์จากสมุนไพรและเป็นสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชน จำนวน 12 ชนิด ได้แก่

1.1 เจตมูลเพลิงแดง (ปัดปิวแดง) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Plumbago indica* L.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ดร.อินสรณ์ วุฒิธรรมากรณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ได้แก่ ราก, ใบ, ต้น และดอก การใช้สมุนไพร ใช้ทั้งต้นต้มดื่มเป็นชา แก้วปวด ใช้รากเคี้ยวระงับอาการปวดฟัน

1.2 เจตมูลเพลิงขาว (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Plumbago zeylanica* L.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ดร.อินสรณ์ วุฒิธรรมากรณ์ ปราชญ์ชาวบ้าน ตำบลแม่กาษา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ได้แก่ ราก, ใบ และต้นการใช้สมุนไพรตากแห้งทำเป็นชาสมุนไพร แก้วปวดข้อหรือเคล็ดขัดยอก ใช้รากแห้ง 1.5-3 กรัม ต้มน้ำหรือแช่เหล้า รับประทานครั้งละ 5 กรัม วันละ 2 ครั้ง การรักษาฝีคัณฑสูตร ฝีม้วนเต้านมอักเสบ ไฟลามทุ่ง ใช้ใบสดพอประมาณ ตำให้ละเอียด ใช้ผ้าก๊อซ 2 ชั้นห่อพอกบริเวณที่เป็นจนกระทั่งหาย แก้วปวด ใช้ใบสด 1 กำมือ ตำให้ละเอียด ใส่เหล้าเล็กน้อย ทาบริเวณที่เป็น

1.3 ม่านพระอินทร์ (หญ้าดอกขาว) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Vernonia cinerea* (L.) Less.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ ดร.อินสรณ์ วุฒิธรรมากรณ์ ประชาญ์ชาวบ้าน ตำบลแม่กาษา อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ต้น, ใบ, เมล็ด และราก การใช้สมุนไพร ใช้หญ้าดอกขาวทั้ง 5 (ราก ลำต้น ใบ ดอก ผล) ตากแห้งทำเป็นชาสมุนไพร หรือนำมาต้มกิน รักษาแผลเบาหวาน แก้ปวดข้อ/ปวดเข่า ใช้ใบสดพอกสมานแผล

1.4 ช้างย่ำเปอะ (โตไม่รู้ล้ม) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Elephantopus scaber* var. *scaber* L.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ อาจารย์วิญญู ไทยอยู่ ประชาญ์ชาวบ้านตำบลมหาวัน อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ต้น, ราก และใบ การใช้สมุนไพร ใช้ต้นแห้ง 6 กรัม แขน้ำร้อน 300 กรัม นาน 30 นาที รินเอาน้ำดื่มหรือจะบดเป็นผงปั้นเม็ดไว้รับประทานก็ได้ แก่ต่อมทอนซิลอักเสบ แก่เจ็บคอ ใช้ใบสด 2 กำมือ เคี้ยวกับน้ำมันมะพร้าวและใช้ทาบริเวณที่เป็นแผลหรือโรคผิวหนังต่าง ๆ

1.5 ขลุ่ (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Pluchea indica* (L.) Less.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางสาว ศฤงษ์อนันต์ ผู้สูงอายุ ตำบลแม่ปะ อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ใช้ทั้งต้นสด หรือแห้ง เปลือก ใบ, เมล็ด, ดอก (นิยมใช้เฉพาะใบ) การใช้สมุนไพร ใช้ใบอบแห้ง ต้มเป็นน้ำชาสมุนไพรจะช่วยลดน้ำหนักได้ และบำรุงระบบประสาท ใบสดแก่นำมาตำผสมกับเกลือใช้กินรักษาคลื่นไส้และช่วยระงับกลิ่นตัว

1.6 คนทีสอ (สีเสื่อน้อย) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Vitex trifolia* L.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางสุนทรี ต๊ะสุ ผู้สูงอายุ ตำบลแม่ตาว อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ใบ, ดอก, ผล, ราก, เปลือก และเมล็ด การใช้สมุนไพร นำใบสีเสื่อน้อยมาต้มร่วมกับใบเสนียด ใบเปล้า ใบหนาด เหงือกปลาหมอ ขมิ้นอ้อย ไพล ใบมะกรูด และใบว่านสาวหลง นำมาผสมน้ำสะอาดแล้วนำไปอาบ ช่วยให้กล้ามเนื้อคลายตัว ลดอาการปวดเมื่อย รุขุมขนบริเวณผิวหนังเปิด ทำให้เลือดไหลเวียนดี หายใจสะดวก กลิ่นหอมของสมุนไพร ช่วยให้สดชื่น ผ่อนคลายความตึงเครียด

1.7 ไพล (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Zingiber cassumunar* Roxb.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน นางสาวสังข์ ปิ่นเขียว ผู้สูงอายุ ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยาคือเหง้าแก่จัด เก็บหลังจากต้นไพลลงหัวแล้ว การใช้สมุนไพร เหง้าไพลสดใช้เป็นส่วนผสมของลูกประคบสมุนไพร ได้แก่ ผิวมะกรูด ตะไคร้บ้าน ใบมะขาม ขมิ้นชัน เกลือ การบูร ใบส้มป่อย โดยลูกประคบสมุนไพรสดจะให้ตัวยาที่ดีกว่าแบบแห้ง

1.8 ใบสาบเสือ (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Chromolaena odorata* (L.) R.M.King&H.Rob.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางธนัชฐา กาใจ ประชาญ์ชาวบ้าน ตำบลพะวอ อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ดอก, ใบ, ต้น หรือใช้ทั้งต้น การใช้สมุนไพร ใบสด ใช้พอกห้ามเลือด นำรากตากแห้ง ต้มน้ำเป็นน้ำสมุนไพร ช่วยสมานแผล แก้อักเสบ

1.9 หญ้าตดหมา (กระพังโหม) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Paederia pilifera* Hook.f.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางธนัชฐา กาใจ ประชาญ์ชาวบ้าน ตำบลพะวอ อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ใช้ทั้งต้นได้แก่ เถา, ใบ, ดอก, ผล, ราก และเปลือก การใช้สมุนไพร กินยอดสด แก่ท้องอืด ขับลม เถาตากแห้ง ต้มน้ำดื่มเป็นน้ำสมุนไพร แก่ท้องอืด ขับลม

1.10 พลุ (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Piper betle* Linn.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางธนัชฐา กาใจ ประชาญ์ชาวบ้าน ตำบลพะวอ อำเภอมะสอ จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา เถา, ใบ และเมล็ด การใช้สมุนไพร ใช้ใบสดประมาณ 3-5 กรัม ต้มน้ำกินสำหรับแก้อาการปวดท้อง ใช้ใบสดตำผสมเหล้าทาบริเวณที่เป็นลมพิษ ใช้ใบสดโขลกให้ละเอียดคั้นเอาน้ำผสมกับน้ำร้อนหนึ่งแก้วใช้ดื่ม แก้อาการท้องอืด ท้องเฟ้อและบำรุงกระเพาะอาหาร

1.11 เถาเอ็นอ่อน (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Cryptolepis buchanani* Roem.&Schult) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางสาวประกาย ชาญณรงค์ วิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพร แม่ทองคำ ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา เถา, ใบ และเมล็ด การใช้สมุนไพร ใช้เป็นส่วนผสมของยาหม่อง ใช้ทั้งต้น, ใบ โขลกให้ละเอียด ห่อผ้าทำลูกประคบ ประคบตามเส้นเอ็นที่ปวดเสียวและตึงเมื่อยขบ ทำให้เส้นยึดหย่อนดี

1.12 หญ้าเอ็นยึด (ผักกาดน้ำ) (ชื่อวิทยาศาสตร์: *Plantago major* L.) ผู้ให้ข้อมูลสมุนไพรพื้นบ้าน ได้แก่ นางสาวประกาย ชาญณรงค์ วิสาหกิจชุมชนบ้านสมุนไพรแม่ทองคำ ตำบลพระธาตุผาแดง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ส่วนที่ใช้เป็นยา ใช้ทั้งต้น, ราก, ใบ และเมล็ด การใช้สมุนไพร ใช้เป็นส่วนผสมของยาหม่อง นำทั้งต้นมาตำและพอก บรรเทาผิวหนังอักเสบ แผลที่หายยากไม่ให้เกิดเป็นแผลเป็น ลดอาการอักเสบจากการแพ้พืชต่างๆ หรือพิษจากแมลงกัดต่อย ใช้ห้ามเลือดภายนอก นำทั้งต้นมาโขลกให้แหลก เคี้ยวกับน้ำมันมะพร้าว นำมาทารักษากระดูกหัก เส้นเอ็นตึง คั้นน้ำดื่มแก้ร้อนใน แก้เจ็บคอ แก้ไข้หวัด หลอดลมอักเสบ

สมุนไพรพื้นบ้านทั้ง 12 ชนิดดังกล่าว ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นส่วนของ ใบ ราก ต้น และผล ส่วนใหญ่จะนำไปต้มดื่มและคั้นเอาน้ำดื่ม และแบ่งลักษณะการขยายพันธุ์ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ สมุนไพรที่ขึ้นเองตามธรรมชาติ สมุนไพรที่ต้องมีการขยายพันธุ์โดยการปักชำ และสมุนไพรที่ต้องขยายพันธุ์โดยใช้เหง้าหรือหัว

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ ต้องการให้พัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้ และวิธีการใช้พืชสมุนไพรพื้นบ้านให้กับประชาชนในพื้นที่ รวมถึงผู้สนใจทั่วไป เพื่อรักษาและอนุรักษ์สมุนไพรพื้นบ้านให้คงอยู่ และต้องการให้มีการพัฒนาในด้านการแปรรูปสมุนไพรทั้งเพื่อใช้ในวิถีประจำวันและการจำหน่ายเพื่อหารายได้ให้กับประชาชนในชุมชน

2. พัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้ดำเนินการจัดทำแหล่งเรียนรู้สองรูปแบบได้แก่ สวนสมุนไพร และสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยนำข้อมูลจากปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และวิสาหกิจชุมชน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เกี่ยวกับการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์ ได้แก่

2.1 แหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของสวนสมุนไพร นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อสมุนไพร ชื่อพื้นบ้าน รูปภาพของสมุนไพร และคิวอาร์โค้ดสำหรับการเข้าถึงข้อมูลของแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 80 ตารางเมตร ในการจัดทำแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพร โดยปลูกสมุนไพร จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ 1) เจตมูลเพลิงแดง (ปิดปิวแดง) 2) เจตมูลเพลิงขาว 3) ม่านพระอินทร์ (หญ้าดอกขาว) 4) ช้างย้าเปอะ (โตไม่รู้ล้ม) 5) ชลู่ 6) คนทีสอ (สีเสื่อน้อย) 7) ไพล 8) ใบสาบเสือ 9) หญ้าตดหมา (กระพังโหม) 10) พลุ 11) เถาเอ็นอ่อน และ 12) หญ้าเอ็นยึด (ผักกาดน้ำ)

2.2 พัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยได้นำเสนอในเว็บไซต์ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด หัวข้อ สมุนไพรพื้นบ้าน ที่ URL: <https://maesot.kpru.ac.th/suffeco/> นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชื่อ

ของสมุนไพร ลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสมุนไพร ส่วนที่ใช้สมุนไพรเป็นยาและสรรพคุณของสมุนไพร และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

3. ประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยการประเมินความพึงพอใจที่มีต่อแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้านในรูปแบบของสวนสมุนไพร และ สื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์

จากผลประเมินความพึงพอใจของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อแหล่งการเรียนรู้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้: สวนสมุนไพรและความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์เท่ากัน ซึ่งความพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 4.55)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาความหลากหลายและลักษณะของการใช้ประโยชน์จากของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ผลการศึกษาพบว่า สมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่กลุ่มผู้สูงอายุ ปราชญ์ชาวบ้าน และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้ใช้ประโยชน์ จำนวน 12 ชนิด นั้น เป็นสมุนไพรพื้นบ้านที่มีอยู่ในชุมชนสามารถหาใช้ได้ง่าย กรรมวิธีและลักษณะในการนำพืชสมุนไพรพื้นบ้านทั้ง 12 ชนิด มาใช้โดยเฉพาะในด้านการรักษาโรคในเบื้องต้น ส่วนของพืชสมุนไพรที่นำมาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นส่วนของ ใบ ราก ต้น และผล ส่วนใหญ่จะนำไปต้มดื่มและคั้นเอาน้ำดื่ม ซึ่งสอดคล้องกับ รอฮานี เจาะแม, และคณะ (2558 : 714-728) ได้วิจัยเรื่อง การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของประชาชนที่อาศัยรอบพื้นที่เขาปกไย๊ะ อำเภอบันนังสตา จังหวัดยะลา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหลากหลายพืชสมุนไพร ลักษณะการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรและกรรมวิธีการนำพืชสมุนไพรมารักษาโรคตามภูมิปัญญาท้องถิ่นของประชาชนที่อาศัยรอบพื้นที่เขาปกไย๊ะ ผลการวิจัย พบว่า พืชสมุนไพรในพื้นที่เขาปกไย๊ะ ที่ประชาชนนำมาใช้ประโยชน์ในการรักษาโรค บำรุงร่างกายมีจำนวนสมุนไพรทั้งสิ้น 42 วงศ์ 70 ชนิด จำแนกตามสรรพคุณการรักษาโรค บำรุงร่างกายและใช้ในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ทั้งหมด 16 กลุ่ม ส่วนมากที่ประชาชนนำมาใช้ประโยชน์ คือ กลุ่มสมุนไพรแก้ไข้ ลดความร้อน แก้ปวด ส่วนของพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ส่วนใหญ่เป็นส่วนของราก ใบ ต้น และผล สำหรับกรรมวิธีและลักษณะการนำพืชสมุนไพรไปใช้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำมารักษาโรคพบว่า ส่วนใหญ่มักจะต้มดื่มและคั้นเอาน้ำดื่ม และด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ เกิดจากการเรียนรู้ศึกษาในตำราและทดลองใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรคด้วยตนเอง

จากการศึกษาการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ามีการสืบทอดจากบรรพบุรุษ และเกิดจากการศึกษาจากตำราการใช้ยาสมุนไพร รวมถึงได้ทดลองใช้พืชสมุนไพรด้วยตนเองเพื่อรักษาโรคในเบื้องต้น โดยกลุ่มปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ ได้ถ่ายทอดความรู้ในการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรพื้นบ้าน ตามการร้องขอจากสถานศึกษาต่างๆ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน คนรุ่นใหม่ หรือกลุ่มผู้สนใจในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้มีความรู้

ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน และเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการซื้อยารักษาโรค สอดคล้องกับ ทัศนคติของ กัญญารัตน์ เป็งจำเมือง และคณะ (2562, 150-165) ได้สำรวจการใช้สมุนไพรในชุมชน ตำบลก่อเอ้ อำเภอ เชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่ารูปแบบการใช้ยาสมุนไพรที่ใช้มาก ได้แก่ สมุนไพรสด ยาต้ม ยาขี้ผึ้ง ยาต้ม และยาน้ำมัน ตามลำดับ การสำรวจ สมุนไพรใน 4 หมู่บ้าน พบสมุนไพรจำนวน 138 ชนิด ได้นำมาศึกษา ลักษณะทางพฤกษศาสตร์ตาม ชื่อวิทยาศาสตร์ และสรรพคุณ ของสมุนไพรจาก คำบอกเล่าของประชาชน หมอพื้นบ้านและเอกสารอ้างอิง ผลการทดลองได้แสดงว่าชุมชนแห่งนี้ยังมีการใช้ ประโยชน์จากสมุนไพรในการ ดูแลสุขภาพเบื้องต้น และหมอพื้นบ้านเป็นผู้แนะนำ ดังนั้น การนำความรู้จากภูมิปัญญาพื้นบ้านและใช้ สมุนไพรในการรักษาโรคเป็นสิ่งที่ควรส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับคนรุ่นให้ได้รับรู้จักการใช้สมุนไพรไทย รวมถึงการจัดทำฐานข้อมูลสมุนไพรเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนำไปเป็นข้อมูลเบื้องต้นในดูแลสุขภาพของตนเองได้ และเพื่อลดภาระกับบุคลากรทางการแพทย์และค่าใช้จ่ายของภาครัฐ

2. เพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ของพืชสมุนไพรพื้นบ้าน

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ได้นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับการนำสมุนไพรพื้นบ้านมาใช้ประโยชน์จากการให้ข้อมูลของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการใช้สมุนไพร มาจัดทำแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของสวนสมุนไพรโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อสมุนไพร ชื่อพื้นบ้าน รูปภาพของสมุนไพร และควารโรคคิดสำหรับการเข้าถึงข้อมูลของแหล่งเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยใช้พื้นที่ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 80 ตารางเมตร ปลูกสมุนไพร จำนวน 12 ชนิด ได้แก่ 1) เจตมูลเพลิงแดง (เปิดปิวแดง) 2) เจตมูลเพลิงขาว 3) ม่านพระอินทร์ (หญ้าดอกขาว) 4) ช้างย่ำเปอะ (ไต่ไม่รู้ล้ม) 5) ขลุ่ 6) คนทีสอ (สีเสื่อน้อย) 7) ไพล 8) ใบสาบเสือ 9) หญ้าตดหมา (กระพังโหม) (10) พลุ 11) เถาเอ็นอ่อน และ 12) หญ้าเอ็นยืด (ผักกาดน้ำ) และได้พัฒนาพัฒนาสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยได้นำเสนอในเว็บไซต์ของศูนย์การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด หัวข้อสมุนไพรพื้นบ้าน นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับชื่อของสมุนไพร ลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสมุนไพร ส่วนที่ใช้สมุนไพรเป็นยาและสรรพคุณของสมุนไพร และข้อมูลเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรของปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สูงอายุ และวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับ สามารถ ใจเตี้ย และพัชรี วงศ์ผืน (2560: 13 – 22) ได้ศึกษาความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน ผลการศึกษา พบว่า พื้นที่ลุ่มน้ำลี้มีภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์ สมุนไพรพื้นบ้านทั้งชื่อท้องถิ่น ส่วนที่ใช้ทำยา สรรพคุณ และวิธีการใช้โดยมี หมอพื้นบ้านเป็นผู้ที่มีบทบาท สำคัญ การบูรณาการแนวความคิดการบวชพาน้ำไปสู่กลยุทธ์การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าของประชาชนและก่อเกิดกระบวนการมีส่วนร่วม การสร้างเสริมกิจกรรมและสร้างแหล่งเรียนรู้ และการสร้างกติกาสวนสมุนไพรในการอนุรักษ์พื้นที่ป่าสมุนไพร ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และลักษณะทางกายภาพของทรัพยากรในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก นอกจากจะจัดทำแหล่งเรียนรู้ในรูปแบบของสวนสมุนไพรโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์แล้ว ยังถือได้ว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ชุมชนสามารถใช้เป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสมุนไพร การถ่ายทอดทางภูมิปัญญาเกี่ยวกับการปลูกสมุนไพร

การดูแลรักษาพันธุ์สมุนไพรรักษาบ้านไม่ให้สูญหายไป และพัฒนาสู่การแปรรูปสมุนไพรเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ ผมหอม เชิดโกทา (2563, 106-114) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพปัญหาการอนุรักษ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนตำบลหนองสังข์ อำเภอรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว ผลการวิจัย พบว่าสภาพปัญหาการอนุรักษ์ พืชสมุนไพรพื้นบ้านชุมชนตำบลหนองสังข์ เกิดจากคนในชุมชนไม่มีผู้สืบทอดภูมิปัญญาด้านการใช้สมุนไพรพื้นบ้านจากบรรพบุรุษ และไม่มีความรู้เรื่องสมุนไพร ชนิดของพืชสมุนไพรสรรพคุณและการใช้ประโยชน์ ขาดผู้ให้ความรู้ที่มีความรู้จริงและการสนับสนุนการขยายพันธุ์พืชสมุนไพร เพราะสมุนไพรจะได้มาจากป่าธรรมชาติ แต่ชุมชนมีการบุกรุกมีการตัดไม้ทำลายป่าอย่างต่อเนื่องมีผลทำให้สมุนไพรในชุมชนลดน้อยลงหรือบางชนิดก็สูญหายไปและหายากขึ้นจากปัญหาดังกล่าวพบว่าชุมชนต้องการให้มีการอบรมความรู้เรื่องสมุนไพร สรรพคุณและการใช้ประโยชน์ วิธีการปลูกและเพิ่มมูลค่าการเชื่อมเครือข่ายตลาดผู้ซื้อสมุนไพร

3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน

จากผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้าน โดยผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อแหล่งการเรียนรู้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ สวนสมุนไพร และ ความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ เท่ากัน ซึ่งความพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณารายละเอียดความพึงพอใจต่อแหล่งเรียนรู้ สวนสมุนไพร พบว่า ข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ สถานที่มีความเหมาะสม รองลงมา คือ ความเหมาะสมของสื่อที่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ และการจัดรูปแบบแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสม และความพึงพอใจที่มีต่อสื่อการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยข้อที่มีความพึงพอใจมากที่สุด คือ ความเหมาะสมของแหล่งเรียนรู้โดยภาพรวม รองลงมา คือ วิธีการนำเสนอข้อมูลมีความเหมาะสมและความน่าสนใจและดึงดูดความสนใจ

ข้อมูลจากข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆ ผู้ใช้บริการแหล่งเรียนรู้พืชสมุนไพรพื้นบ้านมีความต้องการให้เพิ่มชนิดของสมุนไพรพื้นบ้าน การถ่ายทอดวิธีการใช้สมุนไพรพื้นบ้าน การส่งเสริมการแปรรูปสมุนไพรพื้นบ้าน และให้มีการสร้างเครือข่ายเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรและการแปรรูปสมุนไพร ซึ่งสอดคล้องกับ ชูศักดิ์ โปกะชา และนิรุทธ์ วัฒนโภาส (2563: 269-282) ได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาราชของวัดกลางคูเวียง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต ผลการวิจัยพบว่า คนในชุมชนควรมีส่วนร่วมเพียรพยายามขับเคลื่อนและสานต่อองค์ความรู้สู่คนรุ่นหลัง และมีการรับรองภูมิปัญญาสมุนไพรให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีส่วนร่วม ร่วมแรง ร่วมใจ สามัคคี ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายน่าสนใจบนพื้นฐานของความพอเพียง ไม่มุ่งหวังผลกำไร และควรจะมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่ออย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน เพื่อส่งเสริมให้เป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ควรมีการพัฒนาสนับสนุนแนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาราชของจังหวัดตาก เพื่อให้ภูมิปัญญาสมุนไพรของจังหวัดตากเข้าสู่ความเป็นมาตรฐานยกระดับคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการเป็นแหล่งเรียนรู้สมุนไพรพื้นบ้าน
2. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแปรรูปผลิตภัณฑ์สมุนไพรพื้นบ้านของจังหวัดตาก ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข และองค์การภาครัฐ-เอกชน. (2559). **แผนแม่บทแห่งชาติ ว่าด้วยการพัฒนาสมุนไพรไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ.2560-2664**. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข.
- กัญญารัตน์ เป็งจำเมือง, ธีรนาฎ จันสุตะ, โสภรต์มี แสงเดช และพรภรณ์ สมชาว. (2562, กรกฎาคม – ธันวาคม). การสำรวจการใช้สมุนไพรในชุมชน ตำบลก่อเอ้ อำเภอเชียงใน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*, 8(2), 150-165.
- ชูศักดิ์ โปกะชา และนิรุทธ์ วัฒนภาส. (2563, กรกฎาคม - ธันวาคม). แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาสมุนไพรตามศาสตร์พระราชาราชของวัดกลางคูเวียงเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิต. *วารสารสิทธิธรรมปริทรรศน์*, 21(2), 269-282.
- ชนัษพร หาใต้ และมัลลิกา ทองอม. (2564). รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุ ในตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. (รายงานผลการวิจัย). กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธนัชฐา กาใจ. 14 มิถุนายน 2565 : สัมภาษณ์.
- ประกาย ชาญณรงค์. 21 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.
- ผมหอม เชิดโกทา. (2563, กันยายน – ธันวาคม). สภาพปัญหาการอนุรักษ์พืชสมุนไพรพื้นบ้านของชุมชนตำบลหนองสังข์ อำเภออัญญาประเทศ จังหวัดสระแก้ว. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 14(3) 106-114.
- รอฮานี เจาะแมม, วิไลวัลย์ แก้วดาทิพย์ และวิชิต เรืองแป้น. (2558, ตุลาคม - ธันวาคม). การใช้ประโยชน์พืชสมุนไพรของประชาชนที่อาศัยรอบพื้นที่เขาปกไย๊ะ อำเภอบ้านนังस्ता จังหวัดยะลา. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 21(4). 714-728.
- วิญญู ไทยอยู่. 3 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.
- ส่วน ศฤงษ์อนันต์. 4 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.
- สังข์ ปันเขียว. 21 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.
- สามารถ ใจเตี้ย และพัชรี วงศ์ผืน. (2560, มกราคม – มิถุนายน). ความหลากหลายและการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นบ้านในพื้นที่ลุ่มน้ำลี้ จังหวัดลำพูน. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี อุดรดิตถ์*, 9(1), 13-22.
- สุนทรีย์ ต๊ะสุ. 21 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.
- อินสรณ์ วุฒิธรรมากรณ์. 8 กุมภาพันธ์ 2565 : สัมภาษณ์.

กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร Bangkok Metropolitan Administration Tourism Promotion Strategies

คมลธิธี เกียนวัฒนา (Komsit Kieanwatana)^{1*},

ศรัญญา ศรีทอง (Saranya Srithong)²,

พิมลวรรณ พันธุ์วุ่น (Pimonwun Phunwoon)³

¹ อาจารย์ คณะวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
(Faculty of Environmental Culture and Ecotourism, Srinakharinwirot University)

² เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์
(Chulabhorn Research Institute)

*Corresponding Author. E-mail : Komsit.kwn@gmail.com

(Received: February 7, 2023; Revised: April 8, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร โดยมีกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น จำนวน 240 คน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 60 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวน 180 คน ซึ่งได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา โดยใช้แบบสัมภาษณ์ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ผลการวิจัย พบว่า

1. กรุงเทพมหานครมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจากมีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีชื่อเสียง มีความหลากหลายทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อทางศาสนา อาหาร ย่านชุมชนเก่าแก่ และอุปนิสัยการเป็นเจ้าบ้านที่ดีของคนไทย

2. กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครด้วยโมเดล E-V-R ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ได้แก่ 1) การส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น 2) การเพิ่มรูปแบบการเดินทางและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความประทับใจ 3) การส่งเสริมและยกระดับอาหารและวัฒนธรรมให้เป็นที่ยอมรับ 4) พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้พร้อมต่อการให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งหมด 5) ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการในการเสนอโปรโมชันในการดึงดูด 6) การประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ร่วมกับการนำเทคโนโลยีโลกเสมือนจริงเข้ามานำเสนอภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทย และ 7) ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น

คำสำคัญ : กลยุทธ์การท่องเที่ยว; การส่งเสริมการท่องเที่ยว; กรุงเทพมหานคร

Abstract

This research aimed to analyse Bangkok's tourism core services and to analyse the Bangkok tourism promoting strategies. The samples were 240 people, including 60 tourism or related business entrepreneurs and 180 Thai tourists selected by using the quota sampling

technique. The quantitative data was collected with interview forms and was analyzed by content analysis and validated by data triangulation method.

The results of the research were as follow.

1. Bangkok has tourism products in the category of religious and cultural attractions as a result of significant number of famous temples, a variety of cultural traditions, religious beliefs, food and cuisines, indigenous local neighborhoods and Thai hospitality.

2. The strategies for promoting Bangkok tourism with the E-V-R model consisted of 7 strategies: 1) Promoting the religious and cultural tourism with local identities 2) Increasing types of travel and providing services to gain tourists' impressions 3) Promoting and elevating food and culture to be known 4) Developing infrastructures and facilities' readiness to serve all target marketing groups 5) Promoting Bangkok tourism with operators by offering promotions to attract tourists 6) Public relations via online multimedia, together with the introduction of virtual world technology to present the image of Thai tourism and 7) Promoting more religious and cultural tourism routes.

Keywords : Tourism Strategy; Tourism Promotion; Bangkok Metropolitan Administration

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของคนไทย แต่ในปี พ.ศ. 2563-ปัจจุบัน ธุรกิจท่องเที่ยวของประเทศได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้ต้องพึ่งพารายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลัก ตั้งแต่ปลายเดือนมีนาคม พ.ศ. 2563 การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยว และเป็นเหตุให้รัฐบาลประกาศ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉินเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563 เพื่อควบคุมการระบาด โดยมาตรการหนึ่งที่สำคัญ คือ การปิดสถานที่ต่างๆ รวมถึงแหล่งท่องเที่ยว การห้ามการเดินทางระหว่างจังหวัดที่ไม่จำเป็น และการขอความร่วมมือสถานประกอบการให้พนักงานทำงานในที่พักอาศัย (Work from home) สถานการณ์การระบาดและมาตรการต่างๆ ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศให้ชะลอตัวอย่างรุนแรง รวมถึงประเทศไทยได้ใช้แนวทางควบคุมการเดินทางเข้าประเทศทางอากาศรวมถึงการปิดด่านชายแดนทั่วประเทศ แต่ผู้ที่เดินทางเข้ามาต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบ เช่น การกักตัวในโรงแรม หรือที่พักรักษาเป็นเวลา 14 วัน ตามที่กำหนด เป็นต้น ทำให้ไม่เอื้อต่อการเดินทางท่องเที่ยวมากนัก (Office of the Permanent Secretary, 2020; Saenkam, 2021) แม้ว่าในปัจจุบัน สถานการณ์ท่องเที่ยวไทยเริ่มกลับมาฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อกระทรวงสาธารณสุขออกประกาศยกเลิกโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนาจากการเป็นโรคติดต่ออันตราย และกำหนดให้เป็นโรคติดต่อที่ต้องเฝ้าระวัง ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 เนื่องจากแนวโน้มจำนวนผู้ป่วยที่มีอาการรุนแรงและอัตราการเสียชีวิตลดลง ขณะที่ประชาชนไทยได้รับวัคซีนในระดับความครอบคลุมสูงและมีภูมิคุ้มกันโรคเพิ่มขึ้น (The Secretariat of the Prime Minister, 2022) แต่กลับพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยมีพฤติกรรมที่ซับซ้อนและปรับเปลี่ยนรูปแบบพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวได้ตลอดเวลาตามพลวัตทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การดำเนินงานด้านกลยุทธ์และวางแผนส่งเสริมการตลาดสำหรับตลาดนักท่องเที่ยวชาวไทย จึงต้องมีการวิเคราะห์และปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์การท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เกิดขึ้นกับอุตสาหกรรม

ท่องเที่ยวภายในประเทศ (Tourism Authority of Thailand, 2021) โดยมุ่งกำหนดกลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการบริการหลักทางการท่องเที่ยว ได้แก่ ทรัพยากร การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ และการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยว ทั้งนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร ผู้ประกอบการและผู้จัดการสามารถดำเนินการตามกลยุทธ์ที่วางแผนไว้อย่างรอบคอบโดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เป็นได้ทั้งโอกาสและภัยคุกคามของธุรกิจ เพื่อสร้างความสำเร็จและรักษาประสิทธิภาพการทำงานให้แก่ธุรกิจได้อย่างยั่งยืน (Thompson, 1999)

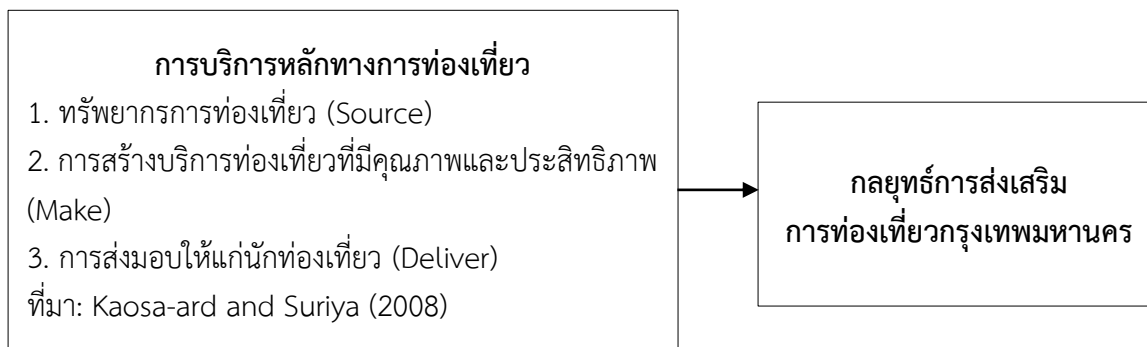
โครงการสำรวจพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวของชาวไทย ปี 2565 ไตรมาส 2 ระบุว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกจุดหมายท่องเที่ยว คือ ความสะดวกของการเดินทางไปยังพื้นที่ ร้อยละ 85.50 รองลงมาคือ ความสวยงามของวิวทิวทัศน์และธรรมชาติ ร้อยละ 85.04 และความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ ร้อยละ 81.76 ตามลำดับ (Tourism Authority of Thailand, 2022) โดยกรุงเทพมหานครถือเป็นจังหวัดที่มีการกระจายตัวและเป็นจุดหมายปลายทางหลักของการเดินทางท่องเที่ยวมากที่สุด ร้อยละ 6.79 และจากการสำรวจของเอโกด้า (Agoda) แพลตฟอร์มดิจิทัลด้านการท่องเที่ยว ยังพบว่ากรุงเทพมหานครเป็นเมืองจุดหมายปลายทางยอดนิยมระดับโลก ปี พ.ศ. 2565 อันดับ 1 เนื่องจากมีอัตราการจองห้องพักสูงที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะข้อบังคับด้านการเดินทางและมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดที่ผ่อนคลายลงเกือบทั้งหมด รวมถึงสถานบันเทิงยามค่ำคืน วัฒนาอาราม วัฒนธรรมและอาหารที่หลากหลายที่พร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยว (MGRONLINE, 2022) สอดคล้องกับผลการจัดอันดับ Mastercard Global Destination Cities Index ของมาสเตอร์การ์ดที่ได้ระบุว่า “กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่คนทั่วโลกนิยมไปท่องเที่ยวมากที่สุด” ซึ่งได้ครองแชมป์อันดับ 1 ถึง 4 ปี (พ.ศ. 2559-2562) โดยปัจจัยสำคัญที่ทำให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก คือ ความคุ้มค่าต่อการใช้จ่าย ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม รวมไปถึงไลฟ์สไตล์การใช้ชีวิตที่ค่อนข้างมีเอกลักษณ์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ตลอดเวลา เนื่องจากมีตลาดและย่านของกินที่มีชื่อเสียงอย่าง “เยาวราช” ที่เป็นสถานที่ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมและใช้ชีวิตยามค่ำคืนสี่สนของคนกรุงเทพ (Kraiwijit, 2019)

ทั้งนี้ ในการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจด้วยอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานครได้ออกนโยบายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นการกระจายและสร้างรายได้เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจฐานรากจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ทั่วถึงทุกพื้นที่กรุงเทพมหานคร ดังเช่น นโยบาย “ดึงอัตลักษณ์ สร้างเศรษฐกิจ 50 ย่าน ทั่วกรุงเทพมหานคร” ซึ่งเป็นการสร้างตราสินค้าให้กรุงเทพมหานคร ทำให้เป็นเมืองที่สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวทั่วโลกและเจาะกลุ่มลูกค้าได้หลากหลายกลุ่ม (Culture Sports and Tourism Department, 2022) ดังนั้น เพื่อสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงสนใจศึกษางานวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์ที่เหมาะสมตามสมรรถนะของเมืองและย่านต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร ในการส่งเสริมการเป็นจุดหมายปลายทางหลักของนักท่องเที่ยวภายหลังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุมากกว่า 18 ปี บริบูรณ์ที่เดินทางท่องเที่ยวภายในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักในห่วงโซ่อุปทานการท่องเที่ยว คือ ฝั่งอุปทานการท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้จัดจำหน่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว (Suppliers) ผู้ประกอบการทัวร์ (Tour Operators) ตัวแทนการท่องเที่ยว (Agents) และฝั่งอุปสงค์การท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวซึ่งเป็นผู้ใช้จ่ายอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยว

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) คือ กำหนดสัดส่วนของผู้ให้ข้อมูลหลัก จำแนกตามการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบประจำกลุ่มปฏิบัติงานของสำนักงานเขต จำนวน 6 โซน ได้แก่ ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวนโซนละ 10 คน รวม 60 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทย จำนวนโซนละ 30 คน รวม 180 คน ดังนั้นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 240 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างเรื่องบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร โดยมีประเด็นสำคัญ 3 ประเด็น ตามแนวคิดทฤษฎีการบริการหลักทางการท่องเที่ยว (Kaosa-ard and Suriya, 2008) ได้แก่ ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Source) การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (Make) และการส่งมอบให้แก่นักท่องเที่ยว (Deliver)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เพื่อเป็นข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทั้งนี้ได้ทำการคัดเลือกและสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละโซนโดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเจาะจง (Purposive Sampling Method) โดยมีเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวหรือธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ที่มีประสบการณ์การทำงานอย่างน้อย 5 ปี และเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling Method) กับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่ยินดีให้ข้อมูลการวิจัย โดยมีหัวข้อหลักในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ทั้ง 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ด้วยการสัมภาษณ์แบบบุคคลต่อบุคคล (Individual Interview) คนละ 30-45 นาที

ทั้งนี้ เพื่อตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อเป็นการพิสูจน์ความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่มาต่าง ๆ โดยพิจารณาแหล่ง เวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่าง สถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูล เปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ (Cheawjindakarn, 2018) คณะผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตามการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ ประจำกลุ่ม ปฏิบัติงานของสำนักงานเขต จำนวน 6 โซน ตามคำสั่งกรุงเทพมหานคร ที่ 2460/2552 ลงวันที่ 11 มิถุนายน 2552 เรื่อง การแบ่งกลุ่มการปฏิบัติงานของเขต (Office of Administrative and Registration, 2009) ได้แก่ กรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานครใต้ กรุงเทพมหานครตะวันออก กรุงเทพมหานครกลาง กรุงเทพมหานครเหนือ และกรุงเทพมหานครใต้ ในระหว่างวันที่ 15 สิงหาคม 2565 ถึงวันที่ 21 พฤศจิกายน 2565 คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวม ข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ และจดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

คณะผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ในการ วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการตีความแบบนามธรรมของข้อมูลผ่านกระบวนการจำแนกและจัด ระเบียบข้อมูลที่เป็นระบบด้วยการลงรหัส (Coding) และการกำหนดหัวข้อหลัก (Themes) หรือแบบแผน (Patterns) จากนั้นจึงสรุปผลการศึกษา (Hsieh & Shannon, 2005) หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จาก การวิเคราะห์นี้มาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบกลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครด้วยโมเดล E-V-R (Environment-Values-Resources) ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางของกลยุทธ์ จากนั้นทำการกำหนดกล ยุทธ์โดยการนำองค์ประกอบกลยุทธ์มาวิเคราะห์หาความสอดคล้องเพื่อกำหนดกลยุทธ์การส่งเสริมการ ท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ 2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มอุปทานการท่องเที่ยว	กลุ่มอุปสงค์การท่องเที่ยว
ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Source)	
1. วัฒนธรรมและประเพณีในกรุงเทพมหานครมีความ หลากหลายและมีความโดดเด่น	1. นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างเดินทางมา เที่ยวเพื่อชมวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร
2. วิถีชีวิตของสังคมไทยมีหลากหลายเทศกาลตามช่วง ฤดูกาล	2. เทศกาลต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานครนั้นมีเทศกาลที่ แสดงถึงเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียม
3. กรุงเทพมหานครมีวัดที่มีชื่อเสียงหลากหลายสถานที่	3. ควรเน้นการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
4. อิทธิพลของศาสนาและความเชื่อในสังคมไทยสะท้อน ออกมาในหลากหลายรูปแบบ	4. ความเชื่อทางศาสนาที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยเป็น ความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา
5. พื้นที่ในกรุงเทพมหานครล้วนแล้วแต่มีทั้งสิ่งที่เป็น รูปธรรมและนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทาง พระพุทธศาสนา	5. อาหารไทยในกรุงเทพมหานครมีชื่อเสียงในหมู่ นักท่องเที่ยว
6. มีร้านอาหารให้เลือกมากมายในกรุงเทพมหานคร	6. ประเทศไทยนั้นขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่ผู้คนมีนิสัยที่ดี มีน้ำใจ
7. ชุมชนเก่าแก่ที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพมหานครเป็น ทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีค่า	7. วิถีชีวิตของคนในชุมชนในแต่ละพื้นล้วนมีความ น่าสนใจแตกต่างกัน

ตารางที่ 1 สรุปผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (ต่อ)

กลุ่มอุปทานการท่องเที่ยว	กลุ่มอุปสงค์การท่องเที่ยว
การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (Make)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา 2. กรุงเทพมหานครมีการจัดทำฐานเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านในท้องถิ่น 3. ภาครัฐและเอกชนจะสนับสนุนเป็นเงินทุนหรือบุคลากรในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวก 4. กรุงเทพมหานครให้ความสำคัญสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรุงเทพมหานครมีการจัดกิจกรรมทางศาสนาในช่วงเทศกาลและประเพณีที่สำคัญ 2. กรุงเทพมหานครสร้างจุดเด่นให้แก่การท่องเที่ยวผ่านวิถีชีวิตคนไทยและสร้างประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยว 3. ภาครัฐและเอกชนส่งเสริมการจัดกิจกรรมนิทรรศการ งานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ 4. ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสำคัญสนับสนุนในการช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม 5. กรุงเทพมหานครสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานที่ท่องเที่ยว
การส่งมอบให้แก่นักท่องเที่ยว (Deliver)	
<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) 2. กรุงเทพมหานครมีการสร้างความมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ 2. นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง

จากข้อมูลประเด็นหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้เสียทั้ง 2 กลุ่ม คณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และบรรยายความเรียงรายประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร (Tourism Core Service)

พื้นที่ส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานครจะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมค่อนข้างมากโดยเฉพาะ คือ พื้นที่ในโซนกรุงเทพมหานครเหนือ กรุงเทพมหานคร และกรุงเทพมหานครใต้ที่มีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทวัดที่มีชื่อเสียงเช่น วัดอรุณราชวราราม เขตบางกอกใหญ่ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครเหนือ หรือ วัดปากน้ำเขตภาษีเจริญ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครใต้ ดังนั้นกรุงเทพมหานครมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม

1.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Source)

พื้นที่กรุงเทพมหานครมีจุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวตามการแบ่งพื้นที่รับผิดชอบประจำกลุ่มปฏิบัติงานของสำนักงานเขต ดังต่อไปนี้ กรุงเทพมหานครกลางมีศักยภาพการเป็นการท่องเที่ยวเชิงอาหาร ร้านอาหารมีความหลากหลายของอาหารในสถานที่นั้น ๆ มีตลาดที่ค้าขายอาหาร ให้นักท่องเที่ยวในเลือกซื้อมากมาย กรุงเทพใต้ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวเพื่อแสดงสินค้าและนิทรรศการ เช่น หอศิลป์วัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร เอเชียทีก เป็นต้น สำหรับกรุงเทพเหนือจะมีวัดฤดูบิ สินค้าและบริการต่าง ๆ เป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ในส่วนของกรุงเทพตะวันออก ควรเน้นการท่องเที่ยวเพื่อนันทนาการโดยเน้นการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวกลุ่มครอบครัว เช่น สวนสยาม สวนสัตว์ซาฟารีเวิลด์ เป็นต้น กรุงเทพมหานครเหนือมีศักยภาพการเป็นการท่องเที่ยวเชิงศาสนา และกรุงเทพใต้สถานที่ท่องเที่ยวส่วนมากจะมีจุดเด่นในเรื่องของแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม โดยผลวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร มีรายละเอียดดังนี้

วัฒนธรรมและประเพณี วัฒนธรรมและประเพณีนับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญและสามารถนำมาใช้ประโยชน์และพัฒนาให้เป็นจุดสนใจให้กับนักท่องเที่ยวได้ ได้แก่ ประเพณีตรุษสงกรานต์ ประเพณีขึ้นปีใหม่ ประเพณีทำบุญตักบาตร ประเพณีแห่เทียนพรรษา ตลอดจนถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในพื้นที่นั้น ๆ สิ่งเหล่านี้เปรียบเสมือนปัจจัยส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มีความสมบูรณ์และเป็นจุดเด่นให้กับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานคร ด้วยกรุงเทพมหานครมีความหลากหลายและมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและประเพณีจึงก่อให้เกิดเทศกาลต่าง ๆ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียม วิถีชีวิตของสังคมไทย มีความหลากหลายตามช่วงฤดูกาล เช่น เทศกาลสงกรานต์ที่ถนนสีลมและข้าวสาร เทศกาลงานลอยกระทงที่เอเชียทิวศ เทศกาลตรุษจีนที่เยาวราช เป็นต้น กล่าวได้ว่า กรุงเทพมหานครเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายและมีความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรมและประเพณี

ความเชื่อทางศาสนา ความเชื่อที่ปรากฏอยู่ในสังคมไทยเป็นความเชื่อตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำให้พระพุทธศาสนากับพุทธศาสนิกชนในประเทศไทยมีความสัมพันธ์อย่างแน่นแฟ้นเป็นระยะเวลายาวนาน ส่งผลให้วิถีชีวิตของคนไทยดำเนินตามความเชื่อทางศาสนา จึงก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด โดยกรุงเทพมหานครมีวัดที่มีชื่อเสียงหลากหลายสถานที่ วัดในกรุงเทพมหานครมีความโดดเด่นทั้งเรื่องของความสวยงามทางสถาปัตยกรรมและพิธีกรรมทางศาสนา เช่น วัดพระศรีรัตนศาสดาราม วัดอรุณราชวรารามราชวรมหาวิหาร ฯลฯ ทั้งนี้นอกจากพระพุทธศาสนาแล้ว อิทธิพลและความเชื่อจากศาสนาอื่น ๆ ในสังคมไทยสะท้อนออกมาในหลากหลายรูปแบบ พื้นที่กรุงเทพมหานครยังมีความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มีความเกี่ยวข้องกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาอื่น ๆ เช่น เชื่อเรื่องคาถาอาคม วัตถุมงคล เครื่องรางของขลังต่าง ๆ โดยจะเห็นได้จากพื้นที่ในกรุงเทพมหานครล้วนแล้วแต่มีทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาปรากฏอยู่

อาหาร กรุงเทพมหานครมีอาหารที่มีชื่อเสียงอย่างมากในหมู่นักท่องเที่ยว ด้วยรสชาติเป็นที่เป็นที่เอกลักษณ์ มีร้านอาหารให้เลือกจำนวนมาก โดยมีการเปิดร้านอาหารมาอย่างยาวนานเกือบร้อยปีจนถึงเป็นร้านอาหารเจ้าเก่าในตำนานของกรุงเทพ เช่น ร้านมิตรโกห่วยย่านเสาชิงช้า ร้านอาหารสไตล์ไทย จีน ที่เปิดมายาวนาน 70 ปี ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 และร้านประจักษ์ย่านบางรัก เปิดย่าง ที่เปิดมานานกว่า 100 ปี เป็นต้น โดยอาหารที่มีชื่อเสียงของกรุงเทพมหานคร เป็นอาหารที่เกิดจากการปรับเปลี่ยนความแท้ของอาหารดั้งเดิมให้เข้ากับรสนิยมของชาวไทยจนกลายเป็นที่นิยม

ย่านชุมชนเก่าแก่ กรุงเทพมหานครเป็นเมืองพหุวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ล้วนมีความน่าสนใจแตกต่างกัน ซึ่งความแตกต่างนี้ถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างแรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ักท่องเที่ยวได้ผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่เพื่อสร้างประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่น่าจดจำและประทับใจ

อุปนิสัยของประชาชนไทย เนื่องด้วยในความคิดของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ประเทศไทยนั้นขึ้นชื่อว่าเป็นประเทศที่ผู้คนมีนิสัยที่ดี มีน้ำใจ พร้อมช่วยเหลือและต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติอย่างเต็มที่ เกิดเป็นความประทับใจทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยว

1.2 การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (Make)

การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพถือเป็นแกนกลางหลักของบริการท่องเที่ยว ซึ่งบริการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครที่จำเป็นประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีในวันสำคัญต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวัดสำคัญและมีชื่อเสียง เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาว

ไทยและชาวต่างชาติให้รับรู้ถึงประสบการณ์ใหม่ในอีกรูปแบบหนึ่งและเป็นการกระจายข้อมูลข่าวสารให้นักท่องเที่ยวใหม่ ๆ

2. กรุงเทพมหานครได้รับการส่งเสริมจากทางภาครัฐและเอกชนเข้ามาช่วยในเรื่องของการจัดกิจกรรม นิทรรศการ งานประเพณีวัฒนธรรมต่าง ๆ โดยภาครัฐและเอกชนจะสนับสนุนเป็นเงินทุนหรือบุคลากรในการช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงได้ง่ายและสะดวก เช่น มีการจัดการการคมนาคมในช่วงของการจัดงานต่าง ๆ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ การจัดกิจกรรมทำบุญตักบาตรในช่วงเทศกาลและประเพณีที่สำคัญและมีการจัดสถานที่ที่สามารถรองรับจำนวนของนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม เช่น ประเพณีตรุษสงกรานต์ ประเพณีขึ้นปีใหม่ เป็นต้น อีกทั้งดำเนินการการจัดทำฐานเรียนรู้วิถีชีวิต ภูมิปัญญาและประเพณีวัฒนธรรมของชาวบ้านในท้องถิ่นเพื่อเป็นการให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้และยังสามารถกระจายรายได้สู่ชุมชน

3. ภาครัฐและภาคเอกชนให้ความสนับสนุนในการช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม โดยให้ความสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีความทันสมัยและสวยงามอยู่เสมอ เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับสถานที่ท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวต้องการเดินทางมายังสถานที่ท่องเที่ยวและเกิดการมาเที่ยวซ้ำ

1.3 การส่งมอบให้แก่นักท่องเที่ยว (Deliver)

การส่งมอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครแก่นักท่องเที่ยว ในช่วงก่อนจัดกิจกรรมจะมีการประชาสัมพันธ์ผ่านเว็บไซต์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือมีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนานั้น ๆ เพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลได้หลากหลายช่องทาง ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเพื่อให้นักท่องเที่ยวต่างชาติรับรู้ได้ง่าย ในช่วงที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ การส่งมอบกิจกรรมจะเกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวนั้น มีการสร้างความมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว เช่น บางสถานที่ของวัดบางแห่ง เปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมได้เฉพาะในช่วงที่จัดกิจกรรมเท่านั้น ทำให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจที่จะเข้าร่วม เนื่องจากมีส่งมอบกิจกรรมที่เป็นเวลาจำกัด การบริหารงานโลจิสติกส์สำหรับการท่องเที่ยวมีการร่วมมือของภาครัฐและเอกชน มีการสนับสนุนประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยวสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะ โดยเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่ต้องมีการจัดทำขึ้นเพื่อยกระดับคุณภาพของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ในขณะเดียวกันทางภาคเอกชนมีการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องของนวัตกรรมไปยังหน่วยงานละบุคลากรของภาครัฐ เพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมภายในสถานที่ท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้มีประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครด้วยโมเดล E-V-R (Environment-Values-Resources)

คณะผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร มาวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครด้วยโมเดล E-V-R พบว่า กรุงเทพมหานครมีสมรรถนะ 5 ประเด็น โอกาส 6 ประเด็น และการสร้างคุณค่า 4 ประเด็น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

สมรรถนะ (R)	โอกาส (E)	การสร้างคุณค่า (V)
1. ศูนย์กลางในการเดินทางที่สะดวกและมีความหลากหลาย	1. เทคโนโลยีที่มีความทันสมัย	1. รับรองมาตรฐานการท่องเที่ยวไทย
2. ความเป็นพหุวัฒนธรรม	2. ค่าครองชีพต่ำ	2. ความพร้อมของบริการด้านการท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐานสากล
3. ผู้บริหารกรุงเทพมหานครมีความรู้และความสามารถในการบริหารและพัฒนาพื้นที่กรุงเทพมหานคร	3. ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย	3. ความโดดเด่นทางเอกลักษณ์และวัฒนธรรม
4. หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว	4. โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก	4. การสร้างเทศกาลและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม
5. ผู้ประกอบการมีความพร้อมทางการท่องเที่ยว	5. ความโดดเด่นในด้านภูมิทัศน์ของแหล่งท่องเที่ยว	
	6. สถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย	

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้นำประเด็นต่าง ๆ มา วิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร

องค์ประกอบกลยุทธ์	กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร
R2+E6+V4	1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น
R4+E6+V2	2. การเพิ่มรูปแบบการเดินทางและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความประทับใจ
R1+E1+V3	3. การส่งเสริมและยกระดับอาหารและวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จัก
R3+E4+V2	4. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้พร้อมต่อการให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งหมด
R5+E3+V4	5. ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการในการเสนอโปรโมชั่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
R4+E1+V1	6. การประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ร่วมกับการนำเทคโนโลยีโลกเสมือนจริงเข้ามานำเสนอภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทย
R1+E6+V2	7. ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองต่อความต้องการท่องเที่ยวได้อย่างครบวงจร

อภิปรายผล

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร (Tourism Core Service) พบว่า กรุงเทพมหานครมีผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ดังนี้

ทรัพยากรการท่องเที่ยว (Source) จากการวิเคราะห์การบริการหลักทางการท่องเที่ยว โดยแบ่งตามเขตพื้นที่รับผิดชอบประจำกลุ่มปฏิบัติงานของสำนักงานเขตนั้น พบว่า พื้นที่ส่วนใหญ่ในกรุงเทพมหานคร มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเภทแหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม เนื่องจาก กรุงเทพมหานคร มีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และศาสนสถาน โดยสืบเนื่องจากวิถีชีวิตคนไทยมีความเชื่อและยึดมั่น ศรัทธาในเรื่องศาสนา และใช้คำสอนตามหลักพระพุทธศาสนาเป็นที่พึ่งในการยึดเหนี่ยวจิตใจ ดำเนินวิถีชีวิตตามความเชื่อทางศาสนา จึงทำให้เกิดการสร้างวัดต่างๆ จำนวนมากเพื่อเป็นศาสนสถาน และเป็นจุดศูนย์รวมในการยึดเหนี่ยวจิตใจ จนปัจจุบัน “วัด” ได้กลายเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยว เนื่องจากวัดมีลักษณะทางสถาปัตยกรรม ศิลปกรรม หรือความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีที่น่าสนใจ หรือวัดอาจอยู่ในพื้นที่ซึ่งมีทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ เป็นตัวดึงดูดทำให้วัดได้ผลพลอยได้จากทรัพยากรการท่องเที่ยวประเภทอื่นๆ (Chulsikkhee, 2019) วัดยังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมเกี่ยวกับความศรัทธา ความเชื่อ ก่อให้เกิดประเพณีและเทศกาลตามความเชื่อทางศาสนา ตามมา เช่น ประเพณีทำบุญตักบาตร แห่เทียนพรรษา เทศกาลสงกรานต์ ทำให้สามารถเห็นความเจริญทางวัฒนธรรมความเป็นไทยผ่านสถานที่สำคัญต่างๆ โดยเฉพาะ วัดวาอาราม เมืองเก่ารอบเกาะรัตนโกสินทร์ และย่านชุมชนเก่าแก่ที่มีในกรุงเทพมหานคร ที่รวมความเป็นสังคมแห่งพุทธวัฒนธรรม ความหลากหลายทางชาติศาสนา ไม่ว่าจะเป็นคนไทยพื้นถิ่นเชื้อสายต่างๆ เช่นคนไทยเชื้อสายจีน คนไทยเชื้อสายอินเดีย คนไทยเชื้อสายมอญ ที่ได้เข้ามาตั้งรกรากตั้งแต่ออดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เพราะล้วนมีวิถีชีวิตในแต่ละพื้นที่ที่แตกต่างกัน ความแตกต่างทางวัฒนธรรมนี้จึงถือเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างแรงดึงดูดใจในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม นอกจากนี้ อาหารยังเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญของกรุงเทพมหานคร ในการเชื่อมโยงวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการท่องเที่ยวที่น่าจดจำ เนื่องจาก อาหารเป็นองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่สำคัญประการหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวอาหารสามารถบอกถึงอัตลักษณ์ของพื้นที่ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมของท้องถิ่น รวมทั้งสามารถนำเสนอประสบการณ์ที่แปลกใหม่ให้กับนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงอาหารจึงเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเป็น ความสนใจพิเศษ โดยมีอาหารเป็นปัจจัยหลักในการสร้างประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นภูมิภาค และระดับชาติของประเทศไทย (Punturee, 2015) ทำให้เกิดความน่าสนใจในการเชื่อมโยงทางการเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมประสบการณ์การท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่า

การสร้างบริการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (Make)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมทางศาสนา ประเพณีในวันสำคัญต่างๆ ที่จัดขึ้นในวัดสำคัญที่มีชื่อเสียงเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ทั้งนี้การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการสำคัญในการเข้าถึงข้อมูลทางการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงมีบทบาทในการส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์ในการขยายฐานตลาดคุณภาพและสร้างความเชื่อมั่น เพื่อส่งมอบคุณค่าและประสบการณ์การท่องเที่ยวของประเทศไทย (Tourism Authority of Thailand, 2023) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้บริการข้อมูลการท่องเที่ยวที่น่าเชื่อถือของประเทศไทย ในการเข้าถึงข้อมูลทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของกรุงเทพมหานครให้แก่แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครยังได้รับการส่งเสริมจากทางภาครัฐและเอกชนในการเข้ามาช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม นิทรรศการ และประเพณีต่างๆ ของกรุงเทพมหานคร เพื่อให้แก่นักท่องเที่ยวเข้าถึงง่ายและสะดวก

รองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งยังให้การสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมโดยสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดึงดูดใจต่อการกลับมาเที่ยวซ้ำ ซึ่งในการบริการการท่องเที่ยว การได้รับความร่วมมือในการส่งเสริมและสนับสนุนจากทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถสร้างการบริการทางการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Suradinkura (2020) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชน เนื่องจากต้องใช้ความรู้ ความชำนาญที่แตกต่างกันของแต่ละฝ่าย โดยที่นักวิชาการภาครัฐเป็นผู้วางแผนนโยบาย ในขณะที่เอกชนต้องใช้มุมมองของเอกชน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการโดยตรงในธุรกิจการท่องเที่ยวมาวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

การส่งมอบให้แก่นักท่องเที่ยว (Deliver)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้ทำการส่งมอบการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ของกรุงเทพมหานคร ผ่านเว็บไซต์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมก็ได้มีการทำการประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียของสถานที่ท่องเที่ยวสถานที่นั้นๆ เช่นกัน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าถึงข้อมูลทางการท่องเที่ยว ซึ่งในปัจจุบันนักท่องเที่ยวใช้เวลาในการหาข้อมูลผ่านช่องทางสื่อออนไลน์มากยิ่งขึ้น จึงอาจเป็นเรื่องจำเป็นที่ต้องพัฒนาช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ให้มีการเข้าถึงข้อมูลที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการส่งมอบการบริการการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้สอดคล้องกับ Kaewsanga (2020) กล่าวว่าแนวโน้มของการใช้สื่อเพื่อการหาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวปัจจุบันนิยมใช้ สื่อออนไลน์มากขึ้น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ จึงควรเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่าน เว็บไซต์ ทั้งนี้เว็บไซต์ที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน คือ เว็บไซต์เครือข่ายสังคม (Social Networking Sites) เช่น Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, Wikipedia, Pinterest, QQ, TikTok, WeChat, Snapchat, Line และอื่นๆ เป็นต้น เมื่อนักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลและสนใจเดินทางมาท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวมีความคาดหวังที่จะได้รับการส่งมอบที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากกิจกรรมบางอย่างเกิดขึ้นในเวลาจำกัดเพียงเท่านั้น ดังนั้นการบริหารงานด้วยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน ในช่วงการส่งมอบกิจกรรมนี้จึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้กิจกรรมในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการดูแลในเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการสาธารณะ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับต้นๆ

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการวิเคราะห์กลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร ด้วยโมเดล E-V-R พบว่าการส่งเสริมการการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น กรุงเทพมหานครมีทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโดดเด่นอันเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่น ที่รวมถึงผู้คน อาหาร วัฒนธรรม เทศกาล ประเพณี ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในการเข้ามาเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี ในขณะเดียวกัน การนำอัตลักษณ์ท้องถิ่นมาส่งเสริมการท่องเที่ยว ก็เป็นการรักษาอัตลักษณ์ของท้องถิ่นต่างๆ ได้ด้วยเช่นกัน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมด้วยอัตลักษณ์ท้องถิ่น **ซึ่งเป็นกลยุทธ์ข้อที่ 1** จึงเป็นสิ่งสำคัญในการวางแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีความสอดคล้องกับการวางวิสัยทัศน์การท่องเที่ยว พ.ศ. 2579 ที่ว่า จะสร้างการเติบโตบนพื้นฐานความเป็นไทยโดยเน้นการพัฒนาสินค้าและบริการด้านการท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์และวิถีไทยเสริมสร้างความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวและประชาชนถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยและเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทยและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีสำหรับประชาชนทุกระดับ (Ministry of Tourism and Sports, 2017) นอกจากนี้ อาหารเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่ถือได้ว่าเป็นจุดแข็งของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะอาหารเป็นอีกสิ่งหนึ่งใน

การเป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวและสามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะใน กรุงเทพมหานคร มีย่านเก่าแก่ ที่มีการปรุงอาหารด้วยรสชาติที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งอาหารยังสื่อถึงความเป็นมาของสังคมและวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี การส่งเสริมและยกระดับอาหารและวัฒนธรรมให้เป็นที่รู้จัก ในกลยุทธ์ข้อที่ 3 จะทำให้เกิดกิจกรรมที่หลากหลายกว่าในปัจจุบัน เช่นการจัดทัวร์ท่องเที่ยวเกี่ยวกับอาหารและวัฒนธรรม การทำเส้นทางท่องเที่ยวอาหารและวัฒนธรรม หรือกิจกรรมการเข้าเรียนทำอาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นโอกาสให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติสามารถเข้ามาเรียนรู้ได้มากขึ้น และส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารและวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานครเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ Suanpang (2016) กล่าวว่า ด้วยความเป็นเอกลักษณ์ของอาหารไทยเป็นที่รู้จักของชาวต่างชาติ ทำให้เกิดการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอาหารซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในการท่องเที่ยวทั้งนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทย จากความนิยมในปัจจุบันทำให้การท่องเที่ยวเชิงอาหารช่วยส่งเสริมให้เศรษฐกิจทางการท่องเที่ยวเกิดการขยายตัวเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งเป็นการช่วยให้เกิดการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นและภาคการเกษตรจากวัตถุดิบต่างๆ

ในส่วนของโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางท่องเที่ยว นั้น ยังคงเป็นจุดอ่อนสำคัญของการท่องเที่ยวในกรุงเทพมหานคร เนื่องจากการเดินทางท่องเที่ยวในปัจจุบัน นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางเดินด้วยตนเองแบบอิสระมากขึ้น มีการจัดการวางแผนเส้นทางท่องเที่ยวด้วยตนเอง การเดินทางโดยใช้ระบบขนส่งมวลชน ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยวรวมทั้งการอำนวยความสะดวกการเดินทาง เป็นสิ่งสำคัญในการบริการให้นักท่องเที่ยว นอกจากนี้การพัฒนารูปแบบการเดินทางที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวทุกกลุ่มทุกวัยก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องส่งเสริมเพื่อความเท่าเทียมในการเดินทางมากยิ่งขึ้น ดังนั้น กลยุทธ์ข้อที่ 2 การเพิ่มรูปแบบการเดินทางและให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความประทับใจ และกลยุทธ์ข้อที่ 4 พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ให้พร้อมต่อการให้บริการกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งหมด จึงเป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมให้เกิดการพัฒนา เพื่อความมีประสิทธิภาพในการบริการของกรุงเทพมหานคร และเกิดความพึงพอใจในการเดินทางท่องเที่ยว สอดคล้องกับ Pechpakdee (2020) กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในเขตเมือง โดยการเพิ่มการบริการขนส่งมวลชนที่ครอบคลุม ส่งเสริมการเดินทางที่สามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างปลอดภัย และมีความสะดวกสบายโดยใช้แนวทางการออกแบบแก่คนทั้งหมด (Universal Design) เพื่อรักษาตำแหน่งการจัดอันดับให้เป็นเมืองท่องเที่ยวระดับโลกต่อไป

การทำให้แหล่งท่องเที่ยวกรุงเทพมหานครครองตำแหน่งทางการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ จำเป็นต้องส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวด้วยการทำกลยุทธ์ข้อที่ 5 ส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมกับผู้ประกอบการในการเสนอโปรโมชั่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยว และกลยุทธ์ข้อที่ 7 ส่งเสริมเส้นทางท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมทางการตลาดที่ช่วยส่งเสริมการขาย คือการเพิ่มโอกาสการประชาสัมพันธ์ให้เป็นที่รู้จัก ผู้ประกอบการต้องเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมที่น่าสนใจ ในราคาที่เหมาะสม เช่นจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ๆ การจัดรถบริการท่องเที่ยววัดในเขตกรุงเทพใน-นอก การท่องเที่ยวตามเส้นทางแสวงบุญ เพื่อกระตุ้นความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยอาจจะมีคู่มือการท่องเที่ยวที่ใส่รายละเอียดกิจกรรมต่างๆ เช่น ตำนาน ความเชื่อ กิจกรรมการท่องเที่ยว และอาหารที่ขึ้นชื่อ ในย่านนั้นๆ เพื่อสร้างคุณค่าให้แก่สถานที่ท่องเที่ยวและเพื่อเป็นจุดดึงดูดใจนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวรู้สึกคุ้มค่าในราคาที่ไม่แพงกับการรับรู้ประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น เพราะคุณค่าตามการรับรู้ของนักท่องเที่ยวเป็นปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวอันประกอบด้วยประเพณีของกลไกด้านผลิตภัณฑ์ ราคา การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด (Soonthonsmai, 2021) นอกจากนี้กลยุทธ์ข้อที่

6 การประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อออนไลน์ ร่วมกับการนำเทคโนโลยีโลกเสมือนจริง ก็เป็นเรื่องสำคัญที่ผู้ประกอบการท่องเที่ยวกรุงเทพมหานคร ต้องนำไปปรับใช้เนื่องจากเทคโนโลยีด้านการท่องเที่ยวเสมือนจริงจัดเป็นนวัตกรรมในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ที่เปลี่ยนกระบวนการผลิต เป็นนวัตกรรมที่เพิ่มคุณค่า กับการท่องเที่ยวเชิงศาสนา ซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในพื้นที่ (Dhamabutra, 2022) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่ต่างออกไปจากเดิม ดังนั้นการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม ต้องสร้างความแตกต่างควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการนักท่องเที่ยวได้ทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และชุมชนเจ้าบ้าน ควรร่วมกันส่งเสริมรูปแบบการท่องเที่ยวที่มอบประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมได้อย่างลึกซึ้ง โดยเป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ ศาสนา พุทธประวัติ ศรัทธาและความเชื่อ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม ที่เป็นรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยจนเกิดอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยว
2. การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชนและชุมชนในแต่ละเขตเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เชิดชูอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของพื้นที่และความเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้กรุงเทพเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ในระดับโลก
3. หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ควรจัดหาและส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเสมือนจริงในแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้นักท่องเที่ยวทุกกลุ่มสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายได้ รวมทั้งทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเห็นภาพเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ของกรุงเทพมหานครได้ลึกซึ้งขึ้น ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าจดจำและสร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวไทยแบบร่วมสมัย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มคุณค่าทางการท่องเที่ยว
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างตราสินค้าและส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร
3. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาและออกแบบการบริการหลักการท่องเที่ยวเชิงศาสนาและวัฒนธรรมเพื่อคนทั้งมวล

เอกสารอ้างอิง

- Cheawjindakarn, B. (2018). *Qualitative Case Study Research Techniques. Liberal Arts Review, 13(25), 103-118.*
- Chulsikkhee, M. (2019). *The Approaches to Manage Buddhist Tourism: Temples in the Thonburi Area. Journal of Management Science Review, 21(2), 203-210.*
- Culture Sports and Tourism Department. (2022). *To bring out identity, create an economy in 50 districts throughout Bangkok: focus group in the northern Bangkok district.* [Online]. Available from: <https://webportal.bangkok.go.th/>. [17 January 2023].

- Dhamabutra, P. (2022). **Integrated strategic plan for sustainable creative tourism development in Wat Thongnoppakhun Community, Klong San District, Bangkok.** *Sisaket Rajabhat University Journal*, 16(1), 159-170.
- Haslam, S. (2003). **Research Methods and Statistics in Psychology (SAGE Foundations of Psychology series).** [Kindle DX version]. [Online]. Available from: <http://www.amazon.com> [26 January 2023].
- Hsieh, H-F., & Shannon, S. E. (2005). **Three Approaches to Qualitative Content Analysis.** *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288.
- Kaewsanga, K. (2020). **The Public Relations for Creative Tourism via Social Networking Sites.** *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 15(2), 14-28.
- Kaosa-ard, M., and Suriya, K. (2008). **Integrated Development of Sustainable Tourism in the Mekong Region 3: A comparison of GMS Logistics System.** Chiang Mai: Social Research Institute, Chiang Mai University.
- Kraiwijit, A. (2019). **Mastercard revealed that Bangkok was the world's most visited city for four consecutive years.** [Online]. Available from: <https://webportal.bangkok.go.th/>. [31 January 2023].
- MGRONLINE. (2022). **Bongkok got the 1st favor detitanation ranking in 2022: Travelers from all over the world love it.** [Online]. Available from: <https://mgronline.com/travel/detail/965000006831>. [30 January 2023].
- Ministry of Tourism and Sports. (2017). **The 2nd National Tourism Development Plan.** WVO Thai printing: Bangkok.
- Office of Administrative and Registration. (2009). **Bangkok Metropolitan Administration Order No. 2460/2552 on the division of operational groups of districts.** [Online]. Available from: http://office2.bangkok.go.th/ard/?page_id=4048. [8 April 2023].
- Office of the Permanent Secretary. (2020). **COVID-19 and the impact on Thai tourism Thailand Tourism Situation Quarter 1/2020.** *Tourism Economic Review*. 1(4).
- Pechpakdee, P. (2020). **Urban Tourism and Development: Bangkok.** *Journal of Architectural, Design and Construction*, 2(2), 13-26.
- Punturee, P. (2015). **Tourist experience: The create of food tourism activities in Thailand.** *Journal of Southern Technology*, 8(2), 27-37.
- Saenkam, B. (2021). **The Behavior of Thai Tourists after COVID 19 Situations.** *Journal of Liberal Arts and Service Industry*, 4(1), 160-167.
- Soonthonsmai, W. (2021). **Effects of Destination Image and Perceived Value on Tourists' Revisit Intention in Chanthaburi Province.** *Journal of Business, Economics and Communications*, 14(1), 163-181.
- Suanpang, P. (2016). **Gastronomic Tourism.** In Thida Chongkongkiat. (Ed.), *Tourism Economic Review*. (p.38-45). Office of the Permanent Secretary of Ministry of Tourism and Sport.

- Suradinkura, S. and Ramjan, S. (2020). **Development of cultural tourism management in Bangkok.** *Institute of Cultures and Art Journal Srinakharinwirot University, 22(1), 72-84.*
- The Secretariat of the Prime Minister. (2022). **Spokesperson News.** [Online]. Available from: <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/59491>. [30 January 2023].
- Thompson, J. L. (1999). **A strategic perspective of entrepreneurship.** *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research, 5(6), 279-296.*
- Tourism Authority of Thailand. (2023). **Thailand Tourism Master Plan 2023-2027.** [Online]. Available from: <https://www.tat.or.th/th/about-tat/vision> [2 February 2023].
- Tourism Authority of Thailand. (2022). **The Progress Report 2nd (The 2nd Quarter, April-June, 2022 and the 1st half of the year, January-June, 2022 Thai tourists' behavior survey 2022 Project.** Tourism Marketing Research Division: Tourism Authority of Thailand.
- Tourism Authority of Thailand. (2021). **The Final Report of Thai tourists' behavior survey 2021 Project.** Tourism Marketing Research Division: Tourism Authority of Thailand.
- Yokkhun, A., Ratchaphakdee, C. and Phitchayarom, T. (2020). **The Approach of Gastronomy Tourism Development for Thailand.** *EAU heritage Journal Social Science and Humanities, 20(1), 60-68.*

การสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริม
ความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี
Creating an online learning management model with an active learning process to
promote knowledge management abilities of undergraduate students.

อภิญา หนูมี (Apinya Noomee)^{1*},
ศิริกาญจน์ โพธิ์เขียว (Sirigarn Phokheaw)²,
นุกูล สารวงค์ (Nukul Sarawong)³,
สมบัติ ทิมทรัพย์ (Sombat Teekasap)⁴

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Student of Ph.d., Technology and Innovation Management Department, The Graduate School, Bansomdejchaopraya
Rajabhat University)

²อาจารย์สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Teacher of, Technology and Innovation Management Department, The Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Asst. Professor of, Technology and Innovation Management Department, The Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

⁴รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารเทคโนโลยีและนวัตกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Prof. of, Technology and Innovation Management Department, The Graduate School, Bansomdejchaopraya Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : Sapinya20@hotmail.com

(Received: March 3, 2023; Revised: April 28, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ กำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้
ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญา
ตรี และประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่
ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประชากร มี 2 กลุ่ม ประกอบด้วย
กลุ่มที่ 1 ประชากรในการกำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ได้แก่ นักวิชาการ
อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษา จำนวน 29 คน กลุ่มที่ 2 ประชากรในการประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง และใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่ง
โครงสร้าง และแบบประเมินองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบ เป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้คือค่า
ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่ามัธยฐาน (Mdn) และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR)

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ที่พัฒนาขึ้นใช้หลักการ 7 ข้อ ประกอบด้วย การ
จัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การประเมินตามสภาพจริง เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ การ
จัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการจัดการความรู้ และแนวคิดวิธีการเชิงระบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ
การจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มีขั้นตอนการ
จัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การถ่ายทอด
ความรู้ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่วนการวัดและการประเมินใช้การประเมิน
ตามสภาพจริง ทั้งนี้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์ที่
เหมาะสมและเป็นไปได้ระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้ออนไลน์; กระบวนการเรียนรู้เชิงรุก; การจัดการความรู้

Abstract

This research aims to define components and sketch prototypes online learning management model using active learning to promote the knowledge management ability of undergraduate students and evaluate components and create an online learning management model using active learning to advance the knowledge management ability of undergraduate students. Two sample groups are 1) a group of 29 samples who specified the components and drafted the model of learning management, including academicians, teachers, and students, and 2) a group of 15 samples who evaluated the components and created the model of learning management. The samples were selected using the purposive sampling technique. The semi-structured interview and the evaluation form to assess the components and draft the learning management model were used as the research tools. The statistics used were the Index of Item Objective Congruence (IOC), Median (Mdn), and Interquartile Range (IQR).

From the research results, the developed model of learning management was based on 7 principles: active learning management, online learning management, authentic assessment, online learning tools, cooperative learning, knowledge management process, and system approach. The objective of learning management is to promote the knowledge management ability of undergraduate students. The knowledge management process consists of 5 steps: 1) Knowledge identification 2) Knowledge acquisition 3) Knowledge organization 4) Knowledge transfer and 5) Knowledge sharing and application. For authentic assessment and evaluation, the developed instructional method was assessed and evaluated by the experts, and it is considered the most appropriate and possible.

Keywords : Online Learning Management ; Active Learning Process ; Knowledge Management

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา และการทำลายล้างของระบบดิจิทัล (Digital Disruption) ทำให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเปลี่ยนไปจากเดิม ดังนั้นในวิถีชีวิตแบบใหม่ (New Normal) สถาบันทางการศึกษาจึงไม่สามารถจัดการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมได้ จึงมีแนวคิดในการเพิ่มคุณภาพการเรียนรู้เพิ่มเติมด้วยการเรียนแบบผสมผสาน (Blended Learning) จึงจำเป็นต้องพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ผู้สอนต้องปรับวิธีการสอน จัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ในมิติใหม่ ในภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ด้านความรู้ ทักษะ และกระบวนการทางความคิด จึงมีการประยุกต์ใช้วิธีการจัดการความรู้เข้ากับองค์การทางการศึกษา เพื่อให้เกิดแรงขับเคลื่อนไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ด้านการจัดการศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ ครูเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายมาเป็นผู้สอน ออกแบบกิจกรรมในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนใช้เป็นเครื่องมือสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเสนอแนะเครื่องมือการเข้าถึงองค์ความรู้ผ่านวิธีการต่าง ๆ โดยเฉพาะเทคโนโลยีให้เข้าถึงความรู้ได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง นำความรู้ที่ได้มาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเรียน เรียกกระบวนการเรียนรู้แบบนี้ว่า Active Learning ที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2558, ออนไลน์)

องค์ความรู้ในยุคปัจจุบันมีการผลิตข้อมูลข่าวสารและความรู้ใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย และถูกนำไปใช้ในหลากหลายมิติ จึงมีการนำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management System) ใช้สำหรับจัดเก็บและจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในองค์กร โดยรวบรวมความรู้ต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) และความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) นำมาเก็บไว้ในรูปแบบฐานข้อมูล (Desouza, K., 2011) สำหรับการจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย จะต้องดำเนินการภายใต้กรอบหลักในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการเรียนรู้เป็นสำคัญ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้กำหนดการจัดการความรู้ไว้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และมาตรฐานการศึกษาของชาติ ส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมควบคู่ไปกับการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ด้วยระบบออนไลน์ การเรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนการสอนในชั้นเรียนใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ และใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น การรู้ดิจิทัล จึงเป็นทักษะสำคัญในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีเข้ามามีอิทธิพลและเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตประจำวัน (Gallardo-Echenique, 2015; Karpati, p. 2011) ดังนั้นการให้ความรู้จึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นมาก รวมทั้งการพัฒนาความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการใช้เครื่องมือดิจิทัลเพื่อสร้างเนื้อหาและผลิตสารสนเทศดิจิทัลในรูปแบบต่าง ๆ ความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยในการใช้งานเครือข่ายอินเทอร์เน็ต จริยธรรมและการใช้งานอย่างมีความรับผิดชอบก็เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาคนให้กลายเป็นพลเมืองดิจิทัลโดยสมบูรณ์

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันใช้ระบบอินเทอร์เน็ตเป็นตัวกลางในการศึกษา ค้นคว้า แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่สารสนเทศด้วยระบบออนไลน์ หรือระบบอีเลิร์นนิ่ง (e-learning) ใช้เทคโนโลยีการจัดการคอร์สในการบริหารจัดการสอนในรูปแบบต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่และเวลา มีเครื่องมือการเรียนรู้เป็นช่องทางการสื่อสารในชั้นเรียนหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเครื่องมือแต่ละประเภทมีลักษณะการนำไปใช้ประโยชน์ ข้อดี และข้อเสีย ที่เหมือนและแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการตกลงกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอนที่จะเลือกใช้เครื่องมือการเรียนรู้แต่ละประเภทให้ตรงกับความต้องการของชั้นเรียนให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจากกิจกรรมที่หลากหลายผ่านการฟัง พูด อ่าน คิด และเขียน กิจกรรมดังกล่าวเป็นโอกาสในการที่ผู้เรียนจะได้รับข้อมูล และประสบการณ์จากการเรียนที่ผู้เรียนได้เข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ของตนเอง แล้วจึงเกิดการสร้างความรู้ด้วยตนเองอย่างมีความหมาย การจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์จัดว่าเป็นการสร้างนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการจัดการศึกษาเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาด้านระยะเวลา สถานที่ เอื้อให้ทุกคนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ได้ตลอดเวลา และสามารถวัดและประเมินคุณภาพการจัดการเรียนการสอนโดยใช้นวัตกรรมกระบวนการเข้ามาช่วยในการตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาได้เป็นอย่างดี (Ashley, et al., p. 2012)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ให้เกิดประโยชน์ และสามารถใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้สอนและผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์หลัก

เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี

วัตถุประสงค์เฉพาะ

1. เพื่อกำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี
2. เพื่อประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากร ประกอบด้วย ประชากร 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1.1 ประชากรในการกำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 29 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ นักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ จำนวน 7 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาออกแบบสารสนเทศเพื่อการนำเสนอ จำนวน 7 คน นักศึกษาที่ลงทะเบียนวิชาออกแบบสารสนเทศเพื่อการนำเสนอ จำนวน 15 คน

1.1.2 ประชากรในการประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน แบ่งออกเป็นผู้เชี่ยวชาญ 5 กลุ่ม ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 คน ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และด้านเครื่องมือการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน

2. ตัวแปรการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) คือ แนวคิด/ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

- 2.1.1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
- 2.1.2 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Management)
- 2.1.3 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)
- 2.1.4 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ (Online learning Tools)
- 2.1.5 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning)
- 2.1.6 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)
- 2.1.7 แนวคิดวิธีการเชิงระบบ (System Approach)

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีสำหรับอาจารย์และนักศึกษาที่สามารถนำไปใช้ได้จริงและเป็นต้นแบบสำหรับวิชาอื่น ๆ ในการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ มีดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

1.1 สร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัย สื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ และรูปแบบการจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมข้อมูลนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

1.1.1 เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

1.1.2 นำแบบสัมภาษณ์ไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา รายชื่อ ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

1.1.3 นำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไข

1.1.4 นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปสัมภาษณ์ นักวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ จำนวน 7 คน อาจารย์ผู้สอนวิชาออกแบบสารสนเทศเพื่อการนำเสนอ จำนวน 7 คน นักศึกษาที่เคยเรียนวิชาออกแบบสารสนเทศเพื่อการนำเสนอ ภาคเรียนที่ 1/2565 จำนวน 15 คน

1.1.5 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ในการประเมิน และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและนักศึกษาไปปรับปรุงแก้ไข

1.1.6 ได้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในขั้นที่ 2

ขั้นที่ 2 ประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

2.1 สร้างแบบประเมินองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ ดังนี้

2.2.1 วิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ขั้นที่ 1 ร่วมกับแนวคิด/ทฤษฎี การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การประเมินตามสภาพจริง เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ แนวคิดวิธีการเชิงระบบ และกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้น นำมาสังเคราะห์เป็นองค์ประกอบและร่างต้นแบบ

2.2.2 สร้างแบบประเมินองค์ประกอบและรูปแบบ เป็นแบบประเมินแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสม/เป็นไปได้มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

2.2.3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

2.2.4 นำแบบประเมินองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบไปเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา รายชื่อ ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) และนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญไปปรับปรุงแก้ไข

2.2.5 นำแบบประเมินองค์ประกอบและร่างต้นแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินองค์ประกอบและรูปแบบ ประกอบด้วย ประชากรในการประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ จำนวน 15 คน แบ่งออกเป็นผู้เชี่ยวชาญ 5 กลุ่ม ได้แก่ ด้านการออกแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 คน ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และด้านเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ จำนวน 3 คน และด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน

2.2.6 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ค่ามัธยฐาน (Mdn) ในการหาค่าเฉลี่ยเพื่อเป็นตัวแทนของข้อมูลทั้งหมด โดยที่ค่ามัธยฐานจะเป็นข้อมูลที่อยู่ตรงกลางของข้อมูลทั้งหมดเมื่อจัดเรียงลำดับแล้ว และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ (IQR) เพื่อดูว่าข้อมูลมีการกระจายออกมากหรือน้อย เป็นการ

คำนวณหาค่าผลต่างของควอไทล์ที่ 3 กับควอไทล์ที่ 1 ค่าที่ได้นี้จะใช้พิจารณาความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ และนำผลการวิเคราะห์ไปปรับปรุงแก้ไข

2.2.7 ได้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี

ผลการวิจัย

1. การกำหนดองค์ประกอบและร่างต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 15 คน ในด้านการออกแบบการเรียนการสอน จำนวน 3 คน ด้านการพัฒนาหลักสูตร จำนวน 3 คน ด้านการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ จำนวน 3 คน และด้านเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ จำนวน 3 คน และด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน เป็นผู้ประเมิน ดังเสนอในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์

รายการประเมิน	ความเหมาะสม/ความเป็นไปได้				
	5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
1. หลักการขององค์ประกอบและต้นแบบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	●				
2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้	●				
3. เนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้	●				
4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้					
ขั้นที่ 1 การบ่งชี้ความรู้	●				
ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้	●				
ขั้นที่ 3 การจัดการความรู้	●				
ขั้นที่ 4 การถ่ายทอดความรู้	●				
ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้	●				
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับเมื่อมีการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้	●				
6. แนวทางในการนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปใช้	●				

จากตารางที่ 1 แสดงว่า รูปแบบที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม/และเป็นไปได้ระดับมากที่สุด โดยมีค่ามัธยฐานไม่ต่ำกว่า 4.50 และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์มีค่าต่ำกว่า 1.50 แสดงว่าความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อข้อความนั้นสอดคล้องกัน

1. การประเมินองค์ประกอบและสร้างรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีนั้น ผลการปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งได้รูปแบบที่เหมาะสมดังนี้

1. หลักการ

องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี มีหลักสำคัญ 7 ประการ ในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1.1 การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เป็นกระบวนการเรียนรู้แบบ Interactive ระหว่างผู้เรียนกับแหล่งเรียนรู้ ด้วยการคิดและการกระทำ (Thinking and Acting) เชื่อมโยงเหตุและผล (Critical Thinking) การตัดสินใจ และการแก้ปัญหาเพื่อให้ได้ผล (Learning Outcome) ออกมาดีที่สุด เมื่อผู้เรียนได้กระทำ Action หรือ Active Thinking แล้วจะทำให้ความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติ เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยธรรมชาติ

1.2 การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Management) เป็นการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ด้วยโปรแกรม Google Classroom Google Docs Google Search Engine Google Meet YouTube และ Mind Manager ที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนและทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนในชั้นเรียนในรูปแบบออนไลน์ โดยการร่วมมือกัน วางแผน กำหนดหัวข้องาน สืบค้น ระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง นำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถในการจัดการความรู้ที่สูงขึ้น

1.3 การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกจากผลงานและผลการปฏิบัติตามภาระงานที่กำหนดในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยทำการวัดผลควบคู่ไปกับการทำกิจกรรม เนื่องจากการใช้รูปแบบๆ เป็นการเน้นการปฏิบัติของผู้เรียนจึงใช้การประเมินตามสภาพจริง โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลเป็นการให้คะแนนแบบรูบริคส์ เป็นคุณภาพ 4 ระดับ ที่สร้างขึ้นสำหรับใช้ในการวัดและประเมินผลความสามารถในการจัดการความรู้ 5 ชั้น

1.4 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ (Online Learning Tools) หมายถึง เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ที่สนับสนุนการทำกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุกระบวนการจัดการความรู้ในแต่ละชั้น ดังนี้

1) Google Classroom เป็นรูปแบบการเรียนการสอนผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ยึดหลักการทำงานร่วมกันของผู้เรียนกับผู้สอน เป็นระบบกลางที่เชื่อมต่อ Google Docs, Google Slide, Google Drive และ YouTube สามารถติดต่อสนทนาทางออนไลน์ เป็นเครื่องมือช่วยผู้สอนในการจัดการ สร้างงาน มอบหมายงาน ตรวจงาน ให้คะแนนและข้อเสนอแนะ สามารถดูประวัติการทำงานของผู้เรียนทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่ม ผู้เรียนสามารถเปิดดูเนื้อหาที่เรียน ตรวจสอบงาน และสามารถซักถามข้อสงสัยในงานที่ได้รับมอบหมายได้ทันทีถ้าต้องการ

2) Google Docs เป็นตัวการจัดไฟล์เอกสารออนไลน์ในรูปแบบข้อความ และเพิ่มภาพ ภาพวาด และตารางได้ สามารถเข้าถึงเอกสารได้ทุกที่ ทุกเวลาสร้างและแก้ไขเอกสารได้จากทุกที่ ทุกคนสามารถทำงานร่วมกันในเอกสารฉบับเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน สามารถทำงานร่วมกับ Microsoft Word โดยเปิด แก้ไข แปลงไฟล์ Word เป็น Google Docs และสามารถทำการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตรงส่วนที่เรียกว่า Comment

3) Google Search Engine เป็นเครื่องมือที่ให้บริการหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (Search Engine) ของเว็บไซต์ google.com โดยเข้าเว็บไซต์ www.google.com ทำการสืบค้นด้วยคำสำคัญ (Keyword) ที่เป็นคำนาม หรือข้อความ หรือวลี หรือประโยคที่ไม่ยาวมากนัก เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการค้นหา ก็จะแสดงผลลัพธ์เป็นเว็บไซต์และตัวอย่างเนื้อหาทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับ keyword เหล่านั้นทันที ไม่เฉพาะแต่เพียงการค้นหาข้อมูลในรูปของเว็บไซต์เท่านั้น Google Search Engine ยังสามารถค้นหาข้อมูลที่เป็นไฟล์รูปภาพ (Images) กลุ่มข่าว (News Groups) และสารบบเว็บ (Web Directory)

4) Google Meet เป็นแพลตฟอร์มการประชุมออนไลน์ ที่ใช้สำหรับติดต่อพูดคุยกันผ่านวิดีโอคอล เพื่อใช้ประชุมออนไลน์ หรือนัดประชุมผ่านออนไลน์ ซึ่งรองรับผู้เข้าร่วมได้สูงสุด 100 คน และใช้งานได้นานถึง 60 นาทีต่อครั้ง สามารถเข้าร่วมประชุมได้จากคอมพิวเตอร์ของตนเองโดยใช้เว็บเบราว์เซอร์รุ่นใหม่ โดยไม่ต้องติดตั้งซอฟต์แวร์ใด ๆ หรือหากใช้อุปกรณ์เคลื่อนที่ ผู้เข้าร่วมก็เข้าร่วมได้จากแอป Google Meet

5) YouTube เป็นแหล่งสื่อวิดีโอความรู้ที่สามารถคลิกเข้าไปเชื่อมต่อ โดยผ่าน Google Classroom และสามารถ Upload VDO ขึ้นไปเพื่อ Share กับบุคคลอื่น เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ข่าวสาร กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการเรียนการสอนไม่ว่าจะเป็น การสอนแบบสดหรือแบบ Real time หรือการอัดคลิปการสอนเพื่อใช้ในชั้นเรียนหรือนอกชั้นเรียน การนำเสนอเรื่องราวหรือ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ

6) Mind Manager เป็นเครื่องมือที่ช่วยสนับสนุนการทำ Multi-Maps สามารถสร้างการเชื่อมโยง (Hyperlink) ระหว่างความคิดภายใน Mind Map กับเอกสารภายนอกที่เป็นไฟล์ หรือ URL

1.5 การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสมาชิกกลุ่มเล็ก มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม แล้ว ร่วมกันแก้ปัญหาหรือทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ สมาชิกในกลุ่มทุกคนเป็นส่วนสำคัญของกลุ่มที่จะต้องมีส่วนร่วมในการ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการทำงาน เพื่อให้ตนเองและสมาชิกทุกคนในกลุ่มประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

1.6 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) หมายถึง การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลสารสนเทศที่ตนเองหรือสมาชิกมีความสนใจจากแหล่งสารสนเทศประเภทต่าง ๆ นำมาระดมสมองร่วมกัน เพื่อ/วิเคราะห์ สังเคราะห์ เรียบเรียง ข้อมูล/สารสนเทศให้เป็นระบบ เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกทุกคนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ นำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป ซึ่งกระบวนการนี้ควรทำอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 3 ครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความรู้ ทักษะ และความสามารถในการจัดการความรู้ ทั้งนี้กระบวนการจัดการความรู้นี้ได้มาจากการสังเคราะห์กระบวนการ จัดการความรู้ของนักวิชาการหลายท่านได้ออกมาเป็นกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน โดยขั้นตอนการปฏิบัติตามลำดับของ กระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 การบ่งชี้ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องกำหนดหรือบ่งชี้ได้ว่าตนเองต้องการข้อมูลสารสนเทศอะไร มีกลยุทธ์/ เทคนิคการค้นอย่างไร และเลือกแหล่งสารสนเทศในการสืบค้นได้

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องดำเนินการค้นหาข้อมูลสารสนเทศตามกลยุทธ์/เทคนิคที่กำหนดไว้ จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ

ขั้นที่ 3 การจัดการความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องจัดการข้อมูล/สารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้

ขั้นที่ 4 การถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องนำองค์ความรู้มาเผยแพร่ และแบ่งปันให้กับสมาชิกในองค์กร

ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องสกัด กระจาย และใช้ความรู้ รวมถึง การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการเรียนรู้

1.7 แนวคิดวิธีการเชิงระบบ (System Approach) การบริหารจัดการเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ที่มีอยู่ในปัจจุบันมาใช้ให้ เหมาะสมกับการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ตามกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของ นักศึกษาปริญญาตรี ซึ่งกระบวนการเชิงระบบที่มีองค์ประกอบของรูปแบบ ได้แก่ 1) ปัจจัยนำเข้า (Input) 2) กระบวนการ (Process) 3) ผลผลิต (Output) 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

2. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

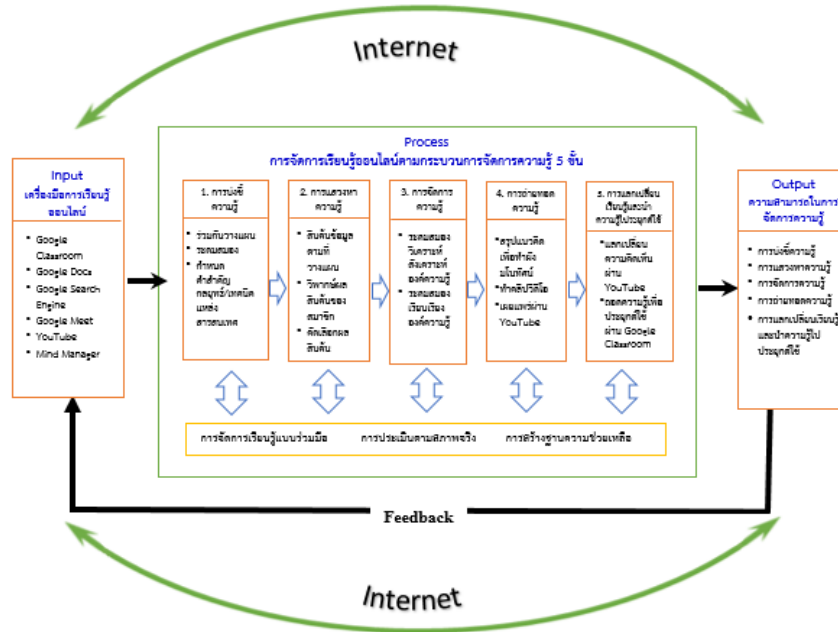
เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบด้วย ความสามารถในการบ่งชี้ ความรู้ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ ความสามารถในการจัดการความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ และ ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

3. เนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้

รายวิชาที่เหมาะสมกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการ จัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีนี้ ควรเป็นรายวิชาที่มีสัดส่วนของการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในหน่วยกิต เนื้อหาวิชาไม่ ลงลึกในศาสตร์เฉพาะทางจนเกินไป โดยผู้สอนสามารถกำหนดหัวข้อเรื่องให้ผู้เรียนจัดการความรู้ร่วมกันได้ และผู้เรียนสามารถ แสวงหาสารสนเทศเรื่องนั้นได้อย่างกว้างขวางจากแหล่งทรัพยากรสารสนเทศต่าง ๆ นอกจากนั้นระยะเวลาของการเรียนการสอน ควรมีเวลานานเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนสามารถทำกิจกรรมการจัดการความรู้ร่วมกันได้ เช่น วิชาการออกแบบสารสนเทศเพื่อการ นำเสนอ อยู่ในกลุ่มวิชาแกนของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นรายวิชา พื้นฐานของคณะที่มีเนื้อหากว้าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนนำองค์ความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้

การนำแนวทางที่ได้จากการวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและหลักการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การประเมินตามสภาพจริง เครื่องมือจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ และแนวคิดวิธีการเชิงระบบ ร่วมกับการสังเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้ ของ Supyuenyoun & Islam (2006) , สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา (2564) , Felder & Brent (2009), และวิจารณ์ พานิช นำมากำหนดเป็นขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี แสดงดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แสดงขั้นตอนการจัดการรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี
ที่มา : อภิญา หนูมี, 2565

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี มีรายละเอียดดังนี้

การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้สอนเข้าพบผู้เรียนเพื่อชี้แจงแนวทางการจัดกิจกรรม ประกอบด้วย การแบ่งกลุ่มผู้เรียนออกเป็นกลุ่มละ 3-5 คน แนะนำการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ แนะนำห้องเรียนออนไลน์ Google Classroom เพิ่มรายชื่อนักศึกษาเข้าห้องเรียน แนะนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน แนะนำคู่มือการใช้งานโปรแกรมต่าง ๆ ที่พื้นฐานการช่วยเหลือ (Scaffolding) แนะนำวิธีการทำกิจกรรม แนะนำตัวอย่างผลงานการทำกิจกรรม แจ้งแนวทางการวัดและประเมินผลการทำกิจกรรม แจ้งแนวทางการวัดและประเมินผลการทำกิจกรรมกลุ่ม และดำเนินการตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี

ขั้นที่ 1 การบ่งชี้ความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องกำหนดหรือบ่งชี้ได้ว่าตนเองต้องการข้อมูลสารสนเทศอะไร มีกลยุทธ์/เทคนิคการค้นอย่างไร และเลือกแหล่งสารสนเทศในการสืบค้นได้ โดยมีกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. รายละเอียดกิจกรรม

1.1 ผู้สอนกำหนดขอบเขตงานในภาพกว้าง และให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันกำหนดหัวข้องานตามความสนใจ พร้อมกับแจ้งวิธีการประเมินผลกิจกรรม โดยผู้สอนให้คำปรึกษาทางออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google Classroom และโปรแกรม Line

1.2 ผู้เรียนร่วมกันวางแผนการทำงานกลุ่มโดยใช้ Mind Map ระดมสมองเพื่อกำหนดคำสำคัญ กลยุทธ์ และแหล่งสารสนเทศในการสืบค้น

1.3 ผู้สอนตรวจสอบความถูกต้องของคำสำคัญกลยุทธ์ และแหล่งสารสนเทศที่จะใช้ในการสืบค้น และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2. เครื่องมือที่ใช้จัดการเรียนรู้

2.1 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Google Docs, Google Classroom และ Google Meet

2.2 ฐานการช่วยเหลือ

- 1) ฐานการช่วยเหลือด้านคู่มือการใช้งาน Google Docs, Google Classroom, Google Meet
- 2) ฐานการช่วยเหลือด้านกลยุทธ์และเทคนิคการค้น
- 3) ฐานการช่วยเหลือด้านแหล่งสารสนเทศในการสืบค้น
- 4) ฐานการช่วยเหลือตัวอย่างผลงาน

3. ตัวชี้วัด ความสามารถในการบ่งชี้ความรู้

4. วิธีการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริง ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ความเกี่ยวข้องกับหัวข้องาน
- 2) คำสำคัญที่กำหนด
- 3) กลยุทธ์/เทคนิคการค้นที่กำหนด
- 4) แหล่งสารสนเทศที่ใช้ในการสืบค้น

ขั้นที่ 2 การแสวงหาความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องดำเนินการค้นหาข้อมูลสารสนเทศตามกลยุทธ์/เทคนิคที่กำหนดไว้จากแหล่งสารสนเทศต่าง ๆ โดยมีกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. รายละเอียดกิจกรรม

1.1 ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนนำคำสำคัญ กลยุทธ์ และแหล่งสารสนเทศที่วางแผนไว้ในขั้นที่ 1 ไปดำเนินการสืบค้นพร้อมกับแจ้งวิธีการประเมินผลกิจกรรม

1.2 ผู้เรียนทุกคนสืบค้นข้อมูลตามที่วางแผนจากขั้นที่ 1 โดยผู้สอนให้คำปรึกษาทางออนไลน์ผ่านโปรแกรม Google Classroom และโปรแกรม Line

1.3 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิพากษ์ผลการสืบค้นของสมาชิกในกลุ่ม โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สืบค้น และความทันสมัยของข้อมูล/สารสนเทศ

1.4 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำข้อมูลที่ผ่านการคัดเลือกมาวางบนเอกสารออนไลน์

1.5 ผู้สอนตรวจสอบเอกสารออนไลน์ของแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาจากความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ ความเกี่ยวข้องกับเนื้อหาที่สืบค้น และความทันสมัยของข้อมูล/สารสนเทศ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2. เครื่องมือที่ใช้จัดการเรียนรู้

2.1 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Google Search Engine และ Google Docs

2.2 ฐานการช่วยเหลือ

- 1) ฐานการช่วยเหลือด้านคู่มือการใช้งาน Google Search Engine และ Google Docs
- 2) ฐานการช่วยเหลือด้านกลยุทธ์และเทคนิคการค้น
- 3) ฐานการช่วยเหลือด้านแหล่งสารสนเทศในการสืบค้น
- 4) ฐานการช่วยเหลือด้านการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ
- 5) ฐานการช่วยเหลือตัวอย่างผลงาน

3. ตัวชี้วัด ความสามารถในการแสวงหาความรู้

4. วิธีการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริง ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ความเกี่ยวข้องของข้อมูล/สารสนเทศ
- 2) ความน่าเชื่อถือของข้อมูล/สารสนเทศ
- 3) ความทันสมัยของข้อมูล/สารสนเทศ
- 4) ความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล/สารสนเทศ

ขั้นที่ 3 การจัดการความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องจัดการข้อมูล/สารสนเทศให้อยู่ในรูปแบบองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ โดยมีกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. รายละเอียดกิจกรรม

1.1 ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนร่วมกันจัดการความรู้ในรูปแบบของบทความ พร้อมกับแจ้งวิธีการประเมินผลกิจกรรม
1.2 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มระดมสมอง วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล/สารสนเทศที่ผ่านการคัดเลือกในขั้นที่ 2 นำมาเรียบเรียงองค์ความรู้เป็นบทความ โดยแบ่งหน้าที่ในการเขียนบทนำ เนื้อเรื่อง และสรุปตามความเหมาะสม โดยผู้สอนให้คำปรึกษาทางออนไลน์

1.3 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มส่งบทความตาม Template ที่กำหนด

1.4 ผู้สอนตรวจสอบ Template บทความของแต่ละกลุ่ม โดยพิจารณาองค์ประกอบและเนื้อหาของบทความ และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

2. เครื่องมือที่ใช้จัดการเรียนรู้

2.1 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Google Docs และ Google Classroom

2.2 ฐานการช่วยเหลือ

1) ฐานการช่วยเหลือด้านคู่มือการใช้งาน Google Docs, Google Classroom

2) ฐานการช่วยเหลือด้านการประเมินความน่าเชื่อถือของสารสนเทศ

3) ฐานการช่วยเหลือด้าน Template บทความ

4) ฐานการช่วยเหลือตัวอย่างผลงาน

3. ตัวชี้วัด ความสามารถในการจัดการความรู้

4. วิธีการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริงจาก “บทความ” ในประเด็นต่อไปนี้

4.1 องค์ประกอบของบทความ ได้แก่ บทนำ เนื้อหา สรุป อ้างอิง

4.2 เนื้อหาของบทความ ได้แก่ ความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ ความมีเอกภาพ การใช้ภาษา

ขั้นที่ 4 การถ่ายทอดความรู้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องนำองค์ความรู้มาเผยแพร่ และแบ่งปันให้กับสมาชิกในองค์กร โดยมีกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. รายละเอียดกิจกรรม

1.1 ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบของ Clip Video ฝั่งมโนทัศน์ ความยาวไม่เกิน 5 นาที พร้อมกับแจ้งวิธีการประเมินผลกิจกรรม

1.2 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปแนวคิดจากบทความนำมาจัดทำเป็นฝั่งมโนทัศน์ ประกอบคำบรรยายมาจัดทำเป็น Clip Video

1.3 ผู้สอนตรวจ Clip Video ของแต่ละกลุ่มก่อนเผยแพร่บน YouTube พร้อมให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงแก้ไข

1.4 ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำ Clip Video ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วเผยแพร่บน YouTube

1.5 ผู้เรียนทุกคนเข้าไปชม Clip Video ของทุกกลุ่มที่เผยแพร่บน YouTube

2. เครื่องมือที่ใช้จัดการเรียนรู้

2.1 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Mind Manager และ YouTube

2.2 ฐานการช่วยเหลือ

1) ฐานการช่วยเหลือการสร้างฝั่งมโนทัศน์ และการใช้งาน Mind Manager

2) ฐานการช่วยเหลือการเผยแพร่งานบน YouTube

3) ฐานการช่วยเหลือตัวอย่างผลงาน

3. ตัวชี้วัด ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้

4. วิธีการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริงจาก “Clip Video” ในประเด็นต่อไปนี้

1) ฝั่งมโนทัศน์ ได้แก่ ความชัดเจนของแนวคิด (Concept) ความสัมพันธ์ของแนวคิด (Concept)

2) การถ่ายทอดความรู้ ได้แก่ ความชัดเจนของเสียง จังหวะในการพูด การออกเสียงถูกต้องตามอักขระวิธี

ขั้นที่ 5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เป็นขั้นที่ผู้เรียนต้องสกัด กระจาย และใช้ความรู้ รวมถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยมีกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. รายละเอียดกิจกรรม

1.1 ผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ พร้อมกับแจ้งวิธีการประเมินผลกิจกรรม และกำหนดหัวข้อในการแสดงความคิดเห็นในประเด็นจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะ พร้อมทั้งตัวอย่างการแสดงความคิดเห็นที่มีคุณภาพ

1.2 ผู้เรียนทุกคนชม Clip video ที่เผยแพร่บน YouTube ของทุกกลุ่ม

1.3 ผู้เรียนทุกคนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้โดยแสดงความคิดเห็นผ่านช่องแสดงความคิดเห็นบน YouTube

1.4 ผู้เรียนทุกคนถอดความรู้ที่ได้นำมาตีความเพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตของตนเองผ่าน Google Classroom

1.5 ผู้สอนตรวจสอบการแสดงความคิดเห็นของผู้เรียนทุกคน โดยพิจารณาจากความสอดคล้องกับหัวข้อ ความคิดเห็นที่มีประโยชน์ ความคิดเห็นเชิงบวกบน YouTube และการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง ผ่าน Google Classroom

2. เครื่องมือที่ใช้จัดการเรียนรู้

2.1 เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ YouTube Google Classroom และ Google Docs

2.2 ฐานการช่วยเหลือ

1) ฐานการช่วยเหลือการใช้งาน YouTube

2) ฐานการช่วยเหลือการใช้งาน Google Classroom, Google Docs

3) ฐานการช่วยเหลือตัวอย่างผลงาน

3. ตัวชี้วัด ความสามารถในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

4. วิธีการประเมินผล ประเมินตามสภาพจริง ในประเด็นต่อไปนี้

1) การแสดงความคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ ความคิดเห็นที่สอดคล้องกับหัวข้อ ความคิดเห็นที่มีประโยชน์ ความคิดเห็นเชิงบวก

2) การประยุกต์ใช้ความรู้ ได้แก่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีความคิดสร้างสรรค์

อภิปรายผล

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีที่พัฒนาขึ้น มีผลการประเมิน (ต้นแบบ) จากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์เหมาะสม/และเป็นไปได้ระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เป็นเพราะรูปแบบการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวมีแนวคิดพื้นฐานมาจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ของตัวผู้เรียนเอง โดยผู้สอนทำหน้าที่แนะนำให้ผู้เรียนฝึกคิด โดยการจัดกิจกรรมกระบวนการจัดการความรู้ 5 ขั้น ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ โดยใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ที่เหมาะสมในการส่งเสริมการทำกิจกรรมแต่ละขั้น รวมทั้งใช้เพื่อสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอน ผู้เรียนและเพื่อนร่วมกลุ่ม มีการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยการทำงานเป็นกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน มีความรับผิดชอบร่วมกัน และใช้การประเมินตามสภาพจริงเพื่อวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละขั้น ซึ่งจะทำให้ผู้สอนเห็นถึงพัฒนาการและปัญหาของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน พร้อมทั้งให้คำแนะนำช่วยเหลือได้อย่างตรงประเด็น รูปแบบการจัดการเรียนรู้นี้จะทำให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้เป็น และแก้ปัญหาเป็น อันจะนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการจัดการความรู้ของผู้เรียนแต่ละคนโดยธรรมชาติ สอดคล้องกับแนวคิดของรัศมี ศรีนนท์ และคณะ (2561 : 331-342) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา (Constructivism) ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้

มากกว่าเนื้อหาวิชา ช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่า จากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้นการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ในประเด็นความสามารถของเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์นั้น มีงานวิจัยของ พัชนี เดชประเสริฐ, จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์, ฐิตแก้ว ศรีสดี และเอี่ยมพร เจริญทรัพย์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา พบว่า Google Apps for Education เป็นแอปพลิเคชันที่พัฒนาขึ้นมาสำหรับการศึกษามีความสามารถในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ ของผู้ใช้ โดยเฉพาะความสามารถด้านการสืบค้นสารสนเทศซึ่งเป็นขั้นตอนหนึ่งของการจัดการความรู้ สอดคล้องกับพิณิจ มีคำทอง (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง กูเกิ้ล แอปพลิเคชัน : นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับครูยุคศตวรรษที่ 21 พบว่า Google Apps for Education ได้มีส่วนสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโฉมองค์กรในด้านนวัตกรรมการศึกษา และการติดต่อสื่อสารในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ทำให้ครูติดตามผู้เรียนได้ และอยู่ใกล้ชิดมากขึ้น ได้เรียนรู้ตามหลักสูตรและช่วยลดค่าใช้จ่ายของสถาบันการศึกษาด้วยความเป็นระบบคลาวด์ สอดคล้องกับ ชมสุภัค ครุฑกะ (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการความรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่าเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการแสวงหาความรู้ คือ การใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ สามารถอธิบายการแสวงหาความรู้ของอาจารย์ได้มากที่สุด รองลงมาคือ การค้นหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตจากฐานข้อมูลทางวิชาการของกูเกิล ด้านการสร้างความรู้การบูรณาการความรู้และประสบการณ์ของตนเองจัดทำในรูปแบบวิดีโอกราฟิกคลิป (Infographic Video (VDO) Clips) สามารถอธิบายการสร้างความรู้ของอาจารย์ได้มากที่สุด ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้ไลน์กลุ่มทางการ (Group Line Official) สามารถอธิบายการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ของอาจารย์ได้มากที่สุด และสอดคล้องกับ ฉันทพร วณิชชอุทา (2554) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการความรู้ในชุมชน พบว่า ผู้ให้ข้อมูลที่อยู่ในวัยเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้ริเริ่ม (Innovators) คือ มีความสนใจและยอมรับเทคโนโลยีได้ง่าย การใช้เทคโนโลยีนั้นใช้เพื่อการเรียนและความบันเทิงส่วนใหญ่ แต่กลุ่มผู้ริเริ่มกลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองในด้านการใช้เทคโนโลยีให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเป็นคนรุ่นใหม่

ดังนั้นการนำทฤษฎีการจัดการความรู้มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี จึงตอบสนองความต้องการและเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน เพราะการจัดการความรู้จะทำให้ผู้เรียนมีการคิดและลงมือปฏิบัติอย่างเป็นระบบ สามารถบูรณาการศาสตร์หรือทักษะต่าง ๆ ร่วมกัน และนำไปใช้กับการเรียนในรายวิชาอื่นได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรีไปใช้ ผู้สอนควรดำเนินการดังนี้

1.1 การศึกษารายละเอียดของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดในแต่ละองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เริ่มด้วยการศึกษาหลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหาที่เหมาะสมกับรูปแบบ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล และแนวทางในการพัฒนารูปแบบการ

เรียนการสอนไปใช้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้นอกห้องเรียนในรายวิชาของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหาสาระของรายวิชาที่สอน ผู้สอนต้องวิเคราะห์เนื้อหาของรายวิชาที่สอนอย่างละเอียดตามขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ของรูปแบบ เพื่อจะได้ทราบว่ารายวิชาที่สอนมีเนื้อหาสาระอะไรบ้างที่ผู้เรียนต้องไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม ผู้สอนจึงกำหนดหัวข้อให้ผู้เรียนไปศึกษาค้นคว้าตามบริบททั่วไปที่ผู้เรียนสนใจ

1.3 การเตรียมความพร้อมของผู้สอน ผู้สอนควรมีความรู้ความสามารถด้านการใช้คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต และการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยศึกษาการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Google Classroom, Google Docs, Google Search Engine, Google Meet, YouTube และ Mind Manager ผู้สอนต้องสร้างห้องเรียน จัดกิจกรรม จัดทำฐานการช่วยเหลือพร้อมคู่มือการใช้งานรองรับสำหรับผู้เรียน ผู้สอนต้องมีความพร้อมในการเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนต้องมีการกระตุ้นให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลืออย่างทันที่และอย่างต่อเนื่องตลอดการเรียนรู้ ผู้สอนต้องเป็นผู้กำกับ ควบคุม ดูแล ให้คำแนะนำ ติดตาม ตรวจสอบงานของผู้เรียนในรูปแบบออนไลน์

1.4 การเตรียมความพร้อมของผู้เรียน ผู้เรียนควรมีอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Computer, Notebook, Tablet, Smart Phone และระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ มีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ ได้แก่ Google Classroom, Google Docs, Google Search Engine, Google Meet, YouTube, Mind Manager และ Line เพื่อเป็นช่องทางในการเข้าชั้นเรียนออนไลน์ ติดต่อสื่อสาร และร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สอนจัดให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 การเตรียมความพร้อมของเครื่องมือและเทคโนโลยีที่มีอยู่ การจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์ จำเป็นต้องมีระบบคอมพิวเตอร์ ระบบอินเทอร์เน็ต และอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ออนไลน์ เช่น Computer, Notebook, Tablet, Smart Phone ที่สามารถใช้งานได้มีประสิทธิภาพทั้งผู้สอนและผู้เรียน และเตรียมความพร้อมในการใช้งานโปรแกรม Google Classroom, Google Docs, Google Search Engine, Google Meet, YouTube, Mind Manager ผู้สอนต้องมีการจัดเตรียมเนื้อหา กิจกรรม เครื่องมือการเรียนรู้ ฐานการช่วยเหลือ แบบวัดและประเมินผล สำหรับรองรับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาปริญญาตรี เพื่อทดสอบประสิทธิผลของรูปแบบว่าสามารถนำไปใช้ได้จริง

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา เพื่อทดสอบว่ารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายในระดับที่สูงขึ้นได้หรือไม่

2.3 ควรมีการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยกระบวนการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ โดยการปรับเปลี่ยนเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ตามความเหมาะสมกับบริบทที่จะนำไปใช้เพื่อเป็นการทดสอบประสิทธิผลของเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้นใช้หลักการ 7 ข้อ ประกอบด้วย การจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้ออนไลน์ การประเมินตามสภาพจริง เครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์ การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ กระบวนการจัดการความรู้ และแนวคิดวิธีการเชิงระบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการจัดการความรู้ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ขั้นตอนการจัดการความรู้ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ 4) การถ่ายทอดความรู้ และ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ส่วนการวัดและการประเมินใช้การประเมินตามสภาพจริง ทั้งนี้ รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ชมสุภักดิ์ ครุฑทกะ. (2562). เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดการความรู้สำหรับอาจารย์มหาวิทยาลัยของรัฐ. *วารสารวิจัย: ฉบับบัณฑิตศึกษา*. 8(2), 269-279.
- ประพันธ์ ผาสุกยัต. (2550). การจัดการความรู้จากหลักคิดสู่การปฏิบัติจริง. กรุงเทพฯ: ไยโหม.
- พັນนี เดชประเสริฐ, จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์, ฐิติแก้ว ศรีสดี, และเอื้อมพร เขียวหิรัญ. (2561, กรกฎาคม - ธันวาคม). การพัฒนารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา. *ก้าวทันโลกวิทยาศาสตร์*, 18(20), 140-157.
- พินิจ มีคำทอง. (2561). *กูเกิ้ลแอปพลิเคชัน : นวัตกรรมทางการศึกษาสำหรับครูยุคศตวรรษที่ 21*. *วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. 8(3), 72-80.
- ไพรัช นพ วิริยารกุล และดวงกมล โพธิ์นาค. (2557). *Google Apps for Education นวัตกรรมทางการศึกษายุคดิจิทัล*. *วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*. 7(3), 103-111.
- รัศมี ศรีนนท์, อุดมกฤษฎี ศรีนนท์, วิภารัตน์ ยมดิษฐ์ และกรรณิการ์ กิจนพเกียรติ. (2561). การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในยุคไทยแลนด์ 4.0. *วารสารการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 9 (2). 331-342.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2564). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2558). *การพัฒนาสื่อการศึกษาสำหรับ MOOCs จาก Best practices*. สืบค้น 31 มกราคม 2564. จาก www.nstda.or.th/nstda-knowledge-289/ict-20736/moocs-6-best-practices
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *20 บทเรียน ต้นแบบลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ Active Learning*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.
- วิจารณ์ พานิช. (2559). *การจัดการความรู้*. สืบค้นเมื่อ 3 มีนาคม 2559. จาก http://www.huahin.dusit.ac.th/bg/KM/KM_Article.pdf
- ฉันทพร วณิชชอุทา. (2554, 27-29 มกราคม). *การยอมรับนวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการจัดการความรู้ในชุมชน*. [เอกสารนำเสนอ]. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี 2554 เรื่อง การพัฒนาอนาคตชนบทไทย: ฐานรากที่มั่นคงเพื่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน, ขอนแก่น, ประเทศไทย

- Ashley, J., Jarman, F., Varga-Atkins, T. & Hassan, N. (2012). **Learning literacies through collaborative enquiry; collaborative enquiry through learning literacies.** *Journal of Information Literacy*, 6(1). pp.49-71.
- Desouza, K. c. & Paquette, S. (2001). **Knowledge Management: An Introduction.** NewYork: Neal Sehuman.
- Felder, R. M. & Brent, R. (2009). **Active Learning: An Introduction.** ASQ Higher Education. 2. pp.4-9.
- Gallardo-Echenique, E.E., Oliveira, J.M.D, Marqués-Molias, L. & Esteve-Mon, F. (2015). **Digital Competence in the Knowledge Society MERLOT.** *Journal of Online Learning and Teaching*, 11(6). pp.1-16.
- Karpati, A. (2011). **Digital literacy in education.** Retrieved January 31, 2020. from <https://iite.unesco.org/pics/publications/en/files/3214688.pdf>
- Supyuenyong, V., & Islam, N. (2006). **Knowledge Management Architecture: Building Blocks and Their Relationships.** 2006 *Technology Management for the Global Future - PICMET 2006 Conference*, 3, 1210-1219.

การลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าด้วยหลักการ ECRS
กรณีศึกษา: แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอบีซี จำกัด
Reducing the Waste of Unloading Process from Warehouse by ECRS principle.
Case Study: Customs Agent, ABC Limited Company

วรรณรดา แซ่เล้า (Wanrada Saelour)¹,
นาณา ราวี (Nana Rawee)²,
ศศิگانต์ ดีสุข (Sasikarn Deesuk)³,
นวรรณ สืบสายลา (Navan Suebsaila)^{4*}

^{1,2,3} บัณฑิตบริหารธุรกิจ สาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตขอนแก่น
(College of logistics and supply Chain Sripatum KhanKaen University)

⁴ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก สาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน วิทยาลัยโลจิสติกส์และซัพพลายเชน มหาวิทยาลัยศรีปทุมวิทยาเขตขอนแก่น
(Supervisor, logistics and supply Chain Sripatum KhanKaen University)

*Corresponding Author. E-mail : navan.su@spu.ac.th

(Received: February 10, 2023; Revised: April 28, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า เนื่องจากการปฏิบัติงานมีความล่าช้าและซ้ำซ้อน ส่งผลกระทบไปยังแผนกที่จะดำเนินขั้นตอนถัดไป จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยได้ทำการสำรวจ สืบค้น และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยทำการศึกษาทฤษฎีผังงาน (Flow Diagram) และแผนภูมิการไหล (Flow Process Chart) ของการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า ซึ่งพบว่ามีทั้งหมด 19 ขั้นตอน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้นำแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) มาวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา จากนั้นทำการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 3-7 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น และหาแนวทางแก้ไขปัญหา และได้ทำการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยหลักการ ECRS พบว่าก่อนปรับปรุงมีขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 19 ขั้นตอน หลังปรับปรุง 17 ขั้นตอน ลดลง 2 ขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 10.53 ระยะเวลาก่อนการปรับปรุง 4,725.88 วินาที ระยะเวลาหลังปรับปรุง 3,492.73 วินาที ลดลง 1,233.15 วินาที หรือคิดเป็นร้อยละ 26.09 ซึ่งสามารถเพิ่มประสิทธิภาพของการทำงานให้กับแผนก และเพิ่มความพึงพอใจและความน่าเชื่อถือให้กับลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น

คำสำคัญ : การลดความสูญเปล่า; หลักการ ECRS; แผนผังก้างปลา

Abstract

The purpose of this research is to reduce waste in the process of loading and unloading products from the warehouse. Due to the delay and repetition of work, the department that takes the next step is affected. Based on the problems above, the researcher has explored, searched, and collected data by studying the theories of flow diagrams and flow process charts of the import customs clearance agency. It was found that there were 19 steps

in total. After that, the researcher used the Fishbone Diagram to analyze the cause of the problem. Then, brainstorming of 3-7 people was involved in sharing their opinions, finding solutions to problems, and improving the operational procedures with ECRS principles. It was found that there were 19 operational steps before the improvement. After the improvement, there were 17 steps decreased by 2 steps, representing 10.53%. The period before the improvement was 4,725.88 seconds. After the improvement, the period was 3492.73 seconds, decreased by 1,233.15 seconds or 26.09 percent, which can increase the department's work efficiency and increase customer satisfaction and credibility.

Keywords : Waste Reduction; ECRS technique; Fishbone Diagram

บทนำ

บริษัท เอปซี จำกัด บริษัทตัวแทนสายการบินกลางนำเข้า-ส่งออกสินค้า (Freight Forwarder) ซึ่งการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า มีหน้าที่การปฏิบัติงานที่เน้นในเรื่องของการดำเนินการพิธีการศุลกากรขาเข้าเป็นหลัก เนื่องจากก่อนที่สินค้าจะทำการนำเข้ามายังประเทศไทย จะทำการส่งเอกสารใบแจ้งสินค้าขาเข้าให้ลูกค้าทราบก่อน หากสินค้าติดใบอนุญาตจำเป็นที่จะต้องนำสินค้ายังคลังสินค้าก่อนที่ลูกค้าจะทำการเคลียร์เอกสารและเดินพิธีการศุลกากรเสร็จสิ้นก่อนถึงจะทำการตรวจปล่อยสินค้า และจัดส่งสินค้าไปยังลูกค้า ปัญหาหลัก ๆ ที่พบคือ การปฏิบัติงานมีความล่าช้าและซ้ำซ้อน ส่งผลกระทบไปยังแผนกที่จะดำเนินการขั้นตอนถัดไป เช่น แผนกแจ้งยอดค่าใช้จ่ายไม่สามารถแจ้งค่าใช้จ่ายให้ลูกค้าได้และแผนกออกใบเสร็จค่าใช้จ่ายก็

จะไม่สามารถออกใบเสร็จให้ลูกค้าได้ตามเวลา เนื่องจากงานติดค้างอยู่ที่แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า จากปัญหาข้างต้นที่กล่าวมา ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า โดยทำการลดความสูญเปล่าในเรื่องการปฏิบัติงานที่มีความซ้ำซ้อน กรณีศึกษา แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอปซี จำกัด โดยทำการศึกษาทฤษฎีแผนภูมิการไหล (Flow Process Chart) ของการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า พร้อมทั้งหาสาเหตุของปัญหาด้วยการใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) และทำการประชุมระดมสมอง (Brainstorming) กับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการลดความสูญเปล่าและได้ทำการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยหลักการ ECRS

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า

ขอบเขตงานวิจัย

ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่ มิถุนายน พ.ศ. 2565 ถึง กันยายน พ.ศ. 2565 ในส่วนของกรปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า ณ บริษัท เอปซี จำกัด เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่ส่งผลให้เกิดความล่าช้า ความซ้ำซ้อนของการปฏิบัติงาน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคือเพื่อลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า ผู้วิจัยได้เสนอวิธีดำเนินงานวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

เจ้าหน้าที่แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า และผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3-7 คน ได้แก่ หัวหน้าตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า เจ้าหน้าที่ตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า เจ้าหน้าที่เดินพิธีการศุลกากร และเจ้าหน้าที่จัดการเอกสารฝ่ายนำเข้า-ส่งออก

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 2.1 ผังงาน (Flow Diagram)
- 2.2 แผนภูมิกระบวนการไหล (Flow Process Chart)
- 2.3 แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram)
- 2.4 แนวคิดการระดมสมอง (Brainstorming)
- 2.5 ทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน (ECRS)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

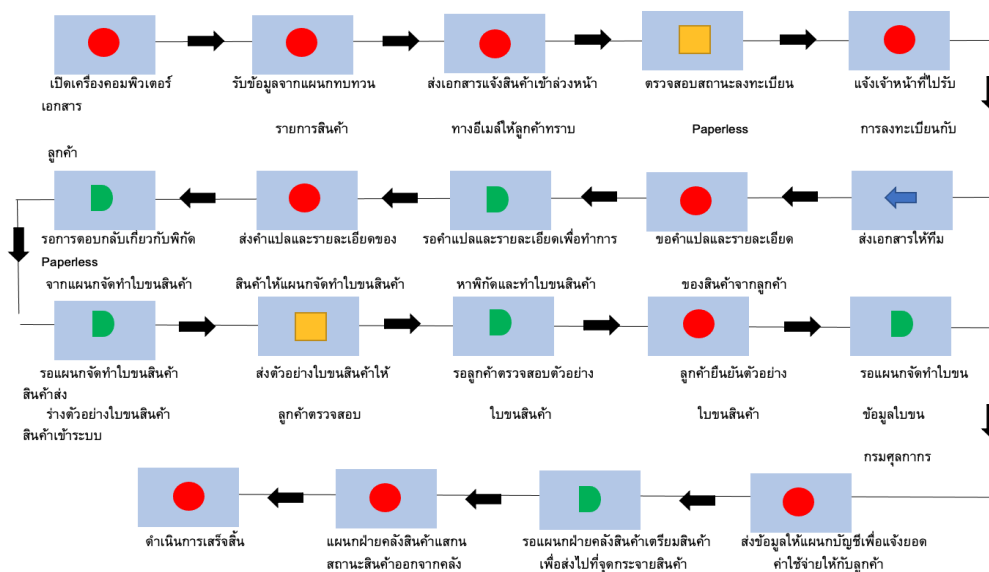
- 3.1 สํารวจ สืบค้น และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลา ระยะทาง และขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า บริษัท เอบีซี จำกัด
- 3.2 นำข้อมูลที่ได้มาทำการเขียนผังงาน (Flow Diagram) และแผนภูมิกระบวนการไหล (Flow Process Chart)
- 3.3 ใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) เข้ามาวิเคราะห์พิจารณาหาสาเหตุของปัญหา
- 3.4 การระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3-7 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน
- 3.5 ใช้ทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน ECRS เข้ามาช่วยลดความสูญเสียชีวิตให้กับองค์กร

4. วิธีดำเนินการวิจัย

- 4.1 สํารวจ สืบค้น และเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับระยะเวลา ระยะทาง และขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า บริษัท เอบีซี จำกัด
- 4.2 นำข้อมูลขั้นตอนที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาทำการเขียนในรูปแบบแผนภูมิการไหล (Flow Process Chart)
- 4.3 เมื่อทราบถึงปัญหาต่าง ๆ ในการทำงาน จึงทำการใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) เข้ามาวิเคราะห์พิจารณาหาสาเหตุของปัญหา สามารถเลือกวิธีการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมสามารถอธิบายถึงผลกระทบ และการแก้ปัญหาในแต่ละขั้นตอน
- 4.4 ทำการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3-7 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน
- 4.5 เมื่อทำการระดมสมอง (Brainstorming) กับผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาลแล้ว ดังนั้นจึงได้นำการใช้ทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน ECRS เข้ามาช่วยลดความสูญเสียชีวิตให้กับองค์กร
- 4.6 เปรียบเทียบระยะเวลาและระยะเวลาของกระบวนการทำงานก่อนการปรับปรุงลดความสูญเปล่าและหลังการปรับปรุงลดความสูญเปล่าขั้นตอนการปฏิบัติงาน
- 4.7 สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา

1. ผลการสืบค้น สํารวจและเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาขึ้นขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า
ที่มา: นววรรณ สืบสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

2. ผลจากการสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า เก็บข้อมูลเวลาแต่ละขั้นตอนจำนวนขั้นตอนละ 10 ครั้ง เพื่อมาหาค่าเฉลี่ยและระยะทางของขั้นตอนการทำงานก่อนปรับปรุง ดังภาพที่ 2

ลำดับ	ระยะเวลา (วินาที)	ระยะทาง (เมตร)	สัญลักษณ์	คำอธิบาย
1	1.39	-	●→□▽	เปิดเครื่องคอมพิวเตอร์
2	138.60	-	●→□▽	รับข้อมูลจากแผนกทบทวนรายการสินค้า
3	11.18	-	●→□▽	ส่งเอกสารแจ้งสินค้าเข้าส่งหน้าทางอีเมลให้ลูกค้าทราบ
4	391.80	-	○→□▽	ตรวจสอบสถานะลงทะเบียน Paperless
5	90.12	-	●→□▽	แจ้งเจ้าหน้าที่ไปรับเอกสารลงทะเบียนกับลูกค้า
6	83.40	570	○→□▽	ส่งเอกสารให้ทีม Paperless
7	88.20	-	●→□▽	ขอคำแปลและรายละเอียดของสินค้าจากลูกค้า
8	331.20	-	○→□▽	รอคำแปลและรายละเอียดเพื่อทำการหาพิกัดและทำใบขนสินค้า
9	96	-	○→□▽	ส่งคำแปลและรายละเอียดของสินค้าให้แผนกจัดทำใบขนสินค้า
10	855.14	-	○→□▽	รอการตอบกลับเกี่ยวกับพิกัดหรือเอกสารที่ต้องใช้ในการเคลียร์สินค้าจากแผนกจัดทำใบขนสินค้า
11	147.48	-	○→□▽	รอแผนกจัดทำใบขนสินค้าร่างตัวอย่างใบขนสินค้า
12	42.46	-	○→□▽	ส่งตัวอย่างใบขนสินค้าให้ลูกค้าตรวจสอบ
13	395.40	-	○→□▽	รอลูกค้าตรวจสอบตัวอย่างใบขนสินค้า
14	2.06	-	●→□▽	ลูกค้ายืนยันตัวอย่างใบขนสินค้า
15	15.29	-	○→□▽	รอแผนกจัดทำใบขนสินค้าส่งข้อมูลใบขนสินค้าเข้าระบบกรมศุลกากร เพื่อพิจารณาการตรวจปล่อย
16	7.96	-	●→□▽	ส่งข้อมูลให้แผนกบัญชี เพื่อแจ้งยอดแจ้งค่าใช้จ่ายให้กับลูกค้า
17	1,930.80	-	○→□▽	รอแผนกฝ่ายคลังสินค้าเตรียมสินค้าเพื่อส่งไปที่จุดกระจายสินค้า
18	73.83	-	●→□▽	แผนกฝ่ายคลังสินค้าแสมสถานะสินค้าออกจากคลัง
19	23.57	-	●→□▽	ดำเนินการเสร็จสิ้น
ระยะเวลาเฉลี่ยรวม				4,725.88 วินาที
ระยะทางรวม				570 เมตร

ภาพที่ 2 การปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าก่อนทำการปรับปรุงแก้ไข
ที่มา: นววรรณ สืบสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

จากภาพที่ 2 แสดงผลเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า พบว่า ขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าก่อนปรับปรุงมีทั้งหมด 19 ขั้นตอน ระยะเวลาเฉลี่ยรวมก่อนปรับปรุงอยู่ที่ 4,725.88 วินาที และระยะทางรวมก่อนปรับปรุงอยู่ที่ 570 เมตร หลังจากนั้นนำมาหาเวลามาตรฐานของแต่ละขั้นตอน โดยทางบริษัทกรณีศึกษาให้เวลาที่เผื่อไว้เท่ากับ 20 เปอร์เซ็นต์) ได้ผลดังนี้

$$\text{Standard Time} = \text{Normal Time} + (\text{Normal Time} \times (\% \text{ Allowance Time}))$$

โดยที่ให้ค่าเวลาเผื่อ เท่ากับ 20 เปอร์เซ็นต์ หรือ 0.2

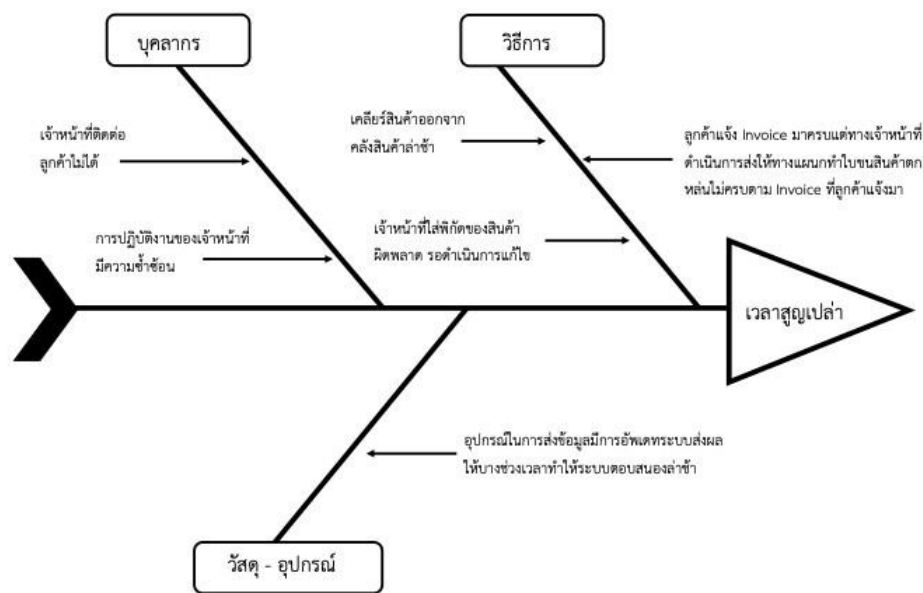
1. เวลาเผื่อในการผ่อนคลายความเครียด 5 เปอร์เซ็นต์
2. เวลาเผื่องานล่าช้า 15 เปอร์เซ็นต์

จากสูตรเวลามาตรฐาน (Standard time) ก่อนการปรับปรุง

$$\text{เวลามาตรฐาน} = 4,725.88 + (4,725.88 \times 0.2) = 5,671.06 \text{ วินาที หรือ } 94.52 \text{ นาที}$$

2. แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) มาวิเคราะห์พิจารณาหาสาเหตุของปัญหา

การใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) เข้ามาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ทราบถึงผลกระทบของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า แสดงดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แผนผังก้างปลาในการหาสาเหตุปัญหาในการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า
ที่มา: นววรรณ สีสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

จากภาพที่ 3 แสดงให้เห็นถึงสาเหตุเวลาสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน โดยเป็นตัวบ่งชี้ให้ทราบถึง ปัญหา การสูญเปล่าขั้นตอนการนำเข้าสินค้าและดำเนินการพิธีศุลกากรขาเข้า ดังนั้นจากภาพผังก้างปลาจึงมีปัจจัย ดังนี้ คน (Man) วิธีการ (Method) และวัสดุ-อุปกรณ์ (Material) เป็นต้น

1. คน (Man) เป็นในเรื่องของการดำเนินเอกสารนำเข้า การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่มีความล่าช้าจนเกิดการเคลื่อนไหวที่ไม่จำเป็น การทำงานเกิดความผิดพลาดของข้อมูล ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน

2. วิธีการ (Method) เป็นสาเหตุที่ต้องใช้ความละเอียดในการปฏิบัติงาน กรณีที่เคลียร์สินค้าออกจากคลังสินค้าล่าช้าลูกค้าไม่ทำการส่งเอกสารมาให้ทางบริษัทกรณีศึกษาทำการลงทะเบียนกับกรมศุลกากรในการนำเข้าสินค้าให้ ส่งผลให้ผลกระทบต่อหลาย ๆ ส่วนเช่น หากเกิดปัญหาที่แผนกทำใบขนสินค้าขาเข้าเป็นเวลานานเนื่องจากต้องรอข้อมูลต่าง ๆ จากลูกค้า จะทำให้แผนกยิงใบขนสินค้าจะต้องเกิดการรอคอยขั้นตอนการทำงานไม่สิ้นไหล และไม่สามารถทำการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าตามที่ลูกค้าต้องการได้

3. วัสดุ-อุปกรณ์ (Material) อุปกรณ์ในการส่งข้อมูลมีการอัปเดตระบบบ่อยครั้ง ส่งผลให้บางช่วงเวลาทำให้ระบบตอบสนองล่าช้า ส่งข้อมูลแจ้งลูกค้าไม่ทันตามเวลาที่กำหนด ระบบภายในองค์กรขัดข้องทำให้ไม่สามารถดึงข้อมูลในระบบที่จำเป็นออกมาใช้งานได้

หลังจากผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์พิจารณาถึงสาเหตุของปัญหาที่ทำให้เวลาในการปฏิบัติงานในแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าที่เกิดเวลาการรอคอยในการจัดเตรียมเอกสารจากลูกค้าการรอคอยการดำเนินเรื่องเอกสารในการทำเรื่องขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าซึ่งเกิดความสูญเปล่าเป็นเวลาค่อนข้างนาน ผู้วิจัยจะทำการหาแนวทางการลดความสูญเปล่าในด้านของเวลาการรอคอยเอกสารเพื่อดำเนินขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า โดยการระดมสมอง (Brainstoming) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3-7 คนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น หาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงานแสดงดังภาพที่ 4 ดังนี้

ประเภท	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข	ประเภท	สาเหตุ	แนวทางการแก้ไข
1. บุคลากร	- การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่มีความซ้ำซ้อน	- ในเรื่องของใบตรวจปล่อยสินค้า หากเจ้าหน้าที่ต้องการขอเอกสารปล่อยสินค้าออกจากคลังสินค้า (Permit) จากแผนก Shipping ซึ่งต้องเดินไปขอเอกสารกับแผนก Shipping แล้วเดินกลับมายังแผนก CDN เหมือนเดิม และปกติลูกค้าจะส่งรูปตัวอย่างสินค้ามาให้ ผู้วิจัยต้องทำการรับรูปและเดิน เอรูปตัวอย่างสินค้าไปให้แผนก Shipping และเดินกลับมาแผนก CDN เหมือนเดิม จึงเปลี่ยนจากการเดินไป-กลับ เป็นการขอไฟล์เอกสารปล่อยสินค้าออกจากคลังสินค้า (Permit) และส่งรูปตัวอย่างสินค้าทาง Microsoft Team แทน สามารถลดระยะเวลา และลดความสูญเปล่าของระยะเวลาที่ไม่จำเป็นได้	2. วิธีการ (ต่อ)	- ลูกค้าแจ้ง Invoice มาครบแต่ทางเจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งให้ทางแผนกทำใบขนสินค้าทกลับไม่ครบตาม Invoice ที่ลูกค้าแจ้งมา	- หากผิดพลาดในเรื่องของ Invoice ถ้าลูกค้าแจ้งข้อมูลมาผิดพลาดลูกค้าต้องเป็นคนแก้ไขใหม่ทั้งหมด (ลูกค้ารับผิดชอบ) ** กรณีเจ้าหน้าที่ตัวแทนพิธีการศุลกากรขาเข้า เป็นฝ่ายผิดพลาด เมื่อลูกค้าแนบ Invoice ส่งมาให้ยังแผนกตัวแทนพิธีการศุลกากรขาเข้า แล้วทำการนำรายการสินค้าลงในระบบ ACCS ส่งข้อมูลใน Invoice ต่อไปยังแผนก Broker เพื่อให้ทำใบขนสินค้า จนกระทั่งยิงใบขนสินค้าเรียบร้อยแล้ว เมื่อมาทำการตรวจสอบอีกครั้งพบว่ารายการสินค้าไม่ตรงตามใบ Invoice ที่ลูกค้าแจ้งมา เจ้าหน้าที่ต้องเดินเรื่องงานคดี (Litigation) เพื่อเคลียร์ในเรื่องการรายการสินค้าตาม Invoice ของลูกค้าผิดพลาด บางกรณีงานคดีกว่าจะสิ้นสุดใช้เวลาโดยประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี ระยะเวลาอันคืดอาจจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเพราะดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของกรมศุลกากร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ผิดพลาดต้องทำการ Absorb ในเรื่องการทำรายการสินค้าตามใบ Invoice ผิดพลาด ตกหล่นไม่ครบถ้วน ทำให้ต้องยื่นเรื่องไปงานคดี รวมไปถึงค่าเช่าคลังที่เพิ่มขึ้นแต่เกิดการยื่นเรื่องไปงานคดีจนกระทั่งการเคลียร์งานคดีเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ผิดพลาดต้องเป็นคนรับผิดชอบค่าเช่าคลังสินค้าให้กับลูกค้าทั้งหมด (เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ)
2. วิธีการ	- เคลียร์สินค้าออกจากคลังสินค้าล่าช้า	- เมื่อสินค้าที่นำเข้าใกล้จะเข้ามาถึงประเทศไทย ทางบริษัทจะทำการแจ้งสินค้านำเข้าล่วงหน้าให้ลูกค้าทราบพร้อมทั้งให้ทางลูกค้ากรอกเอกสารตามที่บริษัทส่งข้อมูลแจ้งไปเพื่อขอพิกัดสินค้า ชื่อสินค้า หรือยี่ห้อสินค้าต่างๆ ให้รวดเร็วในการดำเนินการขั้นตอนถัดไป	3. วัสดุ-อุปกรณ์	- เจ้าหน้าที่ใส่พิกัดของสินค้าผิดพลาด	- การใส่พิกัดของสินค้าผิดพลาดที่เกิดจากแผนก Broker ต้องการ Absorb เรื่องพิกัดสินค้าผิด เพื่อทำการชำระส่วนต่างที่ใส่พิกัดสินค้าผิดพลาด และทำการยื่นเรื่องพิกัดให้ Litigation ทำเรื่องงานคดีต่อไป
	- เจ้าหน้าที่ใส่พิกัดของสินค้าผิดพลาด			- อุปกรณ์ในการส่งข้อมูลมีการอัปเดตระบบส่งผลให้บางช่วงเวลาทำให้ระบบตอบสนองล่าช้า	- ทีมไอทีแก้ไขระบบการอัปเดตซอฟต์แวร์ โดยจะตั้งเวลาในการอัปเดตซอฟต์แวร์อัตโนมัติเป็นช่วงเวลาหลังเลิกงาน ซึ่งจะให้การอัปเดตซอฟต์แวร์ไม่กระทบเวลาทำงานของพนักงาน โดยการอัปเดตซอฟต์แวร์จะมีการอัปเดตทุกๆ 2-3 เดือน/ครั้ง

ภาพที่ 4 แนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยผังก้างปลา (Fishbone Diagram)

ที่มา: นววรรณ สืบสายลาและคณะ, 2565

จากภาพที่ 4 แสดงให้เห็นถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาด้วยผังก้างปลา ทำให้ทราบถึงปัญหา เช่น

1. เคลียร์สินค้าออกจากคลังสินค้าล่าช้า สินค้าค้างในคลังสินค้าเป็นเวลานาน แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ เมื่อสินค้าที่นำเข้าใกล้จะเข้ามาถึงประเทศไทย ทางบริษัทจะทำการแจ้งสินค้านำเข้าล่วงหน้าให้ลูกค้าทราบ พร้อมทั้งให้ทางลูกค้ากรอกเอกสารตามที่บริษัทส่งข้อมูลแจ้งไปเพื่อขอพิกัดสินค้า ชื่อสินค้า หรือยี่ห้อสินค้าต่างๆ ให้รวดเร็วในการดำเนินการขั้นตอนถัดไป

2. ลูกค้าแจ้ง Invoice มาครบแต่ทางเจ้าหน้าที่ดำเนินการส่งให้ทางแผนกทำใบขนสินค้าตกหล่นไม่ครบตาม Invoice ที่ลูกค้าแจ้งมา แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ หากผิดพลาดในเรื่องของ Invoice ถ้าลูกค้าแจ้งข้อมูลมาผิดพลาดลูกค้าต้องเป็นคนแก้ไขใหม่ทั้งหมด (ลูกค้ารับผิดชอบ)

** กรณีเจ้าหน้าที่ตัวแทนพิธีกรศุลกากรขาเข้า เป็นฝ่ายผิดพลาด เมื่อลูกค้านำ Invoice ส่งมาให้ยังแผนกตัวแทนพิธีกรศุลกากรขาเข้า แล้วทำการไน้ตรายการสินค้าลงในระบบ ACCS ส่งข้อมูลใน Invoice ต่อไปยังแผนก Broker เพื่อให้ทำใบขนสินค้า จนกระทั่งยังบนใบขนสินค้าเรียบร้อยแล้ว เมื่อมาทำการตรวจสอบอีกครั้งพบว่ารายการสินค้าไม่ตรงตามใน Invoice ที่ลูกค้าแจ้งมา เจ้าหน้าที่ต้องเดินเรื่องงานคดี (Litigation) เพื่อเคลียร์ในเรื่องการทำรายการสินค้าตาม Invoice ของลูกค้าผิดพลาด บางกรณีงานคดีก็จะสิ้นสุดใช้เวลาโดยประมาณ 6 เดือน ถึง 1 ปี ระยะเวลางานคดีอาจจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของเจ้าพนักงานเพราะดำเนินการตามกฎหมายระเบียบของกรมศุลกากร และเจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ทำผิดพลาดต้องทำการ Absorb ในเรื่องการทำรายการสินค้าตามใบ Invoice ผิดพลาด ตกหล่นไม่ครบถ้วน ทำให้ต้องยื่นเรื่องไปงานคดี รวมไปถึงค่าเช่าคลังที่เกิดขึ้นตั้งแต่เกิดการยื่นเรื่องไปงานคดีจนกระทั่งการเคลียร์งานคดีเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายที่ทำผิดพลาดต้องเป็นคนรับผิดชอบค่าเช่าคลังสินค้าให้กับลูกค้าทั้งหมด (เจ้าหน้าที่รับผิดชอบ)

3. การนำทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน ECRS ร่วมกับขั้นตอนการนำเข้าสินค้าและดำเนินการพิธีศุลกากรขาเข้า แสดงดังภาพที่ 5

กระบวนการทำงาน	ขั้นตอนก่อนการปรับปรุง	ECRS	ขั้นตอนหลังการปรับปรุง
การปฏิบัติงาน	3.ส่งเอกสารแจ้งสินค้าเข้าล่วงหน้าทางอีเมลให้ลูกค้าทราบ 7.ขอคำแปลและรายละเอียดของสินค้าจากลูกค้า 8.รอคำแปลและรายละเอียดเพื่อทำการหาพิกัดและทำใบขนสินค้า	C Combine	3.ส่งเอกสารแจ้งสินค้าเข้าล่วงหน้าให้กับลูกค้าพร้อมแนบไฟล์เอกสารกรอรายละเอียดสินค้า เช่น คำแปล ต้นกำเนิดสินค้า ยี่ห้อสินค้าและพิกัดศุลกากร เป็นต้น 4.รอลูกค้าให้คำแปลสินค้า
	10.รอการตอบกลับเกี่ยวกับพิกัดหรือเอกสารที่ต้องใช้ในการเคลียร์สินค้าจากแผนกจัดทำใบขนสินค้า	E Eliminate	เนื่องจากขอรายละเอียดสินค้าและพิกัดจากลูกค้าจากขั้นตอนที่ 3 ทำให้ทางพนักงานสามารถนำพิกัดที่ได้จากลูกค้าไปตรวจสอบกับทางเว็บกรมศุลกากรว่าพิกัดสินค้าที่ได้มาติดใบอนุญาตในการนำเข้าหรือไม่โดยไม่ต้องรอการตอบกลับจากแผนกจัดทำใบขน

ภาพที่ 5 การนำทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน ECRS

ขั้นตอนการนำเข้าสินค้าและดำเนินการพิธีศุลกากรขาเข้า

ที่มา: นววรรณ สืบสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

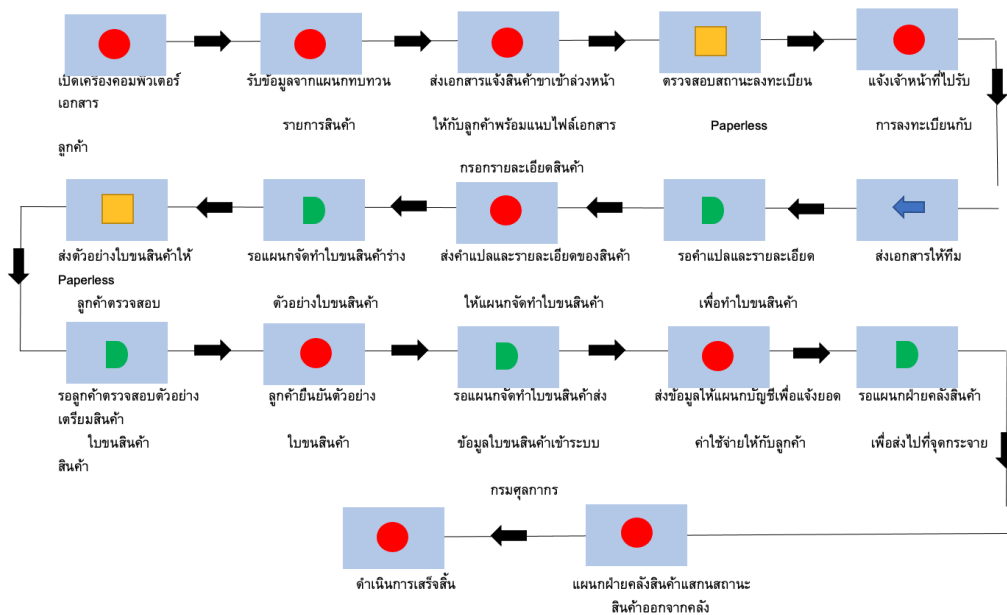
จากภาพที่ 5 การปรับปรุงกระบวนการทำงานด้วยทฤษฎีการลดความสูญเปล่าด้วยเทคนิคการปรับปรุงงาน (ECRS) คณะผู้จัดทำวิจัยได้สรุปไว้ ดังนี้

กระบวนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 3 การส่งเอกสารแจ้งสินค้าเข้าล่วงหน้าทางอีเมลให้ลูกค้าทราบ, ขั้นตอนที่ 7 ขอคำแปลและรายละเอียดของสินค้าจากลูกค้าและขั้นตอนที่ 8.รอคำแปลและรายละเอียดเพื่อทำการหา

พิกัดและทำใบขนสินค้า สามารถนำมารวมกัน (Combine) โดยขั้นตอนการส่งแม่แจ่งสินค้าเข้าล่วงหน้าจะทำให้การแนบไฟล์เอกสารกรอรายละเอียดสินค้าให้กับลูกค้า เพื่อลดระยะเวลาในการขอคำแปลและการหาพิกัดจากเจ้าหน้าที่จัดทำใบขน

กระบวนการปฏิบัติงาน ขั้นตอนที่ 10 รอกการตอบกลับเกี่ยวกับพิกัดหรือเอกสารที่ต้องใช้ในการเคลียร์สินค้าจากแผนกจัดทำใบขนสินค้า สามารถกำจัดขั้นตอนออกไปได้ (Eliminate) เนื่องจากขอรายละเอียดสินค้าและพิกัดจากลูกค้าจากขั้นตอนที่ 3 ทำให้ทางพนักงานสามารถนำพิกัดที่ได้จากลูกค้าไปตรวจสอบกับทางเว็บกรมศุลกากรว่าพิกัดสินค้าที่ได้มาติดใบอนุญาตในการนำเข้าหรือไม่ โดยไม่ต้องรอกการตอบกลับจากแผนกจัดทำใบขน

4. ผลการเก็บข้อมูลปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า หลังทำการปรับปรุง ดังภาพที่ 6

ภาพที่ 6 การปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าหลังทำการปรับปรุง
ที่มา: นววรรณ สืบสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

จากภาพที่ 6 แสดงกระบวนการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าหลังการปรับปรุง พบว่า ขั้นตอนการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าหลังปรับปรุงเหลือ 17 ขั้นตอน ผู้วิจัยจึงนำกระบวนการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้ามาแสดงด้วยแผนภูมิกระบวนการไหล ของบริษัทกรณีศึกษา ดังภาพที่ 7

ลำดับ	ระยะเวลา (วินาที)	ระยะทาง (เมตร)	สัญลักษณ์				คำอธิบาย
			○	→	D	▽	
1	1.42	-	●	→	D	▽	เปิดเครื่องคอมพิวเตอร์
2	135.25	-	●	→	D	▽	รับข้อมูลจากแผนกทบทวนรายการสินค้า
3	87.00	-	●	→	D	▽	ส่งเอกสารแจ้งสินค้าเข้าส่งหน้าให้กับลูกค้าพร้อมแนบไฟล์เอกสารกรอกรายละเอียดสินค้า เช่น ค่าแปล ต้นกำเนิดสินค้า ยี่ห้อสินค้าและพิกัดศุลกากร เป็นต้น
4	366.60	-	○	→	D	▽	ตรวจสอบสถานะลงทะเบียน Paperless
5	91.20	-	●	→	D	▽	แจ้งเจ้าหน้าที่ไปรับเอกสารลงทะเบียนกับลูกค้า
6	72.64	570	○	→	D	▽	ส่งเอกสารให้ทีม Paperless
7	273.58	-	○	→	D	▽	รอค่าแปลและรายละเอียดเพื่อทำใบขนสินค้า
8	85.20	-	●	→	D	▽	ส่งค่าแปลและรายละเอียดของสินค้าให้แผนกจัดทำใบขนสินค้า
9	165.62	-	○	→	D	▽	รอแผนกจัดทำใบขนสินค้าร่างตัวอย่างใบขนสินค้า
10	45.37	-	○	→	D	▽	ส่งตัวอย่างใบขนสินค้าให้ลูกค้าตรวจสอบ
11	382.81	-	○	→	D	▽	รอลูกค้าตรวจสอบตัวอย่างใบขนสินค้า
12	1.77	-	●	→	D	▽	ลูกค้ายืนยันตัวอย่างใบขนสินค้า
13	15.24	-	○	→	D	▽	รอแผนกจัดทำใบขนสินค้าส่งข้อมูลใบขนสินค้าเข้าระบบกรมศุลกากร เพื่อพิจารณาการตรวจปล่อย
14	7.57	-	●	→	D	▽	ส่งข้อมูลให้แผนกบัญชี เพื่อแจ้งยอดแจ้งค่าใช้จ่ายให้กับลูกค้า
15	2,047.20	-	○	→	D	▽	รอแผนกฝ่ายคลังสินค้าเตรียมสินค้าเพื่อส่งไปที่จุดกระจายสินค้า
16	75.59	-	●	→	D	▽	แผนกฝ่ายคลังสินค้าส่งสถานะสินค้าออกจากคลัง
17	21.48	-	●	→	D	▽	ดำเนินการเสร็จสิ้น
ระยะเวลาเฉลี่ยรวม							3,492.73 วินาที
ระยะทางรวม							570 เมตร

ภาพที่ 7 การปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าหลังทำการปรับปรุงแก้ไข
ที่มา: นววรรณ สืบสายลา และคณะผู้วิจัย, 2565

จากภาพข้างต้น ทำให้ทราบถึงขั้นตอนในการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า มีทั้งหมด 17 ขั้นตอน ระยะเวลามาตรฐานของแต่ละขั้นตอน (เวลาที่เผื่อไว้เท่ากับ 20 เปอร์เซ็นต์) ได้ผลดังนี้

$$\text{Standard time} = \text{Normal Time} + (\text{Normal Time} \times (\% \text{ Allowance Time}))$$

โดยที่ให้ค่าเวลาเผื่อ เท่ากับร้อยละ 20 หรือ 0.2

1. เวลาเผื่อในการผ่อนคลายความเครียด 5 เปอร์เซ็นต์
2. เวลาเผื่องานล่าช้า 15 เปอร์เซ็นต์

จากสูตรเวลามาตรฐาน (Standard time) หลังการปรับปรุง

$$\text{เวลามาตรฐาน} = 3,492.73 + (3,492.73 \times 0.2) = 4,191.28 \text{ วินาที หรือ } 69.85 \text{ นาที}$$

การวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษากระบวนการปฏิบัติงานหลังทำการลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงานแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า ในด้านความผิดพลาดจากการปฏิบัติงาน และการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกิดความซ้ำซ้อน ผู้วิจัยจะทำการเก็บผลการดำเนินงาน เพื่อเปรียบเทียบผลก่อนการปรับปรุงและหลังการปรับปรุงการลดความสูญเปล่าขั้นตอนกระบวนการปฏิบัติงาน โดยมีผลการวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบผลลัพธ์ที่ได้จากการลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน

รายละเอียด	ก่อนปรับปรุง	หลังปรับปรุง	ผลต่าง	ร้อยละ
จำนวนงาน	19	17	2	10.53
ระยะเวลา (วินาที)	4,725.88	3,492.73	1,233.15	26.09
ระยะทาง (เมตร)	570	570	0	0

ตารางที่ 1 แสดงถึงผลการเปรียบเทียบก่อน-หลังทำการปรับปรุงแก้ไขการลดความสูญเปล่าของการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า ขั้นตอนการปฏิบัติงานก่อนและหลังทำการปรับปรุง มีการเปลี่ยนแปลงก่อนปรับปรุงอยู่ที่ 19 ขั้นตอน หลังปรับปรุงลดเหลือ 17 ขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 10.53 เวลาเฉลี่ยก่อนปรับปรุงเท่ากับ 4,725.88 วินาที หลังปรับปรุงลดเหลือ 3,492.73 วินาที คิดเป็นร้อยละ 26.09

จากการที่ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนการปฏิบัติงาน โดยได้ดำเนินการจับเวลาและวัดระยะทางในการปฏิบัติงานด้วยการจับเวลาและวัดระยะทางจำนวน 10 ครั้งของแต่ละขั้นตอนเพื่อหาเวลาเฉลี่ย และจึงทำการใช้แผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) เข้ามาวิเคราะห์พิจารณาหาสาเหตุของปัญหาจากนั้นทำการระดมสมอง (Brainstorming) เพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3-7 คน ได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นหาแนวทางการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เพื่อลดความสูญเปล่าในการปฏิบัติงาน หาแนวทางการลดความผิดพลาดและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่เกิดความซ้ำซ้อน พร้อมทั้งทำการเปรียบเทียบผลก่อนและหลังปรับปรุง

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการปฏิบัติงานทั้งหมดมาเขียนในรูปแบบแผนภูมิกระบวนการไหลของขั้นตอนการปฏิบัติงานของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า โดยหลังการปรับปรุงขั้นตอนการปฏิบัติงานสามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติงานก่อนปรับปรุงมีทั้งหมด 19 ขั้นตอน ลดเหลือ 17 ขั้นตอน ลดลงทั้งหมด 2 ขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 10.53 เวลาก่อนลดลงจาก 4,725.88 วินาที ลดลงเหลือ 3,492.73 วินาที ลดลงไป 1,233.15 วินาที คิดเป็น ร้อยละ 26.09 โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริย์ฉาย ห่อไธสง กนกพร ศรีลุนช่าง และนวรรณ สืบสายลา (2563) “การปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานตัวแทนผู้ส่งสินค้าขาออกทางอากาศ กรณีศึกษา: บริษัท อินเทอร์เน็ต คอร์ปอเรชั่น จำกัด” มีวัตถุประสงค์ เพื่อลดขั้นตอนการทำงานในปัจจุบันของบริษัทกรณีศึกษาซึ่งมีการทำงานที่ซ้ำซ้อน โดยทำการสำรวจ และเก็บรวบรวมขั้นตอนการทำงานของพนักงานตัวแทนผู้ส่งสินค้าขาออกจากการจับเวลาจำนวน 10 ครั้ง ในทุกๆ ขั้นตอน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทฤษฎีแผนภูมิการไหล (Flow Process Chart) ของกระบวนการทำงานของพนักงานตัวแทน ผู้ส่งสินค้าขาออกพบว่า มี 30 ขั้นตอน รวมระยะเวลาการทำงาน 264.73 นาที และมีระยะทางทั้งหมด 79 เมตร หลังจากผู้วิจัยทำการวิเคราะห์สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดระยะเวลา รอคอย ด้วยแผนผังก้างปลา (Fishbone Diagram) และได้ทำการปรับปรุง ขั้นตอนการปฏิบัติงานด้วยหลักการ ECRS พบว่าหลังการปรับปรุงการทำงานทั้งหมดเหลือ 23 ขั้นตอน มีระยะเวลาการทำงาน 239.545 นาที และระยะทางทั้งหมด 59 เมตร ซึ่งการปรับปรุงแล้วมีผลต่างในขั้นตอนการทำงานทั้งหมด 7 ขั้นตอน ระยะเวลาการทำงาน 25.185 นาที และ ระยะทาง 20 เมตร”

หลังจากการปรับปรุงผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและทำการออกแบบแนวทางการลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าของแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอปซี จำกัด โดยได้ผลการดำเนินงานพบว่า สามารถลดขั้นตอนการปฏิบัติงานโดยเจ้าหน้าที่ที่สามารถเคลียร์สินค้าได้เร็วยิ่งขึ้น จึงทำให้ได้รับจึงทำให้ได้รับความพึงพอใจจากลูกค้าและองค์กร สามารถเพิ่มประสิทธิภาพให้กับแผนกอื่น ๆ ได้อย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาการลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้า แผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้า บริษัท เอปซี จำกัด มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. งานวิจัยครั้งนี้ได้พบปัญหาส่วนใหญ่มาจากลูกค้าที่ไม่มีความรู้เรื่องการนำเข้า-ส่งออก และเจ้าหน้าที่มีการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน มีการเคลื่อนไหวบ่อยโดยไม่จำเป็น ส่งผลให้เกิดการรอคอย และความล่าช้าในการทำงาน ผู้วิจัยคิดว่าควรมีการสร้างเว็บลิงค์ทางแนบทาง Email ที่แสดงถึงการนำเข้าสินค้าของบริษัทว่าสินค้าประเภทไหนที่ต้องขอใบอนุญาตในการนำเข้าเพื่อให้ลูกค้าได้ศึกษาและทำความเข้าใจ

2. ควรแจ้งรอบเวลาการเดินทางเรื่องเอกสารนำเข้าของแต่ละวันให้ลูกค้าทราบ เพื่อให้ลูกค้าจะได้มีความกระตือรือร้นในการดำเนินเรื่องที่ลูกค้านำเข้าสินค้าเข้ามากับทางบริษัท จะส่งผลให้เจ้าหน้าที่เกิดการทำงานที่ราบรื่น งานไม่ค้างในแผนก และไม่กระทบกับงานของแผนกถัดไป

แนวทางการนำไปใช้จริง

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการศึกษาการลดความสูญเปล่าขั้นตอนการขนถ่ายสินค้าออกจากคลังสินค้าด้วยหลักการ ECRS ผู้วิจัยได้มีการพูดคุยร่วมกันกับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในแผนก ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง และทางแผนกตัวแทนดูแลพิธีการศุลกากรขาเข้าได้มีการปรับใช้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- วันพิชิต เบ็งจั้น. (2563). การปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานด้วยเทคนิคการลดความสูญเปล่าแบบ ECRS ; บทความวิจัยสาขาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยศรีปทุม. สืบค้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 2565 จาก <https://bit.ly/3HlbKSF>
- สุรีย์ฉาย ท่อไธสง กนกพร ศรีลุนช่าง และนวรรณ สืบสายลา. (2563). การปรับปรุงกระบวนการทำงานของพนักงานตัวแทนผู้ส่งสินค้าขาออกทางอากาศ. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 2. 29 พฤษภาคม 2563. ร้อยเอ็ด : มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
- Siriphop Niwattanasak and Panutporn Ruangchoengchum. (2021). Waste Reduction in Finished Goods Flow Process Using ABC Inventory Classification with ECRS: A Case Study of the Building Materials Store Business. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*, 11(3), from <https://www.slideshare.net/TeeTre/15-38124697>
- Suchadee Tumrongsuk, Panitnart Thongchim and Ailada Sriboon. (2021). Increasing of Productivity in Product Handling Processes : A Case Study of ABC Company Ltd,. *Vocational Education Innovation and Research Journal*, 5(1), From <https://www.slideshare.net/TeeTre/15-38124697>
- Supawinee Solpin and Sikarin Sookto. (2017). Increasing Capacity for Inbound and Outbound Operation in Beverage Warehouse with Handling Operation Improvement: Case Study of Beverage Distribution Firm. *Journal of Energy and Environment. Technology of Graduate School Siam Technology College*, 4(1), from <https://ph01.tci-thaijo.org/index.php/JEET/article/view/185477/130396>

การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย: มุมมองผู้รับสาร

Online media literacy of Thai traditional, folk, and alternative medicine with the COVID-19 outbreak issue in Thailand: Audience viewpoint

กนกรัตน์ ยศไกร (Kanokrat Yossakrai) ^{1*}

ณัชชา พัฒนะนุกิจ (Nutch Patananukit) ²

รัชณี จันทร์เกษ (Rutchanee Chantraket) ³

วัชรารภรณ์ นิลเพ็ชร (Watcharaporn Ninpetch) ³

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
(Assistance Professor of Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University)

² อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
(Lecturer of Faculty of Communication Arts, Bangkokthonburi University)

³ กองวิชาการและแผนงาน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
(Division of Technical Planning, Department of Thai traditional and Alternative medicine)

*Corresponding Author. E mail: Kanokraty@yahoo.com

(Received: February 28, 2023; Revised: May 11, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร และการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของประชากรไทยเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ผู้วิจัยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เคยเปิดรับสื่อของกรมการแพทย์แผนไทยฯ จำนวน 2,400 คน จาก 6 ภาคทั่วประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า ค่าเฉลี่ยการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปผ่านสื่อออนไลน์มากที่สุด (\bar{x} 3.95) การเปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ อยู่ในระดับมากผ่านเฟซบุ๊ก (\bar{x} 3.78) การเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพจากสื่อออนไลน์ทั่วไปอยู่ในระดับมากโดยผ่านกูเกิล (\bar{x} 3.90) การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทยอยู่ในระดับมาก (\bar{x} 3.91) เป็นระดับที่ 3 ด้านการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อมากที่สุด (\bar{x} 4.00) ผลการทดสอบสมมติฐาน 1) เพศที่แตกต่างมีการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ไม่แตกต่างกัน (t -test = 1.039, Sig. = .150) 2) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารฯ กับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ มีความสัมพันธ์ทางบวก ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (r = .756)

คำสำคัญ: การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์; การแพทย์แผนไทย; พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร; โควิด 19

Abstract

The objective of this research is to study the information exposure behavior and online media literacy of Thai people regarding Thai traditional medicine with COVID 19 outbreak issue in Thailand. The 2,400 samples were selected by purposive sampling from 6 regions of Thailand.

The findings revealed that the means score of information exposure about self and nearby care from COVID-19 through online media is the most (3.95). Information exposure through the department of Thai traditional medicine is more through Facebook (3.78). Health care information exposure is more via Google (3.90). The third level, media analysis, and critiques, is the most (4.00). The hypothesis testing results revealed that 1) the different sex is not different in online media literacy (t -test = 1.039, Sig. = .150) and the information exposure behavior is positive relations and overall high-level perspective with statistic significant at 0.01 ($r = .756$).

Keywords: Online media literacy; Thai traditional medicine; Information exposure behavior; COVID19

บทนำ

สถานการณ์การระบาดของไวรัสโควิด 19 ทั่วโลก ตั้งแต่ปี 2562 จนถึงพฤษภาคม 2565 เป็นปรากฏการณ์ที่สร้างความโกลาหลให้กับมนุษยชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นโรคใหม่ที่รุนแรง แต่ยังไม่มียาหรือวัคซีนมาใช้ในการรักษาและป้องกัน ทำให้อัตราการเสียชีวิตของผู้คนอยู่ในระดับที่สูงมาก เช่นเดียวกับประเทศไทย เริ่มมีผู้ป่วยโควิด 19 รายแรกเมื่อปลายปี 2562 จากนั้นมีการระบาดอย่างกว้างขวางและต่อเนื่องทำให้ระบบสาธารณสุขของรัฐไม่สามารถรองรับผู้ป่วยจำนวนมากได้ทั้งหมดได้ (นำชัย ชิววิวรรณ, 2563: น.105-202) ส่งผลให้ประชาชนมีความตื่นตัวที่จะหาความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก มาใช้ในการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด 19) ด้วยตนเอง

ส่วนผู้ผลิตเนื้อหาดังกล่าว นอกจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขแล้ว ยังมีผู้ผลิตอีกหลายแหล่ง ทั้งที่เป็นบุคลากรแพทย์แผนไทย ผู้สนใจเรื่องสุขภาพทางเลือก รวมถึงผู้ที่ทำธุรกิจเกี่ยวกับอาหารเสริม และสมุนไพร ดังนั้นผู้บริโภคจะมีความกระตือรือร้นในการเปิดรับข่าวสารดังกล่าว แต่ในยุคดิจิทัลนี้สื่อที่ได้รับความนิยมคือ สื่อสังคมออนไลน์ที่มีข้อมูลท่วมท้นทั้งที่เป็นข้อมูลจริงและที่เป็นข้อมูลลวง ดังนั้นผู้บริโภคควรมีวิจารณญาณในการวิเคราะห์ความถูกต้องและน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ได้รับ นั่นคือการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ซึ่งเป็นทักษะทางปัญญาและทางสังคมในการเข้าถึง ใช้ประโยชน์จากข้อมูลเพื่อดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการศึกษาในภาวะปกติคนไทยส่วนใหญ่มีระดับการรู้เท่าทันสื่อในระดับปานกลางจนถึงระดับน้อย เนื่องจากมีข้อจำกัดในการสืบค้น การค้นหาข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ และตกเป็นเหยื่อข่าวปลอม รวมทั้งมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสื่อไม่มากนัก เช่น ความเป็นเจ้าของสื่อ การไม่พยายามวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสารที่ได้รับ แยกไม่ออกระหว่างข้อเท็จจริงกับความคิดเห็น นอกจากนี้อาจเป็นเพราะประเด็นที่ผ่านมาเป็นเรื่องที่ผู้รับสารคิดว่าเป็นเรื่องไกลตัว เช่น บทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย ด้วย การรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัล (นันทิกา หนูสม, 2560; พิระ จิโรโสภณ และคณะ, 2559)

ในขณะที่งานวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวทางการใช้การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล (Media, Information and Digital Literacy: MIDL) ในการเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนไทยเป็นพลเมืองรู้เท่าทันสื่อที่มีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วม และมุ่งเน้นความเป็นธรรมในสังคม ของสถาบันสื่อเด็กและเยาวชน (สสย.) ตั้งแต่ พ.ศ. 2557-2561 โดยนันทิยา ดวงกุ่มเมศ และนิธิตา แสงสิงแก้ว (2563) ยังสะท้อนมุมมองการรู้เท่าทันสื่อในบทบาทผู้รับสาร เนื่องจากเป้าหมายหรือผลลัพธ์ของกระบวนการ คือ เด็กและเยาวชนสามารถบริโภคสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลอย่างรู้เท่าทัน ซึ่งเน้นการสร้างสมรรถนะการเป็นผู้ใช้สื่ออย่างมีสำนึกและสติและการให้ความสำคัญกับการรับฟัง “เสียง” ของสมาชิกทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ประเด็นทักษะและตัวชี้วัดการรู้เท่าทันสื่อในฐานะผู้รับสาร ผู้วิจัยใช้แนวคิดของ นันทิกานุสม, (2560) พัทธราภา เอื้ออมรวนิช, (2561) และ เอื้อจิตร วิโรจน์ไตรรัตน์ (2540) มาบูรณาการ ทำให้เกิดขึ้นตอนของการรู้เท่าทันสื่อ ได้แก่ การเข้าถึงสื่อ การตระหนัก ความเข้าใจ การวิเคราะห์และตีความ การประเมิน และการมีส่วนร่วม เนื่องจากการสร้างการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ให้กับคนในสังคมจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในสังคม ทั้งสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สื่อมวลชน รวมถึงผู้รับสารเอง เพื่อให้คนในสังคมสามารถเปิดรับข่าวสาร และเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์อย่างรู้เท่าทันได้ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์เกณฑ์การรู้เท่าทันสื่อในฐานะผู้รับสารมี 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ระดับที่ 2 ความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด-19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา ระดับที่ 3 ความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของผู้ส่งและความหมายแฝง แยกแยะข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นในเนื้อสาร และประเมินความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของเนื้อหา ระดับที่ 4 พัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ เนื่องจากการระบาดของโควิด-19 เป็นระยะเวลาาน การเรียนรู้เรื่องการรู้เท่าทันจากช่วงต้นมาสู่ช่วงปลายน่าจะมีการพัฒนาขึ้น

พฤติกรรม的开รับข่าวสารทางสื่อออนไลน์ของผู้รับสารมีความสำคัญต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เนื่องจากผู้รับสารจะเลือกและเปิดรับข้อมูลข่าวสารตามความต้องการหรือความคาดหวังที่แตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล ผู้รับสารมีกระบวนการในการเลือก ดังงานวิจัยของ Guo, L., Gu, L., Peng, Y. et al. (2022: pp. 1-13) การเปิดรับสื่อออนไลน์และแอปพลิเคชันการจัดการน้ำหนักและความแข็งแรงของร่างกายหรือฟิตเนส มีบทบาทสำคัญต่อการควบคุมอาการรับประทานอาหารผิดปกติ โดยในการศึกษานี้ได้ประยุกต์การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ด้านการเปิดรับข่าวสารทางสื่อได้รับจากกรมการแพทย์แผนไทยฯ ด้านการเปิดรับข่าวสารการนำเสนอพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ด้านช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งแต่ละประเด็นประกอบด้วย ด้านการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 และด้านช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ส่วนสื่อออนไลน์ทั่วไป ประกอบด้วย การเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์ และด้านเนื้อหาที่เปิดรับเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์

อย่างไรก็ตามทฤษฎี ก้าวเทพ ขนิษฐา นิลมิ่ง และรัตติกาล เจนจิต (2556: น.256-257) กล่าวถึงทฤษฎีการเปิดรับสื่อเป็นการแปรรูปทฤษฎีผลกระทบของสื่อ (Impact Theory) ตัวหนึ่ง และมีข้อแย้งว่าตัวแปรด้านการสื่อสารที่เป็นตัวแปรต้น ส่วนตัวแปรด้านผลกระทบเป็นตัวแปรตาม ซึ่งเป็นการอนุมานดังกล่าวอาจไม่เป็นจริงทุกกรณี อาจมีปัจจัยด้านอื่นด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเพิ่มตัวแปรต้นคือ ลักษณะประชากร และเพิ่มการวิจัยเชิงคุณภาพ ร่วมกับการศึกษาผู้ผลิตเนื้อหา แต่ในการนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ได้นำเสนอเพียงการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเกี่ยวกับผู้รับสารเป็นการนำเสนอเบื้องต้นก่อนเท่านั้น

แม้ผลการวิจัยเรื่องการรู้เท่าทันสื่อหรือสื่อออนไลน์ของประเทศไทย มักอยู่ในระดับไม่สูงมาก เพียงระดับของการเข้าถึง รวมถึงระดับการทำความเข้าใจ และตระหนักในข่าวสารเท่านั้น ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย แต่ผู้วิจัยเห็นค่าน่าในภาวะวิกฤติด้านสุขภาพของสังคมไทยที่รุนแรงถึงขั้นการเสียชีวิต จากเดิมเป็นผู้รับสารเชิงรับ จะเปลี่ยนเป็นผู้รับสารเชิงรุก เพื่อความอยู่รอดของตนเองและคนใกล้ชิด ประกอบกับระบบสาธารณสุขไม่สามารถรองรับผู้ป่วยได้ทั้งหมด การพึ่งตนเองในการกลั่นกรองข่าวสารที่ถาโถมเข้ามาในสื่อออนไลน์ วิเคราะห์และวิพากษ์เนื้อหาเหล่านั้น ๆ ตลอดจนการเรียนรู้จากการรับสารที่พลาดในอดีต มาสู่การพัฒนาการวิเคราะห์และวิพากษ์ข่าวสารได้ดีขึ้น ดังเจเรมี ลิม (2565) รองศาสตราจารย์นายแพทย์และผู้อำนวยการโครงการด้านสุขภาพทั่วโลก กล่าวถึงผลของการระบาดโควิด-19 ในช่วง 2 ปี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกต่อการให้ความสำคัญด้านสาธารณสุข โดยเป็นครั้งแรกที่โลกหันมามองว่า การตัดสินใจด้านสุขภาพมีความสำคัญ ส่งผลต่อการถือถาวร และโรคระบาดใหญ่นี้ ทำให้ทุกองค์กรจำเป็นต้องมีความเข้าใจในระดับหนึ่งว่าระบบสาธารณสุขเป็นอย่างไร

นอกจากสถานการณ์การระบาดของโควิด 19 ได้ส่งผลต่อการตื่นตัวในการเปิดรับข่าวสารสาธารณสุขในสังคมไทย ประเด็นที่น่าสนใจคือ เครือข่ายผู้รับสารของกรมการแพทย์แผนไทยฯ กระทรวงสาธารณสุข ที่มีพื้นฐานในการตื่นตัวในการเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพเป็นทุนเดิม แต่ที่น่าสนใจทำการศึกษาระดับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของเครือข่ายผู้รับสารของกรมการแพทย์แผนไทย เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือกกับประเด็นการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชากรไทย เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของประชากรไทย เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยด้านลักษณะประชากรแตกต่าง การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทยแตกต่าง
2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ ประเด็นการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ ประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ลักษณะประชากร :

เพศ, อายุ, ระดับการศึกษา, อาชีพ, รายได้ต่อเดือน

พฤติกรรมในการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรค COVID 19 ในประเทศไทย ได้แก่ 1. การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ 2. ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ 3. การเปิดรับข่าวสารการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19

การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรค COVID 19 ในประเทศไทย ได้แก่ ระดับที่ 1 ความสามารถในการเข้าถึงสื่อของผู้รับสาร (Access) ระดับที่ 2 ความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด-19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา (Understanding and Awareness) ระดับที่ 3 ความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ (Media Analysis and Critiques) ระดับที่ 4 พัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ (Learning Development of Media Analysis and Critiques)

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: กนกรัตน์ ยศไกร, 2565

ระเบียบวิธีวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย: การวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ประชาชนไทยทั้ง 6 ภาค (ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก และภาคใต้) อายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป จำนวน 54,500,838 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2565) หรือเฉลี่ยภาคละ 9,083,473 คน จากนั้นหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) ในแต่ละภาค โดยใช้ตารางคำนวณค่า Taro Yamane (1970) ค่าความคลาดเคลื่อน ที่ 0.05 ได้ค่ากลุ่มตัวอย่างภาคละ 400 คน หรือ กลุ่มตัวอย่างทั้ง 6 ภาค รวม $400 \times 6 = 2,400$ คน โดยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวกและแบบเจาะจง

ประชากรผู้ที่เคยมีการเปิดรับข้อมูลด้านสุขภาพของกรมการแพทย์แผนไทยฯ กระทรวงสาธารณสุข ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ อายุ 15 ปีขึ้นไป และเคยเปิดรับข้อมูลสุขภาพฯ ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. ตัวแปรต้น ได้แก่ 1) ลักษณะประชากร: เพศ, อายุ, การศึกษา, อาชีพ, รายได้ต่อเดือน
2) พฤติกรรม การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ได้แก่ การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ และการเปิดรับข่าวสารการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ทั้ง 4 ระดับ ดังกล่าวข้างต้น

4. ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่วันที่ 15 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564 ถึงวันที่ 1 เดือนพฤษภาคม พ.ศ.2565

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือการวิจัย : แบบสอบถามออนไลน์ชนิดปลายปิด ที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามกรอกข้อมูลด้วยตนเอง ซึ่งคณะผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อนำไปสู่การสร้างตัวชี้วัดระดับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของผู้รับสาร เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ซึ่งครอบคลุมขอบเขตเนื้อหาของการวิจัยนี้ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับการระบาดของโควิด 19 ประกอบด้วย (1) การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ (2) ช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ (3) การเปิดรับข่าวสารการนำสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 3) การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับการระบาดของ COVID 19 ทั้ง 4 ระดับดังกล่าวข้างต้น นอกจากนี้มีการตรวจทานความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 คน มีค่า IOC รายข้อมากกว่า 0.5 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ของแอลฟาครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (α) เท่ากับ 0.890 ซึ่งถือว่าเครื่องมือมีคุณภาพ

การรวบรวมข้อมูล

เริ่มต้นจาก คณะนักวิจัยส่งโครงร่างวิจัยแก่คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพมหานคร และได้ผ่านการรับรอง จากนั้นทำจดหมายขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลแบบสอบถามออนไลน์ไปยังผู้บริหารกรมการแพทย์แผนไทยฯ เพื่อกระจายให้ตัวแทนกรมการแพทย์แผนไทยฯ ทั้ง 6 ภาค ภาคละ 400 คน รวม 2,400 คน ดำเนินการส่งแบบสอบถามออนไลน์ คณะวิจัยติดตามการตอบแบบสอบถามออนไลน์กลับให้ครบถ้วน และสร้างระบบการจัดเก็บข้อมูลทั้งหมด เพื่อเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : SD) นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ได้แก่ สถิติ Independent t-test กับตัวแปรเพศ ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และสถิติ One-way ANOVA (One-Way Analysis of Variance) (Coolidge, 2006) กับตัวแปรอายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยวิเคราะห์ตัวแปรตามการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทยทั้งในภาพรวม การวิเคราะห์ข้อมูลความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปและการนำสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ทางสื่อสังคมออนไลน์ และการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย และการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Pearson's Correlation Coefficient เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรว่ามีความเกี่ยวข้องกันหรือไม่ มีทิศทางและระดับใด (Agresti, 1997)

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ลักษณะประชากรที่ศึกษา

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชนจาก 6 ภูมิภาค ที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป และเคยมีการเปิดรับข้อมูลด้านสุขภาพทางสื่อสังคมออนไลน์ ของ กรมการแพทย์แผนไทยฯ พบว่าประชาชนดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 80.6) อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 46-60 ปีมากที่สุด (ร้อยละ 36.8) สำเร็จการศึกษาใน

ระดับชั้นมัธยมศึกษา, ปวช., ปวส. มากที่สุด (ร้อยละ 43.5) มีอาชีพข้าราชการมากที่สุด (ร้อยละ 23) และรายได้ต่อเดือน 10,001-20,000 บาทมากที่สุด (ร้อยละ 24.9)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารของประชากรไทย เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารฯ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.68$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ และด้านการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์ ($\bar{x}=3.9, 3.93$ และ 3.65 ตามลำดับ) การเปิดรับข่าวสารทางสื่อออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ อยู่ในระดับมาก ผ่านเฟซบุ๊กของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมากที่สุด รองลงมาเป็นยูทูปจากสำนักข่าวหรือแหล่งข่าวต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลสมุนไพรของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก และไลน์ @DTAM ($\bar{x} = 3.78, 3.68$ และ 3.63 ตามลำดับ) สำหรับการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพจากสื่อออนไลน์ทั่วไปอยู่ในระดับมากโดยผ่านกูเกิล มากที่สุด รองลงมาเป็นเฟซบุ๊ก และไลน์ ($\bar{x} = 3.90, 3.85$ และ 3.79 ตามลำดับ) ช่วงเวลาการเปิดรับสื่อออนไลน์เป็นช่วงหัวค่ำ (18.01-21.00 น.) มากที่สุด ($\bar{x} = 3.66$) รองลงมาเป็นช่วงบ่ายถึงเย็น (15.01-18.00 น.) ระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.50$) ด้านการเปิดรับข่าวสารการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ อยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ โดยเนื้อหา “ผู้ติดเชื้อโควิด 19 มีสิทธิรับยาฟ้าทะลายโจรโดยไม่มีค่าใช้จ่าย” มากที่สุด รองลงมาเป็น “การเลือกซื้อ เลือกใช้ยาฟ้าทะลายโจรให้ปลอดภัย” และ “ยาฟ้าทะลายโจรใช้อย่างไรให้ปลอดภัย” ($\bar{x} = 3.99, 3.98$ และ 3.93 ตามลำดับ) และการเปิดรับข่าวสารด้านเนื้อหาที่เปิดรับเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์ อยู่ในระดับมากทุกหัวข้อ โดยหัวข้อ “ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหากสัมผัสกับผู้ที่ เป็นโควิด 19” มากที่สุด รองลงมา คือ “ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโควิด 19” และ “ความรู้เกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้เพื่อป้องกันและรักษาโควิด 19” ($\bar{x} = 4.04, 4.03$ และ 3.96 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไป และการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ทางสื่อออนไลน์

พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
1. ด้านการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์	3.65	0.85	มาก	3
2. ด้านการเปิดรับข่าวสารการนำเสนอสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ	3.93	0.78	มาก	2
3. ด้านเนื้อหาที่เปิดรับเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์	3.95	0.74	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.68	0.72	มาก	
ด้านการเปิดรับข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
4. ไลน์ (Line) @ DTAM	3.63	1.01	มาก	3
5. เฟซบุ๊ก (Facebook) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	3.78	0.96	มาก	1
6. ยูทูป (YouTube) จากสำนักข่าว หรือแหล่งข่าวต่าง ๆ ที่มีการเผยแพร่ข้อมูลสมุนไพร ของ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	3.68	1.02	มาก	2
รวมทั้งสิ้น	3.57	0.90	มาก	

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยพฤติกรรมกรรมการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไป และการนำสมุนไพรดุแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรรมการแพทย์แผนไทยฯ ทางสื่อออนไลน์ (ต่อ)

ด้านการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
7. ไลน์ (Line)	3.79	0.97	มาก	3
8. เฟซบุ๊ก (Facebook)	3.85	0.95	มาก	2
9. กูเกิล (Google)	3.90	0.98	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.65	0.85	มาก	
ด้านช่วงเวลาในการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
10. ช่วงหัวค่ำ เวลา 18.01-21.00 น.	3.66	1.04	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.29	0.86	ปานกลาง	
ด้านการเปิดรับข่าวสารการนำสมุนไพรดุแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรรมการแพทย์แผนไทยฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
11. ยาฟ้าทะลายโจรใช้อย่างไรให้ปลอดภัย	3.93	0.85	มาก	3
12. ยาฟ้าทะลายโจรใช้เพื่อรักษาผู้ป่วยโควิด 19	3.93	0.87	มาก	3
13. เลือกซื้อ เลือกใช้ยาฟ้าทะลายโจรให้ปลอดภัย	3.98	0.85	มาก	2
14. ผู้ติดเชื้อโควิด 19 มีสิทธิรับยาฟ้าทะลายโจรโดยไม่มีค่าใช้จ่าย	3.99	0.88	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.93	0.78	มาก	
ด้านเนื้อหาที่เปิดรับเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์ 19	\bar{x}	S.D.	ระดับ	ลำดับที่
15. ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโควิด 19	4.03	0.81	มาก	2
16. ความรู้เกี่ยวกับการนำสมุนไพรมายาใช้เพื่อป้องกันและรักษาโควิด 19	3.96	0.82	มาก	3
17. ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหากสัมผัสกับผู้ที่เป็นโควิด 19	4.04	0.81	มาก	1
รวมทั้งสิ้น	3.95	0.74	มาก	

ส่วนที่ 3 การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของประชากรไทย เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด-19 ในประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประชาชนเป้าหมาย มีค่าเฉลี่ยการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย อยู่ในระดับมาก คือ 3.91 โดยมีระดับที่ 3 ด้านความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อมากที่สุด เท่ากับ 4.00 รองลงมา ได้แก่ ระดับที่ 2 ด้านความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของของโควิด 19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา ระดับ 4 ด้านพัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ เท่ากัน คือ 3.92 ส่วนระดับที่ 1 ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ เท่ากับ 3.86 รายละเอียดของการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ระดับที่ 1 ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อที่มีค่าเฉลี่ยรวม 3.86 โดยค่าเฉลี่ยการเปิดหาข้อมูลเรื่องโควิด 19 จากสื่อออนไลน์ในมือถือ/ หรือคอมพิวเตอร์ของท่านอย่างง่ายดาย เท่ากับ 4.03 รองลงมาเป็นการป้องกันและรักษาโควิด 19 จากสื่อออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ และการค้นหาข้อมูลและข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบของโควิด 19 ในสื่อออนไลน์ได้ง่าย เท่ากับ 3.99 และ 3.55

ตามลำดับ รายละเอียดของการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ระดับที่ 2 ด้านความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด 19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา ที่มีค่าเฉลี่ยรวม 3.92 โดยค่าเฉลี่ยการมีความตระหนักในแนวทางการป้องกันและการรักษาโควิด 19 เท่ากับ 4.08 รองลงมาเป็นการมีความตระหนักเรื่องการระบาดของโควิด 19 ในโลกและประเทศไทย และการมีความเข้าใจในแนวทางการป้องกันและรักษาโควิด 19 เท่ากับ 4.07 เท่ากัน และค่าเฉลี่ยการมีความเข้าใจเรื่องการระบาดของโควิด 19 ในโลกและประเทศไทย เท่ากับ 4.01

รายละเอียดของการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ระดับที่ 3 ด้านความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อที่มีค่าเฉลี่ยรวม 4.00 โดยค่าเฉลี่ยการคิดอย่างไตร่ตรองและมีเหตุผลเสมอที่จะไม่หลงเชื่อข้อมูลโดยง่าย เมื่อได้รับข่าวสารทางสื่อสังคมออนไลน์ มากที่สุด เท่ากับ 4.04 รองลงมาเป็นการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาแทบทุกครั้ง และแม้จะมีการนำดารามาแนะนำเสนอสมุนไพรรักษาสุขภาพจากโควิดทางสื่อออนไลน์ จะมีการพิจารณาเลข อย. ที่ภาพสินค้าเพิ่มเติม ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.03 และการประเมินความถูกต้องของเนื้อหาแทบทุกครั้ง เท่ากับ 4.02 รายละเอียดของการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ ระดับที่ 4 มีค่าเฉลี่ย 3.92 ด้านพัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ ที่มีค่าเฉลี่ยรวม 3.92 โดยค่าเฉลี่ยการตระหนักถึงการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อออนไลน์ และไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้ส่งแล้ว ยังช่วยลดข่าวสารที่ผิดอีกด้วยมากที่สุด เท่ากับ 3.97 รองลงมาเป็นการพัฒนาการเรียนรู้เรื่องการเลือกสื่อออนไลน์ สิ่งแรกคือเลือกแหล่งข้อมูลที่มาจากรัฐ เช่น กรมการแพทย์แผนไทยฯ และการพัฒนาตนเองจากช่วงแรกยังสับสนเรื่องข้อมูลข่าวสารด้านการป้องกันและรักษาโควิด 19 แต่ต่อมาได้เรียนรู้ที่จะเลือกสื่อออนไลน์ที่น่าเชื่อถือมากขึ้น เท่ากับ 3.96 และ 3.93 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะประชากรที่แตกต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ ด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้าน และการแพทย์ทางเลือก กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบลักษณะทางประชากร พบว่า เพศที่ต่างกันไม่มีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้านการแพทย์แผนไทยฯกับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย ในภาพรวม ($t = 1.039$) ประชากรที่มีอายุ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในภาพรวม ดังนี้ อายุ ($F = 3.175, p = .000$) ระดับการศึกษา ($F = 9.725, p = .000$) อาชีพ ($F = 6.361, p = .000$) และรายได้ต่อเดือน ($F = 3.070, p = .000$) ตามลำดับ

นอกจากนี้ตัวแปรอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ฯ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนี้ **ระดับที่ 1** ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ อายุ ($F = 4.185, p = .000$) ระดับการศึกษา ($F = 2.393, p = .000$) อาชีพ ($F = 4.765, p = .000$) และรายได้ต่อเดือน ($F = 2.167, p = .000$) **ระดับที่ 2** ด้านความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด 19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา อายุ ($F = 2.592, p = .000$) ระดับการศึกษา ($F = 8.142, p = .000$) อาชีพ ($F = 5.176, p = .000$) และรายได้ต่อเดือน ($F = 2.167, p = .014$) **ระดับที่ 3** ด้านความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ อายุ ($F = 2.504, p = .000$) ระดับการศึกษา ($F = 7.417, p = .000$) อาชีพ ($F = 6.036, p = .000$) และรายได้ต่อเดือน ($F = 3.971, p = .000$) และ**ระดับที่ 4** ด้านพัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ อายุ ($F = 3.358, p = .000$) ระดับการศึกษา ($F = 7.443, p = .000$) อาชีพ ($F = 5.839, p = .000$) และรายได้ต่อเดือน ($F = 3.042, p = .000$) ตามลำดับ

สมมติฐานที่ 2 พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารการดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 โดยทั่วไปและการนำสมุนไพรรักษาสุขภาพตนเองจากโควิด 19 ของกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกทางสื่อ

สังคมออนไลน์จะมีการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ด้านการแพทย์แผนไทยฯ กับประเด็นการระบาดของโรคโควิด 19 ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์ทางบวก ในภาพรวมอยู่ในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($r = .756$) และตามระดับของการรู้เท่าทันสื่อ ระดับที่ 1 ด้านความสามารถในการเข้าถึงสื่อ ($r = .716$) ระดับที่ 2 ด้านความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด 19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา ($r = .735$) ระดับที่ 3 ด้านความสามารถในการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ ($r = .672$) และระดับที่ 4 ด้านพัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ ($r = .706$)

อภิปรายผลการวิจัย

การที่ปัจจัยด้านลักษณะประชากรแตกต่างกัน การรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ กับ การระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทยแตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ เนื่องจากขอบเขตของประชากรที่ศึกษา นอกจากอายุ 15 ปีขึ้นไปแล้ว ยังต้องเคยเปิดรับสื่อออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ จึงทำให้มีพื้นฐานที่ดีที่จะรู้เท่าทันเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ ต่อการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทย แต่การที่เพศแตกต่างกัน ไม่ทำให้การเปิดรับสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ แตกต่างกัน เนื่องจากมีเพศหญิงถึงร้อยละ 80.6 ส่วนปัจจัยด้านอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูงกับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ พบว่าประชากรในช่วงอายุระหว่าง 46-60 ปีมากที่สุด รองลงมาเป็น 31-45 ปี เนื่องจากประชากรอยู่ใน Generation X และ Y ที่เรียนรู้ทั้งเทคโนโลยีอนาล็อกและดิจิทัล มีการศึกษาที่ดี มีรายได้แบบพอเพียง (<https://www.marketing91.com/characteristic-of-generation-x-generation-y-generation-z>, retrieve May 15, 2022) เช่นเดียวกับปัจจัยด้านอาชีพ รายได้ต่อเดือน และการศึกษา ต่างมีความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับสูงกับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ ต่อการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทย เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ มีรายได้ต่อเดือนที่พอเพียง และมีการศึกษาที่ดีคือสำเร็จ การศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา, ปวช., ปวส. องค์ประกอบดังกล่าวทำให้ผู้รับสารมีลักษณะของการไตร่ตรอง แยกแยะข้อมูลต่าง ๆ ได้ดี

ส่วนปัจจัยด้านพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสาร เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ ประเด็นการระบาดของโควิด 19 ในประเทศไทย มีความสัมพันธ์ในเชิงบวก ในภาพรวมระดับสูง ต่อการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์เกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยฯ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเป็นเครือข่ายของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ในภูมิภาคต่าง ๆ จึงสนใจหาความรู้เรื่องการนำสมุนไพรดูแลสุขภาพตนเองจากโควิด 19 จากสื่อออนไลน์ของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ประกอบกับในช่วงปี 2563-2564 มีการระบาดของโควิด 19 อย่างรุนแรงและกว้างขวาง ในขณะการรองรับ การแพทย์แผนปัจจุบันมีไม่เพียงพอทั้งวัคซีนและยา รวมทั้งการรองรับผู้ป่วยที่จะเข้ารับการรักษาใน โรงพยาบาล สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการแพทย์และสมุนไพรไทย มากขึ้น แพลตฟอร์มของกรมการแพทย์แผนไทยฯ ที่ Generation X และ Y นี้สนใจ คือ เฟซบุ๊ก ยูทูป และไลน์ @DTAM ในขณะที่แพลตฟอร์มทั่วไป คือ กูเกิล เนื่องจากสามารถค้นหาเนื้อหาที่ต้องการทราบได้หลากหลาย รองลงมาคือ เฟซบุ๊ก เนื่องจากพฤติกรรมของคนรุ่นดังกล่าว ยังต้องการอ่านเนื้อหาเพื่อการตัดสินใจที่มากพอ เห็นภาพนิ่งหรือภาพเคลื่อนไหวได้ อีกทั้งยังสามารถสื่อสารสองทางผ่านช่องทางคอมเมนต์ ส่วนไลน์เป็นความ นิยมของคนรุ่นนี้เนื่องจากใช้ง่าย และสื่อสารได้อย่างรวดเร็ว และกลุ่มไลน์ที่สร้างขึ้นสามารถสื่อสารอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ทำให้ในช่วงวิกฤติการระบาดของโควิด 19 ที่ต้องเว้นระยะห่าง หรือบางช่วงห้ามเดินทาง พื้นที่เสมือนจริงในไลน์จึงถูกใช้เพื่อการสื่อสารแบบมีปฏิสัมพันธ์กัน ส่วนช่วงเวลาในการสื่อสารประชากรจะเลือกเวลา หัวค่ำ เนื่องจากเสร็จจากการทำงานแล้ว

เนื้อหาที่ประชากรเปิดรับเพื่อการดูแลสุขภาพตนเองและคนใกล้ชิดจากโควิด 19 โดยทั่วไปทางสื่อออนไลน์ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติตัวหากสัมผัสกับผู้ป่วยที่เป็นโควิด 19 ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันโควิด 19 และความรู้เกี่ยวกับการนำสมุนไพรมาใช้เพื่อป้องกันและรักษาโควิด 19 ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากสถานการณ์ช่วงปี 2563-2564 ประชาชนเริ่มเรียนรู้ว่า “สุขภาพเป็นของเราเอง ดังนั้นต้องพึ่งตนเองให้มาก” ดังที่กล่าวไปแล้วว่าในช่วงวิกฤตดังกล่าวระบบสุขภาพของประเทศไม่สามารถรองรับผู้ป่วยได้เพียงพอ ดังนั้นจากเดิมที่ประชาชนฝากสุขภาพไว้กับบุคลากรทางการแพทย์ จึงปรับวิธีคิดใหม่ที่เราจะเรียนรู้ที่จะดูแลสุขภาพของตนเองและคนใกล้ชิดในรอบตายจากโควิด 19 ได้อย่างไร ช่วงเวลาดังกล่าวการแพร่เชื้อโควิด 19 เป็นไปอย่างง่ายดายเพียงการสัมผัสกับผู้ป่วย หรือแม้แต่ไปใช้ชีวิตนอกบ้าน เช่น เดินตลาด รับประทานอาหารตามร้านอาหาร ชมภาพยนตร์ หรือเดินห้างสรรพสินค้า ที่มีระบบการปรับอากาศแบบปิด ต่างก็มีโอกาสติดเชื้อไวรัสดังกล่าว และจากที่ประชากรส่วนใหญ่ให้ความสนใจเรื่องสมุนไพรในระดับที่น้อย เนื่องจากเชื่อถ้อยยาของแผนปัจจุบันมากกว่า ในภาวะที่ไม่มียา สมุนไพรใกล้ตัวจึงเป็นสิ่งสำคัญที่อาจช่วยให้ประชากรรอดตายได้

นอกจากนี้จากการทบทวนวรรณกรรมเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ของประชากรไทยในประเด็นต่าง ๆ พบว่าส่วนใหญ่ประชากรจะไม่กระตือรือร้นที่จะเข้าถึงสื่อ แม้เปิดรับแต่ขาดการตั้งคำถามเนื้อหาจากสื่อออนไลน์นั้น ๆ ยิ่งพฤติกรรมการเรียนรู้จากความผิดพลาดในการเปิดรับสื่อแล้วมาปรับปรุงการวิเคราะห์และวิพากษ์ยังเป็นเรื่องยากมาก แต่ผลการวิจัยชิ้นนี้กลับพบว่าประชากรมีระดับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ในภาพรวมในระดับที่มากทุกระดับ และที่มากที่สุดคือระดับที่ 3 ด้านการวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเรื่องการป้องกันและรักษาโควิด 19 เป็นเรื่องใหม่ ในขณะที่มีข่าวและข้อมูลข่าวสารมาจากหลายแหล่ง ทั้งบุคลากรทางสุขภาพทั้งแพทย์แผนปัจจุบัน แพทย์แผนไทย และแพทย์ทางเลือก พ่อค้าแม่ค้าขายอาหารเสริม หรือแม้แต่เพื่อนที่ไม่มีความรู้เรื่องสุขภาพมาก่อน ทำให้ผู้รับสารแบบ active และมีความรู้ จึงต้องคิดวิเคราะห์วิพากษ์วิจารณ์ ก่อนที่จะเชื่อข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของตน หรือรองลงมาเป็นระดับ 2 ความเข้าใจและความตระหนักในประเด็นการระบาดของโควิด 19 รวมทั้งการป้องกันและรักษา ตามด้วยระดับ 4 ด้านพัฒนาการของการเรียนรู้การวิเคราะห์และวิพากษ์สื่อ แต่สิ่งที่การศึกษาในภาวะปกติพบได้มาก คือระดับ 1 ความสามารถในการเข้าถึงสื่อ แต่ในภาวะวิกฤตนี้กลับมีน้อยที่สุด อาจเพราะเป็นช่วงที่มีการกักตัวกันที่บ้าน ร้านค้าต่าง ๆ ก็ปิดหมด จึงใช้อุปกรณ์และสัญญาณ Wi-Fi เท่าที่มีอยู่

อย่างไรก็ตามเนื่องจากผู้รับสารที่เป็นเครือข่ายของกรมการแพทย์แผนไทยฯ มีความตื่นตัวในด้านการเปิดรับข่าวสารด้านสุขภาพเป็นทุนเดิม มีความเข้าใจเรื่องการรู้เท่าทันสื่อจากสื่อบุคคลและสื่อออนไลน์ของเจ้าหน้าที่ จึงอาจส่งผลให้การรู้เท่าทันอยู่ในระดับที่สูง แต่หากเป็นคนทั่วไปอาจมีระดับการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ในระดับต่ำกว่านี้ อย่างไรก็ตามควรที่จะทำการศึกษาเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ : หน่วยงานภาครัฐควรส่งเสริมเรื่องความรู้และการป้องกันด้านสุขภาพต่อเนื่องจากกระแสความตื่นตัวอย่างมีคุณภาพของประชาชน และเน้นเรื่อง Self-Care

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป : ควรมีการวิจัยเรื่องการรู้เท่าทันสื่อออนไลน์ต่อการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับ “กัญชา” เนื่องจากเป็นช่วงเปลี่ยนผ่านของการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ด้านสุขภาพ แต่ยังมีข้อถกเถียงเรื่องปัญหาที่ตามมา

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. (2565). **เกณฑ์แบ่งประชากรไทย ของราชบัณฑิตยสถาน**. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2565, จาก <https://shorturl.asia/oISOV>
- กาญจนา แก้วเทพ ขนิษฐา นิลผึ้ง และรัตติกาล เจนจัด. (2556). **สื่อสาร อาหาร สุขภาพ**. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์. น.256-257.
- เจเรมี ลิม. (2565). **ถอดบทเรียน “โควิด-19” วิฤติด้านสุขภาพ ที่ทั่วโลกต้องเผชิญ**. <https://www.bangkokbixnews.com/health/1013940,,> retrieved 10/12/2565.
- นันทิกา หนูสม. (2560). **ลักษณะของข่าวปลอมในประเทศไทยและระดับความรู้เท่าทันข่าวปลอมบนเฟซบุ๊กของผู้รับสารในเขตกรุงเทพมหานคร**. หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- นันทิยา ดวงภุมเมศ และนิธิดา แสงสิงแก้ว (2563). **การรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศ และดิจิทัล: “หลักการ” และ “เครื่องมือ” เพื่อเสริม สร้างเด็กและเยาวชนพลเมืองรู้เท่าทันสื่อ**. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2563)*. หน้า 54-67.
- นำชัย ชีววิวรรณ. (2563). **COVID-19 โรคระบาดศตวรรษ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน. หน้า 105-202.
- พัชราภา เอื้ออมรวณิช. (2561). **การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์**. *สัปดาห์ : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส.) ปีที่ 24 ฉบับพิเศษ มกราคม - เมษายน 2561*. หน้า 22-30.
- พีระ จิโรสภณ และคณะ. (2559). **รายงานผลการวิจัยเรื่อง “ความรู้เท่าทันการสื่อสารยุคดิจิทัลกับบทบาทในการกำหนดแนวทางการปฏิรูปการสื่อสารในสังคมไทย”**. ได้รับทุนสนับสนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจเอื้อจิต วิโรจน์ไตรรัตน์. (2540). **การวิเคราะห์ระดับมีเดียลิตเตอร์เรซี ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Agresti, A. (1997). **Statistical methods for the social sciences**. (3rd ed.). Upper Saddle River, N.J.: Prentice Hall.
- Characteristic of generation x, Generation y, Generation z, <https://www.marketing91.com>, Retrieve May 15, 2022
- Coolidge, F. L. (2006). **Statistics: A gentle introduction** (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Guo, L., Gu, L., Peng, Y. et al.. Online media exposure and weight and fitness management app use correlate with disordered eating symptoms: evidence from the mainland of China. *Journal of Eating Disorders*. 10, 58 (2022). <https://doi.org/10.1186/s40337-022-00577-y>, pp.1-13.
- Taro Yamane. (1970). **Statistic: An Introductory Analysis**. (2nd ed.). New York: Harper & Row

การพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย The Development of the Cultural Map for Promoting Tourism in the Creative Area, Chiang Rai Old Town

กษิรา ภิวงค์กูร (Kasira Phiwongkun) ^{1*}

อาจารย์สาขากราฟิกดีไซน์ คณะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
(Teacher of Graphic Design Faculty of Computer and Information Technology Chiang Rai Rajabhat University)

*Corresponding Author. E-mail : kasira.phi@365.crru.ac.th

(Received: March 2, 2023; Revised: April 26, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายของการวิจัย 1. เพื่อพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ ที่เหมาะสม 2. เพื่อพัฒนาต้นแบบสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง ของทุนทางวัฒนธรรม จากแผนที่วัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

ผลการวิจัยพบว่า 1. ผลการพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ (Platform) ที่เหมาะสม ผู้วิจัยได้จัดทำระบบฐานข้อมูลประเภททุนทางวัฒนธรรม ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ปรากฏผลการศึกษาตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา พบทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษาทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา 11 ชุมชน ในเขตย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ปรากฏทั้งสิ้น 12 หมวดหมู่ จำนวนรวม 96 รายการ 2. การออกแบบเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) โดยใช้ออกแบบแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้สื่อที่เป็นอัลบั้มรูปภาพ สื่อวิดีโอ ใช้ตำแหน่งสถานที่ตั้ง (GPS) ซึ่งสามารถภาพจำลองสถานที่ในมุมมอง 360 องศา โดยนำเสนอเป็น 3 ยุค ได้แก่ 1.ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2386) พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย 2.ยุคที่ 2 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 3.ยุคที่ 3 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เชียงรายในยุคสยาม สถาปัตยกรรมโคโลเนียล, สยามโมดิิร์น

คำสำคัญ: แผนที่ทางวัฒนธรรม; ส่งเสริมการท่องเที่ยว; ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

Abstract

The purposes of this research are as follows: 1) to develop the cultural map for promoting tourism and the cultural capital database in the Creative Area, Chiang Rai Old Town, and to present it through suitable print media platforms, 2) to develop an augmented reality technology media prototype from a cultural map of the Creative Area, Chiang Rai Old Town.

The results showed as following details. 1. The result of the development of the cultural map for promoting tourism and the cultural capital database in the Creative Area, Chiang Rai Old Town, and presentation through suitable print media platforms that were made,

namely, a database system related to types of tangible and intangible cultural capitals in the Creative Area, Chiang Rai Old Town, by relying on the community involvement. The result was by the studied area. The tangible and intangible cultural capitals of the regions studied were found according to the studied areas of 11 communities in the Creative Area, Chiang Rai Old Town. There were 12 categories, totaling 96 items. 2. The augmented reality technology (AR) design utilized participatory design to promote tourism using photo albums and video media. In addition, the Global Positioning System (GPS) was used to simulate places with 360-degree perspectives. It presented 3 eras, namely, 1) the first era (1843), the historical development of Chiang Rai Province; 2) the second era, the reign of King Chulalongkorn or King Rama V; 3) the third era, the reign of King Prajadhipok or King Rama VII, Chiang Rai in the Siamese era, colonial architecture, and Siam Modern.

Keywords: Cultural Map; Tourist Promotion; the Creative Area; Chiang Rai Old Town

บทนำ

ประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย ตั้งแต่ยุคสร้างเมืองเชียงราย ในยุคของพญามังราย มีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างตามแต่ละยุคสมัย ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2336 - 2541) เป็นต้นมา สยามได้ทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับประเทศอังกฤษและนานาประเทศ มีการเคลื่อนย้ายของผู้คนทั้งกลุ่มชาวจีนที่เข้ามาเป็นแรงงาน และทำการค้าขาย นอกจากนั้นยังมีกลุ่มหมอสอนศาสนาชาวอเมริกัน กลุ่มเพรสไบเรียน(American Presbyterian Mission) ขึ้นมาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ โดยมีนายแพทย์วิลเลียม เอบริกส์ (Dr. William A. Brigs) ศาสนาจารย์ผู้นำศาสนา เป็นผู้นำเทคโนโลยีตะวันตกด้านการแพทย์ และการศึกษาขึ้นมาถ่ายทอดให้คนในเมืองเชียงราย มีบทบาทสำคัญในการวางผังเมืองเชียงรายใหม่แบบตะวันตก ในระยะต่อมา นอกจากนี้ยังปรากฏหลักฐานอาคารและทรัพยากรทางวัฒนธรรมภาพรวมในย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงรายตลอดถนนจำนวน 11 สาย คือ ถนนสิงห์ไคล ถนนอุตรกิจ ถนนธนาลัย ถนนบรรพปราการ ถนนพหลโยธิน (สายเดิม) ถนนศรีเกิด ถนนวิเศษเวียง ถนน รัตนาเขต ถนนสุขสถิต ถนนไตรรัตน์และถนนงำเมือง (นครินทร์ น้ำใจดี, 2563)

ย่านเมืองเก่าเชียงราย มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี ตามย่านต่าง ๆ เช่น วัดพระแก้ว, พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, วัดดอยงำเมือง, สถูปพระเจ้าเม็งรายมหาราช สถานที่จัดแสดงงานศิลปะ และบ้านศิลปินมากมาย ฯลฯ และโดยสภาพแวดล้อมของย่านเมืองเก่าเชียงราย ยังไม่ได้มีความเจริญ หากเทียบเท่าหัวเมืองใหญ่ในภูมิภาค ทำให้ผู้มาเยือนสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตแบบล้านนา ที่เรียบง่ายและแฝงไปด้วยเสน่ห์ที่หาได้ยากในสังคมเมือง ทำให้ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย จึงมีความเหมาะสมที่จะเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยว ภูมิปัญญาในการตั้งถิ่น สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตแบบล้านนา ปัจจุบัน

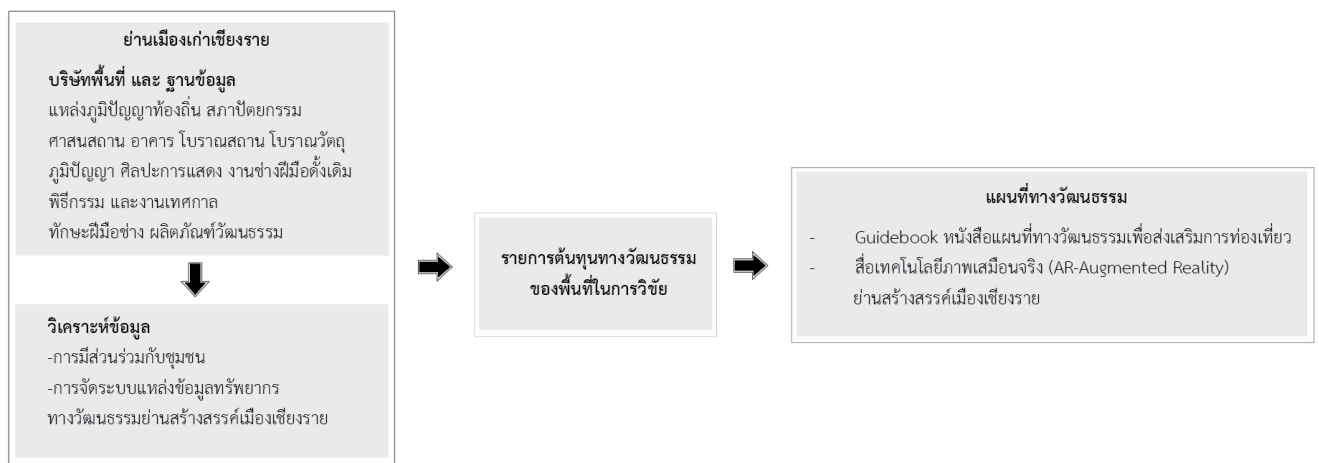
การพัฒนาแผนการท่องเที่ยววัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งหวังสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ และคนในชุมชนยังเกิดความรู้สึกภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเอง เกิดจิตสำนึกให้รักและมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของร่วมกัน ทั้งนี้จะทำให้คนในชุมชนพยายามพัฒนาศักยภาพของตนเองในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งทาง

สังคมและสิ่งแวดล้อม และพยายามดำรง และปกป้องทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชน ให้อยู่สืบไป และเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการนำเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR-Augmented Reality) ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ผสมผสานสภาพแวดล้อมจริงเข้ากับวัตถุเสมือนให้กลมกลืนในเวลาเดียวกัน โดยวัตถุเสมือนอาจจะเป็นการประมวลผลรหัสภาพ และดำเนินการเรียกสื่อดิจิทัลนั้นมาออกมาแสดงผล ให้เห็นในรูปแบบที่ต้องการ เช่นภาพเคลื่อนไหวสามมิติ สื่อภาพยนตร์ แอนิเมชัน เพื่อตอบโต้กับผู้ใช้งาน ทีมวิจัยใส่ AR ข้อมูลประเภท Location-Based ในการเข้าถึงสถานที่ตั้ง (GPS) เป็นตัวกำหนดให้เกิดภาพเสมือนจริงขึ้น ในการบอกการเดินทาง และให้เห็นบรรยากาศ ภาพแบบ 360 องศาของสถานที่นั้น ๆ ผู้วิจัยพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ภายใต้ฐานที่รองรับ (Platform) และเทคโนโลยีที่ผสานโลกแห่งความเป็นจริงเข้ากับโลกเสมือน (Augmented Reality -AR-) ที่จะใช้เป็นเครื่องมือ ในการประชาสัมพันธ์ มาประยุกต์ใช้ในการท่องเที่ยว ให้หนังสือ Guidebook ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงรายนี้ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ นักท่องเที่ยวเข้าเที่ยวชมสถานที่ท่องเที่ยว โดยนำเสนอข้อมูลที่เสมือนจริงผ่านโทรศัพท์มือถือ เพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลเกี่ยวกับย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ได้มากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ (Platform) ที่เหมาะสม
2. เพื่อพัฒนาด้านแบบสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR-Augmented Reality) ของทุนทางวัฒนธรรมจากแผนที่ทางวัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

ที่มา: กชริรา ภิวงค์กูร, 2565

ระเบียบวิธีการวิจัย

1. การเลือกพื้นที่ศึกษา

จังหวัดเชียงรายเป็นจังหวัดที่รวมไว้ซึ่งวิถีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ชัดเจนของความเป็นวัฒนธรรมล้านนา ซึ่งมีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ในปี 2564 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาก

ถึง 1,389,418 คน (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2565 : ออนไลน์) และมีแนวโน้มว่าเศรษฐกิจการท่องเที่ยวจะดีขึ้น หลังจากผ่านวิกฤตโควิด 19 ซึ่งมีนักท่องเที่ยว นักทัศนาจร เพิ่มมากขึ้น เรื่อย ๆ ในทุก ๆ ปี

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา นักวิจัยทำการสัมภาษณ์แกนนำชุมชนทั้ง 9 แห่งที่อยู่โดยรอบบริเวณเขตย่านเมืองเก่า และสัมภาษณ์คนที่เกี่ยวข้องกับทุนวัฒนธรรมแต่ละรายการ โดยใช้แนวทางสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง โดยนำข้อมูลที่ได้มาจัดทำเป็นแบบบันทึกทุนวัฒนธรรม เพื่อสอบถามข้อมูลที่ต้องการแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Technique)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 แบบสังเกต ผู้วิจัยใช้วิธีการเดินสำรวจชุมชนที่อยู่โดยรอบบริเวณแนวเส้นเขตพื้นที่วิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่น เป็นการประเมินสภาพทุนวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนที่สังเกตได้ผ่านสภาพแวดล้อมของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นอาคารบ้านเรือน ภูมิทัศน์โดยรอบ บริเวณบ้านของแต่ละครัวเรือน วัด ทรัพยากรธรรมชาติ พื้นที่สาธารณะ รวมถึงร้านค้าต่าง ๆ ที่สามารถบ่งชี้วิถีวัฒนธรรมของชุมชนผ่านสินค้าและบริการได้

3.2 แบบสัมภาษณ์บุคคล เป็นการสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก (Indepth Interview) ในพื้นที่ศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้ความถูกต้องแม่นยำของข้อมูลมากขึ้น และลดความคลาดเคลื่อนของข้อมูล ซึ่งเป็นสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจความเที่ยงตรง (I.O.C) ของแบบสัมภาษณ์ 3 ท่าน สรุปได้ผลค่าเฉลี่ยความเที่ยงตรงเป็น + 1 ในทุกข้อคำถาม

3.3 แบบประเมินประสิทธิภาพ แผนที่ทางวัฒนธรรมฯ โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้ โดยใช้ในการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบไปด้วย 2 ประชากร กลุ่มแรก ได้แก่ ผู้ที่อาศัยอยู่ในย่านเมืองเก่าเป็นระยะเวลา 5 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย เจ้าของร้านค้า 7 คน อาจารย์ และครูจากหน่วยงานการศึกษา 3 คน ผู้นำชุมชนในย่านเมืองเก่าเชียงราย 3 คน รวมเป็น 13 คน กลุ่มที่ 2 เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวใน ย่านเมืองเก่าเชียงราย จำนวน 10 คน เป็นคำถามแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียว (Checklist) นำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนา และใช้สถิติ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. การรวบรวมข้อมูลและขั้นตอนในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลโดยการทบทวนเอกสาร (Documentary Research) การลงพื้นที่สำรวจข้อมูลทางกายภาพ การสัมภาษณ์บุคคลเชิงลึก (Indepth Interview) ผู้วิจัยได้วางแผนการเก็บข้อมูลในการรวบรวมและจัดระบบแหล่งข้อมูลทรัพยากรทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากตำรา เอกสาร บทความงานวิจัยและ สิ่งตีพิมพ์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อค้นหาข้อมูลของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ สัมภาษณ์ และสอบถาม จากการจัดบันทึกข้อมูล จากนั้นเอาข้อมูลจากการวิเคราะห์ด้วยกระบวนการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ จัดระเบียบข้อมูลตามทุนทางวัฒนธรรมที่กำหนดไว้ จัดบันทึกรายการตามประเภท จำแนกแต่ละชุมชน เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

6. การออกแบบและจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์

6.1 นำข้อมูลที่จำแนกตามทุนวัฒนธรรม พร้อมรูปถ่าย ภาพประกอบ การออกแบบสัญลักษณ์ นำมาออกแบบหนังสือ Guidebook หนังสือแนะนำเที่ยว นำเสนอในรูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

6.2 การออกแบบเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) โดยใช้การออกแบบแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยใช้สื่อที่เป็นอัลบั้มรูปภาพ สื่อวิดีโอ การใช้ตำแหน่งสถานที่ตั้ง (GPS) ซึ่งสามารถภาพจำลองสถานที่ในมุมมอง 360 องศา โดยนำเสนอเป็น 3 ยุค ได้แก่ ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2386) พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เมืองเชียงราย และกำแพงเมืองและคูเมืองเชียงราย ยุคที่ 2 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 และยุคที่ 3 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 เชียงรายในยุคสยามสถาปัตยกรรมโคโลเนียล, สยามโมเดิร์น และอาคารเรือนห้องแถวบนถนนธนาสัย

ผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย และนำเสนอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ตามฐานรองรับ (Platform) ที่เหมาะสม

ผู้วิจัยได้จัดทำระบบฐานข้อมูล ประเภททุนทางวัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมกับชุมชน ปรากฏผลการศึกษาตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา พบทุนทางวัฒนธรรมของพื้นที่ศึกษาทั้งที่เป็นวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ ตามขอบเขตพื้นที่ศึกษา 11 ชุมชนในเขตย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ปรากฏทั้งสิ้น 12 หมวดหมู่ จำนวนรวม 96 รายการ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

ลำดับ	หมวดหมู่		คำย่อ	ประเภท	จำนวน ทุน วัฒนธรรม
	ภาษาไทย	ภาษาอังกฤษ			
1.	พื้นที่วัฒนธรรม	Cultural Space	CS	Tangible	4
2.	สถาปัตยกรรม	ARchitecture	AR	Tangible	19
3.	โบราณสถาน	Archeological Site	AS	Tangible	26
4.	โบราณวัตถุ	Archeological Artefact	AA	Tangible	4
5.	ศิลปะการแสดง	Performing Arts	PA	Intangible	0
6.	งานช่างฝีมือดั้งเดิม ภูมิปัญญา ทักษะ ฝีมือช่าง	Traditional Craftsmanship	TC	Intangible	8
7.	วรรณกรรมพื้นบ้าน	Folk Literature	FL	Intangible	0
8.	กีฬาภูมิปัญญาไทย	Folk Sport game and Martial arts	SM	Intangible	1
9.	แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรม และ งานเทศกาล	Social Practices, ritual and festive events	SP	Intangible	1
10.	ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับ ธรรมชาติและจักรวาล	Knowledge and Practices concerning nature and the universe	KP	Intangible	21
11.	ภาษา ภาษาถิ่นและภาษาชาติพันธุ์ และชนชาติพันธุ์	Thai local and Ethnic Languages	EL	Intangible	3
12.	ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและ ผู้ประกอบการวัฒนธรรม	Cultural Product and Cultural entrepreneur	CP	Intangible	9

คณะวิจัยลงศึกษาภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมอันเป็นทุนของชุมชนที่มีคุณค่า นำเสนอข้อมูลหนังสือ แผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ฐานข้อมูลทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์เมืองเก่าเชียงราย โดยออกแบบหนังสือ Guidebook สามารถนำมาพัฒนาต่อยอด เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน ส่งเสริมการมีงานทำและสร้างรายได้ให้กับชุมชน ในรูปแบบข้อมูลแผนที่ทางวัฒนธรรมซึ่งได้นำมาจัดการข้อมูลเพื่อการนำเสนอผ่านกระบวนการออกแบบและสื่อความหมายให้สามารถสื่อสารไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างเข้าใจ ซึ่งแบ่งเนื้อหาารายชุมชนได้ 11 ชุมชน ได้แก่ 1. ชุมชนสิงห์ไคล 2. ชุมชนเทศบาลนครเชียงราย 3. ชุมชนศรีเกิด 4. ชุมชนศรีบุญเรือง 5. ชุมชนวัดพระแก้ว 6. ชุมชนราชเดชดำรง 7. ชุมชนประตูเชียงใหม่ 8. ชุมชนเทิดพระเกียรติ 9. ชุมชนดอยทอง 10. ชุมชนเกาะลอย 11. ชุมชนเจ็ดยอด

1. ชุมชนสิงห์ไคล นครเทศบาลเชียงรายมีนโยบายสนับสนุนให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวแห่งใหม่ของเมือง พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 5 รายการ จำแนกได้เป็น 4 หมวดหมู่ ดังนี้

- (1) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ ประตูท่าทราย, ประตุนางอิง
- (2) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) ได้แก่ ศาลเจ้าพ่อแสนอุด
- (3) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ บ้านสิงห์ไคล, มุลินธิมิตชนะภัย
- (4) งานช่างฝีมือดั้งเดิม ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง (TC) ได้แก่ ร่มไม้เกลเลอรี (ดังภาพที่ 3)

2. ชุมชนศรีเกิด เป็นชุมชนที่มีวัดศรีเกิดเป็นศูนย์รวมจิตใจ รวมถึงมีประตูลีหรือประตูศรีเกิดที่ตั้งชื่อขึ้นเพื่อให้เกิดสิริมงคลตามประเพณีโบราณ โดยมีหมวดหมู่ทุนทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น 8 รายการ จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ ดังนี้

- (1) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ วัดศรีเกิด, คริสตจักรไทยเวียง คริสตจักรสังฆกรรม
- (2) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ คูเมืองเชียงราย, ประตูลี, ประตูเจ้าชาย
- (3) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) ได้แก่ ร้านคุณตี๋มเบเกอร์, ตลาดสดเทศบาล 2 (ตลาดศิริกรรม) (ดังภาพที่ 4)

3. ชุมชนศรีบุญเรือง พบทุนทางวัฒนธรรม 1 รายการ คือหมวดหมู่โบราณสถาน (AS) คือวัดศรีบุญเรือง ซึ่งเป็นวัดราษฎร์ สังกัดคณะสงฆ์ ฝ่ายมหานิกาย และพิพิธภัณฑิ์โบราณล้านนา (ดังภาพที่ 5)

4. ชุมชนวัดพระแก้ว มีวัดพระแก้วเป็นจุดเด่น ในฐานะที่เป็นทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางศาสนา เป็นทุนทางวัฒนธรรมที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากร พบทุนทางวัฒนธรรม 4 รายการ จำแนกออกเป็น 4 หมวดหมู่ ดังนี้

- (1) โบราณสถาน (AS)
- (2) โบราณวัตถุ (AA) ได้แก่วัดพระแก้ว
- (3) ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและผู้ประกอบการวัฒนธรรม (CP)
- (4) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) ได้แก่ ร้านจินดาพาณิชย์ ศูนย์รวมสังฆภัณฑ์, น้ำเจียวมานี่, ร้านป่าติ่มขนมไทย (ดังภาพที่ 6)

5. ชุมชนเทศบาลนครเชียงราย มีความสำคัญในเชิงเศรษฐกิจ ที่ถือเป็นย่านสำคัญอันเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นหัวใจของการพัฒนาเมือง ทั้งยังเป็นพื้นที่ที่มีสถานมีทางประวัติศาสตร์ที่แสดงออกผ่านสถาปัตยกรรมและความหลากหลายทางเชื้อชาติในเขตเวียงเชียงราย พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 22 รายการ จำแนกออกเป็น 4 หมวดหมู่ ดังนี้

- (1) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ อาคารที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงราย (เดิม) โรงเรียนเชียงรายวิทยาคม, อาคารสำนักงานยาสูบ, จวนผู้ว่าจังหวัดเชียงราย, โรงแรมสุขนิรันดร์ และร้านเชียงรายรำลึก
- (2) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ ประตูห้วย, ประตูยางเส็ง และประตูท่อ

(3) งานช่างฝีมือดั้งเดิม ภูมิปัญญา ทักษะฝีมือช่าง (TC) ได้แก่ อนุสาวรีย์พ่อขุนเม็งรายมหาราช, สวนตุงและโคมเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว 75 พรรษา, หอนาฬิกาเฉลิมพระเกียรติ, ร้านมั่งเชียงราย, พิพิธภัณฑสถานและศูนย์การเรียนรู้ชาวเขา, Young Entrepreneur Dummy วิทยาลัยอาชีวศึกษาเชียงราย

(4) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) ได้แก่ พระพรหมสวนตุง, คริสตจักรภาค 2 เชียงราย, มัสยิดดารุลอามาน, ร้านสุจินหมุยอ ร้านเปิดอย่างเชียงราย, ร้านไก่ออบจินตนา, คริสตจักรที่ 1 เวียงเชียงราย (ดังภาพที่ 7)

6. ชุมชนราชเดชดำรง เป็นชุมชนที่มีความโดดเด่นในด้านดนตรีกีฬาพื้นบ้านและอาหารพื้นเมือง โดยมีทุนทางวัฒนธรรมทั้งสิ้น 4 หมวดหมู่ จำแนกได้เป็น 3 รายการ ดังนี้

(1) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ วัดดอยงำเมือง, คริสตจักรนิมิตใหม่

(2) ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและผู้ประกอบการวัฒนธรรม (CP)

(3) ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) ผ่านกลุ่มผลิตภัณฑ์อาหารพื้นเมือง

(4) กีฬาภูมิปัญญาไทย (SM) ได้แก่ รำวงย้อนยุค (ดังภาพที่ 8)

7. ชุมชนเจ็ดยอด พบทุนวัฒนธรรมของชุมชนวัดเจ็ดยอด พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 2 รายการ จำแนกได้เป็น 2 หมวดหมู่ ดังนี้ (1) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ วัดเจ็ดยอด และ (2) โบราณสถาน(AS) ได้แก่ เจดีย์ร้าง (ใกล้วัดเจ็ดยอด) (ดังภาพที่ 9)

8. ชุมชนเกาะลอย พบทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 1 รายการ คือขนมไทยลู่แว่น ซึ่งเป็นทุนวัฒนธรรมหมวดหมู่ความรู้และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับธรรมชาติและจักรวาล (KP) (ดังภาพที่ 10)

9. ชุมชนดอยทอง พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 5 รายการ จำแนกได้เป็น 3 หมวดหมู่ ดังนี้ (ดังภาพที่ 11)

(1) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ พิพิธภัณฑสถานธรรมชาติวิทยาที่ 37

(2) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ วัดพระธาตุดอยจอมทอง, เสาศระดือเมือง, เสาลักเมือง, ประตู่ชะต้ำ, ประตู่ท่านาค

(3) โบราณวัตถุ (AA) ได้แก่ วัดพระธาตุดอยจอมทอง

10. ชุมชนเทิดพระเกียรติ พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 13 รายการ จำแนกได้เป็น 6 หมวดหมู่ ดังนี้

(1) สถาปัตยกรรม (AR) ได้แก่ วัดกลางเวียง, ศาลากลางหลังเก่า, อาคารหอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติ, หอประวัติเมืองเชียงราย 750 ปี, อาคารโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค และบ้านแห่งความทรงจำ

(2) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ วัดพระสิงห์และวัดมุงเมือง

(3) พื้นที่วัฒนธรรม(CS) ได้แก่ ต้นจามจุรี1,000 ปีม ตลาดเทศบาล1, ชุมชนอินเดียนถนนไตรรัตน์, Wall Art Chiang Rai Elysium

(4) ผลิตภัณฑ์วัฒนธรรมและผู้ประกอบการวัฒนธรรม (CP) ได้แก่ร้านตำนานอาซ่า

(5) ภาษาถิ่นและภาษาชาติพันธุ์และชนชาติพันธุ์ (EL) ได้แก่ ชุมชนชาวอินเดียนถนนไตรรัตน์

(6) แนวปฏิบัติทางสังคม พิธีกรรมและงานเทศกาล (SP) ได้แก่ ประเพณีใส่ขันดอกอินทิล วัดกลางเวียง และแม่ละเอียด คำมีสว่าง (ดังภาพที่ 12)

11. ชุมชนประตูเชียงใหม่ เป็นชุมชนย่านที่ตั้งของอาคารร้านค้า อาคารพาณิชย์ที่ยังคงรักษาโครงสร้างเดิมไว้อยู่ พบทุนทางวัฒนธรรมรวม 14 รายการ จำแนกได้เป็น 5 หมวดหมู่ ดังนี้

(1) โบราณสถาน (AS) ได้แก่ วัดมิ่งเมือง, คูเมืองเชียงราย, ประตูผี, ประตูเชียงใหม่ และประตูป่าแดง

ภาพที่ 6 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงราย ชุมชนเทศบาลนครเชียงราย

ภาพที่ 7 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงราย ชุมชนราชเดชดำรง

ภาพที่ 8 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงรายชุมชนวัดเจ็ดยอด

ภาพที่ 9 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงรายชุมชนเกาะลอย

ภาพที่ 10 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงรายชุมชนดอยทอง

ภาพที่ 11 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงรายชุมชนเทิดพระเกียรติ

ภาพที่ 12 แผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่า
เชียงรายชุมชนประตูดุเชียงใหม่

ที่มาของภาพที่ 2 - ภาพที่ 12 : กชिरา ภิวงศ์กูร, 2565

1. ผลการพัฒนาต้นแบบสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR-Augmented Reality) ของทุนทางวัฒนธรรมจากแผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการต่อยอดผลการศึกษาล่าช้าสู่การพัฒนาต้นแบบสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR) กล่าวคือ เป็นการพัฒนาเทคโนโลยีที่ผสมผสานโลกแห่งความเป็นจริงและความเสมือนจริงเข้าด้วยกัน ผ่านซอฟต์แวร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อ บนแพลตฟอร์มเคลื่อนที่โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น โดยภาพเสมือนจริงที่ปรากฏขึ้นสามารถปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ได้ทันทีทั้งในลักษณะที่เป็นภาพนิ่ง สามารถภาพจำลองสถานที่ในมุมมอง 360 องศา ภาพเคลื่อนไหว สื่อที่มีเสียงประกอบ ดังปรากฏในผลการศึกษาค้างนี้ ซึ่งผู้วิจัยรวบรวมและนำเสนอสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง จำนวน 4 ชุดไว้ในหนังสือภาพทั้งในรูปแบบเอกสาร และหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book)

ภาพที่ 13 ปกหน้า และ ปกหลังของหนังสือภาพแผนที่วัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย
ที่มา: กชिरา ภิวงศ์กูร, 2565

กรอบในการนำเสนอสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง และเนื้อหาในหนังสือภาพแบ่ง ยุค ดังนี้ 3

ยุคที่ 1 (พ.ศ. 2386) ช่วง “ประวัติศาสตร์เชียงรายได้ถูกขบไล่ออกจากพื้นที่” (หลังการกอบกู้เอกราชของพระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. 2311) ภายหลังจากที่เมืองเชียงรายได้กลายเป็นเมืองร้างกว่า 39 ปี เป็น รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) นำเสนอด้วยภาพเคลื่อนไหวที่มีหน่วยงานภาครัฐทำไว้แต่เดิมผ่านช่องทางออนไลน์ 2 ชุด คือ สารคดีประวัติเมืองเชียงรายได้ (Sontichai Bavornkaisri, 2011) และประวัติเมืองเชียงรายได้ (สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงรายได้, 2014) ทั้งนี้คณะวิจัยนำเสนอร่วมกับสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริงที่แสดงตำแหน่งของประตูเมืองทั้ง 12 ประตูที่จัดทำขึ้นใหม่โดยคณะวิจัย ดังนี้

- (1) ประตูซำเต้า ตั้งอยู่ระหว่างดอยทองกับสนามกอล์ฟแมกโกในปัจจุบัน
- (2) ประตูผี พบเห็นเป็นเนินดิน ตั้งอยู่ด้านข้างของเชียงรายได้คอนโดปัจจุบัน
- (3) ประตูเชียงใหม่ ปัจจุบันคือบริเวณสะพานประตูเชียงใหม่
- (4) ประตูป่าแดง ตั้งอยู่บริเวณสามแยกหน้าโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม
- (5) ประตูห้วย ตั้งอยู่บริเวณหอนาฬิกาปัจจุบัน
- (6) ประตูศรี ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกคริสต์จักรที่ 1 เวียงเชียงรายได้ปัจจุบัน
- (7) ประตูเจ้าชาย ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกหน้าโรงเรียนเทศบาล 1 ศรีเกิดในปัจจุบัน
- (8) ประตูยางเส็ง ตำแหน่งเดิมคือบริเวณริมถนนซูเปอร์ไฮเวย์ปัจจุบัน
- (9) ประตูท้อ ปัจจุบันตั้งอยู่ด้านหลังอนุสาวรีย์พญามังรายได้
- (10) ประตูท่าทราย ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกบ้านพักพนักงานยาสูบ ถนนสิงห์ไคลตัดกับถนนวิเศษเวียง
- (11) ประตูนางอิง ตั้งอยู่บริเวณสี่แยกสถานีตำรวจภูธรเมืองเชียงรายได้
- (12) ประตูท่าภาค ตั้งอยู่บริเวณดินดอย ทางขึ้นศาลากลางหลังใหม่

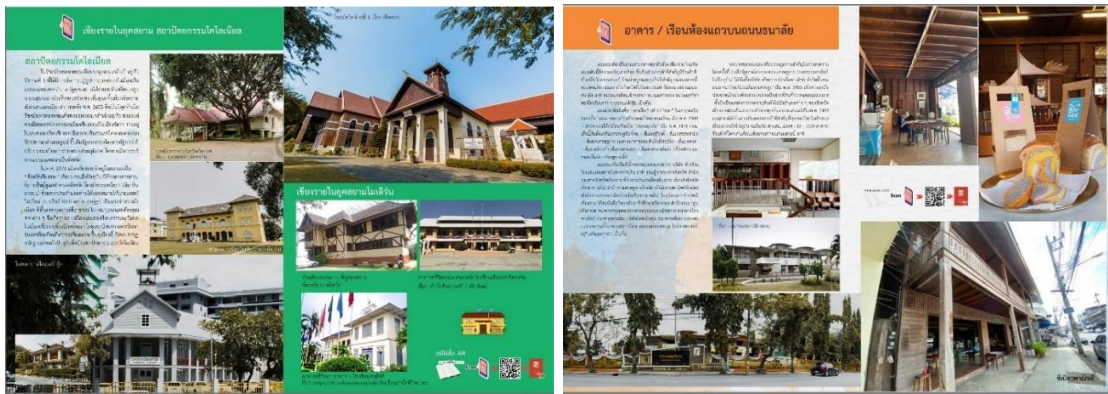
ภาพที่ 14 สื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง ประกอบในหนังสือภาพฯ ยุคที่ 1
ที่มา: กชิตรา กวิงศ์กูร, 2565

ยุคที่ 2 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5
เริ่มมีการจัดการปฏิรูปการปกครองหัวเมืองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล กระทั่ง พ.ศ. 2453 ที่ทรงมีพระราชโองการยกเมืองเชียงรายได้เป็นเมืองจัตวารวมอยู่ในมณฑลพายัพ เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรสยามขึ้นกับรัฐบาลสยามโดยตรง

ยุคที่ 3 รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7

ใน พ.ศ. 2476 ได้ปรับสถานะเป็นจังหวัดเชียงราย เป็นช่วงที่นายแพทย์วิลเลียม เอ. บริกส์ (William A. Briggs) ได้รับมอบหมายให้วางผังเมืองเชียงรายและเป็นช่วงที่เกิดรูปแบบเมืองและสถาปัตยกรรมตะวันตกในเมืองเชียงรายในแบบโรมานติกโคโลเนียลและโมเดิร์น ซึ่งคณะวิจัยนำเสนอด้วยสื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริงที่ประกอบด้วยภาพเคลื่อนไหว 2 ชุด คือ นิทรรศการในช่วงครบรอบ 115 ปีของโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค (OVERBROOK HOSPITAL, 2021) และบ้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม (ยุทธภูมิ นามวงศ์, 2019) รวมถึงเรือนห้องแถวของเมืองเชียงรายได้บนถนนธนาลัย ได้แก่

- (1) อาคารที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงราย (2) จวนผู้ว่าราชการจังหวัด (3) ศาลากลางจังหวัดเชียงราย (หลังเก่า) / อาคารหอวัฒนธรรมนิทัศน์เฉลิมพระเกียรติกาญจนาภิเษก (4) โบสถ์คริสต์จักรที่ 1 เวียงเชียงราย (5) อาคารโรงพยาบาลโอเวอร์บรู๊ค (6) บ้านแห่งความทรงจำ (7) บ้านพักจอมพล ป. พิบูลสงคราม (8) โรงเรียนเชียงรายวิทยาคม (9) อาคารโรงเรียนสามัคคีวิทยาคม (10) อาคารสำนักงานยาสูบเชียงราย (11) ซีเปียวพาณิชย์

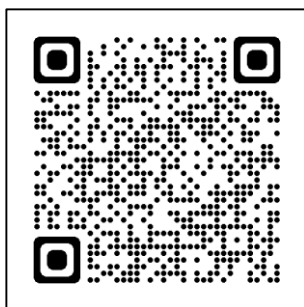
ภาพที่ 15 สื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง ประกอบในหนังสือภาพฯ ยุคที่ 3
ที่มา: กชिरา ภิวงค์กูร, 2565

รวมถึงภาพความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ตั้งแต่ตลาดสดเทศบาล 1 เรื่อยไปจนถึงถนนธนาลัย บรรพพการ อาทิ วัดมิ่งเมือง (วัดไทใหญ่) ศาลเจ้าจีนและมัสยิดดารุลอามาน

ภาพที่ 16 ความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย
ที่มา: กชिरา ภิวงค์กูร, 2565

รายละเอียดจะปรากฏในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สามารถเข้าใช้ได้ด้วยการสแกนคิวอาร์โค้ด (QR Code) ที่ปรากฏภายในหน้าต่าง ๆ ของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) ซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากเว็บไซต์ต่อไปนี <https://ccprd.crru.ac.th/chiang-rai-old-town/> หรือสแกนคิวอาร์โค้ดตามภาพ

ภาพที่ 17 คิวอาร์โค้ดเพื่อเข้าชมหนังสือภาพทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย
แบบอิเล็กทรอนิกส์

ที่มา: กชिरา ภิวงค์กูร, 2565

2. การประเมินประสิทธิภาพแผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย โดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้สื่โดยใช้การสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 23 คน

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความพึงพอใจของผู้ใช้สื่

ประสิทธิภาพการออกแบบแผนที่ทางวัฒนธรรมฯ	\bar{x}	S.D.	ระดับเกณฑ์
ด้านเนื้อหา			
เนื้อหาเป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว	5.00	0.00	มากที่สุด
ข้อมูลมีความถูกต้อง	4.49	0.50	มาก
เนื้อหาน่าสนใจและเข้าใจง่าย	4.46	0.50	มาก
รวม	4.65	0.33	มากที่สุด
ด้านความงาม			
สวยงาม สื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหา	4.58	0.49	มากที่สุด
รูปแบบและตัวอักษรมีความเหมาะสม	4.51	0.50	มากที่สุด
องค์ประกอบต่าง ๆ จัดวางอย่างลงตัว	4.55	0.50	มากที่สุด
รวม	4.45	0.50	มากที่สุด
ด้านเทคโนโลยี			
รูปแบบโปรแกรมใช้งานง่าย เข้าถึงได้สะดวก	4.14	0.84	มาก
โปรแกรมมีความเสถียร	4.13	0.76	มาก
รวม	4.14	0.80	มาก
ผลค่าเฉลี่ยรวม ของความพึงพอใจของผู้ใช้สื่	4.42	0.55	มาก

จากตาราง พบว่า พบว่าประสิทธิภาพการออกแบบ แผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรมฯ ผลค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเนื้อ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) รองลงมาด้านความงาม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) ด้านเทคโนโลยี ($\bar{X} = 4.14$) อยู่ในระดับ ตามลำดับ

อภิปรายผล

การออกแบบ “แผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย” การจัดการทุนทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงรายทั้ง 96 รายการ ของทั้ง 11 ชุมชน มีเป้าหมายในการจัดการและวิธีการที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับข้อตกลงร่วมกันของแต่ละพื้นที่ ซึ่งเบื้องต้นในการพิจารณารวด วัฒนธรรมอาศัยการวิเคราะห์คุณค่าด้านต่าง ๆ ตามประเภทของวัฒนธรรมและบริบทพื้นที่ ดังที่วิลเลียม ไลบ์ และชาร์ลส์ แม็กกิมซี (2554) ได้กล่าวถึงการพิจารณาคุณค่าของทุนทางวัฒนธรรมว่า มีแนวทางในการพิจารณาที่หลากหลายขึ้นอยู่กับมุมมองและวัตถุประสงค์ในการนำไปใช้ ร่วมกับหลักในการพิจารณาคุณค่าทรัพยากรทางวัฒนธรรม 5 ประการ ตามทัศนะของธนิค เลิศชาญฤทธิ (2554: 36 - 46) ดังนี้

(1) คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้เป็น คุณค่าเสมือนเครื่องเตือนความทรงจำ หรือสัญลักษณ์แห่งอดีตและปัจจุบัน อาทิ อัตลักษณ์ของย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนต้องร่วมในความเห็น รวมถึงทั้งระดับกลุ่มบุคคลหรือแม้แต่ปัจเจก

(2) คุณค่าเชิงวิชาการ เป็นคุณค่าทรัพยากรวัฒนธรรมที่เป็นแหล่งข่าวสารข้อมูลและความรู้ที่มนุษย์สามารถเรียนรู้ อาทิ โบราณคดีเมืองเชียงราย ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของแหล่งทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏหรือสถาปัตยกรรมที่โดดเด่นที่ปรากฏในพื้นที่ศึกษาหลายแห่ง เป็นต้น โดยผ่านการวิจัย ผ่านกระบวนการและวิธีการศึกษาที่เหมาะสมน่าเชื่อถือและเป็นระบบและมีแบบแผน

(3) คุณค่าเชิงสุนทรียะ เป็นคุณค่าเชิงความงามหรือศิลปะจิตใจเป็นแรงบันดาลใจ อาทิ รายการโบราณวัตถุภายในวัดพระแก้ว พิพิธภัณฑสถานล้านนาวัดศรีบุญเรือง เหล่านี้ล้วนมีคุณค่าเชิงความสวยงามเชิงศิลปะหรือเชิงจิตใจ อันเป็นแรงบันดาลใจหรือแรงกระตุ้นให้มีการสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

(4) คุณค่าเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งทรัพยากรทางวัฒนธรรมมีคุณค่าในการใช้สอย (Utilitarian Function) เช่น สถานที่ทำงาน ที่พักอาศัย สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ แหล่งท่องเที่ยว สถานที่สร้างรายได้เข้าประเทศ ทั้งนี้ การจะบรรลุในคุณค่าเชิงเศรษฐกิจ (ในที่นี้หมายถึงเศรษฐกิจฐานราก) ภาควิจัยจึงต้องคำนึงถึงองค์ประกอบสำคัญของเศรษฐกิจฐานราก ตามที่คณะอนุกรรมการยุทธศาสตร์เศรษฐกิจฐานราก (2559) ระบุว่า ระบบข้อมูลที่ทันสมัยรอบด้านทั้งภายในและภายนอก เบื้องต้นสามารถปรับใช้แผนที่วัฒนธรรม ระบบข้อมูลแผนที่วัฒนธรรมหรือเทคโนโลยีเสมือนจริง (AR) ซึ่งเป็นผลผลิตของงานศึกษาค้นคว้า

স্যันต์ ไพรชาญจิตร (2547) เสนอไว้ การเผยแพร่องค์ความรู้ ข้อมูล ประสบการณ์ให้แก่คนอื่น ๆ ในชุมชน นอกชุมชนและสาธารณะชนทั่วไป ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการเรียนรู้และให้การศึกษา อาจจะจัดให้มีสิ่งพิมพ์หรือสื่อต่าง ๆ ออกเผยแพร่ โดยการจำหน่ายหรือให้เปล่า ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของกลุ่มคนที่จัดการ สื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR-Augmented Reality) ของทุนทางวัฒนธรรม จากแผนที่วัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย สามารถประมวลผลรหัสภาพ และดำเนินการเรียกสื่อดิจิทัลนั้น ออกมาแสดงผลให้เห็นในรูปแบบที่ต้องการ เช่นภาพเคลื่อนไหวสามมิติ สื่อภาพยนตร์ แอนิเมชัน เพื่อตอบโต้กับผู้ใช้งาน ทีมวิจัยสามารถใส่ AR ข้อมูลประเภท Location-Based ในการเข้าถึงสถานที่ตั้ง (GPS) เป็นตัวกำหนดให้เกิดภาพเสมือนจริงขึ้น ในการบอกการเดินทาง และให้เห็นบรรยากาศ ภาพแบบ 360 องศาของ

สถานที่นั้น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิรายุทธ ประเสริฐศรี และคชากฤษ เหลี่ยมไธสง (2557: 49) ที่ว่า เทคนิคความเป็นจริงเสริม มีความน่าสนใจ และสามารถกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี ด้วยการใช้ “ภาพ” นับว่าเป็นกลยุทธ์ที่ได้ผลที่สุดในการออกแบบ เพราะภาพจะมีผลต่อสายตา ภาพประกอบ (Illustration) มีความสำคัญในการสื่อความหมายและสร้างความ สนใจให้กับงานออกแบบ ภาพสร้างแรง ดึงดูดกระตุ้นให้เกิดปฏิกิริยาตอบสนองต่อสื่อที่น่าสนใจ และภาพจะสื่อความหมายได้โดยตรง หรืออาจเกิด จินตนาการขึ้นเองสามารถกระตุ้นการท่องเที่ยวในจังหวัดได้

(5) คุณค่าเชิงจิตวิญญาณ กล่าวคือทรัพยากรวัฒนธรรมถูกนำมาใช้เป็นเสมือนเครื่องแสดงอัตลักษณ์ ของชุมชนหมู่บ้าน อำเภอ จังหวัด ประเทศ เผ่าพันธุ์ เป็นต้น

และการประเมินความพึงพอใจในการใช้แผนที่ทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวฯ ได้ผล ประเมินความพึงพอใจเฉลี่ย อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณา ผลการประเมินรายประเด็น ด้าน เนื้อหาอยู่ในระดับมากที่สุด ผู้วิจัยคิดว่าผู้ชมสามารถรับรู้เนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากเนื้อหาที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย ประเด็นที่ได้ผลประเมินความพึงพอใจรองมา คือความงาม เนื่องจากการนำเสนอด้วยรูปภาพที่ชัดเจนและตรงกับสิ่งที่ต้องการสื่อถึงตัวอักษรมีความเหมาะสม ผู้วิจัยคิดว่าการแสดงข้อความประกอบจะทำให้ผู้ชมสามารถ รับรู้เนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น จะทำให้ผู้ชมเข้าถึงเนื้อหา หรือเห็นภาพของพื้นที่ และทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าอย่างชัดเจน ด้านเทคโนโลยี การสร้างสื่อมัลติมีเดีย 5 ขั้นตอน คือ ชั้นวิเคราะห์ ชั้นออกแบบ ชั้นการ พัฒนาชั้นการทดลองใช้ และชั้นการประเมินผล ทำให้ได้สื่อที่มีคุณภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ในด้าน ออกแบบสื่อมัลติมีเดียผู้วิจัยได้นำ องค์ประกอบของสื่อมัลติมีเดียชนิดต่าง ๆ มาพัฒนา ได้แก่ การเลือกใช้ ข้อความที่สามารถสื่อความหมาย ได้ชัดเจน การเลือกใช้ภาพวิดิทัศน์และภาพนิ่งที่มี คุณภาพคมชัด การ เลือกใช้ภาพเคลื่อนไหวเพื่อเป็น สื่อดึงดูดความน่าสนใจจากผู้ชม สอดคล้องกับ ฮานินทร์ หงษา (2553 : 99 - 105) ว่าการนำ องค์ประกอบ ตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดิทัศน์ มาผสมผสานเข้าด้วยกัน สามารถ นำ มาใช้พัฒนาสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ผ่านระบบ ออนไลน์เพื่อส่งเสริมความรู้ และสามารถตอบสนอง ความ ต้องการของผู้ชมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการพัฒนาโลกเชิงบูรณาการในการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมย่านสร้างสรรค์ เมือง เก่าเชียงราย โดยจัดตั้งคณะกรรมการของอำเภอที่มาจากทุกภาคส่วน และมีการประชุมของคณะกรรมการเพื่อ กำหนดยุทธศาสตร์บูรณาการการท่องเที่ยวและพัฒนาให้เป็น เชียงรายสู่เมืองสร้างสรรค์ยูเนสโก (UNESCO Creative Cities Network) ต่อไป

สื่อเทคโนโลยีภาพเสมือนจริง (AR-Augmented Reality) ทูทางวัฒนธรรม จากแผนที่วัฒนธรรม ย่านสร้างสรรค์ เมืองเก่าเชียงราย เป็นเทคโนโลยีของการผสมผสานสภาพแวดล้อมจริงเข้ากับวัตถุเสมือนให้ กลมกลืนในเวลาเดียวกัน โดยผสมผสานสื่อทั้ง ภาพ เสียง คลิปวิดีโอ เกม ข้อความ หรือภาพแอนิเมชัน ที่จะ ช่วยให้การกระตุ้นภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในประเทศไทยภายหลังการเปิดประเทศให้กลับมาคึกคักอีกครั้ง จึงมีความสำคัญต่อการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวประเทศไทย เพื่อเชิญชวนนักท่องเที่ยวต่างชาติให้กลับมา เที่ยวเมืองไทยและกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา. (2565). สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวจังหวัดเชียงราย. สืบค้นเมื่อวันที่ 23 มีนาคม
จิตราภา หวันกะเหรัมย์. (2558). การพัฒนาแผนที่แสดงจุดศึกษาธรรมชาติบนเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เขาเจ็ดยอด จังหวัดพัทลุงและจังหวัดตรัง. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์)
- จิรายุฑ ประเสริฐศรี และ คชาภุช เหลี่ยมไธสง. (2557). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม
ท้องถิ่น สำหรับเยาวชนจังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารรวมสาร*; 12(1): 43 – 55.
- ธนิก เลิศชาญฤทธิ. (2554). การจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การ
มหาชน).
- นครินทร์ น้ำใจดี. (2563). การสำรวจและศึกษาภาพรวมทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่สำคัญในเขต **เก่า
เชียงราย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย.** ใน *ต้องรัก จิตรบรรเทา (บ.ก.).* วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ
ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (34-47). เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
- ยุทธภูมิ นามวงศ์, (2019). **บ้านจอมพล ป. พิบูลสงคราม.** [YouTube]. สืบค้นเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม
2565. จาก <https://www.youtube.com/watch?v=E6k5tN6qBzM>.
- สายันต์ ไพโรชาญจิตร. (2547). **การฟื้นฟูพลังชุมชนด้วยการจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีและพิพิธภัณฑ:**
แนวคิด วิธีการและประสบการณ์จากจังหวัดน่าน. กรุงเทพฯ: โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชน
เป็นสุข (สรส). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการ
เสริมสร้างสุขภาพ (สสส).
- สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดเชียงราย. (2014). **ประวัติเมืองเชียงราย [Youtube].** สืบค้นเมื่อวันที่ 7
มกราคม 2565, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=4-dTS-vlKag>.
- อำนาจ หังษา. (2560). **สื่อประชาสัมพันธ์ความเป็นจริงเสริม เพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา.** (วิทยาสตรมหาบัณฑิต). สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัย
เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- OVERBROOK HOSPITAL. (2021). **นิทรรศการในช่วงครบรอบ 115ปี ของโรงพยาบาล [YouTube].**
สืบค้นเมื่อวันที่ 16 มีนาคม 2565., จาก <https://www.youtube.com/watch?v=JiZPZkaUvwU>
- Sontichai Bavornkaisri, (2011). **สารคดีประวัติเมืองเชียงราย [YouTube],** สืบค้นเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม
2564, จาก <https://www.youtube.com/watch?v=LNcRAmmZJxE>.

การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง
Performance at Sala Chalermkrung Royal Theatre

จिरพัทธ์ พานพุด (Jirapat Panpud)^{1*}

¹นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานาฏยศิลป์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Student of Master of Arts Program in Thai Dance Faculty of Fine and Applied Arts Chulalongkorn University)

*Corresponding Author. E-mail: g.jirapat.pp@gmail.com

(Received: March 3, 2023; Revised: May 11, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่องการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง มีการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ รวมไปถึงการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย เพื่อให้เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญของการนาฏยศิลป์ไทย ผลการวิจัยพบว่า ศาลาเฉลิมกรุงเป็นถาวรวัตถุที่มีอายุ 89 ปี เดิมเคยเป็นโรงภาพยนตร์ที่มีความทันสมัยมาก เมื่อเข้าสู่สงครามโลกครั้งที่ 2 ต้องหยุดฉายหนัง และมีการนำละครเวทีขึ้นมาแสดงแทนชั่วคราว เมื่อสงครามจบลงหนังจึงกลับมาฉายดังเดิม ต่อมาในปี 2535 มีการปิดปรับปรุงครั้งใหญ่ เป็นการบูรณะส่วนโครงสร้างสถาปัตยกรรม เวที ที่นั่งของผู้ชม และเทคนิคต่าง ๆ พร้อมการเปิดตัวอีกครั้งในฐานะเฉลิมกรุงรอยัลเธียเตอร์ในปี 2536 มีการแสดงคอนเสิร์ต เป็นเวทีประกาศรางวัล จัดการประกวดต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดการแสดง โขนจินตณมิตร ต่อมาได้จัดการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุงขึ้น โดยในแต่ละปีจะจัดเนื่องในวโรกาสที่สำคัญ อาทิ เนื่องในโอกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี เป็นต้น และในปัจจุบันได้จัดเป็นการแสดงโขนรอบนันทท้องเทียว

ผลการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง แบ่งออกเป็น 5 ยุค ดังนี้ 1) ภาพยนตร์ก่อนสงคราม 2) ละครเวทีช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 3) ภาพยนตร์หลังสงคราม 4) โรงมหรสพระดับสากล 5) โขนศาลาเฉลิมกรุง จากการศึกษาของผู้วิจัยเห็นได้ชัดว่า แต่ละยุคมีทั้งการแสดงที่เหมือน และแตกต่างกัน อย่างเช่นยุคที่ 1 และ 3 จะมีการฉายภาพยนตร์เหมือนกัน และต่างกันอย่างยุคที่ 2 แสดงละครเวที ส่วนยุคที่ 5 แสดงโขน ปัจจัยแห่งการเปลี่ยนอันมีนัยสำคัญ กล่าวคือ การเกิดสงคราม และความนิยมสิ่งบันเทิงใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาโดยตรง แม้ว่าศาลาเฉลิมกรุงจะมีการปรับเปลี่ยนการแสดงอยู่ตลอดนั้นเพราะว่าต้องการที่จะให้การแสดงที่จัดอยู่ในการดูแลของศาลาเฉลิมกรุงมีความเท่าทันต่อความนิยมในแต่ละยุคสมัย และอีกประเด็นหนึ่งนั่นก็คือ เพื่อเป็นการแก้ไขสถานการณ์ และสภาวะการเปลี่ยนแปลงความนิยมสิ่งบันเทิงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เพื่อดำรงไว้ซึ่งโรงมหรสพหลวงอันรวมประวัติศาสตร์การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุงสืบไป

คำสำคัญ : การแสดง ; ศาลาเฉลิมกรุง

Abstract

This article is part of a thesis on performances at the Sala Chalermkrung Royal Theatre. This research aimed to investigate the academic documentation and related research to

obtain historical data, including the experts' interviews, and analyze and summarize the data as important knowledge for Thai dance and drama. The results showed that Sala Chalermkrung Royal Theatre is a permanent cultural theatre that is 89 years old. It used to be a very modern movie theatre called Sala Chalermkrung. Entering the era of World War 2, the film had to be stopped and perform a stage play instead. When the war ended, the film returned to show again. A major refurbishment was the restoration of the architectural structure, stage, seats, and various techniques, and ready to be relaunched as “Chalermkrung Royal Theater”. Concerts, award ceremonies, and various contests were held. In addition, there was a show named Khon Chintanarumit, and the Khon Sala Chalermkrung was performed and held on important occasions each year. At present, the shows are performed not only on important occasions but also for tourists.

The analysis found that the performances at Sala Chalermkrung Royal Theatre were divided into 5 eras as follows: 1) pre-war movies, 2) stage plays during World War II, 3) post-war movies, 4) international theaters, 5) Khon Sala Chalermkrung Royal Theatre. The researcher's investigation found that each era has similar and different performances.

There has been a significant change from one era to another. Although the Sala Chalermkrung Royal Theatre constantly changed the performances, they wanted to organize the performances to be up-to-date. And another reason is to rectify the situation and various conditions that occurred then, to maintain the royal theater that combines the precious history of the performances at the Sala Chalermkrung Royal Theatre.

Keywords : Performance ; Sala Chalermkrung

บทนำ

“ศาลาเฉลิมกรุง” เป็นโครงการที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชประสงค์ ให้สร้างไว้เป็นหนึ่งในถาวรวัตถุ เพื่อการเฉลิมฉลองพระนคร (ชนาธิป ฉัตรภูติ, 2547) ในอดีตศาลาเฉลิมกรุงสร้างขึ้นสำหรับฉายภาพยนตร์ ถือได้ว่าเป็นโรงภาพยนตร์แห่งแรกในประเทศไทย ซึ่งเป็นสถาบันบันเทิงมีความทันสมัยที่สุดในเอเชีย และได้รับความนิยมมากจากคนไทยในสมัยนั้น

โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงเป็นโรงภาพยนตร์เสียงที่มีขนาดใหญ่และทันสมัยซึ่งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเพื่อเป็นการเฉลิมฉลอง 150 ปี กรุงเทพมหานคร และเพื่อเป็นศรีสง่าแก่พระนคร มูลเหตุแห่งการสร้างโรงภาพยนตร์ คือการมีภาพยนตร์ขึ้นในประเทศไทยมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นที่ยอมรับแพร่หลาย จนคนไทยสามารถสร้างภาพยนตร์ได้เอง และมีอุตสาหกรรมผลิตภาพยนตร์ไทยขึ้น ในเวลาต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดการผลิภาพยนตร์ได้ทรงถ่ายภาพยนตร์สารคดีด้วยพระองค์เอง ทรงพระราชนิพนธ์และกำกับการแสดงถึง 3 เรื่อง (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547) จากหลักฐานที่กล่าวมาข้างต้นน่าจะเป็นมูลเหตุสำคัญที่โปรดเกล้าให้สร้างโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง เปรียบเสมือนกับโรงละครแห่งชาติในอดีต นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการแสดงไปมาก ซึ่งบุคคลที่จะเข้าชมภาพยนตร์ในโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงน่าจะต้องเป็นบุคคลที่มีฐานะ หรือเป็นคนชนชั้นกลางถึงชนชั้นสูง ต่อมาได้มีการผัน

แปรเนื่องจากยุคและสมัยที่ก้าวล้ำไปตามกาลเวลา จึงทำให้เกิดมีโรงภาพยนตร์เอกชนขึ้นอีกมากทั้งในเขตฝั่งพระนคร ฝั่งธนบุรี ในภูมิภาคหรือจังหวัดอื่น ๆ รวมทั้งบริเวณที่ใกล้เคียงกับโรงภาพยนตร์ ศาลาเฉลิมกรุง นอกจากโรงภาพยนตร์แล้ว ยังมีโรงลิเกปิดวิกอีกหลายคณะที่เข้ามาเป็นปัจจัยในการทำให้ความนิยมของการชมภาพยนตร์นั้นไม่ได้รับความนิยมดังเดิม ในขณะที่เดียวกันความต้องการในการที่จะชมความบันเทิงและศิลปะการแสดงต่าง ๆ ไม่ได้ลดน้อยลง จึงทำให้เกิดทางเลือกใหม่ที่สามารถเข้าถึงได้กว่าภาพยนตร์ นั่นก็คือโทรทัศน์ การเปลี่ยนแปลงนี้จึงมีส่วนในการที่โรงภาพยนตร์ ศาลาเฉลิมกรุงจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงไปตามยุคและสมัยเพื่อคงอยู่อย่างถาวร

ต่อมาใน พ.ศ.2548 สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้ก่อตั้ง “มูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง” ขึ้นตามนโยบายเชิงสังคมในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทย ตั้งอยู่ที่ 66 ถนนเจริญกรุง แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร ด้วยหวังเป็นอย่างยิ่งในอันที่จะดำรงไว้ซึ่งศาลาเฉลิมกรุงให้อยู่คู่ชาติและคนไทยตลอดไป มูลนิธิได้ทำพิธีเปิดที่ทำการมูลนิธิอย่างเป็นทางการในวันที่ 2 กรกฎาคม 2548 ณ ห้องสมัยเฉลิมศาลาเฉลิมกรุง นับเป็นโอกาสอันดีเนื่องด้วยในวันเดียวกันนี้ เป็นวันที่ศาลาเฉลิมกรุงได้เปิดดำเนินการครบ 72 ปี โดยมี รศ.ดร.จिरาย อิศรางกูร ณ อยุธยา (องคมนตรี) ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นประธานในพิธีเปิด

มูลนิธิศาลาเฉลิมกรุงได้มีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งมูลนิธิขึ้น เนื่องด้วยเป็นพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว การจัดตั้งมูลนิธิครั้งนี้เพื่อเชิดชูเกียรติพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อจัดหาทุนในการทำนุบำรุง รักษา และบูรณะศาลาเฉลิมกรุงโรงมหรสพพระราชทานให้เป็นที่แพร่หลายและยั่งยืน เพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศิลปวัฒนธรรมทางด้านการแสดงของไทย เพื่อสร้างและส่งเสริมความเข้าใจอันดีในความหลากหลายทางวัฒนธรรมกับมิตรประเทศตลอดจนการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกัน อีกทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับอุตสาหกรรมภาพยนตร์ไทย ละครเวที ตำนานเพลงไทย และจังหวะชีวิตของโรงละครพร้อมทั้งส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวให้เจริญก้าวหน้า ช่วยส่งเสริมเกียรติของสมาชิกที่อยู่ในวงการบันเทิง ให้เป็นที่แพร่หลายและรู้จักนับถือโดยทั่วไป นอกจากนี้ยังดำเนินการสาธารณประโยชน์หรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์ และโรงมหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุงไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด ทั้งนี้ในอดีตโรงมหรสพศาลาเฉลิมกรุงเคยผูกพันกับหลายสิ่งหลายอย่าง ผูกพันกับชีวิตของหลายบุคคล ผูกพันกับประวัติศาสตร์ของสังคมไทยในกรุงเทพมหานครมาเป็นเวลายาวนาน โรงมหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุงจึงควรค่าแก่การดำรงรักษาเอาไว้เพื่อให้สมแก่การเป็นโรงมหรสพหลวงพระราชทานดังพระราชประสงค์สืบไป

ปัจจุบันโรงมหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุงได้มีอายุ 89 ปี และมูลนิธิศาลาเฉลิมกรุงจัดตั้งมาแล้วเป็นเวลา 16 ปี โดยครบรอบเมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2565 โรงมหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุงได้มีการจัดการแสดงที่หลากหลาย ได้รับความร่วมมือจากบุคคลในวงการแสดงทั้งภาครัฐ และเอกชน จัดกิจกรรมมหรสพครบทุกรูปแบบ ทั้งการแสดงหน้าม่าน ละคร ภาพยนตร์ ดนตรี และการแสดงโขน ปัจจุบันการแสดงที่มีรอบการแสดงที่มากที่สุด ณ เวลานี้คือการแสดงโขนที่จัดการแสดงในวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เริ่มตั้งแต่เวลา 11.00 - 17.30 น. รวมทั้งหมด 5 รอบการแสดงด้วยกัน โดยการแสดงโขนจัดแสดงขึ้นในเรื่องรามเกียรติ์ ชุดหนุมาน (ปฐมบทแห่งจิตนาการ) เป็นการจัดแสดงในรอบของนักท่องเที่ยว ซึ่งในแต่ละวันนั้นจะมีนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศเข้ามาชมการแสดงโขนกันอย่างมากมาย ซึ่งเป็นที่น่ายินดียิ่งในการที่โขนของไทยได้ขึ้นทะเบียนว่า "โขนไทย" เป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้จากองค์การยูเนสโก ทำให้เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายมากขึ้น การที่มีชาวต่างชาติเข้ามาชมการแสดงโขนในโรงมหรสพศาลาเฉลิมกรุงกันอย่างต่อเนื่องนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้การแสดงโขนกลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง

โรงมหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุงมีประวัติศาสตร์การแสดง และการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการแสดงที่ หลากหลายมาเป็นเวลานาน อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนจากโรงภาพยนตร์มาเป็นโรงมหรสพอย่างถาวรได้อย่าง น่าสนใจ ในด้านหลักฐานที่มีความสำคัญผู้วิจัยยังไม่พบข้อมูลหรือหลักฐานทางวิชาการที่เกี่ยวข้องโดยตรง ประเด็นกับเรื่องราวดังกล่าว หากข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์เหล่านี้ ไม่ทำการศึกษารวบรวมข้อมูลไว้ในรูปแบบ งานวิจัย ข้อมูลอาจมีการเปลี่ยนแปลง และสูญหายไปในที่สุด

จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญ และมีความสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า และทำการวิจัย เรื่อง การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง เพื่อเป็นการดำรงรักษาไว้ซึ่งความสำคัญของประวัติศาสตร์การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง อันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามวิกฤตการณ์ต่าง ๆ อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาของ ศิลปิน ประมาจารย์ บรรดานักแสดง และบุคลากรที่มีความเกี่ยวข้องกับการแสดง ให้คงอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อ วิชาชีพและชนรุ่นหลังที่มีความสนใจที่จะศึกษาต่อไป

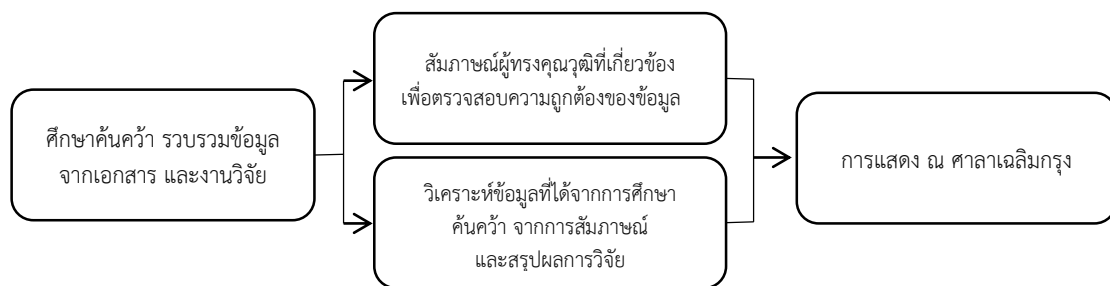
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง

ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาประวัติศาสตร์การแสดงที่เกิดขึ้น และมีการเปลี่ยนแปลงในโรง มหรสพหลวงศาลาเฉลิมกรุง โดยมีขอบเขตของการศึกษาด้านระยะเวลา กำหนดจากปีแรกที่ศาลาเฉลิมกรุง เปิดทำการ จนถึงปีที่ผู้วิจัยได้เริ่มทำการศึกษา (2476 - 2562)

กรอบแนวคิด

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ ข้อมูลที่เกี่ยวกับการแสดงจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยคัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิจากผู้ที่มีความเกี่ยวข้องศาลาเฉลิมกรุง มากกว่า 15 ปีขึ้นไป จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มีทำการวิเคราะห์ โดยใช้ “แนวคิดการเปลี่ยนแปลง” (Concept of Change) เป็นหลักในการศึกษาวิเคราะห์ และสรุปผลการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่มุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก การศึกษาค้นคว้า และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร และจัดทำเป็นวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ โดยมีวิธีการ ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือ งานวิจัย/วิทยานิพนธ์ และเอกสารทางวิชาการที่มีความ เกี่ยวข้องกับการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบบันทึกการสังเกตการณ์ 2) แบบสอบถาม
3) แบบสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาเก็บข้อมูลจากแหล่งที่รวบรวมเอกสารและข้อมูลประกอบด้วย 1) หอสมุดแห่งชาติ
2) หอจดหมายเหตุแห่งชาติ 3) หอภาพยนตร์แห่งชาติ 4) หอวิชาฐานุสรณ์ 5) ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 6) หอสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 7) หอสมุด
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 8) ห้องสมุด สถาบันพระปกเกล้า และ 9) เว็บไซต์ ทำการรวบรวมงานวิจัย
วิทยานิพนธ์ และ บทความวิชาการ ได้แก่ เว็บไซต์โครงการเครือข่ายห้องสมุดในประเทศไทย ThaiLis (Thai
Library Integrated สำนักงานงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และเว็บไซต์
ศูนย์ดัชนีการอ้างอิงSystem) เว็บไซต์ศูนย์ข้อมูลการวิจัย Digital วช. (Digital Research Information Center)
เว็บไซต์ E-Library วารสารไทยหรือที่นิยมเรียกว่า TCI (Thai Journal Citation Index Centre)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากเอกสารทั้งที่เป็นเอกสารขั้นต้น เอกสารชั้นรองที่เกี่ยวข้องและ
ข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูลหลายแหล่ง และนำ
ข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร เพื่อให้เข้าใจความหมายของข้อมูลที่รวบรวมได้สรุปประเด็นเขียน
บรรยายรายงานการวิจัย

ผลการวิจัย

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากหนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปว่ามีประวัติ
ความเป็นมาของศาลาเฉลิมกรุงอันเป็นข้อมูลที่สำคัญ ศาลาเฉลิมกรุงโรงมหรสพพระราชทานอัน
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทยในโอกาสฉลองพระนครครบรอบ
150 ปี ประกอบกิจการ ด้านการแสดง ละคร ภาพยนตร์ และดนตรี จนประสบความสำเร็จโดยได้รับการตอบ
รับอันดีเยี่ยมจากประชาชนทั้งในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยได้รับความร่วมมือจากบุคคลในวงการแสดงทั้งภาครัฐ
และเอกชน จัดกิจกรรมมหรสพครบทุกรูปแบบทั้งการแสดงหน้าม่าน ละคร ภาพยนตร์ โขน และดนตรี ให้
ประชาชนได้ชมกัน อีกทั้งพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ หม่อมเจ้าสมัย
เฉลิม กฤดากร สถาปนิกผู้สำเร็จการศึกษาจากสถาบันชั้นนำของประเทศฝรั่งเศสเป็นผู้ออกแบบและควบคุม
การก่อสร้าง ได้พระราชทานนามของโรงมหรสพเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ออกแบบ และเป็นอนุสรณ์แห่งงานเฉลิม
ฉลองกรุงเทพฯ 150 ปี ว่า ศาลาเฉลิมกรุง

จากการศึกษาในเรื่องการออกแบบสร้างของหม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร พบว่าทรงออกแบบอาคาร
ศาลาเฉลิมกรุงในรูปแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย (International Style หรือ Modern Style) หรือที่สถาปนิก
รุ่นหลังเรียกว่า Contemporary Architecture ตัวอาคารมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมสูงตระหง่านมั่นคง ตาม
แบบตะวันตก โครงสร้างของอาคารแข็งแรงมาก เนื่องจากเป็นเหล็กชนิดเดียวกับโครงสร้างเหล็กของสะพาน
พระพุทธยอดฟ้า รับน้ำหนักได้ดีเยี่ยม อีกทั้งการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ไปพร้อมกับการเปิดเนื้อที่กว้างด้านใน
โดยไม่มีเสามาบังตา ส่วนประกอบอื่น เช่น ผนัง ประตูบานพับ ยังเน้นถึงความปลอดภัยของผู้ที่เข้าไปชมเป็น
สำคัญ

จากการศึกษาที่ตั้งของศาลาเฉลิมกรุง พบว่า เดิมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ซื้อที่ดินบริเวณระหว่างถนนเจริญกรุงและถนนพารุทธ์ช่วงหลังวังบูรพาภิรมย์

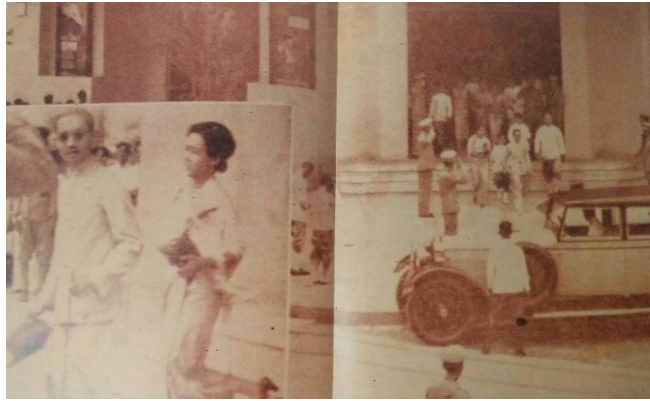
ระหว่างถนนบูรพาและถนนตรีเพชร โดยวางผังตัดถนนเป็นรูปกากบาทในพื้นที่ดินรูปสี่เหลี่ยมนี้ ด้วยว่าเดิมทรงพระราชดำริที่จะทำให้เป็นย่านการค้า แต่แนวพระราชดำรินี้ก็ได้บรรลุวัตถุประสงค์ ปล่อยให้กลายเป็นลานโล่งๆ ที่ตรงกลางมีถนนสองสายตัดกันเหลือไว้ ต่อมาผู้คนเรียกบริเวณนี้ว่าสนามน้ำจืด ด้วยเหตุที่ว่าที่บริเวณนั้นเป็นที่สำหรับการขนน้ำจืดมาแจกจ่าย เนื่องมาจากน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยากร่อยเพราะน้ำทะเลหนุน จึงมีชาวบ้านขนน้ำแจกจ่ายในพื้นที่นี้เป็นประจำ และในปัจจุบันนี้ศาลาเฉลิมกรุงจึงมีที่อยู่ตั้งอยู่เลขที่ 66 ถนนเจริญกรุง แขวงวังบูรพาภิรมย์ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของศาลาเฉลิมกรุงในฐานะโรงมหรสพที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้เป็นสถานที่หย่อนใจสำหรับประชาชนก็ได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันอาทิตย์ที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2476 โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีพิพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี (ม.ร.ว.มูล ดารากร) เป็นผู้แทนพระองค์มาประกอบ พิธีเปิดศาลาเฉลิมกรุง

ภาพที่ 1 วันเปิดศาลาเฉลิมกรุง
(ที่มา : ศาลาเฉลิมกรุง, 2537, หน้า 43)

จากภาพที่ 1 เป็นภาพที่ประชาชนทั้งหลายได้มาชุมนุมกันอย่างมากมายเพื่อรอชมพิธีเปิดของศาลาเฉลิมกรุง จากข่าวหนังสือพิมพ์ศรีกรุงฉบับวันพุธที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ.2476 ระบุว่าในงานพิธีเปิดศาลาเฉลิมกรุงนี้ มีประชาชนพากันไปชุมนุมมากมายจนรถรางและรถยนต์ที่สัญจรในถนนโดยรอบต้องพากันหยุดชะงักอยู่ชั่วคราว และเสียงของประชาชนที่ได้เข้าไปสัมผัสและชมภาพยนตร์ที่ศาลาเฉลิมกรุงต่างพากันออกปากว่ามีทั้งความงามและความสบาย และด้วยความที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง เมื่อสมัยแรกเริ่มนั้นได้รับความนิยมจากประชาชนที่ได้มาสัมผัส และบอกเล่ากันปากต่อปากจน ศาลาเฉลิมกรุงมีชื่อเสียงโด่งดัง ขนาดที่ว่าใครเป็นคนกรุงแล้วไม่รู้จักศาลาเฉลิมกรุงจะถือว่าเขย เพราะโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงเป็นโรงภาพยนตร์ชั้นหนึ่งที่ได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และเป็นโรงภาพยนตร์สำหรับฉายภาพยนตร์เสียงพร้อมทั้งมีเครื่องปรับอากาศเป็นโรงแรกในประเทศไทย มีระบบแสงสีที่แปลกตาและมีระบบเสียงที่สมบูรณ์แบบ อีกทั้งโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงยังเลือกฉายแต่ภาพยนตร์ชั้นดี ทั้งภาพยนตร์ไทยและต่างประเทศ บทบาทของศาลาเฉลิมกรุงเป็นภาพสะท้อนของสังคม ทำให้สามารถเข้าใจสภาพเศรษฐกิจของไทยในช่วง 90 ปีที่ผ่านมาได้เป็นอย่างดี ศาลาเฉลิมกรุงได้กำเนิดเกิดขึ้นมาได้ ด้วยพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ 9 ล้านบาท เพื่อเป็นทุนในการสร้าง

ภาพที่ 2 รัชกาลที่ 7 เสด็จเฉลิมกรุง
(ที่มา : ศาลาเฉลิมกรุง, 2537, หน้า 40)

จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง พบว่า คือมหรสพการแสดงอันทรงคุณค่าในศิลปวัฒนธรรมไทย และการแสดงระดับสากล ภาพยนตร์ ละครเวที ละครเพลง จำอวด การบรรเลงดนตรีจากวงออร์เคสตรา การแสดงคอนเสิร์ต การแสดงละครรำในโอกาสสำคัญ และการแสดงโขน นอกจากนี้ศาลาเฉลิมกรุงยังเป็นเวทีที่ได้รับโอกาสสำคัญในการจัดงานต่าง ๆ เป็นเวทีแห่งการประกวดร้องเพลง ประกาศรางวัล และเป็นพื้นที่สำหรับการจัดพิธีไหว้ครูนาฏศิลป์ไทย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ พบว่าศาลาเฉลิมกรุงได้มีพัฒนาการทางด้านสถานะภาพที่มีความหลากหลาย ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ห่ออกได้ 5 ประเด็น โดยแบ่งแต่ละประเด็นออกเป็นยุค ตามปีพุทธศักราชที่ทำการศึกษา ที่ได้ระบุไว้ในขอบเขตการวิจัยอย่างชัดเจนสถานะภาพของศาลาเฉลิมกรุงแบ่งตามบทบาทในแต่ละยุค จำแนกเป็น 5 ยุค ดังตารางต่อไปนี้

ยุคที่ 1	ภาพยนตร์ก่อนสงคราม	ปี พ.ศ.2476 – 2483
ยุคที่ 2	ละครเวทีช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2	ปี พ.ศ.2484 – 2488
ยุคที่ 3	ภาพยนตร์หลังสงคราม	ปี พ.ศ.2489 – 2528
ยุคที่ 4	โรงมหรสพระดับสากล	ปี พ.ศ.2528 – 2548
ยุคที่ 5	โขนศาลาเฉลิมกรุง	ปี พ.ศ.2548 - 2563

จากตารางสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ได้ ดังนี้

ยุคที่ 1 ภาพยนตร์ก่อนสงคราม พ.ศ.2476 – 2483 จุดเริ่มต้นของยุคภาพยนตร์ ศาลาเฉลิมกรุงที่ได้ทำการก่อสร้างแล้วเสร็จ พร้อมเปิดทำการในฐานะโรงภาพยนตร์ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ.2476 โดยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรีพัฒนรัตนราชโกษาธิบดี (ม.ร.ว.มุลดารากร) เป็นผู้แทนพระองค์มาประกอบพิธีเปิดศาลาเฉลิมกรุง เมื่อผู้แทนได้ทำการเจิมประตูใหญ่ด้านหน้าโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงแล้ว คณะกรรมการผู้จัดการศาลาเฉลิมกรุง จึงได้นำสวิตซ์ไฟฟ้าสำหรับเปิดม่านเวที และเมื่อม่านลายเทพพนมเปิดออกปรากฏพระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉายอยู่บนจอพร้อมกับเพลงสรรเสริญพระบารมีดังขึ้น ทุกคนที่อยู่ในโรงภาพยนตร์ต่างยืนขึ้น สงบนิ่งเพื่อเคารพต่อองค์พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานโรงภาพยนตร์แห่งนี้ไว้ระดับพระนคร หลังเพลงสรรเสริญพระบารมีจบลง แสงไฟที่มีสีสันต่าง ๆ ก็ฉายขึ้นที่จอ พร้อมกับการเปลี่ยนภาพฉายเป็นฉายาลักษณ์

หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม กฤดากร ทุกคนในโรงภาพยนตร์ต่างพากันปรบมือให้เกียรติในฐานะที่ท่านเป็นผู้ทรง
ออกแบบศาลาเฉลิมกรุง ครั้นจบการฉายฉายาลักษณ์หม่อมเจ้าสมัยเฉลิม การฉายภาพยนตร์จึงเริ่มขึ้น โดย
ภาพยนตร์เรื่องแรกที่ทำกรฉาย ณ ศาลาเฉลิมกรุง เป็นภาพยนตร์ต่างประเทศเสียงในฟิล์ม มีชื่อเรื่องว่า “มหา
ภัยใต้ทะเล” ถือได้ว่าเป็นประวัติศาสตร์ของยุคภาพยนตร์ที่ได้มีภาพยนตร์เสียงในฟิล์มเกิดขึ้นครั้งแรกที่ศาลา
เฉลิมกรุง และศาลาเฉลิมกรุงก็รุ่งเรืองโดยการบริการจัดการโดย บริษัท สหศินิมา จำกัด ดูแลในฐานะกิจการ
โรงภาพยนตร์เรื่อยมาจวบจน พ.ศ.2484

ยุคที่ 2 ละครเวทีช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ.2484 – 2488 ในยุคนี้ละครเวทีรุ่งเรืองมากในยุค
สงคราม โดยละครเวทีในยุคนี้ไม่ใช่ละครเวทีที่ใช้ผู้หญิงแสดงล้วน แต่จัดการแสดงโดยใช้ชายจริงหญิงแท้ในการ
แสดง และเล่นละครสมัยใหม่ที่ผู้ชมเรื่องราวมีบทเจรจา ละครเวทีในลักษณะนี้ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็ว
เพราะเป็นที่ถูกใจผู้ชมเนื่องจากได้รับบรรยากาศในการชมการแสดงที่มากขึ้น การแสดงละครเวทีที่จัดขึ้นก็ยังคง
มีการร้องเพลงประกอบในละคร จึงทำให้ผู้ที่มาแสดงละครเวทีนั้นต้องมีความสามารถในการร้องเพลงเป็น
พื้นฐาน การทำละครเวทีในยุคนี้มีคณะที่มีชื่อเสียง เช่น คณะศิวารมณ คณะปริตาลัย คณะผกาวัลลี เป็นต้น การ
แสดงละครเวทีในยุคนี้ เมื่อเล่นจบหนึ่งองค์ จะมีการเปลี่ยนฉากไปตามท้องเรื่อง โดยในการเปลี่ยนฉากนั้นใช้
เวลาประมาณ 10 นาที จึงต้องทำให้มีการปิดม่านเพื่อทำการขยับฉากด้านในม่าน และเพื่อไม่ให้ผู้ชมต้องเสีย
อารมณ์กับการรอกการเปลี่ยนฉาก จึงได้มีการหานักร้องเสียงดีมาคอยร้องเพลงคั่นระหว่างการเปลี่ยนฉากนี้ จึง
ทำให้เกิดคำที่กล่าวขานกันต่อ ๆ มาว่า “นักร้องหน้าม่าน” หลังจากที่สงครามสิ้นสุดลง ภาพยนตร์ก็ค่อย ๆ
กลับมาฟื้นฟูก่อนอีกครั้ง

ยุคที่ 3 ภาพยนตร์หลังสงคราม พ.ศ.2489 – 2528 ช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 หลังจากที่สงคราม
สิ้นสุดลง ภาพยนตร์ก็ค่อย ๆ กลับมาฟื้นฟูก่อนอีกครั้ง ความรุ่งเรืองอย่างแท้จริงของภาพยนตร์ในยุคหลัง
สงครามเริ่มต้นที่ศาลาเฉลิมกรุง เมื่อหนัง 16 มม. เรื่อง “สุภาพบุรุษเสือไทย” อำนาจการสร้างโดยแท้ ประกาศ
วุฒิสารและกำกับกรแสดงโดยหม่อมเจ้า ศุภรธรรมดิศ ดิศกุล ได้เข้าฉายประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก
ต่อมาคณะรัฐมนตรี (จอมพล ป.) ยอมรับหลักการข้อเสนอของคณะกรรมการดำเนินการประสานงานทาง
เศรษฐกิจ (ค.ป.ส) ที่เสนอให้ตั้งการสร้างโรงภาพยนตร์ เพราะเป็นการบั่นทอนทางเศรษฐกิจทำให้เงินตรารั่วไหล
ออกนอกประเทศปีละมาก ๆ อีกทั้งประเทศไทยมีสถานีโทรทัศน์แห่งแรกเกิดขึ้นในนาม “ช่อง 4 บางขุน
พรหม” แต่ความสามารถในการเผยแพร่สัญญาณยังไม่กว้างไกลนักจึงทำให้ไม่เกิดผลกระทบต่อกิจการโรง
ภาพยนตร์มากนัก ภายหลังจากประเทศไทยเข้าสู่ยุคเผด็จการทหาร แต่กิจการโรงภาพยนตร์และการสร้าง
ภาพยนตร์ยังคงเฟื่องฟู แต่กลับไม่ใช่โรงภาพยนตร์ที่อยู่ในกรุงเทพฯ โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลสั่งให้เร่งพัฒนา
ชนบท โรงภาพยนตร์ตามหัวเมืองต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นมากมาย ขณะที่โรงภาพยนตร์ในกรุงเทพฯก็ขยายตัวเพิ่มขึ้น
อีกหลายโรง จึงเป็นเหตุให้โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงเริ่มซบเซา ในขณะที่โรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุง
เริ่มอ่อนกำลังลง ก็เกิดการขยายตัวของกิจการโทรทัศน์และการเติบโตของแถบบันทึกภาพโทรทัศน์ที่เรียกว่า
วิดีโอ สุดท้ายโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงก็เดินทางมาถึงจุดพักของยุคภาพยนตร์

ยุคที่ 4 โรงมหรสพระดับสากล พ.ศ.2528 – 2548 ศาลาเฉลิมกรุงเข้ามาอยู่ในการดูแลของบริษัท
เฉลิมกรุงมณีสถิตน์ มีการบริหารศาลาเฉลิมกรุงให้เป็นโรงมหรสพเพื่อการแสดงระดับสากล เป็นที่เชิดหน้าชูตา
ของประเทศต่อไป วันที่ 5 ตุลาคม 2535 ศาลาเฉลิมกรุงปิดตัวลงชั่วคราว เพื่อการปรับปรุงครั้งใหญ่ ให้เข้าสู่
บทบาทใหม่ในฐานะเวทีเพื่อการแสดง ต่างจากเดิมที่ทำหน้าที่หลักในฐานะโรงภาพยนตร์ มีการปรับจำนวนที่
นั่งของผู้ชมลงให้ไม่บังระดับสายตากันขณะชมการแสดง จากเดิมที่เคยมีที่นั่งกว่าพันที่นั่ง ลดที่นั่งเหลือเพียง
หลักร้อยเท่านั้น พร้อมทั้งขยายเวทีเพิ่มขึ้นอีก 6 เมตร เพื่อรองรับการแสดงที่ต้องใช้พื้นที่ในการแสดง รวมทั้ง
ทำเวทีให้เป็นระบบไฮดรอลิกเพื่อยกผู้แสดงหรือฉากบางฉากขึ้น(นฤมล ล้อมทอง, 2563, สัมภาษณ์) วันที่ 2

กรกฎาคม 2536 ศาลาเฉลิมกรุงมีอายุครบรอบ 60 ปี ได้เปิดตัวขึ้นอีกครั้ง ในนาม “เฉลิมกรุงรอยัลเธียเตอร์” พร้อมกับการแสดงที่มีชื่อว่า “โชนจินตนาถมิตร” อันหมายถึงการนำจินตนาการมาสร้างให้เกิดความสมจริง โดยใช้มหากาพย์รามายณะ หรือที่คนไทยรู้จักกันในนามรามเกียรติ์มาเป็นเรื่องหลักในการถ่ายทอดจินตนาการ บริษัทเฉลิมกรุงมณีทัศน์ได้มีการปรับเปลี่ยนเวทีเฉลิมกรุงรอยัลเธียเตอร์อีกครั้ง ด้วยการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมแบบไทยไม่สามารถทำให้เฉลิมกรุงรอยัลเธียเตอร์ยืนหยัดอยู่ได้ ในฐานะของผู้บริหารอย่างเฉลิมกรุงมณีทัศน์ จึงรับพิจารณาการขอเช่าพื้นที่แสดงแบบเป็นราย ๆ ไป โดยที่ทางบริษัทฯ ได้มีจัดการแสดงเหลือเพียงรายการเดียวคือ “ศาลาเพลง” ซึ่งจัดขึ้นประจำทุกปี ปีละ 1 ครั้ง และอีกหนึ่งรายการคือ “ชมรมคนรักมิตร” จัดขึ้นสำหรับรำลึกถึงพระเอกหนังผู้ยิ่งใหญ่แห่งวงการภาพยนตร์ไทย รายการนี้จะมีคนมาร่วมกันอย่างมากมาย ซึ่งทั้ง 2 รายการนี้นั้นสามารถเรียกคนดูและทำให้ศาลาเฉลิมกรุงกลับมาประสบความสำเร็จอีกครั้ง และเมื่อศาลาเฉลิมกรุงได้มีการบริหารจัดการรับพิจารณาให้เข้าใช้พื้นที่ เวทีเริ่มมีสีสัน บริบท และภาพใหม่ ๆ ไว้ให้ได้จดจำ ไม่ว่าจะเป็นการจัดแสดงดนตรี การแสดงคอนเสิร์ต การจัดการประกวดร้องเพลง จัดการแสดงลิเก และเป็นเวทีแห่งโอกาสอีกมากมาย ภายหลังจากต่อมา สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ จึงได้ก่อตั้ง “มูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง” ขึ้นตามนโยบายเชิงสังคมในการอนุรักษ์ไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทย ด้วยความมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งที่จะดำรงไว้ซึ่งศาลาเฉลิมกรุงให้อยู่คู่ชาติ และคนไทยตลอดไป “มูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง” ได้ทำพิธีเปิดที่ทำการมูลนิธิอย่างเป็นทางการในวันที่ 2 กรกฎาคม 2548 ณ ห้องสมัยเฉลิม ศาลาเฉลิมกรุง นับเป็นโอกาสอันดีเนื่องด้วยในวันเดียวกันนี้ เป็นวันที่ศาลาเฉลิมกรุงได้เปิดดำเนินการครบ 72 ปี โดยมี ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นประธานในพิธีเปิดที่ทำการมูลนิธิ และพร้อมที่จะพัฒนาศาลาเฉลิมกรุงให้คงอยู่เป็นโรงมหรสพหลวงของประเทศไทยต่อไป

ยุคที่ 5 โชนศาลาเฉลิมกรุง พ.ศ.2548 - 2563 ได้มีการจัดการแสดงโชนขึ้นอีกครั้ง ซึ่งในการจัดแสดงโชนครั้งนี้อยู่ในการดูแลของมูลนิธิศาลาเฉลิมกรุง เริ่มการแสดงขึ้นในเดือนธันวาคม 2548 โดยมูลนิธิศาลาเฉลิมกรุงร่วมกับสำนักทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จัดเป็นโครงการที่มีชื่อว่า “โชนศาลาเฉลิมกรุง” เพื่อให้เข้าใจง่าย แต่ยังคงความอลังการ ยิ่งใหญ่ ตลอดทั้งตัวแสดง และฉากเหมือนเดิม โดยพัฒนาให้มีความแปลกใหม่ต่อไป มีจุดเด่นของการแสดงคือ เน้นการพากย์ - เจรจาเป็นหลัก ซึ่งถือว่าเป็นอนุรักษ์รูปแบบการแสดงโชนอย่างโบราณ ที่แต่เดิมจะเน้นการพากย์ - เจรจาเป็นหลัก ก่อนจะมีการนำการร้องประกอบการแสดงเข้ามาใช้อย่างละครใน (ไพโรจน์ ทองคำสุก, 2564, สัมภาษณ์) จัดแสดงเนื่องในโอกาสสมทวมงคลสมัยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชครองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี จัดแสดงโชนเรื่องรามเกียรติ์ “ชุดพระจักรวาทาร” จัดแสดงจบจบวันที่ 1 กรกฎาคม 2549 ต่อมาไม่นาน ในวันที่ 20 กรกฎาคม 2549 เปลี่ยนเป็นการแสดงโชน “ชุดหนุมานชาญกำแหง” เพื่อเฉลิมพระเกียรติเนื่องในโอกาสสมทวมงคลเฉลิมพระชนพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ครบ 80 พรรษา จัดเป็นการแสดงระยะยาวไปจนถึง วันที่ 3 กรกฎาคม 2553 หลังจากนั้น ก็ได้มีการเปลี่ยนตอนของการแสดงโชน เปลี่ยนเป็น “ชุดหนุมานข้าราชการพระจักรี” เนื่องในโอกาสสมทวมงคลเฉลิมพระชนพรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช 83 พรรษา และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ 78 พรรษา จัดแสดงยืนยาวมาจนถึง ปีพุทธศักราช 2561 และเมื่อโชนศาลาเฉลิมกรุงนั้นจัดแสดงไปได้อย่างลงตัวแล้ว จึงได้มีพันธกิจที่จะต้องกระทำให้สืบเนื่องกันไป คือให้ความสำคัญกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมายังประเทศไทย ในระยะเวลาที่จำกัด สามารถเดินทางเข้ามาชมการแสดงโชนได้ถึง 2 วัน ที่ได้ทำการจัดแสดง ในทุกวันพฤหัสบดี และวันศุกร์ รอบ 19.00 น. อีกทั้งยังเป็นที่ยอมรับแขกบ้านแขกเมืองได้ตามวันเวลาที่กำหนดโดยรัฐบาล ที่ไม่ต้องมอบให้เป็นหน้าที่ของกรมศิลปากรจัดโชนให้ชม แต่สามารถเข้าชมที่ศาลาเฉลิมกรุงได้ ในส่วนของประชาชนคนไทยที่อายุมากกว่า 60 ปี สามารถนำบัตรประจำตัวประชาชนมายื่นเพื่อขอลดราคาบัตรเข้า

ชมการแสดงได้ และที่สำคัญหน่วยงาน องค์กร หรือโรงเรียนใด ที่มีความประสงค์จะพานักเรียนมาเข้าชมการแสดง โขน สามารถขอให้จัดรอบพิเศษในเวลากลางวันได้ เพื่อให้นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียนได้มีโอกาสได้ชมการแสดงโขนอันเป็นศิลปวัฒนธรรมของไทย และแต่เดิมนั้นโขนจะเป็นการแสดงที่เล่นได้ยืดยาว อาจทำให้เกิดความเบื่อหน่ายจากผู้เข้าชมการแสดง พันธกิจของศาลาเฉลิมกรุงจึงได้มีการปรับปรุงรูปแบบการแสดงให้ทุกเพศทุกวัยชมการแสดงได้อย่างเพลิดเพลิน และน่าติดตาม โดยยึดแนวความคิดการจัดทำที่ว่า ไม่เล่นโขนเป็นตอน ๆ แบบสมัยโบราณ หากจับเอาตั้งแต่ต้นเรื่องอย่างย่อ ๆ แล้วไปจบในตอนที่พระรามเป็นฝ่ายชนะ ทศกัณฐ์ เพื่อให้เรื่องจบลงอย่างสมบูรณ์ เนื่องจากเป็นการย่นระยะเวลาให้กระชับ ดำเนินเรื่องด้วยความรวดเร็ว มีการจัดแทรกตัวละครที่มีความตลกให้คนดูได้ผ่อนคลาย มีคำบรรยายภาษาอังกฤษขึ้นจอเหนือเวทีการแสดง เวลาที่ใช้ในการแสดงทั้ง 1 ชั่วโมง 30 นาที การจัดการแสดงโขนของศาลาเฉลิมกรุงนั้น ยึดรูปแบบโบราณที่มีเพียงการพากย์ – เจรจา ไม่มีการขับร้อง แต่การที่มีการจัดฉากตามท้องเรื่องทำให้โขนมีลักษณะเฉพาะอีกประเภทหนึ่ง รวมทั้งใช้วิธีการย่อเรื่องให้จบความโดยสมบูรณ์และเขียนบทให้สั้นลง (ศุภชัย จันทรสุวรรณ, 2565, สัมภาษณ์)

ในปี พ.ศ.2561 – ปัจจุบัน ได้มีการปรับเปลี่ยนรอบการแสดง มาเป็นรอบนักท่องเที่ยว มีการจัดขายบัตรเข้าชมการแสดงจากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวที่เข้าเที่ยวชมภายในวัด ได้มาชมการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุง การเข้าชมโขนในรอบนักท่องเที่ยวนั้นได้รับความนิยมเป็นอย่างมากจากนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศ มีนักท่องเที่ยวกว่า 100 คน ในการเข้าชมการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุง ต่อ 1 รอบ ซึ่งภายใน 1 วันนั้น จะมีการจัดการแสดงโขนรอบนักท่องเที่ยวทั้งหมด 5 รอบ ฉะนั้นการแสดงโขนศาลาเฉลิมกรุงรอบนักท่องเที่ยวนั้น จึงได้เสียงตอบรับอย่างดีจากนักท่องเที่ยวจากนานาประเทศ โดยการแสดงโขนรอบนักท่องเที่ยวนั้นได้จัดการแสดงมาจนถึงปัจจุบัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุงพบว่า สามารถแบ่งการแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง ออกเป็น 5 ยุคเรียงตามลำดับ ดังนี้ 1) ภาพยนตร์ก่อนสงคราม พ.ศ.2476 – 2483 เป็นการนำเข้าภาพยนตร์เสียงในฟิล์มจากประเทศสหรัฐอเมริกา 2) ละครเวทีช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 พ.ศ.2484 – 2488 เป็นยุคที่ไม่สามารถนำเข้าภาพยนตร์จากประเทศสหรัฐอเมริกาได้ จึงนำเอาละครเวที จากคณะละครที่มีชื่อเสียงมาแสดงแทนการฉายภาพยนตร์ 3) ภาพยนตร์หลังสงคราม พ.ศ.2489 – 2528 เป็นยุคของภาพยนตร์ที่มีความยาวนานที่สุด นอกจากการนำเข้าฟิล์มฉายภาพยนตร์จากต่างชาติแล้ว ยุคนี้ยังเป็นยุคที่คนไทยสามารถผลิตภาพยนตร์ได้เอง อีกทั้งมีปัจจัยหลายด้านเข้ามาแย่งความนิยมไปจากการชมภาพยนตร์ 4) โรงมหรสพระดับสากล พ.ศ.2528 – 2548 เป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ มีการปิดเพื่อปรับปรุงภายใน เปลี่ยนจากโรงภาพยนตร์ให้เป็นโรงมหรสพระดับสากล 5) โขนศาลาเฉลิมกรุง พ.ศ.2548 - 2563 เป็นยุคที่เริ่มนำเอาการแสดงโขนมาจัดแสดงประจำที่ศาลาเฉลิมกรุง บทบาทศาลาเฉลิมกรุง ในยุคต่าง ๆ จะเห็นได้ชัดว่าในแต่ละยุคนั้น ได้มีช่วงเวลาที่ค่อนข้างจะทับซ้อนกัน เนื่องจากสภาพสังคม สงคราม การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และค่าความนิยม ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของแต่ละยุค ศาลาเฉลิมกรุงตลอดระยะเวลา 89 ปี ต้องผ่านสภาวะที่วิกฤตและกดดันมาเสมอ แต่ก็ยังคงฝ่าฟันอุปสรรคเหล่านั้นมาได้ ด้วยการบริหารจัดการที่ยึดมั่นในพระราชปณิธานแห่งสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว และยึดหลักการ วิสัยทัศน์ พันธกิจ และวัตถุประสงค์ ในการบริหารจัดการ ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ศาลาเฉลิมกรุง ได้มีคุณูปการต่อวงการศิลปะการแสดงของประเทศไทยอย่างมาก ศาลาเฉลิมกรุง จึงเปรียบได้ว่าเสมือนพระบรมราชานุสรณ์อันยิ่งใหญ่ที่สืบทอดพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระ

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระราชทานโรงมหรสพหลวงแห่งนี้ให้เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ พสกนิกรชาวไทย และนานาอารยชนตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

การแสดง ณ ศาลาเฉลิมกรุง นอกจากประวัติศาสตร์ทางการแสดง ยังมีเรื่องสำคัญที่ควรค่าแก่การศึกษาต่อ ได้แก่ เรื่องสถาปัตยกรรมโครงสร้างของศาลาเฉลิมกรุง ทั้งภายใน และภายนอก เป็นหัวข้อที่ควรจะศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2538). **ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโขน**. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครุสภา
- กฤษรา (ชูโรमान) วริศราภุริษา. (2551). **งานฉกละคร 1**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ใจรัก จันทรสิน. (2562). **สถาปัตยกรรมสมัยใหม่กลุ่มสถาปนิกไทยรุ่นบุกเบิก พ.ศ.2459 – 2508**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ทวีศักดิ์ ตั้งปฐมวงศ์. **การปฏิวัติที่ถุกนิยามใหม่**. ฉบับที่ 3. (1932)
- ธนาทิพ ฉัตรภูติ. (2547). **ตำนานโรงหนัง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เวลาดี.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2492). **โขน**. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของครุสภา
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2546). **โรงละคร แนวคิดการออกแบบ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2547). **วิวัฒนาการนาฏศิลป์ไทยในกรุงรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นฤมล ล้อมทอง. **กรรมการผู้จัดการศาลาเฉลิมกรุง**. สัมภาษณ์. 9 มกราคม 2563.
- ศุภชัย จันทรสุวรรณ. **ศิลปินแห่งชาติ**. สัมภาษณ์. 6 มกราคม 2565.
- ไพโรจน์ ทองคำสุก. **ราชบัณฑิต**. สัมภาษณ์. 27 ธันวาคม 2564.

ถอดบทเรียนการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. Lesson Learned from Co-Creation The Happiness Online Classroom in STOU Style

หัสพร ทองแดง (Hassaporn Thongdaeng)^{1*}

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
(Lecturer in Communication Arts Sukhothai Thammathirat Open University)

*Corresponding Author. E-mail : Hassaporn.tho@stou.ac.th

(Received: February 28, 2023; Revised: May 19, 2023; Accepted: May 23, 2023)

บทคัดย่อ

การแพร่กระจายของไวรัสโคโรนา 19 ที่มีความรุนแรงในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตของคนทั้งโลก ด้านการศึกษาเป็นอีกด้านที่ได้รับผลกระทบทำให้เกิดรูปแบบการจัดการ การเรียนการสอนโดยนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ไขสถานการณ์ รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็น รูปแบบหนึ่งที่เป็นที่สนใจและเป็นที่ยอมรับนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์วิชาด้านเทคโนโลยีและการ สื่อสารกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มสธ. สู่ห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. และ 2) เพื่อเสนอ แนวทางการพัฒนาร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. อย่างมีประสิทธิภาพ ระเบียบวิธี การวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพการถอดบทเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มและการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบการสนทนากลุ่มแบบ กึ่งโครงสร้าง ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ผลการวิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์โดยนำ ข้อมูลที่ได้มาจัดเป็นหมวดหมู่ แล้วทำการสังเคราะห์นำเสนอออกมาเป็นการสร้างข้อสรุปตามประเด็นแนว คำถาม ผลการวิจัยพบว่า การร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขเพื่อให้มีประสิทธิภาพจะมีหลักสำคัญ คือ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 2) การออกแบบรูปแบบควรมีบรรยาย เนื้อหาสาระและการฝึกปฏิบัติ 3) ระบบที่ใช้ในการเรียนออนไลน์เป็นระบบที่ผู้เรียนและผู้สอนคุ้นเคย 4) การ เปิดหน้ากล่องตลอดการเรียน 5) การจัดการเรียนการสอนมีความยืดหยุ่น 6) อาจารย์ผู้สอนต้องเป็นกันเอง มี เทคนิคการสอนที่ดี และ 7) การแบ่งกลุ่มย่อยในการทำกิจกรรมกลุ่มจะทำให้ผู้เรียนสนุก

คำสำคัญ: การถอดบทเรียน; การร่วมสร้าง; ห้องเรียนออนไลน์

Abstract

The spread of the Coronavirus 19 that has become severe in recent time has been affecting the lives of people all over the world. Education is another area that has been affected, resulting in a form of teaching and learning management that uses technology to help resolve the situation. Online teaching and learning is one of the interesting and popular models used in various educational institutions. The objectives of this research were 1) To translate the lessons learned on online teaching and learning in technology and communication courses for undergraduate students at the university to contribute to an online classroom of happiness according to the STOU style 2) To propose development guidelines

for co-creating an online classroom of happiness in the STOU style effectively. The research methods used are qualitative research Data were collected through focus group discussions and in-depth interviews with key informants. The tools were in-depth interviews and semi-structured focus group discussion. The data was collected by the researcher. For data analysis, the obtained data were categorized, synthesized, and drawn into a conclusion based on the questions. The results show that to create an effective online classroom of happiness, there are important principles including 1) Engagement should be built between learners and teachers in every step. 2) The instructional design should include content descriptions and practical exercises. 3) The system used for online learning is a system that students and teachers are familiar with. 4) Cameras should be turned on throughout the lesson. 5) Teaching and learning management is flexible. 6) Teachers must be friendly and implement good teaching techniques. And 7) Dividing students into small groups when doing group activities will make them enjoy.

Keywords: Lesson Learned, Co-Creation, Online Classroom

บทนำ

สถานการณ์โรคระบาดที่เกิดจากเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ในปี ค.ศ. 2019 โดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ประกาศตั้งชื่ออย่างเป็นทางการสำหรับเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ โดยใช้ชื่อว่า 2019 โควิด-19 “COVID-“ ซึ่งย่อมาจาก 19 coronavirus disease starting in หรือโรคไวรัสโคโรนาที่เริ่มต้นใน ”2019 2019 ปี” (hfocus ,2020) ส่งผลกระทบกับสถาบันการศึกษาทั่วโลกต้องปิดห้องเรียนและกลับมาเปิดเมื่อสถานการณ์คลี่คลาย บางแห่งก็ปรับด้วยการจัดการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งผู้สอนต้องปรับวิธีการสอน ต้องมีการพัฒนาด้านการนำเทคโนโลยีมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องปรับตัวกับวิถีชีวิตใหม่ (new normal) ผู้ปกครองเกิดความกังวลและต้องปรับตัวด้วยการจัดหาส่งเสริมสนับสนุนสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้รองรับระบบการศึกษา นับเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่แบบก้าวกระโดดทางการศึกษาที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องเรียนรู้ ปรับตัว แก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้น และร่วมสร้างประสบการณ์สู่ความสำเร็จของการเรียนออนไลน์ ที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ผสมผสานกันทั้ง ระบบอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์การสื่อสาร แพลตฟอร์มการเรียน เป็นต้น (disrupt, 2563)

ปัจจุบันระบบการเรียนการสอนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเรียกกันในชื่อการเรียนออนไลน์ หรือ อีเลิร์นนิง (e-Learning) ย่อมาจากคำว่า Electronic Learning ได้รับความนิยมเป็นอย่างมากทั้งในองค์กรภาครัฐ เอกชนและสถาบันการศึกษา ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลาไม่จำกัดเรื่องอุปกรณ์ ระยะเวลา และสถานที่เรียน ซึ่งเป็นการลดช่องว่างทางการศึกษา ทำให้ทุกคนสามารถเข้าเรียนรู้ได้เท่าเทียมกันตลอด 24 ชั่วโมง (Joshua St; สิริพร อินทร์สนธิ์, 2563; อาณัติ รัตนธิรกุล, 2558; โอบาส เกาไศยาภรณ์ และคณะ , (2560) การเรียนรู้ออนไลน์เป็นส่วนหนึ่งของ “การเรียนทางไกล ” โดยจัดการเรียนการสอนผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ อุปกรณ์พกพาหน้าจอสัมผัสมีการนำเสนอในรูปแบบข้อความ ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียง และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน นับเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เข้าถึงโดยสะดวก มีการออกแบบที่ดีให้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียนและมีสภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ที่เอื้อให้กับผู้เรียนสามารถเข้าเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัยเพื่อพัฒนาตนเองจากทุก

สถานที่ ทุกเวลา ผ่านช่องทางและรูปแบบที่มีความหลากหลายใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ที่อยู่ในรูปแบบของเทคโนโลยีดิจิทัลต่าง ๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนตามสไตล์ มสธ. ที่เป็นมหาวิทยาลัยเปิด มีการเรียนทางไกลตามอัธยาศัย มสธ.มีปณิธาน “มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชในฐานะเป็นมหาวิทยาลัยในระบบเปิด ยึดหลักการศึกษาดลอดชีวิต มุ่งพัฒนาคุณภาพของประชาชนทั่วไป เพิ่มพูนวิทยฐานะแก่ ผู้ประกอบอาชีพและขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับทุกคน เพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคมด้วยการจัดระบบการเรียนการสอนทางไกล ซึ่งใช้สื่อการสอนทางไปรษณีย์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ สื่อออนไลน์ และวิธีการอื่นที่ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องเข้าชั้นเรียนตามปกติ” (มสธ. 2566) และตามคำขวัญหรือสโลแกนของมหาวิทยาลัยที่กล่าวว่า “มสธ. ที่ไหน เวลาใด ใครก็เรียนได้” (มสธ. 2566)

จากสถานการณ์วิกฤตโควิด-19 ทำให้มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชได้รับผลกระทบอย่างหนักเช่นกัน การเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ถือเป็นสิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นกับทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยที่ผ่านมาการเรียนการสอนจะเน้นผ่านสื่อหนังสือ เอกสารประกอบการสอน สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในรูปแบบเสียง คลิปวิดีโอ บรรยายสรุปเนื้อหา และมีการจัดการสอนเสริมเผชิญหน้าตามโรงเรียนที่เป็นศูนย์ความร่วมมือกับทาง มสธ. โดยมีทั้งแบบเก็บคะแนนและไม่เก็บคะแนนให้กับนักศึกษาโดยไม่ได้มีการบังคับขึ้นอยู่กับการเลือกตัดสินใจของนักศึกษาเองว่าต้องการเรียนในรูปแบบใด โดยการเรียนการสอนออนไลน์ผ่านระบบไมโครซอฟท์ทีม หรือ MS TEAMS เพิ่งได้เริ่มมีการนำมาใช้ในช่วงเริ่มมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 ประมาณกลางปี 2019 แต่ด้วยนักศึกษาของทางมหาวิทยาลัยมีความหลากหลาย การเรียนรู้และเข้าถึงเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลมีความแตกต่างกันและมีจำนวนไม่น้อยที่มีการกลัวและปฏิเสธเทคโนโลยี จึงเป็นความท้าทายที่สำคัญและก็เป็นโอกาสที่ดีที่เป็นสิ่งกระตุ้นให้ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเร่งพัฒนาตนเองอย่างก้าวกระโดดร่วมกันเพื่อสร้างการเรียนการสอนในสถานการณ์วิกฤตในยุคที่ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว หรือที่เรียกกันว่า ยุคดิจิทัลดิสรรัปชั่น จึงทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นว่าสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพที่ดี ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องมีความสุขร่วมกัน จึงเกิดการวิจัย “ถอดบทเรียนการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ.” เพื่อค้นหาศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จ ความต้องการของผู้เรียน รูปแบบกิจกรรมระหว่างการเรียนการสอน ปัญหาอุปสรรค ความสอดคล้องกับสไตล์ มสธ. นั่นคือการที่อาจารย์ทำหน้าที่เป็นทั้งผู้สอนและผู้อำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาได้รับความรู้อย่างเต็มที่ มีความเท่าเทียมทางการศึกษาผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นใคร อยู่ที่ไหน และเวลาใดก็สามารถเรียนกับ มสธ.ได้ และนำไปสู่ข้อเสนอแนวทางการพัฒนาร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้งานวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งรูปแบบการเรียนในระบบ นอกกระบบ หรือตามอัธยาศัย หรือการจัดหลักสูตรอบรมระยะสั้นหรือระยะยาวผ่านระบบออนไลน์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์วิชาด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารกับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มสธ. สู่ห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ.
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. อย่างมีประสิทธิภาพ

การทบทวนวรรณกรรม

การเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ (Co - Creation Learning) เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) วิธีการหนึ่ง โดยผู้สอนใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ต่างๆ ที่ทำให้ผู้เรียนได้ใช้ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาคุณลักษณะการเป็น บุคคลแห่งการเรียนรู้ นิสัยใฝ่เรียนรู้ และนิสัยรักการปรับปรุง และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นรากฐานของการสร้างสรรค์ โดยมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) กระตุ้นความสนใจสร้างสรรค์นวัตกรรม 2) วิเคราะห์ สังเคราะห์ ก่อกำเนิด Idea 3) แสวงหาเครือข่ายความร่วมมือ 4) ร่วมกันพัฒนา นวัตกรรม 5) ขยายผลและแบ่งปัน (Catherine Bovill. 2020)

บทบาทผู้สอนในการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์มีหลักสำคัญ 5 ประการคือ 1. กระตุ้นความอยากรู้อยากทำของผู้เรียน ผู้สอนอาจใช้การเล่าเรื่อง การใช้สื่อ การพาผู้เรียนไปในแหล่งการเรียนรู้เพื่อเป็นการกระตุ้นความอยากรู้อยากทำของผู้เรียน 2. เสริมสร้างคุณลักษณะการแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าที่มักจะตั้งคำถามว่า “มีอะไรที่ดีกว่านี้อีกหรือไม่” ซึ่งเป็นคำถามเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ 3. เปิดโอกาสให้คิดมากกว่าการสอนให้เชื่อตาม การเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนใช้ความคิดและจินตนาการจะเป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมองเห็นภาพ ช่วยทำให้ผู้เรียนมีวิสัยทัศน์หรือภาพอนาคตอย่างชัดเจน 4. อำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ของผู้เรียนเป็นกระบวนการ ที่ต้องมีการวางแผน การดำเนินการ การประเมินผล และการปรับปรุง แก้ไข ผู้สอนจึงต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการสร้างสรรค์ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยการให้การส่งเสริม สนับสนุนทรัพยากรต่างๆ การให้คำแนะนำ คำชี้แนะ และอาจจะต้องเข้าไปเรียนรู้และพัฒนาร่วมกับผู้เรียน 5. ประเมินตามสภาพจริง เน้นการประเมินกระบวนการเรียนรู้ การประเมินตามสภาพจริงเป็นหัวใจสำคัญของการตรวจสอบทักษะการสร้างสรรค์ของผู้เรียน ที่ผู้สอนใช้วิธีการประเมินที่หลากหลาย สอดคล้องกับกระบวนการและกิจกรรมการสร้างสรรค์ของผู้เรียน และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการตัดสินผู้เรียน (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2563)

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยคุณภาพรูปแบบการถอดบทเรียนการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. ด้วยการสนทนากลุ่มและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เรียนซึ่งเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ร่วมกับการถอดบทเรียนจากอาจารย์ผู้สอน

กลุ่มประชากร คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการปกครอง ท้องที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร โดยนักศึกษาในกลุ่มนี้เป็นนักปกครองท้องที่จังหวัดนนทบุรี ปทุมธานี อยุธยา อ่างทอง สิงห์บุรี นครนายก สมุทรปราการ สระบุรี และสมุทรสาคร รวม 9 จังหวัด มีจำนวนทั้งหมด 59 คน เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลายด้านตำแหน่ง มีทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล เป็นต้น มีความหลากหลายทางด้านอายุ ความรู้ความสามารถพื้นฐาน ซึ่งหลักสูตรนี้เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชและกระทรวงมหาดไทย ซึ่งจะมีการจัดรูปแบบการเรียนการสอนเสริมเก็บคะแนน 3 ครั้ง ครั้งละ 2 วัน (วันเสาร์และวันอาทิตย์) วันละ 5 ชั่วโมง ตั้งแต่ เวลา 09.00 น. – 12.00 น. และ 13.00 น. – 15.00 น. คะแนนเก็บ 60 คะแนน และสอบปลายภาคอีก 40 คะแนน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก การสนทนากลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้เรียน 5 กลุ่ม โดยมี 1 กลุ่มที่มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลัก 11 คน และอีก 4 กลุ่ม มีจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มละ 12 คน รวมทั้งหมด 59 คน สำหรับผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์เชิงลึกคือตัวแทนผู้นำของแต่ละกลุ่มย่อยรวมทั้งหมด 5 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการพูดคุยตามแนวประเด็นคำถามที่กำหนดไว้และไม่ให้มีกระทบกับการเรียนการสอนซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูล การสนทนากลุ่มในตอนผู้สอนให้นักศึกษาแยกเข้ากลุ่มย่อยเพื่อทำงานกลุ่มแล้วผู้สอนจะเข้าไปทักทายพูดคุย แนะนำในแต่ละกลุ่ม ประมาณ 30 นาทีต่อครั้ง รวมทั้งหมด 4 ครั้ง พยายามให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น ซึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยขออนุญาตบันทึกการเรียนการสอนทั้งหมดเพื่อให้ผู้เรียนสามารถกลับไปชมหรือฟังในส่วนที่ตามไม่ทันย้อนหลัง ซึ่งการเข้ากลุ่มย่อยผู้วิจัยได้ทำการจดบันทึกย่อข้อคำตอบที่โดดเด่นน่าสนใจ และประเด็นหลัก ประเด็นสำคัญ พร้อมกับย้อนดูคลิปวิดีโอที่ได้บันทึกไว้แล้ว ดำเนินการสรุปประเด็นหลัก ๆ เพื่อนำไปจัดหมวดหมู่แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์สร้างเป็นข้อสรุป

ส่วนการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลกับตัวแทนผู้นำกลุ่มกลุ่มละ 1 ท่าน ของทั้ง 5 กลุ่มย่อย รวม 5 ท่าน ทำการสัมภาษณ์หลักจากการเรียนการสอนครบ 2 ครั้งแล้วผ่านไปประมาณ 1 เดือน โดยสอบถามเชิงลึกตัวต่อตัวตามประเด็นแนวคำถามเช่นเดียวกับการสนทนากลุ่มแต่จะสอบถามในเชิงลึกมากขึ้นและสอบถามในประเด็นที่ยังมีความไม่ครบถ้วนของข้อมูลเพิ่มเติมจากการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสนทนากลุ่มแบบกึ่งโครงสร้าง โดยเป็นแนวประเด็นคำถาม ประกอบด้วย ความคิด ความกังวล ปัญหา อุปสรรค และความคาดหวังที่จะได้รับการเรียน รูปแบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ผ่าน ระบบ MS TEAMS ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อผู้สอนและสิ่งที่ผู้สอนควรพัฒนาปรับปรุง และปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดระหว่างเรียนในรูปแบบออนไลน์ สิ่งที่ได้จากการเรียนและคาดว่าจะนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมและสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขที่ประทับใจและไม่ชอบ ความสอดคล้องกับสไตล์ มสธ. และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ ซึ่งในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทำการวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ด้วยการพรรณนา หลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสร้างข้อสรุปในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. อย่างมีประสิทธิภาพ

การถอดบทเรียนรูปแบบการสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุข

การถอดบทเรียนการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ด้วยระบบไมโครซอฟต์ทีม (MS TEAMS) กับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ การบริหารการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช ภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร 2 ครั้ง คือ ในวันที่ 15 -16 มกราคม พ.ศ. 2565 และวันที่ 29 – 30 มกราคม พ.ศ. 2565 ช่วงเวลา 09.00 – 15.00 น.

การวางแผนจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในด้านรูปแบบ กำหนดการ และกิจกรรม ผู้สอนได้มีการเตรียมในเรื่องหลักคือ 1) การแบ่งกลุ่มนักศึกษาในการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่มเพื่อให้ทุกคนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนกันมากขึ้น ซึ่งวิธีการแบ่งกลุ่มได้วางแผนให้นักศึกษาเลือกกันเองในระยะเวลาจำกัด หลังจากนั้นผู้สอนจะสอบถามผู้ที่ยังไม่มีกลุ่มว่าต้องการเข้าสู่กลุ่มใดและกลุ่มยินดีรับหรือไม่ ซึ่งหัวใจสำคัญต้องใช้หลักจิตวิทยาว่านักศึกษาเป็นผู้เลือกกลุ่มกันเอง ผู้สอนไม่ได้บังคับแต่อย่างใด แต่ผู้สอนจะต้องสังเกตและพูดคุยให้ทุกคนสบายใจอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข 2) กำหนดการและระยะเวลา ผู้สอนจะมีการวางแผนไว้คร่าว ๆ แต่อาจมีการยืดหยุ่นและจะใช้วิธีการสอบถามกับนักศึกษาให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งผู้สอนจะเป็นเพียงผู้บอกสิ่งที่ต้องทำคร่าว ๆ และระยะเวลาที่ควรใช้กว้าง ๆ ให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมกำหนด 3) กิจกรรมต่าง ๆ ผู้สอนจะมีเป้าหมายโดยยึดตามแนวทางการสอนและกิจกรรมที่ทางชุดวิชากำหนดไว้ ซึ่งจะประกอบด้วย การเขียนหนังสือราชการ การพูดในโอกาสต่าง ๆ และการวางแผนออกแบบและผลิตสื่อ โดยจากเป้าหมายหลักสามารถแยกออกเป็นกิจกรรมต่าง ๆ โดยจะใช้วิธีร่วมกันคิดร่วมกันสร้างกับผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วัน เวลา	รูปแบบ	รายละเอียด
วันเสาร์ที่ 15 มกราคม พ.ศ. 2565		
08.30 น. – 09.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนเข้าสู่ระบบเพื่อสังเกตและเก็บรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับนักศึกษา เพื่อนำมาใช้ในการสร้างความคุ้นเคยในเวลาอันเร็ว
09.00 น.- 09.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนแนะนำตัว ทักทาย สร้างความเป็นกันเองและสร้างความคุ้นเคยกับนักศึกษา โดยมีการนำประเด็นที่นักศึกษาได้มีการพูดคุยกันเองในช่วงตั้งแต่เปิดระบบ
09.00 น.- 09.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	แนะนำชุดวิชา เนื้อหาที่จะมีการเรียนรู้ในช่วงระยะเวลาที่ผู้สอนมีการจัดชั้นเรียนแบบออนไลน์ สร้างข้อตกลงร่วมกันของทั้งชั้น อธิบายภาพรวมทั้งหมดและจำนวนกิจกรรมที่จะมีให้นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ ทั้งงานกลุ่มและงานเดี่ยว โดยรูปแบบกิจกรรมจะเกิดจากการร่วมกันสร้างสรรค์ แต่ผู้สอนจะมีกรอบกว้าง ๆ กำหนดไว้แต่สามารถปรับเปลี่ยนตามบริบทและมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์แก่นักศึกษา แนะนำการใช้ระบบ MS TEAMS เบื้องต้นให้แก่นักศึกษาและขอความร่วมมือในการเปิดกล้องตลอดการเรียนการสอน การปิด-เปิดไมค์เพื่อไม่ให้เกิดเสียงรบกวน การกดปุ่มยกมือเมื่อมีคำถาม คำถามฝากไว้ยังห้องแชท เป็นต้น
	กิจกรรมที่ 1 (งานเดี่ยว)	การสื่อสารแนะนำตน โดยให้นักศึกษาโพสต์รูปถ่ายของตนพร้อมเขียนข้อความรายละเอียดเพื่อเป็นการสื่อสารให้ผู้อื่นรู้จักตนเอง และทำการบันทึกไว้ที่โน้ตในไลน์
09.30 น. – 11.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	บรรยายสรุปเนื้อหาวิชาการ พร้อมอธิบายรายละเอียดในการแยกเข้ากลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติ การเขียนหนังสือราชการให้แต่ละกลุ่ม
	กิจกรรมที่ 2 (งานกลุ่ม)	เขียนหนังสือราชการเพื่อรายงานสถานการณ์ยาเสพติด หรือสถานการณ์โรคติดต่อ หรืออื่น ๆ ของท้องถิ่นเพื่อรายงานต่อปลัดอำเภอ โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มย่อยในระบบ MS TEAMS และให้นักศึกษาเข้าไปในแต่ละกลุ่มย่อยแล้วพูดคุยทำกิจกรรมร่วมกัน และทางอาจารย์ก็จะเข้าไปพูดคุยสอบถามและสังเกตการณ์ในแต่ละกลุ่มย่อยทั้ง 5 กลุ่มย่อย
11.30 น. – 14.00 น.	แยกตามกลุ่มย่อย	โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น กลุ่มย่อยในระบบ 5 MS TEAMS แล้วพูดคุยทำกิจกรรมที่ 2 ร่วมกัน แบ่งงาน ช่วยเหลือกันเพื่อให้กิจกรรมเสร็จทันและมานำเสนอในกลุ่มใหญ่รวม โดยผู้สอนจะเข้าไปหาพูดคุย แนะนำ ช่วยเหลือตามกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม
14.00 น. – 15.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	แต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานกิจกรรมที่ 2 พร้อมให้ทุกคนในชั้นเรียนเพิ่มเติมข้อเสนอแนะเพื่อปรับให้ผลงานดีขึ้น และเมื่อนำเสนอครบทุกกลุ่ม ผู้สอนทำการสรุปร่วมกับผู้เรียน โดยผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นผู้ซักถามและให้ผู้เรียนเป็นผู้ร่วมสรุป แล้วทำการปิดชั้นเรียนแต่ยังไม่ปิดระบบออนไลน์
15.00 น. – 15.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนจะยังคงอยู่ในระบบอีกประมาณ นาที หรือมากกว่าเพื่อให้ผู้เรียน 30 ได้ซักถามแลกเปลี่ยนความรู้และช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรีกษา หรือรับเรื่องแล้วส่งต่อให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงแนะนำต่อไป

วัน เวลา	รูปแบบ	รายละเอียด
วันอาทิตย์ที่ 16 มกราคม พ.ศ. 2565		
08.30 น. – 09.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนเข้าสู่ระบบพร้อมเข้าแลกเปลี่ยนพูดคุยเรื่องทั่วไปกับนักศึกษาที่อยู่ในระบบเพื่อเป็นการทำความรู้จักผู้เรียนให้ทั่วถึง
09.00 น.- 09.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและองค์ความรู้ที่ได้ ซึ่งโดยภาพรวมนักศึกษามีความชื่นชอบ เนื่องจากไม่ต้องเปิดตามจากหนังสือและชอบการแยกเข้ากลุ่มย่อย ทำให้ได้รู้จักพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้น
09.30 น. – 11.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	บรรยายสรุปเนื้อหาวิชาการ พร้อมอธิบายรายละเอียดในการแยกเข้ากลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 3 (งานกลุ่ม)
	กิจกรรมที่ 3 (งานกลุ่ม)	การพูดในโอกาสต่าง ๆ ให้นักศึกษาเข้าทำกิจกรรมในกลุ่มย่อย โดยให้ร่างบทพูดในโอกาสต่างๆ ตามที่แต่ละกลุ่มเลือก
11.00 น. – 13.30 น.	แยกตามกลุ่มย่อย	โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น กลุ่มย่อยในระบบ 5 MS TEAMS แล้วพูดคุยทำกิจกรรมที่ 3 ร่วมกัน แบ่งงาน ช่วยเหลือกันเพื่อให้กิจกรรมเสร็จทันและมานำเสนอในกลุ่มใหญ่รวม โดยผู้สอนจะเข้าไปหาพูดคุยแนะนำ ช่วยเหลือตามกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม
13.30 น. – 14.15 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่ม จำลองสถานการณ์ตามโอกาสที่ทางกลุ่มได้เลือก หลังจากพูดจบจะเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเป็นการแนะนำติชม บทพูดที่เตรียม และบุคลิกท่าทาง น้ำเสียง และองค์ประกอบอื่นที่ได้พูด เพื่อเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ร่วมกัน
14.15 น. – 14.45 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ให้นักศึกษาเข้าทำแบบทดสอบออนไลน์ใช้เวลา 10 นาที หลังจากนั้นผู้สอนทำการเฉลยคำตอบที่ถูกต้องและอธิบายพร้อมซักถามความเข้าใจของนักศึกษา
14.45 น. – 15.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนนำผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้ในการเรียนการสอนทั้ง 2 วันที่ผ่านมา พร้อมสอบถามว่าจากก่อนที่จะมีการเรียนการสอนกับพอได้เรียนผ่านมา 2 วันเป็นอย่างไร และอยากให้ผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเติมในส่วนใดให้ร่วมกันเสนอแนะได้

โดยสรุปภาพรวมนักศึกษากลายกังวลในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนออนไลน์โดยจะมีการเข้าระบบผ่านสมาร์ตโฟน และเมื่อเรียนผ่านไป 2 วันมีความรู้สึกสนุกและกิจกรรมที่ทำเป็นเรื่องใกล้ตัวและมีความใกล้เคียงกับบทบาทหน้าที่ของตน

วัน เวลา	รูปแบบ	รายละเอียด
วันเสาร์ที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2565		
08.30 น. – 09.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนเข้าสู่ระบบพร้อมเข้าแลกเปลี่ยนพูดคุยเรื่องทั่วไปกับนักศึกษาที่อยู่ในระบบเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองสร้างความสุขในการเรียนรู้
09.00 น.- 09.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	แลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขและมาร่วมพูดคุยโดยให้ร่วมกันสร้างกิจกรรมอีก กิจกรรมเกี่ยวกับการ 2 ออกแบบสื่อและการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสื่อ ซึ่งจากการพูดคุย พบว่า มีเพื่อนนักศึกษาในชั้นเรียนกำลังจะลงสมัครเลือกตั้ง

		เป็นผู้ใหญ่บ้านและเกี่ยวกับการสื่อสารการประชาสัมพันธ์ยังไม่มีแผนวางแผนจึงขอความเห็นจากทั้งชั้นเรียนและขออนุญาตเจ้าตัวเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาร่วมวิเคราะห์และวางแผนการสื่อสารในครั้งนี
09.30 น. – 12.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	บรรยายสรุปเนื้อหาวิชาการ พร้อมอธิบายรายละเอียดในการแยกเข้ากลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ (งานกลุ่ม) 4
	กิจกรรมที่ (งานกลุ่ม) 4	ให้นักศึกษาออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น โดยใช้กรณีศึกษา การเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านหมู่ ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว 4จังหวัดปทุมธานี ซึ่งให้นักศึกษาสอบถามข้อมูลจากผู้ลงสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน ได้แก่ นางน้ำผึ้ง สุชาจารย์ อดีตผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ตำบลระแหง อำเภอลาด 4 จะมีการ 1 หลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี และได้รับหมายเลข เบอร์ 2565 .กุมภาพันธ์ พ.ศ 13 เลือกตั้งในวันอาทิตย์ที่โดยในตอนพูดคุยสอบถามข้อมูลจะดำเนินการในห้องรวม
12.00 น. – 14.00 น.	แยกตามกลุ่มย่อย	โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น กลุ่มย่อยในระบบ 5 MS TEAMS แล้วพูดคุยทำกิจกรรมที่ 4 นักศึกษาแยกเข้ากลุ่มย่อยเพื่อคิดข้อความ และรูปแบบสื่อที่ใช้ โดยผู้สอนจะเข้าไปพูดคุย แนะนำ ช่วยเหลือตามกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม
14.00 น. – 15.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	แต่ละกลุ่มมานำเสนอ พร้อมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปปรับแก้ไขต่อไป ผู้สอนนำผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้ในการเรียนการสอนในวันนี้พร้อมกล่าวขอบคุณนักศึกษาที่ยินดีมาเป็นกรณีศึกษาให้เพื่อนและขอบคุณทุกคนในชั้นเรียนที่ช่วยเพื่อนอย่างน้อยเป็นจุดเริ่มต้น

โดยในกิจกรรมและรูปแบบการเรียนการสอนในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นชัดเจนถึงความเป็นรุ่นและความ เป็นเพื่อนของนักศึกษากลุ่มนี้มากขึ้น ซึ่งมีการสอบถามในสิ่งที่นักศึกษาชื่นชอบที่สุดในรูปแบบการเรียนคือ มี การแบ่งให้ทำกิจกรรมในกลุ่มย่อย ทำให้มีความรู้สึกเป็นกันเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การทำงานไปและทาน อาหารกลางวันไปพร้อมกันกับเพื่อนในกลุ่มทำให้มีความรู้สึกใกล้ชิดกัน

เนื่องจากในช่วงการแยกเข้ากลุ่มย่อยจะเป็นช่วงคาบเกี่ยวกับการพักกลางวัน ซึ่งผู้เรียนได้มีความเห็น ร่วมกันตั้งแต่แรกว่าในเรื่องการพักเบรกและพักกลางวันแต่ละคนจะดูความเหมาะสมเองและระหว่งเรียน สามารถดื่มน้ำทานอาหารได้แต่ขอให้ไม่สร้างความรบกวนให้แก่เพื่อนร่วมชั้นเรียน

วัน เวลา	รูปแบบ	รายละเอียด
วันอาทิตย์ที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2565		
08.30 น. – 09.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนเข้าสู่ระบบเพื่อสร้างบรรยากาศที่เป็นกันเองสร้างความสุขใน การเรียนรู้
09.00 น.- 09.30 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนเริ่มนำเข้าสู่การเรียน สนทนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ได้ เรียนรู้ไป และมีส่วนไหนอยากให้เพิ่มเติม
09.30 น. – 11.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	บรรยายสรุปเนื้อหาวิชาการ พร้อมอธิบายรายละเอียดในการแยกเข้า กลุ่มเพื่อฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ 5 (งานเดี่ยว)
	กิจกรรมที่ 5 (งานเดี่ยว)	การสื่อสารอัตลักษณ์ โดยให้นักศึกษาสร้างสรรค์ด้วยภาพตนเองและ ข้อความเพื่อสื่อสารเกี่ยวกับตนเองในลักษณะนามบัตร โดยให้สมาชิก ในกลุ่มย่อยช่วยเหลือแนะนำกันในการดำเนินกิจกรรม

11.00 น. – 13.30 น.	แยกตามกลุ่มย่อย	โดยแบ่งนักศึกษาออกเป็น 5 กลุ่มย่อยในระบบ MS TEAMS แล้วทำกิจกรรมที่ 5 ช่วยเหลือกันเพื่อให้กิจกรรมเสร็จทันและมานำเสนอ โดยผู้สอนจะเข้าไปพูดคุย แนะนำ ช่วยเหลือตามกลุ่มย่อยทุกกลุ่ม
13.30 น. – 14.15 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ให้ตัวแทนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานเป็นตัวอย่าง กลุ่มละ 2 ผลงาน และให้กลุ่มที่เหลือช่วยกันให้ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นตัวอย่างในการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีนักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรม 59 ท่าน
14.15 น. – 14.45 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ให้นักศึกษาเข้าทำแบบทดสอบออนไลน์ใช้เวลา 10 นาที หลังจากนั้นผู้สอนทำการเฉลยคำตอบที่ถูกต้องและอธิบาย พร้อมซักถามดูความเข้าใจของนักศึกษา
14.45 น. – 15.00 น.	กลุ่มใหญ่รวม	ผู้สอนนำผู้เรียนร่วมกันสรุปองค์ความรู้ที่ได้ในการเรียนการสอนทั้ง 2 วันที่ผ่านมา พร้อมสอบถามว่าจากก่อนที่จะมีการเรียนการสอนกับพอได้เรียนผ่านมา 2 วันเป็นอย่างไร และอยากให้ผู้สอนมีการปรับเปลี่ยนเพื่อเติมในส่วนใดให้ร่วมกันเสนอแนะได้

โดยสรุปจะมีการจัดการเรียนการสอนดังนี้

- 1) ผู้สอนพูดคุยชี้แจงภาพรวมของการเรียนการสอนในแต่ละวัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทบทวนสิ่งที่เรียนผ่านมาพร้อมนำเข้าสู่บทเรียน
- 2) บรรยายสรุปเนื้อหาของการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ในแต่ละวัน
- 3) ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสร้างกิจกรรมโดยผู้สอนจะกำหนดกรอบกว้าง ๆ และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม และสามารถเลือกทำกิจกรรมได้เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้เรียน
- 4) การแยกกลุ่มย่อยฝึกปฏิบัติกิจกรรมที่ให้ฝึกปฏิบัติมีทั้งหมด 5 กิจกรรมดังนี้ กิจกรรมที่ 1 (งานเดี่ยว) การสื่อสารแนะนำตน กิจกรรมที่ 2 (งานกลุ่ม) การเขียนหนังสือราชการ กิจกรรมที่ 3 (งานกลุ่ม) การพูดในโอกาสต่าง ๆ กิจกรรมที่ 4 (งานกลุ่ม) ให้นักศึกษาออกแบบสื่อประชาสัมพันธ์เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น และกิจกรรมที่ 5 (งานเดี่ยว) การสื่อสารอัตลักษณ์ โดยในกิจกรรมกลุ่มย่อยผู้สอนจะเข้าไปทุกกลุ่มกลุ่มละประมาณ 30 นาที เพื่อพูดคุย ช่วยเหลือ แนะนำโดยจะเปลี่ยนบทบาทจากผู้สอนเป็นผู้ฟังซึ่งจะมีการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกันทุกคน
- 5) การนำเสนอผลงานจากกิจกรรมต่าง ๆ
- 6) การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนให้ข้อคิดเห็นข้อเสนอแนะกัน
- 7) ผู้สอนสรุปองค์ความรู้ในการเรียนการสอนแต่ละครั้ง

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของนักศึกษาต่อห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุข

การวิเคราะห์ผลในส่วนนี้จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มย่อยกับนักศึกษาทั้ง 5 กลุ่ม ซึ่งผู้สอนเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้แทนผู้นำกลุ่มย่อย จำนวนทั้งหมด 5 คน ซึ่งในการวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่ได้นำมาเรียบเรียงและจัดหมวดหมู่ นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอผลโดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงหลัก ประกอบด้วย 1) ช่วงก่อนเรียน 2) ช่วงระหว่างเรียน และ 3) ช่วงหลังเรียน ซึ่งการนำเสนอผลจะนำเสนอตามประเด็นคำถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีรายละเอียดผลการวิเคราะห์ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ช่วงก่อนเรียน

การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในประเด็นคำถามนี้ ผู้วิจัยทำการอธิบายเพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลหลัก ร่วมกันย้อนอดีตกลับไปถอดบทเรียนทางความคิดที่เกิดขึ้นก่อนที่จะได้เรียน เพื่อเป็นการช่วยให้ผู้เรียนระบาย ความรู้สึกที่เกิดขึ้นและสิ้นสุด เกิดขึ้นและได้ลดน้อยลง หรือเกิดขึ้นและยังคงอยู่ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาตามมา ได้ ดำเนินการวิเคราะห์แบ่งเป็นประเด็นหลักสรุปได้ดังนี้

1. ความคิด ความกังวล ปัญหา หรืออุปสรรคของนักศึกษา พบว่า ผู้เรียนจำนวนมากกว่าครึ่ง เล็กน้อย (ประมาณ 35 คนจาก 59 คน) ที่มีความกังวลหรือปัญหาอุปสรรคกับรูปแบบการเข้าเรียนชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ สรุปประเด็นได้ดังนี้

1.1 ประเด็นเกี่ยวกับอุปกรณ์ เทคโนโลยี และระบบการเรียนออนไลน์ คือ กังวลเกี่ยวกับการ ใช้อุปกรณ์สื่อสาร กังวลว่าต้องหาอุปกรณ์เสริม มีโทรศัพท์เครื่องเดียว ไม่เก่งคอมพิวเตอร์ และไม่กล้าใช้ โซเชียลเพราะระบบสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร กังวลเกี่ยวกับการเข้าระบบไม่เป็น ใช้ระบบไม่เป็น

1.2 ประเด็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา วิธีการสอนและอาจารย์ผู้สอน สิ่งที่ยังกังวล คือ กลัวเจอ อาจารย์ที่สอนแล้วเข้าใจยาก ทำให้เรียนไม่รู้เรื่อง กลัวเจออาจารย์เคี้ยว อาจารย์ไม่ใจดี เรียนตลอดเวลาไม่มี พักเบรก จะทำให้เรียนแล้วเครียด อาจารย์ชอบสั่งงานแบบด่วน ๆ กลัวว่าเนื้อหาที่สอนจะเรียนยาก และ ปัญหาที่ยังกลัวว่าจะเจออาจารย์สอนให้ความรู้แบบไหน เพราะอาจารย์แต่ละคนก็มีวิธีสอนไม่เหมือนกัน

2. ความคาดหวังก่อนการเรียนชุดวิชา 33205 แบบออนไลน์ นักศึกษาระบุความคาดหวังก่อนการ เข้าเรียนชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์ ดังนี้

2.1 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความคาดหวังว่าจะได้รับความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ที่จะช่วยทำให้มีความ กล้าที่จะใช้เทคโนโลยีมากขึ้น ซึ่งคาดว่าจะช่วยให้สามารถพัฒนาตนในด้านต่าง ๆ ได้ดีขึ้นตามไปด้วย เนื่องจาก หากมีความรู้ด้านเทคโนโลยีที่ดีขึ้น จะทำให้สามารถใช้เครื่องมือสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 นักศึกษาจะมีความคาดหวังว่าอาจารย์ผู้สอนใจดี มีความยืดหยุ่นและสอนเข้าใจง่าย คาดหวังว่าอาจารย์จะไม่สอนแบบอ่านตามหนังสือให้ฟังและน่าจะได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ และคาดว่าจะได้แนวคิดและวิธีคิดใหม่ ๆ โดยพิจารณาจากชื่อชุดวิชาเป็นวิชาเกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสาร อาจารย์ก็น่าจะมีความคิดอะไรใหม่ ๆ และคาดหวังว่าการเรียนวิชานี้จะมีคะแนนเก็บที่ดีและเรียนแล้วสามารถ ทำข้อสอบปลายภาคได้

2.3 นักศึกษาบางส่วนจะรู้สึกคาดหวังอะไรโดยคิดว่าก็น่าจะคล้าย ๆ กับวิชาที่ผ่านๆ มาไม่ น่าจะมีอะไรแตกต่างกันมากนัก

ผลการวิเคราะห์ช่วงระหว่างเรียน

การวิเคราะห์ผลในส่วนนี้ดำเนินการหลังจากมีการเรียนการสอนแล้ว 2 วัน เพื่อผู้วิจัยจะได้ทำการ พัฒนาปรับปรุงสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขร่วมกับนักศึกษา จะมีประเด็นหลักในเรื่องรูปแบบการ จัดการเรียนการสอนออนไลน์และการแบ่งห้องย่อย รูปแบบกิจกรรมที่ให้นักศึกษาเป็นผู้ร่วมสร้างประเด็น คำถามเกี่ยวกับอาจารย์ผู้สอนในความรู้สึกของผู้เรียนและมีสิ่งใดที่ควรปรับปรุงแก้ไข และประเด็นเกี่ยวกับ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น มีรายละเอียดแต่ละประเด็นดังนี้

3. การร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขด้วยระบบ MS TEAMS นักศึกษามีความคิดเห็น และความรู้สึกต่อการเรียนการสอนชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร ด้วยระบบ ออนไลน์ผ่านโปรแกรม MS TEAMS โดยทุกคนเป็นผู้ร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขด้วยกัน มี รายละเอียดดังนี้

3.1 การเรียนออนไลน์ด้วยระบบ MS TEAMS เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่เหมาะสมสำหรับสถานการณ์ในช่วงวิกฤต เป็นการเรียนการสอนที่ทันสมัย รวดเร็ว สะดวก ประหยัดเวลา และค่าเดินทาง นักศึกษาสามารถเข้าห้องเรียนได้ร้อยละ 100 การเรียนในระบบออนไลน์นี้ทำให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ในพื้นที่ตัวเองไปพร้อมกับการเรียนได้

3.2 การเรียนออนไลน์ด้วยระบบ MS TEAMS เป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ดีมาก แต่ในช่วงแรกก็มีปัญหาในการใช้ระบบ แต่ด้วยอาจารย์สอนสนุก ทำให้สนุกกับการเรียน พร้อมกับการสอนการใช้งานระบบเบื้องต้น พร้อมทั้งคอยกระตุ้นให้นักศึกษาลงมือลองฝึกปฏิบัติใช้งาน ซึ่งมีการทำผิดพลาดบ้าง อาจารย์ก็แนะนำและบอกจึงทำให้กล้าที่จะใช้และเมื่อใช้คุ้นเคยก็รู้สึกว่าเป็นระบบที่ใช้งานง่ายและมีความสะดวก

3.3 รูปแบบการจัดกิจกรรมและองค์ความรู้ที่ได้จากการเรียนครั้งนี้ นักศึกษารู้สึกดีที่ได้เป็นผู้ร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุข การได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทำให้มีการตื่นตัว และสนุกไปกับการเรียนจนรู้สึกที่เวลาผ่านไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะกิจกรรมการแบ่งกลุ่มย่อยเป็นกิจกรรมที่นักศึกษาชื่นชอบเพราะทำให้ได้มีโอกาสพูดคุยรู้จักกันมากขึ้นและรู้สึกถึงความเป็นห้องเรียน มีเพื่อนร่วมชั้นเรียน

3.4 การที่อาจารย์สอนโดยมีทั้งให้เนื้อหาความรู้ และให้ลงมือฝึกปฏิบัติจริงทำให้รู้สึกสนุกไม่เครียด เป็นการเรียนที่เน้นความเข้าใจ ปฏิบัติได้จริงมากกว่าเน้นที่การท่องจำเพื่อนำไปสอบให้ผ่านเท่านั้น

3.5 การได้รับแนวคิดใหม่ ๆ วิธีการคิดใหม่ ๆ จากการได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์และเพื่อน ๆ รวมถึงการได้ฟังเรื่องราวประสบการณ์ต่าง ๆ ของเพื่อน ซึ่งรู้สึกว่าวิชานี้เป็นวิชาที่สอนได้ดีที่สุด ไม่เน้นวิชาการ เน้นการปฏิบัติ เน้นการทำงานกลุ่ม ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการเรียน และได้รับความรู้ที่นำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

4. ความคิดเห็นและความรู้สึกต่ออาจารย์ผู้สอนและสิ่งที่ยากให้พัฒนาปรับปรุง ความคิดเห็นและความรู้สึกที่มีต่ออาจารย์ผู้สอนนักศึกษาจะมีความรู้สึกเชิงบวก มีความคิดเห็นหลากหลาย แต่มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน สรุปได้ดังนี้

4.1 โดยภาพรวมอาจารย์เข้าใจนักศึกษาว่ามีบทบาทภาระหน้าที่มาก มีเวลาว่างน้อย การให้ทำกิจกรรมให้เสร็จภายในวันที่เรียนจึงเป็นสิ่งที่เหมาะสม และการมอบหมายในแต่ละสัปดาห์ที่เรียนมีทั้งงานเดี่ยวและงานกลุ่มเป็นสิ่งที่ดี

4.2 อาจารย์ผู้สอนมีความเป็นกันเอง ไม่เครียด สอนสนุก ตรงประเด็น ทำให้เวลาเรียนไม่ต้องรู้สึกประหม่า ถ้าพูดกล้าตอบ อาจารย์สอนดีมาก มีเทคนิคการสอนที่ดี เข้าใจง่าย สอนได้เห็นภาพ ปฏิบัติได้จริง มุ่งเน้นฝึกปฏิบัติพร้อมสาระ และมอบหมายงานให้ทำในช่วงเวลาเรียน

4.3 อาจารย์เต็มใจให้ความรู้ความเข้าใจกับนักศึกษาบางท่านที่ไม่สามารถทำได้จนสามารถทำได้ อาจารย์ได้ให้ข้อคิดมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับนักศึกษา ทั้งในเรื่องของการเรียนและเรื่องต่างๆ ทั้งการใช้ชีวิตและ การใช้เทคโนโลยี

4.4 อาจารย์สอนดีมีทักษะในการสอนไม่เหมือนใคร เข้าใจง่ายขึ้น เร็วขึ้น วิธีการสอนในครั้งนี้มีแปลกใหม่กว่าทุกครั้ง แต่ชอบและเข้าใจง่าย สนุก นำไปใช้ได้จริง และสามารถนำไปพัฒนาใช้ในแต่ละบริบทในห้องที่ วิธีการสอนและให้ความรู้ด้านเทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารได้ทันสมัย เข้ากับเหตุการณ์ เช่น เทคนิคทำป้ายประกาศหาเสียง

4.5 อาจารย์สามารถสอนให้นักศึกษาทุกคนใช้โทรศัพท์มือถือหรือโน้ตบุ๊กในการทำงานได้จริง และที่สำคัญอาจารย์มีความคิดนอกกรอบ มีความเป็นกันเองและการให้ข้อคิด ข้อเสนอแนะ มีคำแนะนำให้นักศึกษาด้วยความจริงใจ จึงเป็นวิชาแรกๆที่รู้สึกอยากเรียน

ประเด็นที่นักศึกษาอยากให้อาจารย์พัฒนาปรับปรุงมีเล็กน้อย เป็นเรื่องบางประเด็นที่สอน อาจารย์โฟกัสบางเรื่องนานไป แต่ก็ได้รับความรู้หากปรับให้สั้นกระชับลงจะทำให้ได้ความรู้เรื่องอื่นเพิ่มอีก และอาจารย์พูดเร็วนักศึกษาคือเป็นผู้สูงวัยตามไม่ทันหากปรับให้ช้าลงอีกนิดจะลงตัว

ผลการวิเคราะห์ช่วงหลังเรียน

ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ได้จากการเรียนและคาดว่าจะนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ กิจกรรมและสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขที่ประทับใจและไม่ชอบ

5. ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนออนไลน์ครั้งนี้และคาดว่าจะนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

5.1 นักศึกษาทั้งหมดมีความเห็นสอดคล้องกันว่าได้รับความรู้เพิ่มมากขึ้นในเรื่องเทคโนโลยี การสื่อสาร ทำให้กล้าที่จะใช้ กล้าที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เข้าใจและเห็นความสำคัญในการเรียนรู้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพราะเป็นสิ่งที่ช่วยทำให้มีโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาตนในด้านต่าง ๆ

5.2 การเรียนครั้งนี้ได้มีการฝึกปฏิบัติการทำสื่อทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของสื่อ ประชาสัมพันธ์ การสื่อสารอัตลักษณ์ที่เป็นสิ่งบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนของเราหรือของชุมชน การสื่อสารกับการใช้เทคโนโลยี การใช้สมาร์ทโฟนในการสร้างสรรค์สื่ออย่างง่าย ซึ่งสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญที่เป็นจุดเริ่มต้นที่สร้างเสริมกำลังใจให้นักศึกษากล้าที่จะสร้างสรรค์ผลงาน

5.3 ความรู้ที่ได้รับสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้จริงทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานในหน้าที่รับผิดชอบทางด้านการปกครองท้องที่ ในการจัดประชุมลูกบ้าน การทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เรื่องต่าง ๆ การประยุกต์ใช้รูปแบบการสื่อสารที่มีความหลากหลายเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

5.4 สามารถนำเทคนิคในการนำเสนอที่สั้น กระชับ ตรงประเด็น ดึงดูดความสนใจมาประยุกต์ ใช้ได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

5.5 ได้รับแนวคิดใหม่ วิธีการคิดใหม่ ๆ ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี

6. กิจกรรมที่ประทับใจหรือสิ่งที่ชื่นชอบ สรุปรายละเอียดดังนี้

6.1 กิจกรรมที่นักศึกษามีความชื่นชอบมากคือ การจัดให้มีการทำกิจกรรมโดยแบ่งกลุ่มย่อย และอาจารย์เวียนเข้าไปพูดคุยแลกเปลี่ยน แนะนำในการทำงานกลุ่มและมีการกลับมานำเสนอในกลุ่มใหญ่ ร่วมกันพร้อมกันให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็น ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ทำให้การเรียนการสอนแบบออนไลน์ไม่น่าเบื่อ และการที่อาจารย์ให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรมโดยอาจารย์จะคอยกระตุ้นและควบคุมให้ทุกคนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น

6.2 การที่ไม่ได้กำหนดให้มีเวลาพักเบรกอย่างเป็นทางการ แต่ได้มีการพูดคุยสรุปกันไว้ว่าให้สามารถเบรกเข้าห้องน้ำหรือพักกันได้ตามอัธยาศัย และส่วนไหนที่เรียนไม่ทันฟังไม่ทันก็สามารถสอบถามเพื่อน ในตอนเช้ากลุ่มย่อยหรือสามารถเปิดดูบททวนย้อนหลังได้ จึงทำให้การเรียนการสอนด้วยการแบ่งกลุ่มย่อยนี้มีความประทับใจ มีความสนิทสนมคุ้นเคยกับเพื่อนมากขึ้น และการรับประทานอาหารกลางวันโดยการเปิดกล้องและทำงานกลุ่มไปด้วย ทำให้ได้บรรยากาศคล้ายการทำงานกลุ่มแบบเผชิญหน้า ทำให้มีความรู้สึกถึงการมีเพื่อนร่วมชั้นเรียนมากขึ้น

6.3 กิจกรรมที่ทำทั้งกลุ่มและเดี่ยวมีความประทับใจและเป็นประโยชน์ โดยเฉพาะกิจกรรมในการสร้างสรรค์สื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของตนเอง เป็นกิจกรรมที่สนุกทำทลายความคิดและภูมิใจที่สามารถสร้างสรรค์ออกมาได้ ซึ่งสิ่งที่นักศึกษาประทับใจก็จะมีเรื่องเกี่ยวกับการแบ่งกลุ่มย่อย เพราะทำให้เกิด

การช่วยเหลือกันในการทำกิจกรรมเดี่ยวและกิจกรรมกลุ่ม เกิดความรู้สึกรักและผูกพันกันมากขึ้นทุกคนพร้อมที่จะช่วยเหลือและร่วมเรียนไปพร้อมกัน ไม่มีการแข่งขันกันเรียน นอกจากนี้ กิจกรรมต่าง ๆ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ต่อยอดเป็นประโยชน์ได้จริงทุกกิจกรรม

6.4 ความประทับใจที่นักศึกษาสะท้อนออกมาคือ การประทับใจในอาจารย์ผู้สอนที่มีรูปแบบการสอนที่แปลกใหม่ สนุกสนาน ได้ความรู้และได้มีการฝึกปฏิบัติจริง ทำให้เกิดความกล้าที่จะลองเรียนรู้ลองทำในสิ่งใหม่ ๆ นอกจากนี้ ในการเรียนวิชานี้ยังได้ความคิดดี ๆ ทั้งจากอาจารย์และเพื่อน ๆ ร่วมชั้นเรียนจากการแลกเปลี่ยนและการแสดงความคิดเห็น ซึ่งทุกความคิดเห็นไม่มีผิด ไม่มีถูก ทุกคนมีโอกาที่จะแสดงความคิดเห็นในมุมมองของตน ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ในการที่เลือกในสิ่งที่เหมาะสมไปปรับประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับตนเอง

7. ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับนักศึกษาและการแก้ไขปัญหา

นักศึกษาส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่มีปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนชุดวิชา 33205 การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีการสื่อสาร จะมีนักศึกษาบางส่วนได้ระบุปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนชุดวิชาดังกล่าว และการแก้ไขปัญหาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

7.1 การเข้าเรียนระบบออนไลน์ จะมีเพื่อนนักศึกษาบางท่านไม่สามารถเข้าระบบได้เต็มที่เนื่องจากการปฏิบัติภารกิจลงพื้นที่ ซึ่งแก้ปัญหาโดยการเข้าระบบและพยายามเข้าเรียนในช่วงที่สามารถเข้าได้ ส่วนช่วงที่ไม่ได้เข้าเรียนก็ใช้วิธีการย้อนดูบันทึกย้อนหลัง

7.2 ปัญหาการเข้ากลุ่มย่อยในช่วงแรก แก้ไขโดยอาจารย์จะคอยให้ความช่วยเหลือร่วมกับเพื่อนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกันจะช่วยเหลือและหาทางแก้ไขจนทำได้ในที่สุด

7.3 ปัญหาเกี่ยวกับอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และอินเทอร์เน็ตเกิดความล่าช้า สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร อุปกรณ์โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ไม่พร้อม และต้องออกไปทำงานในบางครั้ง

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ.ในการสรุปและการอภิปรายผลการวิจัยเพื่อให้เห็นแนวทางที่ชัดเจนจึงนำแนวคิดการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ และแบบจำลองการกระบวนการสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เค เบอโล ที่ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร นำมาเป็นแนวทางในการนำเสนอโดยมีรายละเอียดดังนี้

จากแบบจำลองการกระบวนการสื่อสาร SMCR ของ เดวิด เค เบอโล (Communication Theory.,2017) การสื่อสารจะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพได้นั้น คุณลักษณะของผู้ส่งสารและผู้รับสารจะต้องใกล้เคียงกัน ซึ่งในประเด็นนี้เป็นความท้าทายอย่างสูงของการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของ มสธ. ทั้งนี้เนื่องจากผู้เรียนหรือผู้รับสารจะมีความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านอายุ อาชีพ ภูมิสำเนา ความรู้พื้นฐานเดิม ซึ่งจากการวิจัยในครั้งนี้ได้ค้นหาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนโดยสรุปและอภิปรายผลตามกระบวนการสื่อสารได้ดังนี้

1) ผู้ส่งสาร (Sender) อาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลัก ในการเป็นผู้นำกระบวนการเรียนการสอนตลอดทั้งหมดยุทธศาสตร์การอธิบายรายละเอียด การบรรยายสรุปสาระความรู้ การเป็นผู้ดำเนินการในกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ สรุปองค์ความรู้ในแต่ละครั้งให้แก่ผู้เรียน ซึ่งตลอดระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนจะทำการเปิดกล่องตลอดเพื่อทำการสื่อสารทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาไปสู่ผู้เรียนจากผลการวิจัยพบว่าผู้สอนมีความรู้ความสามารถและทักษะในการสื่อสารเป็นอย่างดี มีเทคนิคการสอนที่แปลกใหม่ โดยมีทั้งการบรรยายและการให้ฝึกปฏิบัติ และมีการคอยแนะนำช่วยเหลือ กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดแต่ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกกดดัน มีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งสรุปโดยไม่ได้

ตัดสินใจว่าต้องผิดหรือถูกแต่อธิบายรายละเอียดของแต่ละและมุมมองความคิดที่สามารถแตกต่างกันได้ ข้อมูลแนะนำและข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นย้อนกลับสู่ผู้เรียน พร้อมทั้งคอยช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนหากมีปัญหา ซึ่งมีความสอดคล้องกับบทบาทผู้สอนในการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์มีหลักสำคัญ 5 ประการ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2563) คือ 1. กระตุ้นความอยากรู้อยากทำของผู้เรียน 2. เสริมสร้างคุณลักษณะการแสวงหาสิ่งที่ดีกว่าที่มักจะตั้งคำถามว่า “มีอะไรที่ดีกว่านี้อีกหรือไม่” 3. เปิดโอกาสให้คิดมากกว่าการสอนให้เชื่อตาม 4. อำนวยความสะดวกในการสร้างสรรค์ และ 5. ประเมินตามสภาพจริง เน้นการประเมินกระบวนการเรียนรู้ และให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการพัฒนา ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีการตัดสินผู้เรียน

ข้อค้นพบจากการวิจัยพบว่าผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับสารหลักจะมีการสลับบทบาทมาเป็นผู้ส่งสารในหลายช่วงเวลาโดยไม่ใช้เพียงแค่ให้ข้อมูลย้อนกลับมายังผู้ส่งสาร แต่ได้ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลักในตอนทำกิจกรรมแยกกลุ่มย่อย การนำเสนอผลงานของกิจกรรมต่าง ๆ การแสดงความคิดเห็นในการให้ข้อเสนอแนะงานกลุ่มอื่น และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งผู้เรียนจะเป็นผู้ส่งสารให้แก่ผู้เรียนด้วยกัน และเป็นผู้ส่งสารให้กับผู้สอน เป็นการสลับบทบาทหน้าที่สะท้อนให้เห็นชัดเจนว่าเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ใช้รูปแบบการสื่อสารแบบสองทางเป็นสิ่งที่นำไปสู่ความสำเร็จ

2) สาร (Message) สามารถแบ่งออกเป็นสารจากอาจารย์ผู้สอนที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร จะมีสารอยู่ในรูปแบบ 2.1) รายละเอียดข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับภาพรวมเนื้อหาการเรียนการสอน การแนะนำการใช้ระบบ MS TEAMS โดยผู้สอนทำการสื่อสารด้วยการอธิบาย 2.2) สรุปเนื้อหาสาระความรู้ในแต่ละเรื่องที่มีการสอนประมาณ 2 ชั่วโมงต่อวัน ผู้สอนสื่อสารด้วยการบรรยาย 2.3) รายละเอียดกิจกรรมฝึกปฏิบัติผู้สอนสื่อสารสร้างการมีส่วนร่วมกับผู้เรียน 2.4) การสร้างประเด็นในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้สอนสื่อสารการมีส่วนร่วมกับผู้เรียน ส่วนสารที่เกิดขึ้นจากผู้เรียนทำหน้าที่ในการเป็นผู้ส่งสารมีดังนี้ 2.5) การตอบข้อซักถามต่าง ๆ ของผู้สอนและการสอบถามข้อสงสัยต่าง ๆ กับผู้สอน ซึ่งผู้เรียนเป็นผู้รับสารและทำการสื่อสารการส่งข้อมูลย้อนกลับไปสู่ผู้สอน 2.6) สารที่เกี่ยวกับกิจกรรมฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสารในการสื่อสารด้วยการพูดคุยระดมสมองกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และการคุยกับผู้สอนตอนผู้สอนเข้าแต่ละกลุ่มย่อย 2.7) สารที่เป็นผลงานจากกิจกรรมฝึกปฏิบัติ ผู้เรียนเป็นผู้ส่งสารด้วยการนำเสนอให้ผู้สอนและเพื่อนๆทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร และ 2.8) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

3) ช่องทางการสื่อสารหรือสื่อ (Channel or Media) มีช่องทางการสื่อสารหลัก คือระบบ MS TEAMS ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้เรียนสามารถเข้าสู่ระบบได้ทั้งทางคอมพิวเตอร์ โน้ตบุ๊ก สมาร์ทโฟน เป็นต้น ซึ่งสามารถเข้าได้มากกว่า 1 อุปกรณ์ในเวลาเดียวกัน ซึ่งใช้เป็นช่องทางในการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 วัน โดยมีการสร้างเป็นห้องเรียนรวม และห้องสำหรับการทำกิจกรรมกลุ่มย่อยในแต่ละวัน ประมาณวันละ 2-3 ชั่วโมง ซึ่งการสร้างห้องย่อยสำหรับการทำกิจกรรมฝึกปฏิบัติเป็นสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบและช่วยให้มีความสุขในการเรียนเนื่องจากทำให้ได้มีโอกาสพูดคุยแสดงความคิดเห็นได้มากขึ้นและรู้สึกผ่อนคลายได้ฝึกปฏิบัติงานกับเพื่อนและมีอาจารย์ผู้สอนแวะเข้ามาพูดคุยทักทาย แนะนำ ช่วยเหลือ ทุกกลุ่มกลุ่มละประมาณ 30 นาที นอกจากนี้ยังมีการใช้ช่องทางการสื่อสารกลุ่มไลน์ในการเป็นช่องทางในการทำกิจกรรมการแนะนำตนเอง ใช้เป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สอบถามข้อสงสัย ตลอดจนการส่งข้อมูลสรุปความรู้และเอกสารประกอบการสอนจากผู้สอนให้แก่ผู้เรียน โดยกลุ่มไลน์จะใช้เป็นหลักนอกเวลาที่มีการจัดการเรียนการสอน และเป็นอีกช่องทางเนื่องจากเป็นช่องทางการสื่อสารที่ผู้เรียนทุกคนคุ้นเคยและมี

ความรู้สึกไม่เป็นทางการมาก โดยสรุปของการสื่อสารจะมีระบบ MS TEAMS มีลักษณะเป็นทางการใช้ในการจัดการเรียนการสอน และกลุ่มไลน์ที่เป็นแบบไม่เป็นทางการใช้ในการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ นอกเวลาเรียน

4) ผู้รับสาร (Receiver) ผู้เรียนมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้รับสารหลัก แต่ในการจัดการเรียนการสอนครั้งนี้จะมีรูปแบบการสื่อสารที่หลากหลาย เป็นการสื่อสารแบบสองทางเป็นหลักและจากการจัดการเรียนการสอนสร้างการมีส่วนร่วม ดังนั้นทั้งผู้เรียนและผู้สอนจะเป็นผู้รับสารและผู้ส่งสารด้วยเช่นกัน จากผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้เรียนซึ่งเป็นผู้รับสารหลักมีความแตกต่างและมีความหลากหลายมาก นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะด้านต่าง ๆ แตกต่างกับผู้สอนมาก ซึ่งมีความย้อนแย้งกับคุณลักษณะของผู้ส่งสารและผู้รับสารตามแบบจำลองกระบวนการสื่อสารของเดวิด เค เบอโล ที่กล่าวว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพที่ดีนั้นคุณลักษณะของผู้ส่งสารและผู้รับสารต้องมีความใกล้เคียงกัน

ข้อค้นพบสำคัญที่ได้จากการวิจัยนี้พบว่าอาจารย์ผู้สอนจะต้องเป็นมีบทบาทเป็นผู้อำนวยความสะดวกให้แก่ผู้เรียนด้วยและหากผู้สอนมีบทบาทที่ใกล้เคียงกับ 5 บทบาทสำคัญของผู้สอนในการเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนา, 2563) จะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพได้เช่นกัน นอกจากนี้ผลการที่ผู้สอนเข้าไปสังเกตเรียนรู้กลุ่มผู้เรียนตั้งแต่ก่อนเริ่มแนะนำตัวอย่างเป็นทางการกับกลุ่มผู้เรียนก็เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างให้ผู้เรียนและผู้สอนมีความคุ้นเคยกัน ซึ่งบุคลิกลักษณะผู้สอนจะต้องมีความเป็นกันเอง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้เรียน ค่อยช่วยเหลือแนะนำ หากผู้เรียนมีปัญหา กระตุ้นให้ผู้เรียนทุกคนได้มีส่วนร่วม การที่ผู้สอนขอให้ผู้เรียนทุกคนเปิดหน้ากล้องตลอดเวลาที่มีการเรียนการสอนเพื่อที่จะได้ใช้ทั้งวัจนภาษาและอวัจนภาษาให้มากที่สุดเป็นการแสดงถึงความจริงใจและการที่ขอร้องให้ผู้อื่นทำอะไรผู้ขอร้องก็ต้องทำด้วยเช่นกันจึงจะเกิดการมีส่วนร่วมได้

ส่วนบริบทอื่น ๆ ที่มีความสำคัญและเป็นปัจจัยให้เกิดห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขขึ้นมีเพิ่มเติมดังนี้

5) การร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์ จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมในทุกส่วนสร้างให้เกิดบรรยากาศและความรู้สึกการเรียนอย่างสนุกและเต็มใจที่จะมาเรียน ไม่ใช่ถูกบังคับ ซึ่งตามความคิดของผู้เรียนจะรู้สึกว่าการเรียนออนไลน์เป็นเรื่องน่าเบื่อไม่น่าสนใจ ซึ่งสอดคล้องกับ พิริยะ ผลพิรุฬห์ (2563) ที่กล่าวว่า การเรียนออนไลน์เป็นเรื่องน่าเบื่อ เครียด การเรียนออนไลน์จะต้องมีความพร้อมของครู และความพร้อมของนักเรียน โดยจากผลการถอดบทเรียนสะท้อนให้เห็นชัดว่า หากมีการร่วมสร้างห้องเรียนแห่งความสุขที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและผู้สอนเป็นผู้กำหนดและวางกรอบเพื่อการเรียนการสอนเป็นไปตามเป้าหมายจะทำให้การเรียนการสอนออนไลน์เกิดขึ้นเป็นห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขได้

6) การเลือกใช้ระบบ MS TEAMS เป็นระบบในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ โดยที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากเดิมที่เป็นการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้ามาเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ทั้งนี้เนื่องจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนาและการเลือกระบบ MS TEAMS เนื่องจากเป็นระบบที่ทางมหาวิทยาลัยใช้อยู่และนักศึกษาทุกคนสามารถเข้าใช้งานได้ ดังนั้น การที่จะทำให้การเรียนการสอนประสบความสำเร็จได้นั้น จากผลการถอดบทเรียนพบว่า การเลือกใช้แพลตฟอร์มหรือระบบที่ผู้สอนและผู้เรียนมีความคุ้นเคย สามารถเข้าถึงได้ง่าย การวางแผน ออกแบบเนื้อหาความรู้ กิจกรรมและกำหนดรูปแบบเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ จักรกฤษณ์ โปตาพล (2563) และ Disrup (2563) ที่เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนออนไลน์เป็นสิ่งใหม่ในการรับรู้ของบุคคลทั่วไป แต่สำหรับแวดวงการศึกษาได้รับรู้และตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงจากการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยการเลือกใช้แพลตฟอร์มตามที่นัด การออกแบบบทเรียน การจัดการห้องเรียน การใช้สื่อในการเรียนการสอนและการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอน ถึงแม้จะมีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติ

7) การเรียนการสอนตามสไตล์ มสธ. เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ด้วยการเป็นมหาวิทยาลัยเปิดที่มีการเรียนการสอนแบบทางไกล ซึ่งการเรียนการสอนออนไลน์ในครั้งนี้ จากผลการถอดบทเรียนพบว่า มีความสอดคล้องกับคำว่า สไตล์ มสธ. ตามคำที่กล่าวว่า “ที่ไหน เวลาใด ใคร ก็เรียนได้” ซึ่งผลการถอดบทเรียนพบว่า กลุ่มนักศึกษาที่เป็นผู้เรียนอยู่ในพื้นที่ที่แตกต่างกัน 9 จังหวัด และผู้เรียนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านอายุ ตำแหน่งหน้าที่ และการเรียนออนไลน์จะมีการบันทึกเป็นคลิปไว้ ซึ่งนักศึกษาสามารถย้อนกลับไปดูในเวลาใดก็ได้ ดังนั้น สรุปได้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับคำว่า สไตล์ มสธ.

โดยจากการร่วมสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขด้วย MS TEAMS ในครั้งนี้สามารถถอดบทเรียนที่สำคัญได้ว่า การเรียนรู้กับสิ่งใหม่ที่เกิดจากเทคโนโลยีที่ทันสมัย ถึงแม้ว่าความรู้สึกลึกๆ จะกลัวที่จะเรียนรู้ กลัวว่ายาก กลัวไม่เข้าใจ กลัวทำไม่ได้ ซึ่งนั่นเป็นการที่มนุษย์กลัวการเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญเราต้องเข้าใจว่า การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอด เราต้องอยู่และต้องปรับตัวให้ได้เพียงเปิดใจและกล้าที่จะลงมือปฏิบัติ ซึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ ในช่วงต้นที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงหากมีผู้รู้ ผู้เชี่ยวชาญหรือ ผู้ที่เคยผ่านประสบการณ์นั้นมาก่อน คอยให้คำแนะนำ คอยกระตุ้นให้กำลังใจ จะทำให้เรียนรู้ได้ง่ายและรวดเร็ว

สรุปข้อเสนอแนะทางในการพัฒนาห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขตามสไตล์ มสธ. ที่มีประสิทธิภาพจากผลการวิจัยในครั้งนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์กับงานวิจัยของ เจริญ ภูวิจิตร (2560) ที่ให้แนวทางการจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล และ ภัทรภร เจนสุทธิเวชกุล และนวรรตน์ สุขวัฒนาสินธิ (2564) ที่ให้หลักในการสอนออนไลน์ให้สนุก มีความสอดคล้องและเป็นในทิศทางเดียวกันดังนี้ 1) การสร้างการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนระหว่างผู้เรียนและผู้สอน 2) การออกแบบรูปแบบการสอนและกิจกรรมควรมีทั้งเนื้อหาสาระ และการฝึกปฏิบัติจริง 3) เลือกใช้ระบบที่ทั้งผู้เรียนและผู้สอนคุ้นเคยเข้าถึงได้ง่าย 4) ตลอดการเรียนการสอนให้มีการเปิดหน้าต่างตลอด 5) มีความยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนสิ่งต่าง ๆ ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องเหมาะสมกับสถานการณ์และบริบท 6) ผู้สอนจะต้องมีความเป็นกันเอง และต้องมีทักษะ เทคนิคการสอนที่ดีสามารถดำเนินการสอนให้สนุก มีความยืดหยุ่นและเข้าใจผู้เรียน 7) มีการแบ่งเป็นกลุ่มย่อยในการทำกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นได้มาก ซึ่งหากมีการจัดการเรียนการสอนได้ตามหลักที่ได้สรุปไว้ เชื่อได้ว่าการเรียนการสอนออนไลน์จะสามารถกลายเป็นห้องเรียนแห่งความสุขของผู้เรียนได้อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะในการนำไปประยุกต์ใช้

จากการวิจัยในครั้งนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นการดำเนินการทำวิจัยกับนักศึกษามหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เพียง 1 กลุ่ม แต่ผู้ที่สนใจหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนรูปแบบออนไลน์ สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยนี้ไปปรับประยุกต์ใช้ในการออกแบบหรือการพัฒนาทักษะให้ผู้สอนเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การสร้างห้องเรียนออนไลน์แห่งความสุขได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ทั้งการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบทั้งการฝึกอบรมระยะสั้น ระยะกลาง หรือระยะยาว สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานภาคเอกชน เนื่องจากในงานวิจัยนี้กลุ่มผู้เรียนมีความหลากหลายทั้งด้านพื้นที่ อายุ พื้นฐานความรู้ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเพียงการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งหากมีการต่อยอดในการดำเนินการครั้งต่อไป ควรมีการเพิ่มเติมการวิจัยในเชิงปริมาณด้วยการวิจัยประเมินผลการจัดการเรียนการสอนเพื่อที่จะได้นำมาเปรียบเทียบ

เอกสารอ้างอิง

- เจริญ ภูวิจิตร. (2560). การจัดการเรียนรู้ทางออนไลน์อย่างมีประสิทธิภาพในยุคดิจิทัล. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566 จาก <http://www.nidtep.go.th/2017/publish/doc/20210827.pdf>
- จักรกฤษณ์ โปตาพล (2563). การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://slc.mbu.ac.th/wp-content/uploads/%202020/06/การจัดการเรียนรู้ออนไลน์-ดร.จักร%20รกรฤษณ์-โพต.pdf>
- ภัทรกร เจนสุทธิเวชกุล และนวรรรัตน์ สุขวัฒนาสินิทธิ. (2564). 7 ข้อคิด สอนออนไลน์ให้สนุก เคล็ดลับดีๆ จากอาจารย์สาธิตจุฬาฯ. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.chula.ac.th/highlight/51722/>
- มสธ. (2566). ปณิธานมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2566, จาก [.https://www.stou.ac.th/main/symbols.html](https://www.stou.ac.th/main/symbols.html)
- มสธ. (2566). สมัครเรียนกับ มสธ. :: ที่ไหน เวลาใด ใครก็เรียนได้ :: สืบค้นเมื่อ 14 พฤษภาคม 2566, จาก [.https://www.stou.ac.th/main/symbols.html](https://www.stou.ac.th/main/symbols.html)
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒนาผล. (2563). การเรียนรู้ร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร
- สิริพร อินทร์สนธิ์. (2563). โควิด - 19: กับการเรียนการสอนออนไลน์ กรณีศึกษา รายวิชาการเขียนโปรแกรมเว็บ. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 22(2), 203 – 213.
- อาณัติ รัตนธิรกุล. (2558). *ติดตั้งและบริหารระบบ eLearning ด้วย moodle*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- โอภาส เกาไศยาภรณ์, วสันต์ อดิศักดิ์ และ อนุชิต งามขจรวิวัฒน์. (2560). การออกแบบการเรียนการสอนอีเลิร์นนิ่ง: รายงานตรวจสอบ. นีโอพ้อยท์ (1995).
- Catherine Bovill. (2020). **Co-creation in learning and teaching: the case for a whole-class approach in higher education**. Retrieved May 14, 2023, From https://www.researchgate.net/publication/337698647_Co-creation_in_learning_and_teaching_the_case_for_a_whole-class_approach_in_higher_education
- Communication Theory. (2017). **BERLO'S SMCR MODEL OF COMMUNICATION**. Retrieved May 14, 2023, From <https://www.communicationtheory.org/berlos-smcr-model-of-communication/>
- Disrup. (2563). **เปลี่ยนห้องเรียนสู่ออนไลน์รับมือโควิด 19**. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.disruptignite.com/blog/online-classroom-tips>
- Hfocus. (กุมภาพันธ์ 12, 2020). **องค์การอนามัยโลก ประกาศ 'COVID-19' เป็นชื่อทางการไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019**. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://www.hfocus.org/content/18488/02/2020>

**การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐาน 21
ตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
ของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล**

**A Design of Learning Activities in the 21st Century using the Project-based of Bloom's
Taxonomy of Learning in Special Study in Mass Communication Technology of
Bachelor Degree Student Program in Mass Communication Technology at Rajamangala
University of Technology Rattanakosin Wang Klai Kangwon Campus**

รักชนกชรินทร์ พูลสุวรรณนที (Rakchanokcharin Poonswannatee)^{1*}

¹อาจารย์สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล
(Lecturer, Mass Communication Technology, Faculty of Industry and Technology, Rajamangala university of Technology Rattanakosin)

*Corresponding Author. E-mail : Rakchanokcharin.poo@rmutr.ac.th

(Received: February 28, 2023; Revised: May 10, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ 1) เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน 2) เพื่อประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน และ 3) เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน 2) แบบประเมินคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จำนวน 30 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ประกอบด้วยกิจกรรม 4 ขั้นตอนได้แก่ ขั้นนำเสนอ ขั้นวางแผน ขั้นลงมือปฏิบัติ และขั้นประเมิน 2) การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีคุณภาพในระดับดีมาก ค่าคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 3) ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

คำสำคัญ : การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้; โครงงานเป็นฐาน; ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม

Abstract

The purposes for this research were 1) To design and develop a learning management model by using project-based learning (PjBL) following Bloom's Taxonomy in the subject titled Special Study in Mass Communication Technology 2) To evaluate the quality of the PjBL lesson plan following Bloom's Taxonomy in Special Study in Mass Communication Technology, and 3) to study the students' satisfaction with PjBL following Bloom's Taxonomy in Special Study in Mass Communication Technology. The research instruments consisted of 1) The PjBL lesson plan following Bloom's Taxonomy for Special Study in Mass Communication Technology 2) The quality assessment form given to the experts, and 3) The questionnaire to evaluate the students' satisfaction with PjBL following Bloom's Taxonomy in Special Study in Mass Communication Technology. The sample group was comprised of 30 fourth-year students of vocational certificate majoring in Mass Communication Technology. The research findings revealed that 1) The design of the learning management model using PjBL of Bloom's Taxonomy in Special Study in Mass Communication Technology consists of 4 stages of activities: Presentation, Planning, Implementation, and Assessment. 2) The quality of the lesson plan was at a very good level ($\bar{x}=4.53$, S.D.=0.29), and 3) Overall students' satisfaction with the learning management was at a high level ($\bar{x}=4.34$, S.D.=0.59).

Keywords: Learning Management; Project-Based Learning; Bloom's Taxonomy

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นความท้าทายและซับซ้อนของครูผู้สอน เนื่องด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้นอกห้องเรียนได้อย่างอิสระเสรี การจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับปัญหาในโลกที่เป็นจริง เพราะการเรียนรู้ไม่ได้ถูกจำกัดให้อยู่แต่ภายในห้องเรียนอีกต่อไป การเชื่อมโยงครูผู้สอนกับผู้เรียน และชุมชนเข้าสู่การเรียนรู้ร่วมกัน ครูจึงต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้สนับสนุนช่วยเหลือให้ผู้เรียนสามารถเปลี่ยนสารสนเทศเป็นความรู้ และนำความรู้เป็นเครื่องมือไปสู่การปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมต่อไป

การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้โอกาสผู้เรียนได้วางแผนการทำโครงงานและดำเนินการให้สำเร็จตามแผนการดำเนินงานตามความมุ่งหมายของโครงงานนั้น โครงงานที่จัดขึ้นอาจทำร่วมกันเป็นกลุ่มหรือเดี่ยวก็ได้ ซึ่งผู้เรียนจะมีความรับผิดชอบร่วมกันในการดำเนินโครงงานนั้นด้วยตนเอง ลักษณะการเรียนรู้จะต้องสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในสังคม โดยเริ่มจากปัญหาและดำเนินการแก้ปัญหาด้วยการลงมือปฏิบัติจริง

ในกระบวนการจัดการศึกษา จำเป็นต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ และการประเมินผล เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินกิจกรรมในการเรียนการสอน ทำให้ผู้สอนจำเป็นต้องมีการกำหนดลักษณะรายวิชา แผนการจัดการเรียนรู้ แบบฝึกหัด แบบทดสอบ รวมถึงกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ให้สอดคล้องกับลักษณะรายวิชา ซึ่งจากกระบวนการดังกล่าวเป็นไปตามหลักทฤษฎีของบลูม (Bloom's Taxonomy) ใช้เป็นแนวทางสำหรับการเรียนการสอน โดยทฤษฎีของบลูมนี้ได้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการช่วยให้ผู้สอนสามารถ

ประเมินและวัดผลเนื้อหาของบทเรียน และผลลัพธ์จากการทดสอบบทเรียน และทฤษฎีของบลูมได้พัฒนาและปรับปรุงเพื่อให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียน ตอบสนองต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านจิตพิสัย (Affective Domain) และด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน ซึ่งถือเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยในอนาคต

จากทฤษฎีดังกล่าว ผู้เรียนทุกคนต้องมีพื้นฐานในการเรียนรู้ แต่อาจจะไม่เท่ากัน เพราะความแตกต่างระหว่างผู้เรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ดังนั้นการที่ผู้เรียนจะเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น ผู้เรียนจะต้องมีความกระตือรือร้นตลอดเวลา ผู้เรียนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่จะเรียนรู้ เมื่อเกิดความเข้าใจแล้วต้องวิเคราะห์ให้ได้ก่อนประเมินค่า จึงจะเป็นการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

รายวิชา การศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เป็นรายวิชาบังคับในหลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล เป็นรายวิชาที่กำหนดให้นักศึกษาชั้นปีที่ 4 เลือกศึกษาหรือปฏิบัติงานในโครงการพิเศษเฉพาะด้านตามความสนใจ โดยศึกษาถึงรูปแบบและข้อกำหนดในการเขียนโครงการและสารนิพนธ์ นักศึกษาจะต้องนำเสนอโครงการที่จะศึกษาและดำเนินการศึกษาตามโครงการที่ได้เสนอไว้และได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอนให้ดำเนินการต่อไปได้ โดยนักศึกษาจะต้องเขียนรายงานการศึกษาหรือการปฏิบัติงานในรูปแบบของสารนิพนธ์ โดยกำหนดให้อาจารย์ 1 ท่านควบคุมดูแลการทำโครงการนักศึกษาได้ไม่เกิน 5 โครงการ ซึ่งจากสถิติย้อนหลัง 5 ปี พบว่าโดยเฉลี่ยทุกปีการศึกษาจะมีจำนวนนักศึกษาไม่จบตามหลักสูตรกำหนดไว้

จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้รับผิดชอบการสอนในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน พบว่า อัตราการไม่จบตามหลักสูตรของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนมีอัตราสูงขึ้นร้อยละ 83 และจากการสอบถามนักศึกษาพบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดความเข้าใจและความสนใจในการทำโครงการ อันเนื่องมาจากการทำโครงการในรายวิชาดังกล่าวยึดหลักการตามแบบแผนของการวิจัย ซึ่งเป็นเรื่องที่นักศึกษาไม่ให้ความสนใจโดยอ้างว่าเป็นเรื่องที่ไกลตัว ไม่เห็นประโยชน์จากการที่ต้องศึกษา และเนื้อหาขั้นตอนในกระบวนการทำวิจัยเป็นเรื่องยุ่งยาก สลับซับซ้อนยากต่อการเข้าใจ อีกทั้งการดำเนินการวิจัยในขั้นตอนต่างๆที่อาจารย์ผู้สอนได้ถ่ายทอดให้นักศึกษามีความไม่น่าสนใจ เนื่องจากขาดกระบวนการคิด การกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ ส่งผลให้นักศึกษาดำเนินการตามโครงการที่ได้เสนอขอไว้ล่าช้า และเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้นักศึกษาไม่สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ซึ่งก่อนหน้านี้ผู้วิจัยได้ทดลองปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนโดยให้รุ่นพี่จับคู่กับรุ่นน้องรหัส เพื่อแนะนำ ช่วยเหลือในการทำโครงการ แต่เมื่อรุ่นพี่สำเร็จการศึกษาไปก่อนและมีงานทำ ทำให้ไม่มีเวลาในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือรุ่นน้องต่อได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงปรับรูปแบบการสอนใหม่ด้วยการให้ความรู้อาจารย์ผู้ควบคุมโครงการนักศึกษา ด้วยการประชุมเป็นระยะ เพื่อชี้แจง รับทราบปัญหา และหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน แต่เมื่อภาระงานสอนและงานอื่นๆของอาจารย์แต่ละท่านมากขึ้น ทำให้การประชุมลดน้อยลง ขาดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากติดภาระงาน ผู้วิจัยจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของการทำโครงการผ่านสื่อออนไลน์ (Facebook) แต่ก็พบความล้มเหลว เนื่องจากนักศึกษาไม่ให้ความสนใจในการศึกษาเนื้อหาในสื่อออนไลน์ เพราะคิดว่าศึกษาเมื่อใดก็ได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาหารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีแนวคิด ทฤษฎีมาปรับใช้อย่างเป็นขั้นตอน เพื่อสามารถติดตาม ตรวจสอบกระบวนการทำวิจัยได้อย่างเป็น

ขั้นตอน เพื่อแก้ปัญหานักศึกษาที่ไม่สามารถทำโครงการให้แล้วเสร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในปฏิทินการศึกษาได้

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรียนรู้และเห็นความสำคัญของแนวคิดในการจัดการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูม โดยผู้สอนสามารถนำไปใช้ในการกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ การวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผลการเรียนรู้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนนั้นควรประกอบไปด้วยวัตถุประสงค์ด้านพุทธิพิสัยทั้ง 6 ด้าน คือ ความรู้ ความเข้าใจ การนำไปประยุกต์ใช้ ความสามารถในการวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ ซึ่งการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครอบคลุมทั้ง 6 ด้าน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้รอบรู้ และพัฒนาทักษะผู้เรียนไปสู่ด้านการวิเคราะห์ได้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการนำวิธีสอนแบบโครงงานเป็นฐาน ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มาใช้ร่วมกับแนวการสอนตามทฤษฎีของบลูม ที่ใช้เสริมสร้างผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะเป็นการเปลี่ยนการเรียนการสอนจากการเน้นความรู้เป็นทักษะกระบวนการคิดและตัดสินใจอย่างอิสระของผู้เรียนเองโดยใช้การบูรณาการเรียนรู้อย่างมีจุดหมายที่จะพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนให้มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นทักษะการคิดขั้นสูง และการประเมินผลตามสภาพจริง ซึ่งถือเป็นสิ่งที่ท้าทายในการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่ออนาคต ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะไม่จำกัดอยู่เฉพาะข้อมูลในชั้นเรียนเท่านั้น แต่จะเชื่อมโยงไปสู่บริบทของการเรียนรู้ของผู้สอนและผู้เรียนในหลากหลายบทบาทโดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนที่ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อออกแบบและพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
2. เพื่อประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
3. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

ขอบเขตของโครงการวิจัย

1. ขอบเขตการศึกษารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอน เป็นอาจารย์ประจำด้านสื่อสารมวลชน นิเทศศาสตร์ วารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน จำนวน 5 คน ในกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลที่มีการเรียนการสอนในรายวิชาเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
2. ขอบเขตด้านกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล ที่เรียนวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จำนวน 30 คน ที่เรียนจากรูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยกำหนดขึ้น โดยใช้แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และแบบสอบถามความพึงพอใจ
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา
 - 3.1 กิจกรรมการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีดังนี้ 1) ชี้นำเสนอ 2) ชี้นวางแผน 3) ชี้นลงมือปฏิบัติ และ 4) ชี้นประเมิน

3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม โดยจำแนกจุดมุ่งหมายการเรียนรู้ออกเป็น 3 ด้าน คือ

3.2.1 พุทธิพิสัย เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา 6 ระดับ ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ความเข้าใจ 3) การนำความรู้ไปประยุกต์ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์ และ 6) การประเมินค่า

3.2.2 จิตพิสัย เป็นพฤติกรรมด้านจิตใจ 5 ระดับ ได้แก่ 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การเกิดค่านิยม 4) การจัดระบบ และ 5) บุคลิกภาพ

3.2.3 ทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท 5 ชั้น ได้แก่ 1) การรับรู้ 2) การกระทำตามแบบ 3) การหาความถูกต้อง 4) การกระทำอย่างต่อเนื่องหลังการตัดสินใจ และ 5) การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ

3.3 เนื้อหาที่ใช้ในการศึกษา เป็นเนื้อหาในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยี สื่อสารมวลชน หลักสูตรเทคโนโลยีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ ซึ่งเป็นรายวิชาที่กำหนดให้นักศึกษาดำเนินการศึกษาตามโครงการที่ได้เสนอให้ไว้ และต้องได้รับอนุมัติจากอาจารย์ผู้สอนให้ดำเนินการศึกษา โดยนักศึกษาจะต้องเขียนรายงานการศึกษา หรือผลการปฏิบัติงานในรูปแบบของสารนิพนธ์

4. ขอบเขตด้านตัวแปร

- ตัวแปรอิสระ หมายถึง รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

- ตัวแปรตาม หมายถึง ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อศตวรรษที่ 21 โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหา นักศึกษาทำโครงงานเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี

2. ได้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนที่มีคุณภาพในระดับดี

3. ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชนในระดับมาก

4. สถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศศาสตร์ สื่อสารมวลชน หรือ ศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้อง สามารถนำรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปใช้ในการเรียนการสอนได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. แบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

3. แบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีการวางแผนจัดทำตามลำดับขั้นตอน เริ่มจากการวิเคราะห์รายวิชา กำหนดหน่วยการเรียนรู้ที่ครบถ้วนตามคำอธิบายรายวิชา สมรรถนะรายวิชา จากนั้นวิเคราะห์หน่วยการเรียนรู้เพื่อนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน เมื่อได้หน่วยการเรียนรู้ที่เลือกแล้วจัดทำแผนการเรียนรู้ กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม สมรรถนะ และเกณฑ์การวัดและประเมินผล นำไปจัดการเรียนรู้

2. การสร้างแบบประเมินคุณภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการ แนวคิด วิธีการสร้างแบบประเมินคุณภาพ วิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนการสอนรูปแบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

2. กำหนดประเด็นที่ต้องการประเมินคุณภาพ และกำหนดรูปแบบการประเมิน เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่

5	หมายถึง	คุณภาพดีมาก
4	หมายถึง	คุณภาพดี
3	หมายถึง	คุณภาพปานกลาง
2	หมายถึง	คุณภาพพอใช้
1	หมายถึง	คุณภาพควรปรับปรุง

สร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน แล้วนำแบบประเมินที่สร้างเสร็จให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับความถูกต้องและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

3. นำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการปรับแก้ไขเรียบร้อยแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพของเครื่องมือ และความถูกต้องของเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา ดังนี้

ให้ +1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัด
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องและตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัด
-1	หมายถึง	แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่สอดคล้องและไม่ตรงตามเนื้อหาที่ต้องการวัด

ตารางที่ 1 ผลการประเมินความสอดคล้องและตรงเนื้อหาที่ต้องการวัด ประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ที่	รายการประเมิน	ความคิดเห็นของ ผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
		1	2	3		
1	รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้	+1	0	+1	67.0	ใช้ได้
2	การเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหาสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์การเรียนรู้	+1	+1	+1	00.1	ใช้ได้
3	รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระดับของ ผู้เรียน	+1	+1	0	67.0	ใช้ได้
4	รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจและน่าติดตาม	+1	+1	0	67.0	ใช้ได้
5	รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนที่ชัดเจน ง่ายต่อการ นำไปปฏิบัติ	+1	+1	+1	00.1	ใช้ได้
6	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า	0	+1	+1	67.0	ใช้ได้
7	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้	+1	+1	+1	00.1	ใช้ได้
8	รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับ ศาสตร์อื่นๆ	+1	+1	+1	00.1	ใช้ได้
9	รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	+1	0	+1	67.0	ใช้ได้
10	รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนได้จริง	+1	+1	0	67.0	ใช้ได้

จากตารางที่ 1 พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อประเมินมีค่าระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าข้อ
ประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

3. การสร้างแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตาม
ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

มีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการสร้างแบบสอบถาม เพื่อสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน
กลุ่มตัวอย่าง เกี่ยวกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และบรรยากาศในการเรียนรู้

2. กำหนดประเด็นที่ต้องการสอบถามความพึงพอใจ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม
และด้านบรรยากาศในการเรียนรู้ กำหนดรูปแบบการประเมินแบบประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก
ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3. สร้างแบบประเมินการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม
ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบพิจารณาความ
ถูกต้องและความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

4. นำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ที่ผ่านการร่างและปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ ประเมินคุณภาพของเครื่องมือและความถูกต้องของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จำนวน 3 ท่าน โดยมีผลการประเมินดังนี้

ตารางที่ 2 ผลการประเมินคุณภาพของเครื่องมือและความถูกต้องของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

รายการประเมิน	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			IOC	แปลผล
	1	2	3		
ด้านเนื้อหา					
1.จัดเรียงเนื้อหาในการเรียนตามลำดับจากง่ายไปยาก	+1	+1	+1	00.1	ใช้ได้
2.ปริมาณเนื้อหามีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
3.เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสม	+1	0	+1	67.0	ใช้ได้
4.เนื้อหาให้ความรู้ความเข้าใจได้ชัดเจน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ด้านกิจกรรม					
5.ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
6.กิจกรรมในการเรียนรู้เข้าใจง่าย	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
7.กิจกรรมกลุ่มมีความเหมาะสม	+1	+1	0	67.0	ใช้ได้
8.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้					
9. ผู้เรียนมีความสนุกในการเรียน	0	+1	+1	67.0	ใช้ได้
10. ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเนื้อหาอื่นๆ	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
11. ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้
12. ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น	+1	+1	+1	1.00	ใช้ได้

จากตารางที่ 2 พบว่า ดัชนีความสอดคล้องของข้อประเมินมีค่าระหว่าง 0.37-1.00 แสดงว่าข้อประเมินมีความตรงเชิงเนื้อหาทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ที่ผ่านการประเมินแล้วไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
2. ทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง
3. ภายหลังจากทดลอง ให้ผู้เรียนประเมินความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน
4. นำผลการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ จำแนกผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาและออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

การพัฒนาและออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้วิจัยได้ดำเนินการออกแบบและพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 4 สาขาวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศ คณะอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ วิทยาเขตวังไกลกังวล โดยเริ่มตั้งแต่การกำหนดเนื้อหาสาระการสอน แยกประเด็นเนื้อหาที่ต้องการจัดการเรียนรู้ และวางแผนสำหรับเตรียมการสอนแบบใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยใช้หลักการทฤษฎีที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนา ดังตาราง

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาและออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

Theory/Principle	Characteristic	Design and Development
การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนได้เลือกเรื่องหรือปัญหาที่ต้องการจะศึกษาด้วยตนเอง - ผู้เรียนเลือกและหาวิธีการ ตลอดจนแหล่งข้อมูลที่หลากหลายด้วยตนเอง - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง - ผู้เรียนได้บูรณาการทักษะ ประสบการณ์ ความรู้รอบตัวตามสภาพจริง - ผู้เรียนเป็นผู้สรุปและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง - ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการกำหนดรูปแบบการสอน ดังนี้ - กำหนดให้ผู้เรียนเสนอหัวข้อเรื่องโครงงานที่จะทำ - ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งทรัพยากรที่มีการเตรียมไว้ให้ และสามารถค้นหาข้อมูลต่างๆได้ด้วยตนเอง - ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ แบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน และบูรณาการทักษะความรู้ของตนกับสิ่งที่ค้นคว้ามาเข้าด้วยกัน เพื่อหาข้อสรุปของโครงงาน
ความคิดสร้างสรรค์	<ul style="list-style-type: none"> - ความคิดสร้างสรรค์ - ความคิดยืดหยุ่น 	<ul style="list-style-type: none"> - โครงงานที่ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้ - กำหนดให้ผู้เรียนคิดโครงงานด้วยตนเอง และกำหนดระยะเวลาการหาคำตอบของโครงงาน - ให้ผู้เรียนศึกษาหลายๆแนวทางหาคำตอบของโครงงานจากกลุ่มอื่นๆ และปรับปรุงเพิ่มเติมคำตอบให้สมบูรณ์ขึ้น

ตารางที่ 3 ผลการพัฒนาและออกแบบรูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษานานาชาติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ (ต่อ)

Theory/Principle	Characteristic	Design and Development
การจัดการความรู้	<ul style="list-style-type: none"> - การเผยแพร่ความรู้ - การนำเอาความรู้ไปใช้ - เทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการจัดการ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้เรียนเผยแพร่ความรู้ โดยแบ่งปันคำตอบ และความรู้ร่วมกัน - กระดานสนทนาออนไลน์
ทฤษฎีของบลูม	<ul style="list-style-type: none"> - พุทธิพิสัย เป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา 6 ระดับ ได้แก่ 1) ความรู้ 2) ความเข้าใจ 3) การนำความรู้ไปประยุกต์ 4) การวิเคราะห์ 5) การสังเคราะห์และ 6) การประเมินค่า - จิตพิสัย เป็นพฤติกรรมด้านจิตใจ 5 ระดับ ได้แก่ 1) การรับรู้ 2) การตอบสนอง 3) การเกิดค่านิยม 4) การจัดระบบ และ 5) บุคลิกภาพ - ทักษะพิสัย เป็นพฤติกรรมด้านกล้ามเนื้อประสาท 5 ชั้น ได้แก่ 1) การรับรู้ 2) การกระทำตามแบบ 3) การหาความถูกต้อง 4) การกระทำอย่างต่อเนื่องหลังการตัดสินใจ และ 5) การกระทำอย่างเป็นธรรมชาติ 	แบบฝึกหัด และข้อสอบวัดผลสัมฤทธิ์และวัดความคิดสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมการวัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษานานาชาติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ดังนี้ 1) ชี้นำเสนอ 2) ชี้นำวางแผน 3) ชี้นำลงมือปฏิบัติ และ 4) ชี้นำประเมิน เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักการพัฒนาการคิดของบลูม (Bloom) ดังแสดงในตาราง

ตารางที่ 4 กิจกรรมการวัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษานานาชาติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
ชี้นำเสนอ	-จัดให้มีการปฐมนิเทศการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษานานาชาติทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ	-เสนอแนวคิด เลือกและกำหนดหัวข้อโครงการ

ตารางที่ 4 กิจกรรมการจัดการกระบวนการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน (ต่อ)

ขั้นตอนกิจกรรมการเรียนการสอน	บทบาทของผู้สอน	บทบาทของผู้เรียน
ขั้นวางแผน	-ให้คำปรึกษาในการดำเนินงานของผู้เรียนทุกขั้นตอน	-เสนอแนวทาง ออกแบบ การทำโครงงาน -วางแผนร่วมกันในการเรียนรู้แบบโครงงาน -ศึกษาค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม -เสนอเค้าโครงร่างของโครงงาน
ขั้นลงมือปฏิบัติ	-ติดตามความก้าวหน้า ดูแลการทำโครงงานของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด	-ลงมือปฏิบัติโครงงานตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ -รวบรวมผลการทำงาน
ขั้นประเมิน	-สังเกตและประเมินการทำกิจกรรมของผู้เรียน -สรุปการทำงานและข้อเสนอแนะการทำงานของผู้เรียนแต่ละกลุ่มโดยรวม	-เสนอแนวทางแก้ไขปรับปรุงโครงงาน -เขียนรายงานหรือนำเสนอผลงานโครงงานต่อผู้สอน หรือสาธารณชน -ประเมินผลการเรียนรู้แบบโครงงานของตนเอง

ตารางที่ 5 การประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	คุณภาพ
1. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.67	0.58	ดีมาก
2. การเรียงลำดับการนำเสนอเนื้อหาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การเรียนรู้	4.00	0.00	ดี
3. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	4.33	0.58	ดี
4. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีความน่าสนใจและน่าติดตาม	4.67	0.58	ดีมาก
5. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีขั้นตอนที่ชัดเจน ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ	4.33	0.58	ดี
6. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมกระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า	4.33	0.58	ดี
7. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้	5.00	0.00	ดีมาก
8. รูปแบบการจัดการเรียนรู้มีการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับศาสตร์อื่นๆ	4.00	0.00	ดี
9. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	5.00	0.00	ดีมาก
10. รูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง	5.00	0.00	ดีมาก
รวมคะแนนเฉลี่ย	4.53	0.29	ดีมาก

จากตาราง เมื่อพิจารณาระดับการประเมินคุณภาพของการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ผลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.29 สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็น ฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีคุณภาพใน ระดับดีมาก โดยด้านที่ได้ค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และรูปแบบการจัดการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ในการ จัดการเรียนการสอนได้จริง โดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.00 มีคุณภาพในระดับ ดีมาก

3. ผลการหาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการ เรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

ผู้วิจัยได้ให้ผู้เรียนตอบแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตาม ทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มีผลการประเมินดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ใน รายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D.	ผลความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหา			
1.จัดเรียงเนื้อหาในการเรียนตามลำดับจากง่ายไปยาก	4.50	0.57	พึงพอใจมาก
2.ปริมาณเนื้อหามีความเหมาะสม	4.30	0.75	พึงพอใจมาก
3.เนื้อหามีความยากง่ายเหมาะสม	3.93	0.58	พึงพอใจมาก
4.เนื้อหาให้ความรู้ความเข้าใจได้ชัดเจน	4.53	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยด้านเนื้อหา	4.32	0.62	พึงพอใจมาก
ด้านกิจกรรม			
5.ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมมีความเหมาะสม	3.93	0.58	พึงพอใจมาก
6.กิจกรรมในการเรียนรู้เข้าใจง่าย	4.53	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
7.กิจกรรมกลุ่มมีความเหมาะสม	4.30	0.55	พึงพอใจมาก
8.กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์	4.40	0.67	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ยด้านกิจกรรม	4.29	0.59	พึงพอใจมาก
ด้านบรรยากาศการเรียนรู้			
9. ผู้เรียนมีความสนุกในการเรียน	4.53	0.57	พึงพอใจมากที่สุด
10.ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนเนื้อหาอื่นๆ	3.93	0.58	พึงพอใจมาก
11.ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน	4.63	0.49	พึงพอใจมากที่สุด
12.ผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจในการการเรียนเพิ่มขึ้น	4.13	0.82	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ยด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.41	0.60	พึงพอใจมาก
คะแนนเฉลี่ยทุกด้าน	4.34	0.59	พึงพอใจมาก

จากตาราง โดยภาพรวมพบว่าผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการเรียนจัดการ เรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยี

สื่อสารมวลชน รวมทุกด้านอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.34 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59 โดยมีด้านที่ได้คะแนนประเมินสูงสุด คือ ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีค่าเฉลี่ย 4.53 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57 มีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

1.คุณภาพของการจัดการเรียนรู้รูปแบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน

รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ประกอบด้วย การวางแผนและการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามหลักทฤษฎี 6 ขั้นตอน ส่งผลให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจตามเกณฑ์กำหนดด้านการจัดรูปแบบเค้าโครงของโครงการ การจัดทำเล่มรายงานโครงการ นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้ฝึกและพัฒนาด้านการคิด การทำงานอย่างเป็นระบบ การทำงานเป็นทีม ทักษะในการจัดการ และฝึกความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียนแบบใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น สอดคล้องกับ Joyce and well (2000 ; Arends, 1997 ; Aenderson, 1997 ; ทิศนา แคมมณี, 2551) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งได้รับการจัดไว้อย่างมีระเบียบ แบบแผน จะช่วยให้สภาพการเรียนการสอนนั้นเป็นไปตามหลักการ หรือแนวคิดที่ยึดถือ ซึ่งรายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบ มีดังต่อไปนี้

1.1 หลักการ กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติจริงในการทำโครงการตามความถนัดและความสนใจ ภายใต้การช่วยเหลือ แนะนำ โดยการอำนวยความสะดวกและสนับสนุนจากผู้สอน ส่งเสริมให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยตนเอง

1.2 วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ผู้วิจัยซึ่งได้กำหนดเพื่อแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่ต้องการให้เกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น

1.3 กิจกรรมการเรียนการสอน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ชี้นำเสนอ 2) ชี้นำวางแผน 3) ชี้นำลงมือปฏิบัติ 4) ชี้นำประเมิน เป็นการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงหลักการพัฒนาการคิดของบลูม (Bloom)

1.4 การวัดและประเมินผล มี 3 ระยะ คือ ก่อนการเรียน ขณะทำการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน โดยใช้แบบทดสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

จากการนำทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูมมาใช้ในการออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบโครงงานเป็นฐาน ซึ่งผู้สอนจะได้ประโยชน์จากทฤษฎี ตั้งแต่การวางแผนและจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม มีกลยุทธ์ในการออกแบบบทเรียนและการประเมินที่ถูกต้อง และมีความมั่นใจในการเรียนการสอนและการประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอน

จากการหาค่าความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ประกอบด้วย การวางแผนและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมผลการประเมินเฉลี่ยทุกด้านมีค่าเท่ากับ 4.34 มีคุณภาพในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Katz and Chard (1998) ที่กล่าวว่า การเรียนแบบโครงงาน ควรสนับสนุนให้ผู้เรียนช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการเข้าถึงเทคโนโลยี และควรมีโอกาสได้เข้าร่วมตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของตนเอง และสอดคล้องกับ Kongmanus (2016) ซึ่งพบว่า

นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ช่วยสนับสนุนในการเรียนรู้และการทำงาน ช่วยให้ได้รับประสบการณ์ตรง สามารถเข้าถึงความรู้และเชื่อมโยงความรู้ได้หลากหลาย พัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน และมีความสุขกับการทำงานเป็นทีม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ผู้สอนต้องเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเองทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและกระบวนการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา เพื่อเกิดองค์ความรู้ใหม่
2. การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ในระหว่างที่ผู้เรียนได้ดำเนินโครงงาน ผู้สอนต้องเน้นให้มีการจดบันทึกผลจากการดำเนินการแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียด เพื่อประโยชน์ต่อการเขียนรายงานและการนำเสนอผลงาน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาและออกแบบการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน ให้มีความหลากหลายต่อเนื่อง จะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน กับการจัดการเรียนรู้แบบอื่น ๆ
3. ควรศึกษาและพัฒนาการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม ในรายวิชาการศึกษาด้านเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน กับรายวิชาอื่นๆ หรือบูรณาการร่วมกับรายวิชาอื่น ๆ เพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา แคมมณี. (2551). **รูปแบบการเรียนการสอนทางเลือกที่หลากหลาย**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : แอดทีฟ พรินท์.
- Aenderson, T.P. (1997). **Using models of instruction**. In C.R.Dills, & A.J.Romisowski (Eds). Instructional development paradigms. Englewood Cliffs, NJ : Educational Technology.
- Arends, R.I. (1997). **Classroom instruction and management**. New York : McGraw Hill.
- Joyce, B., and well, M. (2000). **Model of teaching** (6th ed.).New Jersey : Prentice Hall.
- Katz, L.G., and Chard, S.C. (1998). **Issues in selecting topics for projects**. N.P. : Eric Digest Ed.
- Kongmanus, K. (2016) **Development of project-based learning model to enhance educational media business ability for undergraduate student in educational technology and communications program**. Retrieved January, 11, 2017.

เสียงบรรยายภาพ : บริการเพื่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น
Audio description : Accessibility services for the visually impaired

สุปราณี ศิริสวัสดิ์ชัย (Suprane Siriswattchai)^{1*}

¹รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
(Associate Professor, Mass Communication Program, Faculty of Management Science, Bansomdejchaopraya Rajaphat University)

*Corresponding Author. E-mail: mssuprane@bsru.ac.th

(Received: February 26, 2023; Revised: May 18, 2023; Accepted: May 23, 2023)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง เสียงบรรยายภาพ : บริการเพื่อการเข้าถึงของคนพิการทางการเห็น โดยผู้ศึกษามุ่งค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา ผลงานวิชาการ ผลงานวิจัย และการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการผลิตเสียงบรรยายภาพ (Audio Description: AD) เพื่อศึกษาที่มา สถานการณ์ในปัจจุบัน ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเสียงบรรยายภาพ รวมทั้งเพื่อหาแนวทางการดำเนินการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพเพื่อรองรับประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เพื่อให้ทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้รับประโยชน์มากที่สุด

จากการศึกษาพบว่าสาเหตุหลักที่สถานีโทรทัศน์หลายแห่งไม่สามารถดำเนินการตามประกาศของ กสทช. เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3) ได้นั้น เนื่องจากความไม่พร้อมด้านการกระบวนการผลิต งบประมาณ ความรู้ ความเชี่ยวชาญของบุคลากรของสถานีโทรทัศน์ ซึ่งทาง กสทช. ได้มีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คนพิการได้รับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป และสามารถนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตได้

คำสำคัญ : เสียงบรรยายภาพ; คนพิการทางการเห็น; การเข้าถึงสื่อ

Abstract

Audio Descriptions: Accessibility Services for the Visually Impaired is an academic article aimed at researching documents, textbooks, academic resources, research publications, and interviews with people involved in the production of Audio Descriptions (AD) to study the background, current situations, problems, and obstacles in the production as well as to find guidelines for producing audio-described video media to serve the Announcement of National Broadcasting and Telecommunication Commission (NBTC) on the promotion and protection of the rights of persons with disabilities to access or recognize and benefit from television programmes (No.3) so that all parties involved receive the most benefits.

The study found that the main reasons that many TV stations are not able to conform to the announcement because of the incompetence of the production process, budget, knowledge, and expertise of the personnel of the television station. The NBTC has provided

a guideline for solving problems to promote and support people with disabilities to acknowledge and benefit from information as equally as the general public and are able to apply that information to benefit their living.

Keywords : Audio descriptions; Visually impaired; Media accessibility

บทนำ

"...งานช่วยเหลือคนพิการนี้ ก็มีความหมายสำคัญอย่างยิ่งเพราะว่าผู้พิการไม่ได้อยากจะเป็นผู้พิการ และอยากช่วยเหลือตนเองถ้าเราไม่ช่วยเขาให้สามารถที่ปฏิบัติงานอะไร เพื่อชีวิตและเศรษฐกิจของครอบครัว จะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวม ฉะนั้นนโยบายที่จะทำก็คือช่วยเขาให้ช่วยเหลือตนเองได้ เพื่อจะทำให้เขาสามารถเป็นประโยชน์ต่อสังคม.." พระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร พระราชทานแก่คณะกรรมการมูลนิธิธรรมาภิบาลคนพิการในพระราชูปถัมภ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พุทธศักราช 2517 จากพระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าพระองค์ทรงให้ความสำคัญต่อผู้พิการในการช่วยเหลือตนเองเพื่อทำประโยชน์ให้แก่สังคมได้ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางกิจการโทรทัศน์ของคนพิการเป็นช่องทางหนึ่งในการรับรู้และใช้ประโยชน์จากข้อมูลข่าวสารได้อย่างเท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป และสามารถนำข้อมูลข่าวสารนั้นไปใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2565 ของกรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ระบุว่าประเทศไทยมีคนพิการจำนวน 2,153,519 คน หรือ ร้อยละ 3.26 ของประชากรทั้งประเทศ เป็นคนพิการทางการได้ยิน จำนวน 401,318 คน หรือร้อยละ 18.64 และคนพิการทางการเห็น จำนวน 184,711 คน หรือร้อยละ 8.58 ซึ่งเป็นลำดับที่ 2 และ 3 ของประเภทความพิการทั้งหมด 7 ประเภท (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2565: ออนไลน์)

การเข้าถึงสื่อถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคนที่ต้องได้รับและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างครบถ้วน โดยเฉพาะสื่อที่เข้าถึงครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ เช่น สื่อโทรทัศน์ อีกทั้งประเทศไทยได้เปลี่ยนผ่านกิจการวิทยุและโทรทัศน์เข้าสู่ระบบดิจิทัล ทำให้การเข้าถึงและทางเลือกสำหรับคนพิการเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะคนพิการทางการได้ยินและคนพิการทางการเห็นที่มีอุปสรรคในการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์ (อัญมณี เพชรมา, 2561: 12) ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2563 ประกาศคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3) ได้ระบุให้ผู้รับใบอนุญาตแต่ละประเภทต้องจัดให้มีบริการล่ามภาษามือ (Sign language interpreter: SL) คำบรรยายแทนเสียง (Closed Caption: CC) เสียงบรรยายภาพ (Audio Description: AD) และบริการอื่นใดตามที่คณะกรรมการกำหนดในรายการที่ออกอากาศประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ หรือรายการประเภทอื่นใด โดยผู้รับใบอนุญาตต้องจัดบริการดังกล่าวให้สอดคล้อง เหมาะสมกับรูปแบบของแต่ละรายการ ได้แก่ (1) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการบริการสาธารณะ (ดังตารางที่ 1) ต้องจัดให้มีบริการอย่างน้อย ดังนี้ 1) บริการล่ามภาษามือ (SL) ไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวันภายในระยะเวลาที่กำหนดในภาคผนวก 2) บริการคำบรรยายแทนเสียง (CC) จัดให้มีบริการไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน และต้องจัดให้มีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 120 นาทีต่อวัน และ 180 นาทีต่อวันตามลำดับภายในระยะเวลาที่กำหนดในภาคผนวก และ 3) บริการเสียงบรรยายภาพ (AD) จัดให้มีบริการไม่

น้อยกว่า 30 นาทีต่อวัน และต้องจัดให้มีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวันภายในระยะเวลาที่กำหนดในภาคผนวก และ (2) ผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ (ดังตารางที่ 2) ต้องจัดให้มีบริการอย่างน้อย ดังนี้

- 1) บริการล่ามภาษามือ จัดให้มีบริการไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน ภายในระยะเวลาที่กำหนดในภาคผนวก
- 2) บริการคำบรรยายแทนเสียง จัดให้มีบริการไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน และต้องจัดให้มีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 120 นาทีต่อวัน ภายในระยะเวลาที่กำหนดในภาคผนวก
- 3) บริการเสียงบรรยายภาพ จัดให้มีบริการไม่น้อยกว่า 30 นาทีต่อวัน และต้องจัดให้มีเพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน ภายในระยะเวลาที่กำหนดใน ภาคผนวก

ซึ่งประกาศฉบับนี้มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2563 เป็นต้นมา และในภาคผนวกมีการกำหนดระยะเวลาการออกอากาศอย่างน้อย ดังนี้

ตารางที่ 1 กิจการบริการสาธารณะ

ประเภทบริการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
บริการล่ามภาษามือ	60 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที
บริการคำบรรยายแทนเสียง	60 นาที	60 นาที	120 นาที	120 นาที	180 นาที
บริการเสียงบรรยายภาพ	30 นาที	30 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที

ตารางที่ 2 กิจการทางธุรกิจ

ประเภทบริการ	ปีที่ 1	ปีที่ 2	ปีที่ 3	ปีที่ 4	ปีที่ 5
บริการล่ามภาษามือ	60 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที
บริการคำบรรยายแทนเสียง	60 นาที	60 นาที	60 นาที	60 นาที	120 นาที
บริการเสียงบรรยายภาพ	30 นาที	30 นาที	30 นาที	60 นาที	60 นาที

จากประกาศฯ ฉบับที่ 1 ถึงฉบับที่ 3 ทำให้สถานีโทรทัศน์ทุกช่องต้องผลิตรายการโทรทัศน์ที่มีบริการล่ามภาษามือ คำบรรยายแทนเสียง และเสียงบรรยายภาพ ตามสัดส่วนที่กำหนด ซึ่งล่ามภาษามือ และคำบรรยายแทนเสียงมีการดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องและมีขั้นตอนการผลิตไม่ซับซ้อน แต่เสียงบรรยายภาพ มีกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน ทำให้สถานีโทรทัศน์ต้องเตรียมความพร้อม ทำความเข้าใจ และผลิตบุคลากรที่ทำหน้าที่สร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น อีกทั้งประชาชนทั่วไปอาจยังไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับเสียงบรรยายภาพเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้เขียนจึงต้องการศึกษาค้นคว้าที่มาของเสียงบรรยายภาพ ปัญหาและอุปสรรคในการผลิต และแนวทางการปฏิบัติเพื่อรองรับการดำเนินการของสถานีโทรทัศน์ เพื่อสร้างความเข้าใจและกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการผลิตสื่อเพื่อการรับรู้ของคนพิการให้เท่าเทียมกับประชาชนทั่วไป

ความหมายของสื่อเสียงบรรยายภาพ

อารดา ครุจิต (2558: 37) ได้กล่าวว่าเสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description (AD) ตามความหมายโดยทั่วไป คือการให้บริการเพื่อการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการให้ข้อมูลด้านภาพที่จำเป็นและสำคัญ มีจุดประสงค์เพื่อสร้างความเข้าใจ (Comprehension) และความเพลิดเพลิน (Enjoyment) แก่กลุ่มผู้มีปัญหาด้านการมองเห็นในการรับชมสื่อต่างๆ ทั้งภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวได้เช่นเดียวกับคนทั่วไป

สมาคมคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา ร่วมกับ สำนักงานกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคม ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับสื่อเสียงบรรยายภาพในประเทศไทยว่า บริการเสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description เป็นการใช้เสียงบรรยายเพิ่มเติมสำหรับรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ตลอดจนการจัดแสดงประเภทต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้คนพิการทางการเห็น ได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสาระหลักของรายการนั้นๆ ซึ่งถูกนำเสนอผ่านองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มิได้แสดงออกมาเป็นเสียง อันทำให้คนพิการทางการเห็นไม่สามารถเข้าถึงได้

ธีรวัช เจนวัชรัรักษ์ (2559: 13) กล่าวว่าบริการเสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description โดยหลักการแล้วเป็นการ “เปลี่ยนเนื้อหาจากภาพ ให้กลายเป็นเสียงพูด” เพื่อเอื้อให้ผู้ที่ไม่สามารถมองเห็นภาพนั้นๆ สามารถเข้าใจเนื้อหา และปะติดปะต่อเรื่องราวต่างๆได้ต่อไป จากต้นเรื่องจนจบเรื่อง (หรือรายการ) แต่เสียงบรรยายภาพนั้น จะไม่ได้ทำหน้าที่ในการ “เล่าเรื่อง” แต่จะเพียงเป็นการบรรยายเพื่อให้รายละเอียดต่างๆ ของภาพที่ปรากฏขึ้นเท่านั้น

เสียงบรรยายภาพหรือ Audio Description (AD) คือเสียงบรรยายที่เพิ่มเติมเข้าไปเพื่อบรรยายรายละเอียดที่สำคัญของภาพ โดยจะเพิ่มการบรรยายเสียงในช่วงที่ไม่มีการสนทนา เช่น การแสดงอากัปกริยา สีหน้า การเคลื่อนย้ายวัตถุ รวมถึงบรรยายภาคโดยรอบ เสียงบรรยายภาพนี้ออกแบบมาเพื่อเพิ่มความเข้าใจภาพต่างๆ บนหน้าจอ เป็นที่นิยมมากในต่างประเทศ (A Little Happiness, ออนไลน์)

กุลนารี เสือโรจน์ (Jobthai, 2559, ออนไลน์) ได้ให้คำนิยามของ Audio Description (AD) หรือสื่อเสียงบรรยายภาพว่า เป็นการเขียนคำบรรยายเพิ่มเติมเพื่อให้คนที่มีความบกพร่องด้านการมองเห็นเข้าใจเนื้อหาของสื่อต่างๆ ได้ใกล้เคียงกับคนที่มองเห็น AD คือ สื่อเสียงที่เสริมให้คนพิการทางการเห็นเข้าใจสื่อโทรทัศน์ได้ใกล้เคียงกับคนทั่วไป AD ทำได้หลายสื่อ ทั้งในภาพยนตร์ สื่อโทรทัศน์ โรงละคร พิพิธภัณฑสถาน และ AD ที่ใช้เป็นสื่อการสอน

เสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description จะทำหน้าที่แทนการมองเห็นภาพของคนพิการทางการเห็น โดยการเพิ่มเสียงผู้บรรยายเพิ่มเติมเข้าไปในบางฉาก เพื่อบรรยายรายละเอียดของภาพในช่วงที่ไม่มีการสนทนา หรือช่วงเงียบ เช่น การแสดงกิริยา สีหน้าของตัวละคร ที่สื่อความหมายบางอย่าง การเคลื่อนย้ายสิ่งของหรือการกระทำ รวมถึงการบรรยายบรรยากาศโดยรอบ (All Blind Can See, ออนไลน์)

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า เสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description หมายถึง การบรรยายภาพ เรื่องราว หรือบรรยากาศที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากบทสนทนา เพื่อสื่อความหมายเพิ่มเติมจากภาพที่ปรากฏในรายการโทรทัศน์ ภาพยนตร์ ตลอดจนการจัดแสดงประเภทต่าง ๆ เพื่อให้คนพิการทางการเห็น ได้รับรู้และเข้าถึงเรื่องราวของสื่อชิ้นนั้นได้เท่าเทียมกับคนทั่วไป

ความเป็นมาของสื่อเสียงบรรยายภาพ พัฒนาการของเสียงบรรยายภาพในต่างประเทศ

แนวคิดเรื่องสื่อเสียงบรรยายภาพในต่างประเทศเป็นเรื่องที่รับรู้และดำเนินการอย่างยาวนาน และไม่เพียงแต่เอื้อประโยชน์ให้กับคนพิการทางการเห็นเท่านั้น แต่ยังเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุ และบุคคลทั่วไป ที่ต้องใช้สายตาจดจ่ออยู่กับบางสิ่ง แต่ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการรับรู้เรื่องราวที่ดำเนินไปบนหน้าจอโทรทัศน์ด้วย พัฒนาการของเสียงบรรยายภาพ หรือ Audio Description เริ่มต้นขึ้นในทวีปยุโรป เกิดขึ้นครั้งแรกจากการลองผลิตเสียงบรรยายภาพที่ประเทศสเปน ในปี 1940 เพื่อใช้ในภาพยนตร์ที่ออกอากาศทางวิทยุ จากนั้นในช่วงปี 1960 แนวคิดเรื่องการใช้เสียงเพื่อทำหน้าที่บรรยายภาพได้นำไปเป็นประเด็นในรัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกา จาก Chet Avery สมาชิกสภาซึ่งเป็นคนพิการทางการเห็น (Snyder, 2014) ในปี 1974 ซึ่งเป็นช่วงที่เชื่อกันว่า โทรทัศน์มีอิทธิพลต่อมนุษย์เป็นอย่างมาก ประชาชนชาวอเมริกันมีโทรทัศน์สีเกือบทุกครัวเรือน และมีการเข้าถึงสื่อโทรทัศน์กว่า 7 ชั่วโมงต่อวัน ได้เกิดหัวข้อวิทยานิพนธ์เรื่อง “โทรทัศน์สำหรับคนตาบอด” โดย Gregory Frazier จนกระทั่งในปี 1981 Dr. Margaret Pfanstiehi และ Cody Pfanstiehi จาก Metropolitan Washington Ear Collaborate ในกรุงวอชิงตัน ดีซี ได้เริ่มมีการทดลองจัดทำและพัฒนาเสียงบรรยายภาพสำหรับการแสดงสดที่ Arena Stage หลังจากนั้นเสียงบรรยายภาพก็เริ่มแพร่ขยายเข้าสู่แวดวงโทรทัศน์โดยทั่วไป (Audio Description Solutions, 2016) ทางฝั่งยุโรป ในช่วงระหว่างปี 1980 – 1990 ในประเทศอังกฤษ ได้มีการแสดงสดประกอบการให้เสียงบรรยายภาพในโรงละครเล็กๆ ชื่อ Robin Hood ในเมือง Averham, Nottinghamshire กระแสตอบรับเป็นไปด้วยดี ทำให้นักเขียนบทละคร Norman King ได้เสนอเรื่องเสียงบรรยายภาพไปยัง Royal Theatre ที่พระราชวัง Windsor จากนั้นโรงละคร Royal Theatre ได้จัดการแสดงประกอบเสียงบรรยายภาพขึ้นในเรื่อง Stepping Out เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 1988 และจนถึงวันนี้บริการเสียงบรรยายภาพได้มีการให้บริการในกว่า 40 โรงละครทั่วสหราชอาณาจักร ซึ่งเป็นจำนวนมากที่สุดในทวีปยุโรป (ITC, 2000) ในปี 1989 (Orero, 2007) ที่เมืองคานส์ ประเทศฝรั่งเศส ได้มีเสียงบรรยายภาพสำหรับภาพยนตร์ของเยอรมนีที่ฉายในเทศกาลภาพยนตร์เป็นครั้งแรก ส่วนในด้านการกำหนดมาตรฐานการให้บริการเสียงบรรยายภาพอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม เกิดขึ้นในปี 1990 ที่สหราชอาณาจักร โดยมีการผ่านข้อกำหนดทางการสื่อสาร หรือ Broadcasting Act 1990 ซึ่งเริ่มมีการกำหนดการให้บริการเพียงการขึ้นคำบรรยายแทนเสียงสำหรับคนพิการทางการได้ยิน และต่อมาในปี 2002 หน่วยงาน Ofcom (Office of Communication) ได้มีการจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นองค์กรในการกำกับดูแลการสื่อสารแบบออกอากาศ (วิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์) ตลอดจนการควบคุมและวางนโยบายเกี่ยวกับสื่อสารมวลชน ซึ่งต่อมา Ofcom ได้กำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับสัดส่วนของรายการโทรทัศน์ที่จำเป็นต้องมีการให้บริการ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1. คำบรรยายแทนเสียง 2. ล่ามภาษามือ สำหรับคนพิการทางการได้ยิน และ 3. บริการเสียงบรรยายภาพสำหรับคนพิการทางการเห็น โดยมีเป้าหมายในระยะ 5 และ 10 ปี (ธีร์จวัช เจนวัชรรักษ์, 2559: 14)

ส่วนประเทศในแถบเอเชีย อารดา ครุจิต (2560: 29) กล่าวถึงการเกิดการศึกษาด้านเสียงบรรยายภาพเมื่อปี 1990 Jessica Yeung (2007) ผู้เขียนเรื่องเสียงบรรยายภาพในจีน ระบุว่าในเขตปกครองพิเศษฮ่องกง ตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1990 ได้มีการริเริ่มผลักดันองค์ความรู้ด้านสื่อเพื่อคนพิการโดยการจัดให้มีโรงภาพยนตร์แห่งความเงียบ (Theatre of the Silence) สำหรับคนหูหนวก และมีละครที่ผลิตโดยคนพิการทางการเห็น จัดแสดงในโรงภาพยนตร์ โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรศิลปะเพื่อคนพิการ (Arts with the Disabled Association: ADA) ในการจัดให้มีเสียงบรรยายภาพในเวลาต่อมาด้วย และในปี 2006 ได้เกิดหลักสูตร การแปลข้ามสื่อ (Translating Across Media) เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านเสียงบรรยายภาพให้แก่

นักศึกษา ส่วนในได้หวั่น ราวทศวรรษ 1990 ได้เกิด Audio Description Association องค์กรที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล มีบทบาทในการสนับสนุนงานด้านเสียงบรรยายภาพในได้หวั่น เช่น การรวบรวมองค์ความรู้ อบรมอาสาสมัคร โดยมีเสียงบรรยายภาพในโรงภาพยนตร์ในปี 2000 และละครโทรทัศน์ในปี 2001 และพิพิธภัณฑน์ในปี 2002 ผลงานความก้าวหน้าของได้หวั่นคือ การผนวกเทคโนโลยีเสียงบรรยายภาพ และอักษรเบรลล์เข้าไว้ด้วยกัน โดยคนพิการทางการเห็น สามารถใช้อุปกรณ์ในการเลือกเสียงบรรยายภาพในช่วงที่ไม่มีเสียง ส่วนในช่วงที่เกิดเสียงสนทนาหรือเสียงประกอบต่างๆ คนพิการทางการเห็นสามารถสัมผัสอักษรเบรลล์เพื่อค้นหาองค์ประกอบในฉากที่เกี่ยวข้องกับเสียงนั้น ๆ ได้ เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจได้มากขึ้น

พัฒนาการของเสียงบรรยายภาพในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีการทดลองผลิตเสียงบรรยายภาพอย่างเป็นทางการและเป็นรูปธรรมและเผยแพร่ในสื่อภาพยนตร์และโทรทัศน์ ในปี 2556 คือ สถาบันคนตาบอดแห่งชาติ เพื่อการวิจัยและพัฒนา ได้ทดลองผลิตเสียงบรรยายภาพในภาพยนตร์ไทยเป็นครั้งแรก คือ นางนาก โดยจัดฉายให้คนพิการทางการเห็นที่โรงภาพยนตร์ House RCA ในโครงการ “บอดเห็นผี” ส่วนภาพยนตร์ที่มีเสียงบรรยายภาพบันทึกลงแผ่น DVD จัดจำหน่ายเป็นครั้งแรกคือภาพยนตร์เรื่อง คิถถึงวิทยา ในสื่อโทรทัศน์ได้มีการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพเป็นครั้งแรก คือรายการ อร่อยอย่างยิ่ง ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย และรายการ กินอยู่คือ ทางสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส ผลิตเสียงบรรยายภาพโดยคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายใต้โครงการร่วมมือกับสำนักงาน กสทช. สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส และสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย เพื่อทดลองด้านการจัดให้มีบริการเสียงบรรยายภาพทางโทรทัศน์ (อารดา ครุจิต, 2560: 30)

จากนั้นความตื่นตัวในเรื่องของความเท่าเทียมในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารระหว่างคนพิการและคนทั่วไปได้มีเพิ่มมากขึ้น ทั้งในรูปของกิจกรรมทางสังคมและนโยบายต่างๆ โดยได้รับการบรรจุเป็นหนึ่งในนโยบายของ กสทช. ที่ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 133 เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งกำหนดไว้ครอบคลุมทั้งการจัดทำบริการภาษามือ (Sign Language) และคำบรรยายแทนเสียง (Closed Caption) เพื่อประโยชน์สำหรับคนพิการทางการได้ยิน และบริการเสียงบรรยายภาพ (Audio Description) สำหรับการรับรู้เข้าถึงและได้ประโยชน์ของคนพิการทางการเห็น โดยนโยบายนี้จากทาง กสทช. ได้กำหนดมาตรการพื้นฐานที่จะเกี่ยวข้องกับการวางนโยบายของสถานีโทรทัศน์โดยตรง ทั้งนี้ ทาง กสทช. ได้มีการกำหนดสัดส่วนรูปแบบบริการต่างๆ ในรูปแบบร้อยละของเวลาออกอากาศของแต่ละบริการเสริม และมีการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติอย่างเป็นทางการจกสถานีโทรทัศน์ ด้วยการเปิดโอกาสให้สถานีโทรทัศน์ที่มีการจัดทำบริการเสริมดังกล่าว ได้เกินจากร้อยละที่กำหนดไว้ในประกาศ สามารถขอรับการส่งเสริมและสนับสนุนได้จากกองทุน และตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการกำหนด ตลอดจนการกำกับดูแลและประเมินผลของการจัดทำบริการเสริม ที่มีการกำหนดให้ในแต่ละสถานีโทรทัศน์ ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากตัวแทนองค์กรในแต่ละประเภทความพิการ องค์กรวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่คนพิการและสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้รับสาร (ธีร์ธวัช เจนวัชรวิทย์, 2559: 16)

นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาแอปพลิเคชันเสียงบรรยายภาพสำหรับผู้บกพร่องทางการเห็น ชื่อพรรณนา โดยบริษัท เอส เอฟ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ร่วมกับ บริษัท จีดีเอช ห้าห้าเก้า จำกัด บริษัท กล่องดินสอ จำกัด และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) มุ่งส่งต่อสิ่งดี ๆ เพื่อสังคม กับงาน "Friend Zone ระวัง...สิ้นสุดทางเพื่อน จะเฟรนด์ หรือ แฟน ข้ามแดนด้วย App พรรณนา" จัดฉายภาพยนตร์รอบพิเศษสำหรับคนพิการทางการเห็น เพื่อเป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างคนพิการทางการเห็น และ

บุคคลทั่วไปผ่านการรับชมภาพยนตร์ด้วยแอปพลิเคชัน "พรรณนา" (PANNANA) ที่มีการพัฒนาด้านการใช้งานให้ง่ายและสะดวกมากขึ้น

กระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพ สามารถใช้หลักการเดียวกันกับการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ โดยทั่วไป คือ หลัก 3P คือ 1) Pre-production ขึ้นก่อนการผลิตรายการ 2) Production ขึ้นผลิตรายการ และ 3) Post-production ขึ้นหลังการผลิตรายการ (เสกสรร อามาตย์มนตรี, 2560: 31)

1. ขึ้นก่อนการผลิตรายการ (Pre-production) เป็นขั้นตอนการเตรียมงาน วางแผนการผลิต การจัดหาคณะทำงาน และการประสานงานต่างๆ ซึ่งประกอบไปด้วย การเลือกรายการที่จะผลิต การเขียนบท การเลือกผู้ลงเสียงบรรยาย การวางแผนงบประมาณ การเตรียมห้องบันทึกเสียงและห้องตัดต่อ ฯลฯ

2. ขึ้นผลิตรายการ (Production) เป็นขั้นตอนการบันทึกเสียง ประกอบไปด้วย การลงเสียงบรรยายตามบทเสียงบรรยายภาพที่เตรียมไว้ในขั้นแรก ซึ่งรายละเอียดและคุณสมบัติของผู้ทำหน้าที่นี้จะนำเสนอโดยละเอียดในหัวข้อขั้นตอนในการผลิตเสียงบรรยายภาพต่อไป

3. ขึ้นหลังการผลิตรายการ (Post-production) เป็นขั้นตอนการนำเสียงที่ได้จากการบันทึกในขั้นตอนที่ 2 มาตัดต่อหรือแทรกเสียงบรรยายตามบทที่ได้เขียนไว้ลงในรายการที่เลือกนำมาผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพ

ขั้นตอนในการผลิตเสียงบรรยายภาพ

จากกระบวนการในการผลิต 3P ในข้างต้น ขั้นตอนในการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพโดยละเอียด อาจมีขั้นตอนที่แตกต่างกันในแต่ละองค์กร ประมาณ 4-6 ขั้นตอน แต่ในบทความนี้จะนำเสนอขั้นตอนโดยละเอียด 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการคัดเลือกรายการ 2) ขั้นตอนการศึกษาต้นฉบับ 3) ขั้นตอนการจัดทำบท 4) ขั้นตอนการลงเสียงบรรยายภาพและการบันทึกเสียง 5) ขั้นตอนการตัดต่อผสมเสียง และ 6) ขั้นตอนการตรวจสอบผลงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) **ขั้นตอนการคัดเลือกรายการ** ปัจจัยสำคัญในการคัดเลือกรายการเพื่อทำสื่อเสียงบรรยายภาพคือ ต้องพิจารณาว่ารายการใดเหมาะสมสำหรับการให้บริการเสียงบรรยายภาพแก่คนพิการทางการเห็น หากรายการนั้นสามารถเข้าใจเพียงพอได้ด้วยภาพ หรือมีเสียงบรรยายเป็นหลัก รวมถึงมีบทสนทนาเป็นส่วนใหญ่ของรายการ เช่น รายการข่าว รายการเกมโชว์ รายการสัมภาษณ์ เป็นต้น อาจไม่มีความจำเป็นต่อการให้บริการเสริมนี้ แต่บางรายการ เช่น รายการละคร รายการภาพยนตร์ที่นำเสนอในสื่อโทรทัศน์ หรือรายการสารคดีบางประเภท คนพิการทางการเห็นอาจต้องการใช้เสียงบรรยายภาพเพื่อการรับรู้เรื่องราวเพิ่มเติมหรือเพื่อให้ได้รับบรรณรสในสื่ออื่น ๆ มากยิ่งขึ้น

2) **ขั้นตอนการศึกษาต้นฉบับ** การศึกษาทำความเข้าใจต้นฉบับในการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพทำได้หลายวิธี ดังนี้ (อัญมณี เพชรมา, 2561: 34-35)

2.1) การรับชมต้นฉบับ 1 รอบ หรือหลายรอบ เพื่อศึกษารายละเอียดและเพื่อให้ได้รับบรรณรสในการรับชมควบคู่กันไปกับภาพฟัง

2.2) การรับชมต้นฉบับแบบฟังอย่างเดียว เพื่อการจำลองสถานการณ์เป็นคนพิการทางการเห็น จะทำให้ผู้ผลิตเข้าใจข้อจำกัด ที่อาจก่อให้เกิดความไม่เข้าใจ เพื่อเข้าถึงปัญหาในการรับชม และนำไปเติมเต็มรายการให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น รายการมีช่วงว่างที่ไม่มีเสียงต่างๆมาก-น้อยเพียงใด รายการต้องการเสียงบรรยายภาพในลักษณะใด เพื่อประเมินความยากง่ายในการผลิตรายการในภาพรวม

2.3) การศึกษาต้นฉบับด้วยการหาข้อมูลประกอบอื่น ๆ เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการผลิต ผู้ผลิตไม่สามารถใช้วิธีที่ 1-2 ข้างต้นได้ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีอื่น ๆ เช่น การศึกษาจากบทเต็มหรือบทย่อของต้นฉบับ การสอบถามข้อสงสัยจากผู้ประพันธ์ ผู้ถ่ายทำ ผู้กำกับรายการ หรือผู้ผลิตรายการแทน

3) ขั้นตอนการจัดทำบท ในขั้นตอนนี้ถือเป็นขั้นตอนที่ใช้ระยะเวลาามากที่สุดในทุกขั้นตอนการผลิตและต้องการผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งในปัจจุบันมีบุคลากรที่ทำหน้าที่เขียนบทบรรยายภาพค่อนข้างน้อย คุณพัชรากร สมศรี เจ้าหน้าที่พัฒนาคุณภาพเนื้อหาทางนโปลาอูโสด้านการแปล องค์กรกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS) ได้กล่าวถึงปัญหาในการดำเนินงานขั้นตอนนี้ว่า ปัญหาในการทำงานส่วนใหญ่คือมีบุคลากรไม่เพียงพอ ขั้นตอนการผลิตรายการลักษณะนี้ค่อนข้างซับซ้อน ปัญหาใหญ่ในการทำ AD คือ กระบวนการผลิตยุ่งยาก ใช้เวลาในการเขียนบทนาน (พัชรากร สมศรี, 2562: สัมภาษณ์) สำหรับขั้นตอนการจัดทำบท มีวิธีการดังนี้

3.1) การเตรียมร่างบท คือ การเขียนในส่วนที่จำเป็นเป็นลำดับแรก จากนั้นจึงนำมาเรียบเรียงแก้ไขภายหลัง โดยมีเกณฑ์การพิจารณาประกอบการเขียนบทที่สำคัญ คือ เขียนให้กระชับ ชัดเจน เข้าใจง่าย มีความพอดีกับจังหวะภาพและช่วงว่างของเสียง มีความถูกต้องในเรื่องของข้อมูลและการใช้ภาษา ซึ่งจะช่วยให้บรรณาธิการรับชม

3.2) การจัดทำบทแบบสมบูรณ์ จำเป็นต้องเป็นบทแบบสมบูรณ์เท่านั้นจึงเหมาะแก่การใช้ในเสียงบรรยายภาพ กล่าวคือ ต้องเป็นบทที่มีจำนวนคำที่พอเหมาะกับเวลาและภาพ ตัวสะกด วรรคตอนต้องถูกต้อง โดยผู้ลงเสียงบรรยายไม่ต้องแก้ไขเพิ่มเติมในภายหลัง การทำงานระหว่างผู้ลงเสียงบรรยายและผู้ควบคุมการบันทึกเสียงจะใช้รูปแบบใดในการสื่อสารกันก็ได้ เช่น ใช้ Time code หรือรหัสตัวเลขบอกเวลา หรือใช้โปรแกรมซอฟต์แวร์สำเร็จรูปสำหรับสื่อเสียงบรรยายภาพในการเขียนบท เป็นต้น

กุลนารี เสือโรจน์ (Jobthai, 2559, ออนไลน์) ได้กล่าวถึงสำหรับคุณสมบัติของนักเขียนบทเสียงบรรยายภาพว่า 1. ต้องเป็นคนที่ถนัดรหัสและเข้าใจความหมายสำคัญของภาพและเสียงที่ปรากฏได้ เช่น รายการทำอาหาร ถ่ายภาพร้านขายกะปิ ใช้การเคลื่อนกล้องในลักษณะการแพน (Panning) กล้องอย่างช้าๆ ไปที่ภาชนะบรรจุกะปิที่ตั้งเรียงราย นั้นหมายความว่าเขาต้องการให้สื่อว่ากะปิจากแต่ละแหล่งให้สีที่แตกต่างกัน ดังนั้นฉากนี้ต้องบรรยายเฉดสีและบอกชื่อแหล่งที่มาของกะปิ 2. เป็นผู้มีคลังคำศัพท์มาก เพราะต้องสื่อสารภาพที่เห็นภายใน 5 วินาที จึงต้องเลือกใช้คำให้ถูกต้อง กระชับ และชัดเจน 3. ต้องเข้าใจธรรมชาติของคนพิการทางการเห็น และ 4. ต้องเข้าใจลักษณะของสื่อ AD ว่ามีลักษณะของการบรรยายอย่างไร สรุปหลักการของการทำ AD คือ สื่อสารสิ่งที่ปรากฏบนหน้าจอให้ได้ทั้งหมดภายในเวลาที่จำกัด

4) ขั้นตอนการลงเสียงบรรยายภาพและการบันทึกเสียง เสียงบรรยายมีความสำคัญ เนื่องจากคนพิการทางการเห็นจะให้ความสำคัญกับเสียงของบุคคลมาก การบรรยายที่ดีนั้น ต้องไม่ก่อให้เกิดความรำคาญ จึงต้องใช้เสียงให้พอดีและไม่เป็นโทนเสียงระดับเดียวกัน (Monotone) จนเกิดความเบื่อหน่าย และควรจะใช้เสียงให้สอดคล้องกับเรื่องราวที่เกิดขึ้น แต่ต้องคำนึงถึงบทบาทของการลงเสียงว่าไม่ใช่การพากย์บทละครที่ต้องใช้ระดับเสียงที่แตกต่างเพื่อสื่ออารมณ์ของตัวละครหรือสถานการณ์นั้นๆ แต่จะเป็นการสื่อสารข้อมูลที่เกิดขึ้นอย่างตรงไปตรงมาเป็นสำคัญ เช่น ละครเขย่าขวัญ ใช้ดนตรีประกอบทำหน้าที่ในการบอกถึงบรรยากาศที่อันตราย เสียงบรรยาย ก็ควรสะท้อนถึงความตึงเครียดนั้นๆ โดยไม่มีการแสดงอารมณ์ที่เกินจริง หรือในรายการตลก การบรรยายควรแฝงไว้ซึ่งรอยยิ้มในคำพูด แต่ไม่ควรมีเสียงหัวเราะก่อนการบันทึกเสียง ผู้ให้เสียงบรรยายต้องมีการซักซ้อมหลาย ๆ ครั้ง เพื่อดูจังหวะการเข้าเสียง และตรวจสอบภาษาที่ใช้ สำหรับการ

บันทึกเสียง ควรคำนึงถึงระดับเสียงของรายการที่เป็นเสียงแบ็คกราวด์ จะต้องถูกลดระดับลงเพื่อการบรรยายเสียงสามารถได้ยินอย่างชัดเจน

ภัทธีรา สารากรบริรักษ์ (2558) นักวิชาการสื่อสารมวลชน ได้อธิบายถึงประเด็นสำคัญของขั้นตอนการลงเสียงบรรยาย ดังนี้

1) การเลือกเสียงผู้บรรยาย ควรเลือกเสียงที่แตกต่างจากเสียงหลักของรายการ
2) หลักการลงเสียงบรรยายภาพ ผู้บรรยายจะต้องบรรยายข้อความให้พอดีกับช่วงว่างของเสียง โดยไม่ประดิษฐ์เสียงบรรยายจนกลายเป็นผู้บรรยายหลักหรือตัวละครอีกคนหนึ่งของรายการ

3) การออกแบบเสียง ผู้บรรยายต้องใช้เสียงให้เหมาะสมกับรูปแบบและเนื้อหาของรายการ เช่น รายการประเภทสาระความรู้ ควรใช้น้ำเสียงที่เคร่งขรึม สำหรับ ส่วนรายการบันเทิง ควรใช้น้ำเสียงที่ฟังสบาย ๆ มีความสดใส เป็นต้น

4) การเตรียมตัวก่อนการบันทึกเสียง ควรทำความเข้าใจกับบทล่วงหน้า เพื่อตรวจดูว่ามีคำใดที่ไม่ชัดเจน สมบูรณ์ สะกดผิด ต้องตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้อง จากนั้นทำเครื่องหมายในบท และซ้อมบรรยายเสียง

5) การบันทึกเสียงบรรยายภาพ ผู้ลงเสียงบรรยายภาพจะต้องมีสมาธิกับการบรรยายตามบทที่ได้รับ โดยให้น้ำเสียงในการบรรยายเหมาะสมกับอารมณ์และการดำเนินเรื่อง ส่วนการบันทึกเสียงในห้องบันทึกเสียง ระดับเสียงต้นฉบับจะถูกลดให้เบากว่าเสียงบรรยายภาพเล็กน้อยเพื่อให้เสียงบรรยายชัดเจนขึ้น และในกรณีที่มีเสียงอื่น ๆ แทรกในบางช่วง เช่น เสียงปรบมือ เสียงการจรรยา สามารถปรับระดับการบันทึกเสียงได้

6) การตรวจสอบงานหลังจากการบันทึกเสียง ผู้ควบคุมการผลิตอาจฟังเสียงที่บันทึกไว้เป็นระยะหรือตรวจสอบด้วยการฟังทั้งหมด ว่ามีช่วงใดที่ต้องแก้ไขหรือปรับปรุง

สำหรับคุณสมบัติของผู้บรรยายในงานเสียงบรรยายภาพ ควรมีดังนี้

1. มีเสียงที่ดี ชัดเจน และแตกต่างจากต้นฉบับไม่ว่าจะเป็นเสียงของตัวละครหรือเสียงหลักอื่นๆ

2. มีการบรรยายด้วยจังหวะที่ดี

3. มีทักษะการอ่านออกเสียงที่ถูกต้องตรงตามอักขรวิธี

4. มีการใช้น้ำเสียงในการบรรยายได้สอดคล้องกับเนื้อหาของรายการ ไม่ใช้เสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญ หรือใช้โทนเสียงระดับเดียว

5. ต้องมีสมาธิกับการทำงาน และมีวินัยในซັกซ้อม เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินงานขั้นตอนต่อไป

5) **ขั้นการตัดต่อผสมเสียง** ในขั้นตอนนี้เจ้าหน้าที่ตัดต่อเสียงจะนำการบันทึกเสียงของรายการนั้นๆ ไปปรับต่อจากการลงเสียงบรรยาย และเพื่อให้การทำงานคล่องตัว เจ้าหน้าที่บันทึกเสียงและเจ้าหน้าที่ตัดต่อผสมเสียงควรเป็นบุคคลเดียวกัน เพื่อจะได้ทราบถึงจังหวะที่ต้องการปรับแต่งชิ้นงานเสียงบรรยายภาพให้สมบูรณ์เป็นไฟล์เสียงเพื่อนำไปออกอากาศต่อไป และเนื่องจากเป็นขั้นตอนการผลิตเสียงบรรยายภาพก่อนการออกอากาศ จึงจำเป็นที่ผู้รับผิดชอบต้องเข้าใจระเบียบทางเทคนิคเกี่ยวกับงานออกอากาศ

6) **ขั้นการตรวจสอบผลงาน** ในขั้นนี้เป็นการดูภาพรวมของรายการทั้งหมด เป็นหน้าที่ของหัวหน้าฝ่ายผลิตรายการ และฝ่ายเซนเซอร์การออกอากาศตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่นี้ควรมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการผลิตเสียงบรรยายภาพ เพื่อให้การทำงานเป็นไปในทิศทางเดียวกัน อรุณีย์ วงศ์บุญชัยนันท์ (2562: สัมภาษณ์) ผู้ผลิตรายการเสียงบรรยายภาพ ได้กล่าวถึงปัญหาของขั้นตอนนี้ว่า บางหน่วยงานไม่มีการ

ตรวจสอบเนื้อหาให้สมบูรณ์ในเบื้องต้น เมื่อดำเนินการถึงขั้นตอนนี้ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายก่อนการออกอากาศ แต่ฝ่ายเซนเซอร์ไม่ผ่านงาน เนื่องจากเนื้อหาต้นฉบับมีข้อผิดพลาดหรือไม่เหมาะสม ต้องย้อนกลับไปดำเนินการในขั้นตอนที่ 3-5 ใหม่ ทำให้การทำงานล่าช้า จึงเน้นย้ำว่าก่อนจะถึงขั้นตอนการลงเสียงบรรยาย ควรมีการตรวจสอบความถูกต้องของบทเสียงบรรยายภาพให้สมบูรณ์ก่อนเริ่มขั้นตอนต่อไป

กระบวนการผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพมีขั้นตอนการดำเนินงานสำคัญทุกขั้นตอน จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจรายการที่นำมาผลิตเป็นอย่างดี เพื่อให้ได้รายการที่มีคุณภาพ เนื้อหาถูกต้องชัดเจน และเกิดประโยชน์แก่คนพิการทางการเห็นได้อย่างแท้จริงตามวัตถุประสงค์ของการผลิตเสียงบรรยายภาพ จึงขอสรุปลักษณะการให้บริการเสียงบรรยายภาพ (สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์, ม.ป.ป.: ออนไลน์) ดังนี้

1. หลักการทั่วไป

การผลิตเสียงบรรยายภาพ ไม่ควรบรรยายทับเสียงต้นฉบับหรือแทรกคั่นระหว่างบทสนทนา ต้องสร้างความสมดุลระหว่างความเข้าใจและความเพลิดเพลิน โดยคำนึงถึงการให้ข้อมูลที่พอดีกับช่วงระยะเวลาหนึ่ง ไม่ให้มีปริมาณมากเกินไปจนทำให้เสียรรถรสในการรับฟัง

2. การบรรยาย

2.1 บรรยายเนื้อหาที่จำเป็น เช่น ลักษณะพิธีกรหรือตัวละคร อ้วน สูง ผอม การแต่งกาย ตำแหน่งที่ยืน ฉาก สถานที่ ช่วงเวลา ทิศทาง สี ฯลฯ

2.2 เสียงของผู้บรรยายภาพต้องแตกต่างจากต้นฉบับหรือโทนเสียงต่างกัน

2.3 บรรยายกึ่งทางการ

3. การใช้ภาษาในการบรรยาย

3.1 กระชับได้ใจความ

3.2 ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

3.3 ใช้คำกริยาอย่างถูกต้อง เช่น ใช้มีดทำอาหารในลักษณะหั่น สับ ซอย เป็นต้น

3.4 ไม่ใช่คำว่าเห็นหรือภาพ ให้ใช้คำว่าหน้าจอแทน

3.5 ไม่ใช่คำศัพท์เฉพาะด้านภาพโดยตรง เช่น ภาพตัดเร็ว เฟดแบล็ก

3.6 ไม่ใช่คำอุปมาอุปไมย คำคลุมเครือ ภาษาสแลง ภาษาถิ่น หรือการเปรียบเทียบ

บทบาทของ กสทช.กับงานบริการสื่อเสียงบรรยายภาพ

สำหรับประเทศไทย หน่วยงานกำกับดูแลสื่อคือ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ได้กำหนดมาตรการเสียงบรรยายภาพขั้นพื้นฐานสำหรับสถานีโทรทัศน์ ไว้ว่า “ต้องมีบริการเสียงบรรยายภาพ (AD) อย่างน้อยร้อยละ 5 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสาร หรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บริการล่ามภาษามือ (SL) อย่างน้อยร้อยละ 5 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต และบริการคำบรรยายแทนเสียง (CC) อย่างน้อยร้อยละ 40 ของสัดส่วนรายการที่เป็นข่าวสารหรือสาระ ที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะตามประเภทการประกอบกิจการที่ได้รับอนุญาต ซึ่งเมื่อรวมเวลาที่จัดให้มีบริการดังกล่าวตลอดทั้งวัน เฉลี่ยแล้วต้องไม่น้อยกว่า 60 นาทีต่อวัน” ตามประกาศของคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช) เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ เมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2559 ซึ่งหลังจากมีการประกาศจาก กสทช.บางสถานีที่ยังไม่มีความพร้อมในการดำเนินการเผยแพร่บริการดังกล่าว

ต่างนำเสนอบริการล่ามภาษามือ (SL) ในสัดส่วนที่มากกว่าบริการคำบรรยายแทนเสียง (CC) และบริการเสียงบรรยายภาพ (AD) รวมทั้ง 3 บริการมากกว่า 60 นาทีต่อวัน เนื่องจากการจัดทำบริการคำบรรยายแทนเสียง (CC) และบริการเสียงบรรยายภาพ (AD) มีกระบวนการดำเนินงานที่ซับซ้อนกว่าบริการล่ามภาษามือ (SL) (รมิตา จรินทร์ทรัพย์พิทักษ์, 2562: สัมภาษณ์) อีกทั้งรูปแบบรายการตามประกาศระบุให้เป็นรายการประเภทข่าวสารหรือสาระ ซึ่งเสียงบรรยายภาพในรูปแบบรายการข่าวทำได้ยาก เพราะผู้ประกาศข่าวบรรยายข่าวหรืออ่านรายละเอียดของข่าวเป็นส่วนใหญ่ แม้กระทั่งขณะที่ภาพข่าวปรากฏขึ้นที่หน้าจอ จึงเป็นไปได้ยากหากจะหาช่วงว่างเพื่อลงเสียงบรรยายภาพเข้าไป กล่าวคือ รูปแบบของรายการข่าวไม่เอื้อต่อการผลิตเสียงบรรยายภาพ ซึ่ง พีรพงศ์ จารุสาร (2562: สัมภาษณ์) เลขาธิการสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย ได้กล่าวไว้ในประเด็นนี้ว่า คนพิการทางการเห็นต้องการเนื้อหาที่เป็นความบันเทิงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งสื่อเสียงบรรยายภาพสามารถทำให้เข้าถึงอรรถรสของการรับรู้ความบันเทิงเหล่านั้นได้ ซึ่งทาง กสทช.พยายามหาทางออกในประเด็นดังกล่าวโดยการจัดทำประกาศ เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3) โดยไม่ถูกจำกัดให้เข้าถึงเฉพาะรายการประเภทข่าวสารหรือสาระที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ ซึ่งเป็นการแก้ไขสัดส่วนในการนำเสนอทั้ง 3 บริการให้เหมาะสมต่อการออกอากาศต่อวัน และจะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบรายการที่เอื้อต่อการจัดทำบริการเสียงบรรยายภาพ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการทางการเห็นซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของประกาศฉบับนี้

ถึงแม้จะต้องใช้งบประมาณที่ประเมินว่าไม่คุ้มค่า และต้องใช้เวลาในการผลิตรายการเฉพาะคนกลุ่มนี้พอสมควร เนื่องจากมีคนพิการทั้งประเทศประมาณ 2 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 3.26 ของประชากรทั้งประเทศเท่านั้น แต่สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและใช้ประโยชน์จากสื่อก็เป็นพื้นฐานของความเท่าเทียมในสังคมที่ไม่ควรถูกเพิกเฉย ทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกรับข้อมูลและการตัดสินใจได้ด้วยตนเอง เพราะไม่ว่าจะเป็นคนปกติหรือคนพิการ ก็สามารถใช้ชีวิตในสังคมได้เหมือนคนทั่วไป และในอนาคตอันใกล้ ข้อมูลข่าวสารด้านการผลิตสื่อเพื่อคนพิการน่าจะมีการเผยแพร่ในวงกว้าง โดยเฉพาะเวดจ์วงการศึกษา และมีเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมเป็นส่วนช่วยให้การผลิตสื่อมีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2565). รายงานข้อมูลสถานการณ์ด้านคนพิการในประเทศไทย. ค้นเมื่อวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2566. จาก <https://dep.go.th/images/uploads/files/situation-Dec65.pdf>
- ธีร์ธวัช เจนวัชรัรักษ์. (2559). The Voice of See : Audio Description in Practice เสียงบรรยายภาพ : พื้นฐาน สร้างสรรค์ การต่อยอด. สถาบันคนตาบอดแห่งชาติเพื่อการวิจัยและพัฒนา.
- ประกาศ คณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) เรื่อง การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของคนพิการให้เข้าถึงหรือรับรู้และใช้ประโยชน์จากรายการของกิจการโทรทัศน์ (ฉบับที่ 3).
- พัชรากร สมศรี. เจ้าหน้าที่พัฒนาคุณภาพเนื้อหางานแปลอวูโสด้านการแปล องค์การกระจายเสียงและแพร่ภาพสาธารณะแห่งประเทศไทย (Thai PBS). สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562.
- พีรพงศ์ จารุสาร. เลขาธิการสมาคมคนตาบอดแห่งประเทศไทย. สัมภาษณ์, 8 กันยายน 2561.
- ภัทธีรา สารากรบริรักษ์. (2558). เสียงบรรยายภาพที่ผู้พิการทางการเห็นต้องการ. คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- รมิดา จรินทร์ทรัพย์พิทักษ์. รักษาการผู้อำนวยการสำนัก สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์ สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช). สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2562.
- เสกสรร อามาตย์มนตรี. (2560). **การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ เรื่อง การผลิตสื่อเสียงบรรยายภาพ**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีเทคนิคศึกษา ภาควิชาครุศาสตร์เทคโนโลยี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- สำนักคุ้มครองผู้บริโภคในกิจการกระจายเสียงและโทรทัศน์. (ม.ป.ป.). **มาตรฐานการให้บริการเสียงบรรยายภาพ**. ค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2562. จาก <http://bcp.nbtc.go.th/th/detail/2018-07-03-11-38-08>
- อัญมณี เพชรมา. (2561). **การผลิตเสียงบรรยายภาพด้วยระบบดิจิทัลประกอบการรายการสารคดีโทรทัศน์สำหรับผู้พิการทางการเห็น**. วิทยานิพนธ์หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน คณะเทคโนโลยีสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- อัฐวิทย์ วงศ์บุญชัยนันท์. **ผู้ผลิตรายการสื่อเสียงบรรยายภาพ**. สัมภาษณ์, 9 พฤศจิกายน 2562.
- อารดา ครุจิต. (2558). **หลักการผลิตเสียงบรรยายภาพ**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อารดา ครุจิต. (2560). **โทรทัศน์เพื่อการเข้าถึงของคนพิการ = Television for All**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- A little happiness. (ม.ป.ป.). **สารคดี : มองไม่เห็นด้วยตา แต่รับรู้ได้ด้วย “เสียงบรรยาย”**. ค้นเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2562 จาก <https://marinmans.wordpress.com/tag/>
- All Blind Can See. (ม.ป.ป.). **รณรงค์ให้มีการสร้างเสียงบรรยายภาพในสื่อที่หลากหลายเพื่อผู้พิการทางสายตา**. ค้นเมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2562. จาก <https://www.change.org/p/>
- ITC. (2000). **ITC guidance on standards of audio description**. [online]. http://www.ofcom.org.uk/static/archive/itc/uploads/ITC_Guidance_On_Standards_for_Audio_Description.doc. Retrived on 24th June 2019.
- Jobthai. (2559). กุลนารี เสือโรจน์ : **ผู้ช่วยเปิดโลกการรับชมโทรทัศน์ให้คนพิการทางการเห็น**. สืบค้นเมื่อ 5 ตุลาคม 2562. จาก <https://blog.jobthai.com/career-tips/>
- Orero, P. (2007). **Sampling audio description in Europe**. In J.D.Cintas, P. Orero &, A. Remael (eds.) Media for All Subtilling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language (pp.111-125). Amsterdam: Printforce.
- Snyder J. (2014). **The visual made verbal**. American Council of the Blind. Arlington. VA. USA.
- Yeung, J. (2007). **Audio Description in the Chinese World**. In J.D.Cintas, P. Orero &, A. Remael (eds.) Media for All Subtilling for the Deaf, Audio Description, and Sign Language (pp.231-244). Amsterdam: Printforce.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

Factors Affecting Academic Amotivation of the Ninth Grade Students

Thungsuklapittaya “Krungthai Anukroh” School, Sri Racha District, Chonburi Province

ธำปนนท์ ศรีสุวรรณ (Thapanan Srisuwan)¹,
วรรณเทพ ธนเศรษฐบุรณ์ (Wannatep Tanasatebumroong)²,
วริทธิ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา (Varit Isarankura Na Ayudhaya)³,
กนก พานทอง (Kanok Panthong)^{4*}

^{1,2,3} นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

(Master Degree's Student of Educational Administration Program, Faculty of Education, Burapha University)

⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ หน่วยวิจัยวิทยาการปัญญาและนวัตกรรม วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา
(Associate Professor of Cognitive Science and Innovative Research Unit, Research Methodology and Cognitive Science, Burapha University)

*Corresponding Author. E-mail kanok1459@gmail.com

(Received: March 2, 2023; Revised: May 19, 2023; Accepted: May 23, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และสร้างสมการถดถอย พหุคูณทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียน ทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มี 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียน ทั้งสิ้น 300 คน โดยเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการ วิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ความแปลกแยกในตนเอง (X₂) มีความสัมพันธ์ทางบวก และ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X₁) และการสนับสนุนทางสังคม (X₃) มีความสัมพันธ์ทางลบกับการขาดแรงจูงใจทาง วิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตัวแปรที่สามารถทำนาย การขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความแปลกแยกในตนเอง โดยสามารถร่วมกันทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ร้อยละ 43 ซึ่ง สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.90 - .30(X_1) + .55(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = -.27(Z_{x1}) + .58(Z_{x2})$$

คำสำคัญ : ขาดแรงจูงใจทางวิชาการ; ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; ความแปลกแยกในตนเอง; การสนับสนุน ทางสังคม

Abstract

The purpose of this research was to study the multiple relationships between academic amotivation of which variables include academic achievement, self-alienation, and social support; and to formulate the academic amotivation of the ninth grade students of Thungsuklapittaya “Krungthai Anukroh” School. The population (N = 300) is the ninth grade students of Thungsuklapittaya “Krungthai Anukroh” School. The samples (n = 169) were derived by a multi-stage random sampling (Krejcie & Morgan, 1970) from the ninth grade students of Thungsuklapittaya “Krungthai Anukroh” School in the academic year 2022. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed with mean, standard deviation, correlation coefficient, and multiple regression analysis. The results showed that self-alienation (X2) had a positive relationship with academic amotivation, and academic achievement and social support had a negative relationship with academic amotivation at the .01 significant level. In addition, the data from multiple regression analysis revealed that self-alienation and social support can be predictors for the academic amotivation at the .01 significant level. These variables are accounted for 43% of the total variance. The predictive equations for academic amotivation were as follows:

The equation in the form of raw scores:

$$Y' = 1.90 - .30(X1) + .55(X2)$$

The equation in the form of standard scores:

$$Z'y = - .27(ZX1) + .58(ZX2)$$

Keywords : Academic Amotivation; Academic Achievement; Self-Alienation; Social Support

บทนำ

การเรียนการสอนจะเกิดผลสมบูรณ์ต่อเมื่อผู้เรียนมีความตั้งใจและสนใจทำงานตามที่ผู้สอนกำหนดอย่างกระตือรือร้น พฤติกรรมเหล่านี้ควรจะเกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ และตลอดเวลาที่การสอนดำเนินอยู่ แต่เท่าที่ปรากฏอยู่เสมอก็คือ ผู้เรียนไม่ต้องการที่จะเรียน ขาดความพยายามในการทำงานด้วยตนเองอย่างจริงจัง ซึ่งผู้สอนจะต้องใช้เวลาไม่น้อยในการตรวจสอบการทำงานของผู้เรียนตลอดเวลา เมื่อเป็นเช่นนี้ แม้ผู้สอนจะมีความรู้และความสามารถในการถ่ายทอดเพียงไรก็ตามก็ยากที่จะเอาชนะอุปสรรค ที่เกิดจากสภาพการณ์ที่ผู้เรียนไม่สนใจ นอกจากนี้ยังมีผลที่ทำให้ผู้สอนต้องเหนื่อยและหน่ายต่อการทำงานที่ดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ เพราะฉะนั้นเพื่อขจัดปัญหานี้ ผู้สอนจึงมีความจำเป็นจะต้องหาเทคนิค ที่จะทำให้ผู้เรียนสนใจ การเรียนสม่ำเสมอ นั่นก็คือเทคนิคการจูงใจผู้เรียนให้สนใจการเรียน หลักและวิธีการเพิ่มแรงจูงใจให้เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอน แรงจูงใจจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดแนวทาง เกิดพลังช่วยกระตุ้นความสนใจ พัฒนาความสนใจ และการใฝ่หาความรู้ ตลอดจนการเลือกพฤติกรรมที่แสดงออก (เขียน วันทนียตระกูล, 2557)

แรงจูงใจ จึงเป็นองค์ประกอบในกระบวนการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น และมีความสนใจในเนื้อหาที่ตนเองกำลังเรียน รวมไปถึงการพัฒนาการเรียนไปสู่เป้าหมายที่ผู้สอนได้วางไว้ และยังเป็นส่วนสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอีกด้วย เช่น นักเรียนที่มีความสามารถสูงแต่ขาดแรงจูงใจในการเรียนก็อาจจะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ สำหรับนักเรียน

ที่ประสบความสำเร็จสอบได้คะแนนดี มักจะไม่พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับแรงจูงใจในการเรียนรู้ แต่นักเรียนที่ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ เช่น ไม่สามารถทำการบ้านด้วยตนเองได้ สอบได้คะแนนต่ำหรือสอบตก มักขาดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ (สุรางค์ โค้วตระกูล, 2548) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Amrai, K., Motlagh, S. E., Zalani, H. A., & Parhon, H. (2011) และ Gupta, P. K., & Mili, R. (2017) พบว่า แรงจูงใจทางวิชาการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แรงจูงใจทางวิชาการเป็นตัวผลักดันที่ก่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน และเป็นไปตามผลการวิจัยของ Ilter, I. (2021) ที่พบว่า การขาดแรงจูงใจทางวิชาการมีนัยสำคัญทางสถิติทางลบในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และคิดเป็นร้อยละ 15 ของความแปรปรวนทั้งหมดในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผู้เรียนที่มีแรงจูงใจต่ำ จะมีลักษณะที่แสดงออก เช่น การมาเรียนสายโดยไม่มีเหตุผลสมควร การออกจากห้องเรียนทันทีที่มีโอกาส (เข้าชั้นเรียน เพื่อต้องการได้เวลามาเรียนเท่านั้น) การทำงานที่มอบหมาย ไม่สำเร็จหรือส่งงานช้าเป็นส่วนใหญ่ ไม่รวมกิจกรรมขณะเรียน มีทัศนคติและค่านิยมในการเรียนที่ไม่แน่นอน และคุณภาพของงานวิชาการอยู่ในระดับต่ำ (เขียน วันทนียตระกูล, 2557) จากการกระทำที่กล่าวมา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Vess, Leal, Hoeldtke, Schlegel, & Hicks (2016) ที่ชี้ให้เห็นถึงความแปลกแยกในตนเอง ที่แท้จริงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงออกเกี่ยวกับความคิดเหม่อลอย/การคิดฟุ้งซ่าน (Mind-Wandering) และยังพบว่าความแตกต่างระหว่างบุคคลในเรื่องความแปลกแยกในตนเองที่แท้จริง จะแสดงออกมาทางความคิดเหม่อลอย/การคิดฟุ้งซ่าน (Mind-Wandering) ของแต่ละคน ซึ่งเป็นบุคลิกภาพที่เกี่ยวข้องกับความคิดเหม่อลอย/การคิดฟุ้งซ่าน

ความแปลกแยกในตนเองมีความเกี่ยวข้องกับกระบวนการการทำงานทางสมองบกพร่องโดยเฉพาะความคิดเหม่อลอย/การคิดฟุ้งซ่าน (Mind-Wandering) (Vess et al., 2016) เนื่องจากความคิดเหม่อลอย/การคิดฟุ้งซ่านเป็นอันตรายอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานในบริบททางการศึกษา (Smallwood, Fishman, & Schooler, 2007) รู้สึกแยกจากความจริงของตนเอง อาจทำให้เสียสมาธิในกิจกรรมทางวิชาการต่อไปก็จะทำให้มีแรงจูงใจน้อยลงที่จะทำตามเป้าหมายทางวิชาการ สิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นความแปลกแยกในตนเองของผู้เรียน จะส่งผลต่อแรงจูงใจทางวิชาการตามมาภายหลัง แสดงให้เห็นว่า ความแปลกแยกในตนเองส่งผลให้เกิดการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ นั่นคือ ความแปลกแยกในตนเอง และการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ อาจเป็นสถานะ ทางจิตวิทยาที่เชื่อมโยงซึ่งกันและกันมีอิทธิพลต่อกัน (Wigfield & Wagner, 2005) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Kim, Christy, Schlegel, Donnellan, & Hicks (2018) ที่พบว่า ความแปลกแยกในตนเองเป็นตัวแปรทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด

แรงจูงใจทางวิชาการไม่ได้รับอิทธิพลจากปัจจัยภายในของบุคคลเท่านั้น แต่ยังได้รับอิทธิพลจากบริบททางสังคมที่กว้างขึ้นซึ่งอยู่รายล้อมผู้เรียน ซึ่งความจริงแล้วทัศนคติและพฤติกรรมทางวิชาการของนักเรียนได้รับอิทธิพลอย่างมากจากตัวแทนทางสังคมที่สำคัญ เช่น ครู ผู้ปกครอง เพื่อนร่วมชั้น และเพื่อน (Legault et al., 2006) บทบาทเชิงบวกของการสนับสนุนทางสังคมที่ทำให้เกิดแรงจูงใจทางวิชาการ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า บริบททางสังคมและตัวแทนทางสังคมมีความสำคัญต่อการตอบสนองความต้องการพื้นฐานทางจิตวิทยาของนักเรียนในด้านการปกครองตนเอง ความสามารถ และสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งเสริมแรงจูงใจภายในและการดำเนินการแบบจูงใจตนเอง (Ryan, & Deci, 2002) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tezci, Sezer, Gurgan, & Aktan (2015) และ Jiang, Bong, & Kim (2015) พบว่า แรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนและการสนับสนุนที่ได้รับจากพ่อแม่ ครู และเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (เช่น Atnafu, 2012; High and Scharp, 2015; Jiang et al., 2015) นอกจากนี้ ผลการวิจัยของ Legault, Green-Demers,

& Pelletier (2006) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนทางสังคม (จากผู้ปกครอง ครู และเพื่อน) การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ และผลการเรียน ทำให้เกิดเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการได้มากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม ล้วนส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี เพื่อผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้ปกครองจะสามารถนำแนวทางจากการศึกษานี้ไปใช้ในการสังเกตและคัดกรองนักเรียน เพื่อช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่มีปัญหา และเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเพิ่มแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนต่อไป

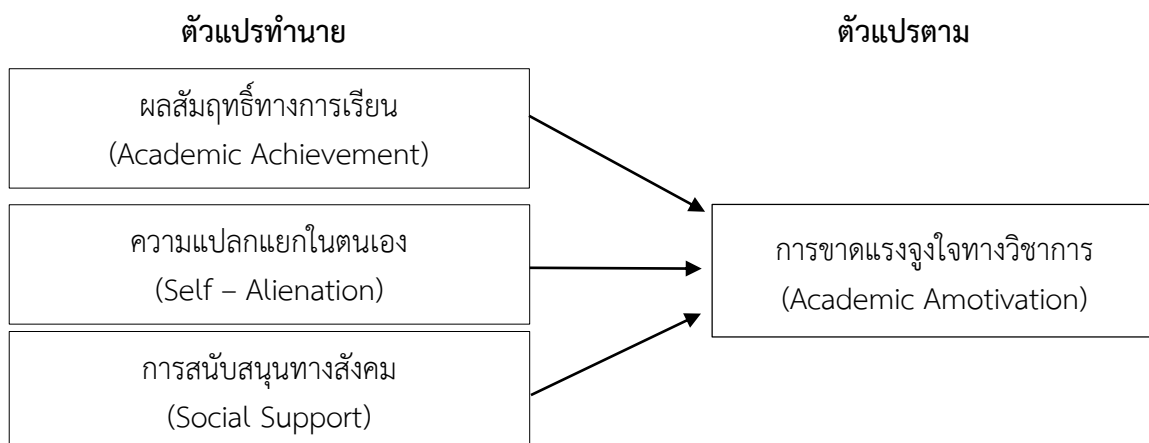
วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการขาดแรงจูงใจทางวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อสร้างสมการถดถอยพหุคูณทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี ด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม

สมมติฐานในการวิจัย

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์กับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรรพยา จังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ของโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มี 9 ห้องเรียน จำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 300 คน (งานทะเบียน, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี จำนวน 169 คน จากตารางของ เครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นเกณฑ์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการและเติมคำเกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ และเกรดเฉลี่ยสะสม

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ได้พัฒนาข้อคำถามเกี่ยวกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ของอุษณี บรรจงกิจ (2553) โดยปรับปรุงข้อคำถาม เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีให้คะแนนระหว่าง 1 - 5 คะแนน ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถาม จำนวน 29 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความแปลกแยกในตนเอง (Self-Alienation) ได้พัฒนาข้อคำถามเกี่ยวกับความแปลกแยกในตนเอง ของ Boeree (1980) โดยปรับปรุงข้อคำถาม เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้คะแนนระหว่าง 1 - 5 คะแนน ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อคำถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม (Social Supporting) ได้พัฒนาข้อคำถามเกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมของ ไพศาล แยมวงษ์ (2555) โดยปรับปรุงข้อคำถาม เป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ให้คะแนนระหว่าง 1 - 5 คะแนน ได้แก่ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย เห็นด้วยอย่างยิ่ง มีข้อคำถาม จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าทั้งหมด มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Best, 1977)

คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 4.21 - 5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 3.41 - 4.20	หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 2.61 - 3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.81 - 2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 - 1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัยด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์มหาวิทยาลัยด้านการวิจัย จำนวน 1 คน และครูชำนาญการพิเศษ จำนวน 1 คน วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) มีค่าระหว่าง 0.67 – 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach’s Alpha Coefficient) โดยแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี มีความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษา โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์”
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 169 ฉบับ และนับวันเก็บแบบสอบถามคืนหลังจากแจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบ 1 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องได้มาทั้งสิ้น 169 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson’s Correlation Coefficient: r) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีเกณฑ์ในการพิจารณาระดับความสัมพันธ์ทั้งในทางบวกและลบดังนี้ (Cohen, 2001)

ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29	หมายถึง	ระดับต่ำ
ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00	หมายถึง	ระดับสูง

3. วิเคราะห์ตัวแปรที่สามารถทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) แบบ Stepwise

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรการขาดแรงจูงใจทางวิชาการกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

ขลาพิทยา “กรุงเทพฯอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และนำผลการวิเคราะห์ไปใช้ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ

ตัวแปร	Y	X ₁	X ₂	X ₃
Y	1.00			
X ₁	-.29**	1.00		
X ₂	.59**	-.03	1.00	
X ₃	-.20**	.28**	-.24**	1.00

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนาย 3 ตัว ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X₁) ความแปลกแยกในตนเอง (X₂) และการสนับสนุนทางสังคม (X₃) กับตัวแปรเกณฑ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ตั้งแต่ -.29 ถึง .59 อยู่ในระดับความสัมพันธ์ที่ระดับปานกลาง (.30 ≤ r ≤ .70) โดย ตัวแปรทำนายที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรเกณฑ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการทางบวก ได้แก่ ความแปลกแยกในตนเอง (X₂) (r = .59) และทางลบ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X₁) (r = -.29) และการสนับสนุนทางสังคม (X₃) (r = -.20)

2. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงเทพฯอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ด้วยการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณในการพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าความแปรปรวนในการพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงเทพฯอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี จากตัวแปรทำนายที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
Regression	3	34.28	11.42	41.61**	.00
Residual	165	45.31	.27		
Total	168	79.60			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 2 พบว่า ความแปรปรวนในการพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงเทพฯอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี จากตัวแปรทำนายที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X₁) และความแปลกแยกในตนเอง (X₂) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 3 แสดงผลการสร้างสมการถดถอยพหุคูณทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ด้วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความแปลกแยกในตนเอง และการสนับสนุนทางสังคม และวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ในการพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ

ตัวแปร	<i>b</i>	<i>S.E.</i>	<i>B</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
ค่าคงที่	1.90	.25		6.92**	.00
ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_1)	-.30	.05	-.27	-4.61**	.00
ความแปลกแยกในตนเอง (X_2)	.55	.06	.58	10.05**	.00

$R = .65$ $R^2 = .43$ Adjusted $R^2 = .42$ $F = 62.79^{**}$

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรตามที่สามารถพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการ (Y) ของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_1) และความแปลกแยกในตนเอง (X_2) ซึ่งสามารถอธิบายความผันแปรของการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ได้ร้อยละ 43 ($R^2 = .43$)

ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรี ในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 1.90 - .30(X_1) + .55(X_2)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_y = -.27(Z_{x1}) + .58(Z_{x2})$$

อภิปรายผล

ตัวแปรทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (X_1) และความแปลกแยกในตนเอง (X_2) สามารถพยากรณ์การขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนโรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” อำเภอสรีราชา จังหวัดชลบุรีได้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งจากผลการวิจัย ทีมผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการในทิศทางลบ กล่าวคือ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำจะมีการขาดแรงจูงใจทางวิชาการสูง โดยที่ครูผู้สอนสามารถสังเกตได้จากนักเรียนที่อยู่นอกกรอบของตนเองที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ จะมีพฤติกรรมที่แสดงออกอย่างเด่นชัดว่าไม่มีแรงจูงใจในการเรียน ส่วนนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะพบว่ามีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ มีความรับผิดชอบ และมีแรงจูงใจในการเรียนให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Amrai, K., Motlagh, S. E., Zalani, H. A., & Parhon, H. (2011) และ Gupta, P. K., & Mili, R. (2017) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์ทางลบกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ หากผู้เรียนขาดแรงจูงใจทางวิชาการก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำไปด้วย และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Ilter, I. (2021) พบว่า การขาดแรงจูงใจทางวิชาการส่งผลทางลบในการทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และคิดเป็นร้อยละ 15 ของความแปรปรวนทั้งหมดในผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และการศึกษาของ Sivrikaya (2019) ที่

พบว่า ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในการเรียนของนักเรียนมีผลมาจากแรงจูงใจในการเรียนและแรงจูงใจภายนอก

2. ตัวแปรความแปลกแยกในตนเองมีอิทธิพลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการในทิศทางบวก กล่าวคือ ผู้เรียนที่มีความรู้สึกทางลบเกี่ยวกับตนเอง มีความรู้สึกท้อถอยสับสน ไม่มั่นใจว่าตนเองจะต้องทำตัวอย่างไร หรือผู้เรียนที่มีพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และครู จะพบว่ามีลักษณะของการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ รวมไปถึงขาดแรงจูงใจในการทำสิ่งที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Kim, Christy, Schlegel, Donnellan, & Hicks (2018) ที่พบว่า ความแปลกแยกในตนเองเป็นตัวแปรทำนายการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และยังมีความสอดคล้องและน่าเชื่อถือมากที่สุด กล่าวได้ว่าปัจจัยภายในตัวของนักเรียนส่งอิทธิพลสูงที่สุดในหมุดกำลังใจในการเรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Ahmadi, Ziapour, Lebni, & Mehedi (2023) ซึ่งผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการรับรู้และเข้าใจในตนเองมีบทบาทเชิงบวกในการทำนายแรงจูงใจทางวิชาการของนักศึกษาแพทย์ ส่วนโรคประสาทและความรู้สึกแปลกแยกในตนเองมีบทบาทเชิงลบต่อแรงจูงใจทางวิชาการ

3. ตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ เมื่อมีการสนับสนุนทางสังคมมาก จะส่งผลให้การขาดแรงจูงใจทางวิชาการลดลง จากการศึกษาของ Jiang, Bong, & Kim (2015) พบว่า แรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนและการสนับสนุนที่ได้รับจากพ่อแม่ ครู และเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนั้น ปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบวกจึงไม่มีอิทธิพลเพียงพอที่จะส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการ ซึ่งเป็นตัวแปรเชิงลบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ผลการวิจัย พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความแปลกแยกในตนเอง ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนทุ่งศุขลาพิทยา “กรุงไทยอนุเคราะห์” เพื่อนำผลของการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางเพื่อพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ครูแนะแนว สามารถนำแนวทางจากการศึกษานี้ไปใช้ในการสังเกต และคัดกรองนักเรียน เพื่อช่วยเหลือดูแลนักเรียนที่มีปัญหาเกี่ยวกับปัจจัยดังกล่าว

1.2 โรงเรียนและผู้ปกครองนำผลที่ได้จากการศึกษาไปวางแผนร่วมกันในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียนในแต่ละระดับชั้น หรือแบ่งตามกลุ่มสาระ เป็นต้น เพื่อศึกษาในระดับที่ใหญ่ขึ้น เช่น ระดับสถานศึกษา หรือเขตพื้นที่การศึกษา

2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน ในด้านอื่น ๆ เช่น ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน ด้านพัฒนาการของนักเรียน เป็นต้น เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เขียน วันทนียตระกูล. (2557). แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างไร. สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม พ.ศ. 2566 จาก <https://asksak2011.wordpress.com/2013/01/30/แรงจูงใจมีความสำคัญต่อ/>.
- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2548). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพศาล แยมวงษ์. (2555). การสนับสนุนทางสังคมที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในชีวิตของนักศึกษา **มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- อุษณี บรรจงกิจ. (2553). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการขาดแรงจูงใจทางวิชาการของนักเรียน **ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย**. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 8(2), 86-102.
- Ahmadi, A., Ziapour, A., Lebni, J. Y., & Mehedi, N. (2023). Prediction of academic motivation based on variables of personality traits, academic self-efficacy, academic alienation and social support in paramedical students. *Community Health Equity Research & Policy*, 43(2), 195-201.
- Sivrikaya, A. H. (2019). The Relationship between Academic Motivation and Academic Achievement of the Students. *Asian Journal of Education and Training*, 5(2), 309-315.
- Amrai, K., Motlagh, S. E., Zalani, H. A., & Parhon, H. (2011). The relationship between academic motivation and academic achievement students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15, 399-402.
- Boeree, C. G. (1980). *Alienation and the Perception of Personality*. Oklahoma State University.
- Gupta, P. K., & Mili, R. (2017). Impact of academic motivation on academic achievement: A study on high schools students. *European Journal of Education Studies*.
- Ilter, I. (2021). The relationship between academic amotivation and academic achievement: A study on middle school Students. *Journal of Theoretical Educational Science*, 14(3), 389-410.
- Jiang, Y., Bong, M., & Kim, S. I. (2015). Conformity of Korean adolescents in their perceptions of social relationships and academic motivation. *Learning and Individual Differences*, 40, 41-54.
- Kim, J., Christy, A. G., Schlegel, R. J., Donnellan, M. B., & Hicks, J. A. (2018). Existential ennui: Examining the reciprocal relationship between self-alienation and academic amotivation. *Social Psychological and Personality Science*, 9(7), 853-862.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610.
- Legault, L., Green-Demers, I., & Pelletier, L. (2006). Why do high school students lack motivation in the classroom? Toward an understanding of academic amotivation and the role of social support. *Journal of educational psychology*, 98(3), 567.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2002). Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. *Handbook of self-determination research*, 2, 3-33.

- Smallwood, J., Fishman, D. J., & Schooler, J. W. (2007). Counting the cost of an absent mind: Mind wandering as an underrecognized influence on educational performance. *Psychonomic bulletin & review*, 14, 230-236.
- Tezci, E., Sezer, F., Gurgan, U., & Aktan, S. (2015). A study on social support and motivation. *The Anthropologist*, 22(2), 284-292.
- Vess, M., Leal, S. A., Hoeldtke, R. T., Schlegel, R. J., & Hicks, J. A. (2016). True self-alienation positively predicts reports of mindwandering. *Consciousness and cognition*, 45, 89-99.
- Wigfield, A., & Wagner, A. L. (2005). Competence, motivation, and identity development during adolescence. *Handbook of competence and motivation*, 222-239. New York, NY: Guilford

การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

A Discriminant Analysis of Factors Affecting the Choice of Learning plans for Special classrooms of the Ninth Grade Students

วารุณี กุลรัตน์ (Warunee Kulrat)¹,
นภาพุต์ อินกลม (Napayu Inglom)²,
ภาคภูมิ เพชรภักดิ์ (Pakpoom Petchpattharangkun)³,
อัศวพงศ์ ช่างนอก (Ukkarapong Chaknok)⁴,
นกก พานทอง (Kanak Panthong)^{5*}

^{1, 2, 3, 4} นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
(Master Degree's Student of Educational Administration Program, Faculty of Education, Burapha University)

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำ หน่วยวิจัยวิทยาการปัญญาและนวัตกรรม วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา มหาวิทยาลัยบูรพา
(Associate Professor of Cognitive Science and Innovative Research Unit, Research Methodology and Cognitive Science, Burapha University)

*Corresponding Author. E-mail : kanok1459@gmail.com

(Received: February 28, 2023; Revised: April 21, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี และสร้างสมการจำแนกกลุ่มของนักเรียนในห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดชลบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 9,754 คน กลุ่มตัวอย่างได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน จำนวน 370 คน และได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์จำแนกกลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า การเลือกตามอาชีพที่อยากเป็นและการเลือกตามความชอบความสนใจ สามารถจำแนกกลุ่มของนักเรียนในห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา ได้ตามลำดับ ค่าสัมประสิทธิ์ของปัจจัยและสามารถสร้างสมการมาตรฐานของการจำแนกกลุ่มและสมการของการจำแนกกลุ่ม ดังนี้

สมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ $Y = -5.66 + .90X_1 + 1.39X_3$ สมการจำแนกในรูปคะแนนมาตรฐาน $Z_Y = .50Z_{X_1} + .91Z_{X_3}$ โดยมีสมการพยากรณ์ห้องเรียนปกติ = $-32.66 + 7.54X_1 + 1.30X_3$ สมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม = $-36.07 + 8.07X_1 + 2.09X_3$ และสมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางภาษา = $-33.57 + 7.69X_1 + 1.11X_3$

คำสำคัญ : การเลือกแผนการเรียน; ความชอบความสนใจ; การเลือกอาชีพที่อยากเป็น

Abstract

The purpose of this research was to analyze the factors affecting the choice of study plans for special upper secondary education classrooms of the ninth grade students under the Chonburi Secondary Educational Service Area Office, Rayong in Chonburi Province and to construct discriminant equations of students in normal classrooms, special classes in Science, Mathematics, Technology and the Environment and a Special Language classroom. The population was 9,754 ninth grade students in Chonburi Province under the Office of Secondary Educational Service Area Chonburi, Rayong who are studying in the second semester of the academic year 2022. The samples were 370 students drawn from the open sampling tables of Krejcie and Morgan and a multistage random sampling method. The tool used was a questionnaire divided into 2 parts: Part 1 Personal information of the respondents and Part 2 Questions about factors affecting the ninth grade students' choice of study plans for special education classes at the upper secondary level. The confidence value is of .96. The data were analyzed with means, standard deviation, correlation coefficient, and discriminant analysis. The results showed that the selection of the study plan according to the dream career and based on preferences and interests can be classified into groups of students in a normal classroom, special classes in Science, Mathematics, Technology and the Environment and a Special Language classroom, respectively. The coefficients of the factors and the standard equations for classification and classification equations can be constructed as follows:

Discriminant equation in raw score is $Y = -5.66 + .90X_1 + 1.39X_3$. Discriminant equation in standard score is $ZY = .50Zx_1 + .91Zx_3$ with normal classroom forecasting equations = $-32.66 + 7.54X_1 + 1.30X_3$, Science, Mathematics, Technology and Environment special classrooms forecasting equations = $-36.07 + 8.07X_1 + 2.09X_3$ and Special Language classroom forecasting equations = $-33.57 + 7.69X_1 + 1.11X_3$.

Keywords : Study Plan. Preferences and Interests, Pursuing Dream Career

บทนำ

การศึกษามีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะเป็นรากฐานของการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน นับตั้งแต่การสร้างและการพัฒนาการจัดการศึกษา คุณภาพของผลผลิต อันได้แก่ นักเรียน นักศึกษา ให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของประเทศ โดยมุ่งเน้นความสำคัญในการพัฒนาทั้งทางด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อพัฒนาให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นสำคัญ ทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ให้ความสำคัญต่อความรู้เกี่ยวกับตนเองและสังคม ซึ่งคาดหวังว่าคนที่มีคุณภาพจะทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า ท้นโลกที่มีการแข่งขันสูง ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันกับสังคมอื่นหรือในเวทีระหว่างประเทศได้ การจัดการศึกษามีหลายรูปแบบ คือการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสม สำหรับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มที่แตกต่างกันไป ในการวางแผนจัดทำหลักสูตรเพื่อจัดแผนการเรียนต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องทราบข้อมูลความต้องการในการศึกษา

ต่อต้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน เพื่อสถานศึกษาจะได้วางแผนในการเตรียมการ ในการเปิดสายการเรียนหรือ ห้องเรียนพิเศษ ตลอดจนวางแผนพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน การศึกษาถือเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของการดำเนินชีวิตมนุษย์ (เรณูมาศ มาอุ่น, 2559)

ในปัจจุบันการศึกษามีบทบาทในสังคมไทยมาก เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ เพราะการศึกษา เป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์สามารถประพฤติปฏิบัติตน และประกอบอาชีพการงานร่วมกับบุคคลอื่น ๆ ได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่เพียงเพื่อประโยชน์ของคนแต่ละคนเท่านั้น แต่ต้องมุ่งไปสู่สังคมในภาพรวมคือการนำไปสู่สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ (ปรีชญา เวสารัชช, 2545) ดังนั้น สิ่งที่จะช่วยในการพัฒนามนุษย์และสังคมก็คือ สถาบันการศึกษาอันได้แก่โรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นสถาบันที่ทำหน้าที่ในการให้การศึกษแก่สมาชิกของสังคม นั่นก็คือ นักเรียน ในส่วนของแนวคิดการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนนั้น Tomlinson and Murphy (2559, อ้างถึงใน สมเกียรติ อินทสิงห์ 2559) ได้ระบุว่า หลักสูตรที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Curriculum) ต้องคำนึงถึงความหลากหลายของความเชื่อ ค่านิยม และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนว่าเรียนไปเพื่อจุดมุ่งหมายใด กำหนดเนื้อหาสาระ (Content) ผลการเรียนรู้ (Learning outcome) และสิ่งแวดล้อมเพื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทที่แท้จริงของผู้เรียน ส่วนการเรียน การสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล (Differentiated Instruction) นั้นจะคำนึงถึงวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของตนเอง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งการที่บุคคลจะมีการตัดสินใจที่เหมือน หรือแตกต่างกันนั้นล้วนมีผลมาจากลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล สามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออกซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยที่ปัจจัยภายในประกอบด้วย องค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความจำเป็น ความต้องการหรือความปรารถนา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ การรับรู้และการเรียนรู้ 2) ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม รอบตัวของบุคคลซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรม โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ (Economy) ครอบครัว (Family) สังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) ตัวกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimuli) และ สภาพแวดล้อม (Environment) (ณัชชา สุวรรณวงศ์, 2560)

การตัดสินใจเลือกของนักเรียนนั้น โดยนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านมากที่สุด ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ดังที่ อีริคสัน (1968, อ้างถึงใน วรณิศา พลอด โปรง, 2561) ได้อธิบายในทฤษฎีจิตสังคมของอีริคสันว่า วัยรุ่นช่วงอายุ 12 – 18 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาจะพัฒนาขึ้นความเป็นเอกลักษณ์กับความสับสนในบทบาทระยะนี้วัยรุ่นควรจะหาเอกลักษณ์ของตนเองได้ รู้ว่าตนเองคือใคร ต้องการอะไรในชีวิตประกอบกับการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ทำให้เด็กวัยรุ่นเริ่มคิดแบบผู้ใหญ่ ตั้งคำถามกับตัวเองว่าถ้าโตเป็นผู้ใหญ่แล้วจะประกอบอาชีพอะไร ต้องการทราบว่าคุณค่าต่าง ๆ ที่ประสบมาตั้งแต่เด็ก จะช่วยให้เรียนหรือประกอบอาชีพที่เขาปรารถนาได้หรือไม่ ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในช่วงวัย 14-16 ปี เป็นกลุ่มนักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญ ในการตัดสินใจเลือกทางดำเนินชีวิตในอนาคตว่าจะเลือกไปในทิศทางใด สำหรับในด้านการศึกษา เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะยังคงรู้สึกสับสน ไม่แน่ใจในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือสนใจ หรือไม่ทราบชัดถึงสิ่งที่ตนเองถนัด ทำให้เด็กเหล่านี้ตัดสินใจเลือกเรียนตามที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องการหรือเลือกให้ หรือเลือกเรียนตามเพื่อน ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่สาขาที่ตนสนใจหรือถนัดอย่างแท้จริง และเมื่อเรียนจบ เด็กเหล่านี้จะเลือกไปทำงานในสายงานที่ตนถนัดแทน ทำให้ประเทศสูญเสียทรัพยากร ไปกับการสร้างคนที่ไม่อยากเรียนในสาขานั้น ๆ ส่วนคนที่ไม่เปลี่ยนสาย

งานก็จะท่นทำงานที่ตนไม่ชอบต่อไป ทำให้ประเทศไม่สามารถใช้ศักยภาพสูงสุดจากประชากรในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศได้ (ล่อ สมใจ, 2556)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ในฐานะที่ผู้วิจัยปฏิบัติงานในสถานศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เห็นความสำคัญที่จะทำการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี เพื่อศึกษาว่านักเรียนมีการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายกับความชอบความสนใจ ความถนัดตามความสามารถ การเลือกอาชีพที่อยากเป็น การเลือกตามสถานศึกษาที่อยากเรียน และการเลือกตามค่านิยม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหลักสูตร การจัดห้องเรียนพิเศษ และการวางแผนจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนให้มากที่สุด

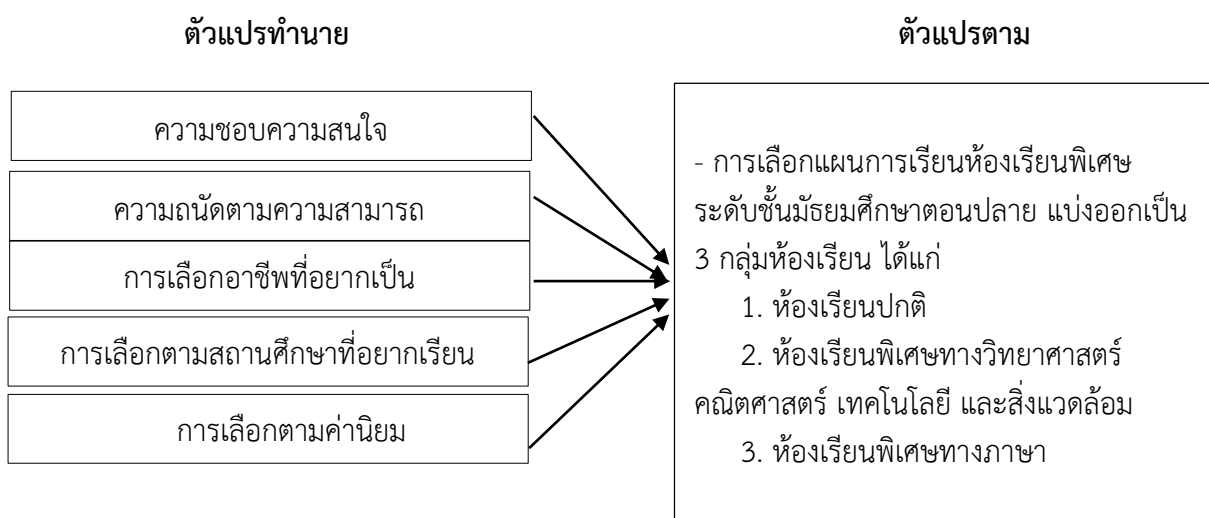
วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี ที่มีแผนการเรียนห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยความชอบความสนใจ ความถนัดตามความสามารถ การเลือกอาชีพที่อยากเป็น การเลือกตามคณะที่อยากเรียน และการเลือกตามค่านิยมที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี มีอย่างน้อย 1 ปัจจัยที่สามารถจำแนกกลุ่มห้องเรียน ทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ ห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี ทั้ง 3 สหวิทยาเขต มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 9,754 คน (งานข้อมูลสารสนเทศ, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์การกำหนดตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970 อ้างถึงใน วนิดา วาตีเจริญ, รังสรรค์ เลิศไณสัต์ย์ และ สมบัติ ทีฆทรัพย์, 2560) ได้จำนวน 370 คน และนำจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) โดยมีขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

ขั้นที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย สุ่มสหวิทยาเขตในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง จังหวัดชลบุรี จำนวนร้อยละ 50 จาก 3 สหวิทยาเขต ได้จำนวน 2 สหวิทยาเขต ได้แก่ สหวิทยาเขตชลบุรี 1 และสหวิทยาเขตชลบุรี 2

ขั้นที่ 2 ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย สุ่มโรงเรียนในสังกัดสหวิทยาเขต จำนวนร้อยละ 25% จากสหวิทยาเขตที่สุ่มได้จากขั้นตอนที่ 1 ได้โรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 1 จำนวน 3 โรงเรียน และโรงเรียนในสหวิทยาเขตชลบุรี 2 จำนวน 2 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 5 โรงเรียน

ขั้นที่ 3 ใช้วิธีเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนของนักเรียนทั้งหมดในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนที่สุ่มได้จากขั้นที่ 2 มาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสุ่มกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ในจังหวัดชลบุรี

สหวิทยาเขต	โรงเรียน	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
		จำนวนนักเรียน (คน)	จำนวนนักเรียน (คน)
ชลบุรี 1	1. โรงเรียนชลราษฎรอำรุง	507	74
	2. โรงเรียนชลกันยานุกูล	704	103
	3. โรงเรียนแสนสุข	382	56
ชลบุรี 2	4. โรงเรียนพนัสพิทยาคาร	535	78
	5. โรงเรียนพานทองสภานุพัฒน์	403	59
รวม		2,531	370

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นลักษณะแบบตรวจสอบรายการ และเติมคำ เกี่ยวกับข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ผลการเรียน แผนการเรียนปัจจุบันที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และแผนการเรียนที่ต้องการศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยแบ่งออกเป็น 5 ปัจจัย จำนวนทั้งสิ้น 50 ข้อ ดังนี้

1. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเลือกตามความชอบความสนใจ ต่อการเลือกแผนการเรียนในสายสามัญหรือสาขาวิชาในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ
2. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเลือกตามความถนัดตามความสามารถ ต่อการเลือกแผนการเรียนในสายสามัญหรือสาขาวิชาในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ
3. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเลือกตามอาชีพที่อยากเป็น ต่อการเลือกแผนการเรียนในสายสามัญหรือสาขาวิชาในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ
4. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเลือกตามสถานศึกษาที่อยากเรียน ต่อการเลือกแผนการเรียนในสายสามัญหรือสาขาวิชาในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ
5. ข้อคำถามเกี่ยวกับการเลือกตามค่านิยม ต่อการเลือกแผนการเรียนในสายสามัญหรือสาขาวิชาในสายอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีข้อคำถามจำนวน 10 ข้อ

โดยปรับปรุงข้อคำถามเป็นลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีให้คะแนนระหว่าง 1-5 คะแนน ได้แก่ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด มีข้อคำถามในแต่ละปัจจัยจำนวน 10 ข้อ

แบบสอบถามมาตราประมาณค่าทั้งหมด มีเกณฑ์การแปลผลคะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (Best, 1977)

คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 4.21 -5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 3.41 -4.20	หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 2.61 -3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.81 -2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย ระหว่าง 1.00 -1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ได้แก่ อาจารย์ด้านสาขาวิชาการบริหารการศึกษา จำนวน 1 คน อาจารย์ด้านสาขาวิจัย จำนวน 1 คน และครูแนะแนวการศึกษา จำนวน 1 คน วิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objectives Congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชลบุรี “สุขบพ” จำนวน 35 คน แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) โดยแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .96

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำหนังสือจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละสหวิทยาเขต จำนวน 5 โรงเรียน เพื่อขออนุญาตและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. ผู้วิจัยนำปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 5 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 370 ฉบับ และนัดวันเก็บแบบสอบถามคืนหลังจากแจกแบบสอบถามให้ผู้ตอบ 1 สัปดาห์
3. ผู้วิจัยเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องได้มาทั้งสิ้น 370 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 จากนั้นนำข้อมูลไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เพื่อให้ทราบลักษณะกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย (M) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
 2. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปร โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient: r) กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 และมีเกณฑ์ในการพิจารณาระดับความสัมพันธ์ทั้งในทางบวกและลบ ดังนี้ (Cohen, 2001)
ระหว่าง -0.29 ถึง -0.10 หรือ 0.10 ถึง 0.29	หมายถึง	ระดับต่ำ
ระหว่าง -0.49 ถึง -0.30 หรือ 0.30 ถึง 0.49	หมายถึง	ระดับปานกลาง
ระหว่าง -1.00 ถึง -0.50 หรือ 0.50 ถึง 1.00	หมายถึง	ระดับสูง
3. วิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์จำแนก (Discriminant Analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ในการศึกษาการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ลักษณะข้อมูลทั่วไป	n (370 คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	134	36.22
หญิง	236	63.78
อายุ		
14 ปี	37	10
15 ปี	265	71.62
16 ปี	66	17.84
17 ปี	2	0.54
ผลการเรียน		
ต่ำกว่า 00.2	4	1.08
01.2-50.2	13	3.51
00.3-51.2	64	17.30
มากกว่า ขึ้นไป 00.3	289	78.11
แผนการเรียนที่ต้องการศึกษาต่อ		
ห้องเรียนปกติ	254	68.65
ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม	65	17.57
ห้องเรียนพิเศษทางภาษา	51	13.78

จากตารางที่ 2 เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 63.78 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 36.22

จำแนกตามอายุ พบว่า ส่วนใหญ่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อายุ 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 71.62 อายุ 16 ปี คิดเป็นร้อยละ 17.84 อายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 10 และอายุ 17 ปี คิดเป็นร้อยละ 0.54 ตามลำดับ

จำแนกตามผลการเรียน พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่มีผลการเรียนเฉลี่ยมากกว่า 3.00 คิดเป็นร้อยละ 78.11 รองลงมา มีผลการเรียนเฉลี่ย 2.51-3.00 คิดเป็นร้อยละ 17.30 ผลการ เรียนเฉลี่ย 2.01-2.50 คิดเป็นร้อยละ 3.51 และผลการเรียนเฉลี่ยต่ำกว่า 2.00 คิดเป็นร้อยละ 1.08 ตามลำดับ

จำแนกตามแผนการเรียนที่ต้องการศึกษาต่อ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ส่วนใหญ่ต้องการศึกษาต่อในแผนการเรียนห้องเรียนปกติ คิดเป็นร้อยละ 68.65 ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม คิดเป็นร้อยละ 17.57 และห้องเรียนพิเศษทางภาษา คิดเป็นร้อยละ 13.78 ตามลำดับ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน

ปัจจัย	Wilks' lambda	F	P
ความชอบความสนใจ (X ₁)	.97	5.05**	.00
ความถนัดตามความสามารถ (X ₂)	.98	2.93	.05
การเลือกอาชีพที่อยากเป็น (X ₃)	.96	6.60**	.00
การเลือกตามสถานศึกษาที่อยากเรียน (X ₄)	.99	1.57	.20
การเลือกตามค่านิยม (X ₅)	.99	.70	.49

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรอิสระที่สามารถจำแนกปัจจัยการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p=.000$) มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ การเลือกอาชีพที่อยากเป็น และความชอบความสนใจ

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเปรียบเทียบของการวัดความผันแปรของฟังก์ชันการจำแนกกลุ่ม

Function	Eigen value	% of variance	Cumulative %	Canonical correlation	Wilks' lambda	Chi square	df	P
1	.04	82.80	82.80	.21	.94	20.52**	10	.02

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 4 แสดงค่าสถิติที่เกี่ยวข้องกับสมการจำแนกปัจจัยการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยวิธี Stepwise ซึ่งนำมาสร้างสมการจำแนกกลุ่มได้ทั้งหมด 1 สมการ คือ ฟังก์ชันที่ 1 จากการพิจารณาค่าสถิติต่าง ๆ ดังนี้

Eigenvalue มีค่าเท่ากับ .04 แสดงว่า ฟังก์ชันที่ได้นี้ทำให้ความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (Sum square between group) น้อยกว่าความแปรปรวนภายในกลุ่ม (Sum Square within Group)

ค่าความสัมพันธ์คาโนนิกอล (Canonical Correlation) เท่ากับ .21 เมื่อนำค่า Canonical correlation มายกกำลังสองจะเป็นค่าที่แสดงให้เห็นว่าตัวแปรในสมการจำแนกกลุ่มสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ร้อยละ 4.41

Wilks' Lambda เป็นสถิติที่ใช้ทดสอบสมการจำแนก ค่าสำคัญของค่า Wilks' lambda น้อยกว่าค่า α ที่ตั้งไว้ (กำหนด $p < .05$) แสดงว่า สมการที่ได้จากการวิเคราะห์สามารถจำแนกกลุ่มปัจจัยการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ออกเป็น 3 กลุ่มได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ของ ตัวแปรที่จำแนก ในรูปคะแนนดิบ	ค่าสัมประสิทธิ์ของ ตัวแปรที่จำแนก ในรูปคะแนนมาตรฐาน
ความชอบความสนใจ (X_1)	.90	.50
การเลือกอาชีพที่อยากเป็น (X_3)	1.39	.91
ค่าคงที่	-5.66	

จากตารางที่ 5 ตัวแปรอิสระที่สามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน มีจำนวน 2 ตัวแปร ได้แก่ ความชอบความสนใจ (X_1) และการเลือกอาชีพที่อยากเป็น (X_3) ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรแสดงสมการจำแนกในรูปคะแนนดิบ ดังนี้

$$Y = -5.66 + .90X_1 + 1.39X_3$$

และมีสมการจำแนกในรูปคะแนนมาตรฐานดังนี้

$$Z_Y = .50Z_{x1} + .91Z_{x3}$$

ตารางที่ 6 ค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้างของตัวแปรอิสระ 2 ตัวแปรที่สามารถจำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน และค่าเฉลี่ยคะแนนจำแนก (Group Centroids)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ โครงสร้าง
ความชอบความสนใจ (X_1)	.75
การเลือกอาชีพที่อยากเป็น (X_3)	.86
ค่าเฉลี่ยคะแนนจำแนก (Group centroids)	1. การเลือกแผนการเรียน ห้องเรียนปกติ = -.11 2. การเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม = .46 3. การเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษทางภาษา = -.03

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

จากตารางที่ 6 การเลือกแผนการเรียนห้องเรียนปกติมีค่าเฉลี่ยคะแนนจำแนกเป็นลบ = -.11 การเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยคะแนนจำแนกเป็นบวก = .46 และการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษทางภาษาเป็นลบ = -.03 โดยที่ตัวแปรความชอบความสนใจ และการเลือกตามอาชีพที่อยากเป็น ซึ่งเป็นตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนจำแนก และมีค่าสัมประสิทธิ์โครงสร้าง .30 ขึ้นไป ถือเป็นค่าที่มีน้ำหนักมาก Hair et al. (1998) แสดงว่า ถ้าค่าคะแนนความชอบความสนใจ และการเลือกตามอาชีพที่อยากเป็น มีค่ามาก การเลือกแผนการเรียนมีแนวโน้มที่จะเป็นกลุ่มห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 7 ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระที่จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์		
	ห้องเรียนปกติ	ห้องเรียนพิเศษ ทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม	ห้องเรียนพิเศษ ทางภาษา
ความชอบความสนใจ (X_1)	7.54	8.07	7.69
การเลือกอาชีพที่อยากเป็น (X_3)	1.30	2.09	1.11
ค่าคงที่	-32.66	-36.07	-33.57

จากตารางที่ 7 สมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ทั้ง 3 กลุ่มห้องเรียน เป็นดังนี้

$$\text{สมการพยากรณ์ห้องเรียนปกติ} = -32.66 + 7.54X_1 + 1.30X_3$$

$$\text{สมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม} = -36.07 + 8.07X_1 + 2.09X_3$$

$$\text{สมการพยากรณ์ห้องเรียนพิเศษทางภาษา} = -33.57 + 7.69X_1 + 1.11X_3$$

ตารางที่ 8 ร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มห้องเรียนปกติ ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม และห้องเรียนพิเศษทางภาษา

การเลือกแผนการเรียน	พยากรณ์การเป็นสมาชิก			รวมจำนวน
	ห้องเรียนปกติ	ห้องเรียนพิเศษทาง วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และ สิ่งแวดล้อม	ห้องเรียนพิเศษ ทางภาษา	
ห้องเรียนปกติ	106	84	64	254
ร้อยละการพยากรณ์ถูกต้อง	41.70	33.10	25.20	100.00
ห้องเรียนพิเศษทาง				
วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม	14	38	13	65
ร้อยละการพยากรณ์ถูกต้อง	21.50	58.50	20.00	100.00
ห้องเรียนพิเศษทางภาษา	15	19	17	51
ร้อยละการพยากรณ์ถูกต้อง	29.40	37.30	33.30	100.00
พยากรณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มได้ถูกต้องโดยเฉลี่ย ร้อยละ 43.50				

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับคัดเลือกมาวิเคราะห์ ในขั้นตอนสอบร้อยละความถูกต้องในการพยากรณ์การเป็นสมาชิกกลุ่ม มีจำนวน 370 คน จำแนกเป็นกลุ่มห้องเรียนปกติจำนวน 254 คน ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อมจำนวน 65 คน และห้องเรียนพิเศษทางภาษาจำนวน 51 คน

ห้องเรียนปกติ จำนวน 254 คน พยากรณ์ว่าอยู่ในกลุ่มห้องเรียนปกติ จำนวน 106 คน อยู่ในกลุ่มห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จำนวน 84 คน และห้องเรียนพิเศษทางภาษา จำนวน 64 คน โดยพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 41.70 และพยากรณ์ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 58.30

ห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จำนวน 65 คน พยากรณ์ว่าอยู่ในกลุ่มห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จำนวน 38 คน ห้องเรียนปกติ จำนวน 14 คน และห้องเรียนพิเศษทางภาษา จำนวน 13 คน โดยพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 58.50 และพยากรณ์ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 41.50

ห้องเรียนพิเศษทางภาษา จำนวน 51 คน พยากรณ์ว่าอยู่ในกลุ่มห้องเรียนพิเศษทางภาษา จำนวน 17 คน ห้องเรียนปกติ 15 คน และห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม จำนวน 19 คน โดยพยากรณ์ถูกต้องร้อยละ 33.30 และพยากรณ์ไม่ถูกต้อง ร้อยละ 66.70

ดังนั้น สมการจำแนกกลุ่มสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกห้องเรียนพิเศษทางวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ได้ถูกต้องมากกว่ากลุ่มห้องเรียนปกติ และห้องเรียนพิเศษทางภาษา และสมการจำแนกกลุ่มสามารถพยากรณ์การเป็นสมาชิกกลุ่มได้ถูกต้องเฉลี่ยร้อยละ 43.50

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อภิปรายผลได้ดังนี้

ตัวแปรอิสระที่สามารถจำแนกปัจจัยการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ตัวแปร คือ การเลือกอาชีพที่อยากเป็น และความชอบความสนใจ การรับรู้ความชอบความสนใจของตนเองมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แสดงว่า นักเรียนที่รู้ว่าตนชื่นชอบ หรือสนใจสิ่งใดมากจะมีเป้าหมายในชีวิตดี ทั้งนี้เพราะนักเรียนที่มีการรับรู้ ความชอบความสนใจหรือเป้าหมายของตัวเอง สามารถวางแผนได้ว่าควรที่จะเลือกเรียนด้านใด ที่จะสามารถประกอบอาชีพได้ในอนาคต สอดคล้องกับ ฉันทชา สุวรรณวงศ์ (2560) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย ซึ่งการที่บุคคลจะมีการตัดสินใจที่เหมือน หรือแตกต่างกันนั้นล้วนมีผลมาจากลักษณะทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมของแต่ละบุคคล สามารถแบ่งปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจได้เป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายใน (Internal Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคลในด้านความคิดและการแสดงออกซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ โดยที่ปัจจัยภายในประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ได้แก่ ความจำเป็น ความต้องการหรือความปรารถนา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ การรับรู้และการเรียนรู้ 2) ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อม รอบตัวของบุคคลซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรม โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ (Economy) ครอบครัว (Family) สังคม (Social) วัฒนธรรม (Culture) ตัวกระตุ้นทางการตลาด (Marketing Stimuli) และสภาพแวดล้อม (Environment) และยังสามารถสรุปได้ว่าการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จะเลือกตามอาชีพที่ตนเองอยากเป็น และความชอบความสนใจเท่านั้น

จากผลการวิจัยที่พบว่าตัวแปรอิสระอื่น ๆ ทั้งปัจจัยด้านความถนัดตามความสามารถ การเลือกตามสถานศึกษาที่อยากเรียน และการเลือกตามค่านิยมไม่สามารถจำแนกปัจจัยการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วุฒิภาวะ การรับรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ยังไม่เพียงพอต่อการการตัดสินใจเลือกของนักเรียนสอดคล้องกับ ลอ อสมใจ (2556) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกของนักเรียน โดยที่นักเรียนที่อยู่ในช่วงวัยหัวเลี้ยวหัวต่อนั้น ใน การตัดสินใจเลือกทางดำเนินชีวิตในภายภาคหน้าว่าจะเลือกไปในทิศทางใด สำหรับในด้านการศึกษา เด็กวัยนี้ส่วนใหญ่จะยังคงรู้สึกสับสน ไม่แน่ใจในสิ่งที่ตนเองต้องการหรือสนใจ หรือไม่ทราบชัดถึงสิ่งที่ตนเองถนัด ทำให้เด็กเหล่านี้ตัดสินใจเลือกเรียนตามที่พ่อแม่หรือผู้ปกครองต้องการหรือเลือกให้ หรือเลือกเรียนตามเพื่อน ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่สาขาที่ตนสนใจหรือถนัดอย่างแท้จริง และเมื่อเรียนจบ เด็กเหล่านี้จะเลือกไปทำงานในสายงานที่ตนถนัดแทน ทำให้ประเทศสูญเสียทรัพยากร ไปกับการสร้างคนที่ไม่อยากเรียนในสาขานั้น ๆ ส่วนคนที่ไม่เปลี่ยนสายงานก็จะทนทำงานที่ตนไม่ชอบต่อไป ทำให้ประเทศไม่สามารถใช้ศักยภาพสูงสุดจากประชากรในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของประเทศได้ จึงเห็นได้ว่าการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในปัจจุบันมิได้ให้ความสำคัญกับการเลือกไปเรียนตามความถนัดตามความสามารถของตนเอง และตามสถานศึกษาที่อยากไปเรียน รวมถึงการเลือกตามค่านิยมของสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย การวิเคราะห์จำแนกปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 พบประเด็นต่าง ๆ ที่น่าสนใจ ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อพัฒนาและส่งเสริมการเลือกแผนการเรียนห้องเรียนพิเศษของนักเรียนดังนี้

1. สถานศึกษา/โรงเรียนใดที่ต้องการพัฒนาหลักสูตร/แผนการเรียนห้องเรียนพิเศษ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องคำนึงถึงว่าหลักสูตร/แผนการเรียนห้องเรียนพิเศษเป็นความชอบความสนใจของผู้เรียนหรือไม่ และสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้อย่างไร

2. ครูผู้รับผิดชอบแผนงานด้านการแนะแนวการศึกษาต่อหรือการรับนักเรียน ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องแนวทางการศึกษาต่อในแผนการเรียนห้องพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับวิชาที่เรียนเพื่อนำไปสู่การศึกษาต่อ รวมถึงการประกอบอาชีพในอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาตัวแปรตามตัวอื่น ๆ เช่น แผนการเรียนห้องเรียนพิเศษที่ได้รับความนิยมอื่น ๆ เพิ่มเติม หรือแผนการเรียนที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยเฉพาะ เพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้ไปเสนอแนะให้กับทางโรงเรียนดำเนินการเปิดห้องเรียนพิเศษนั้น ๆ ที่นักเรียน และยังเป็นการเปิดโอกาสทางการเรียนให้กับนักเรียนได้เลือกเรียนตามแผนการเรียนที่ตนเองสนใจ และมีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการศึกษาเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างไปยังเขตพื้นที่การศึกษาอื่น หรือจังหวัดอื่น ซึ่งจะมีประโยชน์ต่อการนำไปพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้ตอบสนองความต้องการเชิงเขตพื้นที่การศึกษาและจังหวัดนั้น ๆ

เอกสารอ้างอิง

- งานข้อมูลสารสนเทศ. (2565). **สรุปข้อมูลทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง ปีการศึกษา 2565**. กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกล เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง. สืบค้นวัน 11 มกราคม 2566 จาก <http://182.53.16.99/web/DMC65.pdf>.
- ณัชชา สุวรรณวงศ์. (2560). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา (ระบบโควตา) ประจำปีการศึกษา 2560**. สำนักส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- วรรณิศา ปลอดภัย. (2561). **“ปัจจัยที่ส่งผลต่อเป้าหมายในชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน”**. วารสารวิจัยทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ 13, 1 (มกราคม – มิถุนายน): 235-248.
- วนิดา วาตีเจริญ, รังสรรค์ เลิศในสัตย์ และ สมบัติ ทีฆทรัพย์, (2560). **ระเบียบวิธีวิจัยจากแนวคิดทฤษฎีสู่ภาคปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- เรณูมาศ มาอ่อน. (2559). **การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ**. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(2).
- ลออ สมใจ. (2556). **การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อวุฒิภาวะทางอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในเขตเทศบาลนครสมุทรปราการ**. กศ.ม. (จิตวิทยาการแนะแนว) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สมเกียรติ อินทสิงห์. (2559). **“การศึกษาทางเลือก: หลักสูตรและการเรียนการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล”** วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร 9, 2 (พฤษภาคม – สิงหาคม): 1188-1206.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. & Black, W. C. (1998). **Multivariate data analysis** (4th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทน “แม่จิ้น” ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ The Relationship between Linguistic Devices and Representations of "Mea-jin" in Online News Discourse

เหวินตัน ฉิน (Wendan Qin)^{1*}

¹นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
(Ph.D. Candidate, Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University)

*Corresponding Author. E-mail: balance.lou@163.com

(Received: March 6, 2023; Revised: May 1, 2023; Accepted: May 15, 2023)

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” กลุ่มแฟนคลับชาวจีนที่ชื่นชอบศิลปินไทยในวาทกรรมข่าวออนไลน์จากมุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ โดยเก็บข้อมูลจาก สื่อออนไลน์ พ.ศ 2563-2565 รวมจำนวน 40 ข่าว

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ได้แก่ การใช้คำอ้างถึงการใช้อุปลักษณ์ การใช้ส่วนขยาย การใช้คำกริยา/กริยาวลี การใช้สัทพจน์ การใช้มูลพจน์ การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งและการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา ได้แก่ “แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและหุ้มเห “แม่จิ้น” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน “แม่จิ้น” เหมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน และ “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์กลางจิตใจ ภาพตัวแทนดังกล่าวมีทั้งลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ ซึ่งลักษณะที่พึงประสงค์มีความโดดเด่นมากกว่าลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ แสดงให้เห็นว่า สื่อออนไลน์ให้ความสำคัญกับภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” มากกว่าภาพตัวแทนด้านลบ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ สื่อออนไลน์เลือกนำเสนอและเน้นย้ำภาพด้านบวกโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จิ้น” เพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างโอกาสในการแสวงหารายได้เพิ่ม การนำเสนอภาพด้านลบได้รับอิทธิพลจากอคติที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแฟนคลับในสังคมไทย

คำสำคัญ: แม่จิ้น; ภาพตัวแทน; กลวิธีทางภาษา; วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์

Abstract

This article aims to analyze the relationship between linguistic devices and representations of "Mea-jin", who are Chinese fans of Thai artists, in online news discourse by adopting the framework of Critical Discourse Analysis. The data was collected from online media websites from 2020 to 2022, with a total of 40 articles.

The analysis reveals that various linguistic devices are used for constructing the representations of "Mea-jin", including the usage of referring terms, metaphors, extensions, verb phrases, intertextuality, presupposition, contrastive sentence structures, and cause and effect sentence structures. The representations of "Mea-jin" constructed by the linguistic devices include: "Mea-jin" as staunch supporters of an artist, "Mea-jin" as a group of rich and

dedicated people, "Mea-jin" as the protectors of artists, "Mea-jin" as family members of the artists, and "Mea-jin" as a group of cohesive people with the artists as their spiritual center. The representations of "Mea-jin" have both desirable and undesirable characteristics. The desirable characteristics are more prominent than the undesirable ones, which shows that online media pay more attention to the positive representations of "Mea-jin" than the negative ones, which are influenced by socio-cultural factors. That is to say, online media selectively present and emphasize the positive representations of "Mea-jin" to arouse "desirable fans" like "Mea-jin" and create opportunities to pursue more income. The negative representations are influenced by prejudices against fan groups in Thai society.

Keywords: Mea-jin; Representations; Linguistic Devices; Critical Discourse Analysis

บทนำ

วัฒนธรรมแฟนเป็นวัฒนธรรมที่โดดเด่นอย่างหนึ่งในสังคมไทยปัจจุบันซึ่งได้รับอิทธิพลจากกระแสเกาหลีนิยมที่แพร่เข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ทศวรรษ 1990 เป็นต้นมา โดยรัฐบาลเกาหลีได้มีนโยบายเผยแพร่กระแสนิยมวัฒนธรรมเกาหลี (Korea Wave) ผ่านภาพยนตร์ ละครโทรทัศน์และเพลงเกาหลี (K-POP) ทำให้วัฒนธรรมเกาหลีกลายเป็นกระแสนิยมในสังคมไทย ศิลปินเกาหลีได้รับความนิยมชมชอบจากคนไทย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นได้พากันเป็นแฟนของศิลปินเกาหลี คำว่า “แฟน” มาจากภาษาอังกฤษ “fan” แต่เดิมหมายถึง ความกระตือรือร้นที่มากเกินไป มักใช้กับกลุ่มคนที่มีความเชื่อทางศาสนา แล้วขยายวงกว้างมาใช้เรียกกลุ่มคนที่มีความเชื่อทางการเมืองแบบยึดติดคลั่งไคล้ (กาญจนา แก้วเทพ, 2555: 300) จนถูกนำมาใช้ในวงการบันเทิงและกีฬา โดยหมายถึงบุคคลที่มีความชื่นชอบในสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือบุคคลใดบุคคลหนึ่ง มักมีความรู้สึกผูกพันกับสิ่งของหรือบุคคลที่ชื่นชอบ มีการทุ่มเททั้งเวลาและสิ่งของรวมไปถึงทรัพย์สินอื่น ๆ ในการสนับสนุนด้วย (พิชญา อัมพรจินดารัตน์, 2559) การที่วัฒนธรรมและศิลปินเกาหลีได้รับความนิยมนับวันยิ่งมากขึ้นในสังคมไทย ทำให้เกิดชุมชนหรือการรวมตัวของบรรดาแฟนที่ถูกเรียกว่า “แฟนด้อม” หรือ “แฟนคลับ” (D. Merskin, 2008 อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ, 2555) จนก่อให้เกิดวัฒนธรรมอย่างหนึ่งในสังคมไทยคือการรวมตัวของแฟนเพื่อจัดกิจกรรมแสดงความสนับสนุนและให้กำลังใจแก่บุคคลที่ชื่นชอบ ซึ่งถูกเรียกว่า “วัฒนธรรมแฟน” ทั้งนี้ ในภาษาที่ใช้กันทั่วไปจึงนิยมใช้คำว่า “แฟนคลับ” หรือคำว่า “แฟน” เพื่อกล่าวถึงผู้สนับสนุน

อันที่จริง วัฒนธรรมแฟนในสังคมไทยมีรากเหง้าความเป็นมาจากอดีต โดยสังคมไทยได้มีปรากฏการณ์ “แม่ยก” มาเป็นเวลานาน (กาญจนา แก้วเทพ, 2555) คำว่า “แม่ยก” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ได้ให้นิยามว่า หมายถึงหญิงที่เป็นผู้อุปถัมภ์พระเอกลิเกหรือนายวงดนตรีลูกทุ่ง ซึ่งเป็นตัวอย่างในการสร้าง “วัฒนธรรมการอุปถัมภ์ศิลปิน” (พัน ฉัตรไชยยนต์, 2563) ต่อมา ได้มีการนำคำว่า “แม่ยก” มาใช้ในวงการต่าง ๆ รวมถึงวงการบันเทิง วงการประกวดนางงาม ฯลฯ จนถึงสมัยกระแสเกาหลีนิยมแพร่เข้ามาในประเทศไทย เนื่องจากในวงการแฟนคลับของศิลปินเกาหลีมีวัฒนธรรมที่นิยมเรียกแทนกลุ่มแฟนคลับว่า “มีมมี” ที่เลียนเสียงจากคำว่า “mommy” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นการสถาปนาแฟนคลับเป็นแม่สมมุติของเหล่าศิลปินคนดังเพื่อแสดงความเอ็นดูทะนุถนอมต่อศิลปินผู้เปรียบเสมือนลูกในสายเลือด¹ การ

¹ จากแม่ยกถึง “มีมมี” : บทบาทแม่สมมุติที่ใครๆก็เป็นได้. สืบค้นจาก <https://waymagazine.org/mommy-day-2022/>

ผสมผสานระหว่างชนบในสังคมไทยที่นิยมเรียกแทนผู้สนับสนุนเพศหญิงของเหล่าคนดังในวงการต่าง ๆ ว่า “แม่ยก” กับอิทธิพลของวัฒนธรรมเกาหลี ก่อให้เกิดกระแสนิยมที่เรียกแทนแฟนคลับประเทศต่าง ๆ ว่า แม่จิ้น แม่เกา (หลี่) แม่ยูน (ญี่ปุ่น) ซึ่งย่อมาจากคำว่า แม่ยกชาวจีน ชาวเกาหลี และชาวญี่ปุ่นนั่นเอง¹ ดังนั้น คำว่า “แม่จิ้น” จึงหมายถึงแม่ยกชาวจีนที่มีสถานะเป็นแฟนคลับเฉกเช่นคนอื่น ๆ แต่มีลักษณะทุ่มเททรัพย์สินเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบคล้ายกับในวงการลิเกหรือ วงดนตรีประเภทอื่น ๆ นั่นเอง

ไม่ว่าแฟนคลับหรือแม่ยกในวงการไหนก็ตาม มักมีบุคลิกลักษณะที่บ่งบอก “ความเป็นแฟน” การชูป้ายและส่งเสียงดังสนับสนุนบุคคลที่ชื่นชอบ ไม่ว่าจะป็นนักร้อง นักแสดงหรือนักกีฬา คงเป็นภาพจำของหลาย ๆ คนที่มีต่อแฟนคลับ ภาพของแฟนคลับที่วิ่งตามนักร้องคนโปรดในห้างสรรพสินค้าหรือเบียดเสียดส่งเสียงดังขณะต้อนรับศิลปินเกาหลีที่สนามบิน ซึ่งทำให้บ่อยครั้งแฟนคลับเกาหลีถูกวิจารณ์ว่า ไร้สาระ ไม่สมเหตุผลผลและเกินพอดี² จนทำให้กลุ่มแฟนคลับกลายเป็นที่จับตามองและตกเป็นข่าวของในสื่อออนไลน์เสมอ

กระแสเกาหลีนิยมทำให้กลุ่มแฟนคลับที่ชื่นชอบศิลปินเกาหลีหรือที่เรียกว่า “แฟนคลับเกาหลี” ได้รับความสนใจพิเศษจากสื่อประเภทต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน สื่อบางสำนักก็เริ่มสังเกตถึงกลุ่มแฟนคลับชาวต่างชาติที่เข้ามาสนับสนุนศิลปินไทยโดยเฉพาะกลุ่มแฟนคลับชาวจีนที่ถูกเรียกว่า “แม่จิ้น” จนมีการปรากฏของข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์จำนวนไม่น้อย เมื่อพิจารณาข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์พบว่า มีการเลือกนำเสนอเกี่ยวกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจของ “แม่จิ้น” เป็นจำนวนพอสมควร เช่น การระดมพลบริจาคสมทบทุนเพื่อจัดทำป้ายโฆษณา งานนิทรรศการ งานฉลองอวยพรวันเกิดและมอบสินค้าหรูให้แก่ศิลปิน ฯลฯ การนำเสนอข่าว “แม่จิ้น” มีแนวโน้มที่จะเน้นประกอบสร้างภาพด้านบวกของ “แม่จิ้น” อย่างเห็นได้ชัดเช่น

ตัวอย่าง แม่จิ้นสุดยอด! ไมค์ พีร์ชต์ เป็นปลื้ม แฟนจิ้นจัดโปรเจกต์วันเกิดขึ้นจอ LED ทั่วตึก !
(BrightTV, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่างดังกล่าวใช้กริยาวลี “จัดโปรเจกต์วันเกิดขึ้นจอ LED ทั่วตึก” เพื่ออธิบายการกระทำที่ต้องลงทุนจำนวนมากของ “แม่จิ้น” คำว่า “สุดยอด” แสดงทัศนคติด้านบวกต่อพฤติกรรมของ “แม่จิ้น” คำว่า “เป็นปลื้ม” ใช้เพื่อสะท้อนการตอบสนองของศิลปินซึ่งเป็นอารมณ์ความรู้สึกที่ขบขันและตื่นเต้นในสิ่งที่ “แม่จิ้น” กระทำ ประกอบสร้างภาพตัวแทนที่พึงประสงค์ของ “แม่จิ้น” ว่าเป็นผู้สนับสนุนที่สร้างความสุขให้กับศิลปิน

ในขณะเดียวกัน พบว่ามีการนำเสนอเหตุการณ์ในลักษณะเดียวกันโดยใช้รูปภาษาที่ต่างกัน ในแง่หนึ่งแสดงให้เห็นถึงความรักความศรัทธาที่มีต่อศิลปิน แต่อีกแง่หนึ่งก็สะท้อนให้เห็นความคลั่งไคล้หลงใหลศิลปินของ “แม่จิ้น” ซึ่งบางครั้งอาจถูกตีความว่าเป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เช่น

ตัวอย่าง แม่จิ้นคลั่งรัก!! ทุ่มหนักซื้อบิลบอร์ดกลางกรุงให้ แพทริค CHUANG 2021 ใหญ่โต
(BrightTV, 21 เมษายน 2564)

¹ คำศัพท์ที่สาวกติ่งเกาหลีควรรู้. สืบค้นจาก <https://www.afterclass.com/post/detail/3309>

² ทำความเข้าใจ “แฟนคลับเกาหลี” ไทยผ่านมุมมองในวงการ. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-42436315>

ตัวอย่างดังกล่าวนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมสนับสนุนศิลปินของ “แม่จิ้น” โดยใช้กริยาวลี “ทุ่มหนักซื้อบิลบอร์ด” แสดงพฤติกรรมที่ลงทุนจำนวนมากเพื่อซื้อป้ายโฆษณาสนับสนุนศิลปินสะท้อนให้เห็นถึงความรักและความทุ่มเทของ “แม่จิ้น” ที่มีต่อศิลปิน แต่อีกแง่หนึ่งกริยาวลี “คลังรัก” ก็เผยให้เห็นถึงลักษณะคลังคลังหลงไหลศิลปินของ “แม่จิ้น” ซึ่งอาจถูกตีความไปในทางลบว่าเป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ ทำให้ “แม่จิ้น” มีภาพด้านลบว่าเป็นผู้บ้าคลั่งศิลปินมากเกินไป

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่าตัวบทที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์มีการเลือกนำเสนอในด้านเนื้อหาและมีการนำเสนอทั้งภาพด้านบวกและภาพด้านลบของ “แม่จิ้น” ซึ่งอาจมีผลต่อทัศนคติของคนในสังคม ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์โดยใช้มุมมองวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอข่าว “แม่จิ้น” และภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่สื่อผ่านกลวิธีทางภาษา ตลอดจนวิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม เพื่อเผยให้เห็นว่าสื่อออนไลน์มีทัศนคติต่อ “แม่จิ้น” อย่างไรและมีผลต่อสังคมอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. วิเคราะห์กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทน “แม่จิ้น” กลุ่มแฟนคลับชาวจีนที่ชื่นชอบศิลปินไทยในวาทกรรมข่าวออนไลน์
2. วิเคราะห์ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษาในวาทกรรมข่าวออนไลน์
3. วิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมในวาทกรรมข่าวออนไลน์

ขอบเขตของการวิจัย

บทความเรื่องนี้ศึกษาวาทกรรมข่าวที่นำเสนอเกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ที่ชื่นชอบศิลปินไทยจากสื่อออนไลน์ตั้งแต่ พ.ศ 2563-2565 เนื่องจากคำว่า “แม่จิ้น” เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่เพื่อใช้เรียกแทนกลุ่มแฟนคลับชาวจีน ซึ่งถูกนำมาใช้ในสื่อออนไลน์เมื่อไม่นานมานี้ ในขณะเดียวกันก็มีคำอื่น ๆ ที่ถูกนำมาใช้แทนกลุ่มแฟนคลับชาวจีนด้วย สื่อออนไลน์ที่ใช้ “แม่จิ้น” เพื่อนำเสนอข่าวที่เกี่ยวกับกลุ่มแฟนคลับชาวจีนยังมีไม่มากนัก จากการสืบค้นด้วยคำสำคัญ ได้แก่ คำว่า “แม่จิ้น” “แมยกจิ้น” หรือ “แมยกชาวจีน” ผู้วิจัยได้รวบรวมข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์ ตั้งแต่ พ.ศ 2563-2565 ที่กระจายใน 16 เว็บไซต์ ประกอบด้วยเว็บไซต์ข่าวออนไลน์ทั่วไป 9 เว็บไซต์ ได้แก่ มติชน ผู้จัดการ ไทยรัฐ คมชัดลึก สยามรัฐ INNnews, Thaiptost, New18 และ TeroRadio ซึ่งเป็นเว็บไซต์ที่นำเสนอข่าวทั่วไป เช่น ข่าวการเมือง ข่าวบันเทิง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวต่างประเทศ ข่าวอาชญากรรม ข่าวเทคโนโลยี ฯลฯ เว็บไซต์ข่าวบันเทิงโดยเฉพาะ 2 เว็บไซต์ ได้แก่ TeeNee และ Newsplus เว็บไซต์ของโทรทัศน์ระบบดิจิทัล 2 เว็บไซต์ ได้แก่ BrightTV และ AmarinTV เว็บไซต์ที่ให้บริการด้านเนื้อหา 1 เว็บไซต์ ได้แก่ True ID นิตยสารออนไลน์ 2 ฉบับ ได้แก่ Praew และ Kazz

ในบรรดาข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” มีการนำเสนอถึง “แม่จิ้น” หลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มที่ชื่นชอบศิลปินเกาหลี จีนและไทย ฯลฯ ดังที่กล่าวไปข้างต้น ในสื่อออนไลน์มีคำที่ถูกนำมาใช้แทนกลุ่มแฟนคลับชาวจีนหลายคำ บทความนี้จะศึกษาเฉพาะข่าวที่ใช้คำว่า “แม่จิ้น” “แมยกจิ้น” หรือ “แมยกชาวจีน” ในพาดหัวข่าวหรือมีเนื้อหาที่มุ่งเน้นนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ซึ่งหมายถึงกลุ่มแฟนคลับชาวจีนเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่ชื่นชอบศิลปินไทยในภาพรวมโดยไม่แยกตามกลุ่มแฟนคลับของศิลปินจากการสำรวจพบว่า ในบรรดาข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” นั้น มีข่าวที่เกี่ยวข้องกับกลุ่ม “แม่จิ้น” ที่ชื่นชอบ

ศิลปินไทยทั้งหมด 40 ช่าว ดังนั้น บทความเรื่องนี้จึงเน้นศึกษาภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” กลุ่มแฟนคลับชาว
จีนที่ชื่นชอบศิลปินไทยจากวาทกรรมข่าวในสื่อออนไลน์ 40 ช่าวนี้

กรอบแนวคิดทฤษฎี

1. แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation)

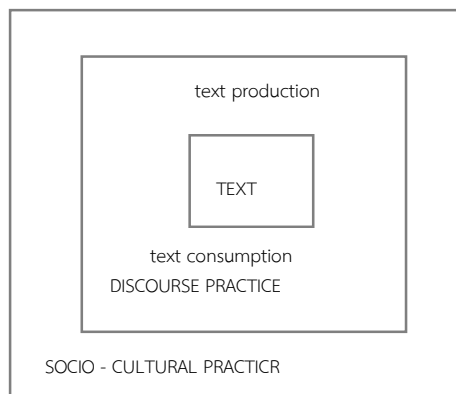
ภาพตัวแทนคือกระบวนการในการประกอบสร้างความหมายผ่านภาษาหรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอภาพ
สรรพสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในความคิด (Hall, 1997, 2003 อ้างถึงในศิริพร ภักดีผาสุข, 2561)

ศิริพร ภักดีผาสุข (2561) ได้เสนอว่า ภาพตัวแทนหมายถึงการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์ถ่ายทอดหรือนำ
เสนอภาพสรรพสิ่งต่าง ๆ ในความคิดให้ผู้อื่นหรือโลกภายนอกได้รับรู้โดยผ่านขั้นตอนการตัดสินใจและการ
ประเมินค่า การตีความและการเลือกสรรแง่มุม ดังนั้น การนำเสนอดังกล่าวจึงเป็นการประกอบสร้างหรือนิยาม
ความหมายของสิ่งที่นำเสนอและมีผลต่อการรับรู้และทัศนคติที่มีต่อสิ่งที่นำเสนอ ส่วนกระบวนการนำเสนอภาพ
ตัวแทน มี 2 ขั้นตอน คือ กระบวนการสร้างภาพตัวแทนสรรพสิ่งในระบบความคิดของมนุษย์ จะก่อให้เกิดภาพ
ตัวแทนในความคิดซึ่งเชื่อมโยงระหว่างสรรพสิ่งกับมโนทัศน์และขั้นตอนการใช้ภาษาหรือสัญลักษณ์เพื่อนำเสนอ
ภาพตัวแทนสรรพสิ่งในความคิดซึ่งเป็นการสื่อสารความรู้หรือความคิดในจิตใจสู่ภายนอกโดยใช้ระบบ
สัญลักษณ์ ผู้วิจัยจะใช้นิยามและแนวคิดดังกล่าวเพื่อวิเคราะห์ว่าสื่อออนไลน์เลือกสรรมุมมองใดและใช้
เครื่องมือภาษาอย่างไรในการนำเสนอและประกอบสร้างภาพตัวแทนของกลุ่มแฟนคลับที่ถูกเรียกว่า “แม่จิ้น”
เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับสังคม

2. แนวคิดเรื่องวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์เป็นแนวทางการศึกษาภาษาในฐานะองค์ประกอบของวาทกรรม โดย
มุ่งวิเคราะห์บทบาทของวาทกรรมในแง่การสื่อสารอุดมการณ์ซึ่งอาจจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของคน
ในสังคมและอาจจะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561)

แฟร์คลัฟ (Fairclough, 1992, 1995 อ้างถึงใน ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556) ได้เสนอกรอบการ
วิเคราะห์วาทกรรมที่เรียกว่า “กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม” (The Three Dimensional Framework)
ตามกรอบนี้ วาทกรรมจะประกอบด้วย 3 ส่วนหรือ 3 มิติ ได้แก่ มิติตัวบท ซึ่งประกอบด้วยวัจนภาษากับสิ่งต่าง ๆ
ที่สื่อความหมาย มิติวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม คือ วิธีที่ตัวบทถูกผลิตซ้ำและเผยแพร่ออกไป รวมทั้งการตีความ
จากผู้รับ มิติวิถีปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรม คือ บริบท 3 ระดับ ได้แก่ สถานการณ์ สถาบัน และสังคมซึ่ง
แวดล้อมวาทกรรมนั้น

ภาพที่ 1: กรอบมิติทั้งสามของวาทกรรม

ที่มา : Fairclough, 1995

ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดดังกล่าวมาวิเคราะห์ตัวบทที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มแฟนคลับที่ถูกแปะป้ายว่าเป็น “แม่จีน” ในสื่อออนไลน์ โดยเริ่มต้นจากการวิเคราะห์รูปภาษาที่ปรากฏในตัวบท เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม คือ การตีความตัวบท เพื่อให้เห็นถึงกระบวนการผลิตและบริโศกตัวบท ตลอดจนวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมเพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบททางสังคมวัฒนธรรม

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน” 2) ภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา และ 3) วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

1. กลวิธีทางภาษาที่ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน”

จากการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ในวาทกรรมข่าวปรากฏทั้งหมด 8 กลวิธี ดังนี้

1.1 การใช้คำอ้างอิง

การใช้คำอ้างอิงเป็นกลวิธีเด่นในการนำเสนอวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จีน” ในสื่อออนไลน์โดยมีการใช้คำอ้างอิงกลุ่ม “แม่จีน” และศิลปินที่แตกต่างกัน บางกรณีแม้รายงานเกี่ยวกับเหตุการณ์หรือบุคคลคนเดียวกันก็มีการปรากฏของคำอ้างอิงที่ต่างกัน การเลือกใช้คำอ้างอิงที่แตกต่างกัน ไม่เพียงแต่สะท้อนถึงมุมมองหรือทัศนคติของสื่อที่มีต่อกลุ่ม “แม่จีน” เท่านั้น แต่ยังสะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างศิลปินกับกลุ่มแฟนคลับจากมุมมองของสื่อออนไลน์

การใช้คำอ้างอิง “แม่จีน”

ตัวอย่าง 1 แม่จีนสุดยอด! ไมค์ พิรัชต์ เป็นปลื้ม แฟนจีนจัดโปรเจกต์วันเกิด ขึ้นจอ LED ทั่วตึก!
(BrightTV, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 2 ทুমจัดหนัก! แม่ยกจีนซื้อบิลบอร์ดกลางกรุงให้ แพทริค แกรมแฟนไทยทำทวิตแทบแตก
(TrueID, 21 เมษายน 2564)

ตัวอย่าง 1-2 คำว่า “แม่จีน” “แฟนจีน” เป็นการใช้อ้างอิงที่บ่งบอกลักษณะความเป็นแฟนคลับชาวจีน “แม่ยกจีน” เป็นการใช้อ้างอิงที่บ่งบอกสถานะประกอบกับคำบอกชาติพันธุ์โดยสื่อความหมายว่า “แม่จีน” เป็นหญิงผู้ติดตามชมการแสดงและคอยให้การอุปถัมภ์ที่มีลักษณะคล้ายกับ “แม่ยก” ลิเกและเพลงลูกทุ่ง ทำให้ “แม่จีน” มีภาพตัวแทนเป็นผู้สนับสนุนของศิลปิน

ตัวอย่าง 3 “หนุ่มกลัฟ” ได้เผยถึงความรู้สึกกับการเป็นผู้รับและผู้ให้ความรักในครั้งนี้ว่า “ได้ดูพลูที่พี่ ๆ แฟนคลับตั้งใจจัดทำให้ผมกับพี่มิว เนื่องในโอกาสวันวาเลนไทน์ สวยครับ”
(ผู้จัดการ, 16 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่าง 4 แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจีน ซึ่งเป็นที่รู้กันว่า นอกจากรักใคร่รักจริงแล้ว ยังกระเป่าหนัก ทึมเทเปย์ศิลปินไม่อื่น (TeeNee, 18 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่าง 3 คำว่า “พี ๆ แฟนคลับ” เป็นการใช้อ้างอิงที่ประกอบด้วยคำเรียกญาติที่มีลักษณะรวมกลุ่ม คำว่า “พี ๆ” และคำบ่งบอกสถานะ “แฟนคลับ” สื่อให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันพี่น้องกันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปินโดยมี “แม่จิ้น” เป็น “พี” ที่คอยดูแลช่วยเหลือศิลปินผู้มีฐานะเป็น “น้อง” แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดและความรักอันพี่น้องกันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปิน

ตัวอย่าง 4 คำว่า “แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจิ้น” เป็นการใช้อ้างอิงที่ประกอบด้วยคำเรียกญาติ “แม่ ๆ” คำบ่งบอกสถานะ “แฟน ๆ” และคำบ่งบอกชาติพันธุ์ “ชาวจิ้น” คำว่า “แม่ ๆ” “แฟน ๆ” นอกจากแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันของ “แม่จิ้น” ซึ่งเป็นลักษณะการรวมกลุ่มเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ ยังบ่งบอกถึงลักษณะความสัมพันธ์ที่เสมือนแม่ลูกกันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปิน โดยมี “แม่จิ้น” เป็น “แม่” มีฐานะเป็นผู้ใหญ่ในครอบครัวที่คอยให้ความรักและความช่วยเหลือแก่ศิลปินผู้เป็น “ลูก” ซึ่งเป็นความรักที่บริสุทธิ์ไม่คาดหวังสิ่งตอบแทนใด ๆ

การใช้อ้างอิงในตัวอย่าง 3 - 4 ได้ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์กลางรวมจิตใจ มีลักษณะเหมือนสมาชิกครอบครัวของศิลปินและคอยให้ความสนับสนุนแก่ศิลปินอย่างเหนียวแน่นโดยปราศจากเงื่อนไขและไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน

ตัวอย่าง 5 แม่จิ้นสายเปย์ทำเซอร์ไพรส์ “ไมค์ พิรัชต์” หุ่เงินเอารูปขึ้นตึกทรู-สะพาน (New18, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 5 คำว่า “แม่จิ้นสายเปย์” ใช้อ้างอิงที่เป็นคำบ่งบอกสถานะ “แม่จิ้น” ประกอบด้วยคำบ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจ “สายเปย์” สื่อให้เห็นถึงลักษณะเด่นของ “แม่จิ้น” คือ มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงและมีกำลังทรัพย์พอสมควร ทั้งยินดีและมีความพร้อมในการทุ่มเททรัพย์สินเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ สื่อให้เห็นถึงภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่เป็นกลุ่มคนร่ำรวยและมีความทุ่มเทต่อศิลปินที่ชื่นชอบ แต่อีกแง่หนึ่งก็สื่อให้เห็นลักษณะของ “แม่จิ้น” ว่าชอบใช้อำนาจเงินเพื่อตอบสนองความต้องการด้านการคลังไคล้หลงไหลศิลปิน

ตัวอย่าง 6 “ไมค์” ได้แชร์ภาพความประทับใจ พร้อมข้อความขอบคุณเหล่าAngel ว่า “วันเกิดปีนี้เงินเลย..... ดีใจมากๆที่Angel(เี) (เหล่านางฟ้า) ยังไม่ลืมกัน.....ดีใจ ๆ ๆ 爱你们哦 我的Angels (รักนะ เหล่านางฟ้าของผม)” และไม่ใช่แค่ในประเทศจีนเท่านั้นที่เหล่าAngel ทำเซอร์ไพรส์ให้ไมค์ เพราะแม่จิ้นยังจัดเต็มด้วยการเช่าจอ LED ต่างๆรอบกรุงเทพฯ เพื่ออวยพรวันเกิดในปีี้ให้กับนักร้องหนุ่มอีกด้วย (Kazz, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 6 มีการปรากฏคำอ้างอิง “แม่จิ้น” จากทั้งแง่มุมของศิลปินและสำนักสื่อ จากแง่มุมของศิลปิน ใช้อ้างอิง “Angel(เี) (เหล่านางฟ้า)” และ “我的Angels (เหล่านางฟ้าของผม)” เป็นการใช้อ้างอิงที่แสดง ความยกย่องชื่นชม สื่อความหมายว่า “แม่จิ้น” มีความดีงามทั้งรูปลักษณ์และจิตใจซึ่งเปรียบเสมือนนางฟ้าที่คอยปกป้องและให้ความอบอุ่นความรักแก่ศิลปิน “我的Angels (เหล่านางฟ้าของผม)” มีการใช้บุพบทวลี แสดง ความเป็นเจ้าของ แสดงความสัมพันธ์อันสนิทสนมกันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปิน ส่วนสำนักสื่อใช้ “เหล่า Angel (เหล่านางฟ้า)” อ้างอิง “แม่จิ้น” ตามศิลปินซึ่งเป็นการแสดงความชื่นชมต่อ “แม่จิ้น” นอกจากนี้ “เหล่านางฟ้า” ยังสะท้อนลักษณะความเป็นกลุ่มก้อนเดียวกันของ “แม่จิ้น” ซึ่งประกอบสร้างภาพ

ตัวแทนของ “แม่จีน” ว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นและเป็นผู้ปกป้องศิลปิน มีความใกล้ชิดกับศิลปิน และคอยให้ความรักความสนับสนุนแก่ศิลปิน

การใช้คำอ้างถึงศิลปิน

ตัวอย่าง 7 ลูกรักแม่จีน “ไมค์ พิรัชต์” ฉลองวันเกิดอายุ 33 ปีบอกขอให้เป็นปีที่ดี (TrueID, 19 ธันวาคม 2565)

ตัวอย่าง 7 ใช้คำว่า “ลูกรักแม่จีน” อ้างถึงศิลปิน เป็นการใช้คำเรียกญาติเพื่อบ่งบอกความสัมพันธ์ที่เสมือนแม่ลูกกันระหว่าง “แม่จีน” กับศิลปิน สื่อให้เห็นถึงความรักความเอ็นดูที่ “แม่จีน” มีต่อศิลปินโดยมองว่าศิลปินเสมือนลูกรักในสายเลือด เป็นการเน้นย้ำภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่เป็นญาติผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองของศิลปินซึ่งมีหน้าที่ปกป้องดูแลศิลปิน

1.2 การใช้อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ คือการเปรียบเทียบความเหมือนระหว่างสิ่งสองสิ่งโดยที่ทั้งสองสิ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มทางความหมายที่ต่างกัน ซึ่งสิ่งที่เป็นต้นแบบของการเปรียบเทียบเรียกว่า “แบบเปรียบเทียบ” และสิ่งที่ถูกนำมาเปรียบเทียบเรียกว่า “สิ่งที่ถูกเปรียบเทียบ” (ศิริพร ภักดีผาสุข, 2561) การใช้อุปลักษณ์ถือเป็นอีกกลวิธีที่โดดเด่นในวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จีน” มักใช้เพื่ออธิบายลักษณะของการกระทำหรือสภาวะของ “แม่จีน” เพื่อทำให้เห็นภาพลักษณะของ “แม่จีน” มากขึ้นและทำให้ผู้บริโภคว่าเข้าใจพฤติกรรมหรือสภาวะของ “แม่จีน” ได้ง่ายขึ้น

ตัวอย่าง 8 งานนี้ยังทำเอาแม่จีนโดนขโมยหัวใจ!!! ในความน่ารักของหนุ่มแพทริค ไปตามระเบียบ จนช่วยกันมากระหน่ำโหวตให้เร็ว ๆ สร้างปรากฏการณ์ แพทริคพีเวอร์ ฮอตไปทั่วทั้งเอเชีย (สยามรัฐ, 2564 มีนาคม 5)

ตัวอย่าง 8 ใช้อุปลักษณ์เพื่ออธิบายสภาวะของ “แม่จีน” โดย “หัวใจ” เปรียบเสมือน “ความรัก” และ “โดนขโมย” เปรียบเสมือน “การถูกอีกฝ่ายหนึ่งทำให้ต้องมอบความรักให้” ในที่นี้ ศิลปินคือ “ขโมย” “แม่จีน” คือ “คนโดนขโมย” การใช้อุปลักษณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่มีความรักความศรัทธาต่อศิลปิน

ตัวอย่าง 9 แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจีน ซึ่งเป็นที่รู้กันว่า นอกจากรักใคร่รักจริงแล้ว ยัง กระเป๋านักทุ่มเท เปย์ศิลปินไม่อัน (TeeNee, 18 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่าง 9 กล่าวถึงความร่ำรวยของ “แม่จีน” โดยใช้อุปลักษณ์ “กระเป๋านัก” เปรียบเสมือน “การมีเงินจำนวนมาก” ความรักของ “แม่จีน” คือ “การลงทุนจำนวนมากโดยไม่จำกัด” เป็นการใช้อุปลักษณ์เพื่อประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่เป็นกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่งคั่งและคลังคลังไหลในตัวของศิลปิน มีความยินดีในการทุ่มเททรัพย์สินเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ

ตัวอย่าง 10 บรรดาแฟนคลับชาวไทยไม่รอช้าขอรวมพลังอัดคลิปส่งกำลังใจข้ามน้ำข้ามทะเลให้กับ “หนุ่มแพทริก”..... งานนี้ยังเสริมทัพไปด้วยทีมแฟนคลับฝั่งแม่จีน ผู้สนับสนุน แพทริก คอยช่วยส่งกำลังใจอีกหนึ่งแรง ดันคลิปน่ารัก ๆ กระจายไปทั่ว weibo ของจีน (TrueID, 15 มีนาคม 2564)

ตัวอย่าง 10 กล่าวถึงกิจกรรมของแฟนคลับโดยใช้อุปกรณ์ กล่าวคือ “เสริมทัพ” แสดงว่างานอัดคลิปส่งกำลังใจให้แก่ศิลปินคือ “การทำสงคราม” “แม่จีน” คือ “นักรบ” ที่มาช่วยเสริมกำลังในสงคราม “คลิปน่ารัก” คือ “อาวุธ” ที่ใช้ทำสงคราม ซึ่งสื่อถึงภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่สนับสนุนศิลปินอย่างกระตือรือร้น และมีการรวมตัวเป็นปีกแผ่นกันเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ

ตัวอย่าง 11 แฟนคลับจีนถล่ม “ซาร่า” ขุดคลิปแฉ/รวมเงินจ้างนายช่วย “ไมค์” (New18, 18 กันยายน 2563)

ตัวอย่าง 11 อธิบายพฤติกรรมของ “แม่จีน” โดยใช้อุปกรณ์ กล่าวคือ “ความรักของแฟนคลับจีน” คือ “การทำสงคราม” โดยมี “ซาร่า” เป็น “ศัตรูในสงคราม” “คลิป” คือ “สิ่งของที่ใช้ในสงคราม” ส่วน “ขุดคลิปแฉ” คือ “วิธีการต่อสู้ในสงคราม” โดยหมายถึงเผยแพร่คลิปที่ไม่พึงประสงค์ของ “ซาร่า” สู่อาณาประชาราษฎร์ ซึ่งเป็นการเผยแพร่ความลับของ “ซาร่า” ส่วน “การทำสงคราม” ของ “แม่จีน” มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องศิลปิน “ไมค์” แสดงให้เห็นว่า “แม่จีน” มีความตั้งใจและความยึดมั่นในการป้องกันผลประโยชน์ของศิลปินที่ตนเองชื่นชอบด้วยทุกวิถีทาง แม้กระทั่งต้องต่อสู้หรือละเมิดฝายตรงข้าม ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่เป็นผู้ปกป้องศิลปินแต่ปกป้องด้วยวิธีที่ไม่เหมาะสม

1.3 การใช้ส่วนขยาย

การใช้ส่วนขยาย คือการใช้คำขยายเพื่อเน้นย้ำความหมายของคำ กลุ่มคำ หรือประโยคก่อนหน้าเพื่อให้ความหมายแจ่มชัดและมีน้ำหนักมากขึ้น การใช้ส่วนขยายเป็นกลวิธีที่สำคัญในวาทกรรมข่าวของ “แม่จีน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขยายรายละเอียดของการกระทำหรือสถานะของกลุ่ม “แม่จีน” เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงลักษณะพฤติกรรมหรือสภาพของ “แม่จีน” ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

ตัวอย่าง 12 แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจีน ซึ่งเป็นที่รู้กันว่า นอกจากรักใคร่รักจริงแล้ว ยังกระเป่าหนัก ทุ่มเทเปย์ศิลปินไม่อั้น (TeeNee, 18 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่าง 12 ใช้ส่วนขยาย “ไม่อั้น” เพื่อเพิ่มน้ำหนักในการนำเสนอพฤติกรรม “ทุ่มเทเปย์” ของ “แม่จีน” ว่าเป็นการทุ่มเททรัพย์สินจำนวนมากอย่างไม่จำกัด นอกจากชี้ให้เห็นถึงความสามารถในการบริโภคของ “แม่จีน” แล้ว ยังบ่งบอกลักษณะการยอมสละทรัพย์สินของ “แม่จีน” การใช้ส่วนขยายดังกล่าว นอกจากประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและยินดีทุ่มเทเพื่อสนับสนุนศิลปินแล้ว ยังสื่อให้เห็นถึงลักษณะที่ไม่พึงประสงค์บางประการของ “แม่จีน” ได้แก่ คลั่งไคล้หลงใหลในตัวศิลปินจนใช้จ่ายให้กับศิลปินมากเกินไป

ตัวอย่าง 13 ปีนี้โหดมาก! ของขวัญวันเกิด ‘ลิซ่า’ แม่จีนเปย์ไม่มีลิมิต เสียทรัพย์ไปหลายล้านวันนี้ ก็ไม่พลาดที่จะหยิบของขวัญชิ้นสุดว้าว ราคาจุก ๆ มาให้ลิ่งให้ส่งกันแบบเพลินตา และหมวดหมู่ที่จะสร้างความตื่นตาตื่นใจให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่ชัดเจนที่สุด ก็คงต้องเป็นของชิ้นใหญ่จากฝั่งแพชั่น อย่างกระเป๋าแบรนด์หรูและนาฬิกาเรือนล้าน!
(Praew, 21 เมษายน 2564)

ตัวอย่าง 13 ใช้ส่วนขยายหลายครั้งเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับเหตุการณ์ที่ “แม่จีน” มอบของขวัญให้กับศิลปิน คำว่า “มาก” สื่อให้เห็นถึงการกระทำของ “แม่จีน” ที่ไม่ธรรมดา “ไม่มีลิมิต” แสดงว่า “แม่จีน” ลงทุนเป็นจำนวนมาก ส่วน “ชิ้นสุดว้าว” “ราคาจุก ๆ” “แบรนด์หรู” “เรือนล้าน” เน้นย้ำการมีมูลค่าสูงของสิ่งของที่ได้รับ “ชิ้นใหญ่จากฝั่งแพชั่น” ให้ข้อมูลเกี่ยวกับคุณลักษณะหมวดหมู่ของสิ่งของที่ได้รับ และส่วนขยาย “แบบเพลินตาและหมวดหมู่ที่จะสร้างความตื่นตาตื่นใจให้เห็นภาพความยิ่งใหญ่ชัดเจนที่สุด” สื่อให้เห็นว่าเป็นของขวัญที่มีราคาสูงและมีจำนวนมาก น่าตื่นเต้นเร้าใจ การใช้ส่วนขยายเหล่านี้นำเสนอให้เห็นลักษณะของ “แม่จีน” ที่มีกำลังทรัพย์ล้นเหลือและมีความคลั่งไคล้ต่อศิลปินตลอดจนใช้อำนาจเงินเพื่อสนับสนุนศิลปิน

ตัวอย่าง 14 ตอนนี้ก็ยังไม่ตื่นเต้นเท่าไร เพราะยังไม่ถึงวันรับ อาจจะยังรู้สึกเฉย “ ๆ ตอนนี้ แต่วันใกล้ ๆ อาจจะมึบ้าง แต่ส่วนที่ ๆ แฟนคลับคือเตรียมตัวกัน อย่างพร้อมเพรียงกัน มากครับ ผมเห็นว่าเขาเตรียมจองฮอลล์ เตรียมจองห้อง นัดเจอกัน ”
(ผู้จัดการ, 27 ตุลาคม 2563)

ตัวอย่าง 14 ใช้ส่วนขยาย “อย่างพร้อมเพรียงกันมาก” เพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเตรียมตัวของ “แม่จีน” สื่อความว่า “แม่จีน” มีการเตรียมความพร้อมอยู่เสมอในเรื่องสนับสนุนศิลปิน ซึ่งประกอบสร้างภาพตัวตนของ “แม่จีน” ที่เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นและมีการรวมตัวเป็นปึกแผ่นกันเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ

1.4 การใช้คำกริยา/กริยาวลีแสดงพฤติกรรม

ในวาทกรรมข่าวของ “แม่จีน” ได้นำเสนอถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่าง “แม่จีน” กับศิลปินโดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ “แม่จีน” กระทำต่อศิลปินเป็นส่วนใหญ่ บางกรณีได้นำเสนอถึงพฤติกรรมบางประการของสื่อออนไลน์ด้วย การใช้คำกริยาหรือกริยาวลีจึงเป็นกลวิธีสำคัญที่ใช้เพื่ออธิบายถึงการกระทำของ “แม่จีน” และสื่อออนไลน์

ตัวอย่าง 15 แม่จีน จิ้น “ฟิล์ม” และ “แจม” ทุ่มเงินแสน สั่งซื้บิลบอร์ด กลางกรุงเทพ
(คมชัดลึก, 15 พฤศจิกายน 2565)

ตัวอย่าง 15 กล่าวถึงพฤติกรรมของ “แม่จีน” 2 ลักษณะ ได้แก่ “จิ้น” “ฟิล์ม” กับ “แจม” และ “ทุ่มเงินแสนสั่งซื้บิลบอร์ด (รูป “ฟิล์ม” และ “แจม”) บิลบอร์ดกลางกรุงเทพ” พฤติกรรมแรกใช้คำกริยา “จิ้น” โดยมีความหมายว่า จินตนาการ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของ “แม่จีน” ที่จับคู่ให้นักแสดงชายสองคนได้แก่ “ฟิล์ม” กับ “แจม” ซึ่งเป็นพระเอกคู่รักในละครโทรทัศน์โดยใช้จินตนาการ เพื่อประกอบสร้างภาพตัวตนของ “แม่จีน” ว่านอกจากหลงใหลศิลปินในละครโทรทัศน์แล้ว ยังจินตนาการในชีวิตจริงด้วย ในพฤติกรรมที่สอง ใช้กริยาวลีเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำของ “แม่จีน” ที่ “ทุ่มเงินแสน” และ “สั่งซื้บิลบอร์ด” ซึ่ง

เป็นวิธีที่ “แม่จิ้น” ใช้จับคู่ให้กับนักแสดงชายสองคนดังกล่าว การใช้คำกริยาและกริยาวลีดังกล่าวนอกจากประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่เป็นกลุ่มคนร่ำรวยแล้ว ยังสะท้อนถึงความคลั่งไคล้หลงใหลที่มากเกินปกติของ “แม่จิ้น” ที่มีต่อศิลปินโดยมีการใช้อำนาจเงินเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองที่อยากจะให้นักแสดงชายสองคนเป็นคู่รักกันเหมือนในละครโทรทัศน์

ตัวอย่าง 16 ขึ้นแท่นเป็นลูกรักแม่จิ้นไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระเอกหนุ่ม “ไมค์ พิรัชต์ นิธิไพศาลกุล” หรือชื่อจริงที่เจ้าตัวเพิ่งได้มา “อู้อ้อเกอ” เพราะนอกจากใบหน้าจะหล่อแล้ว เรื่องฝีมือการแสดงก็ไม่ธรรมดา (TrueID, 19 ธันวาคม 2565)

ตัวอย่าง 16 ใช้กริยาวลีเพื่อนำเสนอพฤติกรรมของสื่อออนไลน์ ได้แก่ “ขึ้นแท่นเป็นลูกรักแม่จิ้น” โดยหมายถึงได้รับการยกย่องหรือได้รับแต่งตั้งเป็น “ลูกรัก” ของ “แม่จิ้น” ซึ่งบ่งบอกลักษณะและสภาพของศิลปิน แสดงให้เห็นว่า สื่อออนไลน์มองว่าศิลปินเป็น “ลูกรัก” ของ “แม่จิ้น” ซึ่งประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” เป็นสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน เป็นผู้หลักผู้ใหญ่ที่คอยให้ความรักแก่ศิลปิน

ตัวอย่าง 17 เหล่าแฟนคลับขาเงินของลิซ่าเกิดความไม่พอใจ รวมพลกันปั่นแท็ก #ProtectLisa ทางเว่ยป้อ จนขึ้นอันดับ1 และมียอดคนดูกว่าพันล้านครั้ง พร้อมส่งข้อความถึงต้นสังกัด อย่าง YG ทวงถามว่าจะจัดการเรื่องนี้อย่างไร? และประกาศว่าถ้าภายในวันนี้ YG ยังไม่มีมาตรการใด ๆ ออกมา จะซื้อสื่อโจมตี YG เพราะเรื่องที่เกิดขึ้นหลายครั้งแล้ว (TeeNee, 4 พฤษภาคม 2563)

ตัวอย่าง 17 ใช้คำกริยาและกริยาวลีเพื่อแสดงพฤติกรรมของ “แม่จิ้น” ได้แก่ “รวมพลปั่นแท็ก” แสดงว่ากลุ่ม “แม่จิ้น” มีการร่วมแรงร่วมใจกันเพื่อสร้างกระแสเรียกร้องความสนใจจากสาธารณชนและสร้างแรงกดดันให้แก่ต้นสังกัดของศิลปินโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องศิลปินที่ชื่นชอบ “ส่งข้อความถึงต้นสังกัด” และ “ทวงถาม” แสดงว่า “แม่จิ้น” วางตัวเป็นสมาชิกในครอบครัวหรือผู้ปกครองของศิลปินซึ่งเป็นผู้มีสิทธิ์ติดต่อประสานงานกับต้นสังกัดของศิลปิน “ประกาศ” และ “ซื้อสื่อโจมตี” แสดงว่า “แม่จิ้น” มีความยึดมั่นในการปกป้องศิลปินและอาจใช้วิธีที่คุกคามต้นสังกัดของศิลปินในยามจำเป็น การใช้คำกริยา/กริยาวลีดังกล่าวประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้ปกป้องศิลปินแต่เป็นลักษณะการปกป้องด้วยวิธีที่ไม่เหมาะสม

1.5 การใช้สหบท

การใช้สหบท คือการที่ตัวบทต่าง ๆ เชื่อมโยงกับตัวบทอื่นๆ อาจจะเป็นการแทรกเข้ามาในตัวบท เช่น การยกถ้อยคำมากล่าวทั้งทางตรงและทางอ้อม การแทรกเรื่องเล่า ฯลฯ (Fairclough, 1992 อ้างถึงใน ธีระยุทธสุริยะ, 2560) ในวาทกรรมข่าวเกี่ยวกับ “แม่จิ้น” มีการยกคำพูดของศิลปินหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงความคิดเห็นหรืออารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อกลุ่ม “แม่จิ้น” ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่ช่วยสนับสนุนทัศนคติของสื่อที่มีต่อ “แม่จิ้น” และมีส่วนช่วยเพิ่มน้ำหนักในการการประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น”

ตัวอย่าง 18 ผู้ให้ข้อมูลเปิดเผยว่า ในเรื่องของราคานั้นดีเป็นเลขกลม ๆ ก้อยู่ที่ประมาณหลักแสนเลยทีเดียว สำหรับกรณีของเหล่าศิลปินที่ถูกแฟนคลับทำเซอร์ไพรส์แล้วทุ่มงบเยอะ

กันขนาดนั้นก็เป็นเคสของคู่จิ้นรุ่นพี่อย่าง “คริส พีรวัส และ สิงโต ปราชญา” นั่นเอง (ผู้จัดการ, 15 พฤษภาคม 2563)

ตัวอย่าง 18 ยกคำพูดของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับการทุ่มเทในงานกิจกรรมสนับสนุนศิลปิน ซึ่งเป็นการทุ่มเทจำนวนมาก ประกอบสร้างภาพตัวแทนที่ร่ารวยและยินดีทุ่มเทเพื่อศิลปินที่ชื่นชอบของกลุ่ม “แม่จิ้น”

ตัวอย่าง 19 (เต๋า ภูศิลป์) “เรื่องแฟนคลับสายเปย์ ก็มีแฟนคลับเอ็นดูเราก็เป็นสิ่งที่ดีก็ต้องขอบคุณ ชอบคุณมาก ๆ ผมจะอยู่ไม่ได้เลยถ้าไม่มีกำลังใจจากแฟนเพลง แฟนคลับเขาก็ต้อง มาดูแลเรา เอ็นดูเรา” (ThaiPost, 03 เมษายน 2563)

ตัวอย่าง 19 ยกคำพูดของศิลปินซึ่งเป็นฝ่ายได้รับผลประโยชน์โดยตรงเข้ามาแทรกในตัวอย่างเพื่อแสดง ความคิดความรู้สึกต่อการกระทำของแฟนคลับ ในตัวอย่างดังกล่าว ศิลปินชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ตนเองกำลัง กล่าวถึง “แฟนคลับสายเปย์” (ในตัวอย่างนี้หมายถึง “แม่จิ้น”) “จะอยู่ไม่ได้เลย” สื่อให้เห็นว่า ศิลปินได้ ตระหนักถึงความสำคัญของกลุ่ม “แฟนคลับสายเปย์” คำว่า “เอ็นดู” “ดูแล” แสดงให้เห็นว่าศิลปินยอมรับ บทบาทและความสำคัญของกลุ่มแฟนคลับ ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการที่จะได้รับความสนับสนุนและเอ็นดูจาก กลุ่มแฟนคลับ ดังนั้น การยกคำพูดของศิลปินในตัวอย่างนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนทัศนคติที่ว่า “แฟน คลับสายเปย์” (ใน ตัวอย่างนี้หมายถึง “แม่จิ้น”) เป็นผู้ให้กำลังใจและให้ความสนับสนุนเพื่อค้ำจุนให้ศิลปิน สามารถดำรงอยู่ในวงการได้ ซึ่งเป็นการตอกย้ำภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้สนับสนุนของศิลปินอย่าง เหนียวแน่น

1.6 การใช้มูลบท

มูลบท คือความเชื่อที่มีอยู่ก่อน ซึ่งสะท้อนจากการใช้รูปภาษาบางชนิด รูปภาษาที่สื่อมูลบทมีหลาย อย่าง อาทิ รูปภาษาที่ใช้อ้างถึง อนุพากย์บอกเวลา รูปภาษาบ่งบอกการเกิดซ้ำ เป็นต้น (ณัฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556) มูลบทเกี่ยวข้องกับความหมายหรือความรู้ ซึ่งถือเอาว่าเป็นจริงตามที่กล่าวไว้ในตัวอย่างและผู้รับสาร จำเป็นต้องใช้ในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบริบท (Benwell and Stokoe, 2006 อ้างถึงในศิริพร ภักดี ผาสุข, 2561) การใช้ มูลบทจึงเป็นวิธีที่สื่อความหมายให้ทราบถึงความเชื่อที่มีอยู่ก่อนเกี่ยวกับศิลปินและแฟน คลับโดยใช้รูปภาษาต่าง ๆ แม้ว่าบางที่อาจไม่ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้น ๆ โดยตรง แต่ก็สามารถรับรู้ได้ จากบริบท การใช้มูลบทใน วาทกรรมข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์มีลักษณะให้ความรู้ทั้งเกี่ยวกับ ศิลปินและกลุ่ม “แม่จิ้น” เพื่อ เน้นย้ำความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกันระหว่างศิลปินกับกลุ่ม “แม่จิ้น” ผู้เป็นแฟน คลับ

ตัวอย่าง 20 วันเกิดปีนี้เงินเลย.....เอาหน้าเราไปขึ้นตึก LED กับสะพานเต็มเงินเลย ชอบมาก เหมือนตัวเองเป็นยักษ์ตัวใหญ่ ๆ เลย ดีใจมาก ๆ ที่ Angel(ì) (เหล่านางฟ้า) ยังไม่ลืม กัน ถึงแม้ปีนี้ไม่สามารถกลับเงินได้ทั้งปี เมื่อคืนว่าว้าวแล้ว 2 ตึก วันนี้เล่นใหญ่มาก ตึกใหญ่หน้าเต็มจอเลย (มติชน, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 20 ยกคำพูดของศิลปินขึ้นมาเพื่อสื่อมูลบท ได้แก่ ประโยค “ถึงแม้ปีนี้ไม่สามารถกลับจีนได้ทั้งปี” สื่อมูลบทว่าศิลปินเคยไปประกอบกิจกรรมที่จีนและได้พบปะกับแฟนคลับก่อนหน้านี้ แต่ปัจจุบันนี้ไม่ได้มีกิจกรรมใด ๆ ที่จีนมานานเนื่องจากมีอุปสรรคกีดขวางอยู่ จึงไม่สามารถไปพบปะกับแฟนคลับจีน แต่ “แม่จีน” ก็ “ยังไม่ลืมกัน” สะท้อนว่าศิลปินได้รับความสนับสนุนจาก “แม่จีน” อย่างเหนียวแน่นและต่อเนื่อง นอกจากนี้ “เมื่อคืนว่าว้าวแล้ว 2 ตึก” ใช้รูปภาษาบอกเวลา “เมื่อคืน” สื่อมูลบทว่า “แม่จีน” มีการจัดกิจกรรมเพื่อฉลองวันเกิดของศิลปินตั้งแต่เมื่อวาน “วันนี้เล่นใหญ่มาก” ใช้รูปภาษา “วันนี้” สื่อมูลบทว่าวันนี้ได้มีการจัดกิจกรรมด้วย ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ “เล่นใหญ่มาก” ทำให้ศิลปินรู้สึกตื่นเต้นและเกิดความพอใจ ตอกย้ำภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ว่าเป็นผู้สนับสนุนศิลปินมาอย่างเหนียวแน่นและเป็นบุคคลที่มีทรัพย์สินเงินทองอันเหลือจนยินยอมทุ่มเทเพื่อศิลปิน

ตัวอย่าง 21 ยิ่งใหญ่ฉลองการขึ้นทุกปี สำหรับของขวัญวันเกิด ลิซ่า BLACKPINK (Praew, 21 เมษายน 2564)

ตัวอย่าง 21 ประโยค “ยิ่งใหญ่ฉลองการขึ้นทุกปี” ใช้อนุภาคย์บอกเวลา “ทุกปี” เพื่อสื่อมูลบทว่า “แม่จีน” มีการจัดเตรียมของขวัญวันเกิดให้ศิลปินอย่างต่อเนื่องและการมอบของขวัญในแต่ละปีนั้นมีแนวโน้มที่จะยิ่งใหญ่ฉลองการขึ้น สะท้อนให้เห็นถึงความรักของ “แม่จีน” ต่อศิลปิน จนยอมทุ่มเทเงินทองจำนวนมากเพื่อแสดงความรัก เป็นการตอกย้ำภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ว่าเป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและยินยอมทุ่มเทเงินทองเพื่อศิลปินที่ชื่นชอบ

1.7 การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จีน” มีการใช้ประโยคแสดงความขัดแย้ง ถือเป็นกลวิธีที่ไม่ค่อยเด่นในการนำเสนอข่าว “แม่จีน” ซึ่งใช้เพื่อเน้นย้ำความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกันระหว่าง “แม่จีน” กับศิลปินโดยมีคำเชื่อม เช่น แต่ แม้ว่า...แต่ ฯลฯ ปรากฏ

ตัวอย่าง 22 แม้ว่าจะเจอพิษโควิด-19 จนไม่ได้กลับไปทำงานที่เมืองจีนเกือบ 1 ปีเต็มแล้ว แต่เมื่อใกล้จะถึงวันคล้ายวันเกิด 19 ธันวาคม เหล่าแฟนคลับชาวจีนก็ยังไม่ลืม จัดเต็มนำรูปไปขึ้นตึกสูง (มติชน, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 22 ใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งเพื่อสื่อความว่า แม้ว่าศิลปินไม่ได้ไปพบปะกับแฟนคลับเป็นเวลานาน แต่แฟนคลับชาวจีนก็ได้ลืมและยังสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง แสดงให้เห็นว่าความรักของ “แม่จีน” ที่มีต่อศิลปินจะไม่มีวันเปลี่ยนแปลง สัมพันธ์กับภาพตัวแทนของ “แม่จีน” ที่เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นและคอยให้ความรักแก่ศิลปินอย่างสม่ำเสมอ

ตัวอย่าง 23 เป็นอีกหนึ่งหนุ่มสุดฮอตจริง ๆ กับ ไมค์ พิรัชต์ ที่ถึงแม้จะเจอกรรมลิขิตมากมาย แต่ก็ต้องบอกเลยว่า ฐานแฟนคลับของคนคนนี้ไม่ธรรมดาจริงๆ (BrightTV, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่าง 23 ใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งเพื่อสื่อความหมายว่า แม้ว่าศิลปินจะเจออุปสรรคในชีวิต แต่แฟนคลับก็คอยให้กำลังใจและให้ความรัก ทำให้ศิลปินได้รับความอบอุ่นและสามารถเดินต่อไปได้ ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ว่าเป็นผู้สนับสนุนศิลปินที่อยู่เคียงข้างศิลปินและให้กำลังใจอย่างสม่ำเสมอ

1.8 การใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ในวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” มีการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผลปรากฏบ้าง แต่เป็นกลวิธีที่พบไม่มากนัก ซึ่งใช้เพื่ออธิบายเหตุและผลของพฤติกรรมของทั้งศิลปินและกลุ่ม “แม่จิ้น” โดยใช้คำแสดงเหตุ-ผล เช่น เพราะ เพราะ...เลย ฯลฯ

ตัวอย่าง 24 เพราะได้รับความรักจากแฟนๆ มาตลอด หนูมกัลฟเลยอยากที่จะส่งต่อความรักที่มี ล้นใจนี้ให้กับคนอื่นๆ ด้วยการนำเงินส่วนตัวจำนวน 2 แสนบาท มอบให้กับ โรงพยาบาลที่ขาดแคลนตามภาคต่างๆ (ผู้จัดการ, 16 กุมภาพันธ์ 2564)

ตัวอย่าง 24 มีการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล โดยใช้คำแสดงเหตุ-ผล “เพราะ” เพื่อสื่อความว่าความรักและความสนับสนุนจากแฟนคลับเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้ศิลปินทำความดีกับคนอื่น แสดงให้เห็นว่าศิลปินยอมรับและตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนจากแฟนคลับ ซึ่งเป็นการยกย่องกลุ่มแฟนคลับ ประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้สนับสนุนศิลปิน

ตัวอย่าง 25 ขึ้นแท่นเป็นลูกรักแม่จิ้นไปเป็นที่เรียบร้อยแล้ว พระเอกหนุ่ม “ไมค์ ภิรัชต์ นิธิไพศาลกุล” หรือชื่อจริงที่เจ้าตัวเพิ่งได้มา “อู้อี้เกอ” เพราะนอกจากใบหน้าจะหล่อแล้ว เรื่องฝีมือการแสดงก็ไม่ธรรมดา (TrueID, 19 ธันวาคม 2565)

ตัวอย่าง 25 มีการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผลโดยใช้คำว่า “เพราะ” เพื่ออธิบายสาเหตุที่ทำให้ “แม่จิ้น” หลงใหลในตัวศิลปินจนสื่อใช้คำว่า “ลูกรักแม่จิ้น” กล่าวอ้างถึงศิลปิน โดยมีเหตุมาจากทั้งรูปลักษณ์ภายนอกและความสามารถในการแสดงของศิลปิน ประกอบสร้างภาพตัวแทนที่ผู้สนับสนุนอย่างสมเหตุสมผลของ “แม่จิ้น”

2. ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่นำเสนอผ่านกลวิธีทางภาษา

จากการวิเคราะห์วาทกรรมข่าวออนไลน์พบว่า กลวิธีทางภาษาต่าง ๆ ได้นำเสนอภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” เป็น 5 ภาพ ได้แก่ “แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเท “แม่จิ้น” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน “แม่จิ้น” เสมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน และ “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์กลางจิตใจ ดังนี้

2.1 “แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น

“แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นเป็นภาพที่โดดเด่นที่สุด ซึ่งเป็นภาพสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นภาพพึ่งประสงค์ แต่อีกด้านหนึ่งก็สะท้อนถึงภาพที่ไม่พึ่งประสงค์ของ “แม่จิ้น” สะท้อนทั้งทัศนคติด้านบวกและด้านลบต่อ “แม่จิ้น”

“แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นในแง่หนึ่งเป็นภาพที่พึ่งประสงค์ เพราะสะท้อนให้เห็นว่า “แม่จิ้น” มีความรักความศรัทธาต่อศิลปินตลอดจนมีการเตรียมความพร้อมเสมอเพื่อสนับสนุนศิลปิน

โดยปราศจากเงื่อนไขใด ๆ และไม่คาดหวังสิ่งตอบแทน ได้สะท้อนทัศนคติด้านบวกต่อ “แม่จิ้น” โดยสื่อผ่าน กลวิธีทางภาษาหลายกลวิธี อาทิ การใช้คำอ้างอิง เช่น ใช้คำว่า “พี่ ๆ แฟนคลับ” และ “แม่ ๆ แฟน ๆ ชาว จิ้น” กล่าวอ้างถึงกลุ่ม “แม่จิ้น” และใช้ “ลูกรักแม่จิ้น” อ้างถึงศิลปิน แสดงความสัมพันธ์อันพี่น้องหรือแม่ลูก กันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปิน สะท้อนให้เห็นว่าความรักของ “แม่จิ้น” เป็นความรักที่บริสุทธิ์เสมือนความรัก ที่พี่ให้กับน้องหรือแม่ให้กับลูก “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่คอยให้ความสนับสนุนแก่ศิลปินโดยปราศจากเงื่อนไข การใช้อุปถัมภ์ “เสริมทัพ” แสดงให้เห็นว่า “แม่จิ้น” ได้แปลงกายเป็น “นักรบ” ที่ต่อสู้เพื่อศิลปิน ความ สนับสนุนของ “แม่จิ้น” มีลักษณะคล้ายกับกำลังทหารในสงคราม การใช้ส่วนขยายกล่าวถึงสภาพของ “แม่ จิ้น” ที่ “เตรียมตัวอย่างพร้อมเพียงกันมาก” แสดงว่า “แม่จิ้น” มีความพร้อมที่จะสนับสนุนศิลปินอย่าง สม่าเสมอ การใช้คำกริยา/กริยาวลีแสดงพฤติกรรมการระดมทุนจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนศิลปิน การใช้สหบท โดยยกคำพูดของศิลปินเพื่อแสดงการยอมรับความสนับสนุนของ “แม่จิ้น” การใช้อุปถัมภ์ “ยังไม่ลืมกัน” แสดง ให้เห็นว่า “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ติดตามศิลปินและไม่เคยทอดทิ้ง ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งเพื่อสื่อให้เห็นว่า “แม่จิ้น” ได้ฝ่าฟันและก้าวข้ามอุปสรรคต่าง ๆ เพื่อ สนับสนุนศิลปิน จึงทำให้ความคลั่งไคล้และความสนับสนุนอย่างเหนียวแน่นของ “แม่จิ้น” ดูเป็นภาพด้านบวก

แต่ในอีกแง่หนึ่ง “แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นก็แอบแฝงด้วยลักษณะที่ไม่พึง ประสงค์ เพราะสะท้อนให้เห็นถึงความคลั่งไคล้หลงใหลศิลปินเกินปกติของ “แม่จิ้น” โดยสื่อผ่านกลวิธีการใช้ คำกริยาแสดงพฤติกรรมของ “แม่จิ้น” เช่น ใช้คำว่า “จิ้น” แสดงพฤติกรรมการจับคู่ให้กับนักแสดงชายสองคน โดยใช้จินตนาการ เพราะต้องการให้นักแสดงชายสองคนนั้นเป็นคู่กันเหมือนในละครโทรทัศน์ซึ่งอาจกระทบไป ถึงตัวศิลปินด้วย จึงทำให้ความคลั่งไคล้และความสนับสนุนของ “แม่จิ้น” มีภาพเป็นสองด้าน ด้านหนึ่ง “แม่ จิ้น” มีความรักความศรัทธาต่อศิลปินโดยปราศจากเงื่อนไขและยอมทำทุกอย่าง แต่อีกด้านหนึ่ง ความคลั่ง ไคล้ของ “แม่จิ้น” อาจเกินปกติและกระทบไปถึงชีวิตของศิลปินก็ได้ จึงทำให้ภาพ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้สนับสนุน ศิลปินอย่างเหนียวแน่นมีลักษณะเป็นภาพสองด้านทั้งภาพด้านบวกและภาพด้านลบ แต่อย่างไรก็ตาม ภาพ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่นในด้านบวกมีความโดดเด่นกว่าที่เป็นภาพด้านลบ

2.2 “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเท

“แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเทเป็นภาพตัวแทนที่โดดเด่นเช่นกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นภาพสอง ด้าน ด้านหนึ่งสะท้อนลักษณะที่พึงประสงค์ของ “แม่จิ้น” ซึ่งเป็นภาพด้านบวก แต่อีกด้านหนึ่งก็มีลักษณะที่ไม่ พึงประสงค์อยู่ร่วม ทำให้ “แม่จิ้น” ถูกมองไปเชิงลบ มีภาพตัวแทนเป็นด้านลบด้วย

ในแง่หนึ่ง “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเทเป็นภาพที่พึงประสงค์ เพราะสะท้อนให้เห็นถึง ลักษณะที่มีฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคงและยินดีทุ่มเทเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบของ “แม่จิ้น” ได้สื่อผ่าน หลายกลวิธี อาทิ การใช้คำอ้างอิง “แม่จิ้น” คำว่า “แม่จิ้นสายเปย์” บ่งบอกฐานะทางเศรษฐกิจของ “แม่จิ้น” แสดงว่า “แม่จิ้น” มีกำลังซื้อค่อนข้างสูงและยินดีทุ่มเทเงินทองเพื่อสนับสนุนศิลปิน แม้ในตัวเองที่เป็นคำพูด ของศิลปินก็มีการใช้คำอ้างอิงดังกล่าวอย่างตรงไปตรงมา การใช้อุปถัมภ์บ่งบอกสถานะที่ร่ำรวยของ “แม่ จิ้น” เช่น “กระเป๋าหนัก” การใช้คำกริยา/กริยาวลีและการใช้ส่วนขยายเพื่อแสดงพฤติกรรมที่ทุ่มเททรัพย์สิน เพื่อสนับสนุนศิลปินของ “แม่จิ้น” เช่น “ทุ่มเทเปย์...ไม่อัน” “เปย์ไม่มีลิมิต” การใช้สหบท ยกคำพูดของผู้ให้ ข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้รายละเอียดเกี่ยวกับการทุ่มเทจัดกิจกรรมของ “แม่จิ้น” การใช้อุปถัมภ์ “ยิ่งใหญ่ อลังการขึ้นทุกปี” แสดงว่า “แม่จิ้น” มีการจัดเตรียมของขวัญวันเกิดให้ศิลปินทุกปีและมีแนวโน้มที่จะยิ่งใหญ่ อลังการขึ้น สื่อให้เห็นถึงภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ว่าเป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและยินดีทุ่มเททรัพย์สินเพื่อ สนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ

แต่ในอีกแง่หนึ่ง ลักษณะความร่ำรวยและการทุ่มเทของ “แม่จีน” ก็สะท้อนให้เห็นว่า “แม่จีน” บรรลุเป้าหมายหรือตอบสนองความต้องการบางประการของตนด้วยอำนาจเงิน จึงมีลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ แอบแฝงอยู่ ที่น่าสังเกต ตัวบทที่เกี่ยวกับ “แม่จีน” มักกล่าวถึงกิจกรรมที่ทุ่มเทเงินทองให้กับศิลปิน กิจกรรมเหล่านี้ ได้แก่ การจัดทำป้ายโฆษณา การมอบสินค้าหรู การจัดงานฉลองวันเกิด ฯลฯ ล้วนเป็นกิจกรรมที่ต้องลงทุนจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่าความรักความสนับสุนนที่ “แม่จีน” มีต่อศิลปินต้องแลกมาด้วยอำนาจเงินเท่านั้น นอกจากนี้ กลวิธีทางภาษาบางประการได้ตอกย้ำอำนาจเงินของ “แม่จีน” อาทิ การใช้อุปสรรคและการใช้ส่วนขยายแสดงความร่ำรวยและกำลังซื้อของ “แม่จีน” เช่น “นอกจากรักใคร่รักจริงแล้ว ยังกระเป่าหนักทุ่มเทเปย์ศิลปินไม่อื่น” สื่อความว่า ถ้า “แม่จีน” รักใคร่จะทุ่มเทโดยไม่จำกัดซึ่งเป็นลักษณะการจ่ายมากเกินไป การใช้คำกริยา/กริยาวลีแสดงพฤติกรรม เช่น “จิ้น” “ทุ่มเงินแสน” “สั่งขึ้นบิลบอร์ด” แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการจับคู่ของ “แม่จีน” ทำด้วยวิธีการลงทุนจำนวนมาก สะท้อนให้เห็นว่า “แม่จีน” ใช้อำนาจเงินเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเองที่อยากจะให้นักแสดงชายสองคนเป็นคู่กันเหมือนในละครโทรทัศน์ จึงทำให้ภาพของ “แม่จีน” ที่เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเทในบางครั้งถูกมองไปเชิงลบ ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ของ “แม่จีน” แต่เปรียบเทียบโดยรวมแล้ว “แม่จีน” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเทในลักษณะเชิงบวกมีความโดดเด่นมากกว่าเชิงลบ

2.3 “แม่จีน” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน

“แม่จีน” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน ภาพนี้มีการปรากฏในหลายตัวบท ซึ่งเป็นภาพสองด้านเช่นกัน ด้านหนึ่ง “แม่จีน” มีความยึดมั่นในการปกป้องศิลปิน ซึ่งเป็นลักษณะที่พึงประสงค์ แต่อีกด้านหนึ่งก็พบว่า “แม่จีน” มีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการปกป้องศิลปิน ซึ่งเป็นลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ จึงทำให้เป็นภาพสองด้าน มีทั้งภาพด้านบวกและภาพด้านลบ

“แม่จีน” เป็นผู้ปกป้องศิลปินในลักษณะที่พึงประสงค์ เกิดจากอารมณ์ความรู้สึกของ “แม่จีน” มากกว่าการกระทำที่เป็นรูปธรรม เนื่องจาก “แม่จีน” มีความรู้สึกผูกพันใกล้ชิดกับศิลปินจึงยินดีรับหน้าที่เป็นผู้ปกป้องศิลปิน ซึ่งเป็นการกระทำที่อยู่ในขอบเขตที่เหมาะสม จึงมีลักษณะเป็นภาพด้านบวก ได้สื่อผ่านหลายกลวิธี อาทิ การใช้คำอ้างถึง “แม่จีน” ได้แก่ คำว่า “Angel(們) (เหล่านางฟ้า)” “我的Angels (เหล่านางฟ้าของผม)” “แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจีน” แสดงว่า “แม่จีน” มีฐานะเป็นนางฟ้าหรือแม่ (สมมุติ) ที่คอยปกป้องศิลปิน การใช้คำอ้างถึงศิลปินโดยใช้คำแสดงความเป็นที่รัก เช่น “ลูกรักแม่จีน” ทำให้ภาพของ “แม่จีน” ที่เป็น “แม่” มีความโดดเด่นขึ้น การใช้กริยาวลีแสดงพฤติกรรมของสื่อ เช่น “ขึ้นแท่นเป็นลูกรักแม่จีน” สื่อความหมายว่าศิลปินเสมือนลูกในสายเลือดของ “แม่จีน” แสดงให้เห็นว่าความรักที่ “แม่จีน” มีต่อศิลปินเป็นที่รู้จักและยอมรับกันทั่วไป ผู้เป็น “แม่” มีหน้าที่ปกป้องดูแล “ลูก” ทำให้ “แม่จีน” รู้สึกมีความผูกพันและเกิดอารมณ์ความรู้สึกเหมือน “แม่” ที่คอยห่วงใยและให้ความรักแก่ศิลปิน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้ามีเรื่องที่ทำให้ศิลปินต้องเดือดเนื้อร้อนใจ “แม่จีน” อาจแปลงกายเป็นนักรู้เพื่อต่อสู้กับฝ่ายตรงข้ามเหมือน “แม่” ปกป้อง “ลูก” เพราะในมุมมองของแฟนคลับมีความเชื่อที่ว่า “ถ้าศิลปินคนโปรดของฉันประสบกับเรื่องเลวร้าย ฉันจะรู้สึกเหมือนกับว่าเรื่องนั้นได้เกิดขึ้นกับฉันด้วย” (McCutchen et al., 2002 อ้างถึงใน ศิริรินทร์ ตันติเมธ, 2559)

“แม่จีน” เป็นผู้ปกป้องศิลปินในลักษณะที่ไม่พึงประสงค์เกิดจาก “แม่จีน” ใช้วิธีที่ไม่เหมาะสมในการปกป้องศิลปิน จึงทำให้ภาพ “แม่จีน” ที่เป็นผู้ปกป้องศิลปินในบางครั้งถูกมองในเชิงลบ ได้สื่อผ่านกลวิธีการใช้อุปสรรคและการใช้คำกริยา/กริยาวลีแสดงพฤติกรรม อาทิ การใช้อุปสรรคแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ “แม่จีน” เช่น “แฟนคลับจิ้นถล่ม ‘ซาร่า’ ชุดคลิปแฉ” เปรียบเทียบความรักของ “แม่จีน” เป็นการทำสงคราม “ชุดคลิปแฉ” เป็นวิธีการต่อสู้ในสงครามโดยหมายถึงเผยแพร่คลิปที่ไม่พึงประสงค์ของ “ซาร่า” การใช้คำกริยา/กริยาวลีแสดงพฤติกรรมของ “แม่จีน” เช่น “ส่งข้อความถึงต้นสังกัด” “ทวงถาม” “ประกาศ”

“ซื่อสัตย์ใจดี” แสดงว่า “แม่จิ้น” วางตัวเป็นผู้ปกป้องศิลปินและมีพฤติกรรมที่คุกคามต้นสังกัดของศิลปิน จาก การวิเคราะห์ข้างต้น “แม่จิ้น” รู้สึกมีความผูกพันกับศิลปิน ตลอดจนปกป้องศิลปินด้วยทุกวิถีทางมิให้ถูกทำ ร้ายหรือสูญเสียผลประโยชน์ ซึ่งทำให้ศิลปินที่ “แม่จิ้น” ขึ้นขอบเป็นฝ่ายได้รับผลประโยชน์ แต่ในอีกนัยหนึ่ง อาจทำให้เส้นแบ่งระหว่างศิลปินกับ “แม่จิ้น” คลุมเครือ ทำให้ “แม่จิ้น” ก้าวภายในเรื่องส่วนตัวของศิลปิน จนกระทั่งไปต่อด้านโจมตีบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้บุคคลหรือหน่วยงานอื่นได้รับความเสียหาย จึงทำ ให้ภาพตัวแทนที่เป็นผู้ปกป้องมีลักษณะเป็นสองด้าน ในกรณีที่เหมาะสมหรือถูกกาลเทศะ “แม่จิ้น” เป็นผู้ ปกป้องที่สมเหตุสมผล แต่เมื่อใดที่ “แม่จิ้น” มีการกระทำที่มากกว่าเหตุ ภาพที่เป็นผู้ปกป้องจะกลายเป็น ภาพด้านลบและไร้เหตุผล แต่อย่างไรก็ตาม ภาพ “แม่จิ้น” ที่เป็นผู้ปกป้องศิลปินในด้านบวกมีความโดดเด่น กว่าที่เป็นภาพด้านลบ

2.4 “แม่จิ้น” เสมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน

“แม่จิ้น” เสมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน ภาพตัวแทนนี้มีการปรากฏในหลายตัวบทโดยสื่อผ่าน กลวิธีการใช้คำอ้างอิงเป็นหลัก อาทิ การใช้คำเรียกญาติในการอ้างอิง “แม่จิ้น” เช่น คำว่า “แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจิ้น” “พี่ ๆ แฟนคลับ” ในการอ้างอิงศิลปิน ใช้คำว่า “ลูกรักแม่จิ้น” แสดงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดและ สนิทสนมกันระหว่าง “แม่จิ้น” กับศิลปิน ซึ่งเป็นความสัมพันธ์อันญาติกัน โดยมี “แม่จิ้น” เป็นญาติผู้ใหญ่ที่ คอยใส่ใจดูแลและให้กำลังใจแก่ศิลปินผู้เป็น “ลูกรัก” นอกจากนี้ มีการใช้มูลบทโดยยกคำพูดของศิลปินเพื่อ แสดงความรู้สึกที่ดีต่อ “แม่จิ้น” ศิลปินใช้คำว่า “กลับ” กับ “แม่จิ้น” เพื่อสื่อความหมายว่าการไปพบปะกับ “แม่จิ้น” มีลักษณะเหมือน “กลับบ้าน” สะท้อนถึงความผูกพันระหว่างศิลปินกับ “แม่จิ้น” ดังนั้น “แม่จิ้น” จึงมีภาพเหมือนคนในครอบครัวเดียวกันของศิลปิน

2.5 “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์รวมจิตใจ

“แม่จิ้น” มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์รวมจิตใจ ภาพนี้สะท้อนจากความสามัคคีร่วมมือ ร่วมใจกันของ “แม่จิ้น” ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้สื่อผ่านกลวิธีทางภาษาการใช้คำอ้างอิง เช่น ใช้คำแสดง การรวมกลุ่ม “พี่ ๆ แฟนคลับ” “แม่ ๆ แฟน ๆ ชาวจิ้น” “Angel(แองเจิ้ล) (เหล่านางฟ้า)” “我的Angels (เหล่านาง ฟ้าของผม)” แสดงว่า “แม่จิ้น” มีลักษณะเป็นกลุ่มก้อนเดียวกัน การใช้อุปสรรค “เสริมทัพ” แสดงว่า “แม่ จิ้น” ได้รวมตัวเป็นกองทัพเพื่อทำ “สงคราม” สนับสนุนศิลปิน การใช้ส่วนขยาย “อย่างพร้อมเพรียงกันมาก” แสดงว่าความสนับสนุนของ “แม่จิ้น” ไม่ได้ทำอย่างโดดเดี่ยวลำพัง “แม่จิ้น” มีการรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรม ร่วมกัน สื่อให้เห็นถึงลักษณะความเป็นปึกแผ่นกลมเกลียวกันของ “แม่จิ้น” โดยมีศิลปินเป็นศูนย์รวมจิตใจ

สรุปโดยรวม ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ที่ปรากฏในวาทกรรมข่าวออนไลน์เป็นภาพที่ค่อนข้าง พึ่งประสงค์ยกเว้นบางภาพมีลักษณะการกระทำที่เกินกว่าเหตุ เช่น ความคลั่งไคล้หลงใหลเกินปกติ การทุ่มเท เงินทองมากเกินไปและการใช้อำนาจเงินเพื่อตอบสนองความต้องการบางประการ ตลอดจนการปกป้องศิลปิน ด้วยวิธีที่ไม่เหมาะสมในบางกรณี แต่เมื่อเทียบดูโดยรวมแล้ว ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” เป็นภาพที่ค่อนข้างพึ่ง ประสงค์ จึงสรุปได้ว่า วาทกรรมข่าวออนไลน์ให้ความสำคัญกับภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” มีการเลือก นำเสนอและ เน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” สะท้อนให้เห็นว่า “แม่จิ้น” เป็น “แฟนคลับที่พึ่ง ประสงค์” ในมุมมองของสื่อออนไลน์ ดังนั้น การนำเสนอวาทกรรมข่าวที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์จึง เป็นการตอกย้ำชุดความคิด “แฟนคลับที่พึ่งประสงค์” กล่าวคือ “แฟนคลับที่พึ่งประสงค์” ได้แก่ “แฟนคลับ สายเปย์” อย่าง “แม่จิ้น” ซึ่งมีลักษณะให้ความสนับสนุนและมีความศรัทธาต่อศิลปินอย่างเหนียวแน่น ยินดี ทุ่มเทพริศณีสินจำนวนมากเพื่อสนับสนุนศิลปิน ปกป้องผลประโยชน์ของศิลปินด้วยทุกวิถีทาง ให้ความรักแก่ ศิลปินเหมือนสมาชิกในครอบครัวโดยปราศจากเงื่อนไขและไม่คาดหวังสิ่งตอบแทนและมีความเป็นปึกแผ่น กลมเกลียวกันโดยมีศิลปินเป็นศูนย์รวมจิตใจ

3. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมและวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

3.1 วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม

วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมประกอบด้วย 2 กระบวนการสำคัญ ได้แก่ การผลิตและกระจายตัวบทและการบริโภคและการตีความตัวบท ดังนี้

3.1.1 การผลิตและกระจายตัวบท

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สื่อที่นำเสนอข่าวเกี่ยวกับกลุ่มแฟนคลับชาวจีนโดยใช้คำว่า “แม่จีน” ทั้งหมด 16 เว็บไซต์นั้น ประกอบด้วยเว็บไซต์ข่าวทั่วไป เว็บไซต์ข่าวบันเทิง เว็บไซต์โทรทัศน์ระบบดิจิทัล เว็บไซต์ที่ให้บริการด้านเนื้อหาและนิตยสารออนไลน์ ล้วนมีลักษณะเป็นสื่อมวลชน ดังนั้น ผู้ผลิตและกระจายตัวบทของ “แม่จีน” จึงเป็นสื่อมวลชน ซึ่งในบทความนี้คือสื่อมวลชนออนไลน์

การผลิตและกระจายตัวบทเกี่ยวกับ “แม่จีน” จึงต้องผ่านกระบวนการผลิตข่าวของสื่อมวลชน ตั้งแต่การค้นหาข้อมูลจากแหล่งข่าวต่าง ๆ และคัดเลือกประเด็นเพื่อเตรียมทำข่าว การเขียนข่าวและเตรียมรูปภาพหรือคลิปวิดีโอประกอบจนถึงการนำเสนอข่าวในสื่อออนไลน์เพื่อเผยแพร่ข่าวออกสู่สาธารณะ

“แม่จีน” ซึ่งเป็นกลุ่มแฟนคลับมักผูกมัดกับศิลปินและปรากฏในปริบทข่าวบันเทิงโดยมีแหล่งข่าวที่หลากหลาย ที่พบเห็นโดยทั่วไป ได้แก่ แหล่งข่าวที่เป็นตัวบุคคล หน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ เอกสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมวลชนเหมือนกัน แหล่งข่าวจากการสำรวจ การแถลงข่าวและสำนักข่าว ฯลฯ ซึ่งมีแหล่งข่าวที่เป็นตัวบุคคลและสื่อมวลชนเหมือนกันเป็นแหล่งข่าวที่นิยมนำมาอ้างอิงในรายการข่าวมากที่สุด (ณภัทร ศิริอาชาวัฒนา, 2563) แหล่งข่าวที่เป็นตัวบุคคล เช่น ศิลปิน ดารา นักร้อง นักแสดง ตลอดจนบุคคลที่เป็นแฟนคลับจะทำให้ได้ทั้งข้อมูล ข้อเท็จจริงและเบาะแสที่จะนำไปสู่การเสาะหาข้อมูลต่อไป มีลักษณะสะดวก รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ จึงเป็นแหล่งข่าวที่มีความโดดเด่นและได้รับความนิยมในปัจจุบัน

การผลิตและกระจายตัวบทเกี่ยวกับ “แม่จีน” พบว่า สื่อมวลชนต่าง ๆ มีการผลิตตัวบท “แม่จีน” ในลักษณะที่แตกต่างและมีการกระจายตัวบทที่ผลิตโดยสื่ออื่น ๆ สื่อมวลชนอาจนำเสนอข่าวในลักษณะที่แตกต่างกันทั้งในด้านเนื้อหา การเรียบเรียงและรูปภาพที่ใช้ เช่น การนำเสนอเหตุการณ์ที่ “แม่จีน” จัดกิจกรรมฉลองวันเกิดของศิลปิน ไมค์ พิรัชต์ สื่อมวลชนหลายสำนักได้นำเสนอถึงเหตุการณ์เรื่องนี้ ดังนี้

ไมค์ พิรัชต์ ปลื้ม แม่จีนเปย์หนัก ขึ้นรูปเจ้าตัวบนตึกบนตึกหุ้ใจกลางเมือง (Praew, 18 ธันวาคม 2563)

แม่จีนจัดหนัก!! มอบของขวัญวันเกิดให้ “ไมค์ พิรัชต์” ฉาย LED หลายตึกในจีน! (AmarinTV ,18 ธันวาคม 2563)

“ไมค์ พิรัชต์” เขินหนักเจอแม่จีนจัดเต็มอวยพรวันเกิด ทั้งตึกและสะพาน (ผู้จัดการ, 18 ธันวาคม 2563)

แม่จีนสุดเปย์! จัดเต็มรูป ‘ไมค์ พิรัชต์’ บนตึกหุ้ใจ-สะพาน ฉลองวันเกิด (มติชน, 18 ธันวาคม 2563)

ตัวอย่างดังกล่าวนำเสนอเกี่ยวกับเหตุการณ์เดียวกัน ได้แก่ “แม่จีน” จัดกิจกรรมฉลองวันเกิดของศิลปิน ไมค์ พิรัชต์ สื่อต่าง ๆ นำเสนอเรื่องนี้ด้วยรูปภาพที่ต่างกัน ที่น่าสังเกตคือ สื่อทั้งหลายมีการเน้นย้ำความร่ำรวยของ “แม่จีน” และลักษณะอลังการของกิจกรรมโดยใช้คำว่า “เปย์หนัก” “จัดหนัก” “จัดเต็ม” “สุดเปย์”

นอกจากนี้ ยังพบว่าตัวบทที่เกี่ยวกับ “แม่จีน” ในสื่อมวลชนบางสื่อมีความคล้ายคลึงกันทั้งพาดหัวข่าว เนื้อหา การเรียบเรียงและรูปภาพ เช่น การนำเสนอเหตุการณ์ที่ “แม่จีน” จัดกิจกรรมสนับสนุนศิลปิน แพทริค สื่อหลายสำนักได้นำเสนอเรื่องนี้ในลักษณะที่คล้ายกันภายใต้พาดหัวข่าว โอเคนัมเบอร์วัน แพทริค สุดฮอต ทำแม่จีนคลั่งรักเปย์หนักซื้อโฆษณา รถเมล์ ร้านกาแฟชุดใหญ่ไฟกระพริบ (AmarinTV, TeroRadio,

INNnews, Newsplus, สยามรัฐ, 6 เมษายน 2564) ผู้วิจัยจึงสันนิษฐานว่า มีการซื้อขายข่าวเกิดขึ้นระหว่างสื่อมวลชน กล่าวคือ สื่อมวลชนแห่งใดแห่งหนึ่งสร้างข่าวขึ้นมาและสื่ออื่นได้รับซื้อข่าวและนำไปกระจายต่อการผลิตและการกระจาย ตัวบทของ “แม่จิ้น” ในสื่อมวลชนออนไลน์ จึงมีลักษณะผลิตชุดความคิดที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ซ้ำและต่อกันภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” ในฐานะ “แฟนคลับที่พึงประสงค์” จนมีผลต่อมุมมองการตัดสินและการประเมินค่า “แม่จิ้น”

3.1.2 การบริโภครอคและการตีความตัวบท

เว็บไซต์ข่าวออนไลน์ ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการแพร่กระจายข่าวสารได้อย่างกว้างขวาง และเข้าถึงผู้รับสารที่เป็นกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายยิ่งขึ้น ทำให้ “แม่จิ้น” ที่มีปรากฏในบริบทข่าวบันเทิงมีผู้รับสารจำนวนมากและกระจายทั่วประเทศ ฤกษ์ และแสงจันทร์ (2558) ได้แบ่งผู้รับสารที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับดารา นักแสดง บุคคลที่มีชื่อเสียงไว้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้รับสารโดยทั่วไป และ ผู้รับสารที่เป็นแฟนคลับ ซึ่งผู้รับสาร 2 กลุ่มนี้มีต้นทุนในการรับรู้แตกต่างกัน จนทำให้บริโภครอคและตีความตัวบทที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในลักษณะที่แตกต่างกันออกไปด้วย

ผู้รับสารโดยทั่วไป คือ บุคคลทั่วไปที่ไม่ได้มีความผูกพันกับศิลปิน ซึ่งเป็นผู้รับสารที่รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับศิลปินผู้มีชื่อเสียงผ่านการนำเสนอข่าวบันเทิงของสื่อออนไลน์ต่าง ๆ (ฤกษ์ และแสงจันทร์, 2558) โดยมีวัตถุประสงค์ในการบริโภครอคข่าวบันเทิงคือเพื่อความเพลิดเพลินผ่อนคลายและตอบสนอง “ความอยากรู้อยากเห็น” ในเรื่องราวของคนดัง ในการบริโภครอคและตีความข่าวบันเทิงเกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ผู้รับสารกลุ่มนี้อาจไม่สนใจความจริงที่อยู่เบื้องหลังเหตุการณ์และไม่เข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของทั้ง “แม่จิ้น” และศิลปิน จนทำให้ตัดสินและประเมินค่า “แม่จิ้น” ตามที่สื่อนำเสนอและประเมินในเชิงลบมากกว่าเชิงบวกโดยมองว่า “แม่จิ้น” มีลักษณะที่ไม่พึงประสงค์ เป็นกลุ่มคนที่ร้ายแต่บ่าคั่งหลงใหลในตัวศิลปินจนใช้อำนาจเงินแลกด้วยทุกสิ่งอย่าง

ผู้รับสารที่เป็นแฟนคลับ คือ ผู้รับสารที่รับรู้ข้อมูลข่าวสาร เหตุการณ์ หรือสถานการณ์ที่เกี่ยวกับดาราผู้มีชื่อเสียงจากเหตุการณ์จริงหรือแหล่งข่าวที่มีความใกล้ชิดกัน ซึ่งอาจมีการรับรู้ที่แตกต่างจากการนำเสนอของสื่อก็เป็นได้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้รับสารที่มีความจงรักภักดีต่อดารา นักแสดง ศิลปิน บุคคลที่มีชื่อเสียงที่ตนชื่นชอบ (ฤกษ์ และแสงจันทร์, 2558) สำหรับผู้รับสารกลุ่มนี้ การบริโภครอคข่าวบันเทิงมีวัตถุประสงค์เพื่อติดตามผลงาน ความเคลื่อนไหวของศิลปินและแสดงความสนับสนุนต่อศิลปิน ผู้รับสารกลุ่มนี้มักมีการติดตามความเคลื่อนไหวของศิลปินอย่างต่อเนื่องและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปินและกิจกรรมแฟนคลับมากกว่ากลุ่มผู้รับสารทั่วไป ในการบริโภครอคและตีความตัวบท “แม่จิ้น” ผู้รับสารกลุ่มนี้จึงให้ความสำคัญกับภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสุปรีดา ซ่อลำไย (2549) โดยพบว่า แม่สังคมในปัจจุบันมองคำว่า “แฟนคลับ” เป็นภาพลบ แต่ในมุมมองของแฟนคลับเองให้ความหมายของกลุ่มแฟนคลับในอีกมุมหนึ่งคือ “แฟนคลับ” เป็นการชื่นชมคน ๆ หนึ่งโดยไม่ได้มีการหวังอะไรตอบแทน รัก หวังดี และศรัทธาในตัวศิลปิน คอยติดตามเบื้องหลังของความสำเร็จ โดยมีศิลปินที่ชื่นชอบเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย ซึ่งมีลักษณะเป็นภาพที่พึงประสงค์

3.2 วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม

การนำเสนอภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ทั้งภาพตัวแทนด้านบวกและภาพตัวแทนด้านลบมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางสังคมวัฒนธรรม ดังนี้

การเลือกนำเสนอและเน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” สอดคล้องกับผลประโยชน์ของ 3 ฝ่าย ได้แก่ สื่อมวลชน ศิลปินและกลุ่มแฟนคลับ ซึ่งทั้ง 3 ฝ่ายต้องการกระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จิ้น” เพิ่มมากขึ้น

สำหรับสื่อมวลชนออนไลน์ รายได้หลักมาจากการลงโฆษณาในเว็บไซต์ (สิริพงษ์ สุวรรณประกัต์ และ ปัทมา สุวรรณภักดี, 2562) สื่อออนไลน์ต่าง ๆ จึงพยายามสร้างจุดเด่นของเว็บไซต์เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้อ่านโดยเฉพาะกลุ่มผู้อ่านที่เป็นแฟนคลับ เพราะกลุ่มแฟนคลับมีกำลังซื้อค่อนข้างสูง ด้วยวิธปฏิบัติการณ์ระดมทุนเพื่อร่วมทำกิจกรรมสนับสนุนศิลปิน ตั้งแต่การซื้อของขวัญวันเกิด การซื้อสื่อหรือป้ายโฆษณา การทำบุญบริจาค ตลอดจนการระดมทุนเพื่อช่วยค้ำจุนบริษัทที่ศิลปินสังกัด¹ การซื้อสื่อหรือป้ายโฆษณาเป็นกิจกรรมสำคัญที่ใช้เพื่อสร้างชื่อเสียงให้กับศิลปินที่ชื่นชอบ กลุ่ม “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มผู้ซื้อสำคัญที่ซื้อป้ายโฆษณาให้กับศิลปินไทยโดยมี ยอดซื้อจำนวนมากสุด² ซึ่งแสดงให้เห็นถึงกำลังซื้อและความสามารถในการสร้างรายได้ของกลุ่ม “แม่จิ้น” ในฐานะที่เป็นแฟนคลับ จึงเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของสื่อออนไลน์ การนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” จึงเน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ (1) เพื่อดึงดูดความสนใจจากผู้บริโภคข่าวที่เป็นแฟนคลับและช่วยสร้างผู้ติดตามเพิ่มขึ้น เพราะในแง่มุมมองของผู้รับสาร สิ่งตอบแทนที่คาดหวังจากการบริโภคข่าวบันเทิงอาจเป็นสาระประโยชน์ทางใจมากกว่า (เอกธิดา เสริมทอง, 2561) และผู้รับสารมักจะแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติเดิมที่มีอยู่และหลีกเลี่ยงข่าวสารที่ขัดแย้งกับความรูสึกนึกคิดของตนเอง (ชานันต์ รัตนโชติ, 2552) ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับ “แม่จิ้น” ในเชิงบวกย่อมเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มแฟนคลับ ทำให้กลุ่มแฟนคลับมีความปรารถนาเข้ามาบริโภคและติดตามข่าวสารในสื่อ (2) เพื่อตอกย้ำชุดความคิด “แฟนคลับที่พึงประสงค์” จนนำไปสู่การขยายช่องทางการสร้างรายได้ ดังที่กล่าวว่า “แม่จิ้น” ในฐานะเป็น “แฟนคลับที่พึงประสงค์” มีลักษณะเด่นคือเป็น “แฟนคลับสายเปย์” ที่ทุ่มเทเงินทองเพื่อจัดกิจกรรมสนับสนุนศิลปินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การลงทุนซื้อพื้นที่สื่อออนไลน์เพื่อโฆษณาศิลปิน ดังนั้น การส่งเสริมและกระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จิ้น” เพิ่มมากขึ้นย่อมเป็นประโยชน์ต่อสื่อออนไลน์ อาจนำไปสู่การขยายช่องทางการสร้างรายได้โดยดึงดูดการลงทุนจากกลุ่มแฟนคลับ ทำให้สื่อออนไลน์มีรายได้เพิ่มมากขึ้น จึงเป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่สื่อออนไลน์เน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น”

สำหรับศิลปิน ฐานแฟนคลับมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ของศิลปิน จำนวนแฟนคลับและกำลังสนับสนุนของแฟนคลับเป็นตัวชี้วัดชื่อเสียงของศิลปิน การสร้างกระแสข่าวผ่านสื่อต่าง ๆ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้างชื่อเสียงให้กับศิลปิน ดังนั้น ศิลปินหรือต้นสังกัดของศิลปินจึงพยายามปล่อยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวศิลปินเพื่อดึงดูดความสนใจจากสื่อและนำไปทำเป็นข่าว บางทีศิลปินต้องใช้เงินซื้อสื่อเพื่อให้ตนเป็นข่าวด้วย (ธีรศักดิ์ พันธธุจริยา, 2562) หรือต้นสังกัดของศิลปินเป็นผู้ซื้อสื่อให้ การเลือกนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการระดมทุนร่วมกิจกรรมของแฟนคลับและเน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” ส่วนหนึ่งมาจากการทำข่าวของสำนักสื่อเอง และอาจมีบางส่วนเป็นฝีมือจากศิลปินหรือต้นสังกัดที่ซื้อสื่อเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของศิลปินและสร้างกระแสข่าวในโลกออนไลน์ เพราะนอกจากจะเป็นการพิสูจน์ความโด่งดังของตัวศิลปินแล้วยังช่วยดึงดูดความสนใจจากแฟนคลับให้เข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนมากขึ้น ดังนั้น การนำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” จึงสอดคล้องกับผลประโยชน์ของศิลปิน

¹ ทำความรู้จัก Fandom Marketing กลยุทธ์สร้างแบรนด์ยุคดิจิทัลให้ทรงพลังจาก “แฟนคลับ”.

สืบค้นจาก <https://www.brandbuffet.in.th/01/2022the-wall-2021fandom-marketing/>

² ป้ายวันเกิด-ป้ายโฆษณาในฐานะ ‘โปรเจกต์’ อวยพรวันเกิดศิลปิน พื้นที่ต้องมีทั้งเงินและบุญบารมีถึงจะจะได้.

สืบค้นจาก <https://readthecloud.co/idol-birthday-billboard/>

สำหรับกลุ่มแฟนคลับ การนำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” สอดคล้องกับความต้องการของ “แม่จิ้น” เพราะการทํากิจกรรมร่วมกันของ “แม่จิ้น” มีวัตถุประสงค์หลักคือแสดงความสนับสนุนต่อศิลปินและสร้างชื่อเสียงให้กับศิลปินที่ชื่นชอบ การนำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” สะท้อนถึงความสำเร็จของกิจกรรมซึ่งเป็นการยอมรับผลงานของ “แม่จิ้น” จะช่วยสร้างกระแสให้กับศิลปินที่ชื่นชอบ นอกจากนี้ กลุ่มแฟนคลับมีความต้องการให้ผู้ที่ไม่ได้บริโภครับรู้ถึงการมีอยู่ของกลุ่มแฟนคลับ ที่สำคัญคือ เพื่อคอยเป็นแรงกระตุ้นระหว่างกลุ่มให้มีการติดตามและรักษาความชื่นชอบไว้ในสมาชิกทุกคน (จารุภัค อธิวัฒน์ ภิญโญ, มนทิรา ธาดาอำนวยชัย และ ปีเตอร์ รุ่งเรืองกานต์, 2562) การนำเสนอภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” จึงมีส่วนช่วยดึงดูดความสนใจจากแฟนคลับธรรมดาที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม กระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จิ้น” เพิ่มมากขึ้นเพื่อร่วมแรงร่วมใจกันทํากิจกรรมสนับสนุนศิลปิน ดังนั้น การนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวกับ “แม่จิ้น” ในเชิงบวกย่อมเป็นที่ยอมรับจากผู้อ่านที่เป็นแฟนคลับ

ส่วนภาพตัวแทนด้านลบของ “แม่จิ้น” ที่แอบแฝงอยู่ในตัวบทนั้นสัมพันธ์กับอคติเดิมในสังคมไทยและสื่อออนไลน์มีส่วนช่วยตอกย้ำอคตินี้ กล่าวคือ ภาพของแฟนคลับมักถูกมองจากสังคมภายนอกในแง่ลบมานาน (เจษฎา รัตนเขมา, 2541) งานวิจัยหลายชิ้นได้ชี้ให้เห็นว่า สังคมไทยมีทัศนคติเชิงลบต่อกลุ่มแฟนคลับอย่างเหมารวม แฟนคลับกลุ่มต่าง ๆ ในนาม “ติ่ง” “แฟนด้อม” หรือ “แม่งก” ล้วนถูกมองในแง่ลบ (สุปริดา ช่อลำไย, 2549; ณัชชา สิงพลอนันตชัย, 2561; ณัฐฐนิตย์ ปกป้อง, 2562) ดังที่ สุเมธ ชัยไธสง และ สมสุข หินวิมาน (2563) ได้กล่าวไว้ว่า “คนที่ไม่ใช่แฟน” ย่อมไม่มีวันจะเข้าใจ “ความเป็นแฟน” ได้อย่างลึกซึ้งถึงแก่น การตัดสินวินิจฉัยอาการเป็นแฟนไปในทางลบนั้นอาจเป็นเพราะรับรู้อยู่ในระดับผิวเผินเท่านั้น ดังนั้น การที่สื่อออนไลน์เลือกนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทุ่มทุนของ “แม่จิ้น” ย่อมทำให้บุคคลที่ไม่ใช่แฟนคลับมองว่าการเป็นแฟนคลับนั้นเป็นเรื่องที่ “ไร้สาระ” และ “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ “ไร้สติและไร้เหตุผล” ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ ศิริินทร์ ตันติเมธ (2559) ที่พบว่า จากสายตาของคนภายนอกมักมองแฟนคลับในแง่ลบว่าเป็นกลุ่มคนที่มีความคลั่งไคล้ ถูกหลอกได้ง่าย ดังนั้น การนำเสนอวาทกรรมข่าวของ “แม่จิ้น” ในสื่อออนไลน์ จึงเป็นการตอกย้ำอคติที่มีต่อแฟนคลับในสังคมไทย ทำให้ “แม่จิ้น” ที่เป็น “แฟนคลับที่พึงประสงค์” ในมุมมองของสื่อออนไลน์กลายเป็น “บุคคลที่ไม่พึงประสงค์” ในสายตาของคนทั่วไปในสังคมตลอดจนถูกวิพากษ์วิจารณ์

สรุปและอภิปรายผล

บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” กลุ่มแฟนคลับชาวจีนที่ชื่นชอบศิลปินไทยในวาทกรรมข่าวออนไลน์

ผลการศึกษาพบว่า กลวิธีทางภาษาที่ใช้นำเสนอภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ปรากฏทั้งหมด 8 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำอ้างอิง การใช้อุปลักษณ์ การใช้ส่วนขยาย การใช้คำกริยา/กริยาวลี การใช้สหบท การใช้มูลบท การใช้ประโยคแสดงความขัดแย้งและการใช้ประโยคแสดงเหตุ-ผล กลวิธีดังกล่าวประกอบสร้างภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” เป็น 5 ภาพ ได้แก่ “แม่จิ้น” เป็นผู้สนับสนุนศิลปินอย่างเหนียวแน่น “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่ร่ำรวยและทุ่มเท “แม่จิ้น” เป็นผู้ปกป้องศิลปิน “แม่จิ้น” เสมือนสมาชิกในครอบครัวของศิลปิน และ “แม่จิ้น” เป็นกลุ่มคนที่มีความเป็นปึกแผ่นโดยมีศิลปินเป็นศูนย์กลางใจ ภาพตัวแทนของ “แม่จิ้น” ดังกล่าวมีทั้งลักษณะที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ แต่เทียบโดยรวมแล้วเป็นภาพที่ค่อนข้างพึงประสงค์ แสดงให้เห็นว่า สื่อออนไลน์มีการเลือกนำเสนอและเน้นย้ำภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” เพื่อประกอบสร้าง “แม่จิ้น” ให้เป็น “แฟนคลับที่พึงประสงค์”

ทางด้านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม วาทกรรมข่าว “แม่จิ้น” มีผู้ผลิตและกระจายตัวบทคือสื่อมวลชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตข่าวบันเทิงของสื่อมวลชนโดยมีแหล่งข่าวสำคัญได้แก่ แหล่งข่าวที่เป็นบุคคล และแหล่งข่าวที่เป็นสื่อมวลชนเหมือนกัน ส่วนผู้รับสารของตัวบท “แม่จิ้น” แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้รับสารที่เป็นบุคคลทั่วไปและกลุ่มผู้รับสารที่มีฐานะเป็นแฟนคลับ ผู้รับสารทั้งสองกลุ่มอาจมีการตีความตัวบท “แม่จิ้น” ในลักษณะที่แตกต่างกันตามมุมมองและความต้องการของตนเอง

ทางด้านวิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม ในวาทกรรมข่าวออนไลน์ ภาพตัวแทนด้านบวกของ “แม่จิ้น” มีความโดดเด่นมากกว่าภาพด้านลบ เนื่องจากสื่อจูงใจนำเสนอ “แม่จิ้น” ในฐานะเป็น “แฟนคลับที่พึงประสงค์” เพราะสอดคล้องกับผลประโยชน์ทั้ง 3 ฝ่าย ได้แก่ สื่อมวลชน ศิลปินและกลุ่มแฟนคลับ สื่อมวลชนต้องการดึงดูดความสนใจและสร้างความพึงพอใจในกลุ่มแฟนคลับซึ่งอาจช่วยพัฒนาผู้ติดตามและสร้างค่านิยมให้กับสำนักสื่อ จนกระทั่งช่วยเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับสำนักสื่อด้วย ส่วนศิลปินต้องการสร้างชื่อเสียงให้โด่งดังยิ่งขึ้นโดยผ่านการประกอบสร้างของสื่อ ซึ่งอาจทำให้มีการทุ่มงบเพื่อซื้อพื้นที่ข่าวให้กับศิลปินด้วย กลุ่มแฟนคลับต้องการสร้างกระแสให้กับศิลปินที่ชื่นชอบและดึงดูดความสนใจจากแฟนคลับกลุ่มอื่น ๆ เพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนศิลปิน ทั้ง 3 ฝ่าย ต้องการกระตุ้นให้มี “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อย่าง “แม่จิ้น” เพิ่มมากขึ้น ส่วนภาพตัวแทนด้านลบของ “แม่จิ้น” ที่แอบแฝงอยู่วาทกรรมข่าวออนไลน์เป็นผลลัพธ์จากความเชื่อเดิมที่เกี่ยวกับกลุ่มแฟนคลับในสังคมไทยที่มองว่า “แฟนคลับ” เป็นกลุ่มคนที่ “บ้าคลั่ง” และ “ไร้สาระ”

ผู้วิจัยเห็นว่า การเน้นย้ำภาพด้านบวกของ “แม่จิ้น” เพื่อสร้าง “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมบางประการตลอดจนทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม เพราะการตอกย้ำชุดความคิด “แฟนคลับที่พึงประสงค์” อาจกระตุ้นให้กลุ่มแฟนคลับเกิดอารมณ์ร่วมและนำตัวเองเข้าไปผูกพันกับความสำเร็จของศิลปิน ทำให้เกิดแรงจูงใจอยากเข้าร่วมกิจกรรมสนับสนุนศิลปิน เพื่อจะได้เป็น “แฟนคลับที่พึงประสงค์” ของศิลปิน จนสร้างภาระทางเศรษฐกิจให้แฟนคลับ จากการศึกษาของ The Wall ประจำปี 2021 โดย FarEast FameLine DDB กลุ่มแฟนคลับที่มีกำลังซื้อสูงสุดได้แก่ กลุ่มอายุ 20-29 ปี (ร้อยละ 71) และรองลงมาคือกลุ่มอายุ 13-19 ปี (ร้อยละ 61) โดยเงินสนับสนุนเทียบต่อรายได้ส่วนตัวจะมีที่มา 2 กลุ่มใหญ่คือ กลุ่มที่ใช้จ่ายมากกว่า ร้อยละ 21 เป็นเงินจากผู้ปกครองและกลุ่มที่ใช้จ่ายไม่เกิน 10% เป็นเงินเดือนจากการทำงาน¹ แสดงให้เห็นว่าแฟนคลับไม่ได้เป็นกลุ่มคนที่มั่งคั่งเสมอและมีจำนวนหนึ่งเป็นกลุ่มคนที่ยังไม่มีรายได้ ด้วยความปรารถนาด้านการลงทุนเพื่อแสดงความรักต่อศิลปินที่ชื่นชอบ อาจก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมบางประการ ตามการศึกษาของ Sheridan, North, Maltby & Gillett (2007, อ้างถึงใน ศิริรินทร์ ตันติเมธ, 2559) พบว่า แฟนคลับบางคนมีพฤติกรรมการหาเงินด้วยวิธีที่ไม่ถูกต้องเพื่อสนับสนุนศิลปินที่ชื่นชอบ ดังนั้นการตอกย้ำชุดความคิด “แฟนคลับที่พึงประสงค์” โดยผ่านการประกอบสร้างและเน้นย้ำภาพด้านบวกของ “แม่จิ้น” ในวาทกรรมข่าวออนไลน์อาจสร้างความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม กล่าวคือ ศิลปินดารา นักแสดงซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มคนที่มีรายได้สูงในสังคมจะเป็นฝ่ายได้ประโยชน์ แต่กลุ่มแฟนคลับซึ่งมีคุณธรรมดาเป็นส่วนใหญ่อกลับได้รับภาระทางเศรษฐกิจเพิ่ม

นอกจากนี้ การแฝงอยู่ของทัศนคติด้านลบต่อ “แม่จิ้น” อาจสร้างการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มคนที่เป็นแฟนคลับกับกลุ่มคนธรรมดา ซึ่งมักได้รับการแบ่งมาจากกลุ่มที่ไม่ใช่แฟนคลับ คนที่ไม่ใช่แฟนคลับมักมองว่าผู้ที่ไม่ใช่พวกเดียวกันกับตนเองเป็นผู้ผิดปกติ ส่วนพวกเขาเป็นพวกที่ปกติ แฟนคลับมักได้รับการมองว่าเป็นพวกที่

¹ ทำความรู้จัก Fandom Marketing กลยุทธ์สร้างแบรนด์ยุคดิจิทัลให้ทรงพลังจาก “แฟนคลับ”.

สืบค้นจาก <https://www.brandbuffet.in.th/01/2022the-wall--2021fandom-marketing/>

อันตรายและบ่อยครั้งก็มักหลงใหลคลั่งไคล้จนนำไปสู่ความรุนแรง (สุปรีดา ช่อลำไย, 2549) ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้รับสารควรใช้วิจารณญาณในการประเมินค่า “แม่จิ้น” การเป็นแฟนคลับอาจสร้างผลเชิงบวกด้วยก็เป็นได้ ดังงานวิจัยของ พีรภา สุวรรณโชติ (2551) ที่พบว่า แฟนคลับมีการเรียนรู้คุณค่าเชิงบวกจากศิลปินนักร้องเกาหลี ได้แก่ การเรียนรู้คุณค่าเชิงบวกเกี่ยวกับการใช้ชีวิตและคนรอบข้าง เช่น ในเรื่องของพยาบาล ความอดทน ความตั้งใจ เพื่อให้ได้มาซึ่งผลลัพธ์หรือเป้าหมายที่ต้องการ จะเห็นได้ว่า การเป็นแฟนคลับของศิลปินมีผลเชิงบวกต่อผู้เป็นแฟนคลับด้วย นอกจากนี้ การรวมตัวของกลุ่มแฟนคลับเพื่อสร้างพลังขับเคลื่อนกิจกรรมในสิ่งที่ชอบด้วยกัน สื่อสารและแบ่งปันข้อมูลระหว่างกัน สร้างแรงจูงใจและพลังต้นแบบ (จากความสำเร็จของคนดัง) เป็นเรื่องทางบวกเช่นกัน ดังนั้น จึงไม่ควรมอง “แม่จิ้น” ด้วยทัศนคติเชิงลบและควรตัดสินด้วยวิจารณญาณ กลุ่มแฟนคลับอาจไม่ได้เป็นผู้คลั่งไคล้หลงใหลศิลปินเสมอ พวกเขาอาจมีเหตุผลของตนในการเลือกติดตามชื่นชอบศิลปินก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณะ แสงจันทร์.(2558). การกำหนดวาระประเด็นดาราศาสตร์ผู้มีชื่อเสียงผ่านข่าวบันเทิงทางโทรทัศน์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2555). แฟนศึกษา ฉันทมาแล้วจะ. ใน กาญจนา แก้วเทพ, ภัทรา บุรารักษ์ และตปากร พุทธเกส, *สื่อที่ใช้ของใครที่ชอบ*. (หน้า 293-511). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- จารุภาค อธิวัฒน์ภิญโญ, มนทิรา ธาดาอำนวยการ และ ปิเตอร์ รุ่งเรืองกานต์ (2562). การศึกษาพฤติกรรม การเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์และการดำรงรักษาของกลุ่มแฟนคลับนักร้องเกาหลีในประเทศไทย กรณีศึกษาศิลปินวง GOT7. *วารสารนวัตกรรมสื่อสารสังคม*. 7(1), 220-229.
- เจษฎา รัตนเขมา. (2541). ศิลปินเพลงไทยและเครือข่ายการสื่อสารกับแฟนคลับ. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชานันต์ รัตนโชติ. (2552). ประโยชน์ในการรับข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ของประชาชนใน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณภัทร ศิริอาชาวัฒนา (2563). กระบวนการผลิตข่าวบันเทิงออนไลน์ทางเว็บไซต์อีเน็ (e-nee): กรณีศึกษา สำนักข่าวไอ.เอ็น.เอ็น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวารสารศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัชชา สิงพลอนันตชัย. (2561). “ติ่งเกาหลี”: กับการโจมตีด้วยถ้อยคำแห่งความเกลียดชัง. (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐนิตย์ ปกป้อง. (2562). กลยุทธ์การจัดการแฟนคลับที่ส่งผลต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมกับ บอยแบนด์ไทยของแฟนคลับ. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบัน บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมา ศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรศักดิ์ พันธุ์จริยา. (2562). โลกทางสังคมและสัญญาของดาราดัง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.

- ธีระยุทธ สุริยะ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภาพตัวแทนของชาวโรฮิงญาในสื่อออนไลน์
ภาษาไทย: การศึกษาตามแนววาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
บัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิน ฉัตรไชยยันต์. (2563). วัฒนธรรมแฟน: กรณีศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา เป็ก ผลิตโชค แฟนคลับ.
วารสารนิเทศศาสตร์. 38, 35-51.
- พิชญา อัมพรจินดารัตน์. (2559). วัฒนธรรมแฟนกับความเป็นดิ่ง กรณีศึกษาอาคาเซ กลุ่มแฟนคลับศิลปิน
วงก็อตเซเว่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พีรภา สุวรรณโชติ. (2551). การสื่อสารปฏิสัมพันธ์ทางสังคมถึงความจริงและการเรียนรู้คุณค่าทางบวก
จากศิลปินนักร้องเกาหลีของกลุ่มแฟนคลับ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิรินทร์ ตันติเมธ. (2559). ความสัมพันธ์ของความคลั่งไคล้ การเห็นคุณค่าตนเอง การเผชิญปัญหาและ
ความสุขเชิงอัตวิสัยของแฟนคลับเยาวชน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). กรุงเทพฯ:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรินันท์ จงไกรจักร. (2559). กระบวนการทำงานข่าวบนเว็บไซต์ข่าวออนไลน์: ศึกษาเฉพาะกรณี
เว็บไซต์ ทรูโลฟ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทวารสารศาสตร์บัณฑิต). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิริพงษ์ สุวรรณประภักดิ์ และ ปัทมา สุวรรณภักดิ์. (2562). พฤติกรรมการเปิดรับ ทศนคติ และแรงจูงใจของ
ประชาชนที่มีต่อการเปิดรับข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์: กรณีศึกษาเว็บไซต์ 77 ข่าวเด็ด. *วารสาร
นิเทศศาสตร์ มสธ*, 9(2), 1-10.
- ศิริพร ภัคดีผาสุข. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับอัตลักษณ์และแนวทางการนำมาศึกษาภาษาไทย.
กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุปริดา ซอล้ำโย. (2549). เครือข่ายการสื่อสารและการดำรงอยู่ของกลุ่มแฟนคลับธงชัย แมคอินไตย์.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุเมธ ชัยไธสง และสมสุข หินวิมาน. (2563). การสื่อสารอัตลักษณ์ความเป็นชาติของกลุ่มแฟนคลับนางงาม:
ศึกษากรณีแฟนคลับชายรักชายต่อการประกวดมิสยูนิเวิร์สไทยแลนด์. *อินทนิลทักษิณ
มหาวิทยาลัยทักษิณ*. 15(2), 33-57.
- เอกธิดา เสริมทอง. (2561). ข่าวบันเทิง...กรอบจำกัดและการพัฒนา. *ศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์*. 18(1), 126-134.

ระเบียบการเขียนต้นฉบับ

กองบรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ได้กำหนดระเบียบการเขียนต้นฉบับ เพื่อให้ผู้เขียนยึดเป็นแนวทางในการดำเนินการ สำหรับเตรียมต้นฉบับเพื่อขอตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดรูปแบบ

1.1 ขนาดของต้นฉบับ พิมพ์หน้าเดียวบนกระดาษขนาด A4 โดย กำหนดค่าความกว้าง 15 เซนติเมตร ความสูง 23.7 เซนติเมตร และเว้นระยะห่างระหว่างขอบกระดาษด้านบนและซ้ายมือ 3.5 เซนติเมตร ด้านล่างและขวามือ 2.5 เซนติเมตร

1.2 รูปแบบอักษรและการจัดวางตำแหน่ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษใช้รูปแบบอักษร TH Sarabun PSK ทั้งเอกสาร พิมพ์ด้วยโปรแกรมไมโครซอฟท์เวิร์ด โดยใช้ขนาด ชนิดของตัวอักษร รวมทั้งการจัดวาง ตำแหน่งดังนี้

1) หัวกระดาษ ประกอบด้วย เลขหน้า ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งกึ่งกลางกระดาษ

2) ชื่อเรื่องภาษาไทย ขนาด 18 และภาษาอังกฤษ ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษ ความยาวไม่เกิน 2 บรรทัด

3) ชื่อผู้เขียน ภาษาไทยขนาด 16 และภาษาอังกฤษ (ถ้ามี) ขนาด 14 ชนิดตัวเอียงธรรมดา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านขวาใต้ชื่อเรื่อง ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน * กำหนดเป็นตัวยก กำกับท้ายนามสกุลของผู้ประสานงานหลัก

4) หน่วยงานหรือสังกัดที่ทำวิจัย ภาษาไทย ขนาด 14.5 และภาษาอังกฤษ ขนาด 10.5 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชิดขวาใต้ชื่อผู้เขียน กรณีคณะผู้เขียนมีหน่วยงานหรือสังกัดที่ต่างกัน ให้ใส่ตัวเลข 1 และ 2 กำหนดเป็นตัวยก ตามลำดับกำกับท้ายนามสกุล และด้านหน้าหน่วยงานหรือสังกัด

5) เชิงอรรถ กำหนดเชิงอรรถในหน้าแรกของบทความ ส่วนแรกกำหนดข้อความ “ผู้ประสานงานหลัก (Corresponding Author)” ภาษาไทยขนาด 13 ภาษาอังกฤษขนาด 13 ชนิดตัวธรรมดา ส่วนที่ 2 ระบุข้อความ “e-mail” ระบุเป็น e-mail ของผู้ประสานงานหลัก ในส่วนสุดท้ายกำหนดข้อความ “**กิตติกรรมประกาศ”(ถ้ามี) ระบุเฉพาะแหล่งทุน และหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณ เช่น งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุนงบประมาณแผ่นดิน มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา”

6) หัวข้อบทคัดย่อภาษาไทยขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางหน้ากระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อไทย 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

7) หัวข้อคำสำคัญภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้บทคัดย่อภาษาไทย เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ไม่เกิน 4 คำ เว้นระยะห่างคำด้วยเครื่องหมายอัฒภาค “ ; ”

8) หัวข้อบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งกึ่งกลางกระดาษด้านซ้ายใต้ที่อยู่/หน่วยงานสังกัดของผู้เขียน เนื้อหาบทคัดย่อภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรกเว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

9) หัวข้อคำสำคัญภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้ายใต้บทคัดย่อภาษาอังกฤษ เนื้อหาภาษาอังกฤษขนาด 10 ชนิดตัวธรรมดาไม่เกิน 4 คำ เว้นระยะห่างคำด้วยเครื่องหมายอัฒภาค “ ; ”

10) หัวข้อหลักภาษาไทย 18 อังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ตำแหน่งชิดขอบกระดาษด้านซ้าย

11) หัวข้อย่อภาษาไทย 16 ชนิดตัวหนา อังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา Tab 0.75 เซนติเมตรจากอักษรตัวแรกของหัวเรื่อง

12) เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 อังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา จัดพิมพ์เป็น 1 คอลัมน์ บรรทัดแรก เว้น 1 Tab จากขอบกระดาษด้านซ้าย และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน

13) อ้างอิง (References) หัวข้อภาษาอังกฤษขนาด 18 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาภาษาไทยขนาด 16 ภาษาอังกฤษขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัดให้ Tab 0.75 เซนติเมตร การอ้างอิงเอกสารให้เขียนตามแบบ APA (American Psychological Association)

14) ผู้เขียน/คณะผู้เขียน ภาษาไทยขนาด 16 ชนิดตัวหนา ชิดขอบซ้าย เนื้อหาชื่อผู้เขียนขนาด 14 ภาษาอังกฤษขนาด 10 ชนิดตัวหนา ให้ระบุค่านำหน้าชื่อได้แก่ นาย นาง นางสาว และตำแหน่งทางวิชาการ ตำแหน่งชื่อผู้เขียนชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัด ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร ข้อมูลที่อยู่ติดต่อได้พร้อมรหัสไปรษณีย์ และ อีเมล ในตำแหน่งชิดขอบซ้ายหากยาวเกิน 1 บรรทัด ให้ Tab 0.75 เซนติเมตร

1.3 จำนวนหน้า บทความต้นฉบับมีความยาวไม่เกิน 15 หน้า

2. การเขียนอ้างอิง

การอ้างอิงเอกสารให้เขียนอ้างอิงตามรูปแบบ APA (American Psychological Association) โดยให้แปลรายการอ้างอิงภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษทุกรายการ และยังคงรายการอ้างอิงภาษาไทยเดิมไว้ด้วยเพื่อให้กองบรรณาธิการตรวจสอบความถูกต้องในการแปล สามารถดูหลักเกณฑ์การอ้างอิงวารสาร สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้ที่ (<http://research.bsru.ac.th>)

3. ลำดับหัวข้อในการเขียนต้นฉบับ

การเขียนต้นฉบับกำหนดให้ใช้ภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษเท่านั้น ในกรณีเขียนเป็นภาษาไทย ควรแปลคำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้มากที่สุด ยกเว้นในกรณีที่คำศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นคำเฉพาะ ที่แปลไม่ได้หรือแปลแล้วไม่ได้ความหมายชัดเจนให้ใช้คำศัพท์ภาษาอังกฤษได้ และควรใช้ภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจง่าย ชัดเจน หากใช้คำย่อต้องเขียนคำเต็มไว้ครั้งแรกก่อน โดยเนื้อหาต้องเรียงลำดับตามหัวข้อดังนี้

3.1 ชื่อเรื่องควรสั้น และกะทัดรัด ความยาวไม่ควรเกิน 100 ตัวอักษร ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยให้นำชื่อเรื่องภาษาไทยขึ้นก่อน

3.2 ชื่อผู้เขียนเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ หากเกิน 6 คน ให้เขียนเฉพาะคนแรกแล้วต่อท้ายด้วย และคณะ

3.3 ชื่อหน่วยงานหรือสังกัด ที่ผู้เขียนทำงานวิจัย เป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

3.4 บทคัดย่อเขียนทั้งภาษาไทย และภาษาอังกฤษ โดยเขียนสรุปเฉพาะสาระสำคัญของเรื่อง อ่านแล้วเข้าใจง่าย ความยาวไม่ควรเกิน 300 คำ หรือ 20 บรรทัด โดยให้นำบทคัดย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ขึ้นก่อน ทั้งนี้ บทคัดย่อภาษาไทย กับบทคัดย่อภาษาอังกฤษ ต้องมีเนื้อหาตรงกัน

3.5 คำสำคัญ(Keywords) ให้อยู่ในตำแหน่งต่อท้ายบทคัดย่อ และ Abstract ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการนำไปใช้ ในการเลือกหรือค้นหาเอกสารที่มีชื่อเรื่องประเภทเดียวกันกับเรื่องที่ทำการศึกษาวิจัย

3.6 บทนำเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาที่บอกความเป็นมา และเหตุผลนำไปสู่การศึกษาวิจัย และควรอ้างอิงงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

3.7 วัตถุประสงค์ชี้แจงถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

3.8 กรอบแนวคิดชี้แจงความเชื่อมโยงตัวแปรต้น ตัวแปรตาม ในการทำการวิจัย

3.9 ระเบียบวิธีการวิจัย

3.10 ผลการวิจัยเป็นการเสนอสิ่งที่ได้จากการวิจัยเป็นลำดับ อาจแสดงด้วยตาราง กราฟ แผนภาพ ประกอบการอธิบาย ทั้งนี้ถ้าแสดงด้วยตาราง ควรเป็นตารางแบบไม่มีเส้นขอบตารางด้านซ้าย และขวา หัวตารางแบบ

ธรรมดาไม่มีสี ตารางควรมีเฉพาะที่จำเป็น ไม่ควรมีเกิน 5 ตาราง สำหรับรูปภาพประกอบควรเป็นรูปภาพขาว-ดำที่ชัดเจน และมีคำบรรยายใต้รูป กรณีที่ผู้เขียนต้นฉบับประสงค์จะใช้ภาพสีจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดังกล่าว

3.11 อภิปรายผลควรมีการอภิปรายผลการวิจัยว่าเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด และควรอ้างทฤษฎีหรือเปรียบเทียบการทดลองของผู้อื่นที่เกี่ยวข้องประกอบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นด้วยตามหลักการหรือคัดค้านทฤษฎีที่มีอยู่เดิม รวมทั้งแสดงให้เห็นถึงการนำผลไปใช้ประโยชน์และการให้ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.12 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับงานวิจัยควรเป็นข้อเสนอแนะที่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้จริง

3.13 ผู้เขียน หรือคณะผู้เขียนในส่วนท้ายของบทความให้เรียงลำดับตามรายชื่อในส่วนหัวเรื่องของบทความ โดยระบุตำแหน่งทางวิชาการ ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ และ e-mail

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ

1. ศ.ดร.เฉลิมศักดิ์	พิกุลศรี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. รศ.ดร.สมบุญ	ศิริสรวิทย์	มหาวิทยาลัยมหิดล
3. รศ.ดร.สมศักดิ์	อมรสิริพงศ์	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รศ.ดร.กำจร	หลุยยะพงศ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
5. รศ.ดร.วิสุทธิ	วิจิตรพัชรภรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
6. รศ.ดร.เกรียงศักดิ์	เขี้ยวมั่ง	มหาวิทยาลัยบูรพา
7. รศ.ดร.ชนัดถ์	พูนเดช	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. รศ.ดร.อธิปัตย์	บุญเหมาะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี
9. รศ.ดร.บุรินทร์	ศรีสมถวิล	มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
10. รศ.ดร.สุชาติ	แสงทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
11. รศ.ดร.ธัชกร	สุวรรณจรัส	ข้าราชการบำนาญ
12. รศ.เอกธิดา	เสริมทอง	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
13. ผศ.ดร.อนรรฆ	จรรย์ยานนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
14. ผศ.ดร.สิทธิธรรม	อ่องวุฒิวัฒน์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
15. ผศ.ดร.ประสงค์	ศิริวงศ์วิไลชาติ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
16. ผศ.ดร.ธรากร	จันทนะสาโร	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
17. ผศ.ดร.ประพันธ์ศักดิ์	พุ่มอินทร์	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
18. ผศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์	สนใจธรรม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
19. ผศ.ดร.ดวงกมล	โพธิ์นาค	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
20. ผศ.ดร.สรวงอัยย์	อนันท์วิจักขณ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
21. ผศ.ดร.กุลธิดา	สายพรหม	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
22. ผศ.ดร.สุรัชย์	เหมหิรัญ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
23. ผศ.ดร.จิระพงศ์	เรืองกุน	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
24. ผศ.ดร.พัลลภ	สินหนิง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
25. ผศ.ดร.ดุจดี	คงสุวรรณ	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
26. ผศ.ดร.ธีรังกูร	วรบำรุงกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
27. ผศ.ดร.สกุลศรี	ศรีสารคาม	สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
28. ผศ. ชัชชัย	เสริมพงษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ
29. ผศ.อรรถการ	สัตยพานิชย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
30. ผศ.นุชรา	แสวงสุข	มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
31. ผศ.บรรณณัติ	บริบูรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
32. อาจารย์ ดร.วิภาดา	รัตนดิถก ฅ ภูเก็ต	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
33. อาจารย์ ดร.สุจิตรา	แช่ลิ้ม	มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง
34. อาจารย์ ดร.วิศรุต	บวงสรวง	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
35. อาจารย์ ดร.จิรวินัน	วรวิชัย	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา
36. อาจารย์ ดร.สุพรรณฉัตร	หนูสวัสดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
37. อาจารย์ ดร.ณัฐกิตติ์	ตันสมรส	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
38. อาจารย์ ดร.รุ่งอรุณ	กระแสรินทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์
39. อาจารย์ ดร.ภาณุมาส	ทองสุชาติ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
40. อาจารย์ ดร.สุวัฒน์	จรรยาพูน	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (ต่อ)

41. อาจารย์ ดร.มานิช	พรหมปัญญา	มหาวิทยาลัยชินวัตร
42. อาจารย์เนริศา	ชัยสุภมงคลลาภ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

ISSN 2774-1176 (Online)

วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา **THAIJO**
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ลงทะเบียน
ตีพิมพ์วารสาร

✉ EMAIL
rdibsrujo@bsru.ac.th

☎ TELEPHONE
+66-2473-7000 # 1600

🌐 WEBSITE
<http://research.bsru.ac.th>